

31
5
G
6

IO. DVBRAVII
OLOMVZENSIS EPISCOPI
HISTORIA BOIEMICA.

A' CL. V.
THOMA IORDANO Medico nouis Genealogiarum, Episcoporum, Regum, Ducum CATALOGIS, necessariis, quinetiam ANNOTATIONIBVS sic ornata & illustrata, vt nunc demùm edita dici possit.

Cum gratia & priuilegio Cæsareæ Maiestatis.

BASILEAE
APVD PETRVM PERNAM,
M D LXXV.

9.6

IO. DVBRAVII
OLOMVZENSIS
EPISCOPI
HISTORIA BOIEMICA.

A CL. V.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Cum gratia & privilegio Caes. Maiestatis.

BASILEAE
APVD PETRVM PERNAM,
M. D. LXXV.

RVDOLPHO ET ERNESTO,
REGI ET REGNIS EXOPTATISS.
FRATRIBVS AVSTRIACIS.
IMPER. CAESARIS MAXIMILIANI AVGVSTI FF.

IOANNES CRATO à Craffthe im Medicus, S.

NON sum nescius, consimili plerunque fortuna & aliorum libros in publicum edi, & alienos liberos educari, vt nimirum pro gratia & laude, quam ij consectari videntur, quos labor & aliorum vtilitas delectat, vituperationem subeant. Est autem hic liber ante annos XXIII. *instituto atque sumptu autoris Ioannis Dubrauij Olmucensis Antistitis in oppido Morauiæ Prostanna typis descriptus, sed (quod sciam) in celebri aliquo mercatu nunquam diuulgatus. Diu enim autor ipse exemplaria continuit, quæ eo demortuo in vicinis saltem locis sparsa fuisse comperimus. De veritate autem historiæ huius, aut styli puritate vel impuritate, nullum meum iudicium interponere debeo. Ad res ipsas verò respicienti attentius, cùm absque temporum annotatione in magna obscuritate versentur, sæpe ista legens lucem atque ordinem in iis desideraui. Et cùm alios aliter illa ipsa quæ Dubrauius narrat, exposuisse scirem, veritatem in collatione limandam esse necessarium putaui. Itaque Thomæ Iordano, ingenio & iudicio, artis etiam medicæ vsu præstanti viro, Marchionatus Morauiæ Medico hortator fui, vt cum Hungaricis, Polonicis & Slesiacis Historiis ista conferret, & si quo modo posset, dilucidiora & meliora faceret. Extant enim de Bohemicis & Morauicis rebus perpauca Latinè scripta, & præter Aeneæ Syluij Commentaria, seu potius opinionum commenta, fortasse nulla. Quid præstiterit Iordanus, in medio est. Mihi cùm hac in re morem gesserit, vt illi vicissim, dum has partes librum commendandi daret, obsequar, æquissimũ videtur. Quid verò Medicis cum historiis? & tantúmne à curationibus vestris otij? qui in alios inquirunt cupide, forsitan obiicient. Velim sanè mihi otij esse plurimum: certè in nulla re quàm historiarum lectione consumerem libentius, non quòd Luciani præceptum, qui in Medicis historiarum cognitionem requirit, & illorum proprium esse historias scribere statuit, tanti faciam, sed quòd nulla verior, nulla rectior ad communem vitam rectè instituẽdam, seu, vt Polybius scripsit,* πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, *via atque ratio, historiarum cognitione esse videatur. Hæc enim, vt præclarè Marcus Cicero affirmat, est testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia veritatis. Vtinam autem ea lege, qua Historicum summus Latinitatis autor astringit, se teneri ij qui scribunt meminissent: cùm ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri non audeat, vt suspicionem gratiæ omnem & simulta*

tis vitet, sapienter præcipit. Verùm longè aliter euenire res ipsa nobis tacentibus loquitur. Nam & noster autor suæ personæ quasi oblitus, Germanis hominibus verborum atrocitate sæpe odia aspera mouere conatur, & in narrationibus, quæ vt picturæ coloribus, quo eminere vel depressa esse videantur, illustrari oratione possunt, ita sui loci atq; ordinis fauet, ita præiudicat, vt planè ζῆλον ἄζηλον demonstret. Hæc verò, sicut multa alia, quæ credere pietas vetat, vel exagitare, vel deplorare hoc in loco nobis non est propositum. Illud vnum cauendum putaui, ne si Typographo, nulla mētione facta vel consilij nostri, vel operæ à Iordano sumptæ, detur, inconsideratus aliquis alieno labore parta verbis in se transferret, & hunc librum, quem autor in nomine Sacratißimi Imperatoris Cæsaris Maximiliani, parentis vestri primùm apparere voluit, à laudatißima familia Austriaca alienum faceret. Vobis autem, Serenißimi Principes, eum deberi nemo est qui nesciat, vtque hoc debitum publicè quasi profiterer, præclara vestra hoc tempore in regno Bohemiæ occupatio me admonuit. In ea verò cùm ita sitis coniuncti, vt perpetuò fraterna caritate estis coniunctißimi, ambos scripto isto, licèt timor & verecundia non mediocriter suspensum me teneret, compellandos existimaui. Explorato autem iudicio & sententia verè nobilis viri, D. Vuolfgangi Rumpfij, summi atque intimi à cubiculo vestro familiaris, cœpi confidere, hæc, quòd & libenter multumq; legitis historias, & verò quòd Vngarica atq; Bohemica singulari animo & cura amplectimini, non quidem tanquam ignota nec visa prius, sed vt debita & propria, grata acceptaq; habituros. Sciunt multi, & propemodum res ipsa in oculos incurrit, vos pietatis & sapientiæ studio nihil prius & antiquius ducere. Nihil verò ad hoc conducibilius esse, cùm historia omnme sapientiam contineat, (quemadmodū Nazianzenus inquit, ἱστορία συμφέρει ἐστὶ σοφίας, & initiū atq; fons omnis sapientiæ, ἀρχὴ φρονήσεως καὶ σοφίας, vt Dionysius Halicarnasseus scripsit) quis nisi rerū omniū imperitus non intelligit? Quid autē Principem magis ornat? Quid Reipubl. Principis sapientia & prudētia vtilius. Itaq; præclarus autor Diodorus Siculus in historiarum neglectionē publicarū calamitatū causam confert, quòd nimirum, cùm tot aduersis casibus homines vrgeantur, & in eosdem toties incurrant, non lectione & consideratione exemplorum erudiantur. Sapere autem eos felicius, qui alieno periculo sapiunt, vetus est dictum: & à multis obseruatum, maximo & suo & suorum damno, Principes & qui ad gubernacula sedent, atq; cum imperio sunt, in historiarum ignoratione versari. Minus enim non necessaria mouerent, & maiori studio necessaria facerent, si vel ipsi, vel quos in consilium adhibent, historiarum periti essent, & quid sit Rempubl. constituere, quid item destituere, nossent. Siciliæ Regem Renatum, Andium ducem, Regnum & Neapolim amisisse inscitia historiæ, Gallici Scriptores testantur. Ac in promptu essent exempla, quæ regularum obsides à Platone vocantur, si exemplis in re manifesta opus esse videretur. Quosdam verò destitui in cognitione, literarum bono, quosdam inertiam tardare, vel alias occupationes pluris facere, compertum habemus. Proinde vulgatum est magis quàm intellectum illud, quod de Platonis principis ingenij & doctrinæ sententia M. Cicero refert: Beatas fore Respubl. si aut docti, aut

ßi aut sapientes homines regere eas cœpissent, aut qui regnant, omne in doctrina suum studium collocassent. Aliter autem olim ac nunc iudicatum, & melioribus temporibus in primis approbatam fuisse hanc sententiam Flauius Vopiscus testatur. Cum enim de nouo Imperatore creando Cornificius Consul ad Senatum retulisset, & Tacitum placere ostenderet, acclamatum ab vniuerso Senatu: Quis melius quàm literatus imperet? Neq; verò hoc de placido illo imperio quod legum autoritate continetur, intelligendum esse, sapientißimus Rex Alphonsus, tum alijs ab eo præclarè dictis & factis, tum isto ostendit, quòd signis militaribus librum appingi iußit, & armorum leges ijs contineri multis verbis grauißimis testatus est. De L. Lucullo verò à quo M. Cicero omnem liberalem, & dignam homine nobili doctrinam perceptam affirmat, Plutarchus scripsit, & Cicero confirmauit, eum cùm ad Mithridaticum bellum à Senatu missus, Roma profectus, rei militaris rudis fuisset, in itinere & nauigatione legendis rebus gestis, tantum Imperatorem factum, vt nō modo, quemadmodum M. Cicero inquit, opinionem omnium quæ de virtute eius erat, vicerit, sed etiam gloriam superiorum. Idq; eò fuisse mirabilius, quòd ab eo laus Imperatoria non admodum expectaretur, qui adolescentiam in forensi opera consumpserat. Non vtar pluribus exemplis, ne currentes, quod aiunt, incitare videar: nec meo testimonio in re manifesta opus est. Quis enim non videt, vos paterna illa elegantia, suauitate, humanitate, moderatione & facundia tinctos, & vt natura bona optimis literis confirmentur, studiosissimos? Non est meum in os laudare, neq; ad veritatem verbis addere quicquam didici: fateri tamen verum & honeste possumus, & debemus. Quàm multos ex omni memoria tot linguarum peritos Imperatores fuisse legimus, quot summus Imperator, & moderatißimus Christianæ Reipubl. Moderator Parens vester est? Huius exemplo vos non tam excitare, quàm ea quæ facitis, & ab ineunte ætate fecistis, comprobare æquum est. Memini cùm ante annos XI. D. Ferdinandus Imp. sacratißimæ memoriæ Auus vester epistolas primò ex Hispania à vobis missas acciperet, magna cum voluptate non modo literarum picturam nobis commonstrasse, verùm etiam diligentiam scribendi collaudasse. Imitantur hoc præclarum exemplum laudatißimi Fratres vestri, Matthias atque Maximilianus inclyti Archiduces, ac maiori etiam studio, quàm quibusdam nulla liberali doctrina perpolitis, qui nimios quasi & immodicos eos in literis esse arbitrantur, rectum videatur. Sed verum hercle hoc verbum est: Homine imperito nihil quicquam est iniustius. Apollinaris quidam scripsit, vnicum nobilitatis iudicium literarum cognitionem virtutis studijs vigentibus fuisse. Quibus igitur notis isti belli æstimatores nobiles agnoscentur? Certè si vel princeps, vel in excelso Reipublicæ loco positus, literas Latinas nesciat, cùm res magnæ vbique ferè gentium Latinis literis contineantur, hunc nimium pauca scire consentaneum est. Macte igitur virtute atq; ingenio Matthia, Maximiliane, Alberte & Uuenceslae, Cæsarum progenies, ea via qua cœpistis ad summum decus pergite, & historiarum cognitionem, in qua toto animo estis, sapientiæ & politicæ prudentiæ fontem, recteq; gubernandi certißimam normam & regulam statuite. Vos autem Serenißimi Principes, Ru-

dolphe Rex atq; Erneste, ad quos magnorum regnorum cura spectat, & iam propè in manibus est, cùm suos nosse salus sit Reipublicæ, haud dubiè ad ista quoque, qualiacunq; ea sunt, interdum cùm per occupationes licebit, respicietis: & quæ Regno Bohemiæ atq; Austriæ fuerit adiunctio, quæ multorum annorum, diuina quasi virgula monstrata, successio, videbitis. Ut verò quasi oculis obijciã, præcipua in pauca conferam. Ottocharus, hoc enim cognomẽtum Premislao Regi Boemiæ fuit, siue eò se à Polono discernere, siue Otthoni charum esse ostendere voluerit: is, inquam, Ottocharus Margaretham vnicam Austriæ hæredem in vxorem duxit, eamq; (vt opinio est) deinceps veneno sustulit. Diuinitùs verò in Rom. Regem electo Rudolpho Habspurgio, & Imperatore creato, quia in Austria minimè iusto dominatu Bohemus esse videbatur, sui officij eum admonuit: cumq; apud elatum animo Regem monitis nihil proficeret, ne quid detrimenti Respublica caperet, iusta aduersus illum arma sumpsit. Sed prius quàm armis contenderent, persuasus Rex obseruantiæ onus sibi imponi patitur, & vt in more est positum, acceptis vexillis, se clientem Imperatoris profitetur. Ibi Cæsar vt arctiori necessitudinis vinculo Austriam, (in qua de sentẽtia Imperij primogenitus Rudolphi Albertus, Archidux Austriæ, Norimbergæ in comitijs, anno Christi 1284. celebratis, nominatus & Austriæ præfectus fuerat) cũ Bohemia coniungeret, filiam Cuitam, quam Dubrauius Iuditham appellat, Uuenceslao filio Regis Ottochari despondet. Agnes verò Ottochari filia Rudolpho II. Imperatoris filio in manum conuenit. Ad hæc Iglauiæ pactionem conficiunt, vt nullo legitimo hærede in Regno Bohemiæ relicto, vel superstite, ad Rudolphi posteritatem regnum deferatur. Uerùm infelix Rex, cùm in Bohemiam reuertisset, Bulgaræ mulieris iracundia exagitatus, tanquam graui dedecore se contaminasset, quòd Cæsari subiectum se palàm ostendisset, filiam monasterio includit, & sumptis armis Imperatori bellum mouet. Sed cùm, secundùm Aeschyli sententiam, Deus superbiæ & perfidiæ vindex sit, in eo bello non sine graui Imperatoris Rudolphi dolore, quem verìs & manifestìs indicijs ostendit, Ottocharus trucidatur. Itaque optimus Cæsar nihil eorum, quæ in rem filij Uenceslai essent, qui octo annorum puer erat, prætermisit, & vt rectè educaretur, Regnumq; optimè administraretur, singulari fide & voluntate procurauit. Simulac verò Uenceslaus ex ephebis excessit, & regere Bohemos imperio cœpit, filiam Cæsaris, ciuitate Egra in dotem accepta, & singularibus dignitatum ornamentis auctus, quæ etiam nunc Bohemici Reges obtinent, in matrimonium duxit. Cæterùm cùm demortua Imperatoris filia, Elizabetham vnicam Regis Poloniæ Premislai natam duxisset, Poloni licèt Uladislaum Locticum, præteritis Silesiæ principibus, ad quos Regnum optimo iure pertinebat, iam elegissent, repudiato tamen Loctico, Uenceslaum Bohemum splendida legatione ad gubernationem Poloniæ vocant. Adit quidem Regnum: verùm consecratus, Henrico à Leippa Bohemo, præcipua nobilitatis viro, & alijs paucis in administratione absens vsus est, & filio Uenceslao ex Polona nato, Hungaricum etiam Regnum consilio & armis acquisiuit. Uerùm quia sibi ætatem grauem, filium in adolescentia leuitate quadam lubricum animaduerteret, nec tot Regna

à rerum

à rerum imperito iuuene regi posse videret, Otthoni Bauarico, qui Hungaricum ambiebat, Hungariæ Regnu quasi de manu in manū, cùm Coronam eam, quam Hungari Sanctam appellant, in sua potestate haberēt, tradit. Moriens verò filio sexdecim annorum regnum Bohemiæ & Poloniæ singularibus verbis commendat. Sed cùm adolescens homo, vitæ suæ modum tenere nondum sciret, biennio pòst Olmutij, non quidem in tumultu, vt Austriacus scriptor commemorat, sed ex improuiso, à nescio quo adortus, occiditur. Reliquerat verò cum potestate in Bohemia affinem suum Henricum Carinthiæ Ducem, cui sororem Annam, quam Austriaci scriptores Agnetam nominant, in matrimonium dederat. Is igitur extincto Vencelao dominari incipit. Verùm Imperator Albertus Rudolphi primi filius, memor qua ratione Bohemi ex pactione Iglauiensi (cuius Dubrauius, quemadmodum etiam illius, quæ de successione in Regno Poloniæ hac ipsa in vrbe Vienna, cùm trium Regnorum, Hungariæ, Bohemiæ, & Poloniæ Reges hic cum Imperatore Maximiliano conuenissent, laudabiliter constata est, nullo verbulo in sua Historia meminit) obstricti Austriacis essent, Regnum filio Rudolpho iustè & legitimè appetebat, & cùm Henricus cedere nollet, armis illum è Bohemia expulit, & vt Rudolphus filius occuparet, perfecit. Mortua verò erat Viennæ Rudolphi coniunx Philippi Franciæ Regis filia Blanca. Itaque vt maiori beniuolentia Bohemos sibi deuinciret, Venceslai senioris viduam relictam in vxorem duxit. Verùm cùm vix integro anno in Bohemia fuisset, vitam nescio quomodo amisit, & ex Austriacis principibus primus Pragæ sepultus est. Henrici verò Carni, vt hoc quoq; addam, deinceps non diuturna fuit gubernatio. Bohemi enim illius coniugis sororem Elizabetham, quam inclementius quasi carceri inclusam tractabat, è custodia liberatam, Henrici Imperatoris septimi filio Ioanni Comiti Lucelburgio in matrimonium Spiræ collocarunt. Ita rursus neglecta Austriaca familia in Lucelburgiorum potestate Bohemia fuit. Verùm non multo pòst Carolus Imperator quartus Ioannis Regis Bohemiæ filius, Rudolpho in Austriaca familia quarto, viro summo & Fundatori dicto, (quòd is ea, quæ à patre Alberto secūdo, cognomēto Sapiente in Academia Viennensi, & summi templi ad Diui Stephani ædem administratione inchoata fuerant, absoluit & perfecit) filiam in matrimonium dedit. Sed minimè diuturna fuit hæc adiunctio. Nam cùm Rudolphus socerum Imperatorem singulari splendore equestri in Italiam comitatus esset, Mediolani obijt, eiusq; cadauer primum conditorio in æde Diui Stephani, quod sepulchrum ipse Archiducibus construxit, illatum est. Extinctum autem die Iacobi, quo D. Ferdinandus Imperator placidißimè ante annos decem ex hominibus beato exitu decessit, annotatū reperimus. Filius deinde Caroli quarti Sigismundus, cùm fratri Venceslao, qui non modo imperij dignitatem amisit, sed & Bohemiæ Regnum, & se suosq; otio & negligentia perdidit, succeßisset, Archiducem Austriæ Albertum quintum, filiæ suæ Elizabethæ maritum, & sibi generum atq; successorem in Regnis & Imperio esse voluit. Voluntati huic fortuna quidē respondit, verùm minimè diuturna ea fuit. Nam cùm ex melopeponum intemperantiori esu dysenteria correptus esset, ea optimū & in familia Au

striaca Imperatorem quartũ altero Regni anno extinxit. Albæ regali is sepultus est, cùm viuus Albam Græcam Regno Hungariæ adiecisset. Ex eo verò Elizabetha Ladislaum posthumũ ad Comarum peperit, cuius tutelam Fridericus tertius singulari fide suscepit, & nõ modò diadema Hungariæ & Bohemiæ sibi oblatum respuit, verùm Austriam ipsam anno 1457. Ladislao restituit. Hic Fridericus tertius, (quẽ rectius quartum, si Fridericum Pulchrum numeremus, appellare licet) ex Ernesto Archiduce Austriæ, matre Cymburga, Vithuldi Ducis Lithuaniæ, Regis Poloniæ, fratris filia, natus est. Res Imperij post Augustum diutissimè administrauit, & Ladislao adolescente in Bohemia extincto non modo Austriam totam recuperauit, verùm singulari beneficio Dei ad Oceanum vsq; illius iura extendit. Fuit enim magni illius Maximiliani primi pater, cui ducta in vxorem Maria Burgunda, Dei munere Belgium, Burgundiæ, Brabantiæ, Geldriæ, Lucelburgi, Lotharingiæ Ducatus, denique Comitatus summi Flandriæ, Holandiæ, Selandiæ, Hannoniæ, Picardiæ, Arthesiæ, Namurci accesserunt. Maximiliani verò filius Philippus non modo Hispaniam vniuersam, verùm & Atlantici maris insulas & Mediterranei, interq; has comprimis nobiles Corsicam, Sardiniam, & Siciliam, non sine Dei numine, per quod Reges regnant, adiecit. Quæ verò & quanta, quàm magna atque singularia præpotens Deus & Regum Rex munera & beneficia in Carolum quintum, & Ferdinandum Imperatores summos, & paternum & maternum auum vestrum cõtulerit, quantis & quàm veris bonis domum Austriacam & Rempublicam Christianam eorum opera auxerit, hoc in loco commemorare & nimis longum esset, & cùm illa etiam nunc oculis omnium obuersentur, super uacaneum. D. Ferdinandus certè post diuturna ex Ladislai posthumi obitu trium Regum, Georgij Bodebratij Bohemi, Matthiæ & Vladulai, certamina, ducta in matrimonium, extincto miserè optimo Rege & adolescente Ludouico fratre, Anna Regina lectissima, Vladislai Regis Hungariæ & Bohemiæ, Poloniæ verò Sigismundi fratris filia, in Regno Hungariæ & Bohemiæ Ludouico successit. Huius Imperatoris laudes nulla vnquam secula, licet nondum scriptis comprehensæ sint, tacebunt. Eum ego ante vitæ exitum singularia quædam de optima in Rempublicam Christianam voluntate sua commemorãtem audiui. Possem recitare plurima, nisi mihi subuereri quiddam, quod scribere non debeo, in mentem veniret. Dion Historicus Titum Imperatorem moriturum dixisse, se vnius rei pœnitere, id verò quid esset nunquam aperuisse, scribit. Idem D. Ferdinandum Imperatorem dixisse multi sciunt, verùm cùm nemo interrogaret, apertè protulisse. Vreret hoc quosdam, continere igitur satius est. Illud reticere non debeo, quod crebris sermonibus ante obitum vsurpauit, inter summa beneficia, quæ Deus in gubernatione Imperij concessisset, primum atque maximum, vero animi iudicio, optimaq; conscientia hoc se ducere: quòd ad sedandas discordias publicas animum adiecisset, & tolerantiæ in religione formulam benignissimus Deus sibi in mentem dedisset. Est in viuis Ioannes Nauius, vir integerrimus, qui à Serenissimo Archiduce Ferdinando nobis in valetudinis Cæsareæ curatione additus erat, eo præsente mihi legendam dedit, atque vt apertis

verbis

verbis legerem, iussit, epistolam bene longam sua manu ad Electorem Mauritium multis verbis & sententijs accuratissime de pace publica, conscientiarum libertate, & Republicae salute scriptam. Hanc, inquam, si Censores quidam viderent, haud dubiè animaduerterent, quàm insigni, non modo Italus quidam & Gallus, verùm etiam nostri homines, qui de vna religione, (cùm nullo vnquam tempore non modo in vniuerso mundo, sed ne in vna gente quidem, vna & per omnia similis sibi religio fuerit, semperq́, Abelis iusti, & Cainica soboles, consimilia illis, quae principiò facta sunt, fecerint) clamitant, D. Ferdinandum Sacratissimae memoriae Imperatorem iniuria afficiant. Sed hos quasi in vlcere vngues non commouere satius est, ne commoti, exulcerata, quae D. Ferdinandus Imperator sanare studebat, grauius dilacerent. Istos verò ipsos autores esse sermonum omnium, quae de vobis mitissimis & concordiae atque tranquillitatis studiosissimis Principibus per Germaniam improbissimis sermonibus nuper sunt disseminata, nemo nisi qui haec non alibi, quàm in Cainico pectore atque cerebro nasci posse intelligit, dubitare potest, vel debet. Quae autem, malùm, haec confingendi & conficta spargendi licentia? De Alexandri Seueri Imperatoris imperio hoc praeconium refertur, fuisse illud ἀναίμακτον. Multò verius de optimi Parentis vestri Imperatoris Maximiliani secundi moderatissima Imperij moderatione hoc dici posset, nisi fata obstarent, & non modò furor bellicus, sed furiae Theologicae arma ministraret. Aeternus Deus, qui suo iustissimo arbitrio Regna dispensat, & progeniem iusticiae atque clementiae (quibus virtutibus, optimi Principes, proximè ad Deum homines accedere nō ignoratis) obseruantium benignè fortunat, vt Dauid cecinit, vobis & posteritati vestrae placida, felicia (quid aūt est felix, nisi sit placidum & moderatum?) omnia concedat: & vt difficultates, quae rebus ruituris, & ad interitum accelerantibus incumbunt, sustinere possitis, praepotenti suae fortitudinis manu vos fulciat, sustentet, & defendat. Viennae, Idib. Iunij.

CIƆ IƆ LXXIIII.

DUCES SIVE PRINCIPES BOHEMIÆ, post & ante assumptum Christianismum.

I. CZECHUS gentis conditor.
II. CROCCUS. Huic tres filiæ:
III. LYBUSSA, Bela, Techa.
IIII. PREMISLAUS arator ducit coniugem Lybussam. Ex hoc coniugio,
V. NEZAMISLIUS. Ab hoc
VI. MNATHA. Huius filius
VII. VOGENUS. Duo huic liberi,
VIII. VNESLAUS & Vratislaus, cui Lucensis & Zatecensis principatus destinati. Filius verò Vladislaus à Siderio confossus. Huius filius septennis Zbislaus à Duringo pædagogo interemptus. Veneslai filius
IX. CREVOMYSLIUS. Huius
X. NECLAN. Istius verò duo filij
XI. HOSTIVITIUS & Mystibogius, cui Gurimēsis attributa ditio, qui à diabolo est suffocatus, superstite filio Radislao Gurinꝛense.
XII. BORIVORIUS, sed primus Christianus. Huic è Ludmilla Slaui borij Melnicensis filia
XIIII. SPITIGNEUS.
XV. VRATISLAUS & Boleslaus. Vratislaus è Drahomira Lucense.
XVI. S. VENCESLAUS cœlebs.
XVII. BOLESLAUS sæuus, & Premislaua, quę fratris Venceslai aurem abscissam ad limen templi repertam arcula incluserat. Boleslaus è Brenna genuit Strachyquam monachum Ratisbonæ, post Episcopum Pragensem tertium.
XVIII. BOLESLAUS Pius, Mladam monialem ordinis Diui Benedicti (postea Maria à Pontifice Max. denominata) Dombrauam, siue Dambroucam Meschonis Poloniæ Principis coniugē, ex qua natus Boleslaus primus Rex Poloniæ, ab Otthone tertio Imperatore salutatus. Boleslaus ex Hemma è Principibus Saxoniæ
XIX. BOLESLAUM à consobrino Polono oculis orbatum. Hic
XX. IAROMYRIUM, &
XXI. VDALRICUM filios habuit. Iste ex Beatrice rustica coniuge suscepit
XXII. BRETISLAUM primum Marchionem Morauiæ, qui ex Iuttha vel Iuditha Otthonis Ruffi Cæsaris filia è monasterio Ratisbonensi rapta, genuit
XXIII. SPITIGNEUM, Vratislaum Olomuzij dominū & primum Regem, Cunradum Brunnæ dominum, Otthonem Znoymę dominum, & Iaromyrium Episcopum Pragensem.

PRINCI-

PRINCIPES BOHEMIAE XXIII. numero, Stoymiro fratre Sucoslai Bilinae exule in Bauaria, quem Stilfridum vocabant Germani, adnumerato, qui tertium locum obtinuit, licet citò exauctoratus.

I. CZECHVS.

II. Croccus.

III. Lybussa.—IIII. Premislaus.

V. Nezamyslius.

VI. Mnatha.

VII. Vogenus.

VIII. Vneslaus. — Vratislaus *Lucensis.*

IX. Creuomyslius. — Vlastislaus.

X. Neclam. — Zbislaus.

XI. Hostiuitius. — Mystibogius *Gurimensis.*

XII. Boryuorius—*Ludmilla.* *primus Christianus.* — Radislaus.

XIIII. Spitigneus. XV. Vratislaus.—*Drahomira Lucensis.* Boleslaus.

XVI. S. Venceslaus. XVII. Boleslaus *saeuus.*—*Brena.* Premislaua.

Strachyquas *Monachus.* XVIII. Boleslaus *Pius.*—*Hemma.* Mlada. Dombraua.—*Miesco Poloniae princeps.*

XIX. Boleslaus.

XX. Iaromyrius.

XXI. Vdalricus.—*Beatrix rustica.*

XXII. Bretislaus.—*Iuditha Otthonis Caes. filia.*

Spitigneus XXIII. *Dux.* — Vratislaus *Olomuzij dominus I. Rex.* — Conradus *Brunae dominus.* — Ottho *Znoymae dominus.* — Iaromyrius *Episcopus Pragensis.*

VRATISLAVS, Conradus, Ottho, filij Bretislai Marchionis primi Morauiæ, Principis Boiemiæ 22.

CONRADVS Brunnæ dominus, ex Valdburgi suscepit Vdalricum & Leopoldum.

VDALRICVS Vratislaum, cui fuit coniunx Vasilca, fortassis Basilia Rutheni principis filia.

LEOPOLDVS Conradum Marchionem, cui tribuitur vxor Palatina Bauarica N. aliis Maria Henrici V Cæsaris filia.

OTTHO Znoymæ dominus, ex N. Belæ VI in ordine Regis Hungariæ filia, genuit Suatoplucum Marchionem, & Otthonem Nigrum: hic Venceslaum.

VRATISLAVS diademate regio primus ab Henrico III Cæsare dicto seniore cohonestatus est: huius vxor prima N. exulē maritum in Hungaria visitatura cum fœtu in itinere moritur: secunda Adelheid, Regis Hungarię Andreę filia, ex qua suscepit Bretislaum, Boryuorium, Boleslaum, Iudithā Vladislao I principi Poloniæ post Reges abrogatos nuptam. E tertia Boleslai Audacis siue Feri Poloniæ Regis F. Suatava, Vladislaū: N. Vicberti Lusatiæ Marchionis coniugem, ex qua Venceslaus Marchio Lusatię, Sobieslaum Principem Lucensem, & Henricum Episcopum Olomuzensem.

I. Interregnum. VRATISLAI successores annis 60. dicuntur solo principis titulo regia dignitate neglecta vsi: nimirū Conradus Brunnę dominus I.

6 Interreges. BRETISLAVS Vratislai F. II. Boryuorius Vratislai F. III. Suatoplucus Otthonis Znoymæ domini F. IIII. Vladislaus Vratislai Regis F. V.

II. BRETISLAVS è Lucretia principis Rhenani filia genuit Vladislaum iuuenem, ductorē copiarum in Italia loco patris pro Cęsare.

III. BORYVORIVS ex N. Leopoldi Austriæ ducis sorore Iaromyrium VI. Sobieslaus Princeps Lucensis ex Adleida filia Colomanni Regis Hungariæ. Vladislaū, Mariam Leopoldo Duci Austriæ locatam, Sobieslaum, Vdalricum, Venceslaum (qui Spitigneum à Premislao Ottogaro excæcatum) liberos suscepit.

II. Interregnum. 8 interreges. VLADISLAVS Vladislai F. Vratislai primi Regis nepos, repetita regia dignitate à Friderico Barbarossa Cæsare coronatus, fratres habuit Theobaldum, Italica expeditione in castris Cæsaris mortuum, & Henricum Episcopū Pragensem, & N. Friderici Ducis Bauariæ vxorem. Coniuges duas, Gertrudin Conradi Cæsaris filiam, & Iuditham Landtgrauij filiam. Liberos quinque, Fridericum primum Interregem, qui ex Elizabeth coniuge genuit filiam N. Petro Nepotulo Emanuelis Imp. Constantinop. desponsam: Suatoplucum, cuius vxor fuit N. Geisæ II Regis Hungariæ filia: Albertum

Albertum Archiepiſcopum Saltzburgenſem, Vladislaum Marchionem Morauiæ (& huic filius Vladislaus Marchio) Premiſlaum, poſtea Ottogarum. Vdalricus Sobieslai Lucenſis filius, ſecũdus Interrex. Sobieslaus frater, tertius Interrex. Conradus Leopoldi Znoymenſis filius, quartus Interrex. Venceslaus Otthonis Nigri filius quintus Interrex. Premislaus Vladislai filius poſtea Ottogarus, ſextus Interrex. Henricus Epiſcopus Pragenſis Vladislai filius Regis frater, ſeptimus Interrex. Vladislaus Marchio Morauię, Vladislai Regis filius, octauus Interrex.

PREMISLAVS Ottogarus Vladislai Regis filius III. Rex, è Conſtantia Belæ III. Regis Vngariæ filia genuit

VENCESLAVM Ottocarũ IIII. Regem, & Annam Henrico II. pio, Henrici Barbati Principis Vratislauiæ & Poloniæ filio, qui à Tartaris cæſus eſt, nuptam. N. filia Otthoni Marchioni Brandenburgenſi locata, ex qua Ottho Longus Marchio, comes expeditionis Ottocari in Pruſsiam. Agnes ſpreto Friderico II Cæſ. monialis facta. N. filia Vdalrico Carinthiæ Principi nupta. Theodorici Marchionis Miſniæ F. ſterilitatis prætextu repudiauit Premislaus R.

VENCESLAVS Ottocarus è Kunigundi filia Philippi Cæſaris ante Otthoni à Vittelſpach Palatino pacta, Ottocarum quintum Regem produxit.

OTTOCARVS quintus Rex Margaretham Henrici VI Cæſaris viduam fratris Friderici Ducis Auſtriæ filiam hærede prætextu ſterilitatis in cœnobium detruſit, ſuperinducta Kunigundi Roſcislai Regis Bulgariæ filia, è qua ſuſcepit Agnetẽ Rudolpho Duci Sueuiæ Rudolphi Habſpurgenſis Cæſaris filio nuptui traditam (hinc natus Ioannes Cæſaris Alberti parricida) & Venceslaum ſextum Regem. E concubina Nicolaum Ducem Oppauienſem cũ tribus filiabus locatis Vartẽbergo, Straconicenſi & Crauato Baronibus,

VENCESLAVS è Iuditha Rudolphi Habſpurgenſis Cæſaris filia genuit Venceslaum ſeptimum Regem, & Iuditham Ruperti filij Adolphi Naſſouij Cæſaris vxorem. Ex Elizabetha filia Premislai Principis maioris Polonię (poſt Rudolpho miti Alberti Cæſaris filio nupſit) Annam Henrico Principi Carinthiæ, & Elizabeth Ioanni Cæſaris Henrici ſeptimi Lucemburgenſis F. Regi Bohemiæ octauo, coniugio traditas procreauit. Habuit etiam præpoſitum Viſſegradenſem ſpurium.

VENCESLAVS ſeptimus iunior dictus, Violam Ducis Teſchinij filiam vxorem duxit: hæc poſtea Petro Roſenſi nupſit. Rex Olomuzij à ſicario interfectus liberis caruit.

I. HENRICVS Carinthiæ Princeps maritus Annę. III. Interregnum.

II. RVDOLPHVS mitis Dux Sueuiæ.

III. FRIDERICVS Dux Auſtrię filij ambo Alberti Cæſaris. Interreges tres.

IOANNES

IOANNES octauus Rex ex Elizabetha genuit Carolum (postea IIII. Rom. Imperatorem) Premislaum (infans hic cessit humanis) Ioannem Ducem Carinthię, Comitem Tirolis: demum Marchionem Morauiæ. Eius filij Iodocus Barbatus Cæsar designatus, & Procopius Marchiones Morauiæ: Mariam Caroli V. Regis Galliæ vxorem: Margaretham Ducis Palatini Bauariæ Hermāni coniugem, post viduam Casimiro Polonię Regi desponsam, sed ante nuptias mortua: Iuditham Friderico Marchione Misniæ repudiato, Ioanni II. Regi Francorum nuptam. E Beatrice Borbonij Ducis filia coniuge secunda, Venceslaum Comitem Lucemburgensem & Ducem Brabantiæ.

CAROLVS nonus Rex & Cæsar quartus, quatuor habuit coniuges, Blancam Philippi Comitis Valesiæ, post Regis Galliæ VI sororem: deinde Annam Palatini Rheni filiā: tertio Annam Bulconis Ducis Suidnizensis in Silesia filiam. Ex hac

VENCESLAVS decimus Rex & Cæsar. Extremum Elizabethā Bugislai Ducis Stetini Pomerani filiam, Casimiri Regis Polonię neptim, Ludouici I Regis Hungariæ consobrinam. Ex hac

SIGISMVNDVS vndecimus Rex & Imp. & Ioannes Lusatiæ Gorliziiq; Marchio. Ex aliis Margaretham Ludouici I Regis Hungariæ Poloniæq; vxorē, tum Elizabeth Alberti tertij Ducis Austrię coniugem. Venceslao Regi duæ fuere coniuges, Ioanna Comitis Hollandiæ filia prior: Sophia Palatini Baioari filia posterior. Totidem Sigismundo: Maria nimirum Ludouici I Regis Hungarię & Poloniæ filia hæres: secunda Barbara Hermanni Comitis Ciliæ filia: hinc Elizabeth, quam

ALBERTVS duodecimus Rex & Cæsar Dux Austriæ, vxorem duxit: ex qua

LADISLAVS decimustertius Rex posthumus. Incidunt

GEORGIVS à Kunstat Podiebradij dominus XIIII Rex, &

MATTHIAS Huniades XV Rex Bohemiæ & Hungariæ, necnon Elizabeth Casimiri Regis Poloniæ, & Anna Vilhelmi Ducis Saxoniæ coniuges.

VLADISLAVS XVI Rex, Casimiri filius, qui ex Anna Gandala Vascone

LVDOVICVM XVII produxit, & Annam

FERDINANDI Austrij, post Imp. Rom. Regis XVIII coniugem. Huius filius

MAXIMILIANVS XIX ex Maria Caroli V Rom. Imp. filia.

RVDOLPHVM XX procreauit.

Vratislai

Vratislai primi Regis successores primum interregnum constituunt, qui vt Principes Rempubl. Bohemam administrarunt.

1. Conradus septimestris Rex, Vratislai frater.
2. Bretislaus, Vratislai filius.
3. Boryuorius, Vratislai Regis filius.
4. Suatoplucus Otthonis Znoymæ domini filius.
5. Vladislaus, Vratislai Regis filius.
6. Sobieslaus, Vratislai Regis F.

Vladislaus II Rex, Vladislai Principis filius, Vratislai Regis N.

Interregnum secundum. Interreges VIII.

1. Fridericus Vladislai Regis F.
2. Vdalricus Sobieslai Principis F. Vratislai Regis N.
3. Sobieslaus, Sobieslai F.
4. Conradus Leopoldi Znoymensis F.
5. Veceslaus Otthonis Nigri F.
6. Premislaus Vladislai Regis F. post Rex tertius.
7. Henricus Episcopus Pragensis Vladislai F. Vladislai Regis frater.
8. Vladislaus Marchio Morauiæ Vladislai Regis F.

De his Aeneas Syluius. Et hos regis nomine abstinuisse constat, siue quia magis vi quàm iure imperarunt: siue quòd indultum Imperatoris Romani sumendæ coronæ more maiorum obtinere non valuerunt.

Episcopi & Archiepiscopi Pragenses.

1. Dethmarus.
2. Adalbertus.
3. Strachyquas.
4. Theodatus.
5. Hellichardus.
6. Iso.
7. Seuerus.
8. Iaromyrius.
9. Cosmas.
10. Hermannus.
11. Maynardus.
12. Ioannes.
13. Ottho.
14. Daniel à Lippa.
15. Fridericus.
16. Valentinus.
17. Henricus Interr. 7.
18. Daniel.
19. Andreas.
20. Ioan. Scholasticus.
21. Nicolaus.
22. Ioannes.
23. Tobias.
24. Ioannes.

1. Ernestus I. Archiepiscopus.
2. Ioannes, post Cardinalis.
3. Sbinco à Leporib.
4. Albicus.
5. Conradus Vuestphalus.
6. Rokizana.

Aliorum, si qui fuerunt, nulla hoc libro fit mentio.

Ob gentis cognationem & commercia: fœdera pacta & rescissa: connubia contracta: bella cũ Hungaris & Polonis gesta: & quia multorum Boemiæ Principum rebus desperatis Hungaria non minus quàm Polonia tutum præbuit asylum, tam qui Hungariæ, quàm qui Poloniæ rerum potiti sunt, ad historiæ perspicuitatem (vt quæ quò locorum referenda sint, constet) nomina ascribere placuit.

POLONIAE, QVI CHRISTO *nomen dedêre, Principes & Reges.*

Miescho, aliis Miecislaus I Princeps Christianus, qui Dombrauam Bohemam vxorē duxit, pacto Christianismo.

1. Boleslaus Rex I ab Otthone Cæsare sacratus.
2. Miesco, vel Miecislaus Rex.
3. Casimirus Monachus Cluniensis in Burgundia.
4. Boleslaus Ferus vel Audax Regno priuatus.

Vladislaus princeps I.

Boleslaus Criuoustus. Huic filii quatuor,	Sbigneus nothus.

Vladislaus II.

Boleslaus Crispus eius filius,

Lesco exauguratus.

Miecislaus senex.

Casimirus.

Lescus Albus.

Boleslaus Pudicus.

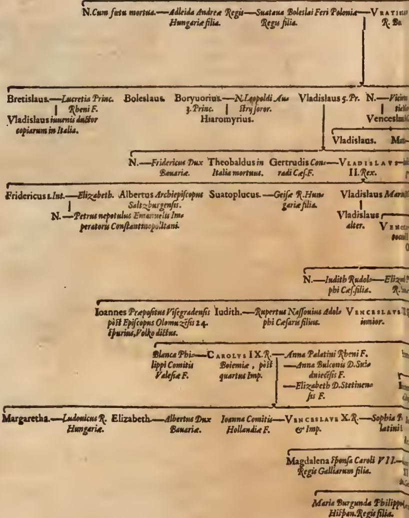
Lesco alter. Huius frater Lochtecus, alia matre.

5. Premislaus Rex.
6. Vladislaus Lochtecus.
7. Venceslaus Bohemus monoculus.
8. Casimirus Magnus II.
9. Ludouicus Rex Hungariæ.
10. Vladislaus Iagello Dux Lithuaniæ.
11. Vladislaus Varnensis.
12. Casimirus.
13. Ioannes Albertus.
14. Alexander.
15. Sigismundus I.
16. Sigismundus II.
17. Henricus Dux Andegauensis, Caroli IX. Francorum Regis frater, & successor, Henrici II. filius.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA

Reges

CHARACTERum significatio.
—Coniuges.
| Liberi.
N. Nomina ignota.
Pr. Princeps à rege primo.
Int. Interrex.
D. Dux.

Intercedit GEORGIVS à Kunstat XIIII. Rex.

es Boiemiæ.

M

...nis Morauiæ, 22. Princeps Boiemiæ.

...islaus I. ...h. Conradus.—*Valpurgis.* *I. Pr.* Ottho—*Bele Regis Hungariæ filia.*

Vdalricus. Leopoldus. Suatoplucus 4. *Princ.* Ottho *Niger.*

Vratislaus.—*Vasilea Ruthena.* Córadus—*Palatina Bauarica.* *4. Int.* Ottho *Marchio.* Suatoplucus. Venceslaus *5. Interrex.*

...bertus *Lusat... Marchio.* ...*Marchio.* Sobieslaus *Princeps Lucensis 6. Princ.*—*Adleida Colomāni R. Hung. F.* Henricus *Episcopus Olomuzensis Zdyck dictus.* Iudith.—*Vladislaus I. à regibus Prin. Poloniæ.*

...rin.—*Leopoldus dux Austriæ.* Sobieslaus *3. Int.* Vdalricus *2. Int.* Venceslaus.

...—*Iudith Landtgrauij filia.* Henricus *Episcopus Pragensis 7. Int.* Spitigneus *exoculatus à Premislao.*

...*Marchio Morauiæ 8. Int.* Premislavs *Ottocarus 6. Int. postea III. Rex.*—*Constantia Belæ Regis Hung. filia.*—*Theodorici Marchionis Misniæ F. repudiata.*

Venceslavs *Ottocarus IIII. R.*—*Kunigundis Philippi Cæs. filia.* N.—*Ottho Marchio Brandeb.* Agnes *monialis.* Anna.—*Henricus Pius Vrat. Pr. à Tartaris cæsus.* N.—*Vdalricus Carinthiæ Pr.*

Ottocarvs *V. Rex.*—*Kunigunda Bulgara.*—*Margaretha Henrici VI. Cæs. vidua.*—*N. concubina ex qua* Nicolaus *Dux Oppauiæ.* N.—*Vartembergus* N.—*Straconicensis* N.—*Crauarus* *Barones.*

...*beth Premislai Poloniæ filia.*—Venceslavs *VI. R. senior.* Agnes.—*Rudolphus Dux Sueuiæ Rudolphi Cæs. filia.*

...*VII. R.*—*Viola Ducis Teschinij filia.* Elizabeth.—Ioannes *Comes Luceburgi VIII. Rex.*—*Beatrix Ducis Borbonij filia.*

Venceslaus *Dux Brab.*—*N. Alberti Comitis Hollan. F.*

Premislaus. Ioannes *Marchio Morauiæ.*—*Margaretha Carinthia.* Maria.—*Carolus R. Galliæ.* Margaretha.—*Henricus D. Bauariæ.* Iudith.—*Ioan. R. Galliæ.*

...odocus *Barbatus Cæs. designatus.* Procopius *Marchio Morauiæ.* Ioan. *prius Episcop. Olomuzensis, post Patriarcha Aquilegiæ.*

... *Maria Lud. R. Hung. F.*—Sigismvndvs *XI. R. & Imp.*—*Barbara Comitis Ciliæ F.* Ioannes *Lusatiæ & Gorlizij Marchio.*

Albertvs *XII. R. & Cæs.*—Elizabeth.

...—Ladislav *XIII. Rex.* Elizabeth.—*Casimirus Rex Poloniæ.* Anna.—*Vilhelmus Dux Saxoniæ.*

...*nna Gandala Vasco.*—Vladislavs *XV. Rex.*

...—Lvdovicvs *XVI. Rex.* Anna.—Ferdinandvs *XVII. R. & Imp.*

Maximilianvs *XVIII. Rex & Imp.*—*Maria Caroli V. Cæsaris filia.*

SERIES DVCVM.

Duces.

1. Czechus.
2. Croccus.
3. Lybussa.
4. Premislaus.
5. Nezamyslius.
6. Mnatha.
7. Vogenus. Voien Crommero. Vorcius Syluio.
8. Vneslaus.
9. Creuomyslius.
10. Neclan.
11. Hostiuitius.
12. Boryuorius I Christianus.
13. Stoymirus, Germanis Stilfridus.
14. Spitigneus.
15. Vratislaus.
16. S. Venceslaus.
17. Boleslaus sæuus.
18. Boleslaus pius.
19. Beleslaus excæcatus.
20. Hiaromyrius.
21. Vdalricus.
22. Bretislaus.
23. Spitigneus.

SERIES REGVM PRINcipum, & Interregum.

1. Vratislaus Rex.

Principes VI.

1. Conradus.
2. Bretislaus.
3. Boryuorius.
4. Suatoplucus.
5. Vladislaus.
6. Sobieslaus.

2. Vladislaus Rex.

Interreges VIII.

1. Fridericus.
2. Vdalricus.
3. Sobieslaus.
4. Conradus.
5. Venceslaus.
6. Premislaus postea Rex tertius.
7. Henricus Episcopus Pragensis
8. Vladislaus.

3. Premislaus Rex, postea Ottocarus.
4. Venceslaus Ottocarus.
5. Ottocarus.
6. Venceslaus.
7. Venceslaus iunior.

Interreges III.

Henricus Dux Carinthiæ.
Rudolphus Dux Sueuiæ,
Fridericus Dux Austriæ, vtriq; filij Alberti Cæs.

8. Ioannes Comes Lucemburgensis.
9. Carolus quartus Rom. Imp.
10. Venceslaus Rom. Imp.
11. Sigismundus Rom. Imp.
12. Albertus Rom. Imp.
13. Ladislaus.
14. Ceorgius à Kunstat Podiebradius.
15. Vladislaus.
16. Ludouicus.
17. Ferdinandus Rom. Imp.
18. Maximilianus II. Rom. Imp.
19. Rudolphus Rex Hungariæ.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Reges Hu[ngariae]

TOX[IS]

Geysa.—*Saroltha.*

S. STEPHANVS I. *Rex.*—*Gisela Henrici Imp. F.*

S. Emericus. Gisela.—*Vuilhelmus frater Sigismundi ducis Burgundiæ.*

Iudith *vidua Bretislai ducis Bohemiæ 2. Otthonis 3. F.*—PETRVS II.—*Soror Alberti ducis Austriæ.* *Rex.*

ANDREAS—*Agmunda* IIII. *R.*

SALOMON V. *R. Sophia Henr. Imp. filia.* Dauid. Adelheit. *Vratislaus conc[ors] I. R. Bohemiæ.* Ge[...]

Adelheit.—*Borynorius princeps Bohemiæ.* Ladislaus. STEPHANVS 2.—*N. Robert[i]* IX. *Rex.* *Regis Si[...]*

Qui Geisam magnum septimũ, Ladislaum secundum, filium Belæ cæci, eiusque fratrem Stephanũ annumerãt, X L. constituunt Reges.

Constantia.—*Premislaus 1. Ottoca[rus]* *III. Rex Bohemiæ* X[...]

Venceslaus *Ottocarus IIII. Rex Bohemiæ.*

Intercedunt Venceslaus Bohemus X XII. & Ottho Bauariæ Dux X XIII. Reges.

BELA 4. XVII.—*Maria[...]* *sub quo Tartari.* *lai Im[p...]*

STEPHANVS 5. XVIII. *Rex.* Bela. Kinga *siue* Kun[...]

N. Vestalis primùm, pòst Zauissio Rosensi Bohemo nupsit. LADISLAVS 4. *Cumanus* XIX. *Rex.*—*N. filia Caroli de Apulia.* Maria.—*Carolus [...]* *Rex.* Carolus *Martell[us]*

N.—*Maria Casimiri ducis Poloniæ filia.*—*Beatrix H[...] ris filia.*

Carolus. Ladislaus. *Elizabeth Stephi[...] nensis Bani fi[lia]*

Catharina. MARIA XXV. *Regina.*—SIGISMVND[VS] *Rex.*

Intercedit Ladislaus 4. Polonus Varnensis XXIX. Rex.
Intercedit Matthias XXXI. Rex.

LADISLAVS XXX. Elizabe[th]

VLADISLAVS XXX[II.]

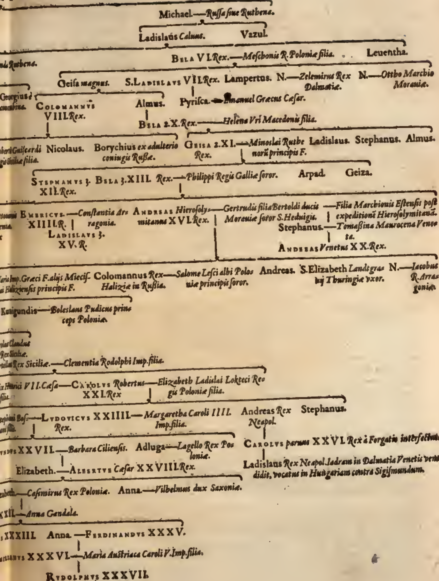
Maria Philippi filia.—LVDOVICVS X[XXIII.]

Iohannes Sepusius XXXIV.

MAXIMILI[ANVS]

ungariæ.

XYS

Michael.—Russa siue Ruthena.
Ladislaûs Caluus.
Vazul.
Bela VI. Rex.—Meschonis R. Poloniæ filia.
Leuentha.
Ruthena.
Geisa magnus.
S. Ladislavs VII. Rex.
Lampertus.
N.—Zelemirus Rex Dalmatiæ.
N.—Ottho Marchio Morauiæ.
Georgius è concubina.
Colomannvs VIII. Rex.
Almus.
Pyrisca.—Emanuel Græcus Cæsar.
Bela 2. X. Rex.—Helena Vri Macedonis filia.
Roberti Guiscardi Regis Siciliæ filia.
Nicolaus.
Borychius ex adulterio coniugis Russæ.
Geisa 2. XI. Rex.—Minoslai Ruthenorũ principis F.
Ladislaus.
Stephanus.
Almus.
Stephanvs 3. XII. Rex.
Bela 3. XIII. Rex.—Philippi Regis Galliæ soror.
Arpad.
Geiza.
Emericvs XIIII. R.—Constantia Arragonia.
Ladislavs 3. XV. R.
Andreas Hierosolymitanus XVI. Rex.—Gertrudis filia Bertoldi ducis Morauiæ soror S. Heduigis.
—Filia Marchionis Estensis post expeditionẽ Hierosolymitanã.
Stephanus.—Tomaßina Maurocena Veneta.
Andreas Venetus XX. Rex.
Maria Imp. Græci F. alijs Miecislai Halizienſis principis F.
Colomannus Rex Haliziæ in Rußia.—Salome Lesci albi Poloniæ principis soror.
Andreas.
S. Elizabeth Landtgrauij Thuringiæ vxor.
N.—Iacobus R. Arragoniæ.
Kunigundis—Boleslaus Pudicus princeps Poloniæ.
Carolus Claudus Rex Siciliæ.
Rex Siciliæ.—Clementia Rodolphi Imp. filia.
Henrici VII. Cæsa. filia—Carolvs Robertus XXI. Rex—Elizabeth Ladislai Lokteci Regis Poloniæ filia.
Stephani Bos. filia—Lvdovicvs XXIIII. Rex.—Margaretha Caroli IIII. Imp. filia.
Andreas Rex Neapol.
Stephanus.
Carolvs paruus XXVI. Rex à Forgatio interfectus.
Ladislaus Rex Neapol. Iadram in Dalmatia Venetis vendidit, vocatus in Hungariam contra Sigismundum.
XXVII.—Barbara Ciliensis.
Adluga—Lagello Rex Poloniæ.
Elizabeth.—Albertvs Cæsar XXVIII. Rex.
Elizabeth.—Casimirus Rex Poloniæ.
Anna.—Vilhelmus dux Saxoniæ.
XXII.—Anna Gandala.
XXXIII.
Anna.—Ferdinandvs XXXV.
Maximilianvs XXXVI.—Maria Austriaca Caroli V. Imp. filia.
Rvdolphvs XXXVII.

Epitomen historiarum Liuij Florus: Trogi verò Iustinus, non pari successu meditati sunt: cùm hic amissorum Trogianorũ commentariorum reus agatur. Compendium hîc minimè instituitur, sed Lectoribus occupatioribus (non segnibus pigritiæ fomenta addendo) Summaria singulorum librorum indicis consummatissimi loco esse poterunt.

SVMMA PRIMI LIBRI.

ROPOSITIO operis. Situs, ambitus, fines, oppida, fluuij, Bohemiæ, deliciæ soli, ritus, mores, primordia gentis: vbi Slauinorum omnium luculenta descriptio. Occasio migrationis Croatarum in Bohemiam. Zechius patria ob homicidium extorris in Bohemiam cum Lecho fratre profugit. Hic in Poloniam gentis auctor. Polonorum & Bohemorum hi quasi indigetes Dij. Democratia eiusq; incommoda. II Princeps Croccus vates. Slauinorum cultus sacer. Suatouitus Rugiorum idolum. Croccus Rempubl. apud Polonos legibus exornat. In illius memoriam Cracouia extructa: Filiæ Crocci Bela, Tescha, Lybussa diuinatrices magæ. III Lybassa patri surrogatur: Traducitur muliebris dominatus. Apologus Aesopico similis de Rege ranis dato. Deo auctore principes creandi.

SVMMA SECVNDI LIBRI.

IIII Premislaus (promethea dixeris) aruspex agricola in maritum & dominatus consortem à Lybussa adoptatus. Equi indicio deprehensus super vomere prandens. Præsagia de incrementis & duratione imperij Bohemici. Praga condita, etymon, & augurium de illius vrbis potentia. Vlasta amazon. Conspiratio muliebris. Prælium atrox. Asylum mulieribus constitutum. Dolus in amatorios adolescentes Stiradius fraude circumuentus, crudele fœminarum subit supplicium. Immanis amatorum in infantes sæuitia. Ars arte deluditur. Milada Vuissegradi conuiuij prætextu cum complicibus necatur. Vlasta prælians succumbit. Septenne puellarum imperium. Fodinas metallicas primus indagauit Premislaus. Moriturus crepidas & peram sacris coronationis vsibus posteris dicauit. V Nezamislius (epimetheus) huic Gurymensis est æmulus: Cruenta acie captus truncatur nare & auribus. Salina reperta & inuidia amissæ. VI Mnatha venator. Familia Versouicensis cæteris illustrior. Ambit principatum: suo se iugulat re comperta gladio. Mentio Caroli Magni ac bellorum cum Saxonibus & Hunnis gestorum. VII Vogenus Martialem dixeris. Impubi tutor Rohouitius Versouicensis datus. Senem opulentum è sublimi dat præcipitem; Vissegrado excludit Vogenum. Fugit ad Zatecenses: affectat vrbis dominium. Populatur Lucenses Legatum principis capite truncat. Expugnatur latronum receptus: ipse sibi laqueum innectere cogitur. Prima Misnensium prædonum in Boemiam irruptio. Streka arx illis obijcitur: ea direpta à Misnensibus. Vogenus Morauorum compescit incursus Saxones Misnis coniunctos ingenti clade afficit. Lipniciam & Betouiam arces Morauorum succendit & diripit profligato eorum exercitu. VIII Vneslaus fratri Vratislao Lucensem & Zatecensem regiones concedit. Suppetias vterque ferunt popularibus contra Carolum Cæsarem. IX Creuomyslius (cereus in vitium flecti) metallorum plus iusto indagator.

Hormirij lepida fabella.

**

SVMMA TERTII LIBRI.

X Neclan (hebes obtusus) contra quem Vlastislaus patruelis ad fastigium principatus aspirat. Vrbem Cognominem condit. Ferocia Vlastislai arroganti responso respuentis pacem oblatam. Edictum cruentum. Sagarum mendacia & impostura. Imbellis princeps. Siderio à Chaynouo equiti strenuo suas partes obeundas delegat. Vlastislaus confoditur. Siderius ab inuidis interemptus. Septennis filius Vladislai captus cum Duringo pædagogo in conspectum Neclan adducitur. Vita donatus à Duringo perfido necatur. Flagitium suspendio expiatur. Crasnizius Garimensis tetrarcha inhiat principatui. Montani elabitur casses. Curimum obsidetur & occupatur. Fugit Crasnitius ad Hormidurum Morauiæ Regem. Impetrat auxilia. Prælium inter Morauos & Bohemos commissum. Profligati Morauj. Crasnitius in acie occumbit: Rex verò peste obit. X I Hostiuitius princeps, cui frater Mystibogius instinctu Crosmilij Versouicensis bellum indicit. Casinum oppugnat Mystibogius. Luditur opera. Arbitris res commissa, qui controuersias sopiunt. Succoslaus Bilinæ præfectus res nouas molitur aduersus principem. Ei apponitur Cressus. Milesius Sucoslai filius in prælio interfectus. Mystibogius clàm coniuratis arma subministrat. Succoslaus arce expugnata à militib. obtruncatur: tum vndis mergitur. Factiosus & seditiosus Versouicensis. Mystibogius exercitum ducit contra Suatoplucum Morauiæ Regem. Huius filium Suatobogium Arnulphus Cæsar è baptismo suscipit. Dono dat annuũ boũm tributum à Bohemis Cæsaribus pendi solitum. Suatoplucus Nosislaum Mystibogio obijcit. Cæsi primò Bohemi, pòst redintegrato prælio victoria potiuntur. Giula Pannoniæ profectus Morauiam infestis armis impetit. Fulmine ictus animam reddit. Vagus fluuius Pannoniæ & Morauiæ limes. Mystibogius à Diabolo strangulatus.

SVMMA QVARTI LIBRI.

XII Boriuorius primus Christianus princeps. Occasio assumpti Christianismi. Methudium & Cyrillum Marouia prophetas audit. Regium titulum Slauini in Morauia à Constantio Pogonato Cæsare Græco acceperunt. Raslaus Morauiæ rex à Ludouico Cæsare oculis priuatus: ab eo Hormidurus, Suatobogius, Suatoplucus: cuius sedes Vesprinij. Per dolum Hunni extorserunt Pannoniam. Velegradi regiam condit. Simultates inter Arnolphum Cæsarem & Suatoplucum, eò quòd hic plus iusto Græcis esset addictus Cæsaribus. Filius Suatoplucus (vel Suotobogius) Cæsare in Normannis bellum gerente vastat Noricum. Sacrilegium in Methudium præsulem commissum. Proscribitur Suatoplucus à Cæsare, & regiones illius publicantur. A vicinis diripiuntur: ipse heremum ingreditur. Nitria Marcomanni regni vmbilico. Arnulphus phtiriasi obit. Filius Ludouicus à Berengario regno & oculis exuitur. Morauiæ graphica delineatio, cum oppidis, fluuijs, terræ bonitate. Boryuorius suis inuisus ob susceptum Christianismum. Cedit furori coniuratorum ad Suatoplucum confugit. Comitia de nouo principe creando. XIII Placet Stoymirus frater Sucoslai Bilinæi ab Hostiuitio proscriptus. Reuocatur ab exilio Bauarico Stilfridus nominatus. Ob linguæ obliuionem priuatur dignitate. Armata comitia vincit Boriuorij factio. Reuocatur secum adducto Methudio. Ludmilla principis vxor cum patre totaq́ familia sacra tinguntur lympha. Templa sacris vsibus eriguntur: schola extruuntur. Lingua vernacula in sacris vsi Bohemi. Quando ea exoleuit consuetudo, & cuius indultu permißa. Methudius & Cyrillus Romæ mortui in diuorũ accensentur catalogum. Quinquennium sedes vacat. Secundus Iohan. Morauus præsul. Principatu Boryuorius abdicat Spitigneo filio surrogato. XIIII Spitigneus, Deconius & Myrso gubernatores morũ additi. E bona indole malus fructus emergit. Proteruè patri monenti respondet.

Ex

Ex improuiso vitam finit. XV Vratislaus quem Methodius in pietate, Dobrosinus in ciuilibus erudijt. Boleslaus natu minimus filiorum Borzuorij moritur infans. Drahomira Lucensis Christianismum pollicita coniunx datur Vratislao. Fallit fidem datam. Venceslaus nascitur. Pietati addictissimus Vratislaus. Hunni Germaniam inuasuri in transitu Morauos populantur. Vratislaus exercitum conscribit aduersus Hungaros. Sumptum belli & stipendia soluunt isti impetrata pace. Henricus Cæsar Saxo Hunnos profligat. Venceslaum nepotem Ludmilla auia educandum suscipit neglecto Boleslao. Moritur Vratislaus; Drahomira Iezabel sacra Christiana prohibet. Persequutio in Christianos instituta iussu Drahomira. Vatinianum in Christianos odium, & crudelis Laniena Praga patrata.

SVMMA QVINTI LIBRI.

XVI S. Venceslaus principatum init. Boleslao portio hæreditatis trans Albim assignatur. Religioni est addictissimus Venceslaus. Ludmilla sicarijs submissis à Glote in templo interficitur. Vltio diuina in parricidas. Vindicta neglectus in Venceslao. Radislaus Gurimensis tetrarcha insultat Venceslao. Duellum. Auxilium cælitus missum Venceslao. Venia datur Radislao, inque integrum restituitur. Ottho Vormaciam ad conuentum Imperialem Venceslaum euocat. Prodigium in consessu principum. Diuorum petit à Cæsare reliquias. Rex salutatur. Abnuit. Tributum Carolinum remissum: insignia illi collata. Sancta Ludmilla translatio. Aedes diuo Vito extructa. Morauia & Ratisbona antistites in Bohemia sacris præsunt. Drahomira in sacerdotes impia, econtrà Venceslaus beneficus. Venceslaus celebs perpetuò. Boleslao filius nascitur. Inuitatur ad natalitia Venceslaus. Trucidatur à fratre orans in templo. Strachyquas à terrore conuiuij dictus filius. Dania Regis somnium. XVII Boleslaus sæuus amicos fratris potissimum sacerdotes persequitur. Terræ hiatu absorpta Drahomira. Necis auctores diuinitus puniti in perpetuam generationem. Prodigijs territus Boleslaus de sæuitia nonnihil remittit. Ottho Cæsar Hunnos ad Augustam ad internecionem cædit. Senem operas seruiles detrectantem obtruncat Boleslaus. Ottho Cæsar Boleslauiam obsidet. Supplex Boleslaus pacem certis conditionibus impetrat. Translatio corporis Diui Venceslai additis miraculis. Emeranus Ratisbonensis Episcopus Venceslai templum sacrat. Strachyquas illi traditur erudiendus. Dombrauam filiam Mesihoni Poloniæ principi pacto Christianismo despondet. Hungari Morauia, Boemiáque vastatis Austriam & Styriam petunt, illic profligantur. Morauí venas metallicas & argentarias diripiunt. Mulctantur à Boleslao. Deliberatio de Episcopatu Pragam inuehendo. Schismati à Pontificum obstiterunt.

SVMMA SEXTI LIBRI.

XVIII Boleslaus Pius. Strachyquas Monachus fit. Aureum sacerdotum seculum. Mlada, pòst Maria, soror, Romam profecta monialis ius nominandi Præsulis à Pontifice fratri impetrat. Dethmarus Saxo primus Episcopus Pragensis: secundus Adalbertus anteà Voytichius Slauonici Lybicensis comitis filius. Ab inimicis fidei malè accipitur. Prælio commisso Christiani superiores euadunt. Strachyquas Episcopatum resignare vult. Hic reijcit. Adalbertus Roma fulmen pontificium in Boemos procurat. Crabrones irritat. Fratres illius quinque iugulantur, quod ille Missam celebrans Romæ vidit. Strachyquas Episcopus Pragensis tertius. A dæmone inaugurandus occiditur. Reuocatur Roma Adalbertus. Diuertit cum Gaudentio ad Stephanum Hungariæ ducem, quem baptisat & Regem salutat.

Eidem Cæsar sororem locat. Hinc sex comitibus in Bohemiam proficiscitur Adelbertus. Pluuia sub ingressum: hinc ortum adagium ominosum. Breunouiensem abbatiam è patrimonio extruit. Anastasius Episcopus Strigoniensis ex hoc contubernio. Noua conspiratio in Christianos. Velitantia certamina. Auxilio Iudæorum pagani ceduntur: quibus ob rem bene gestam synagoga conceditur. Adalbertus transit ad Polonos cum Gaudentio. Hunc Gnesna Episcopum constituit, ipse in Prussiam contendit. Pecudibus illic concionatur. Martyrium subit. Gnezna corpus redemptum & sepultum miraculis claruit. Ottho tertius Cæsar religionis ergo Gneznam proficiscitur: votum soluit. Stephanus rex Hungariæ Adalberto Strigonij basilicam erigit. Hemma princeps Saxoniæ coniunx Boleslai. Theodatus Saxo sextus Pragensis Episcopus. Socij Breunouienses vitam asperam & solitariam eligunt. Mescho Poloniæ princeps eos veneratur. Interfecti à prædonibus. Boleslaus rex Poloniæ Boleslao Bohemo auunculo bellum indicit Versouicensis instinctu. Silesiam Glaziumque vastat. Domum reuersus Voldimarum Russiæ principem hostem habuit. Boleslaus Bohemus damna vlturus Cracouiam deditione occupat. Crassotam vrbi præficit. Triumphans domum reuertitur primus princeps Poloniæ salutatus. Polonus frustra Cracouiæ recuperationem molitur. XIX Boleslaus cæcus, auarus, imbellis. Digressio de Electoratus institutione. Bersomitus Crasotæ filius. Cracouia ob negata stipendia in Poloni potestatem venit. In Silesia occurrit Polono Bohemus. Astu colloquium instituitur. Cracouiensi conuiuio Bohemus oculis priuatur, consiliarij trucidantur. XX Hiaromyrius patre inepto ob cæcitatem Principatus excipit habenas. Cochanus Versouicensis fraudis auctor sese insinuat Hiaromyrio: venationibus indulget princeps. Cochanus prætextu venationis principem arbori alligatum, telis confodere incipit vnà cum suis gentilibus. Houora venator ex improuiso superuenit. Liberationem princeps diuo Iohanni Baptistæ & Houoræ accceptam refert. Hinc Baronis titulum ab Henrico Cæsare impetrat à Quercu: prædia donat: summum Boiemiæ venatorem constituit. Tredecim Versouicenses vita mulctati. Polonus Boleslaus Vdalrico principis fratri custodes ponit in aula Cæsarea ipso assentiente Cæsare. In Bohemiam exercitum ducit Polonus. Pragam occupat Hiaromyrius Vissegradi sesquiennium tolerat obsidionem. Vdalricus delusis custodibus euadit in Boiemiam. Cochanus Vdalrico recuperationem Pragæ spondet. Stratagema vsurpatum in recuperatione vrbis. Cochanus Polonum ducem saluum dimittit. Lis de principatu inter fratres. Vdalricus fratrum Hiaromyrium luminibus priuat, & ineptum Reipublicæ administrandæ facit consilio Cochani Solus rerum potitur.

SVMMA SEPTIMI LIBRI.

XXI Vdalricus *Beatricem rusticam vxorem ducit.* Bretislaus *primo anno nascitur. Ab Hellichardo Episcopo baptisatur. Boleslaus* Poloniæ *rex Glacium tentat.* Peste *reijcitur. Morauiam populatur. Deinde* Prussios *petit &* Saxones. *Reconciliatur Hiaromyrio fratri. Aequo iure à fratribus* Boiemia *administratur. Lis de decimis inter agricolas & Episcopum. Versouicenses suspecti, Lithomirizium oppidum muniunt.* Syba *venenatum telum in cubiculum* Vdalrici *irrito euentu torquet. Latet auctor.* Bretislao *pater Morauiam regendam tradit sub Marchionis titulo. Expeditio* Bretislai *in Poloniam felicibus auspicijs. E manubijs Vngaricis Reheradense cœnobium erigit. Iuttam vel Iuditham Otthonis Cæsaris filiam à monialibus Ratisbonæ rapit, Coniugem ducit.* Bellum *conflatum inter Henricum II Imperatorem &* Boiemos. *Iutta Cæsarem cognatum placatum reddit elusis iuramentis. Spitignaus nascitur* Bretislao. Bellum *Henrici Cæsaris in Hungaria* Bretislai *ope confectum, restituto* Petro *Rege pulso ab Aeba. Albertus* Bauarus *primus Austriæ Marchio.* Vdalricus *moritur.*

XXII Bretislaus victor. Iaromyrij ad Vdalrici cadauer contra Versouicenses querimonia. Cochanus Iaromyrium interficit. Deprehensus plectitur diro supplicio. Meschο Poloniæ Rex Boleslai F. mortem obit. Casimirus Meschonis F. Monachus Cluniacensis. Vindictæ auidus Bretislaus fecialem ad Polonos mittit. Iniquum fert responsum. Bellum denunciat. Expeditio Bretislai in Poloniam Cracouiam, Sydecam, Gnesnam occupat. Hic sanctorum corpora & Ecclesiæ thesauros aufert. Innumeros abducit captiuos. Præter dictas vrbes Posnaniam & Vratislauiam nondum emensa æstate expugnat. Accusatur Bretislaus apud tres Pontifices. à Casimiro apud Cæsarem. Huic arrogans satis datum responsum. Bannus imperij in Bretislaum. Bellum indictum. Cæsaris copia deleta. Saxones meliore fato præda onusti domos repetunt. Procopius Belina comes ob rem malè gestam crudele subit supplicium. Casimirus Polonus ope Cæsaris in paternum deducitur regnum. Ob Casmiri votum solutum (Cluniacensis iam fuerat Monachus) ieiunia, & tributum à P.M. Polonis indicta. Cæsar Pragam obsidet. Conciliatur Seueri Episcopi intercessione Bretislaus. Penduntur 150 argenti libræ, & solennis promittitur obedientia. Ad Casimirum Poloniæ transit sola Vratislauia excepta. Ea pacto annuo tributo quoque Casmiro restituta. Hieronymus primus Episcopus Vratislauiensis. Latrones Vngaros binis prælijs superat Bretislaus annuente Andrea Rege Vngariæ. Diui Procopij vita & ἀποθέωσις. Borsmius Versouicensis seminà tacit dissensionum inter Bohemum & Polonum: Triginta comitibus crucis adijt supplicium. Pax perpetua inter Polonos & Bohemos sancita. Moritur Bretislaus quinque filijs superstitibus. Moribundi oratio & suprema voluntas de successione. Omnes Bohemiæ principes victorijs superauit.

SVMMA OCTAVI LIBRI.

XXIII Spitigneus μισογέρμανος. Intra triduum Germanos solùm vertere mandat. Neque matre & Vestali comitissa exceptis. Occasio huius in Germanos odij. Mater Iuditha Petro Regi Vngariæ nubit: eo mortuo in Morauiam ad alios filios reuertitur. Cœnobium Prak ad Znoymam erigit. Trecentum nobiles Morauos ob Germanismum spoliat & carceribus addicit. Inhumanus in fratres. Vratislaus maior in Hungariam fugit. Cunradus & Ottho Pragam abducuntur aulicis ministerijs destinati. Coniunx Vratislai grauida in maritum susceptam indignationem excipit. Belinæ præfecto custodienda traditur. A Seuero Episcopo corripitur durius. Dimittit Vratislai coniugem incolumem. Hæc maritum conuentura, abortu facto, in itinere expirat. Andreas Rex Hungariæ sororem Adleitam Vratislao coniugem tradit. Spitigneus princeps fratribus reconciliatur restitutis bonis, somnio eiúsque interpretatione per Episcopum facta, territus. Bretislaus filius natus Vratislao ex Adleida. Seuerus principum victus precibus renunciat Episcopatum Olomucensem Iohanni Viduæ petit audiri à Spitigneo, fat memorandum facinus. Pragæ templum condit.

XXIIII Vratislaus. Diuidit inter fratres Morauiam Iaromyrius minimus se neglectum queritur. Spes Episcopatus Pragensis ipsi inijcitur. Placatur. pòst habitu reiecto ad ingenium redit. Copijs Boleslai Audacis regis Poloniæ adiutus fratrem principatum obtinentem impetit irrito conatu. Mors Adleidæ coniugis Vratislai. Vratislaus primæ coniugis carcerem vlciscitur in præfecto. Deliberatio de successore Seueri in Episcopatu. Iaromyrius inuito principe palmam obtinet. Vratislaus Suatauam Poloniæ Regis sororem coniugem tertiam ducit. Silesiæ descriptio. Iaromyrus Gerardus dictus confirmatur ab Henrico Cæsare per Moguntinum Archiepiscopum. Repetit à Iohanne Olomucensem Episcopatum. Hinc dissensionum longa series. Excommunicatur. Romam citatur. Monasterio mancipatur. Mathildis in-

gratiam Pontificis reponit Gerardum. Bella parricidialia in Germania, inter Cæsares Henricos patrem & filium. Henrico à Pontifice exauctorato sufficitur Rudolphus. Eo cæso Henricus filius. Patri ob Lusatiam stipulatam Vratislaus filio Henrico Leopoldus Austriæ Marchio auxilia tulêre. Leopoldus Morauiam infestis signis inuadit. Profligatur à Vratislao. Hic Henrico patri ad Rhenum suppetias fert. Simultates inter Cæsarem & Vratislaum. Pater carceri Leodiensi à filio inclusus moritur. Boleslaus Ferus Rex Poloniæ à Pontifice Maximo regno priuatus ob necem diui Sstanislai. Vratislaus cum fratre Gerardo Episcopo animaduertit in Magos & Iudæos.

SVMMA NONI LIBRI.

Vratislaus regium decus ab Henrico Cæsare Maguntinis comitijs adeptus. Coronatur Pragæ cum coniuge à Gilberto Treuirense Archiepiscopo. Gerardo à Cæsare adijcitur Olomucensis Episcopatus. Insolescit Gerardus. Æmulus illi à Rege frater datur. Collegium siquidem Canonicorum Pragæ instituit: eius præpositus & Cancellarij Regni dignitate cohonestatus. Lusatij inclinant ad Saxones. Vt in officio retineantur, mittitur Bretislaus filius cum Alexio strenuo milite. Conflictus Saxonum & Misnensium cum Boiemis. Interfecto Alexio Bretislao saucio cruentam reportant victoriam Boiemi. Lotharius vindex ex Italia. Infensus Vratislao ob antecessorem Henricum Cæsarem, cuius beneficio tenebat Lusatiam: huic Lotharius factus erat supplex. Deprecatur culpam vel potius excusat factum Vratislaus, & sic lis dirempta. Ottho frater Vratislai obijt filijs Suatoplaco & Otthone relictis. Hæres vult esse Rex ipse, Cunrado fratre assentiente Gerardus in possessionem pupillos locat. Gerardo à Rege obijcitur Venceslaus litem moturus de Episcopatu Olomuzensi. Gerardus Romam ad Pontificem profecturus Strigonij moritur. Rex Pragensem Episcopatum ab Olomuzensi in perpetuum separat. Exuit patrueles Olomuzio. Substituit Bretislaum filium. Oppugnat Cunradum fratrem Brunnæ. Desiderius assentator aulicus iussu Bretislai necatur. Valdpurgis Conradi coniunx marito veniam impetrat. Bretislaus rebellis patri. Conciliatur per Conradum. Diffisus paterna beneuolentiæ ad Ladislaum Regem Hungariæ confugit, benignè illic habitus cum proscriptis compluribus Vratislaus præterito rebelli, contumacique filio, Cunradum fratrem successorem designat: illi quatuor liberorum tutelâ commendat. I. Cunradus primi Interregni primus à Rege Princeps septimestris. Vdalrico & Leopoldo filijs Znoymam & Brunnam assignat. Episcopus Cabilionaus impostor. II. Bretislaus secundus à Rege princeps auxilio Ladislai Regis Hungariæ patria principatum repetit. Filiam principis Rhenani ducit. Relapsi Boiemi ad Paganismum. Cosmæ Episcopi exhortatio ad Bretislaum. Decretum contra gentilismum. Bellum contra Vladislaum primum Poloniæ principem ob non soluta annua vectigalia. Nemine aduersante peruastata Silesia reuertitur. Sacri milites multa nefariè in Boiemia agunt. Vladislaus Polonus in Morauiam Boleslao filio damnis damna æquat. Morauiam populatur. Vlciscitur illatas iniurias Bretislaus capta & direpta Briga. Post Camineciam condit arcem munitam. Pecunia debita numerata Polonus pacem impetrat. In Lusatiam Versouicenses exulatum deportati. Mulsat Bretislaus Iudæos prætextu Apostasiæ. Exuit Brunna & Znoyma Cunradi filios. Præfecit fratrem Beryuorium. Illi in Austriam profugiunt. Pax æterna sancita. Filij Cunradi Morauia pulsi. Rex oppidum à Gotfrido Marchione pignori accipit; hinc ex Morauia prædas agit. Vdalricus capitur. Glacij carceri committitur. Rezium expugnatum à Bretislao & Godefrido restitutum. Boryuorius sororem Leopoldi Austrij coniugem ducit. Pestis atrox. Bretislaus ad conuentum Imperij Ratisbonam proficiscitur. Feudum accipit. Boriuorius

uorius successor instituitur. Boleslaus Polonus Vladislai filius ad auunculum Bretislaum venit, illic aula fit magister. Reuersus à venatione princeps à Loreco Versouicense sagitta confoditur. Ipse per auia fugiens, praeceps gutture fracto, quoque animam efflat.

SVMMA LIBRI DECIMI.

BORIuorius tertius à rege princeps: filios Conradi in integrum restituit. Vdalricus toti inhiat prouinciae: Prensat aulicos, ipsum denique Caesarem. Optio datur Bohemis. Amici reducunt Vdalricum: qui viso Boriuorij aduersario agmine, fuga sibi consulunt: hinc conatus Vdalrici fracti. Restituuntur duo Versouicenses aegrè assentiente Boriuorio. Bellum in Polonia inter Boleslaum distortum & Sbignaeum nothum filios Vladislai principis. Boriuorius & Suatoplucus spurio fauent. Muneribus placati reducunt exercitum. Suasoplucus à Boriuorio muneribus acceptis fraudatus aspirat ad regnum. Prehensat potiores Boemorum procerum etiam ipsos Pragenses.: Pragam obsidet irrito conatu: vulpina omissa leoninam induit. Fingit Budiuoius per Hiruaum, Versouicenses (qui Pragam strenuè contra Suasoplucum defenderant) proditurros Boriuorium. Iussi puniri Boleslauiam ad fratrem principis transeuns. Ingens coniuratio aduersus Boriuorium. Fugit in Poloniam Sobieslao fratrum minimo spontaneo comite. Suatoplucus regnum vacuum occupat. IIII Suatoplucus à rege princeps Bohemiae. Othoni fratri Olomucium tradit: patruelibus Znoymam & Brunnam restituit. Boriuorius Caesari fit supplex. Citatur Suatoplucus. Reducitur à Saxonibus Boriuorius. Obstat Otho Suatopluci frater. Pragenses alieni à Boriuorio: omnia reperiēs aduersa exilium Polonicum repetit. Episcopus Bambergam concedit. Suatoplucus ius suum aere redimit apud Caesarem: Non est soluendo. Otho frater traditur obses. Iudaeos, ecclesiasticos & mercatores expilat. Filius Suatopluci Bamberga bapsizatur. pecuniam debitam Caesar remittis, & Othonem dimittit. Bellum Caesaris in Hungaria. Suatoplucus in commilitium accersitus. Nihil actum. Boriuorius à factione Versouicensi reuocatur absente in Hungaria Suatopluco. Inuectiua in Versouicensem, quam sequutum extremum supplicium cum totius familiae internecione. Vltum veniunt Hungari à Morauis acceptas iniurias duce Suatopluco. Is sese opponit. Laeuus à ramo illi excutitur oculus. Repetit Hungariam: diripit vicos & oppida celebria, praedasq́; agit Suatoplucus. Colomanni regis Hungariae bellum sopitum. Expeditio in Poloniam cum Caesare. Glogouia vrbs ab vtroque obsessa. Suatoplucus à Sicario in castris Caesaris occiditur. Soluitur obsidio dilapso milite Boemo. Comitia Pragae praetoria habita. Irrita habetur Caesaris, qui fratrem Oshonem suffecerat in castris electio. V. Vladislaus à rege princeps Bohemiae. Othonem pasruum Marchionem Morauiae constituit. Hic Episcopo Olomuzensi Cremsirium vendidit. Boriuorius repetit Bohemiam à fratre. Ad comitia Ratisponam profecturus occasionem praebet Boriuorio clam Pragam ingrediendi. Reuertitur. Confligit feliciter cum Venceslao filio Egberti Marchionis Morauiae. Otho tria milia Morauorum affert auxilio. Suspecta vires Othonis. Episcopus ad Caesarem ablegatur nomine Vladislai. Caesar in Boemiam venit. Lusatius custodiae traditur. Boriuorio adduntur custodes. Deliberatio de principe. Vladislaus Othoni praelatus. suffragatore Episcopo. Otho locupletior redditur donatione bonorum patrui Leopoldi. Vladislaus iunior Bretislai filius auxiliares copias ducit pro Caesare in Italiam. Vladislaus Versouicensem ignominiosè mulctat, & praetorem Pragensem insolito contumelia modo afficit.

SVMMA LIBRI VNDECIMI.

SO Bieslaus fratrum minimus Polonis adiutus Bohemiam inuadit. Reprimuntur prada recepta. Suataua mater Sobieslaum principi reconciliat. Conceditur illi fruenda Lucensis regio. Otho conuiuij pratextu capitur: in carcerem Creuoclatensem abducitur suspectus de ambitu. Colloquium Stephani secundi regis Hungaria cum Vladislao duce. Zolthus ambos committit principes suspicione repletos. Hinc pralium atrox. Zolthi supplicium. Fœdus ictum. Sobieslaus ducit sororem regis Stephani. Vladislao Bretislai filio ex Italia redeunti equestres instituti ludi. Semina dissensionum falsarumq́ suspicionum à susurronibus iacta inter Vladislaum & Sobieslaum. Vaceconem tanquam delatorem Sobieslaus interficit magno principis dolore. Fugit Sobieslaus ad Marchionem Lusatia affinem: ab Erknbergo capitur: scriba ope euadit: Marchionis Lusatia consilio Casarem compellat: repellitur cum Marchione incercessore. Othonem, coniugis sua & illius (sorores erant) intercessione pristinis restituit bonis & dignitati. Borituorium fratrem regni consortem admittit. Terramotus Tridenti. Vultauia exundatio insolens. Ruina arcis Vicegradensis laeuo omine. Perperam accipitur, quòd Borituorius fauet Germanis. Ne occulta odia in manifestum erumpant incendium in Bauariam Borituorius, pòst in Hungariam (vbi fato fungitur) concedit. Germano Episcopo & Iudao quastore instituto Vladislaus offendit proceres. Iudaus baptizatus aram Christianam noctu demolitur. Punitur cum cateris Iudais. Sobieslaum Vladislaus à matre exoratus successorem instituit moriturus. Sobieslaus sextus à Rege princeps Bohemia. Otho Vicegrado non cedit, nisi omnium suffragio audiat Sobieslaum electum. Spoliatur Otho Brunnensi regione: ea Vratislao Vdalrici filio restituitur. Monasterij Tralizensis fundatores Otho ad Lotharium Casarem questum confugit. Casar in Boemos. A Sacellano Sobieslai Duci Venceslai hasta munito profligatur exercitus Casarianus. Captiuis restitutis pax facta. Sobieslaus Casari auxilia pollicetur aduersus Conradum & Fridericum competitores. Cum Bela cœco rege Hungaria fœdus init Sobieslaus. Vratislaum Brunna Dominum capit: Venceslao Othonis filio Olomuzsum donat: Bambergam cum Casare obsidet: Bauariam depradatur: spolijs opimis onustus reuertitur. Lotharius baptismo filij sui (cui Vladislao nomen) interest, & confirmat Lusatia donationem. Cunradus Marchio capitur: Vicegradi detinetur. Insidia in Sobieslaum detecta. In conspirationis auctoris seuerè animaduersum. Religio percellit Sobieslaum ob sublatos insidiatores. Episcopus Pragensis Hierosolyma reuersus innocens neque coniurationis conscius deprehenditur. Absoluitur & restituitur Episcopatui. Conradus & Vratislaus carcere liberantur. Venceslaus Othonis filius Sobieslao charus: Arcem suam templo Diuo Venceslao construendo donat. Casari Sobieslaus Romam ad coronam suscipiendam proficiscenti 300. equites addit Iaromyro Borituorij filio duce. Certamen inter Bohemos & Germanos de statiuis. Bela caco regi Hungaria auxilia mittit contra Boleslaum Polonum, qui Borichium Colomanni spurium in regnū Hungaria intrudere conabatur. Conradus Polonorum sternit exercitum. Bela sororem Cunrado offert. Sobieslaus triennij neglecta tributa à Polono repetit. Hic falsè oratores mordet. Boemus in Silesiam, Morauiam petit Polonus cum exercitu. Damna vtrinque data. Lotharius Casar intercedit. Inducia triennales constituta, pax pòst perpetua Glazij sancita. Nuptia Cunradi cum Bela sorore. Vratislai cum Vasilia Ruthena, Maria filia Sobieslai cum Leopoldo Austria duce. Sobieslaus vacat vrbibus condendis & exornandis. Lotharius Casar moritur. Cunradus succedit. Astipulatur illi Sobieslaus. Proscriptus Henricus Bauarus competitor. Vladislaus Vladislai fratris filius à Casare successor instituitur. Gertrudis soror illi à Casare coniunx datur.

Summa

SVMMA LIBRI DVODECIMI.

Vladislaus princeps postea rex secundus. Solitudo nobilium cùm magistratuum iniret, & sacramentum exigeret fidelitatis. Suspicio. Cunradus caput aduersæ factionis. Consilium prudens de conniuendo Henrici præsulis. Cunradus Bela auspicijs Vladislaum profligat. Vladislaus cum fratre Henrico ad Cæsarem. Cunradus Praga exclusus sacra delubra arcis incendio absumit. Lotharius in Bohemiam profectus omnia pacata restituit Vladislao. Suspectus à functionibus ciuilibus amouet. Bellum Cunrado mouet, Bela iam mortuo. Eludit. Patrueles alij conciliantur. Syon cœnobium. Pramonstratensis ordo seminalium Episcoporum Olomuzensium. Vladislaus corrigit magistratus, causis, earumq́ dijudicatione ad se translata. Episcopi censuram in sacerdotes agunt. Henricus domi parum proficiens Pontificem adire cogitat. Deflectit ex itinere, concordiam pariturus inter Vladislaum & Cunradum. Spoliatur viatico à Cunrado. Persequitur Romanum iter. Eugenius Papa Guidonem legatum mittit coercitum licentiam sacerdotum. puniuntur sacerdotes. Cunradus excommunicatur: censuram ecclesiasticam spernit. Vladislaus obsidet Cunradum Znoymæ: pellitur Cunradus. Henricus præsul montem Oliueti monasterium Lithomyslij condit. Cunradus in gratiam à Cunrado Cæsare recipitur, nomine dato sacræ militiæ. Bellum sacrum Cæsaris Cunradi, regum Galliæ, Hispaniæ & Angliæ. Manuel Græcus Cæsar prodit exercitum. Cunradus Cæsar à reditu conatur in Poloniæ regnum restituere Vladislaum à fratribus exactum. Boleslaus Crispus Cæsarem ludificatur. Christiana coniunx Boleslai Polonis infensa & ijs quoque exosa. Mors Conradi Cæsaris turbat transactiones Polonicas, Gertrudis quoque Bohema soror Conradi Cæsaris moritur: ita etiam Episcopi Pragæ & Olomuzij humanis cessêre. Cæsari Conrado Fridericus Barbarossa Episcopis alij sufficiuntur. Cæsar iturus in Italiam Vladislaum constituit vicarium. Nuptijs cum Beatrice Burgunda celebratis. Vladislaum regem Bohemiæ declarat, illiq́ Iudith filiam Lantgrauij coniugem tradit. Comes est Cæsari expeditione suscepta contra Insubres. Non æquos domi habet censores ob coronam susceptam, coniugium contractum, & militiam externam. Excusatio verè heroica. Verona omissa rex Brixiam occupat. Brixiani coguntur auxilia conferre Cæsari contra Mediolanenses. Nobiles Boiemi vadum reperiunt in fluuio Abdua & primi transeunt. Pontem sternunt pulsis Mediolanensibus pontis custodia relictis. Laudenses accusant Mediolanenses: hi verò veniam supplices à Cæsare petunt. Anshelmus Rauennas Episcopus Mediolanensibus aduersatur: hostes declarantur imperij. Crudelitas patrata in Ekberti comitis aulæ præfectum à Mediolanensibus. Cingitur obsidione Mediolanum. Gualuaginus Angleriæ Comes præfectus Mediolani Pontifex Mediolanensibus fauet. Statius castra Ludouici Palatini inuadit: repellitur ab Vladislao rege. Specula Mediolanensibus erepta. Fridericus regis filius castellum capit. Virginum pudicitiam rex redimit à milite, & gratis suis puellas inuiolatas restituit. Statius erumpit. Confoditur. Bohemi vrbis portionem muro conscenso, portis effractis diripiunt. Deliberatio in vrbe de deditione. Obstat Gualuaginus, cui aduersatur Blateranus. Rege Bohemiæ apud Cæsarem intercessore vtuntur. Conditiones propositæ & acceptæ. Triumphans Cæsar ingreditur vrbem. sacramentum fidei coronatus solenniter à ciuibus exigit. Coronam gratitudinis ergo Bohemiæ regi imponit. Præmia militibus Bohemis distributa. Mutata regni insignia ex aquila in leonem. Fuluus leo in album mutatus cauda bifurcata. Iocus. Cui competat auctoritate Cæsarea vis coronandi regem Bohemiæ. Sobieslaus Sobieslai filius cepit, rege absente, & diripuit Olomuzium. Captus carceri Prendæ mancipatur. Longo pòst tempore Cæsaris intercessione liberatus. Pons Pragensis ab architecto Italo extructus. Noua Mediolanensium rebellio.

SVMMA LIBRI DECIMI TERTII.

Daniel Episcopus Pragensis mittitur ad Regem auxilia accersitum contra Mediolanenses. Decernuntur auxilia ductoribus Friderico filio & Theobaldo Regis fratre. Rex bellum Hungaricum suscipit. Occasio belli. Praefertur ab Hungaris Stephanus Bela, Stephano Geysa filio. Huius mater Vladislaum petit adiutorem, pacto filia matrimonio cum Suatopluco regis filio, adiecta dote satis ampla. Manuel Constantinopolitanus Imperator Stephani Bela partes fouet. Pugna commissa. Graculi Hungarorum gens bellicosa & Albanorum. Rokitha miles Bohemus conciliationi studet. Ius Imperatoris Graeci in reges Hungaros. Bohemus successionem non aetatem vrget. Causa potitur. Congressus Imperatoris cum Rege. Friderici filia desponsatur Petro nepotulo Manuelis. Regina Hungaria munificentia. Mediolano Iudaeorum ope potitur Caesar. Excidium vrbis. Gualuagini poena. Theobaldus regis frater in Italia militiam continuat. Daniel Episcopus apud Caesarem manet. Fridericus reuertitur. Odia inter Caesarem & Pontificem, Caesarianis & Pompeianis similia. Alexandria extructa. Theobaldus & Episcopus in Italia moriuntur. Albertus frater regis fit Archiepiscopus Saltzburgensis. Rex ob senium deses Vogislaum onerum non honoris participem facit: apud monachos Strahouienses solitarius degit. Ob inuidiam Vogislaus à Suatopluco regis filio pugione vulneratur. Spontaneum subit exilium Suatoplucus. expiatum facinus. Rex Fridericum filium successorem designat, regni administratione prorsus abdicata. Patri & filio duobus seruire regibus molestum esse aiunt Bohemi. Vdalricus Sobieslai filius fratris Sobieslai decennalem carcerem remitti postulat à Caesare. Hic ab Vladislao non impetrat. Noribergam rex euocatur. Dimittit liberum Sobieslaum. Hic non satis acceptus Friderico regis filio. Suspicionibus vtrumque replent gnathones aulici. Sobieslaus aulam Caesaream in Fridericum commouet. Vladislaus à Caesare filij Friderici in regno confirmationem petit: haud aequum fert responsum. Cedit Rex cum coniuge in Lusatiam. Fridericus à Sobieslao pulsus, ad Hungariae regem Belam fugit. Quarto post mense Rex fato functus:
Interregnum, *praefuit regno 35 annos.* Interregnum. *Fridericus Interrex. Vladislaus secundus, Sobieslaus frater tertius. Praefectum Prinda, sub cuius custodia fuerat asseruatus, sua manu iugulat: facti poenitet, quod publica poenitentia testatum facit. Gualuaginus carcerem Germanicum effugit: concitat Insubres. Genua rebellis. Vdalricus auxiliares copias Caesari ducit. Bohemi rapaces Vlmae & in Alpibus palantes occiduntur. Genua subacta. Exiguo comitata redux Vdalricus. Domi in desertores animaduersum. Bellum Henrico Austria cum Conrado Znoyma Marchionibus. Sobieslaus huic fauet. Austrius profligatus è ponte decidens ceruicem frangit. Causa mortis à Caesare in Sobieslaum transfertur. Emericum regem Hungariae fratri prodit Sobieslaus: citatur: morbum simulat. Fridericus princeps declaratur: Praga recipitur. Sobieslaus in Lusatiam Popularis Fridericus cum coniuge. Caesar Fridericum in Germaniam euocat. Sobieslaus noua domi molitur. Redeuntem Fridericum profligat conciso exercitu, tam Caesariano quàm Bohemo. In Caesaris contumeliam Germanum cataphractum terra obruit. Reparato praelio Sobieslaus ad Pragam sternitur: manu Friderici vulnus accepit. in exilio moritur. Ob rem bene gestam copias auxiliares praemijs afficit Fridericus.*

SVMMA LIBRI DECIMI QVARTI.

Fridericus exactionibus onerat Boiemiam: Notam delet electione fratris in Episcopum Pragensem. Nouum odium nobilitatis conflatum ex collatione magistratuum hominibus Germanis. Conradus Marchio captat occasionem regni inuadendi.

Clam

Clam agit. Friderico ad conuentum Imperij Ratisponam euocato Vicegradum occupat. Pragenses sesquimensem resistentes se dedunt. Cæsar Conradum cum Bohemis proscribit. Palatinus Bauarus mediator. Superbum accipit responsum. Conradus mansuetior. Pro tribunali solenne à Bohemis de Friderici restitutione Cæsar exigit iuramentum. Hæresis Picarda origo & auctores. Petrus Valdensis. Pauperes de Lugduno. Ludouicus rex Galliæ multos interimit, In Bohemiam reliquiæ eorum. Conradus extimulat Vdalricum & Venceslaum Sobieslai filios contra Fridericum. Tumultuario milite collecto Pragam inuadunt. Aduentu copiarum Friderici dilabitur latronum cuneus. Nouum exigit à nobilibus iusiurandum Fridericus. Fratrem minorem aduersus Cunradum (eò se Venceslaus receperat) armauit. Betouiam obsidet. Frustratus expectatione reuertitur cum exercitu incolumis. Ratiborius Versouicensis gentis suæ infamiam vindicaturus principumq́ Bohemiæ gratiam demeriturus, collecto equitatu Polonico Premislao aduersus Cunradum sese coniungit. Cruenta pugna. Victor Premislaus, quod Ratiborio acceptum habetur. Ea propter in gratiam recipitur. Insignia mutantur: pro nassa secures. Prinda donatur, vt fines Germanicos tueatur. Premislao Olomuzium assignatum. Cunradus habitu tabellarij fit supplex Friderico. Ius eligendi episcopi Olomuzensis cui nam competat? Saladinus Aegypti Sulthanus occupat Hierosolymam. Comitia Noriberga. Fridericus Cæsar dux sancti belli. Fridericus Cunradum mittit. Philippus rex Galliæ & Richardus Angliæ socij belli. Armeniam Cæsar subiugat. Iconium capit. Fluuio mergitur. Anglus et Gallus æmuli. Saladini apohtegma. Fridericus: moritur. ei suffectus Cunradus IIII. Interrex. Henricus Barbarossæ filius Siculum regnum inuadit contra Tancredum. Cunradus opem fert ipse. peste Neapoli moritur cum Othone patruele. Venceslaus Othonis filius. V. interrex trimestris à Premislao oppressus fugit Bambergam ad Cæsarem. Premislaus Vladislai regis filius. VI. interrex quadrimestris. Citatur à Cæsare. Venceslaum reponi mandatur. Redit Venceslaus. A Marchione Lusatiæ interceptus vitam carcere finit. Filium Spitigneum Henrico episcopo commendat. Henricus Vladislai regis filius & episcopus & princeps. interrex VII. Confirmatur pacta pecunia à Cæsare. Soluendo non est. Purgat latronibus Bohemiam. Premislao Vladislao fratre in Marchionatu Morauiæ substituto ad Lusatium Saxoniam affligentem se confert. Henricus iussu Cæsaris Vilhelmum contra Lusatium & asseclas cum exercitu mittit. Victoriam reportant. Miles coerceri nequit. Emericus rex Hungariæ ad nuptias Henricum inuitat. Strigonij fœdus ictum. in reditu Morauicas euadit insidias. Vlciscitur inuitus. Seuerus sacerdotum censor. Petrus Cardinalis à via lata auxiliator. Tumultus à coniugatis sacerdotibus ad arma erupit. Puniuntur sacrifici. De bello vltra marino benignè Cardinali respondet Henricus. Resignat principatum fractis è morbo viribus. Premislaus & Vladislaus fratres ei regnum eripere conantur. Vladislaus capitur Henricus Egra moritur. Vladislaus VIII. interrex. Premislai sors misera in officinis lapidarijs. Morte Henrici Cæsaris exhilaratus in Boiemiam accelerat. Colloquium inter fratres. Spitigneus Premislaum intercipere conatus oculos amittit. Premislao cedit Vladislaus sola Morauia contentus.

SVMMA LIBRI DECIMI QVINTI

Duo Cæsares, quod antea nunquam auditum. Philippus dux Sueuiæ & Otho dux Saxoniæ. Premislaus anceps cui fauere debeat. Saxones prædas agunt in Lusatia. Conquerenti Premislao iniquius responsum. Philippo roganti suffragatur renunciato Othone Premislaus. tum etiam totam populatur Saxoniam. Premislaus Moguntiæ à Philippo Cæsare Rex Bohemiæ coronatur. Perpetua ferre sibi posteà

reges successerunt. Philippus primo prælio inferior, pòst duobus superat Othonem. Bauarus Episcopus apud Philippum conquestus de effreni Bohemorum in prædando licentia. Alienatur à Philippo Premislaus. Corruptus à Lantgrauio Thuringiæ factioni Othonis adhæret: repudiat Misnensem coniugem in despectum Philippi. ducit Constantiam Vngaram. Quia esset Ottischar, Ottogari nomen à Bohemis inditum. longè lateq; Philippi vastat ditionem. Subornat Philippus Theobaldum contra Premislaum ex consilio Marchionis Misniæ. Ferro & igne grassatur Premislaus in auctores. Congressus Cæsaris Philippi cum Premislao Egræ. Simultates depositæ. Venceslao Premislai filio datur sponsa Kunigundis Cæsaris filia prius Palatino pacta. Theobaldus in gratiam collocatus. Othonem Coloniæ Philippus obsidet. Ille ferox ex vrbe prodit. deseritur: in Saxoniam profugit. Vrbem Philippus occupat. A Palatino ob spretas nuptias Bambergæ interficitur. Otho Cæsar malo animo aduersus Premislaum. Magdeburgensis Episcopi prudens consilium. Principes reliqui transigunt inter Cæsarem & Regem. Ter centum cataphractos Cæsari coronam Romæ suscipienti addit. Domi filium Venceslaum coronat. Theobaldo Henrici Barbati filiam coniugem tradit. Armat eum vt socero contra Polonos opem ferat. Lis absq; prælio dirempta. Tartari primùm innotuerunt. Otho Cæsar à Pontifice excommunicatus, illiq; imperium abrogatum. Surrogatur Fridericus Henrici filius 20. annorum. Otho vindicatum iniurias sese accingit. A Ludouico Galliarum rege profligatur, in Flandria. obijt præ mœrore. Fridericus munificus in regem Boemiæ. Summa priuilegiorum amplissimorum. Rex parum religiosus sacerdotibus vectigal indictum: monachi prædæ expositi. Abbas Strahouiensis oratiuncula regem demulcet. Episcopus ex Austria regem anathemate petit. hinc Romam abit. Monasteria sunt penu regum Bohemiæ. Monachi sunt dispensatores. Decretum impetrat pro religiosis. Reuocatur Roma Andreas Episcopus cum legato Honorij Pontificis. Placatur Rex. Fridericus Cæsar excommunicatur. Vladislaus Marchio Morauiæ regis frater moritur Velegradi, vbi nouum templum condiderat. Laudes huius Marchionis & Roberti Britanni Episcopi Olomuzensis. Vladislaus filius patri in Marchionatu succedit. De Pragensi Episcopatu lis. Iohannes Scholasticus palmam obtinet. Cæsar conuentus agit Argentinæ. Rex Bretislaum agnatum cum ampla potestate eò mittit. Agitur de successore. Henricus filius eligitur stipulata in Palæstinam expeditione. Contra Pontificem Cæsar. Guelphorum & Gibellinorum nomen primùm innotuit. Leopoldus Austrius Cæsari militat in Italia, domui Fridericum filium præficit. Austrij latrones populantur Morauiam. Vladislaus cum Venceslao filio Regis par pari referunt. Leopoldus in Apulia moritur. Cæsar ab Innocentio Pontifice maximo ad Parmam tradıtur. hinc ad Cremonenses fugit. Diluuium in Phrisia. Cometes. Mesco Poloniæ princeps muribus arrosus. Terræmotus in Bohemia. Prodigia hæc regi veternum excutiunt. Filiæ regiæ iam nuptæ patrem inuisunt. Agnes repudiato Cæsaris coniugio fit vestalis. Fridericus Austrius Batouiam obsides, Boceccus à Kunstat vel terret vel admonet hostes Fuga Austriorum. Oppugnatur Rezium. Fridericus prouocat ad duellum. Venceslaus accipit conditionem: tum ille fingit morbum. Austria vastata. Premislaus I. Ottocarorum moritur.

SVMMA LIBRI DECIMI SEXTI.

Venceslaus Ottogarus Luscus IIII rex Bohemiæ. Filium Premislaum Marchionem Morauiæ constituit addita Oppauia & Olomuzio. Constantia auia nepotis gubernatrix. Ea supra sexum prudentissima: arces in Hungaria & Morauia erigit: hic etiam cœnobia condit. Morchiones Brandeburgenses feudo accepto regis implorant contra vicinos episcopos auxilia. Decernuntur tria milia peditum, & equites tercentum. Vincuntur Episcopi vno eorum capto. Cæsar Fridericus Bambergæ con-

uentus agit. Filium Henricum perduellem in Apuliam relegat. post interficit. Magdeburgensis Episcopus Venceslaum regem illic accusat pacis publicae perturbatorem. Priuatum in conclaui inter Caesarem & Regem iurgium. Venceslaus Caesari extorquet de incolumi dimissione stipulationem. Abbas Fuldensis regi insultat. A Vogirio Comite male accipitur. Ea propter dono accipit arcem Belinam. Rex Monoculus pro Ottocharo dictus, ob excussum à ramo inter venandum oculum. Caesar offensarum immemor regem ad nuptias inuitat. Bello Austriaco cum Bauaro praeficit. Occasio belli. Viennenses se regi dedunt. Nouaeciuitatis irrita oppugnatio. Venceslai fidei commissa à Caesare omnia bello parta. Fridericus Austrius viginti aureorum millibus redimit Viennam. Eam summam militibus congiarij loco distribuit. Liberalis rex. Historia de massa auri somnum impediente. Liberalibus liberaliter omnia affluunt, Regis apophtegma. Prodigus rex postea eget. Aeri dissoluendo noua instituit vectigalia. Nobiles instigant Premislaum Marchionem aduersus patrem. Sternitur acies Premislai. Veniam petit filius. Custodia traditur. Digressio de Tatharis. Eorum Tetrachia quatuor. Ruthenis domitis Poloniam inuadunt, Batto & Peta ducibus. Boleslaus verecundus Poloniae princeps cum matre & vxore Velegradum in Morauiam secedit. Diuiditur Tatharorum exercitus. Batto in Hungariam, Peta in Silesiam proficiscuntur. Vratislauiam expugnant vt prius Cracouiam. Henricus dux Lignicensis se illi opponit. Magister Prussia, Dipoldi filius Boleslaus, Mesco dux Opolij auxiliatores. Conciditur vniuersus exercitus à Tatharis. Lignizium resistit. Tathari Morauiam petunt. Sternbergius à rege auxilio Morauis mittitur. Tathari Olomuzium obsident. Incendijs in suburbana grassantur aedificia. Monasterium Gradicense euertunt. Duce Peta interempto caduntur Tathari. Dux Sternbergius ob rem feliciter gestam fundo donatur, & primus Morauiae appellatur Capitaneus. Quid Tathari in Hungaria gesserint. Bela rex fugit. Colomannus frater occumbit praelians. Male Bela à Friderico duce Austriae tractatus: hinc in Dalmatiam fugit. Venceslaus rex munit oppida metuens reuersus Tatharorum: filium recipit, dignitatiq́; pristinae restituit. Veleslaus nobilis Hebraam virgunculam deflorat & iugulat. A virginis patre sicarius subornatus eundem interficit Veleslaum. Absoluitur in iudicio Iudaeus. Indignè fert nobilitas, Iudaeum nobili homini antelatum. Coniuratur in regem, Stiborio regni praetore duce. Premislaus cautior quàm antè cunctatur. Conspiratione detecta, auctores cum duce poenam luunt. Cum sorore Agnete Rex Xenodochium Pragae extruit. Odit campanarum strepitum. Reducitur in regnum Bela à Rhodiensi magistro & Comite de Frangepanibus. Diuertit ad Austrij ditiones. Hic vectigal exigit à singulis militibus. Dum negaretur pugna oritur: Fridericus saucius paulò post moritur. Margaritha Leopoldi fratris Friderici filia haeres. Vdalricus Carinthiae princeps Morauis adiutus Austriam sibi vendicat. Hi Bauarica accersunt auxilia. Vdalricus capitur. Morauì membris mutilantur. Ignominiam vlciscitur Premislaus. Vdalricus dimissus. Praefecti duarum arcium dominò fidissimi. Austrij dominum quaerentes, ad regem Venceslaum confugiunt. Filium Premislaum concedit. Ducit Margaritham haeredem, & legitimus Austriae princeps declaratur. Bela rex Hungariae ob interfectum Austriae ducem ius sibi vendicat in Austriam. Bellum Ottocaro motum communi Hungarorum decreto. Concurritur infestis signis. Caduntur Hungari, & iniquas pacis accipiunt conditiones. Styri subiugati. Moritur rex Venceslaus. Celatur mors, donec arces oppignorata redimerentur.

SVMMA DECIMI SEPTIMI LIBRI.

Ottocarus V. Rex Bohemiæ. Armatus ad regnum capessendum ingreditur. Borissium ab Ossek patrem contra se irritantem capit: complices fugiunt. Admonitus rex eos persequi cessat. Domi magistratus constituit: iudicia corrigit. Equitatus copiam vt pater equestria instituit certamina. Pacta pecunia Vdalrichus Carinthus prole destitutus ditiones suas Ottocaro concedit. Bellum Prutenicum Ottocarus suscipit. Crucem induit. Hostes aperto Marte non agunt. Profligantur duo duces antesignani. Baptizantur: eorum alteri Regium, alteri Marchionis nomen impositum. Regius mons ab Ottocaro, Brumsperg ab Episcopo Olomuzensi extructa oppida. Ampliauit Bohemicum imperium à Baltico ad Adriaticum mare. Bellum aduersus Belam regem Bohemia & Stephanum filium Styriam incursantes. Vires in Morauiam conuersa. Ottocarus inducias petit: interea res arbitris commissa. Stephanus errore ductoris regia in castra defertur, cùm Episcopum petijsset. Tumultuarium initiò, pòst iustum prælium. Memoranda Belæ strages inter Pohorlizium & Lauaz. Ingens præda & triumphus. Forouulienses cum vicinis patrocinium Ottogari flagitant. Aureum abacum loco argentei mutat. E manubijs Hungaricis Hradistia oppidum & cœnobium condit locupletissimum. Brunonis Episcopi Olomuzensis patria, genus: Quomodo ad Episcopatum peruenerit. Eius laudes & beneficia in amplificando episcopatu. Lis Ottocaro cum coniuge de sterilitate. E pellice coniugis permissu prolem vtriusque sexus suscipit. Nicolaus spurius Oppauiensi ducatu donatus. Coniunx in cœnobium detrusa. E Kunigundi coniuge secunda Venceslaum suscipit. Stephanus Bela patre mortuo bellum Ottocaro mouet. Posonium Ottocaro se dedit. Arx expugnatur. thesauri regij direpti. Nauibus instructus Ottocarus Stephanum ad Iarinum inuadit. Ponte succiso merguntur Bohemi. Stephanus solutis castris Budam, hic Pragam redit victoriam vterque præ se ferens. Imperium Romanum per legatos Pragæ Ottocaro defertur. Quatuor imperij competitores domestici duo, totidem exteri. Deliberatio. Episcopus cum patre Burgrauio suadent. Camerarius aduersatur. Repudiat oblatam dignitatem Liberalis Ottocarus. Flagellariorum secta deleta. Pondera & mensura restituta. Latronibus via purgata. Rodolphus de Habsburg Imperator pronunciatus. Ad conuentum Norinbergensem recusat venire Ottocarus. Repetitur ab eo Austria à Cæsare, ita etiam Styria cum Carinthia. Iuramentum exigitur. Contemnit Ottocarus Cæsarem, paulò antè aula sua prafectum. Delectus militum. Bellum exardescit. Congressus fraudulentus in insula Danubij Kamberg. Paciscuntur nuptias. E quinque vexillis duo recipit Ottocarus. Præstat iusiurandum. Tentorium dolosum. Germanis deridendus, Bohemis execrandus exhibetur Ottocarus. Domi malè accipitur à coniuge: multat consiliarios: filiam Cæsaris filio desponsam sacrat. Bellum redintegratum. Milota Morauia capitaneus à Cæsare corrumpitur. Drosendorffio rex potitur. Cæsar ad Lauam. Dimicatur. Milota loco cedit suo, & viam fuga aperit. Stirij fratres regem interficiunt. Dies Ruffi nefastus. Rudolphus Cæsar sacra & profana tam in Morauia quàm Bohemia populatur. Venceslai octennis filij tutoriam administrationem à Cæsare impetrat Otho Marchio Brandeburgensis maritus sororis Ottogari. Milota & Poloni mercedem proditionis accipiunt.

SVMMA LIBRI DECIMI OCTAVI.

Venceslaus Ottogari filius V I Bohemiæ rex, & Poloniæ rex declaratus. Marchio Brandeburgensis tutor. Perfidum Othonis consilium Bohemis exitiosum, nisi obstitisset Cæsar. Magistratibus constitutis Otho discedit. Bohemis arcis ingressu interdictum Reuersus Episcopum Brandeburgensem adducit æquè aut minus religiosum. Vicarium relinquit. Sacellum hic regium spoliat, prædam cum Marchione partitus. Thobias episcopus Pragensis minitatur Pontificis indignationem. irritat crabrones. Multantur sacerdotes & subditi Tobiæ. Regina fallit custodes Germanos. ad Nicolaum mariti spurium Oppauiam fugit. Marchio reuersus curam administrandi regni episcopo Thobiæ & Theobaldo prætori regni concedit. Venceslaum in Marchiam suam abducit. Bene illi rem administrant. Regina Zauissio Rosensi adultero nubit, prius grauida ex eodem. Venceslaus quindecim annorum reducitur, solutis sexaginta milibus aureorum pro sumptu. Lætus Pragæ excipitur. Multis veniam delicti impertitur: illa & marito gratiam impetrat. Primum hic in aula dignitatis gradum adipiscitur. Insolens perinde vt Marchio, Rosensis, coniuge omnes querimonias apud filium diluente. Mortua regina auctoritas Zauissii imminuta. Nuptiæ Pragæ celebratæ cum Iudith Rodolphi Cæsaris filia:. Sumptus insani facti, conuiuiis splendidissimis adhibitis. Premislaus (potius Venceslaus) natus. Egram Cæsar venit. Dos ampla & priuilegia summa. Rex Bohemiæ elector et pocillator perpetuus. Zauissius eques Iohannita ducit Ladislai regis Hungariæ sororem, sacer sacram. Coniuratio in regem à Rosensi factione. Pietas Venceslai. Zauissius capitur Restituit arces reginæ dotales. capite priuatur. Rex Hungariæ conscius à Cumanis trucidatur. Henricus quoque Vratislauiensis socius coniurationis veneno sublatus. Hæres Venceslaus ex pacto. Opoliensis princeps se Venceslao subijcit in perpetuum. Ab amita Griphina Leschi nigri vidua hæres Poloniæ instituitur. Thobias episcopus precedit. Cracouiam ingreditur. Sandomiria obstat. Premislai maioris Poloniæ principis præsidia fulta. Siradum quoque Vladislaus Loktecus munit. Venceslaus Othone Marchione auxiliatore ambo occupant præsidia. Cæsar moritur. Albertus filius dotem reginæ Austriam inuadit. Reditum Venceslaus maturat. imperij decus sibi oblatum Adolpho Nassouio confert. Hic filio Roperto Venceslai filiam coniugem impetrat, Regina partu filiæ Iudith humanis rebus perfungitur, & filiola extincta. Poloni de rege deliberant, vsi Alexio inrecousulto bilingui. Premislaus coronatur rex Poloniæ. Octauo mense in Pomerania à Marchionibus Brandeburgensibus interficitur. Vladislaus ambit regiam dignitatem. Ob mores peruersos repulsam fert. Venceslaus rex Poloniæ inauguratus, ducta Premislai filia hærede. Gnesnæ coronatus. Posnaniæ nuptiæ peracta, Vladislaus bonis exuitur in Hungariam profugus. Gubernatores à Venceslao in Polonia constituti. Redit Venceslaus in Bohemiam. Monetam meliorem cudit. Cotius legisperitus iudicia Bohemorum perscribere & ordinare vult. Impedit nobilitas. & gymnasium condere ab ijsdem prohibetur. Fulgura metuit Venceslaus. Adolphus Cæsar ob auaritiam exosus. Ab Alberto Austrio prælians interficitur, & Cæsar hic declaratur. Pontifex Andream Venetum reijcit, & Carolum Robertum Hungaris obtrudit. Archiepiscopus Colociensis dissentit à Pontifice res nouas in Hungariam moliente. Venceslaus ad regnum Hungariæ capessendum inuitatur. Abnuit: verum filium Venceslaum Hungaris concedit. Pontifex excommunicat Caroli aduersarios: cùm nihil proficit, indignationem in Venceslaum seniorem transfert. incitat Albertum Cæsarem aduersus Venceslaum. Cæsar nouo exemplo decimas poscit ex argentarijs Cuthnensibus. (Rex pauper calumniator) Negatur. Conscribitur vtrinque exercitus. Albertus adiutus Pontifice factionem Caroli fouet in Hungaria filio Rodolpho duce. Hic Morauiam vastat. Cæsaris præcursores montibus Cuthnensibus expilandis

inhiant. Aquis venenatis pereunt. Cæsar exercitum reducit infecta re. Venceslaum filium ex Hungaria pater reducit. Dissolutè vixit filius in Hungaria. Corona redimitus in conspectum patris prodit. Corona quoque cum filio in Bohemiam abducitur. Petermannus Buda *præfectus. Otho dux Bauariæ in regem Hungariæ electus aduersus Carolum. Recipit coronam & ius regni gratuitò à Venceslao. Iudæorum enorme facinus Christianis contumeliosum, sed seuerè punitum. Cachecticus Venceslaus. Moritur Pragæ habita exhortatoria ad filium quàmpientissima.*

SVMMA DECIMI NONI LIBRI.

Venceslaus iunior V II Bohemiæ *rex. Vix sedecim annorum cum regnare incepit. Lugubrem habitum citò deponit. increpatur à Dobissio gubernatore. in arces ab vrbe secedit. æqualibus colludit & compotat. Regnum Hungariæ oblatum. consentit. Captus Otho Bauarus rex Hungariæ à præfecto Transsyluaniæ, abdicat se regno. Carolus rerum potitur in Hungaria. Oppignoratas arces vi extorquet Venceslaus.* Bona *Marchioni in Misnia vendit. Ducit violam Ducis Teschini filiam. Annam sororem locat Henrico Carinthiæ duci. Vrgetur ad occupandum hæreditarium Poloniæ regnum. Vladislaus Loktecus ab exilio Hungarico reuersus, arces in* Polo*nia occupat. Conscribitur exercitus contra Polonos. Venceslaus à sicario Olomuzij interficitur. Conradus Thuringus in scalis discerptus. Mala Venceslai educatio. Regum apud Persas institutio.*

Interregnum.

Comitia cruenta. Bechinus *à Crussina interfectus. Henricus* Carinthus *ratione coniugis occupat regnum.* Pellitur *à* Cæsare. *Substituitur* Rudolphus *dictus Mitis Cæsaris Alberti filius. Ducit Elizabetham Polonam viduam* Venceslai *senioris. Auaritiæ deditus Rudolphus mercaturam exercet* Cuthnæ. *Excusat factum.* Contumaces Barones *ad officium cogit. Zuicouiam obsidet Henricus Rosensis, Hoditium ipse* Rudolphus. *Moritur in castris Rudolphus alui proluuio. Repetunt ius Anna & Elizabeth. Vincit factio aduersa. Fridericus dictus Pulcher frater Rudolphi* Cæsaris *Alberti filius. Cæsar filium deducit in* Bohemiam. Cuthna *exercitus casus: deducitur in hyberna. Regina senior in* Cæsaris *clientelam sese tradit. Cæsar à nepote Iohanne interficitur. Henricus* Carinthus *interrex absque æmulo. Præsidia Germanica ex oppidis regina eijcit. Henricus comes Lucenburgensis Cæsar creatus. Pontifex Adamitas Lugduni delet. Henricus non rex sed administrator conuasat omnia & in* Carinthiam *ablegat. Pragenses cum* Cuthnensibus *fauent Henrico præ cæteris, lucri gratia. Henricus odium sibi accersit. Tribunal erigit, citatis proceribus & condemnatis insontibus.* Vitam *promercantur, ductis Pragensium ciuium filiabus in vxores. Diffidentia inter Henricum & proceres. Patrio præsidio se munit Henricus. Elizabetham coniugis sororem Baroni à Quercu desponsare vult. Recusat virgo.* Carceri Vuissegradi *includitur.* Nymburgum *euadit. Ciuibus eius oppidi minatur Henricus nisi puellam dediderint. Rosembergius &* Vuartembergius *præsidio oppidum muniunt.* Cohors *prætoria Henrici Carinthia ob insolentiam* Praga *multata.* Petit *Henricus opem à Marchione Misniæ. Mittitur Hoffensteinius, qui in aditu arcis sternitur & capitur. Marchio sinistro pugnæ exitu territus domum reuertitur.* Cuthnenses *deficiunt ab Henrico, alium postulantes regem. Nymburgi conuentus. Legatio ad Cæsarem Henricum pro rege decreta. Damnatur iudicio principum Henricus, quòd triennio feudum regni* Bohemiæ *à Cæsare non petiuerit. Fratrem Vualramum offert* Cæsar. *Bohemi filium flagitant. Scrupulosus* Cæsar. *Moguntinus Cæsari persuadet dandum filium. Spiram puella adducitur. Iohannes accersitus, amore puellæ exardescit. Coloniensis*

Anchiepiscopus coniungit. Nuptia celebrata. feudum etiam traditum. Splendido comitatu Iohannes in Bohemiam proficiscitur. Henricus Pragam & Cuthnam munit. Oppugnatur Cuthna, pòst Praga. Irritata Misnensium prasidiariorum pradatoribus sese dedit. Henricus & Marchio discedendi potestate impetrata domos quisq; suas repetunt. Iohanni liberum relinquitur regnum.

SVMMA LIBRI VICESIMI

Iohannes Henrici septimi Casaris filius VIII. Bohemia Rex. Inauguratur Praga cum regina à Moguntino. Ad concordiam exhortatur Moguntinus, & nomine regio veniam largitur omnibus aduersarijs. Monet sui quoque regem officij. Latronibus vias tutas reddit. Morauiam purgat pradatoribus, arcibus quibusdam funditus euersis. Securitas restituta agricolis. Iohannes vicarius Casaris per Germaniam. Matthaus Comes Trinciniensis in Hungaria Morauiam vastat. Reprimitur à Iohanne, & ad pacem petendam cogitur. A Boleslao duce Vratislauiense Oppouiam emit. Nascitur regi filius Venceslaus, pòst Carolus dictus. Plurimùm cum Germanis consultat: illis magistratus confert succènsentibus Boemis. Respondet ingeniosè. Iohannes indicit conuentum Norinberga vice patris. Auxilia decernuntur in Italia contra Robertum regem Neapolitanum. Ipse expeditionem suscipit: in itinere patrem sublatum veneno in eucharistia propinato accipit. Pergit cum Balduino Treuirensium Archiepiscopo Mediolanum. à Matthao Vicecomite benignè accipitur. Hic dissuadet vltionem necis Casariana. Duo Imperatores: Fridericus Austria dux, & Ludouicus Bauaria dux. Magnum imperij hinc detrimentum. Bohemi apud Iohannem repetunt pristinas de prafectis Germanis querimonias. Substituuntur Bohemi paruo regis lucro. Iohannes indignabundus secedit Lucemburgum. Absente rege opes corradit & cumulat Lyppanus. Regina ditiones illi quoque creduntur. Episcopus ad Pontificem Auenionem profectus, diuertit ad regem. detegit Henrici perfidiam. Reuertitur rex in Boiemiam. Capitur Henricus. Fugiunt complices. Dimißionem Henrici minis additis vrgent. Rosensi concedit Violam Venceslai coniugem, vt sibi se coniugat. Regina senioris oppida capiuntur. Vartembergus perit. Setdislaus à Stellis veniam supplex poscit. Vere nouo in Lansteinum arma conuersa. intercedit spirans minas Petrus Rosensis. minus gratum accipit responsum. Abalienatus etiam Rosensis, quapropter vterque se Friderico Austrio dedunt, rege valedicto. Rex auxilia Germanica accersit. Moguntinus partibus euocatis arbitrum agit, & feliciter componit dißidia. Rex Lucemburgum proficiscitur. Ludouicus ad Neuaium sternit Fridericum Austrium. idem Iohanni partem Marchionatus Brandeburgi (absq; liberis mortuus erat Vuoldemarus) pollicetur, si se in pralijs non deserat. Fridericus Mildorfi capitur. Henricum fratrem Iohannes capit. Magno are redemptum dimittit. Ludouicus sexaginta Bohemos nobiles ob rem strenuè gestam ornat. Solam Budißinam regi concedit gratus, pignori prius apud Marchionem depositam. Filiò suo Marchiam aßignat. Rex Gorlizium praterea in Lusatia sibi occupat. Aemulatio domi inter reginas. Calidam suffundit Henricus. Iohannes magistratibus constitutis filium Venceslaum in Gallias èducandum abducit. Carolus hic vocatur. Regina Iohannem tertium filium enixa. Premislaus medius vita excesserat. Regina nullis regni negotijs se immiscet. Concitat Bohemiam Iohannes permutatione Bohemia cum Palatinatu. Ludouicus Casar apud Bohemos irritum facit hunc contractum, & reconciliat suis Iohannem. Reginam seniorem in Morauiam ablegat permutatis ditionibus. Claustrum regina in Suburbanis Brunna illa condit. Rex noctu amoribus indulgens vagatur, & parum abfuit, quin occideretur. Conuiuijs & compotationibus vacat, & ludis equestribus. Dulcianos fratres quatuordecim exurit. Bellum Lithuanicum suscipit. Vernerus Magister Prußia inuitat. Massouiam, Pomeraniam, omniaq;

parta bello Magistro donat. Oculum rex in Lithuania amittit. Vladislaus Loktecus à Pontifice regni diadema obtinet, soluto denario Diui Petri. Inter Cæsares & Pontifices ferales dissensiones. Coniugia contracta à rege Iohanne. Maria soror Carolo regi Galliæ. Philippi Valesii soror Blanca Carolo desponsata Bohemo. Margaretham Henrico Bauaro, Iuditham filias Marchioni Misniæ tradit. Iohanni filio iuniori procatur hæredem principis Carinthiæ filiam cum spe successionis. Redit Lucemburgam. Malè excipitur à Metensi & Leodiense Episcopis, & in Bauaria mulctatur. Regina è Bauaria reuersa & ipso rege splendidius excipitur, quod regem malè habet. Iudith filiam regina Dresdam ducit ad sponsum Marchionem Fridericum Misniæ. Delatores accusant reginam quasi tributa impedientem. Regina arces oppignorat rex. Præpositum Vuissegradensem capit. Carinthiam filij hæreditatem mortuo Henrico occupat. Vocatur in Italiam à Brixianis aduersus Ludouicum Cæsarem à Pontifice excommunicatum. Suscipit eorum patrocinium promisso stipendio. Præpositus carcerem effugit. Episcopo & Misniæ Marchione deprecatoribus reconciliatur. & Episcopatu Olomuzensi donatur.

SVMMA LIBRI VICESIMI PRIMI.

Bellum in Italia: Brixiani, Bergomates auxilio Iohannis oppugnant. Captum à Iohanne Bergomum. Roccam arcem illic condit. Cremenses pari modo se dedunt. Beltrandus Pontificius legatus vrbes expugnandas & possidendas Iohanni defert. Mutina cum Regio se dedit & Parma. Lucenses eijciunt Florentinos admissis Bohemis. Papia regi se subijcit. Encomia Iohannis in Italia. Ludouicus Cæsar Iohannem in conuentu imperij accusat. Treuirensis patruus impedit, quo minus declaretur rebellis. Cæsar vicinos Marchionem Misniæ & Ducem Austriæ contra Iohannem instigat. Marchio Misniæ filiam regi remittit, ducta Cæsaris filia. Otho Carinthiam postulat. Carolus è Gallijs reuocatus, magna Gallica nobilitate comitatus, summa rerum Italicarum præficitur. Dux Allobrogum affinis Carolo ceu inspector morum additus. Reuersus Iohannes demulcet Cæsarem. Misnium Gorlizio & Lusatia eijcit. Filiam illi pactam Iohanni regi Galliæ despondet. Otho Austrius quinquaginta millibus hominum Iohannem inuadit. Negligentia Othonis supina dilabitur exercitus. Iohannes ad populationes conuersus, damna dat Austriacis. Antipapa à Cæsare creatus à Bonifacio Pisano mittitur Papa Auenionem. Culpa in Iohannem reijcitur: Carolo venenum Papiæ propinatum, Vicecomite auctore. Congrediuntur in pugna Etrusci & Vicecomes cum Carolo. Clades immensa. victor Carolus. Iohannes pergit in Italiam. Otho Austrius amissa recuperat intra septimum mensem. Carolus cum patre in Bohemiam reuersus. Marchio fit Morauiæ præstito iusiurando vt Vasallus. Rex petit Lucemburgum: dehinc Auenionem Pontificem Cæsari placaturus. Actum agit. Vtrique infensus Cæsar Ludouicus. Moritur Regina Elizabeth septem liberis relictis. Falsam monetam cudit Iohannes. Redit in Lithuanicum bellum irrito euentu ob aeris humiditatem. Vastat Poloniam. Cracouiam obsidet Pax 40000. aureorum à Polono redemta. Omnes propemodum Silesiæ duces in verba Iohannis iurant. Vladislaus Polonus ad Carolum Hungarum fugit ob auxilia. Carolus interea domi rem bene administrat. Carolus rex Hungariæ arbiter inter Bohemum & Polonum affines. Carolus Hungariæ rex Iohannis prius sororem habuerat coniugem, modò Vladislai Poloni. Transactum inter reges. Regia munera Bohemo ab Hungaro data. Soluit Bohemo pecuniam Polonus, & cedit Silesia tota. Iohannes non vsurpet titulum regis Poloniæ, nec posthac tributum exigat vllum. Cæsaris instinctu Carinthia mulier Iohannem maritum impotentiæ insimulat. Nubit Cæsaris filio Ludouico, & dotem reposcit. Filius Cæsaris contra

Iohan-

Iohannem in Carinthia transigitur. Ioannes Carinthia & coniuge cadit, comitatu Tirolensi contentus. E concubina hic Ioannes filium generat. Carolus militatum in Italiam proficiscitur. Ducit Rex Beatricem Borboniam. Vectigal nouum in Bohemia instituit. Archiuum Bohemici regni instituit. Carthusianorum coloniam deducit Pragam. Venceslaus è Beatrice natus: huic Lucemburgensis tradita prouincia, qui à coniuge dux Brabantiæ factus. Carolus Marchio Morauiæ Imperator designatus contra Ludouicum Bauarum. Bonnæ coronatur. Imperitia medici Hebræi & altero oculorum priuatur Iohannes Rex, priore in Lithuania amisso. Dissimulat cacitatem. Auxilia fert Regi Gallorum contra Anglos, Carolo quoque filio vsus comite. Ceduntur Galli ab Anglis. Iohannes in acie prælians occumbit. Cadauer Lucemburgæ sepultum. Dies Russi Bohemis nefastus. Comparatio Iohannis cum Ottogaro ob similem eodem die vita exitum.

SVMMA LIBRI VIGESIMI SECVNDI.

Carolus I X Rex Bohemiæ, idem & Imperator ex Bohemis primus. Pietas Caroli erga Deum, propinquos & religiosos ordines. Iohannem fratrem pulsum comitatu Tiroli Morauiæ Marchionem constituit. Templa extruit, prouentus adiicit. Archiepiscopalem sedem Pragæ instituit. Ab eo coronatur Pragæ cum Blanca coniuge. Redimit arces. Dignos & fideles reditibus percipiendis præficit. Historia Theodori Monachi boni œconomi. Ad Magdeburgensem à Mindensi euectus Archiepiscopatum. Carolus vlciscitur eiectionem fratris è Carinthia. Ludouico in Marchiâ exurgit æmulus Valdemarus, qui finxit nomen Valdemari vita functi. Megalburgenses comites in Ducalem prouecti dignitatem, vt fauerent Valdemaro personato. Ludouicus confugit ad Danos. Hi malè accepti à Megalburgensibus. Valdemarus suppositititius strenuè rem gerit. Extrema tentantur à Ludouico contra Valdemarum. Huic auxilia mittit Carolus. Non pugnatur. Ludouicus fratri Romulo resignat Marchiam, ipse Bauaria contentus. Carolus Imperator perlustrat Germaniam. Annam Palatini coniugem ducit vxorem. Conuentus imperii Herbipoli, vbi decreta in Italiam pro inauguratione profectio. Ludouicus conatur Cæsarem arcere transitu. Palatinus litem dirimit. Clinodia imperii Carolo restituit Ludouicus: ipse verò inuestitur Marchia Brandeburgica, comésque est Cæsari inaugurando in Italiam. Mediolani adsunt legati Lombardiæ. Accipit coronam ferream. Pisis obuiam veniunt Etrusci. Romæ accipitur splendidè. Arrogantia Senatorum vrbis Romæ & Scribæ, qui Augustum se vocitabat. Hunc captum Pontifici mittit Auenionem. Coronatur cum Augusta. Oblatam à ciuibus vrbem tenuit: Pontifici vt sint obedientes edicit. Leges constituit opera Bartholi de Saxoferrato. Inuitatur, domum petiturus, à Gambacurtis Pisas. Coniuratio in necem Caroli perfidiosa. Conspiratio sedata consciis partim interfectis, partim ære mulctatis. E multatitia pecunia militibus congiaria proceribus munera concessa. S. Viti reliquias à Papiensibus impetrat. Terramotus in Alpibus. Damna sarcit Carolus. Splendidam & pomposã ab Italica reuersione. Carolus habet aulã tam exteris quàm domesticis principibus frequentatam. Lithomyslensem Episcopatum condidit. Nouam Pragam ædificat. Principes augusta palatia extruunt. Vissegradum nouo cingit muro. Monachos aduehit. noua sacer[...]tum collegia instituit. Turris ad pontem Pragæ illius sumptu ædificata. Regnum [...] duodecim diuidit regiones additis præfectis. In desertores fidei Catholicæ seuera decreta. Anna Suidnicensis tertia coniunx. Salisburgum in Bauaria dos prioris coniugis. Dux Saxoniæ ad Hierosolymitanum bellum hortatur Carolum. Responsum heroicum. Græcorum Cæsar prius eliminandus. Sanctio Carolina in imperio decreta. Pœna grassatoribus constituta. Domi sesquiennis Venceslaus coronatur. Locupletat Carolus iam de herede certus Boiemiam. Carlesteinum ædificat duobus custodibus adiectis è procerum & nobilium ordine. Arces in confiniis emit. Marchiam Brandeburgensem emit ab Otthone, &

à regno incorporat. Leges condit & describi iubet. Ipsemet ius dicit. Historia de sacerdote. Pœna talionis exemplum. Vocatur in Germaniam. Legatis thesauros ostentat. Bellum in Italia prorogatum ob quartas nuptias. Carolus Cracouia nuptijs celebratis ducis Elizabetham Stetinensis Ducis filiam. Ex hac Sigismundus prodijt. Caroli gesta in Italia secunda vice. Corpus diui Sigismundi aduectum. Moritur Iohannes Marchio Morauia Caroli frater. Marchionatus aqua portione filijs diuisa. Laus Archiepiscopi Ernesti mortui. Successor Olomuzensis Episcopus postea Cardinalis. Cruciati contra Lithuanos. Cruciger i Argentinam obsident. Maturè aduolat Carolus. Iurgium inter ciues Argentinenses & Cæsarianos milites. Iohanna comitis Hollandia filia Venceslao nubet. Pretio corrupti Electores Venceslaum Romanorum Regem pronunciant. Cæsar reditus Imperij assignat Electoribus loco stipulata pecunia. Sigismundus quinquennis Marchio fit Brandeburgensis. Mater illi procurat Mariam Ludouici Regis Hungaria filiam hæredem. Conueniunt Regina Tymania & paciscuntur nuptias. Sigismundus in Hungaria educatur, vt moribus assuefiat & linguam discat. Iohanni filiorum minimo Lusatia assignatur. Lex de Reginis viduis si imparibus nupserint. Murus per montem Petri dictus Praga. Conatur Danubium Vultauia coniungere. Exhortatoria ad filium ante mortem.

SVMMA VIGESIMI TERTII LIBRI.

Venceslaus X Rex Boiemia & Imperator Rom. Prodigiosa omina tam in baptismo quàm coronatione Venceslai religionis pessundata præsaga. Oscitantia Regis dat licentiam grassatoribus & prædonibus liberè impunéque vagandi. Tres latronum arces destruit. Hungari populantur Morauiam: sed profligantur à Iodoco Marchione. Germani poscunt Venceslaum res imperij compositum eat. Ineptè respondet Clemo Bauarus insurgit contra Venceslaum. Pellitur trans montes, damnaque accepta resarciuntur Bauaria vicissim vastata à Sulcone Chotesso mensa præposito. Bauarus is in Italia moritur. Vicecomes dux Mediolani à Venceslao creatur acceptis centum millibus aureorum. Bombardarum sub Venceslao inuentum. Obscœnis amoribus Rex indulget. Vxori conquerenti impudicè respondet. Aquis mergit Regina confessorem, quòd secreta noluit reuelare. Moritur ipsa quoque præ mœrore Regina. Balnea extruit dolosa ad necandos aduersarios. Carnifex Regis compater & comes assiduus. Arcem rex Cunratice dictam extruit. Captus Rex inaudito prius exemplo & carceri includitur fœdo. Balneum admissus seruili habitu à balneatrice remigio liberatur. Hanussius dux Ratiboriensis sæuitia Regia minister Carlsteino præficitur. Tres proceres necat. Sigismundus Rex Hungaria Marchiam Brandeburgensem patruelibus pignori deponit. Secundò Rex capitur consentientibus Sigismundo & Iodoco. Praga clàm Grumlouiam, hinc Viennam deducitur ad Albertum principem Austria, pòst etiam Imperatorem. Iohannes frater & Procopius vindices Regis. Non reperitur in Boiemia. Euadit carcere Viennensi ope piscatoris. Vissegradum occupat. Plectit Pragenses. Piscatorem equestri ornat dignitate ob restitutam libertatem. Sophiam Palatini filiam ducit vxorem. Zyto Venceslaus Magus artificiosus. Eius præstigia. Luit pœnam, à Diabolo sublatus. Bonifacius Papa Iubileum instituit. Praga quoque celebrari permittit ritu Romano Pontifex Iohannes Hussus. Lis inter studiosos Germanos & Boiemos de suffragijs & votis. Superiores Boiemi 24000 intra octidium studiosorum Germanorum discedunt. Hussus contra indulgentias. Sacerdotum luxum & ambitionem reprehendit. Sulco Monachus astutus & facetus. Viclephi Alithia suggerit fomitem Husso. Summa eius libri. Comburuntur 200 exemplaria ab Archiepiscopo Sbinkone. Secedit Hussus in pagum. Hieronymus collega Hussi in scola acer disputator. Sectio. Senatus pro Doctoribus Germanis:

nis: plebs pro Hieronymo tanquam populari suo. Archiepiscopus in Hungariam petitum à Sigismundo auxilia sedandorum motuum proficiscitur. Posony vita functus. Albicus homo sordidus illi succedit. Reuertitur Hussus. Cruciata diuulgata à pontifice contra Ladislaum Regem Neapolitanum. Conuellit eas indulgentias Hussus magno populi applausu. Tres antesignani capti postridiè capite plexi. Honorificè tanquam martyres a suis sepeliuntur. Venceslaus conflagrationem Vuissegradi superstite cella vinaria nihili facit. Robertus Palatinus Venceslao remoto in Imperio surrogatur. Sigismundus illo mortuo Cæsar nominatur. Votum sibimet ipse dedit. Potiorem Europæ portionem peragrat inuitatum ad concilium Constantiense. Hussus sub publica fide Constantiam venit, tum etiam Hieronymus. Petrus scribit ad Iacobellum de vsu calicis in Eucharistia. Pragrauatur Hussus. Calixtini contra concily decreta etiam infantes sacra cœnæ participes faciunt. Albicus emptum à Rege Archiepiscopatum, vendit Vuestphalo subcamerario. Infensus initiò, Calixtinis post multum de feruore remisit. Nicolaus à Hussinez palàm templa petit Calixtinis. à Rege malum responsum. Secedunt in montem Thabor, 40000 hominum, illic cœnam administrant. De nouo Rege adducendo deliberatum. Coranda obstat indignante Nicolao. ei à Rege structa insidia. Oppatouitiani Monasterium spoliat Monachis trucidatis. Spreta senatus Pragensis auctoritas. Zisco Pragam venit. Occasio qua emersit. Senatus Pragensis trucidatur. Perculsus rex enormi facinore ex ira in apoplexiam incidit & moritur.

SVMMA LIBRI VIGESIMI QVARTI

Interregnum.

Ob religionem bellum indictum. Aeneæ Syluij de augustis Boiemiæ templis testimonium. Hussus cum Hieronymo Constantiæ exusti. Cohortatio concily ad Boiemos. Contumeliosè respondent. Grassantur in monasteria & ædes sacras. Regina è Visegrado in Venceslai arcem fugit. Minor Praga mordicus veterem propugnat religionem. Muniunt sese. Consultatio de arcibus solo æquandis, nomine Regio explodendo se, et populari statu surrogando. Vissegradum dedit. Minor Praga oppugnatur. Domum Saxonum ad Pontem occupant, & Archiepiscopalem. Regina euadit. Arx Venceslai repulit Pragenses. Induciæ quadrimestres. Minorem Pragam occupant. Fossores Cuthnenses scrobibus multos Taboritarum præcipites dant. Sigismundus Boemis diem dicit Brunnæ. Aduenit etiam Regina. Pragenses soli Brunnam cum pompa ingressi. Priuatis ædibus sacra suo more celebrant. Petitio Pragensium & ad eas Sigismundi responsum. Vratislauiam transit Sigismundus, illic de ciue Hussita sumptum supplicium. Cruciata promulgata contra Boiemos. Denunciatio vltimi diei. Asyla Taboritarum quinque vrbes. Zisco Pelsina monasteria populatur. Monachis infestus eò quòd sorori vitium obtulissent. Pelsinæ obsidentur Taboritæ. Incolumes deditione facta dimittuntur. Pactum Sigismundi cum Sophia regina de stipendijs militum. Mikesinus Zisconem pellit. Nullus dux Taboritarum. Vanceco sacrificulus Taboritarum Austium capit. Arcem Hradistiam demolitur. Sesemã Pominum crudeliter necat. Quatuor foris capitaneos eligunt: domi Pragenses quoque totidem. Apostata monachus auctor pellendorum calicis osorum. Apocalypsin interpretatur: Sigismundum suggillat. Pelluntur vrbe Romanenses. Vartembergius arcis præfectus nomen illis dat. Vissegradenses Pragensibus infesti. Vartembergius arcem Regijs ministris tradit. Perfidia accusatur à Taboritis. Cœnobia in agris succenduntur. Arx Rabi. Zisco equitatu vtitur. Sigismundus cum exercitu Cuthnam. Vocat Pragenses. Ii mandata contemnunt. Aduersum Thaboritarum auxilia. Orebitas ad Lipniciam Sigismundus delet. Ad Pragam castra posita. Thaboritæ in vrbem admissi. Insolentia mulierum Thaboritarum Pragæ perpetrata. Horum Michalco stragem edit. Damnum pensant succensis duobus monasterijs præcipuis,

Supplementis aucti. Taborita Sigismundum censent adoriendum. Hic Boleslauiam secedit. Ambiunt functiones magistratus in vrbe Pragensi Taborita. Extorquent vi. Noui præfecti instituti. Vetus religio explosa. Vtramque arcem oppugnant. Arx commeatu accepto deditionem recusat. Vrbes quadam recepta astu. Chodones mulctat Suambergius. A Thaboritis male acceptus Rosensis. Hradecium Regina à Thaboritis occupatum frustra recipere tentat Sigismundus. 150000 hominum aduersus Pragenses. Sigismundus arcem Pragensem ingreditur. Tripartito exercitu oppugnat Pragenses. Cadit Zisco Germanos ad furcas Pragenses. Pertæsi belli Germani spe omni abiecta. Induciæ diutissimæ pacta. Quatuor religionis capita, quæ Compactata dicunt rata haberi volunt Bohemi. Eorundem refutatio & responsum prorogatum. Coronatio Sigismundi celebrata Praga. Militi stipendia è sacris conflatis soluta: hinc iocus in Sigismundum. Conuentus habiti Cuthnæ.

SVMMA VIGESIMI QVINTI LIBRI.

Sigismundus XI Rex Boiemiæ idem Imperator & Rex Hungariæ. Totus hic liber per digressionem vitam, educationem, & gesta Sigismundi continet. Sigismundus primum Marchia Brandeburgense à patre donatus. Eundem Ludouicus rex Hungariæ generum adsciuit desponsata Maria filia cum regni successione. Ablegatur in Poloniam, cum iurassent in illius verba. Plexis contumacibus Semouitum Masouiæ ducem rebellem inuadit. Rebus necdum confectis Ludouico mortuo ad regnum Hungariæ capessendum abit. Carolus rex Neapolis Andrea filius iam Hungariam occupauerat. Hic matrem cum filia reginas capit. Coronatur Alba inuitis aspectantibus reginis. A Blasio Forgacio Carolus iussu Palatini & reginæ senioris interficitur. Reuocatur è Boiemia Sigismundus. Exercitum conscribit. Caroli necem vlciscitur Croatiæ Banus, cedis auctoribus peremptis, Regina vndis submersa. Mariam abducit in Croatiam. Sigismundus cum Iodoco patruele exercitum ducit in Hungariam. Latum omen puerorum obuiam venientium. Origo familiæ Orzagiorum in Hungaria. Banus Mariam liberam dimittit. Coronatur rex Hungariæ Sigismundus. Vltum Bani iniurias in Croatiam mouet castra. Fugit is in Bosnam. Illic captus carnifici traditur pœna proditoribus consueta puniendus. Ius Polonicum Vilhelmo duci Austriæ sponso Heduigis filiæ quoque Ludouici, sponte resignat. Ea tandem Iagelloni Lithuaniæ Duci in Vladislaum Christianum mutato per baptismum nubit. Triginta duos nobiles perduelles Budæ securi percutit. Stephanus Moldauiæ Vayuoda debellatus. Alexandrum Dacorum Vayuodam rebellem vincit. Hungariis eo bello primum innotuere Turci. Nicod expugnatum & munitum. Regina Maria moritur. Vladislaus Polonus affectat regnum Hungariæ superstite coniuge sua sorore Mariæ. Reprimitur eius conatus ab Archiepiscopo Strigoniense. Turci Mœsiam populantur duce Baiazetho Amurathis filio. Superbum responsum legatis Sigismundi à Turcis datum. Clades Sigismundi ad Nicopolim Gallorum superbia accepta. Conuentus Hungarorum in Hatuam. Rex Sigismundus capitur arcique Sokles includitur. Ladislaus Caroli cæsi filius ad regnum vocatur. Baiazethus Turcus à Tamerlane Scytha captus, & pro ludibrio circumductus. Ladislaus audita Sigismundi liberatione, Iadra Venetis vendita domum redit Neapolim. Sigismundus è carcere Morauiam petit. Literas Budam ad status Pannoniæ mandat. Armatus in Hungariam proficiscitur. Parcit rebellibus, donec Vayuodam Transyluanum in cassos deducit. Eundem iugulari facit. Venetos ære mulctat. Hermanni Ciliæ comitis filiam vxorem ducit. Imperator Francfordiæ declaratur. Benemeritus de ecclesia Sigismundus indicto concilio Constantiensi; cui triennium ipsemet affuit: Basiliensi verò præfuit. Monet Germanos vt liberos lingua Latina assuefaciant. Honorem doctis habuit. Historia Georgij Fiscellini legum Doctoris. Liberalitatis exemplum.

Legati Concilij Egra conueniunt Boiemos. Procopius cum Legatis disputat: acta concilio transmittuntur. Venetos Forolulio & Taruisio exuit. Florentini frustra impediunt Arni transitum Pontificem adeuntem. Senis sex menses consumit. Roma ab Eugenio papa coronatur. Gonzagam Marchionem Mantuæ creat. Reuersus contra Mahometem Turcam exercitum ducit. Pippus Florentinus Dux strenuus & acer. Postulatus à Germanis omnia illic reddit pacata. Ericum regem Roma Slesuicensibus Comitibus conciliat. Auxilia petit contra Boiemos. Nihil ijsdem proficit. Zisco non Imperatori, sed latroni comparatur.

SVMMA LIBRI VIGESIMI SEXTI

Contentiones inter Pragenses & Thaboritas de ritibus Ecclesiasticis. Thaboritæ gradus & honores in scholis tribui solitos antiquari petunt. Pragenses omnes ritus Romanos obseruant solo calice adiuncto. Distichon in calicem Boiemorum. Thaboritæ minitantur discessum ex vrbe. Apostata summum in curia locum occupat. Nouum senatum priore abrogato instituit. Dat potestatem diripiendi Monasteria. Aulam Regiam expugnat sacris vestibus ludibrio habitis. Ebrij Vissegradum inuadunt. Plurimi ex eis caduntur. Thaboritæ Pragam deserunt. Castra metantur. Duce Ziscone Riczianum expugnant. Vndecim sacerdotes flammis absumpti. Vlrici Rosensis ditiones expilantur. caupo sacræ scripturæ contortor. Concionis eius summa. Rex alia ex parte in suam plebem grassatur. Vissegradum obsident Thaboritæ. Arci præest Iohannes Bizkouitius. Alimonia obsessi destituuntur. Cæsar impeditur quo minus opem ferat. Henricus à Crauor præfectus Morauiæ caditur à rusticis flagellatoribus. Rex secedit Cuthnas dissimulans mærorem ex sinistro prælio. Vissegradum capiunt Thaboritæ. Regem æmulum accersunt. Polonus Vladislaus recusat. Vitoldus Dux Lithuaniæ accipit. Sigismundum Korybutum patruelem vicarium præmettit. Tandem domum reuertitur neminem ex potioribus procerum suffragatorem cernens. Noua his sacerdotum vtriusque sectæ de ritibus & habitibus sacris contentio Egrediuntur vrbe Thaboritæ. Coniugis horam prædatrices & lecos muliebribus peruestigant. Fulsteinius nouæ arcis præfectus oppugnatur à Pragensibus. Dedit se. Arx flammis absumpta. Rex prouocatus non audet congredi: fugit in Morauiam. Zisco Pelsinam vexat. Induciæ. Consulitur rex Brunnæ moratus. Zisco ad Rabum altero quoque priuatur oculo. Flasca Thaboritas cædit. Hromanda præfecto & tribus presbyteris combustis. Noui Thaboritæ ad Strasnitzium in Morauia emergunt. Velegradum spoliant: abbatiam succedunt. Episcopus Olomuzensis auxiliaribus Hungaris à Sigismundo missis omnes pessundat. Adamitæ dicti fuere. Et hos Zisco comprehensos exurit. Zisco cum Pragensibus Chumolouiam obsidet. Crudelitas ea vrbe patrata. Zacium, Slauam, Veronam, Brodam, occidunt, nemini parcunt. Cæteri metu perculsi sese dedunt. Archiepiscopus Vuesphalus nomen dat Thaboritis. Ad Iuromyrium caduntur: post deditos fide violata, pessimè tractant. Cuthnenses exorant Pragenses, vt sibi parcatur. Arcem Pragenses obsident. Induciæ, quibus exactis arce potiuntur: templa euertunt, Caroli monumento intacto. Caduntur à Marchione Misnensi Pragenses. Czaslauiæ conuentus de eligendo alio Rege. Vitoldus accersi placuit. Morauí dubij. Zisco nullum vult regem. Legati ad Vitoldum missi. Oppauia à Duce capti, Noribergam Cæsari mittuntur. Crux promulgata aduersus Bohemos. Pragenses irati Carlsteinium obsident. Iocus præfecti de hirco. Eluditur Pragensium conatus. Viginti millia Silesij irrumpunt in Bohemiam. Damnis datis non viso hoste domum repetunt. Crasina versatur in periculo, quòd non persequitur Silesios;

Priucipes, Electores ipsimet in Boiemos arma expediunt. Retrocedunt & illi re infecta. Sigismundus suis copijs domare vult Taboritas. Albertus dux Austriæ gener ascitus. Friderico Marchioni Cæsar dono dat totam ditionem Brandeburgensem, è Comite Ducem creat. Cuthna Cæsar castra locat. Adest Zisco. Rex magnam accipit cladem. Fugit. Zisco Brodam vsque vestigijs fugientium insistit. In Cuthnenses sæuitum. Iglauiam non tentat Zisco. Euantium Miglizium in Morauia capit. Cremsirium resistit cum Episcopo. Redit in Bohemiam. Paciscitur cum Ziscone Sigismundus, pollicitus Vicarij dignitatem in regno. Peste obit Zisco. Testamentum eius de pelle tympano obducenda.

SVMMA LIBRI VIGESIMI SEPTIMI.

A Zisconis morte Orphanos se Thaborita nominant. Duo Procopij duces suffecti, Tonsus & Minor. Campis non mænibus fidunt. Lithomyslium occupant. Slauenses Pragensium confœderatos expugnant. Pragam inuadentes repelluntur. Factio diuersa: alia se Thaboritas antiquo nomine, alia Orphanos nominarunt. 12000 Germanorum cadunt ad Austium oppidum. Pelsina illis resistit. Decimestri irritáque soluitur obsidio. Elogium Pelsinensibus à Sigismundo Cæsare tributum. Rhetium in Austria expugnant capto comite Hardegko. Bauaros Thaborita cadunt. Misnia Marchionem profligant. Misniam, Marchiam, Lusatiam, Silesiamq́; populantur. Insignes imperij vrbes se muniunt, alia pacem petunt. Insolescunt Thaborita rebus secundis. Ad Caurimum & Brodam ad internecionem caduntur, à quibusdam proceribus vtroque Procopio extincto. Sigismundus ad Boiemos pacificatorias scribit literas. Legati Budam mittuntur Regem poscentes. Donati sunt legati. Euocantur Boiemi Iglauiam. Quibus conditionibus calicis vsus sit concessus à concilij Basilensis delegatis. Omnes Boiemorum petitiones ratas habet Sigismundus. Gratus ob id populo. Coronatur Regina. Tollitur è medio excommunicatio à præsule Constantiense. Aspirat Rokizanus ad Archiepiscopatum. Spe excidit: tum ad ingenium redit. Monachos sugillat. Rex reuocat sacerdotes Catholicos. Turbas mouet Rokizanus. Hradezium abit. Christannus Archiepiscopo substituitur. Bellum Turcicum Alberto duci Austriæ in Hungaria commissum. Boiemi dant nomina. Pauci reuertuntur superstites. Rex plus Romanis quàm Thaboritis fauet. Rohozius rebellis cum perduellibus furca supplicium subit. Conuentus principum Imperij Ratisbona habitus. Pax firmata in Imperio. Itinera quoque secura reddit. Querelam instituit de fisci imperialis pecunia. Reuersus sacras sarcit ædes. De successore consultat. Albertum nominat generum. Regina Vladislaum Polonum ambit. Hungaris optimè consultum volens. Praga discedit hilaritatem vultu simulans. Barbaræ coniugi custodes addit. Ciliensis frater maturè fuga sibi consulit. Albertum hæredem instituit. Znoymæ moritur. Varadini sepultus.

SVMMA LIBRI VIGESIMI OCTAVI.

Budæ intestinæ dissensiones ciuium Germanorum & Hungarorum tempore interregni. Albertus Dux Austriæ gener Sigismundi XII Rex Boiemiæ, qui & Hungariæ Rex & Imperator. Coronatur rex Hungariæ Albæ. Boiemiam petit, quæ Casmirum Poloniæ regem 13 annorum elegerat. Vi arcem Pragensem ingreditur. Coronatur cum coniuge etiam inuitis Hussitis à Casmiro stantibus, & æquitatu Polonico instructis. Cæsar quoque designatus. Hungari impedire conantur. Pacantur à Friderico Styriæ principe. Aquisgrani coronam accipit. Polonis minitatur. In Boiemia Ptasconem Polonicæ factionis Praga pellit. Georgius Podiebradius aliquot turmas Alberti profligat. Morauiam imperata facere cogit. Exercitus Alberti contra Ptasconem & Polonos. Absque pugna discedunt fame coacti. Casmirus Silesiam vastat.

Mar-

Marchio Misnensis domum reuersus, Boiemos sibi insidijs structis occurrentes conficit. Fridericus Marchio Silesiæ præfectus pessimè mulctat Polonos. Legatus Pontificius non pacem, sed induciæs impetrat. Molitur Albertus bellum Turcicum pro Despota Rasciæ pugnaturus. Aluı profluuio moritur. Regina Barbara libera Hradezium in Boiemiam se confert. Ladislaus Posthumus Alberto natus. Coronatur quadrimestris infans rex Hungariæ. Filium cum corona Friderico Cæsari mater tradit. Hungari Ladislaum regem Poloniæ petunt: Boiemi Albertum Bauarum. Vladislaus accipit conditionem. Corona surrepta sancti Stephani: corona ex imagine ablaata coronatur. Bauarus repudium dat Boiemis. Fridericum Cæsarem poscunt. Non vult regnum abalienare à nepote legitimo hærede. Concedit Boiemis regni administrationem. Maynardus & Ptasco gubernatores diuersæ religionis & factionis. Elizabeth regina Hungariæ contra Vladislaum insurgit auxiliatore Vlrico Ciliæ Comite. Iohannes à Brandesio Giscra miles strenuus. Præest vrbibus metallicis. Regina moritur. Et Ptasco in Boiemia. Maynardus solus rerum potitur. A Thaboritis Georgius Podiebradius illi surrogatur, qui Pragam proditione occupat. Maynardus Podiebradum captiuus adducitur. Georgius senatum constituit, regiam vsurpat auctoritatem. Zdenco Sternbergius arci præficitur nomine Maynardi, qui paulò pòst mortuus. Georgius repetit Ladislaum à Friderico Cæsare. Hic excusat ætatem regendo minus idoneam. Indoles liberalis Ladislai septennis in remunerando Giscra. Iohannis Hunnyadis genus. Prælia feliciter contra Amurathem gesta. Decennales induciæ pactæ cum Turcis, pòst ruptæ auctoritate Pontificis per Iulianum Cardinalem. Cardinalis alter classe in mari Ægeo petit Turcas. Despota violationem illicitam fœderum clamitat. Dracula bellum dissuadet. Clades Varnensis Rege & Cardinale pereuntibus. Ladislaum Hungari repetunt à Friderico. Et hic ætas impedit. Hunnyades regni gubernator eligitur. Ladislaum Fridericus inaugurandus Romam secum abducit in Italiam. Alberto fratri curam illius committit. Togatus & inermis proficiscitur Cæsar. Veneti honorificè eum excipiunt. Abacus vitreus à Morione præcipitatus. Senis sponsam Leonoram excipit. Romæ copulatur cum coniuge. Neapoli nuptiæ celebratæ. Reuersus experitur bellum Austrium duce Vlrico Ezingero. Præsides Austriæ ab hoc mutati. Oppugnatur Nouaciuitas. Podiebradius in Boiemia promulgatur gubernator à Thaboritis. Barbara regina moritur Saducæa prorsus. Hæres Georgius. Vi vrbes cogit ad parendum. Cæsar Ladislaum tradit Ciliæ Comiti, intercessoribus principibus quibusdam Germaniæ. Ladislaus Dux Austriæ declaratur. Iurat primus omnium Ciliensis; Georgius de rege deliberat. Sibi cautum vult Georgius à Ladislao. Articuli Ladislao proponendi. Ladislaus Posonij in Hungaria tanquam Rex dignitates distribuit, officia confert. Smirizius regem præmonens de cauendis insidijs capitis subit supplicium. Vlricus Ciliensis Vienna pellitur, Ezingeri artibus tam sublimi deiectus gradu.

SVMMA VIGESIMI NONI LIBRI.

Ladislaus ad regni fines à Bohemis excipitur. Annuit eorum postulatis. Aspernatur Rokizanum, alios sacerdotes veneratus. Ladislaus coronatur ab Archiepiscopo & Cardinale Strigoniensi. Ladislaus Alberti Austriæ filius XIII Rex Boiemiæ & Hungariæ. Ambit Rokizana Episcopatum. Georgius legatos ea propter Romam mittit. Anceps à Pontifice responsum datum. Iohannes Capistranus Monachus Italus mittitur à Pontifice in Boiemiam. Olomuzij concionatur & per interpretes dicta explicantur. Contra Rokizanum disserit de vtraque specie sacramenti. Venceslaum Bozkouicium cum 2000 Subditorum conuertit. Huius filius Prothasius Episcopus

fit Olomuzensis. Prouocatur Capistranus à Rokizana ad disputationem. Loca suspecta. Rosensis Capistranum receptum statim iussu Georgij dimittit. Ad conuicia conuersus Rokizanus. Domi pro Archiepiscopo habetur. Celebrat diem Praga Georgio prodita. Contemnitur ipsius processio à rege. Is sacrificium Hussitam ab ara remotum praecipitem dari iubet. Vratislauiam rex cum Georgio petit. Sororem Casimiro Polonico desponsat. Reconciliatur regi Ciliae comes. Triumuiratus. Eczingerus profugus ad Caesarem transit. Expugnatio Constantinopolis. In Hungariam se parat Turca. Hungari regis postulant praesentiam. Aemulatio inter Ciliae comitem & Hunnyadem. Colloquium in Hungaria aperto campo pollicetur Hunnyades. Calixtus Pontifex de subsidijs interpellatur. Belgradi oppugnatum. Laus militis Boiemi. Victores paulò pòst ta n Hunnyades quàm Capistranus humanis cedunt rebus. Ladislaus & Matthias Hunnyades filij. Comes Ciliae Belgradi interfectus. Dissimulat rex dolorem. Solatur viduam Hunnyadis. Consilium Hungarorum aduersus Hunniades. Giscra Ladislaum & asseclas capit. Ladislaus securi percussus. Matthias Viennam captiuus deducitur, reliqui fractis carceribus euadunt. Octodecim annorum rex de coniugio cogitat. Magdalena regis Gallorum filia prae caeteris electa. De loco nuptiarum disceptatio. Lis inter Ladislaum & Caesarem de Austria, composita. Georgius Regem conuenturus Viennam ingredi non vult. Metu offensionis rex progreditur in tentorio colloquuntur quatriduum. Pollicetur rex nuptias se Pragae habiturum. Astrologus mala ominatur. Legati pro sponsa in Galliam. Helcekus secretarius regius quaestioni subiectus à Georgio, secreta regis pandit. Inuitantur principes plurimi ad nuptias. Bonum è Gallia de sponsa accipit responsum. Gubernator sumptus metuit. Rokizana sectae suae abolitionem tot praesentibus vel affuturis magnatibus veretur. Triginta sex horis à quo laborare cepit, moritur Ladislaus. Rege sepulto regimen gubernationis Georgius suppositítijs petit. Regis literis. Matthiam euocat Pragam. Reuocantur è Gallijs oratores. Suambergius consulit Gallo, vt ambiat pro alterutro filiorum regnum Boiemiae.

SVMMA TRIGESIMI LIBRI.

Candidati pro regno Boiemiae multi & potentes: Caesar fratri vel patrueli destinarat. Casimyrus Polonus & Vilhelmus Saxo ratione coniugum sororum id sibi vendicant. Rex Galliae magnificè promissis. Non auditi Galli neque alij, nisi rege tam electo. Electio in praetorio Pragensi. Concio Rokizani pro Georgio. Acclamatum prius quàm de electione inchoatum. Et Matthias Hunnyades rex in Hungaria eligitur. Georgius à Kunstat Podiebradius XIIII Boiemiae rex. Matthiae Catharinam filiam tradit coniugem. Sollicitus interim de coronatione sede Archiepiscopali vacante, & Olomuzensi nondum confirmato. Georgius praestito Pontifici iuramento ab Episcopis Hungariis coronatur. Formula iuramenti. Morauia Georgium Regem agnoscit. Iglauia Hussitam vrbe excludit. Obsidetur per quatuor menses. Caesar intercedit. Hinco à Vuetouia contumax Regi decem obsessus mensibus effugit: arx solo aequata. Silesii & Lusatij tergiuersantur Regi parum Catholico obedire. Vratislauiensem agrum rex populatur. Casimirus rex Poloniae pontificis iussu arbitrum agit. Excipit Georgius principes Germanos feudum petentes Egrae. Hortantur principes regem vt redeat ad vnitatem ecclesiae Romanae. Pollicetur Rex filiam nouennem Alberto principi Misniae despondet. Mittitur in Misniam ne religioni huic consuefiat. Legatos Georgius decernit ad pontificem, vt rata habeat pacta concilij Basiliensis. Mittit Pontifex proprios in Boiemiā legatos. Non admittuntur à rege ob negatam cōfirmationem Compactatorū: vnde regis dignitas eì sua secta pendebat auctoritas. Triennium Vratislauiensibus indulgetur antequā Georgio iurent. Ven-

Venceslaus administrator Archiepiscopatus Pragensis. Hinc noua iurgia. Exagitat Rokizana Monchos. Fantinus de Valle Pontificius legatus ad conuentum regni. Petit directum à Rege responsum in causa religionis. Fert diuersum quàm expectauerat. Regi aula natum. Iodocus Episcopus Vratulauiensis pro aduersaria parte perorat. Fantinus audiri vult in senatu. Oratio Fantini satis acris, qua Regem officij & iuramenti admonet: tum Rokizano sacris interdicit. Postridie malè à rege acceptus in carcerem deducitur cum regni Cancellario: alij fuga sibi consulunt. Ludouicus Bauarus Fantino dimißionem impetrat: hic moritur Ratisbonæ. Pontifex telum excommunicationis inhibet ad petitionem Cæsaris. Eripit Georgius Cæsarem è ciuium Viennensium captiuitate. Donatus ea propter ære, & filij principes creati Munsterbergenses. Statua Georgio Pragæ erecta. Et in Morauia Rokizana sacerdotes instituit. Pontifex Vratulauienses in suam protectionem suscipit, absoluitque à iuramento. Georgius floccipendit. Matthiam Regem Hungariæ Pontifex conducit contra Georgium. Paulus II Pontifex abrogatum regni titulum Matthiæ confert astipulatore Friderico Cæsare. Catholici proceres Bohemi literas dant ad Regem suum. Zdenconem Sternbergium oppugnat Georgius. Morauia ad Matthiam transit. Zdenco par pari refert. Vratulauienses cum socijs Munsterbergum inuadunt. Henricum filium Rex contrà eos mittit. Non expectant Silesij. Gradistha in Morauia fidem seruat Georgio. Matthias obsidet. Pellitur à veteranis Brodam vsque. Acies Georgij & Matthiæ inter Statium & Lauam. Misnenses in exercitu Georgij tumultuantur. Retrocedit Georgius. Matthias Trebitij Victorinum regis filium oppugnat. Capitur ab Hungaris Victorinus. Budam deducitur. Matthias repetita in Boiemiam expeditione interclusus ægrè se expedit. Rex Georgius Pontifici vult reconciliari. Obstat Rokizanus. Georgius Matthiæ duellum vel iustam pugnam offert. Vtrumq; accipit Matthias. Rari proceres in conuentu Pragæ indicto. timorē Regi incutiunt. Abalienati ad Matthiam defecerant. Resipiscere incipit Georgius. Impedit Rokizanus, quem rex repellit. Spoliat rex monasterium sanctæ Crucis. De successore sollicitus. Rex minus gratum accipit responsum. Liberis prædam diuidit spē regni deiectus. Rokizanus *primò, pòst etiam rex, vterque moriuntur.*

SVMMA TRIGESIMI PRIMI LIBRI.

Comitia Cuthnæ præter morem, quia Praga suspecta fuit. Proceres plurimi Matthiam regem poscunt. Vincit Vladislaus Polonus suffragiorum numero. Vladislaus Casimiri regis Poloniæ filius XV Boiemiæ rex. Matthias repulsam passus vi adoritur regnum. Coronatur Vladislaus à Polonis Episcopis. Virum se præbet rex Vladislaus. Non confligitur. Vladislaus feudum accipit à Cæsare. E sorore Ladislai natus Vladislaus idcirco Cæsaris cognatus. Reuersus probam cudit monetam. Cæsarem Matthias oppugnat, quòd Vladislaum inuestiuerit. Extorquet à Cæsare regalia Boiemiæ: *at in tuto collocatus nihil præstat. Vratulauienses Matthiæ renouant iuramentum contra Vladislaum legitimum Regem. Casimirus Polonus cum Vladislao filio hostem Matthiam declarant. Vterque exercitus ad Vratislauiam castra locat. Primo impetu velitares Hungari ad vrbem repelluntur. Vratislauiæ erat Matthias. Polonis captiuis replentur carceres Vratislauiensium. Matthias Posnaniam vsque prædatores mittit exercitus. Reges coacti accipiunt à Matthia biennij inducias. Venefici à Matthia subornati in necem Vladislai. Seditio* Pragen*sium mota aduersus Senatores. Inuehuntur concionatores Apostata in Regem. Hic Bachanalia cum* Pragensibus *celebrans duriter ab ijsdem sacerdotibus reprehenditur. Conuentus* Pragæ. *Filij regis Georgij repetunt pecuniam in vsus publicos erogatam. Indictum tributum. Conspiratio aduersus* Regem *quòd Hussitis mi-*

nus esset propitius. Cedit Pragensium furori Cuthnas. Sutorem Polonum capit. Eripitur à comilitonibus. Virulentos concionatorum Carlsteino includit. Intercessione Varadiensis Episcopi dimittuntur. Congressus Matthiæ cum Vladislao Olomuzij. Splendidius Matthias. Transigitur inter Reges tam de ditionibus quàm de successione. Turbulenti Pragenses. Senatoribus necatis curiam cruentarunt, qui Romanis fauebant. Rex placatur intercessione filiorum Georgij. Senatum de integro à Rege constitui petunt. Durius excipiuntur à Rege: qui mitescit precibus Podiabradij. Dantur senatores noui, veteres senatores elapsi reuertuntur. Caudula ex eis vix ad regis latera tutus. Sagitta emissa in regem. Seditione à plebe mota. Placatur vulgus benignis verbis. Fugit rex in arcem Pragensem, eam ornat ædificijs pro perpetua Regum sede. Multis periculis expositus rex. Matthias auidus coniungendi Hungaris Bohemos. Secundò conueniunt reges Iglauiæ. Satisfactum de damnis vtrobique acceptis. Inops Vladislaus ob ademptam Silesiam & Morauiam. Bellum inter Cæsarem & Matthiam. Vienna potitus Matthias. Illic apoplexia moritur. Beatrix regina gubernat. Datur illi mariti eilgendi potestas. Vladislaum eligit. Aduersa factio fratrem Vladislai Albertum. Corrumpit auro milites Beatrix. Proclamatur Vladislaus. Pater Alberto fauet contra Vladislaum. Pietate motus castris contra fratrem adesse noluit Vladislaus. Caditur Albertus cum Polonis. Postea & Iohannes nothus Matthiæ præda militibus opima obtigit. Viennam Vladislaus Friderico restituit. Maximilianus in Hungariam cum exercitu profectus Albam diripit: templo intacto & milite à præda repulso. Ad Budam Maximilianus profligatus. Coronam accipit Vladislaus Pragæ. Matthiæ vexillum à sepulchro ablatum illi in manus traditur. Munera à proceribus Regi nouo oblata. Beatricem spernit. Citatur Romam. Auro redimit aliam ducendi potestatem. Vladislaus ducit Annam Gandalam. Turca ad Sabaziam ab Hungaris profligatur, ita tota Bosna recepta. Apud omnes ordines Pragæ magna confusio. Augustinus Episcopus titularis secta Pragensium. Mors fœda. Et Cuthnæ furum præfectorum magna copia, hinc seditiones & crebra opificum laniena.

SVMMA LIBRI TRIGESIMI SECVNDI.

Reditus Vladislai Pragam solennis. Primùm ratio sacrorum habita: pòst etiam Senatus emendatus. Cuthnenses plectit: grassatoribus pœnam irrogat. Tabula iudiciorum publicorum ceu archiua in arcem translata & forum iudiciarium emendatum. Religionis controuersia composita. Gymnasium vult instaurare, sed impedit Coranda. Olomuzium rex diuertit lite discussa sat difficili. Lex apud Polonos sed barbara. Stanislaus Turzo Episcopatum Olomuzensem init. Eius encomium. Regi Anna filia nascitur Budæ: pòst Ludouicus astantibus arbitris ne suspicio esset de supposititio fœtu. Luit morte regina. Regina primùm regis abacū è solido auro exornauit: ipso quoque rege melius regni negocia & familiarem rem administrabat. Promissa Ludouici coronatione regi ægritudinem animi Hungari adimunt. Impunitas scelerum in Boemia. Schiliconum comitum vrbs Cubitum oppugnatur. Henrici Guttsteinij astu duo Sūambergi capiuntur. Georgius Kopitliuski contra Pragenses insurgit. Sacerdotibus Pragenses molesti. Misera rerum facies. Postulatur regis præsentia. Mittit Varadiensem & Olomuzensem Episcopos. Conuentus Pragæ. Varadiensis petit tabellas & nomina coniuratorum. Discerpit & conscindit literas fœderatorum. Pòst ad pacatiora transit remedia. Picardis congregationes interdicta data optione num ad Calixtinos vel Romanenses se transferre voluerint. Ludouicus coronatur Pragæ: Triennis Ludouicus vigesimus sextus Rex Boemiæ.

Auna

Anna quoque per iocum à patre coronatur. Rixa oborta inter Hungaros & Bohemos, quod malè cessit Hungaris. Principes Germani feudum accipiunt. *Iudices plena in delinquentes puniendos armat auctoritate. Illis etiam ærarium commendatur.* Prodigus *Vladislaus. Cremsirij ad Stanislaum episcopum diuertit. Colloquium illic habitum.* Pestis *in Hungaria, cui liberos committere non vult. Iohannes Sepusius comes Trinzinienfis Cremsirium venit. Vrget liberos secum adduci. Hungaria pacata Turcis aduersus Persas pugnantibus. Fœdus cum Selymo. Cruciata aduersus Turcas in Hungaria ab Archiepiscopo Strigoniensi. Hinc bellum rusticum. Memorabili strage casi rustici seruili bello à Comite Trinciniensi. Anhelat ad regnum Sepusius, si potiretur Anna nuptijs. Maturè anteuertendum censent. Placuit cum Maximiliano affinitatem contrahere. Congressus fratrum regum Vladislai Hungariæ & Bohemiæ, Sigismundi Poloniæ cum Maximiliano Cæsare Vienna. Colloquij turbator* Sepusius *promulgata Turcarum populatione. Regibus insidias ab Imperatore strui rumor fictus. Sigismundus fratrem Viennam deducit. Coniugia stipulata. Ludouicus Mariam ducat, Anna Carolo aut Ferdinando nubat. Liberum datur Maximiliano vel ipse ducat, vel nepotibus locet, Excusat Cæsar ætatem. Bis* Sigismundus *Rex Poloniæ ab Episcopo Cremsirij exceptus. Mutum idolum* Vladislaus. *Negligens in administranda re domestica. Emendicabat prandium Budæ. Episcopus* Quinqueecclesiensis *peculatus quæstorem accusat Budæ.* Vina *aliunde pro regia mensa afferebantur. Eadem disciplina & in Bohemia Harpyarum inexplebilis auaritia. Rex & podagra & apoplexia lentus & tardus. Moritur Budæ, Regni Bohemiæ 45. & Hungariæ 24.*

SVMMA LIBRI TRICESIMI TERTII.

Ludouico regi ad regendum per ætatem inepto gubernator ab Hungaris quæritur. Placet *Iohannes Sepusius. Cæsar & Sigismundus rex Poloniæ iubent conuentus eâ dè re Hungarorum haberi. Adhibentur cum* Bohemis *etiam Morani in consultationem. Episcoporum suasu non vult se Hungaris credere rex. Armati aulam adeunt poscentes regem Ab arcis ingressu à Tomoræo repelluntur. Inermes postridie conueniunt.* Rex *pro tribunali. Gubernatorem renuunt. Palatinus designatur Stephanus Bathora.* Peruersa *Ludouici educatio. Marchio Brandeburgensis à ferijs eum auocat. Petit per legatos regni Bohemiæ visum Ludouicus. Conceditur præstito consueto iuramento. Lites suas absque arbitris Bohemi componunt. De regijs debitis consultatio prorogata. Pragenses eodem etiam magistratu constituto ambas coniungunt vrbes. Arces prædonum demoliuntur. Solymannus Turca à* Parthis *profligatus.* Reparatum *damna Hungaros inuadit. Magno Ludouicus vulturem emit ab Agriense præfecto. Inhiat Belgrado Solymannus, cuius præfectus erat Valentinus Turca. Hic* Buda *stipendium expectans, curam arcis nemini demandat. Centum aureis* Belgradum *fuisset seruatum. Dedunt se milites destituti duce & stipendio. Nec est Hungaris recuperandi animus.* Rex *omni caruit culpa, cum alieno pareret imperio. Lutheri dogma cepit. In Hungaria contra Lutheranos regium decretum promulgatum. Pragam venit Ludouicus cum regina. Iurat rex, & accipit à subditis fidelitatis iuramentum. In regina coronatione lis inter proceres et nobiles de gestandis regni insignijs. Deluduntur à rege. Stanislaus Olomucensis Episcopus reginā coronat. Magistratus constituti ex consilio trium legatorum Cæsaru atque Sigismundi Poloni, et Vaciensis Episcopi. Carolus dux Munsterbergensis capitaneus creatur. Adamus à Noua domo Cancellarius. In aula nullus ordo neque regula sumptuum. Petacet*

ad impudentiam vsque Ludouici aulici. Perstringuntur à Tunkellio. Iglauienses ob mutatam religionem acerbè reprehenduntur à rege. Speratus concionator carceri addictus. Per episcopum Olomuzensem solicitatur dux Opoliensis, vt sterilis haeredem scribat Ludouicum testamento. Rhodus insula à Turcis expugnata. Nimia scelerum Buda & impunis licentia. Emerici Iudaeochristiani domus opulenta direpta.

FINIS.

VITA

OHANNES Episcopus natus Pelsinæ, non ignobili Bohemiæ oppido. Fidem vel hoc facit, quòd per occasionem honorificentissimam illius habet mentionem, cùm alibi, tum Hussitarum procellis penè obruta Bohemia: eos mordicus & constanter à patribus acceptam fidei normam retinuisse, nunquam etsi à Ziscone multorum mensium obsidione arctissima premeretur à fide regis desciuisse asserens: adeò vt digni essent, qui Sigismundo Cæsaris encomio ornarentur. Nomen Pelsinæ in faucibus omnium hæreticorum perpetuò amarescit. Familiæ cognomen cùm adhuc plebeia conditione frueretur, Sskala fuit: at equestri dignitate auctus, & in nobilium numerum accensus, tum primum Dubrauuiski dictus est. In Italiæ gymnasiis eam operam nauauit, vt L L. Doctor renunciaretur. Reuersus, Stanislao Thurzoni Episcopo Olomucensi semper à consilijs & rebus gerendis præstò fuit. Cum Vuilhelmo Barone à Kunstat legationis princeps Barrium profectus, Bonam Sfortiam Regi Sigismundo Poloniæ I. impetrauit coniugem. Congressu Regum Poloniæ Sigismundi & Vladislai Hungariæ Boiemiæque cum Maximiliano I. Rom. Imp. anno 1515. habito, cùm Sigismundus bis in itinere apud Episcopum Stanislaum diuertisset, colloquiò Regis & Episcopi se interfuisse, & paulò antè deplorandum regis Ludouici in campis Mohazianis interitum Budæ eidem Episcopo se astitisse, ipse de se vltimo libro testatur. Vienna cùm cincta esset barbaro Turcarum exercitu, ductor copiarum fuit Stanislai: Imperatorem vasallorum eiuscum auxiliaribus Morauis strenuum gessit. Emicuitque maximè prudentia illius, cùm à morte Stanislai & Zaubeki Episcopatum adeptus, à Diuo Ferdinando Cæsare in Silesiam legatus mitteretur Vratislauiam. Non leuis controuersia inter Bohemos & Silesios oborta erat. Illi è Caroli IIII. Cæsaris bulla ius suum contra principes Silesiæ propugnantes, non licere vlli nisi Boiemo Silesiæ præfecturam gerere. Hi verò genus & dignitatem suam iactare, neque vllo modo passuros exterum rerum summæ apud ipsos præesse, asseuerebant. Magna dexteritate sopiuit turbas, quæ toti prouinciæ extremum minabātur exitium. Deinceps ab eodem Cæsare missus ad Bohemos cum bello Smalcaldico tota propemodum regio ab eius se subduxisset imperio, auctoritate sua procerum plurimos, ne coniurationi nomina darent, maturè ab instituto reuocauit, socius tum illi à Carolo V. Cæsare Sigismundus Seldius iunctus fuit. Etiam victoria de Saxonibus parta, cum Ferdinandus causæ cognitioni perduelles se sistere mandaret, iudicij è Silesiis; Morauis, aliarumque gentium iurisperitissimis accersitis;

constituti, præses hic Iohannes fuit. Ferdinandi iustam indignationem mitigauit: & cùm plurimi plectendi essent, vt vitæ, fortunis, & immunitatibus eorum parceretur, qui sibi insontes viderentur, deprecatus est. Feriari si quando à Repub. datum est, ad solita studia animum reuocauit. Scripsit Commentarium insignem in quintum Dauidis Psalmum: *Verba mea auribus percipe Domine, &c.* Deinde libellum de Piscinis, & hunc Historiarum Boiemiæ in lucem edidit. Domi militiæque impiger, se & sacrorum peritum, naturalis philosophiæ non rudē, historiarum vero cognitione omnes ciues suos & populares antecelluisse, perpetuis lucubrationum suarum monumentis testatum abundè fecit. Vix integrum decennium Episcopatum gessit. Apoplexia mortuus anno salutis M D L I I I. V I I I. Id. Sept. Sedem concessit posteris Marco, quem Gulielmus nobili Vuizkouiorum gente ortus sequutus. hunc Iohannes Grodecius Silesius excepit, V I Ianuarij nuper extinctus. Hæredem Iohannes scripsit ex sorore nepotem Vuenceslaum Sskalam Dubratuiskium, cui arcem Blansko cum ditione emtam cum supellectile libraria & argentaria dederat.

Hæc ex relatione Magnifici D. D. Hanußij Haugiazij Baronis à Biskupiz Augustalis apud Morauos apochrysiarij deprompta sunt: qui cùm prima adolescentiæ tyrocinia apud Episcopum ageret, maiorem voluminum partem sua manu se exarasse professus, virum perpetua memoria dignum suo preconio fraudare noluit.

VITAE FINIS.

HISTO-

HISTORIÆ BO-IEMICAE. LIBER PRIMVS.

IOHANNE DVBRAVIO AVTHORE.

Rincipum Regni Boiemiæ,ipsorumq́; Regum nomina, ac mox facta illustria cõmemoraturo, iam inde à principio repetendum videtur de situ Boiemiæ, eiusq́; dotibus, deq́; incolarum moribus atq; origine,& ad quem modum Boiemi reipublicæ præfuerint, priusquam sibi aut Principes aut Reges asciscerent. Nimirum ita magis plana aperta q; erunt omnia, quæ deinceps de illis ipsis Regibus prodituri sumus. Nam vel inde statim argumentum decerpere licet, quantũ illi ipsi Principes, vel Reges, magnitudine animi viribusque excelluerint: Quòd quum valentissimis atque bellicosissimis; & per discordiam morum, atque linguæ, inimicissimis interiecti essent nationibus, nihilominus tamen regionem à maioribus suis partam atque relictam non solùm perpetuò incolumem retinuerint,sed quòd eandem etiam finitimis prętcrea trophæis ac triumphis exornatam, multarumque prouinciarum adauctam, ad posteros suos velut per manus transmiserint. Idque eo potissimum tempore, quo Germani Cæsaribus, Pannones Regibus, Poloni qua Principibus, qua Regibus, (ut cum aliàs maximè) florebant. Sed ista suis locis tempestiuius narrabuntur. Nunc quod ad situm,finesque Boiemiæ attinet, dicemus. In Germania sita est Boiemia, ea fines ab ortu solis ad Marcomannos & Quados, ab occasu ad Noricos protendit. Meridionalem eius plagam Pannonia superior, nunc Austria dicta, occupat: sicut Saxonia & Misnia, Septentrionalem. Vniuersam Hercynia sylua perpetuò ambitu cingit ; clauditque circum vndique ad Amphitheatri faciem. Vnde æqua ei ferè longitudo atque latitudo, atque vtraque paulò amplius ducentis millibus passuum extenditur. Carolus Boiemiæ Rex, qui deinde imperio etiam orbis præfuit, in regiones illam duodecim descripsit, quarum vni duntaxat vocabulum à flumine Vulrauia, quod Pragam interfluit, indidit: reliquas vndecim ab oppidis cognominanit. sed nulla eorum, adeò aspera prolatu habentur,vt nisi Boiemus sit, aut sermonis Boiemi gnarus, ægrè illa alio ore enunciauerit. Inter oppida Boiemiæ insigniora numerantur, Marcomanniam versus, quæ hodie Morauia appellatur, Murha, Chrudima, Hradecium Reginæ, Pardubicium Lytomislium. Inde à limite Noricorum; quos Bauaros cognominant, Glatouia, Domazlicium, Misa, Tachouia, eminent. Ab eo verò latere, quòd ad Austriam spectat, locum primum obtinet Buduicium, Crumlouia, Trebonia, Hradecium Henrici, Sicut à Misnia, Pons, Cadana, Chomutouia, Austia. Nam Quadis,nunc Slesitis, Hiaromirium,Glacium,Curia,& quædam alia oppida proximant. Introrsus porrò celebrantur, Cuthna; Colonia, Pelsina, Verona, Zatecium, Launa, Lana, Lytometicium, Taborinm. Cæterùm omnibus antestat Praga, ranta magnitudine vrbs, vt vna tres amplissimas vrbes cõplectatur, Veterem, Nouam, & tertiam, quam Paruam vocant, à duabus prioribus, flumine Vultauia disiunctam. AEdificia in singulis, tam priuata, quàm

Proportio operis.

Situs Boemiæ.

Boiemiæ regiones xij.

Vrbes Bohemiæ.

Praga regni caput.

publica, dignitatis plena & magnificentiæ. Duas præterea possidet arces, alteram Viffegradum appellant, quondam Regum sedes, nunc bellorum ciuilium iniuria, vasta, & penè desolata. Contrà, illa altera arx, quę minorem Pragam despectat, quemadmodum, dicitur, ita iure optimo haberi debet, Regia. Quippe, non arcis modò, sed vrbis potius speciem repræsentare videtur, tantùm videlicet loci mœnibus, ædificijsque occupat. Palmam inter publica opera ferunt, Templum, & Palatium illud Caroli, cuius statim mentionem fecimus, hoc Vladislai Regis nuper vita functi opus. Quantum autem inter vrbes Praga, tantum inter flumina Albis flumen (vt rectè Tacitus ait) inclytum & notum supereminet. Sed hoc idem Tacitus, de illo, parum exploratè, quòd in Hermunduris oriri addiderit. Non enim apud Hermunduros Albis, sed apud Boiemos oritur, in montibus, quos illi ipsi Boemi Cerconessos appellant, Septentrioni obtentos, & Morauis vicinos. Ex quibus ille profluens, magnam Boiemiæ partem, ac ferè meliorem irrigat: & postquam cæteros indigenas fluuios, nempe Vultauiam, Egram, Sasauam, Giseram, Misam exhausit, auctior aquis factus, inde ad Misnios & Saxones, postremò in Oceanum, nomine vbique suo euoluitur, Salmone pisce in primis fœcundus. At minores in Boiemia fluuij, riuulique, alicubi ramenta auri prouoluunt, alibi conchulas alunt, é quibus vniones eruuntur. Fontes autem calidi, aliquot in locis erumpentes, non modò lauandi uoluptatem, sed auxilia etiam medendi hominibus afferunt. Porrò ipsum solum adeò frugum ferax & copiosum est, vt & has vicinis quoque regionibus largè suppeditet. Vina tamen parcius exhibet, & quæ nata ibi sunt, languidiora apparent, quàm vt ætatem bene ferre queant. Contrà croco in Boiemia sato insunt cuncta, quæ in peregrino præciosa habentur, succus, color & odor: iam illa rara, ac prorsus beata telluris dos, quòd ex venis eius tanta vbertate argentum affluit, vt nisi parum aliquid silicis ad eas venas se admisceret, nihil extra argentum haurires, cum alibi argentariæ valde dites esse perhibeantur, in quibus metalla, quarta sui aut quinta, vel eum fœlicissime, media parte argentea inueniuntur. Quin aurum quoque ipsum tale statim, qualem natiuæ venæ ferunt, in puteis effoditur, qui de loco Giloua cognomen suum trahunt. Tenet fama Regibus Boiemiæ sæpius inde allatas fuisse micas aureas puti auri, quarum singulæ pondo denum librarum graues erant. Sed nec vilioribus metallis destituitur, nempe stanno, plumbo, ære, ferro. Ostentatq; præterea carbunculum, Calaim, amethistum, ex cotibus suis metallicis abruptum. Cæterùm secundum metalla non alia res magis Boiemos, quàm piscinæ, quæ Cyprinos pisces alunt, locupletat, id quod aliàs ostendimus edito de piscinis libello. Nunc mores incolarum reddentur. Igitur vt verba ad compendium cōferam, tum morum, tum ipsius habitus, quem corpore Boiemi præ se ferunt, leo animalium generosissimus, cuius syderi Boiemi subiacent, quasi quandam imaginem exprimere uidetur, si vel celsam Boiemorum proceritatem, vel latum & validum pectus, vel rigidam fuluisque comis vestitam ceruicem: si deinde vocis sonum arduum, si oculos micantes, si robur & fiduciam virium intueri volueris. Solet item leo contemptu in alia animantia, & nonnullo fastu turgere ægreque exarmari, præsertim si per ferociam cum aggrediare. Nec ab hac parte Boiemus degenerat, sed contemptum libenter ergaalios verbo factoque ostentat suum, ipsamque adeò arrogantiam, incessu, gestu, pompa prodit. Est & ferocul[?]s cum fastidiosè tractatur, insuper ausis perinde vt leo promptus, atque in his exequendis firmus & validus, interim tamen ambitiosus & gloriosus. Rursusque, vti leo, cibi auidus, atque in eo condiendo instruendoque immodicè effusus: vicini præterea Saxones eundem docuerunt nocturno certare mero, putere diurno. Sed neque in

Albis fluuius, Labe Bohemis

Fluuij Bohemiæ.

Dotes & deliciæ soli Bohemici.

Natura moresq; Boemorum.

cæteris quoque moribus Boiemi longè à Germanis diuortunt propter eandem vicinitatem. Hactenus de natura & moribus: sequitur gentis origo; in hunc úsque diem per incerta aut per fabulas euulgata. Nam quid fabulosius, quàm originem referre velle ad diuisionem confusionemq; linguarum; quæ tunc facta fuisse dicitur, cum in solo Babilonio turris Babel ædificaretur. Nam si vetus origo placuit, vtiq; turri illa vetustior Adamus omnium gentium cōmunis parens erit. Quare nugis omissis, vetam narrationem de origine Boiemorum, qui hac ætate Boiemiam incolunt persequamur, si paucis ante indicauerimus, vnde natum sit Boiemiæ vocabulum. Non aliunde videlicet, quàm à Boijs, gente Gallica, ad mutandas sedes facili. Lege Liuium ab vrbe condita libro quinto, de transitu in Italiam Gallorum. Ibi clarè scriptum inuenies, Belloneso Gallo Italiam, Segoneso autem fratri eius sortibus datos Hercyneos saltus fuisse. Quo verò pacto ij Alpes trānsgressi in Germaniam peruenerint, ex istis Iulij Cæsaris verbis liquere cuilibet potest. De Heluetijs enim loquens, Boios inquit, qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noticum transierant, Noriamq; occupauetant, receptos ad se socios ascifcunt, hodieque Noria ab ipsis Boijs cognominatur Boiaria, vel vt nunc placet, Bauaria. His astipulatur Cornelius Tacitus, libro de moribus Germaniæ ita scribens: Igitur inter Hercyniam syluam Rhenumq;, & Mœnim, amnes Heluetij, vlteriora Boij, Gallica vtraque gens tenuêre. Manet adhuc Boiemi nomen, significatque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus, haud dubiè ipsis Sueuis, quos postea Boij inde expulerant, sicuti Noricos ex Noria. Quippe Sueuos non modo extra syluam Hercyniam, sed intra quoque vbi nunc Boiemia est sita habitasse, author est Strabo. Idemque locum ipsum Boiohemum nominat, & ibidem Marobodui Regiam fuisse scribit. Maroboduus enim ejectis Boijs, Marcomannos, seq; & regiam suam in Boiemiam transtulit, de quā rursus re sic Tacitus: Præcipua Marcomannorum gloria, viresque, atque ipsa etiam sedes, pulsis olim Boijs, virtute parta. De eadem re verba etiam Veleij Paterculi, qui Tyberio imperante historiam suam ædidit, huc reponemus. Nihil, inquit, erat in Germania, quod vinci posset, præter gentem Marcomannorum, quæ Maroboduo duce excita sedibus suis, atque in inferiora refugiens, cinctos Hercyniæ syluæ campos incolebat. Ac paulò post: Sentio, inquit, Saturnino mandatum, vt per Catthos, excisis continentibus Hercyniæ syluis, legiones Boiohemum id regioni quam incolebat Maroboduus nomen est, ipse à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere orsus est. Hæc Veleius. Sed iam satis explorata vocabuli origine, ad primordia, & incunabula gentis Boiemæ, vt res & veritas se habet, stylum conuertamus. Sarmatia igitur illa, quem Ptolemeus ab ortu Lacu Mæotide, & Tanai, ab occasu Istula, à septenttrione Oceáno Sarmatico, à meridie Carpathijs montibus terminat, omnium gētium, quas nunc Sclauinas vocant, communis quondam patria fuit. Ipsę porrò gentes varia sunt sortitæ vocabula: nam aliæ earum Hyrri, aliæ Scyri, aliæ Syrbi, aliæ Venedi appellabantur, de quibus in hunc modum Plinius libro quarto, cap. tredecimo, vbi de insulis Septentrionalis Oceani agit: Seuo, inquit, mons ibi immensus, nec Ripheis iugis minor, immanem ad Cymbrorum vsque promontorium, efficit sinum; qui Codanus vocatur, refertus insulis; quarum clarissima Scandauia est incompertæ magnitudinis. Ac mox deinde: Quidam hæc habitari Istulam vsque fluuium à Sarmatis, Venedis, Scyris, Hyrris tradunt. Nam de Syrbis libro sexto commemorat, quoniam propius ad Mæoticas gentes accedunt. Vetus autem omnium Sarmatarum mos erat Pomponio Mela autore, statis perpetuisque non vti sedibus, sed vt inuitauêre pabula, vel vt cedens & sequens hostis exigebat, itares, opesque se-

Gentis primordia.

Etymō populi Boemi.

Sarmatia omnium Slauinarū gentiū partus seu equus Troianus.

cum trahere solebant, castra semper habitantes, bellatores, liberi, indomiti. Proinde nihil mirum, si Augusti iam Cæsaris tempestate in Thracia, vt scribit Strabo, promiscuè cum Thracibus vixerint, si deinde littora oceani, paludesque, & eas regiones, quas Vandali, populus quondam Germaniæ tenuerant, occupauerint, nomenque sibi ex deuicta gente, ut fieri interdum solet, adoptauerint, pro Venedis, siue Vendis, Vandalos se cognominantes: illoque cognomine Gallias, Hispanias, & ipsam Africam penetrantes, in qua vsque ad Iustiniani Cæsaris tempora, regnum sibi constituerant, hodieque cognomen Vandalorum in regionibus, quas initiò propius oceanum ceperunt, retinent. At Syrbi, superiore & inferiore Lusatia occupata, Lusatios se nunc appellant. Hyrri verò, & Scyri, vagam diu mercenariamque militiam, interdum etiam Alanis & Gotthis permixti militabant, donec cum cæteris Sarmatis in Illyria & Histria sedes suas figerent. Placuit deinde, uicitque apud illas gentes nouum Slouanorum vocabulum, ex commercio vnius linguæ natum. Id enim Slowo apud Sarmatas, quod verbum apud Latinos personat. Quoniam igitur omnes Sarmatarum nationes, latè iam tunc, longeque, per regna & prouincias sparsæ, unum tamen eundemque sermonem, atque eadem propemodum verba sonarent, se vno etiam cognomine Slouanos cognominabant. Ab ipsa præterea gloria, quæ apud illos Sláwa appellatur, Slowútnij dicti. Græci hoc cognomen, postquam vim vocabuli non intelligerent, in Sclauenos, Itali in Sclauos detorserunt: Latini deinde Illyrios vocare cœperunt. Ex hac gente Diuus Hieronymus prognatus, suis popularibus vetus nouumque Testamentum sermone vernaculo interpretatus est, Gratiano & Theodosio imperium administrantibus: Illaque interpretatione, in hanc vsque diem Illyrij tum in hymnis diuinis, tum in sacrificijs vtuntur, vt mirer extare, qui prodant Sclauenos, sub Mauritio demum Cæsare Illyriam inuasisse, occupasseque. Ex Illyria igitur, quæ modò Croatia cognominatur, Boiemi isti nouitij ad hunc modum prodierunt: Czechius Croata, erat domi, & nobilitate & factione potens: is apud suos, fortè, an consultò, cædem insignem fecit: cuius nomine reus, ac citatus, die constituta ad causam dicendam non venit, acrius hinc vrgentibus eum aduersarijs, ac magna parte Croatiæ ius suũ aduersus contumacem armis exequi parante, non expectauit Czechius, dum in vltimum discrimen salutem suam adduceret, sed amicorum parens consilio, se in viam per tempus dedit, eo prorsus animo, vt pro vetere patria nouas sibi quæreret sedes, quæ perfugium, simul & domicilium exuli forent. Migrauit unà frater Czechij nomine Lechus, & cum vtroq; cognati affines, amici, clientesq; & vernulæ, quos vxores atq; liberi, ac cætera hominum ingens turba, ad simul proficiscendum parata, longo ac frequẽti agmine subsequebatur, eo itinere, quod per Valeriam regionem, inter Danubium & Drauum fluuium sitam, & à Croatis tum possessam, illos vsque ad Pannoniam superiorem Morauis vicinam deducebat. Cum igitur in Morauiam diuertissent, & illam iam pridem à gentibus suis, quemadmodum & Saxoniæ bonam partem occupatam reperissent, paululum substiterunt. Interim Morani peregrinationis causa cognita, hospites & populares suos docent, haud procul, regionem distare, quàm Germani Bocheim vocarent, ab eisdem Germanis quondam habitatam, nunc vastam penè & desertam, nisi quod Vandalorum nonnulli, & ipsi populares per Tuguria sparsi illam incolerent. Aut igitur hanc illis regionem, aut nullam aliam, ad capiendas sedes, quas non armati, sed togati quærerent, appositissimam videri. Hæc dicta eo procliuius approbauit Czechius, quòd in eo statu res suas conspiciebat esse sitas, vt non legere cõditiones, sed oblatas accipere magis conueniret. Redintegrato itaq; itinere rectà per Hercyniũ iugum vadens, se in Boiemiam, cum bona vbiq; pace

Venedi in Vãdalos, Syrbi in Lusatios, Hyrri in Illyrios transierunt.

Etymon Slauinorum.

S. Hieronymus Stridonensis Sclauus.

ἀφορμὴ migrationis Croatiorũ in Boemiã.

Czechius gentis cõditor & Lechus frater.

A Morauis in penitiorẽ Boemiã Czechius deducitur.

ce insinuauit. Ibi quàcunq; ibat, aspectus fidem faciebat eorum, quæ auribus paulò ante acceperat, incultam videlicet, desertamque esse Boiemiam, à pecudibusque, & armentorum gregibus potius, quàm ab hominibus obsessam, adeò bene multi in illa greges pecudum, rarissimi autem incolarum apparebant. Incolæ sanè inculti, intonsi, ac planè pastores: ij ignotæ primò gentis aduentu perculsi erant, mox audita vernacula lingua, intellectoq; hospites nō hostes aduenisse, mutuam salutationē fecerunt, hospitaliaq; dona hospitibus miserunt, lac, caseolos, carnem, ducesq; itineris dederūt, qui eosdem hospites in Boiemiam interiorem deducerent. Cum peruentum esset ad montem, inter duo flumina Albin, & Vultauiam assurgentem, (incolæ Rzip vocanr, quasi tu speculam dicas, quoniā inde subiecta monti planicies, latissimè perspeculari potest) ad eum statim montē conscendit Czechius, perlustransq; oculis nunc cœlum & aerem salubrem, nunc terram vbere gleba conspicuam, nunc syluas & nemora pascuis idonea, nunc flumina aquis & piscibus redundantia, tacitum gaudium celare diutius nequiuit, sed manibus in cœlum sublatis in hanc vocem erupit: Dij (inquiens) vestram fidem, quantis me, fratremq; meū bonis, quantis amicos nostros cōmodis beatis, si hanc patriam nobis perpetuam efficitis. Pòst hæc cæsis quas secnm adducebat victimis, sacrum suo more facit, descendensq; rursus in plana, simul vniuersos pari gaudio implet, spe allata finiendæ tandem vagæ peregrinationis, sede nimirum certa & stabili reperta. Mox vniuersos adhortatur ad ędificia & tecta constituenda, & inprimis, vt se ad agros excolendos conuerterent, ne ritu ferarum, venatu tantūmodo & carne vitam tolerare inhumanam cogantur. Croatæ erant tam ædificare, qnàm agros colere docti: itaq; pro se quisq; animo alacri operam pollicetur. Nihilo tamen secius circuire singulos Czechius, operisq; interesse, & instare, ac promptos quidem laude, segnes verò castigatione, ad perficiendum quod inceptum erat, perurgere, quoad agris, pratis, ædificijs cultior Boiemia videretur. Auctis indies magis ac magis habitatoribus, ex frequenti tum Vandalorū, tum Dalmatarum in Boiemiam, tanquam in locum à bellis pacariorē migratione. Lechus frater, ambiguum, inuidia an æmulatione, ut & ipse forsitan nouæ regionis, nationisq; author haberetur, Czechium adit, rogatq;, vt per eum sibi liceat cum ijs, qui sua sponte sequi voluerint, alias ad habitandū sedes vestigare, quas si non inuenerit, ad fratrem se reuersurum promittit. Quo facilè impetrato, montes rranscendit Aquilonem versus, perueniensq; in illa loca, quæ in præsentiarū, partim à Slesitis, partim à Polonis obtinentur, pari ac frater fœlicitate illa nouis cultoribus complet, adhibetq; eandem curam, meditationē, diligentiam in agris, & ædificijs constituendis. Sed nec alia atq; Czechius animi moderatione, aduersus suos vtitur, æquo similiter cum suis iure, & sine vlla dominatus ambitione vitam transigens. Cuius rei causa, vtrumq; gens sua pòst mortem obitam æterna consecrauit memoria. Quippe in hunc vsq; diem Boiemi se à Czechio, Czechios, Poloni autem à Lecho, Lechitas, vtriq; conditores suos agnoscentes, appellant. Defuncto sine liberis Czechio, Boiemi ex vetere gentis instituto, popularem statum amplectuntur. Quale autē institutum hoc fuerit, Procopius in historia sua Gottica cōmemorat. Sclauinorum inquiens nationes, non ab homine aliquo vno regi, sed iam inde ab antiquo, plebeia, cōmuniq; libertate viuere, & idcirco de rebus omnibus, quæ cogitatu factúue grauiores occurrunt, cōmuniter deliberare. Ac tum certè, in nouo videlicet adhuc populo, Boiemis eo facilius persequi hoc institutum licebat, quòd nemo vnus inter illos emineret, vt præ cęteris ad illum regimen deferendum esse videretur. Deln quòd nihil supererat de quo valde certarent, aut in factiones discederent, cū in promiscuo vsu illis essent penè omnia. Alebat deniq; mutuam inter illos concordiam, quòd nullis adhuc externis natio-

Lechus à fratre secedit.

Boemorum et Polonorū dij indigetes.

Δημοκρατία apud Sclauinos.

nibus, quæ aut lingua, aut moribus essent discordes, immixti, sed gente, & sermone, & institutis pares Boiemiam inhabitabant, in eaq; societate, & inter se coniunctione, quam inter similes natura conciliare solet, magno cum consensu acquiescebant. At posteaquam alienigenæ paulatim in Boiemiam allabi, alijsq; eorum cōmunem agrorum, & aliarum nonnullarum rerum vsum irridere, alij à plebeia gubernatione abhorrere, agrestemque incolarum vitam fastidire cæperunt, sensim etiam æquabilis ille, popularisq; in Boiemia status labascere cæptabat. Amat enim varietatem, rerumq; mutationem, varium & mutabile vulgus. Et quoniam rarò usu venit, vt sine aliqua rerum interturbatione, bene in republica constituta immutentur, turbari tunc, & misceri cuncta malis concionibus, turbulentis cætibus, & rixosis contentionibus videres, dum alteri de vetere statu retinendo, alteri de abrogando rixantur, intereaq; reuerentiam aduersus magistratum exuunt, metum iudiciorum deponunt, leges populares cōtemnunt: Contrà audaciæ, & cupiditati frena laxant, quidper ius non licet, audacter ac cupidè peragentes, inuicem se deprædantes, inuicem ferientes & cædentes, atque vt vno velut fasce multa complectar, latrocinium ibi constituentes, vbi paulò ante publicum consilium fuit. Quibus malis tandem defatigati, victique, rursus animum ad reparandum reipublicæ statum conuertunt. Et cum democratia non placeret, respicere Monarchiam, qualis sub Czechio fuerat, incipiunt.

πᾶσαι μεταβολαὶ τῶν πολιτῶν θανατοφόραι.

II.

Croccus populari spreto imperio ad ducale fastigium euectus.

Croccus tunc erat, in quem oculos suos omnes coniecerant, idoneumque esse putabant, qui in locum Czechij succederet, quoniã ante alios boni, iustique viri speciem præferebat, sermoneq; comis & affabilis habebatur, ac multitudini maximè gratus ex opinione diuinitatis, quam ex diuinatione augurioq; collegerat. Non secus enim ad eum viri, mulieresque affluebant, ac si adfluerent ad Apollinis oraculum. Et quanquam gratuitam, non autem quæstuariam diuinationem faceret, sine quæstu tamen illa ei non erat, vltrò consultoribus stipem obtrudentibus: qua ille auctus, prædium sibi Crocci cognomine ædificauit, haud procul à Stebna pago, quò postea animi venationisque causa Principes Boiemiæ freqnentissimè secedebant: In eoque prædio suo Croccus tantisper habitauit, dum ad eum regimen deferretur. Non videlicet, vt ad Principem, qui ex arbitrio suo imperaret, sed vt ad Prætorem, qui ex æquo & bono ius diceret. Nōdum enim vllæ scriptæ extabant leges, sed id habebatur inter plebiscita, quod consuetudo & mores populi approbauerant. Hunc deniq; maiorum suorum vsitatum in iudicando morem Croccus precipuè retinendum putauit, nihil quidquã de illo immutans, imò vt illum magis adhuc confirmaret, quotiens litem cogniturus pro tribunali assideret, neminem quenquã, nisi vsu, & experientia, talium morum peritũ in consilium aduocauit. Sæpius tamen res controuersias cōponebat, quàm iudicabat, quia magis aliquantò transactio popularis esse, quàm iudicium videbatur. Cæterùm valde superstitiosus Croccus erat, vt qui fontes, & lucos pro dijs coleret. Sed non ab re fuerit, posteaquã in superstitionẽ gentis incidimus, breuiter explicare, quã olim opinionem de Deo conceptam Sclauinorũ natio habuerit. Igitur rursus à Procopio ea, quæ super hac re scripsit, ex Historia Gottica mutuabimur. In hanc itaq; sententiam Procopius, Syluas Sclauini, & Nymphas colunt, & Dęmones alios, ijsq; sacrificia faciunt, & inter sacrificandum vaticinantur. Habent præterea lege cautum, à maioribusq; traditum, vt inter numerũ Deorum, vnum illum, qui sit fulminis fabricatot, dominũ omnium rerum, ac solum Deum esse credũt, illiq; boues, & hostias eius generis alias mactent, Fortunam verò quid ea sit, nec sciunt, nec vim vllam in homine habere fatentur. Sed quando, vel domi morbo languentibus, vel foris in prælio periclitantibus mors imminet, iubentur pro incolumitate sacrificare, habentque persuasum, per sacrificia salutem sibi redemptum

Numẽ vt Czechus Romulus.

Religio siue cultus Sclauinorũ sacer.

ptum iri. Atq; hæc vetus quidem eorum superstitio. Successit deinde noua, Carolo magno rerum potiente, victoreq; Saxonum, & in his Sclauonorum quoq; quos Rugianos cognominãt. Placuerat victori, vt gens victa, cultui præterea & sacris ritu Romano peragendis animos dederet, ac cum cæteris Saxonibus ad sanitatem paulò ante ab eodem Carolo reuocatis, vt templum diui Viti, maxima tunc in veneratione apud illas nationes habiti, tributis coleret. Pendebant Rugiani templo tributa, quoad incolumis viueret Carolus: ipso mortuo nec tributa dare, nec cultum retinere Romanum volebant, sed domi sibi fanum, & in eo simulachrum constituentes, stipem quotannis viri mulieresq;, vnum quisq; eorum per capita nummum fano inferebant. Et cum tributi reddendi nomine à finitimis appellarentur, contentos se esse domestico, & Vito, & tributo respondebant. Huic simulachro Suarouiti, hoc est diui Viti, vocabulum indiderãt. Effigies erat quadrifrons, qualis olim Iani apud nonnullos, vt circumstantes ab omni fani parte, conspectu simulachri perfruerentur. Dextra cornu, leua arcum gestabat, proximè suspensa erant, ensis, frenum, sella, iuxtaq; candidus equus stabulabatur simulachro cõsecratus: eum sacerdos fani alebat, seq; & populum opinione implebat, quasi Suatouitus, equo illo aduersus religionis suæ hostes militaret. Sæpe enim idem sacerdos, anhelantem adhuc & sudantem, à nocturna exercitatione diluculo eum spectatoribus ostendebat, sacraq; Suatouito, vino & placenta faciebat: vinum pridie solemniter in cornu, quod dextra gerebat, infusum, si postridie integrum sine vlla diminutione manebat, bonum incrementi liquidarum fluentiumq; rerum illius anni euentum significari dicebat: malum verò si quid de vino fuerat sua sponte diminutum. Habuit & placenta, à sacerdote & populo comesa, sua præsagia, futuram eius anni frugum copiam, aut inopiam præsagiens. Eratq; sacrificium utrumq; ad mores gentis prorsus appositissimum, siquidem in hunc vsq; diem Sclauini placentis & vino nimium delectantur, tractantq; libenter arma & belligerantur, simulachrum illud vetus bellicosum armisq; instructum imitantes. Diu hæc superstitio, & cultus eiusdem simulachri, etiam inter Boiemos viguit, donec Diuus Venceslaus, Principem Boiemiæ agens, impetratis ab Othone Cæsare Diui Viti reliquijs, sanctum virum, idolo profano abolito, venerandum Boiemis exhibuit. Sed ne sic quidem memoriam Suatouiti delere ex mente Boiemorum quiuit: quippe nunc quoq; nullam magis solemnem Boiemi salutationem habent, quàm eam, quæ fit sub Viti nomine: excepturi enim vel hospitem, vel amicum, vel intimum quenquam peregre aduenientem, Vitei Vitei ingeminant, sospitati, quasi à Suatouito concessæ, ita congratulantes, quia fortè ita euenit vt pestе circum vicinos increbescente, ipsi duntaxat, qui Suatouitum colebant à contagio integri & incolumes permanserint. Sed vt iam à diuerticulo in viam redeamus, tanta cum laude & gloria Croccus rempublicam Boiemam administrauit, pagisq; illam arcibusq;, & alijs nouis ædificijs amplificauit, inuentis tunc fortè in fluminibus auri ramentis, vt non solùm domi apud suos, sed foris etiam apud Polonos gratiosus fuerit, adeo vt Poloni ad eum legatos mitterent oratum, ne grauaretur in Poloniam venire, ibi quoq; statum reipublicæ, & controuersias hominum compositurus. Venit ille, veniensq; ita est functus officio suo, vt Poloni, in honorem eius, arci nouæ & oppido, cui tunc primum fundamenta ad Vistulam flumen posuerãt, Croccouiæ vocabulum inderent. Nulla Crocco virilis sexus proles fuit, sed moriturus tres à morte sua filias superstites reliquit, omnes (vt ipse erat) fatidicas, vel magas potius, qualis Medea & Circes fuerant. Nam Bela natu filiarum maxima, herbis incantandis Medeam imitabatur, Tetcha natu minor, carminibus magicis Circem reddebat. Ad vtramq; frequens multitudi-

Vitus tutelaris Rugiorum in Suatouitũ mutatus.

Idoli Suatouiti figura & ritus colendi.

Primo cõgressu Boemorum salutatio.

Croccus Solonis vel Lycurgi munere apud Polonos perfunctus.

Craccouiæ in Polonia origo.

Filiæ Crocci seu sybillæ, Bela, Tetcha.

nis concursus fieri, dum alij eorum formam sibi & amores conciliare, alij eum bona valetudine in gratiā redire, alij res amissas recuperare cupiunt. Qua arte ira Belam excelluisse ferunt, vt prouerbij vice, in re inuentu prorsus difficili iactaretur: ne Belam quidem reperire id posse, quod sit perditum. hæc arcem Belinam, illa altera, arcem Thetin, ex mercenaria pecunia (nihil enim gratuitò faciebant) ædificandā curauit. Liberalior in hac re Lybussa natu minima apparuit, vt quę à nemine quidquam extorquebat, & potius fata publica omnibus, quàm priuata singulis præcinebat: qua liberalitate, & quia non gratuita solùm, sed etiā minus fallaci prædictione vtebatur, assecuta est, vt à viris comitia prætoria habentibus, in locum patris Croeci subrogaretur. Vetus aūt mos etiam Germanis fuit, vt mulieribus fatidicis summos haberent honores. Etenim scribit Tacitus, se, cum Vespesianus Cæsar imperiū obtineret, vidisse, Germanam Velledam diu apud plerosq; germanos numinis loco habitam, ne quis, vt rem nouam miretur, si Boiemi Lybussam vatem suam sibi præposuerint. Numini enim hoc magis, quàm homini datum est. Ergo etiam multò tolerabilius vatem illam, quàm iudicē tolerabant. Lis fortè ditiori cum tenuiore de finibus agrorum inciderat, eamq; litem ambo in foro Lybussæ persecuti sunt, in quo palam cōuictus ditior, iniuriæ illatæ est condemnatus. Non tenuit is infra dentium septum iracundiæ vocem, sed ad suos comites versus, quousq; tandem, inquit, vna muliercula tot viris insultabit, an non satis aliud de nobis dedecoris superest, nisi vt quoq; cumulus imperij muliebris accedat? Quanto honestius est viros regi à viris, id quòd & natura & mores gentium approbant, quàm turpiter subijci fœminæ, ad pensa inter puellas dispensanda, quàm ad negocia virilia tractanda magis idoneæ. Ad hæc Lybussa, vt erat animo masculo prædita, ingenueq; & liberè educata. Quo pacto (ait) id quod nata sum negare ego possim aut debeā? Planè ita est vt dicis, mulier sum ego, sed ad quam tu quoq; cum cæteris iurisdictionem transtuleris, non eo vtiq;, vt ex tua libine, sed vt ex æquitate ius æquabiliter dicerem, proinde aufer hinc intempestiuam contumeliam, & vince si potes argumentis, iniuriam tibi à me esse factam. At ille furibundus, minitabundusq; è conspectu se proripit, nec abiens destitit dominatum muliebrem, vt præpostetū, traducere multis rursus mutationis rerum cupidis. Quo illa cognito & præterea comperto, quòd viri nouarum rerum studiosi in arcem, Lybus nomine. (quam ad albim fluuium vbi nunc Colonia est sibi Lybussa construxerat) venturi essent: intromitti venientes iubet, ac prior ipsa loqui incipit inquiens. Dabitis mihi hanc veniam viri Boiemi, si antea, quàm vos audiam, defensionis meæ rationē putem habendam: ita enim vti faciam non magis innocentia mea, quàm pudor vester flagitare uidetur. Nam si ego indigna honore cuiquam vestrum esse videor, quia puella nata sum, vobis profectò erubescendum, qui vltrò insignia honoris ad puellam detuleritis. Sin plus valuit, qualis qualis existimatio nominis mei, cuius gratia me publico magistratu condecorandam putaueritis, meus iste iam pudor meaq; culpa fuerit, si impositam mihi à vobis persōnā, non ea qua debeam virtute sustineam. Hic verò ego nullius libentius quàm vestram imploro conscientiā. Nemo enim est vestrū qui nesciat, quemadmodum me in magistratu gesserim, geramq;, non aliter uidelicet ac pater meus se gessit, qui ius æquabile perpetuò coluit, deditq; sedulam operam, vt pari inter vos iure, ita vt ciues inter ciues viuere conuenit, viueretis, sed nec aliter iustus haberi potuisset, nisi ad hunc modum in officio suo se gessisset. Nec item ego successione iusti patris in magistratu digna erā, si iniusta sequi, gratiamq; cuiusuis æquitati anteferre voluissem: sed hæc voluntas iustitiæ paternæ mutandæ nec nunc mihi adest, nec vnquam aderit, vobis autē dispiciendum est, sit ne vobis omnibus propter vnius iniquitatem & importunitatem, præsens

rerum

III Lybussa imperio præficitur.

Traducitur γυναικοκρατεία.

Excusatio Lybussæ.

rerum status commutandus. Reticentibus ad hæc cæteris, iterũ is qui author seditionis fuit, Lybussæ sic insultat. An nõ animaduertitis, inquit, ciues, quàm inuita de lætioribus pascuis bucula ista decedat, sed iam vi inde exturbanda est, si sua sponte loco suo concedere viro alicui Principi noluerit. Nihil hac vo ce deterrita Lybussa, rursum cum viris, sed iam per apologum agit, inquiens. Mares quondã columbi dicuntur in comitijs suis Principem sibi palumbem fœminã delegisse, celeriterq; cõmutata sententia imperiũ eidem abrogasse, quod imperij mollioris indulgentiorisq; sub muliere turbam tæderet, illudq; mox ad accipitrem tanquam natura & sexu ferociorem transtulisse: porrò accipitrem imperio in columbos accepto, planè virũ se erga illos demonstrasse, assultu, raptu, laniatu, qualem morem in hunc vsq; diem posteri accipitris obtinent in obuias columbas alis & vnguibus inuolantes, easq; discerpentes. Ne quid igitur simile columbarum ex mutatione magistratus Boiemis eueniat, ipsis quàm maximè intentis oculis, re adhuc integra esse videndum, ne post rem malè actam, serò facti pœniteat. Cum per hæc quoq; surdis narraret fabulam, iamq; insuper metueret ne arbitrio concionis princeps, qualem ipsa minimè cuperet, declararetur (talis verò erat qui Caurimensi vico præfuit, proximus dignitate à Crocco) orare Instititit, vt dijs potius quàm hominibus authoribus, vir aliquis in Boiemia Princeps crearetur. Orationi assentientes reuerti postridie omnes ad audiendum oraculum, quod dij per nocturna sacrificia propitiati de futuro Principe ædiderint, iubet.

Seditio aduersus Lybussam.

Apologus simi lis Aesopico de ranis petentibus abs Ioue regem.

Deo auctore principes creandi.

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER SECVNDVS.

Postridie mane ad horam reuersis omnibus (excitauerat enim per tempus omnes desiderium cognoscendi Principis, quem fata Boiemis destinassent) Lybussa in medium eorum cum puellis progreditur, & an pridianum mentis rigorem flectere viri nollent, principio interrogat. Respondentibus, nolle, tum deinde illa, quod bonũ ait faustumq; & fœlix sit. Dij mihi maritum, vobis Principem dant, Premislaum nomine. Obstupefacti ad nomen & hominẽ sibi ignotum, rogant Lybussam, vbi nam gentium vir ille vitã coleret? Virum esse indigenam Lybussa respondet, & si præterea fortunã quoq; viri scire cupiant, planè esse colonum & rusticum. Cæterùm vtriusq; rei causa Dij esse gratiam habendam, prioris, quòd oues vernaculas domestico pastori, nõ autem lupo externo committendas decreuerint: posterioris, quòd summum honorem ad infimam eoq; minus insolescentem hominis sortem transtulerint, eidemq; concesserint facultatem per sortes futura prædicendi. Eius adeo hominis si maturo conspectu perfrui concupiscerent, maturè esse deligendos legatos, qui illum adeant, principemq; consalutatũ in arcem Vicegradum deducant. Deligunt continuò legatos viros primores decem, quibus ad Lybussam adductis, ostendit eis Lybussa equum suum, instrato & sella constratum, mandatq;, vt decem equum sua sponte vadentem legati tanquã comites assectarentur, de via in nullam partem deflectentes quoad peruenerint ad aratorẽ ad mensam ferream prandentem. Quo demum viso salutatoq;, iniungit vt eundem aratorem Principem appellarent, indutumq; purpura & calceis quos dabat, vt rectà in arcem Vicegradensem adducendum curarent. Legati manda-

IIII.

Premislaũ & maritũ & potestatis consortem asciscit Lybussa.

Premislus arator equi Lybussæ indicio deprehenditur.

tis Lybussa acceptis, equi vestigijs insistũt quacunq; præiret, nec iam sine tædio, quippe paulò minus quinquaginta millia passuũ pedibus emensi erant, cum ecce tibi equus, vt est ventũ ad ripam fluuij Belinæ, quo loco pagus Stadicius visitur, subitò se de via in agrum conuertit recens tunc & pro meliori parte proscissum, pergitq; recto gradu ad aratorem, ac proximè accedens, poplites ei vnà cum ceruice, quasi venerabundus submittit. Sedebat immotus arator in stiua, atrumq; panem & caseolum de vomere, mensæ vicem fungente sustollens arrodebat, tantisper, dum legati mandata Lybussę exequerentur, eumq; Principem consalutarent: inde confestim exurgens, stimulum colurnum, qui iuxta aratrum iacebat arripit, vaditq; ad boues suos, qui proximè pascebantur ambo candidi, nisi quod maculis fuluis alicubi aspersi fuerunt: eos boues stimulo illo exstimulat, facessite hinc dicens sudoris laborisq; socij, retroq; vnde venistis protinus deuoluamini. Atq; illi repente ambo ex oculis in tenuem euanescunt auram, mox stimulum ipsum plantæ modo in terram pangit, qui puncto item temporis in Corylum coaluit, ternis ramis frondentem, quorum duo illico exaruerũt, at tertius nuces etiam auellanas ostendit.

Præsagia de incrementis & duratione imperij Boiemici. Ab his tandem præstigijs ad legatos versus, cedamus inquit, pareamusq; numinibus ab aratro nos ad solium principale vocantibus. Quàm vellem tamẽ, cuperemq; vt paulò serius huc aduenissetis, tum videlicet, cum veruactum exarassem, maiora omnino tunc imperij olim incrementa forent, etiã si præsentia boni consulere iure optimo debeamus. Quo finito vestitũ obsoletum rusticanũq; deponit, ac se purpura & calceis à Lybussa missis induit, lautiorq; iam inde equum conscendit, Vicegradum iturus ad celebrandas nuptias, & ad capescendum in Boiemos imperium. Cum paulùm processisset, hei mihi, inquit, manticulam in qua obsonium inerat & carbatinas quibus calceatus eram, charas mihi exuuias, mecum auferre oblitus sum, redeat oro vnus aliquis in agrum & ad me vtraq; referat. Qui retulit, quid est, inquit, princeps, cur tanti tu æstimes vilem perulam & agreste calciamentum, abijcienda mea opinione vtraq; potius, quàm oculis alicuius ingerenda, nisi rideri ob hæc à spectatoribus, quàm celebrari mauis? Immò celebrabor per ista inquit, magis, quàm deridebor, si fortunę meę ad posteros monumẽtũ reliquero, quo submoniti successores principes, minus olim intumescant. Valde enim insolens princeps fuerit, quisquis crepundijs originis suæ tam agrestibus cõspectis, tumorem animi & inflationẽ non seposuerit. Captus tam tẽpestiuo responso legatus, pergit inter eundum cætera exquirere. Quorsum videlicet prodigia de bobus, deq; stimulo tenderẽt. Illud, respondit, ad gloriã suam pertinere, quod à bobus ad equos, vt dicitur, transcenderit, hoc ad filios quos habiturus esset. Vt enim duo rami ex stimulo prognati statim aruerunt, ita olim fata duos sibi filios ostensura esse tantummodo, ac mox è medio sublatura. Tertium tantummodo non solum ad lætas frondes, verumetiam ad vberes fructus prouectum iri Et si vestro, inquit, interuentu aratio non fuisset interrupta, sed absoluta, futurum simul fuisset, vt stirps mea virilis nunquã apud Boiemos exarefceret. Nunc multa quidem sæcula illam esse duraturam, ad postremũ tamen occasuram, cum nepos vltus fuerit auum. Post has similesq; verborum ambages arci Vicegrado appropinquantibus, viri Boiemi, qui ad Lybussam venerunt, magno alius alium anteuertendi studio obuiam procedunt, ac pro se quisq; gaudium aut officium ostentant: pari animi alacritate Lybussa eundem excipit, nuptiasq; pariter, vt dignum fuit, apparat: atq; ita quod nulla ratione, nullaq; persuasione consequi potuit, in arte & præstigijs consecuta est, vt imperium in viros mulier continuaret, vocabulum tantummodo principis inane Premislao relinquẽs, ipsa vim potestatemq; imperij sibi perpetuò vsurpabat. Et quoniam parum laxè pro magnificentia habitare in arce Vicegrado

Agathocles fictilibus cenabat.

Posteritas Premyslai quam diu duratura.

grado sibi videbatur, ad vrbem in loco arci propinquo edificandam animum adiecit, ipsaq; constituendis mœnibus & domibus areas atq; fines definiuit, iussitq; prima ædificij exordia architectos sumere eo loci, quo vir quidā colonus dedolaret sibi caudicem. Vadunt architecti mœniū fundamenta designaturi, incidüntq; in colonum, ramos de trunco desecantē, cum vnus aliquis ex illo architectorum numero rogat, quidnam ex trunco adeo cuttim dettuncato effingere pataret? respondit ille patrio sermone, prah, id est limen, se sibi ad hostiolum suū fingere, quo ad Lybussam relato, illa nomen vrbi Praha indit, ac sic inter eos qui circumstabant disserit. Quantumuis ipsum limen res contemnenda esse videatur, efficit tamen nō tatò vt magni principes impactis in limen pedibus, læsos se esse quetantur, ita spetarent fote, vt maiestas & potentia huius vrbis, vel ipsos olim reges hostilia in eam parantes sit offensura. Accedet & hoc vrbis maiestati, quod duos habebit præsides, quorum vterq; suo cœlū diuino capite cōtinget. Videre enim mihi visa sum, inquit, geminos oliuæ ramos ad aquilonarem vrbis partem diuinitus enatos, quorum sublimitas vsq; ad sydera pertenderet. Certam quidem spem omnes qui aderant animo præsumpsetant, ita videlicet olim fore, vt prædiceret Lybussa, sed nemo tunc intelligebat quinā illi tam insignes viri essent fututi. Post aliquot sæcula tandem documentis apparuit visum tale, vaticiniumq;, diuum Venceslaum, diuumq; Adalbertum prænunciasse, quorū alter Pragæ vt princeps, alter vt Pontifex præfuit, atq; ambo in cœlum atq; intet numina cœlestia relati funt. Tres filios Lybussa Premislao enixa est, sed duo præmatura occubuerunt morte: tertius vtriq; patenti superstes fuit. Paulò ante obitum suum Lybussa discreto per ordines populo, nobilibus quidem magistratus atq; honores capiendi potestatem fecit: colonos verò & opifices intra suam quemq; cotum pelliculam continere se iussit. Obijt autem in arce sua Lybus, ibidemq; sepulta est, cuius obitu cura administrandæ reipublicæ tota ad Premislaum est deuoluta, virum pariter supetstitiosum, vt vxor fuit, eademq; superstirione, qua vxor populum regentem, nisi quòd paulò ille agrestius. Erat inter alumnas Lybussæ puella quædam Vlasta nomine, præstigiarum pattonæ diuinationumq; conscia peritaq;: cuius tutelæ Lybussa moritura puellas, quas in gynecæo habuit, vnà cum ipsa arce Lybus commendauetat. At illa arcis rutelam indepta, ex ea aspirare ad altiora cœpit. Itaq; apparato ad certum diem festiuo in arce conuiuio, eodem similes studij audaciæq; viragines inuitat. Vbi finis edendi factus est, amotis arbitris, Vlasta sic socias puellas adoritut: Doleo, inquir, meam, vestramq; omnium vicem, quòd non perinde vt dignitas nostra postulat, ius nostrum contra viros obtineamus, niminm videlicet à morte Lybussæ in ordinem à viris redactæ, quasi simul cum Lybussa omnium aliarum mulietum virtus interijsset, cum ego hic non paucas discipulas adesse videam, magistra etiam Lybussa præstantiores, sed nec ego libenter cesserim eidem Lybussæ de atte, quam de illa didici. Si igitur vna Lybussa ingenio, artificioq; tantum potuit, vt viros sub iugum suum mitteret, quid illis fiet postea, si nos simul omnes aduersus eosdem viros, pro dignitate pristina recuperanda conspirauerimus? Nec est quod rusticum Principem timeamus, rus enim ille merum olet, nec alia ei maior, quàm de rure cura. Vos modò mihi dextram in hoc date, ne me néue causam vestram, quouis metu obiecto prodatis, spondeo fote, vt breui in viros imperium recuperetis. Dant dextras, oblatamq; ab Vlasta potionē medicamento odij in vitos temperatam, ordine delibant, remanentq; ibidem statim complures, quæ inuitatæ aduenerant, seq; equestri & pedestri, atq; aliorum militarium operum meditatione exercēt. Intet hæc Premislao dormienti species puellæ pet somnū obiecta est, dextera pateară gestantis, eamq; Premislao propinare gestientis, quā cum ille sum-

Praga ortus, etymon & augurium.

Mors Lybussæ Repub. prius constituta.

Vlasta amazon mulebrē dominatum in...

Somnium Premyslai omin...

accipere abnueret, puellam visam esse sanguinem ex eadem patera in terram fundere,malaq; multa capitibus virorum canere. Cōsternatus tali insomnio Premislaus,cœtum virorū ad se euocat,præmonetq; saluti suæ, rerumq; suarum vt custodes esse vellent diligentiores, ingens enim exitium eis à puellis, imagine, quàm per quietem vidisset, denunciari. Ibi aliqui risu,aliqui conuitijs etiam,dicta Premislai insomniaq; prosequi, pars verò puellis insuper applaudere,quòd virilia munia fœmineis miscerent. Quo Vlasta accepto,maiora indies infestioraq; tentare audet, ac modò greges in agris infestare, modò per vias obuios spoliare, modò ipsos agros populari,prædasq; omnium in arcem agere,viris etiam tum cuncta ista,vel dissimulantibus,vel negligentibus: donec negligentiam eiusmodi incuriamq;,atrocissimum facinus consilio Vlastæ immani commissum viris excuteret. Instruxerat rursus in arce conuiuium Vlasta, iamq; non cœlibes modò puellas, sed ipsas etiam matresfamiliàs, quibus non admodum cum maritis conueniebat,ad id ineundum inuitauerat. Posteaquam satis ex largiore cibo potuq; conuiuium calere visum est, interrogat Vlasta nuptas,liberæ an seruę viuere mallent? libertatem præferentibus,instare eadem multis verbis,fomitemq; odij contra maritos illis subministrare,quoad vsq; intelligeret tanto eas furore,quanto cupiebat in maritos esse incensas:ibi cōsilium deinde suum aperit,noctemq; vnam omnibus præstituit,qua somno sopitos interficiant maritos,imperatq; vt cæde perpetratâ ad se cum spolijs maximè equorum & armorum mox reuertantur. Quod vbi est factum,attoniti inopinato parricidio affines cognatiq; & amici cæsorum, ad principem cum armis adfluunt, existimantes,promptum illum tanti sceleris vltorem se inuenturos:at ille fatis se impediri quo minus festinaret, ad exigendas de mulieribus pœnas, sed & ipsis affinibus impendere exitiū dicebat, si per se vltionem properarent. Tum verò non contemptus modò,sed ingens insuper indignatio aduersus principem fuit,quasi miserias,necem deplorantium,ludibrio etiā magis,quàm auxilio dignas putaret. Igitur per se,sine principe cōglobantur, vaduntq; indignabundi, pœnas de puellis exacturi:& quacunq; incedunt obuios quoslibet agmini suo aggregant, eratq; agmen absq; certo duce & signis, prorsus inconditum. Contrà Vlasta per turmas composita venerat,primæ turbæ Milada,secundæ Hodeca,tertiæ Suatana,quartæ Radeca,præposita fuit. Ipsa Vlasta cum reliquis agmen claudebat. Cœpto prælio, viri paulisper impressionem sustinuerunt, mox procella equitum à fronte & à lateribus circumfusi in medio turpiter sunt cæsi. Ferunt Vlastam sua manu septem viros validos interfecisse, tantumq; sui metū à victoria illa suscitasse, vt cæteri superstites viri multomagis de petendis inducijs, quàm de bello instaurãdo fuerint solliciti, interimq; & tributa Vlastæ pendebant. Induciarum tempore Vlasta tumulū ad Vultauiā flumen è regione Vicegradi situm occupat, illoq; fossa, aggere, & sæpibus communito, asylum mulieribus aperit,ac paulò mox affluente mulierum copia, arcem ibidem ædificat, appellatq; Deuinam,(quo vocabulo vernacula lingua puellæ cognominantur) vt inuidiā declinaret,quæ sine dubio exortura erat,si suo priuatoq; potius,quàm cōmuni omnium puellarum nomine arcem insignijsset. Vasta tunc,incultaq; circum illam loca erant,& si qui agri frumentarij propius apparebant,eos coloni puellis infesti,arabant,frumentumq; supprimebant,ne emendi illius potestas puellis fieret. Vt igitur sensit Vlasta se arcem sine commeatu tenere diutius non posse, rumpendas ante tempus inducias differit,nisi ante tempus fame mori,quàm per societatem viuere mallent. Decernitur statim ab vniuerso cœtu puellarum,vt traiecto Vultauia flumine in proxima principis horrea & armenta impetus fiat. Abripiebantur penè in conspectu principis frumenta ex horreis,gregesq; ex agris abigebantur,vel non ausoillo,vel nolente vim puella-

Coniuratio mulierbris.

Vlasta prodit in aciem.

Asylum muliebre.

puellarum arcere,quasi fata ei nondum fauerent.Eo promptius Vlasta pergit insuper ire aduersus amicos principis,vt agros eorum populetur,prædas agat pecorum,& colonos in seruitutẽ adigat,miraturq; non plus animi illis,quàm principi ad resistendũ adesse.Soli supererant iuuenes audaciores,qui interdũ postremum puellarum agmen,globis assilirent,lacerarentq;.Illis in hunc modum insidias Vlasta instruxit. Componi iussit literas nominibus puellarum forma præstantium subscriptas, quæ se maritandi desiderio teneri, nec nisi vnam Vlastam sibi obstare,quo minus desiderio potiantur,assimularent. Hanc capi aut tolli facile posse,si complures armati nocte illis constituta propins arcem accedant, eamq; vnà cum domina à se illis traditam accipiant. Lectis huiusmodi literis iuuenes,amoribus persequẽdis,quàm dolis effugiendis curiosiores,præstitutã noctem bene multi conueniũt, & vsq; in vestibulum arcis sine iniuria intromittuntur: progressi vlterius,alij eorũ de ponte præcipites, alij post vestibulum neci dantur,sine vllo solatio vltionis; quia per cœcas tenebras vlcisci non licebat.

Stratagema in adolescẽtes amatores.

Luce orta, primus huius cædis nuncius ad Styradiũ, præcipua authoritate & gratia apud principem insignẽ peruenit,quo ille vehementer permotus in conclaue Principis irrumpit, & vincente pudorem dolore,Quid est(inquit) Princeps,quod iam amplius expectes,si te neq; parricidiũ muliebre in maritos cõmissum,neq; strages nuper tot virorũ, neq; hac nocte totidem penè iuuenũ,ad vindictam sumendam haud cõmouet?an non cogitas,quo loco sis?quàm sustineas prouinciam? nõ certè eam,vt hic sedens ariolum nobis agas,sed ne nos consilio in periculis,auxilio in prælijs, vindicta in scelenbus admissis destituas:quod nisi nunc feceris, teq; à torpore,quo nimis diu intorpescis excitaueris,scias fore,vt quos tu in præsens deseris,ab eisdem mox,vt deserare.

Stiradius Principi ignauiam exprobrat.

Post hæc dicta abire parantem,retinet princeps,rogatq; ne ipse etiam Stiradius vltro sibi malum accersire velit, fatis reluctando, nec expectando dum illa suo decreto,tẽpus vindictæ constituant.Rogat ille vicissim Principẽ,vt desipere desinat,ommissoq; vano augurio,certa ac sibi suisq; conducibilia,cum ratione vt persequatur.Porrò Vlasta à coryceis sibi auscultantibus, quos mercede corruptos in aula Principis habebat, edocta, quàm malè Stiradius in puellas animatus esset, vi aut fraude quàm primum tollere eum statuit. Prior occasio componendæ fraudis aduenit, quam hac ratione composuit: Certior facta daturum se esse in viam Stiradium, vt litibus quarum arbitrium susceperat, finem imponeret: Ad proximam syluam,qua ei fuerat eundum, puellam elegantem, cui Sarca nomen, arbori alligat,iuxtaq; lagunculam mulsi plenam,& corniculum venatorium suspendit,monstratq; cætera,quemadmodum videlicet illam aduersus Stiradium esse oporteat subdolam. Introeunti syluam Stiradio, Sarca voce clariore quiritari,opemq; implorare incipit: ad cuius vocem,cum vnus comitũ de via deflexisset,ac mox reuertens Stiradio renunciasset,virginem esse adolescentulam,& nisi ornatus fallere,genere non ignobilem,quam nescio quis ad arborem loris deuinxerit. Non temperat sibi Stiradius,quin ipsemet speculator adeat,visaq; adolescentula loramentis circum arborem obligata, authorẽ iniuriæ requirit. Hic illa lachrymabunda ad quemnam alium (inquit) mi domine, hæc iniuria,quàm ad Vlastam illam mulierum crudelissimam eiusq; comites pertineat? Cum quibus ego, quia sceleris societatem contra viros nullo pacto inire volui,multis prius cõuitijs & probris malè accepta,deinde ad hoc,quod vides,exemplum,arbori circumligata sum,sagittis nisi interuenisses peritura: nam in hoc iam arcus intentos nonnullæ habebant vt in me tela torquerent; sed simulac hynnitum atq; strepitum equorum tuorum audiuêre, continuò illæ se in pedes dederunt,tanta festinatione,vt & hanc lagenam,& hoc cornu quod in arbore cernis secũ auferre oblitæ fuerint.Fac igitur mi domine,vt te

Stiradius dolo circumuentus immane fœminarũ subit supplicium.

misereatur puellæ indigna ferētis,indigniora'q; mox laturæ si periclitanti per tempus non subueneris,me'q; parentibus meis non restitueris.Tanta per hęc miseratione Sarca Stiradium impleuit, vt suis ipse manibus nodos funium, quibus illa retrorsum innodata fuit,resolueret.Tum perfida Sarca,repente,vt est vinculis soluta,in terram velut impos animi prouoluitur, ac paulatim deinde animum recolligens, sese'q; attollens,lagunculam deposcit, quasi vires corporis sorbitiuncula mulsi recreatura,nec tamen ipsa quidquam exsorbet, sed mulsum medicatum Stiradio exhauriendum propinat, interea'q; dum is poculo indulget, ipsa cornu inflato concinit. accepto signo fraudis consciæ puellæ, subitò è latebris in comites Stiradij effunduntur, ac partem eorum concidūt,partem fugant.Dein Stiradiū ex potione venefica tam mente quàm corpore velut attonitum inuadunt,rapiunt'q; ad supplicium,quod rota peragitur, horrendum, atq; proximè arcem Vicegradum, confractum membratim corpus,& radijs rotarum inserrum constituunt, vt ex conspectu horrendi supplicij dolor principi increscat.Sylua illa, in qua Stiradius interceptus fuit, in hunc vsq; diem Sarca vocabulum à puella insidiatrice retinet. Ac ne quod exemplum sæuitię muliebris in ipsarum imperio desideraretur,sæuitiem aduersus teneram quoq; ætatem crudeliter distrinxerunt,pueris & adolescentibus,quoscunq; nactæ erant, dextræ manus pollices amputando, dextros'q; oculos eruendo,ne postquam in viros adoleuerint,gladios commodè tractare, neúe in arcū aciem intendere possent. Hinc tandem à veterno excitatus Premislaus ad referendam Vlastæ gratiam cœpit aduigilare, placuit'q; suis illam artibus per dolum & insidias adoriri. Igitur certum ad illam hominē allegat, qui mitti ad se fide publica vnam è sodalitio puellam secretorum Vlastæ maximè consciam postulet. Venit Milada,ea coram queritur princeps,se iam pridem tædio dominandi affici, cum ipsa quoq; ætas & tempora sibi fuissent ad dominandum accommodatiora. Nunc senem atq; identidem languentem quomodo non tædeat eius dominationis,quæ laborum atq; periculorum sit plena? sibi igitur locum paratū esse & prouisum,vbi ociosus priuatus'q;,si per Vlastam licuerit,cum suis transigat. Cæterùm de arce Vicegrado, quæ imperij in Boiemia sedes haberetur, ita secum statuisse atq; decreuisse, vt illam sua sponte ad Vlastam transferat, nihil addubitans, quin Vlasta beneficij huius memor,senem se iniuria omni & calamitate vnà cum filio adhuc impubere prohibeat.Laudato Principis,confirmato'q; consilio,Milada ad dominam redire festinat, vt lætissimo illam nuncio statim adimpleat, hortetur'q;,vt cœlitùs oblata munera plena statim manu capiat, dilationem enim obesse,quàm prodesse sæpius. Arridens Vlasta, iubet Miladam ea quæ hortaretur, exequi, ac postridie mox cum delecto puellarum globo ad Premislaum reuerti, vt possessionem arcis Vicegradensis ab eo acciperet, simul'q; sponderet Vlastam in locum patris sibi Premislaū sumere, nec secus filium eius,quàm fratrem suum curæ sibi perpetuæ futurum. Redijt igitur Milada, multis stipata puellis in arcem,expositis'q; Vlastæ mandatis,concedi sibi de arce postulabat. Hic valde comiter Premislaus Miladā appellat, rogat'q; vt antea quàm cessio fiat,ipsa cum toto comitatu secū prandeat. Quo impetrato,multa rursus comitate hylaritate'q; inter prandendum illam permulcet,vsq; dum sibi videretur tempestiuum esse,destinatas insidias perpetrare.Tum ipse de mensa assurgit, quasi ad purgandum, sistendum'q; narium sanguinem, quem sibi largius profluere assimulabat, re vera, vt signum daret armatis ad irrumpendum ex latebris,conficiendum'q; sanguinarias puellas eodem genere leti, quo ipsæ nuper iuuenes, fraude ad se illectos cōfecissent, cæde nimirum,& præcipitio, Extra vnam ancillam,quæ custodiendis equis relicta, & mox inter primū tumultū elapsa erat,cæteræ omnes chlamidibus nudatæ, vel fenestris deiectę,vel ferro

Sarca sylua à perfida puella cognominata.

Sæuitia in infantes.

Sic ars deluditur arte.

Milada conuiuij prætextu Vissegradi iugulatur.

ferro transfossæ sunt. Celeriter in tanta vicinitate ancilla, quæ fugerat ad Vlastam cum tristi hoc nũcio peruenit. Poscit subito Vlasta equũ & arma, iubetq; socias item puellas repente armari, & quà breuissimus per Vultauiam transitus est, illac trãsire. Cum propius rotam, in quã Stiradius nuper pendebat, accessisset, erumpit cõtinuò ex arce virorum agmen, equis, & clamidibus puellarum, quæ occisæ erant, ita exornatũ, vt primo eorũ aspectu dubitare cœperit, an vera de nece puellarũ ancilla renunciauerit, sed vbi ex propinquiore loco, fraudem subesse virorum personatã cognouit. solita in viros rabie fertur. Cæterùm, vis maior penes viros, quàm penes puellas fuit, libenterq; viuam Vlastam intercepissent, sed nequaquã viua capi potuit, tantũ animi ad tuendum se, nec aliter quàm pugnando occumbendum superfuit. Occisa Vlasta, cædes inde nõ pugna fuit: Ita à præpostero noua Amazonũ erubescendoq; imperio, Boiemi post septimum tandem annum se vindicarunt: Ac ne quis muliebres pugnas, vt rem vanam fictamq; derideat, sciat antiquissimum morem in Sarmatia fuisse, autore Pomponio Mela, vt fœminæ cum viris bella inirent. Idem enim Mela, arcus inquit, tendere, equitare, venari, puellaria pensa sunt, ferire hostem, adultarum stipendium est, adeo vt nõ percussisse, pro flagitio haberetur, sitq; eis pœna virginitas: Vt Spartanos sileam, apud quos similiter virginibus palestra, eurotas, sol, puluis, labor, militia, in studio fuerunt, prodente Cicerone. Atq; Plato ipse, nonne artes gymnasticas, & res bellicas æquè mulieribus, atq; viris in sua repub lica attribuit? ne quis nimis barbarum morem, virgines arma tractare autumet: Sed vt redeamus ad Premislaũ, sublatis è medio tumultuosis puellis, magna inde tranquillitate principatum inter viros vsq; ad mortem administrauit, primusq; repertis argenti metallis, argentarias in Boiemia coluit. Moriturus, proferri ex arcula sua manticã, & carbatinas, quasi insignem aliquã supellectilem, atq; in loco religioso seponi iussit. Non temere alias promendam, palamq; spectatoribus ostendendam, nisi in comitijs, creando principi habendis: Custoditaq; est solemniter extrema eius hæc voluntas, non solum à profanis principibus, sed deinceps etiam à Christianis regibus, vt eo videlicet die, quo inaugurabatur Rex, vnà cum ipsa corona & sceptro aureis, vilia hæc quoq; insignia, sacrorum minister ad aram inferret, Regi illa ob oculos commonendi gratia obtrudens, vt primæ suæ originis memor fortunam reuerenter haberet. Sed vt pleraq; alia antiquæ consuetudinis non spernanda exempla, sic huiusce moris vsurpatio paulatim exoleuit. Decessit Præmislaus successore filio Nezamislio, quasi tu dicas, hebeti, nulliq; excogitationi idoneo. Is igitur, vt nomini suo responderet, nihil ipse suo ingenio excogitare, nihil sua industria efficere potuit, sed quicquid ageret id alieno præsidio agebat, prorsus vt solis auribus sapere eum diceres. Et si diuinare est, (vt Ausonius dixit) nomen cõponere, quod videlicet sit morum & ingenij futuri indicium, egregius certè vates haberi debuit Premislaus, qui filio rerũ suarum incurioso vocabulum Nezamislij, id est Epimethei, indiderit, cum ipse tanquã prouidus nomen Promethei possederit. Etenim quem Prometheũ Greci, eum Boiemi sua voce Premislaũ appellant, rursus quem illi Epimetheũ, Boiemi Nezamislium dicunt Hic tamen ob patris memoriam, fauorem ordinum obtinuit, atq; ab illis more solenni in arce Vicegradensi princeps cõsalutatus est, indignissimè ferente vicino, qui oppidũ Gurimense tantum nõ Principis titulo possidebat. Se enim, quàm Nezamysliũ digniorẽ esse ad ineundã legitimi principis dignitatem existimabat. Impetu igitur in agros Nezamislij semel iterumq; facto magnas inde prædas agebat, sperans futurũ, vt ille, metu bellorũ consternatus, de loco cederet, vitam priuatam amplexus. Quod postquam fieri non videt, malefacere pergit, hancq; maleficij causam prætendit, quasi pater Nezamyslij, pagũ quendam attrectasset, sibiq; vendicasset, qui pri-

Vlasta præliãs occumbit: vnà excussum est puellare iugũ.

Metallorũ indagator Premyslaus.

V.

Nezamislius. i. Epimetheus, pater verò Prometheus.

Gurimensis æmulus.

dem in ius, ditionemq; Gurimensem concesserat. Prouocauit ad iudicium Princeps, sed æmulus prouocantē ridebat, ludebatq;. Veniunt tandē vltro nobilium primores ad principem consilij inopem, ei suadentes, vt duce & militibus lectis ferociam Satrapæ contundat, & rebellem vel ad officium, vel ad pœnam pertrahat, se quoq; cum suis affuturos, vbi adesse illos voluerit. Ad locū cui Styrbow vocabulum, copiæ sunt contractæ, præliumq; ibidem atrocius initum, quàm vt iniri in tanta hominū paucitate debuerit, inter affines & cognatos, interq; ciues nuper in Boiemia, velut in vna ciuitate coalitos. Nam omnes, qui in prima acie stabant, occisi sunt, numerus vitorū amplius quadringentorum, victrice tamen acie principis, cæteri aut vulnerati, aut elapsi, aut capti. Inter captiuos, belli quoq; concitator, & author fuit, aliquandiu latitans: *Plectitur Gurimensis.* dein cognitus, & ad principem deductus, quē ille aspicere dedignatus est. Cæterùm Duci certaminis potestatē dedit statuendi de illo pro arbitrio suo: Dux falce ferrata, nare & auriculis derasis amputatisq;, cum magna ignominia dimittit incolumen. Pax inde tranquilla fuit, sed non ociosa, nobilitate plebeq; occupata in ædificandis nouis ædificijs, arcibusq; & oppidis, aut syluis radicitùs exstirpandis, agrisq; inarandis. Affulserat simul & spes salis inueniendi, quo planè Boiemia caret, iamq; inuentus fuit fons aquis salsis scaturiens, ad quem multæ operæ, salis coquendi, ac noui oppidi cōdendi gratia, vndatim adfluxerant. *Salinæ repertæ, inuidia amissæ.* Durat in hunc diem oppidum, à sale Slana vernacula lingua nuncupatū. Cæterùm sal breui tempore euanuit, vel ipsis aquis sua sponte factis insulsis, vel hominum potius culpa, aliorum alijs inuidentium lautiorem fortunam, qualiter tunc Zatecenses affecti fuisse dicuntur, per inuidiam Slanensibus denunciantes, ne salinas instituerent: alioqui nouū opus se manu violenta inhibituros. Instant operi Slanenses, secumq; aduersarios cōgressos, plusquā centum interficiunt. Zatecenses ægritudinem animi ex clade acceptā totum annum dissimularūt, quo euoluto, suo dehinc tempore Slanenses incautos adoriuntur, cædunt, fugantq;, & omnes circū salinas demoliuntur, obstructo fonte salis robore lignorum, moleq; lapidum, ne qua facultas cuiquā instaurandi superesset, simulq; oppidū statim occupant, deductis eò colonis suis ciuibus, qui ex frequentia multitudinis ciuitati suæ oneri esse videbantur. Nam ex Serbijs gente similiter Sarmatica, qui nunc Lusacij appellantur, pleriq; desertis in superiore Lusatia iugis montium, ad plana & saltuosa loca, qualia Zatecenses incolunt, Lucenses inde cognominati, immigrabant. Nezamislio interim pulchrè secum agi existimante, quòd neminē sibi tam infestum cerneret, qui aduersus se hostilia apertè inceptaret. Post huius obitum Mnatha filius in le-
VI. gitimo principatu successit: haud æquè ac pater ingenio hebes, animoq; stu- *Mnatha venationibus indulget.* pidus, sed neq; ille tamen quicquā amplum, atq; magnificum ad imperandū attulisse visus, dum in venationibus sæpius, quàm in serijs rebus agendis sese exercet. Tanto namq; studio venandi tenebatur, vt triennio continuo post adeptum principatum, in secessu arcis, largam ceruorū, aprorum, vrsorum, atq; aliarum ferarū venationem suppeditantis, perdurauerit, cura interim ac præfectura Vicegradi, atq; etiam iurisdictionis, vni Versouicensium (quę tunc familia dignatione cæteris antecellebat) commissā. *Versouicenses affectant principatum.* Cæterùm paulò minus euenit, quin iuxta prouerbium, ouem lupo commisisse videretur, Versouicio iamprīdem ambiente principis locum, si qua se occasio offerret. Oblata porrò videbatur, alijs absentiā principis accusantibus & negligentiam, alijs solemnē causarum cognitionē desyderantibus, sine qua fieri nō posse dicebatur, vt pacatè suum quisq;, proprieq; obtineret. Plurimis præterea ad officium principis haud pertinere susurrantibus, vt priuatas suas voluptates cōmunibus vtilitatibus anteponeret. Itaq; occasione hac ille vsus, exulceratos illorū animos magis adhuc lingua sua aculeata exulcerate aduersum principē pergit. Nullis in

illum

illum verborum cõtumelijs parcens, ac contrà de se ingentia pollicens si princeps in locum illius declaratus fuerit. Quo audito, rei nouitate qui tunc aderant obstupefacti (nec enim principis mutationẽ per querelas suas, sed vitæ illius motumq; emendationẽ exoptabant) rogitant ad deliberandum eius diei moram, posteroq; die manè se redituros ad consultandum super illo negotio spondent. Mora impetrata, extrudunt cõfestim ex numero duos viros præstantiores, qui curriculo ad Mnatham currant, ipsumq; doceant quo in periculo sita sit vita & dignitas ipsius, nisi prima statim luce insidijs occurrat. Adest ille ad tẽpus, seq; inter suos occultat, ne prius agnosceretur, quàm arcẽ introiret. Ibi accersito Versouitio, Quid hoc rei, inquit, est? Nónne ego te præfectũ arcis hinc secedens reliqui? finesq; tibi præscripsi, quibus intra officiũ vicarium te cõtineres? Qua tu audacia, munera insuper principalia tibi vsurpare ausus es, vt istos pro imperio ad te vocares? nouaq; cũ ijs consilia, nouosq; conuentus celebrares? An quia tu principem tuũ per summã perfidiã prodere eras promptus, istos quoq; tui similes futuros putasti? ignatus quod sicut malus nisi malè, ita bonus nisi benè agere nesciat. Quare vtrumuis tibi horum elige, vt aut tuo te gladio trãsfodias, aut acerrimas proditorũ pœnas palam subeas. Stringit ille protinus ensem, illoq; in conspectu omniũ supplicium de se sumit. Cã dauere elato seniores populi Mnatham submisse deprecantur, vt in pãternã auitaq; arce ac sede resideat, vtq; animũ & voluntatẽ ad publica negotia administranda, maiore quàm hactenus industria curaq; conuertat, suiq; adeundi liberiorẽ potestatẽ præbeat. Et si quando relaxandi animi cupido interueniat, vt se quidem daret iocunditati, sed caueret ne venationes negotijs serijs anteponeret. Formidabiliores namq; instare venationes dicebant. Hinc Gallis & Germanis, cum Imperatore Carolo, non Saxones modò, verum etiã Vandilos & Serbios populares suos oppugnantibus: hinc Hunnis, gente omnibus feris ferociore crudelioreq; Pannoniam repetentibus. Ab omni itaq; parte vigilante opus esse principe, qui ante tempus prospiciat, ne omnia imparatis veniãt agenda. Approbat magis consilium Mnatha, quàm exequitur, iterum ad eundem relapsus secessum, ibdemq; ex pestilenti tandem lue mortuus, filio adolescentulo hærede relicto, cui Vogeno nomen (bellicum quiddam hoc vocabulum personat) huic tantisper datus tutor, dum posita prætexta, virilem togam sumeret. Rohouitius autem Versouicensis erat, cui tutela illa ac planè totius principatus administratio demandata fuit, opinantibus cunctis talem in administrarione officij futurum, qualis in vitã priuata fuerit, in qua illi ad speciem comitatis, æquitatis, moderationis nihil deerat. Sed non temerè à veteribus dictum est, Magistratus indicat virum. Id quod breui tempore apparuit, vt ille simul omnia malè diu dissimulata per vitam priuatã vitia in magistratu profunderet, agrestem arrogantiam, peruicacem contumaciam, summam iniquitatem & auiditatem, qua succensus, ad patrandum vsq; cædem intolerabilem exarsit. Senex quidam erat ordinis equestris, amissã vxore, & liberis, viduus orbusq;, cæterùm opibus pollens: Hunc sæpius captando blanditijsq;, & alijs illecebris venando, cum sese nihil proficere videt, ad cœnam vocat, senem poculis prouocat, conuiuium ad solis occasum producit, sublataq; mensa inuitat ad ambulatiunculam, postremò seductum in locum arcis atduum, de Saxo agit præcipitem, affingens vertigine ex ebrietate correptum sua sponte decidisse. Sed nõ larent diu enormia scelera. Ipse namq; paulò post semet prodidit, dum à morte interfecti in omnes illius fortunas sua libidine inuadit, frustra cognatis & affinibus lamentantibus, quoad rerum omnium potestas in manibus Rohouitij erat. Properatum igitur cum virili toga, qua cum induissent Vogenum proceres, fidem ei suam, vt principi obligant, & ad sedem principalem, in arce tunc Vicegradensi positam deducere parant. Arci

Versouicensis proditione cõperta, suo se iugulat gladio.

Prima Caroli Magni mentio ante quẽ ambigua ne dicam incerta sunt tã Polorũ quàm Boemorum de suis originibus narrationes.

VII.

Vogenius ac fidicas Martialis.

Rohouitius Versouicensis tutor principĩ impubi datus.

Senem opulentum è sublimi dat præcipitẽ.

Principẽ tam puberem visse grado excludis.

appropinquantes, portas clausas, quemadmodum aliâs fieri solebat Rohouitio absente reperiunt. Rati itaq; eum abesse, pulsari magno strepitu, portasq; aperiri iubent. Ibi tandem Rohouitius de fenestra prospectans caput exerit, voceq; alta exclamar inquiens, Si vt priuatus, tutelæq; suæ creditus Vogenus veniat, se vt priuatum eum admissurum: sin secus, neq; de arce, neq; de iure suo cõmuui omnium sufragio ad gubernandum regnum sibi acquisito, concessurum. Gliscente verborum contentione, admouet quidam securim, portasq; perfringit, per quas cæteri quoq; irruperunt. Aegrè Rohouitius muro clam demissus elabitur, paulisperq; in arce quadam sua subsistens, dum comites videlicet cõtrahir, cum illis ad Zatecenses profugit, adijcitq; ad dominandum vrbi animum. Quo ciues intellecto, renunciant illi, si ab incœpto non desierit, simili eum præcipitio periturum, atq; senex ille, ab eo nuper præcipitatus, misere perijt. Non erectis vt aliâs, sed demissis auriculis, ut iniquæ sortis asellus, ista audiens, eijcit se protinus foras, locumq; de proximo quàm potest ad muniendum idoneum occupat, illumq; cæsis arboribus & vallo, fossaq; communit, atq; inde in Lucenses hostiliter grassatur, tanta audacia, vt ab ipsis mœnibus pastores cum gregibus ad asylum suorum latronum abigeret, tantoq; successu, vt quum à ciuibus plenis repente portis effusis iam interciperetur, clamitans ille, pugnamq; suos iterare iubens, non solum manus ciuium euaserit, sed occisis illorum centum, & alterum prætere tantum captiuorum secum abduxerit. Aliquanto tamen eam rem Vogenus mitius tulit, quàm quòd legatum suum, contra ius Gentium capite truncauerit, caputq; eius clam ad portas arcis Vicegradensis in mantica suspenderit. Itaq; conuocatis ad consilium subditis armariq;, & ad certum diem in armis apparere iussis, ipse quoq; princeps, armatus ante agmen progreditur ad expugnandum Rohouitium: qui cum à pugna, cui se parem esse non videbat, ad obsidionem tolerandam animum conuertisset, indignum militibus visum, trahere secum iuuenem principem ad obsidium latronum. Illo igitur in oppido relicto, ipsi duabus ex partibus clausum intra vallum Rohouitium oppugnare contendunt, irrito plusquã vnum mensem conatu. Eruptione tandem latronum facta, multisq; illorum interfectis, milites victores cum victis in vallum penetrant, ibidemq; Rohouitium capiunt, & ad principem deducunt, nihil aliud rogantem, nisi carnifici vt ne traderetur. Concessum vt ipse sibi laqueum indueret ac se in quercu iuxta viam posita, suspenderet. In eadem paulò post regione, Misnij (portio est Saxonum) primi exteriorum, ad populandum Boiemiam, remigio lintrium & scapharum, quas aduerso Albi flumine agebant, irruperunt, prædas hominum atq; iumentorum ex agris Litomericensibus ac Belinensibus abigentes: & priusquam oppidani ad arcendam vim aduenarum concurrerent, secundo rursus flumine cum præda effugientes. Consilium principi datum, vt proximè Albim firmam conderet arcem, ex qua inhiberi hostibus licentia nauigandi, latrocinandiq; posset. Arci nomen Straka fuit: Sed vt canis à corio nunquã absterrebitur vncto, nisi ei crura perfregeris, sic rum Misnij dulcedine prædæ capti, ad degustatum bolum ore semper hiabant. Itaq; omissa nauigatione, ad montes & syluas, subter quas Albis illic labitur, deflectuut, præmissis ad explorandum suis, sicubi stratis arboribus aut custodijs obiectis itinera essent impedita. Fortè in duos sibi obuios illi incidunt, atq; vtrumq; corripiunt, cognitoq; ex noua illa arce eos venisse, ambos ad Centuriones suos adducuut. Interrogati seorsim, hæc pariter respondent: Nudiustertius Præfectum arcis ad Vogenum esse profectum, cura arcis quinquagenario cũ quinquaginta militibus cõmissa, reliquã manum esse opificũ, quoniã opus arcis nondũ esset absolutũ. Læti ex hoc sermone Misnij, cõtinenti agmine præuios illos subsequunt, iussis ita dispensare iter, vt circiter quartã noctis

Fugit ad Zatecenses.

Populatur & sternit Lucenses.

Legato caput præscindit.

Laqueo vitam finit Rohouitius.

Naualis Misnensium prædonũ in Boemiã prima excursio.

Straka arx latronibus compescendis extructa.

noctis vigiliam ad arcem peruenire possent. Inde magno tumultu, locum qui nondum obstructus erat, aggrediuntur, opifices semisomnes interficiũt: mox per milites ad resistendũ excitatos, vi & ferro sibi viam, vsq; ad quinquagenarium aperiunt, quem statim captum in Misniam mittunt, direptaq; & combusta arce, ad vastandos alios pagos conuertuntur, prædamq; recuperata nauigatione, per Albim ratibus auehunt, breui tempore ad oppida quoq; expugnanda se reuersuros palàm denunciantes. Redierat tunc Vogenus ab expeditione cõtra Morauos facta, qui Boiemiam, similiter atq; Misnij, incursionibus ac deprędationibus infestabant, saltusq; similiter & iuga montiũ occupabant, atque inde in pagos & colonos impetum faciebant. Quem quidem tumultum princeps interuentu suo repressit: sed non planè compressit, quia nusquã in apertum Morauus, aut in aciem descendere voluit. Et principem illuc reuerti res horrabatur, vbi maius periculum imminebat. Nouo igitur delectu habito, castra aduersus hostes promouet, cum iam illi viribus Saxonum aucti, Lucensiũ mœnibus insultarent: sed appropinquante principe obsidionẽ omittunt, seq; ad locum, ad quem Bilina fluuius in Albim influit, conferunt, vt ibi manus cũ Boiemis conserant. In duo cornua hostes diuisi erant, dextrum Saxones, sinistrum Misnij tenebant: contrà Boiemij vtrunque. Dato pugnæ signo fit acris vtrinq; impressio, & planè commoritura dimicatio alteris in alteros, propter mutuum odium, sine vllo mortis metu ruentibus, neutrisque loco suo demigrantibus. Quo Princeps conspecto, submittit ad Cadanum, à quo etiam oppidũ Cadana vocabulum obtinet, qui ei nunciet tempus emergendi ex insidijs adesse. Aduolat mox ille cum suis, ac latera hostium inuadens, perturbat illorũ ordines: non expectant amplius Boiemorum Triarij, qui fustuariam inire pugnam solent cum flagellis, quibus frumenta in areis flagellant, sed strepitu ex illorum agitatione cõmoto, haud sine terrore hostes adoriuntur, plagas ingerunt, crura & ossa cõminuunt, ac reliquos in Albim flumen agunt. Non alia antè Boiemorum pugna adeò atrox fuit, nec ad audaciam Saxonũ retundendam conducibilior. Ab hac cura liberatus Vogenus, intendit animũ in vltionem Morauorũ, qui nihilominus sexcentos Boiemos in oppugnatione arcis Lipnicæ occiderunt, quam arcem Morauí sibi in Boiemia in hoc excitauerãt, vt propinquum ac tutum in illam à prædationibus in Boiemia factis receptũ haberent, illiusq; præsidio plus, quàm viribus freti, debachari grassariq; indies magis ac magis haud desinebãt, plurimumq; Gzaslauiensibus incõmodabãt. Quorum querelas tam frequentes diutius ferre Princeps non sustinens, impetum tandem expellendi Morauos è Boiemia cœpit, veniensq; ad Lypnicã arcem, eam exercitu circumdedit, ita vt nec introire, nec exire quisquam posset. Sed neq; ea res Morauos terret, cõmeatu abundè instructos, & ad defendendũ se animo paratos. Iacula hincinde telaq; volare cœpta, sed Morauorũ ex loco superiore missa, tarò frustra cadebant, compluresq; Boiemos interficiebant, similiter cadebant, qui succedere vallo, fossamq; complere conabantur. Quare commotus Princeps ignem iactare in sæpes, arborumq; strues, & alia supra lignea iubet, atque illa vento coorto succensa, repente tam validas excitarunt flammas, vt cætera quoque arcis loca, & ipsa lignea inflammarentur, arderentque intus omnia, adeò, vt qui in arce clausi erant dubitarent, quid peterent, quid vitarent. Præstare tandem vnus illorum dicit, eruptione facta, vel mori potius per virtutem, quàm per ignominiam flammis torreri. Hæc dicentem, atque erumpentem, extra pauculos, qui mox intercepti sunt, sequuntur alij omnes in vnum quasi globum conglobati, quia viderant dispersos esse Boiemos, & ad comburendam arcem intentos: Hinc minore cũ periculo ac cæde Morauí per vacua penè Boiemorum castra euadunt. Mox tamen princeps quoq; suos in vnum contrahit, simulq; hortatur, vt instent fugienti-

Capta & direpta arx à Misnijs.

Morauos Vogenus reprimit.

Cadanus.

Saxones & Misnij memoranda strage afecti.

Expeditio in Morauos.

Lipnica arx flãmis absumpta.

bus,vltionemq; maleficiorũ & iniuriarum de illis exigant,nec prius finẽ persequendi,quàm in Morauia,faciant: Currentes (quod aiunt) incitabantur,adeò sua sponte ad insequendũ prompti erant. Quum nouissimũ agmen assecuti, nonnullos neci dedissent, alij summum collem ad resistendũ capiunt. Sed ne in loco quidem superiore consistere illos Boiemi patiuntur: imò dilapsos, per sylnas proximas, vsq; in Betouiam, arcem in Morauia sitam,insequuntur,atq; inde quoq; hostes expellunt, arcemq; demoliũtur. Posthac Vogenus pacatiorem Boiemiam habuit. Hic duos post obitum suũ filios superstites reliquit, Vneslaum natu maiorem,& minorẽ Vratislaum:huic proceritas corporis,& forma principe digna,plusquã alteri lenocinari visa est. Sed vicit alter tamen ętatis prærogatiua,qua vt prior erat, partes quoq; priores in successione principatus abstulit. Ac ne quando fratrũ concordiam indiuiduus principatus dirimeret, ita inter illos hæreditatẽ diuidi placuit, vt septentrionalis plaga,ad quam Lucensis seu Zatecensis regio posita est,Vratislao attribueretur,totam autem reliquam Boiemiam Vneslaus, tanquã Boiemiæ princeps, vt obtineret. Sorte sua vterq; cõtentus,fraternam inter se beneuolentiam colebant,mutuaq; sibi inuicem auxilia præstabant aduersus Carolum Cæsarem, Saxones etiam tum & Vandilos,ipsosq; prætereà Boiemos oppugnantẽ. Vratislao,qui prior decessit,Vlastislaus filius,in principatu Lucẽsi hęres fuit,sicut Vneslao,paulò post mortuo Creuomyslius,quasi tu latinè dicas flexanimus,quod à recto animũ deflecteret ad curua & obliqua. Sic olim pertinax Cæsar Crestologus est appellatus,quod bene diceret,& male faceret. Deprauati autem parumq; synceri animi Creuomyslius aduersus Horymirium hãc memoriam ad fabulam vsq; cõmemorandam reliquit. Annonæ fortè caritas tunc inualuerat, eiusq; rei culpam vulgo omnes principi assignabant,quòd aratores ab agris colendis, ad metalla effodienda transferret. Nemo tamen pręter Horymirium inuentus,qui hãc culpã principi exprobrare auderet. Huic cũ mox horrea arderent,iuxtaq; schedæ essent repertæ cum hac inscriptione contumeliosa. Fame pereat,qui inter frugum aceruos famem timebat: Quas adeò schedas satis constabat fossores metallorũ sparsisse Horymirio infestos, quasi non solùm principis, sed illorũ quoq; lucra intercipere satageret. Igitur tanquã incendij reis dicã illis Horymirius scripsit, sed illi conscio principe ad dolum versi,officinã quandam suã nullius pręcij,sua sponte exurunt,accusantq; vicissim Horymirium velut inflãmatorem manifestariũ. Cæteri qui cognitioni interfuerunt,suis Horymirium sentẽtijs absoluerũt, solus Creuomislius prauo capitis sui indicio insontẽ damnauit. Sequitur nunc fabula,quam historiæ non inseruissem, nisi adeò scriptis aliorum inuulgata,fidemq; tantã apud Boiemos adepta esset, vt iuxta adagiũ veriora ijs,quæ apud Sagram acciderunt,cõtinere videatur. Ferunt igitur Horymirium post damnationẽ sui precibus egisse cum principe, vt sibi ante suppliciũ subeundum, inscendere equum, quẽ insignem habuit,ac bis terq; intra arcem Vicegradensem, portis arcis occlusis obequitare liceret:atq; illum precibus tanquã ludicris & friuolis annuisse. Vadit Horymirius ad sternendũ sella equũ,& verba quædã ei,ceu auscultanti atq; intelligenti dicit ad aurẽ. Mox illo inscenso, arcem saltabundus perequitat,tanto equi ardore, vt impetũ illius eques vltrà nõ sustinuerit,quo ille à porta vsq; ad portã,& ab illa per muros,& flumẽ transuolauit,inseffore in altera Vultauię ripa incolumen sistens,eo loci, quo in hodiernũ diem è regione arcis Vicegradensis pagus Zlijchow,ab aspersione cognominatus,situs est:quoniam idẽ equus ad alterã ripã,aqua consper sus,hoc verbo Zlijchow, visus fuisse narratur, Id videlicet fabulæ deerat,vt equus etiam cum suo Horymirio,cui per tempus salutẽ attulit,loqueretur. Nihil est,quod prętereà aliud hic princeps memoratu dignum gesserit.

Profligati Morani. — *Betouia solo equata.* — VIII. *Vneslaus & Vratislaus fratres illi principatu, huic Zatecensis & Lucensis obtigit regio.* — IX. *Creuomyslius ad mala procliuis.* — *Fabella de Horimyrio.*

HISTORIAE BOIEMICAE. LIBER TERTIVS.

Efuncto Creuomyslio filius ipsius Neclan principatu potitur. Neclan autem Boicmis est, vir imbellis, & ad feriendũ hebes, vt esse cuneus solet, qui aciem gerit obtusam, & ad findenda ligna ineptam. Ad hunc sanè modũ, ingenio animoq; degenerem, cum Vlastislaus patruelem suum esse videret, bello terrendum principatumq; illi armis extorquendum putauit. Cuius rei gratia, armorum officinas per oppida sua instruit, & vndecunq; potest artifices opificesque contrahit, atque ex improuiso cum armata manu in fines Neclan populabundus insilit, repertoq; loco intra duos montes, nouo condendo oppido idoneo, cõdere protinus id cœpit, atq; ex nomine suo Vlastislauiam vocauit. Pauore Neclan perculsus, duos ex intimis aulicos ad patruelem legat, pacem & mutuam amicitiam oraturos. quos ille quasi exploratũ missos, coclites domũ remittit, suo vtriq; effosso oculo. Supcruenerunt mox alij, qui iratum muneribus haud spernendis placarent. Sed & illi dicta contumeliosa, minarumq; plena retulerunt. Sic orationem suã Vlastislao finiente, non muneribus, sed toto principatu misso opus esse, si suam orexim sedare Neclan voluerit. Strictum deinde ensem per Lucensem regionẽ, cum eiusmodi edicto circumferri iubet, Vt mares omnes qui ensis longitudinẽ corporis proceritate adæquarent, militatum venirẽt, alioquin ense illo perituri, quicunq; illorum militiam detrectauerint. Ad hoc tam durũ asperumq; edictum, cum maior quàm animo præceperat multitudo conueniret, tũ quasi de victoria futura certus, multa vana gloriabundus iactat, & in primis pedites ad barbaram crudelitatẽ acuit, iniungens, vt nemini prorsus tã in via quàm in acie parcerent, nõ seni, non iuueni, non puero, nõ puellis, quin etiã lactentes infantes ab vberibus matrum abreptos cõfoderent, ipsis matribus in hoc duntaxat in columbus seruatis, vt illæ pro infantibus suis catellos Lucẽsium post hanc victoriã nutrirent. Tum ad equites cõuersus, abijcite inquit scuta, quibus in fuga & cęde hostiũ nihil opus est: ac vice illorum, accipitres, falcones, cæterasq; aues rapaces in manus sumite, vt illarũ ingluuieu hostili carne saturetis. Hęc ferox Vlastislaus. At Saga mulier, quam in oppido suo habebat, alium prælij euentũ futurum priuigno suo canebat, illũ clàm submonens, vt si domũ ex prælio cruẽto & infausto superstes reuerti cupiat, cum qui primus hostium sibi ocurrerit, gladio transfoderet, atque vtramq; eius auriculam amputaret, secumq; celeri cursu domũ repetens, ad vxorem suã referret. Habuit tunc & Neclan in exercitu suo Sagam quoq; suam, quæ Asello dijs suis ad fontem quendã immolato, secunda omnia & prospera diuinabat. Cæterùm principem ignauum timidumq;, ad aciem ne diuinatione quidẽ sua protrudere valuit: in morem enim soricis in conspectu felis apparere non audentis, in tabernaculo illo, quasi in cauernula sorex delitescebat: propius deinde accedente Vlastislao, atq; instantibus omnibus, præsentiamq; ipsius multũ flagitantibus, Syderium à Chaynouo equitẽ strenuum, qui æmula facie persimilis habebatur, equo & armis suis armat, magnisq; precibus rogat, vt personam & nomen principis gerat, omnesq; ducis partes in prælio obeat, relaturus ob istud officiũ honores à se & præmia lauta. Quod est calcar equo sponte currenti. Hęc fuerũt dicta promissaq; principis ad exstimulandũ Syderiũ, vt tãto videlicet promptius libentiusq; iussa capesseret, atq; omnia in acie præstaret, quæ

X. Neclan.

Vlastislaus ad principatum fastigium aspirat.

Crudelitas arrogantiæ iuncta.

Bellum indicit Vlastislaus.

Sagarum anigmata fallacia.

Torpor et ignauia Neclan.

Syderius à Chaynouo suppositititius Princeps.

ducem strenuum præstare oportet. Prælium in campo Turscho commissum fuit, meliore successu eorum qui scuta retinuerunt, quàm qui illa abiecerunt. Mirabatur simul & indignabatur Vlastislaus vbi vidit Neclan (hunc enim se videre putabat) quouis aliàs lepore pauidiorem, tunc in prima acie velut leonē versari. In ipsum itaq; inflammatus, infestusq; hastam dirigit. Cui hastatus occurrit Syderius, Vlastislaumq; cuspide transfixum, equo moribundum deturbat. Ab occasu ducis, tanta repēte consternatio, tantusq; stupor equos pariter atq; homines Lucenses incessit, vt nec vltrà progredi, nec retrò pedem referre possent, à Saga, suo quisq; loco ne profugerent, miro stupore iniecto affixi. Extra vnum priuignum, qui domū reuersus, non hostē, vt opinabatur, sed vxorem suam gladio confossam, & auribus truncam reperit, feroq; tandem agnouit, à nouerca nurui infesta, hanc cædem fuisse procuratam, siquidē auriculæ illæ, quas secum retulit, capiti vxoris admotæ protinus in loco suo coaluerūt.

Vlastislaus in acie confossus.

In hac pugna Syderius cecidit non tam ab hostibus, quàm à suis, qui virtuti & gloriæ ipsius inuidebant, oppressus. Inde porrò ad euastandam rapinis incendijsq; totam Lucensem regionē itum, vrbem namq; Zateciam latis fossis altisq; muris tutam, capere non poterant. Sed instar vrbis captæ erat captiuus Vlastislai filiolus, apud mattonā Vlastislai affinem, vnà cum pedagogo quodā Duringo interceptus, & ad principem Neclan adductus.[a] Quo ille conspecto, cum vix septimū annum ageret, misericordia pueli motus, reduci continuò eum, curæq; illorum restitui, quorum tutela eius â parente demandata fuit, iubet, assignatis insuper agris quibusdam pupillo, ex quibus commodius honestiusque nutriretur. Placebant agri Duringo, sed nisi pupillo sublato, spes assequendi illorum nulla aderat. Victus igitur agrorum sacra fame Duringus, nefarium consilium interficiendi pupilli capit, beneficium principis sic interpretans, quasi ille non misericordia, sed metu inuidię adductus, puero ad tempus pepercerit, cæterùm gratiorem illi maturam hostis mortem, quàm longiorē illius vitam futuram. Amputat igitur illi caput, linteoloque inuolutum, secum ad principem defert. Prandebat tum fortè Neclan, cum introgressus Duringus, se quoque fertum prandenti afferre diceret, non edule quidem, sed tale potius, quale ei solidam in posterum securitatem spondeat. Et cum dicto, amoto linteolo, caput puerile, ita vt adhuc erat cruentum ob oculos prandētis obrrudit. Cruore viso Neclan adeò subito obriguit, vt velut semianimis aliquantisper in mensa iaceret. Recepto dein animo sententiæ eorum subscribit, qui censuerant, & ad hoc coegerant Duringum, vt ipse se, versa facie, vultuque ad Duringiam suam, in arbore Alno pensilem faceret, quæ quoad arbor illa steterat, Duringi Alnus dicebatur. Sed vt ille haud absurdè dixit, leone dormiente, mediam illius ceruicem vel murem percurrere, ita tunc, Principe per inertiam & ignauiam stertente, multi mures ad rodendum illius principatum suboriebantur, præter alios Crasnitius iuuenis ferox & iactabundus, ac sibi propterea in primis placens, quòd Tetrarcha Gurimensis regionis diceretur, cum interim nihil in arca nummaria possideret nummorum, qui belli nerui sunt, quod ei imminebat, qui ad principatum alterius per vim capiendum anhelabat. Vana nihilominus fiducia atq; audacia elatus, dum sibi persuadet, cum omnium meticulosissimo principe negotiū fore, villas quasdam principales diripit, & agros quoquo versus deuastat. Hac indignitate, Montanus vir ex ordine equestri commotus, adit principem: si iubes, inquit, hostem ego tuum, aut viuum aut mortuum tibi sistam. Vicinus enim ego illi habito, cognitaque & explorata itinera & omnia diuerticula habeo, ad quæ sæpissime ille diuertere soleat. Laudat princeps, strenuum & promptum militis animum, ac præmia pollicetur, si destinatum facinus peractum fuerit. Montanus eum duodecim viris delectis, in saltum se abdit secundum viam, quam

Syderius malè re bene gesta muneratus.

Duringi Alnus.

Crasnitius Gurimensis negotiū facessit Neclan.

Montani Equitis frustratur Conatus.

quā animi laxandi gratia Gurimensis sæpius terere solebat, in appropinquantem subito impetu magnoq; clamore insilit. Clientes re improuisa territi, ac suspicantes maiores copias intra syluam latere, fugæ se mandant: interim Gurimensis equum in Montanum concitat, manuq; ab illo vulneratus, fugit & ipse, Montanumq; se persequentem velocitate equi frustratur. Postquam insidiæ non successerunt, obsidione cingi oppidum Gurimense, quo Crasnitius se receperat, qui præter libidinem dominandi, nullam aliam belli causam habebat, placuit. Missæ à principe de consilij sententia copiæ, cum prope oppidū castra posuissent, cottidie oppugnationem continenti labore vrgebant. Oppidani vbi intelligunt, quantum iam dicm tam acriter se ob vnum Crasnitium peti, eum silentio noctis per murum demittunt, ac mane ipsi de deditione agunt. Qua non impetrata, muro & turribus præsidio completis, se oppidumq; ad octauum vsq; diem fortiter defendunt: eodemq; die tandem victi, ad internitionē à victoribus cæsi sunt, saluis oppidi ædificijs, in quæ nec ferro nec igne sæuitum est. Crasnitius in Morauiam ad regem Hormidurum perfugiens, illius opem ad recuperandum principatum amissum, quasi non fecisset, sed accepisset iniuriam, supplex implorat, persancteq; illi iurat, nullum posthac dominū nisi Regem Morauiæ se agniturum. Rex qui iampridem cupiditate regnandi in Boiemos flagrabat, tam equitum quàm peditum cateruas (magna ea manus fuit) cum illo in Boiemos mittit. Vltra oppidū Czaslaniam Morauis occurrunt Boiemi, pugnamq; illorum excipiunt, violentius instantiusq; equitibus pugnantibus, quàm peditibus: non enim diu peditum acies impressionē Boiemorum sustinuit. At equites præliari vrgereq; Boiemos non ante destiterunt, quàm viderent Crasnitium cum equo confossum in terram defluxisse. Interea Rex Morauiæ dū retractare arma, viresq; reparare studet, peste interceptus moritur. Læto principe Neclan, fortunæq; suæ gratias agente, cuius fauore, citra sementem (vt dicitur) cirraq; arandi laborem omnibus victoriæ commodis frueretur, vsq; ad exitum vitæ suæ: Hostiuitius natu maior filius, in locum patris ab ordinibus suffectus, grauiter ferente iuniore fratre, cui Mystibogio nomen, quòd in nullam partem principatus, non ad Lucensem, non ad Gurimensem regionem ascitus fuerit, sed vt plane alienus ab hæreditate prætetitus ac neglectus. Sic affecto Crosmilius Versouicensis se in amicitiam insinuat, iram iuuenis acuit, cupiditatem inflammat, & ad paternum principatū assequendum impellit, promittens non hortatorem solùm, verùm etiam auxiliatorem cum suis omnibus, tam affinitate quàm familiaritate sibi coniunctis, se futurum. His auditis iuuenis hostilem aduersus fratrem induit animū, hostiliterq; cum turba temere collecta agros fraternos inuadit. Mox auctis viribus oppidum Casinum, in alto monte situm, vnde longè despectus in campos patebat, & receptus in illo tutus esse videbatur, instanter oppugnat. Sed non cunctatur Hostiuitius oppidanis laborantibus venire subsidio, virtureq; militum nixus, promiscuam ex gregario milite turbā facilè disijcit, fratremq; cum Versouicensi in fugam vertit. Apparebat non sublatam per hæc, sed exacerbatam potius inter fratres contentionem, ex qua ad colonos in primis & agricolas, magnum per populationem agrorum detrimentum redundaret, si nemo esset, qui discordes fratres ad concordiam reduceret. Qua de re Hostiuitius admonitus, causam finiendarum simultatum fautoribus concordiæ committit. Illique hac lege rem controuersam composuerunt, vt apud Hostiuitium, ad quem de iure gentium, tanquam ad seniorem fratrem successio spectaret, principatus remaneret Pragensis, & interim Mystibogius, tanquam iunior, contentus vt esset possessione bonorū quæ Gurimensis possidebat. Quòd si Hostiuitius prior decederet, frater vt ei succederet, non autē filius: fratre mortuo, vt rursus legitimus succedendi ordo ad liberos Hostiuitij

Obsidetur Gurimum.

Crasnitius Hormiduro Morauiæ Regi se subijcit.

Crasnitius in pugna cōfossus.

XI.
Hostiuitius Princeps.

Mistibogius fratri bellum mouet calidā affundēte Versouicense.

Lis per arbitros definita.

rediret, exclusis Mystibogij liberis ad Gurimensem hæreditatē. Finita hoc modo inter fratres offensarum acerbitate, atq; vtroq; sua portione contento, non tenuit se intra fines suos, eodē Versouicense incentore, Sucoslaus Bilinæ præfectus, sed maiora quàm pro facultate conatus, hostem se Principi denunciat, iactans se quoq; ex eo ligno factū, vnde principes dedolantur. Huic Princeps, Cressum audacia parem, opibusq; non multo inferiorem aduersarium opponit, eidemq; iniungit, vt damna per latrocinia illata, talione retaliet, & si præterea possit, Sucoslaum quoq; intercipiat. Accepto imperio Cressus, possessiones & agros hostis flamma ac ferro populatur, nec prius vastandi finem facit, quàm se ei Sucoslaus cum filio Milesio infestus obijcit. Initur prælium vtrinq; cruentum: Quippe ex vtraq; parte amplius trecenti uiri sunt interfecti, & in ijs Milesius, nescio tunc patre, existimātéq; quòd se fugientē filius sequeretur. Nece mox comperta, iurat manes Milesij, capite principis, eiusq; filij morte se expiaturum, simulque iniuriam Mistibogij vlturum. Currit ad Mistibogium Versouicensis, narratoq; ei Sucoslai iuramētō, quo se ad vindicandum ipsius iniuriam obstrinxerat, à iuuene impetrat, vt tres militum centurias clàm armaret, quas ille per syluas & diuerticula ad Sucoslaum adduxit. Milite accrescente, creuit rursus Sucoslao audacia, nondū tamen ad prælium ineundum, sed incursandos duntaxat agros, maximè circum Budinam, vbi Cressus habitabat, & circum Melnitium, quòd appidum Salinborius incoluit sitos. Vterq; horum principi percharus, ideoq; ne desertos auxilio amicos relinquere videretur, Impetum Hostiuitius caput adoriendæ arcis, in quam se hostis abdidit, illiusq; expugnandæ & euertendæ, ne denuò latronibus receptaculum esse posset. Expugnatis munitionibus, & in ijs plerisq; militibus ex vtraq; parte confossis, arx scalis tandem capitur, cum ipso Sucoslao, qui ad Ducem perductus, veniam vitamq;, humili, (ex tam inflata arrogantia) degenerīq; voce precatur: Faciliore in illum principe, quā futurus erat in Versouicensem, qui inter primū tumultum per fenestram arcis elapsus est. Hanc uerò in Sucoslaum sententiam princeps dictauit, vt incolumi vita perpetuò attineretur carcere. At miles custodibus ereptum, in vitam quoq; illius crudelissimè deseuijt, manus enim illi pedesq; detruncat, ac totum reliquum corpus in Egram flumen proijcit, & submergit. Non cessat interim profugus Versouicensis furere cum tota gente sua, principibus semper infestissima, rursusq; inter ipsos fratres odia serere, ac Mistibogium ad spes & cupiditates nouas impellere conabatur. Sed nulla ratione Mistibogius pellici ad rebellandum denuò fratri potuit, quanquam auidus amplificandi sui principatus erat, sed hanc amplificationem aliunde quàm ex fratris fortunis quærendam ratus, animum ad Morauiam intendit, decerpere aliquid sibi de illa meditans, rege præsertim absente. [b] Rex tunc Morauorum Suatoplucus erat, ad Cæsarem [c] Arnolphum profectus, cui adeò commendatus fuerat, vt Cæsar filium eius [d] Suatobogium è sacro fonte leuauerit, transferens in illum hoc boum tributum, quod Boiemi à Carolo domiti, Cæsaribus pendendum receperant. Igitur in fines Morauiæ penetrans Mistibogius, complures Morauos circumuenit, captosque in Boiemiam abduxit, prædam cum fratre partiens, quam ille Regi mox à reditu suo in Morauiam restituit. AEgrè verò Mistibogius id tulit, quòd frater captiuos reddiderit. Inter suos iuueniliter hæc iactans: Non tot frater meus Morauos restituere sufficiet, quot ego illorum vel capiam, vel occidam. Sed posteaquā cognouit copias aduersus se in Morauia comparari, suppetias qui ferrent, mitti sibi à fratre postulabat. Hortatur ille fratrem, ne pergat irritare crabrones: satius esse conciliare sibi Regem qui plus posset, quàm illi, eum suo forsan malo repugnare. Ingrata Mistibogio hæc fratris adhortatio fuit. Itaq; ad illos cōuersus, quos nuper in Morauia secum habuit, Cedimus'ne? inquit, commilitones

Sucoslaus Bilinæ Principi insultat.

Cressus opponitur.

Milesius Sucoslai filius Cæsus.

Fœdus Sucoslai interitus.

Principes exosi familiæ Versouicensi.

De hoc bello altum apud historiographos silentium, nec nisi meræ coniecturæ.

tones Morauis, ceu frater suadet, an potius resistimus illis quos paulò ante vicimus? Cunctis velut vna voce respondentibus: Instandum esse cœptis, Morauosq; persequendos: dat vela ventis Mistibogius, bonamq; pergentibus auram precatur. Nosislaum à vico in Morauia Nosislauia nuncupatum, suis copijs Rex Morauiæ præfecerat, mandauitq; ne cui alij nisi Mistibogio, ditioniq; & subditis eius noceret. Quæ mandata dum exequi parat præfectus, occurrit illi Mistibogius, suis nondum omnibus coeuntibus. Nam & Czaslauienses & Malinenses aberant, & Chrodus miles strenuus, alio itinere cum bona militũ manu ibat. Placuit igitur certamen differri, donec conuenirent omnes. Contrà Mistibogius dicebat, quidquid temporis intercederet, hoc omne victoriã morari, datoq; signo prælium incipit, quod quidem hastati, scutatiq; parumper sustinuerunt, cæteri cum ipso Mistibogio in fugam vertuntur. Nosislaus veritus ne ad insidias deueniret, fugientes nõ est insecutus, sed ad populationem agrorum se conuertit, cum postridie tandem Mistibogius collectis ex dissipato cursu militibus, Chrodo quoq; sibi adiuncto, non iam ad arbitrium suum tantùm, sed ad cæterorum præterea consilium refert, vt consultent, quæ nam via ineunda sit ad arcendum hostem, adeò effusé populationem facientem. Conclamant omnes, ignominiam temeritate acceptam, redintegratã cum hostibus pugna esse abolendam. Iussi nocte illa quiescere, ac mane statim corpora cibo curare, vt si longior pugna illos exciperet, viribus sufficerẽt. Inde classico signum profectionis datum, militibus quadrato agmine incedentibus, ne ad subitum hostium accursum, ordo illorum tam facilè turbaretur. Sed apud hostes ex successu ea negligentia fuit, vt ne speculatores quidem haberent, qui cum silentio explorarent, quid hostes agerent. Turpius igitur quàm pridem Boiemi locis pulsi, fugatiq;, & omnib. rebus, quas interceperant spoliati sunt. Ex hac quoq; pugna Mistibogius captiuos ad fratrem misit, breuiq; plures se missurum gloriabatur, erectus ad spem nuncio turbatæ pacis, quæ aliquandiu tranquilla inter Vngaros & Morauos fuerat, tunc verò illam præfectus Pannoniæ, quem Vngari * Iulam uocabant, (nondum enim Reges nouerant) facto in Morauiam per incursiones impetu, turbauerat, vnde satis negotij adesse Morauis ad sustinendos vel solos Vngaros, nedum alios insuper hostes irritandos prospiciebat. Hac deniq; spe prouectus, nouam propius Morauiam sibi arcem, vocabulo Oheb, cõmuniuit, ex qua in agros hostiles excursiones faceret. Sed non diu Iula Vngarus à tumultu excitato superstes fuit, telo fulminis supernẽ misso interfectus. Ne igitur posthac Vngari, tam facilè Morauiam incursarẽt, Suatoplucus Rex, qui satis prouidens est habitus, primum ad vada fluuij Vagi, qui Morauiam à Pannonia tunc velut limes dirimebat, Castella inædificare, præsidiaq; illis imponere, tum deinde montes, syluis defectis sepire, & alibi fossis ac vallo munire, postremò arces & oppida mœnibus cingere, murisq; firmare. Atq; id tunc maximè facere, cum iam nemo restaret, qui regnum ipsius temere infestaret. Nam Mistibogius quoq;, insolito genere mortis animam nuper efflauerat, à Dæmone sub humana specie ipsum inuadẽte, soffocatus. Atq; hoc ex pietate sua, quam Christiana religione eximiè coluit Suatoplucus tulit solatium, vt uideret inimicos suos absq; opera sua, sineq; magno detrimento suorum diuinitùs fuisse prostratos. Nam aduersus Hostiuitium Mistibogij fratrem, quanquam & ipsum AEthnicum, adusq; tamẽ vitæ ipsius finem pacem, fidemq; seruauit incorruptam. Ac tantùm de principibus, cum Christianismo nullum commertium habentibus.

Suatoplucus Morauus Nosislaum Mistibogio apponit.

Cæsi primò Bohemi, mox redintegrato prælio victoria potiuntur.

Mistibogij letũ horrendũ.

* *Zbislaus quibusdam dicitur Comitis Thuringi tutela à patre creditus. Hic verò amputato infantis capite truncum sub glaciem Egræ fluuij condit: caput Principi offert, qui detestata illius perfidia, optionem dedit, num proprium in se conuertere fer-*

rum: aut præcipitẽ de rupe se dare, vel ceruicem laqueo frangere velit: extremũ elegit.

[b] *Mistibogius Suatopluco Regi Morauiæ bellum infert, quod in dubium venire possit, cum Neclan paulò post Hormidurũ mortuus sit. Et Mistibogius cũ Suatobogio (qui Hormiduro successit) sed Suatopluco bellum mouerit.*

[c] *Arnolphus imperare cœpit anno Christi 887. mortuus 900. hinc temporum series coniicienda.*

[d] *Primum Morauorum Christianum fuisse Suatoplucum, & è sorore Arnolphi natum Suatobogium Polonus scriptor affirmat.*

[e] *Giula vnus è septem capitaneis, qui secundò in Pannoniam sunt ingressi habetur Anno mundi 4706. Christi 744. A morte Attilæ 301. Et hæc non quadrant ad Arnolphi Cæsaris tempora.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER QVARTVS.

XII. *Boriuorius primus Christianorũ Boemiæ Ducum.* MEliote Boiemiæ fato, incrementoq; Boriuotius Hostiuitio prognatus, regimen paternum excepit, nec enim diu illud, vt impius & profanus, sed vti religioni Christianæ deditus rexit. Hoc verò modo ille Christianismum subijt: Diuerterat ad Regem Morauiæ Suatoplucum, partim officij, partim amicitiæ paternæ confirmandæ gratia, venitq; eo fortè die & tempore ad regem salutandum, quo ille à sacrosancto Dominicæ cœnæ conuiuio, in aulam reuersus, mensæ accumbere suæ parabat. *Occasio assumpti Christianismi à Boriuorio.* [a] Reddita igitur salute rex: Ignoscas (inquit) Boieme hospes, quòd ad prandium hoc nostrum in præsentiarum non inuitêre. Nec enim fas est, nec iura Christiana sinunt, reuertenti à mensa viui Dei, eum conuiuã habere, qui mensæ Deorum mortuorum accumbere, deq; illorũ sacrificijs participare solear. Proinde si tibi nostra conuiuia arrident, fac vt simul tibi nostra etiam arrideat religio. Ac tum demum noster eris, & valde gratus conuiua. Pupugerunt ista animum Boriuorij, sed magis adhuc eidem cogitationem de mutanda superstitione iniecerunt, honores ab Arnolpho Cæsare ipsi Suatopluco habiti, posteaquam religione Christiana inicitatus fuit. Nam tanta inde Arnolphus beneuolentia, tantoq; fauore Suatoplucum prosecutus est, vt in gratiam eius venire in Moraniam ad diem nõ grauaretur, ad quem inuitatus erat, vt filiolum suum è sacro fonte leuaret. Vbi hac ptæterea in illum vsus est liberalitate, vt tributum illi attribueret, quod Princeps Boiemiæ Cęsari tunc pendebat. Cum itaq; non solùm honorificam Boriuorius, sed etiam fructuosam videt esse religionem Christianam, ad illam vehementer aspirare cœpit: Sed meliore mox spiritu afflatus fuit, quum Diuum Methudium, Diui Cyrilli collegam, ambos Morauiæ & primos Antistites, de fide & religione Christiana differentem audiuit. *Diui Methudius & Cyrillus Boriuoriũ sacro fonte abluunt.* Alios videlicet honores, & alia præmia cultorib. illam suis polliceri, neutiquam fluxa & caduca, sed planè stabilia atq; æterna, si quis illa per baptismũ, qui fidem perficit, consummauerit. Adfuit spiritus sancti gratia, animumq; Boriuorij, luce fidei Christianæ sic illustrauit, vt ibidem statim, cum bene multis suis clientibus, aqua salutari à Methudio tingeretur: deinde vxor quoq; eius, cui Ludmillæ nomen, in Boiemia ab eodem tincta fuit, & magnus præterea Boiemorum vtriusq; sexus numerus ad baptismum adfluebat.

Origo Regni Morauiæ. Sed quoniam mentio regni Morauiæ incidit, prius inuenias, qui tibi regnatum esse in Morauia dicat, quàm qui ostendat, vnde Regia Maiestas in Morauiam

rauiam à Sclauinis tunc possessam, se insinuanerit, fortitan alienũ à proposito non fuerit, pra senti narrationi adiungere ea, quę super hac re vel legimus, vel accepimus. Qua tempestate Constantius, cui Pogonato ex barba cognomen fuit, imperium apud Gręcos obtinebat, Bulgari rerum nouarũ cupidi, ascitis in belli societatem Sclauinis popularib. suis, impetum in Thraciam fecerunt. Vtrisq; Constantius cum exercitu robusto, ad locũ quem Honglon vocant, maturè occurrit pugnandi auidus, si pugnę copia facta fuisset. Verùm enim Bulgari iuxta ac Sclauini pugnam extrahere, seq; loco & castris munitis continere malebant: interim occasioni intenti, si videlicet aliqua ex contemptu sui, quia laterent, negligentia ad Cæsarianos transiret. Vbi illa apparuit, castris patefactis incautos Cæsarianos assiliunt, fugant, concîdunt, eoq; Constantium redigunt, vt de Mysia prætereà illis concedere cogeretur, quam ad inhabitandum Bulgari sibi delegerunt. Persuasis Sclauinis, vt ipsi Pannoniam occuparent, iã pridem Hunnorũ discessu, nupetrimè autem Auarum in Italiam migratu, desertã. Septem Sclauinorum nationes in exercitu vno tunc fuisse, Pannoniamq; & Morauiam ad incolendum occupasse dicuntur. His simul omnibus, cum nomẽ imperij Regium placeret, nec inueniretur Principe Morauiæ alins dignior qui regnaret, illum potissimè regnare, & posteros eius iusserunt. Nonnullorũ tamen nomina interciderunt, credo quòd nulla insignis res per illos gesta fuerit, aut nullus extiterit author, qui illa cõmemoranda receperit. Pòst interiecto annorũ fermè [b] sexaginta spacio, nomen Regis [c] Raslai, quẽ propter fœdera violatã, Ludouicus imperator exoculauit: dein Hormidori, & Suatobogij, ac maximè Suatopluci, inclaruit, qui citra & vltra Danubium latissimè regnauit. Id temporis Vesperinl in Pannonia ferè assiduè morabatur, cum Hunni ad inuadendam denuò, repetendamq; Pannoniam, quam à morte Attilę annis tercẽtis destituerant, impetum cœpissent, legatos Vesperinum ad Suatoplucum præmittentes, cũ munere & precibus. Munus erat, Equus candidus, freno, sella faleris, auro radiantibus instratus. Preces verò erant, vt Hunnis domo extorribus, aliquis in tam amplo regno angulus, quem incolerent, attribueretur. Rex multitudinis Hunnorũ ignarus, ratusq; opiliones quàm milites esse, qui sibi locum aliquem ad pascendum in Pannonia, campis spaciosissima quęrerent, accepto equo, precibus legatorum annuit. Petunt rursum legati, vt pro tã pręcioso equo, ipsis liceat auulsum terræ Pannoniæ cespitem secum auferre, atq; ad suos illum perferre. Ad hæc subridens Rex, quidni liceat, inquit, vili cespite preciosum mutare equum? Nec enim suspicabatur quidquam legatos per dolum agere, sed mox insidiosa patuit legatio, Hunnis, postquam ingressi sunt fines Pannonię, non amplius angulum aliquem, sed simul vniuersam Pannonię terram à Suatopluco repetentibus, tanquam ab ipsis vnius equi præcio emptam, eiusq; rei apud se extare pro arrabone cespitem iactabanr. Septem Hunnorum agmina incedebant, & in singulis militum amplius ter dena millia inerant, vt non modò, non opponere se illis, sed ne ostendere quidem Suatoplucus auderet. Fugiebant simul plurimi subditorum, regemq; trans Danubium cedentẽ, vel anteibant, vel subsequebantur. Ipse Rex maiore nobilioreq; parte regni ab Hunnis spoliatus, quanquam reliquam Pannoniam, inter Vagum & Danubinm positam, adhuc in officio retineret, nõ in illa tamen, sed apud Morauos, in oppido Velegrado, regiam sibi & posteris constituit. Quonam modo Moraui Regnum adepti sint, hactenus dicta sufficiant. Nunc eadem narrationis serie dicendum, ad quem modum illud amiserint. Incesserat post longam, & mutuam beneuolentiam, quæ inter Suatoplucum Regem, & Arnolphum Cæsarem, vsq; ad arma simultas, contentioq;, accusante fidem Regis Cæsare, quasi magis ad Constantinopolitanum, quàm ad Romanorum respiceret imperatorem: Rege contrà se defendente atq; dicente, conuenire officio suo, vt

Flauius Heraclius Constãtinus V. Pogonatus, regnauit anno Christi 670. obijt 686.

Suathem simpliciter Vngarici annales vocant.

Danubij vorticib. submersũ in fuga Vngarici annales produnt.

Regni decus omissum in Morauia.

Simultates inter Arnolphũ et Suatoplucũ.

maieſtatem Græci quoq; Cæſaris debito honore conſeruet, à quo maiores olim ſui, regni decus, ipſe deinde fidem Chriſtianam acceperit, habeatq; in hũc diem bonam regni ſui partem ad Daciam pertinentem, cum finibus imperij illius tanquam vicini coniunctam. Sed hæc contentio, extincto Suatopluco, ſimul extincta eſt citra puluerem & ſanguinem. Atqui maior deinde, filio Suatopluco regnante, ſimultas recruduit, poſteaquam ille capto ad inſidiandum tempore, quo Arnolphus Normannis ſubdomãdis implicitus erat, Noricum magna vi externorum quoq; equitum populabundus ingreſſus eſt, magnaq; cum præda & ſpolijs, magno Cæſaris dedecore domum vitus redijt. Acceſſit ad audaciæ illius cumulum, inſolentiſſimus in præſulem ſacrificantem inſultus, Methudius Præſul erat, diuis poſtea adnumeratus, ad quem Rex miſerat, ne prius ſacra obiret, quàm ille à venatu reuerteretur. Expectat præſul pius ſatis temporis, dein meridie iam inſtante, ac magna plebis multitudine (quia moræ longioris tædebat) dilabente, neglecto regis imperio ad aram ſe recipit, ſacraq; more ſolemni facere incipit. Ecce tibi rex, turba venatorum, canumq; grege ſtipatus, ſubitus in templum inſilit, ad aramq; cum ingenti ſtrepitu, boatuque & latratu ſe applicat, ac ægrè manus à violando præſule abſtinet. Cæterùm omnia quæ in ara depoſita erãt, ſacra profanaq; diſturbat & diſijcit. Hunc tantum Dei verius quàm ſui contemptum, ipſe præſul Deo vindicandum reliquit, ac inde protinus in Boiemiam migrauit. Nec longè aberat detractæ religionis ſuæ vindex Deus, ſicut nec Cæſar contemptæ ſuæ dignitatis, ſed vterq; per tempus ſuum, à contemptore eam pœnam exegit, qua ſubdomantur ſuperbi & impij. Nam Cæſar regnum illius per edictum publicauit, deditq; illud diripiendum vicinis gentibus, Vngaris, Polonis, Auſtriacis, reliqua pars quæ nunc extat, vltro ſe fidei poteſtatiq; Boiemorum permiſit. At miſericordię plenus Deus, qui non vult mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat, de Rege multarum gentium, humilem inopemq; ſibi fecit Heremi cultorem, ad montem cui Sembor vocabulum, quem tres duntaxat Heremitæ, vitam aridam, duramq; viuentes, incolebant. ijs Rex quartus additus, nemini contubernalium de tolerantia patientiaq; conceſſit. Nec niſi ante extremum diem, quis eſſet, ſe illis prodidit, à quibus etiam. Nitriæ in Pannonia conditus fuiſſe dicitur, & donec appareret conditoriũ, hoc elogium inſculptum habuiſſe fertur. Regem Morauiæ Suatopluc um, in medio regni ſui ſepultum iacere: Tam latè olim, tamq; longè proſpectabat Morauia, quàm veteres Marcomanniam vocabant, quia fines Germaniæ, qua Danubio in Pannoniam pergitur, terminabat. Quippe Germanis Marck, limes dicitur, atq; inde Marcomanni limitũ finiumq; accolæ appellati. De quibus Arrianus hiſtoricus, in cõmemoratione Germaniæ: Earum gentium inquit, poſtremi ſunt, Quadi ac Marcomanni, deinde Iazijges Sarmatarum gens, pòſt hos Getæ, deinde Sarmatarum magna pars. At inpræſentiarum, quoniam circumſcriptos Mora fluuio habet fines, ab eodem fluuio incolæ Morauì, & ipſa regio Morauia appellarut; quam & hic pro ſtatu præſenti, ſtatim repræſentabimus, ſi ad hoc vnũ præuertamur, quod ad vindictam Dei in eos pertinet, quicunq; maieſtatem illius conſimili modo læſerint. Arnolphus enim Cæſar, qui Suatobogium propter temeratam ab ipſo religionem, fideique erga ſe violationem, nullo ferè negotio, ſed tantùm edicto promulgato, ex tam inclyto (vt diximus) illum regno deturbauit: Idem poſt multas alias, cum ſumma laude partas victorias, quando animum ad ipſas rapinas, templorumque, ac templis deſeruientium ſpoliationes conuertit, facinusq; quod in alio vltus eſt, ipſe imitandum ſuſciperet, iuſta ac manifeſta numinis ira, non multum diſſimili quoq; pœna eſt punitus. Quemadmodum enim Regia in Morauia poteſtas, in Suatobogio, ita imperij maieſtas, quã tunc Galli ſibi vſurpabant, in Arnolpho defecit, qui etſi filium Ludouicum haberet,

Suatoplucus vltimus Rex Morauiæ.

Sacrilegiũ in præſulem commiſſum.

Regnum Morauiæ publicatum poteſtate imperatoris uicinis præda fit.

Sobor mons ingens editus ad Nitriam. Suatoplucus heremita.

Morauiæ regiones & nomen à Mora fluuio.

Aliàs præterq; in baptiſmo ſemper Suatoplucum nominat.

haberet, (quem ad ſpem imperij enutriuerat) ſed & is quoq;, dum patri ſuccedere conatur, Veronæ captus, & à Berengario, ad quem Itali ſummam imperij detulerant, interfectus eſt. Ipſe præterea Arnolphus pater, fœdo mortis genere, quo olim Sylla dictator, nempe pediculari, obijt. Sequitur iam de Morauia, quam, vt nunc ſe habet, tribus è partib us iuga montium, aut ſyluæ, ſaltusq́; aut fluuij limitant: ab Oriente ab Hungaris, ab Occidente à Boiemis, à Septentrione à Sleſitis. Nam à meridie Auſtriam verſus plana eſt, & alicubi Thayſa flumine; alibi riuo quodam ignobili ab illa dirimitur. Amnium in Morauia Princeps; Mora habetur, qui Olomuclum principem ciuitatem circumfluit, & ab illa in Pannoniam defluens, in Danubio ſe tandem ſuis & aduentitijs aquis auctus exonerat: Nam & Nigrim & Suitanam, qui Brunnam ciuitatem dignitate proximam Olomucio: dein Thayſam, qui Znoymam, obitu Sigiſmundi Cęſaris memorabilem. Poſtea Iglam, qui Iglauiam pręterfluit, Mora recipit, ac Danubio mox reddit. Cæterùm Odera fluuius, haud procul Olomucio ortus, ſuo vocabulo vſque in Oceanum delabitur. Sunt qui illum à Ptolemeo Viadū vocari autument. Noſtrates Oderam nuncupant, ab aucupib. vocabulo mutuato, qui ſpeculas anibus ſpeculandis captandisq́; cōſtitutas, Odri appellāt, hodieq́; huiuſcemodi ſpeculæ in Morauia ad fontē Oderæ ab Aucupibus conſtituuntur. Sed nec Hanam pręterire libet, quamuis tenuibus interdum aquis fluentem, attamen eos agros rigantem; quibus non alij in Morauia ſunt, à frumento fertiliores, ita vt frumentarij coloni, à largo frumenti velut vbere, iure ſuo illos, Sumen Morauiæ appellent. In illis præterea ſæpius quàm in alijs nummiſmata Marci Antonini, Commodiq́; & aliorum nonnullorum Cæſarum, tam aurea, quàm argentea exarantur. Quæ ſanè, fidem bellorum cum Marcomannis olim in Morauia geſtorum, manifeſtam faciunt. Hoc verò iam mirabitur aliquis, & eſt profectò admiratione dignum, inueniri in Morauia Thus, & Myrrham, non ex arbore deſudante, vt alibi, lectam, ſed è ſolo terræ erutam, vno tantum din in loco, cui Gradiſco nomen, in quo adhunc diem Thus, non ſolùm id quod maſculum vocant à ſimilitudine teſtium, ſed quod alia præterea virorum mulierumq́; membra oſtentat, effoditur. Nuper autem Venceſlaus, vetere procerum familia, eorum qui à Quercu cognominantur clarus, dum in agro ſuo Sterenbergenſi fundamenta aggeri piſcinario molitur, corpus hominis integrum inuenit, quod nihil niſi Mirrha erat, quam ille per amicos diſtributam, noſtri quoq; etiam tum priuati memor, nos plus media parte lacerti humani donauit, quo aliquoties pro ſuffitu vſi ſumus. Regionis poſitio, quatenus interius patet, campeſtris, campiq́; ſunt molli & pingui ſolo, ideoq́; ſegetibus valde idonei, ſicut colles vlnetis, propter terram vineis magis quàm in Boiemia amicam; itaque & vbertate & bonitate vini antecellit. Culta verò tota, cultoribusque adeò referta eſt, vt nullum gregibus armentorum, quæ niſi in ſolitudinibns cómmodè paſci nequeunt, locum reliquerit. De cætero Moraui ſermone, ritibus, moribusque, perinde morati vt Boiemi ſunt. Nunc ad Botiuorium in Boiemiam redeamus, malè à Boiemis ob nouam religionem acceptum. Nam plerique ne aſpicere quidem eum dignabantur, & quoties ſpectandum ſe offerret, pręſenti vultus demittebant. Alij tacitè pręterenntem execrabantur, maior denique populi pars; alium principem deligendum, iſtum verò è Boiemia pellendum cenſebat. Tantum odium animis in religionem Chriſtianam imbiberant. Nihil eorum neſcio Boriuorio: Nihil enim eum celabat Slauiborius Melnicenſis; qui ei ſocer erat, ac tunc Ludmilam filiam, Boriuorij vxorem, vnà cum paruis liberis in domo ſua cuſtodiebat. Huius hæc ſentētia fuit, vt tēpeſtati ad tempus cæderet Botiuorius, ſeq; rurſus in Moraniam ad Regem Suatoplucum, etiam tum ſuperſtitem conferret. Rex cauſa reditus intellecta, pecuniam, arma, milites, quibus perfidos puniat, ſeque

Morauiæ deſcriptio.

Fluuij & vrbes.

Odera fluuius vnde dictus.

Hana Sumen Morauiæ.

Nummi veteres.

Thus & Myrrha mumiā re ctius dixeris, vel electro quid cognatū.

Boriuorius domi exoſus ob dogmatis Chriſti profeſſionē.

Slauiborius Melnicenſis pater Ludmilæ coniugis Boriuorij ſuadet genero exiliū.

in locum pristinum reponat, vltrò offert. At magis Boriuorius Methudio præsuli obsequitur, ad patientiam parumper tolerandam inuitanti. Interim Boiemi principe exulante, inter se turbulentissimè agere, sine metu, sine lege viuere, alij alios pulsare, spoliare, interficere, multi per vias impunè grassari, quando nemo existeret qui authoritate principali iniurias prohiberet. Coijt tandem senatus Boiemorum, & de Principe vel reuocando, vel nouo deligendo consilium inijt: Paucis reuocari Boriuorium placuit, cæteris omnibus vociferantibus, ab aratro potius rusticum quemuis, quàm Boriuorium, Deorum ipsorum contemptorem ad principatum vocandum esse. Glisceente contentione, ac nemine alteri de ambitione concedente, vnus aliquis Stoymirum nominat, quem Hostiuitius princeps in exilium ad Bauoros egerat. Frater hic Sucoslai Bilinæ quondam Tyranni fuit, magnoque tunc potentioris factionis consensu, princeps Boiemiæ declaratus est. Eunt mox in Bauariam qui quærtant, percunctentur, inuestigent, vbinam locorum lateat. Aegrè inuentus, propterea quòd Bauari eum non Stoymirum, sed immutato nomine, Stilfridum appellabant. Ac iam tredecimus ab exilio eius circumuolutus erat annus, quo in tempore, vsum quoque loquendi vernacula Boiemorum lingua planè amiserat, sed neque illa loquentes intellexerat. Breui itaque mensium interuallo, fastidire illum Boiemi, uelut mutum & surdum principem, eodem vnde venit ad Bauaros extrudunt, ornatum quibusdam munusculis. Maiore dein frequentia Pragam ad comitia conueniunt, & inde à mœnibus ad campum secedunt, quasi liberius absque plebe promiscua, alienisque arbitris de principe dicendo tractaturi. Sed iam aduersa Boriuorij factio conspirauerat, occulteque armata venerat, vt dato signo impetum in illos faceret, qui Boriuorio studerent. Ea re Slauiborius comperta, fautores Boriuorij præmonet, vt succincti clàm ferro, ad dimicandumque parati in campum discendant. Quò posteaquam ventum est, verba primus facit ad concordiam propensa, rogans amicè omnes, vt omissis altercationibus, vno omnes suffragio principem nominarent, qui de domo esset principum, sermonisque Boiemi non ignarus, ne vt modò accidit, Domino muto seruire Boiemos pudeat, redeatque. Et quoniam nota res, etiamsi mala fuerit, ipso iam prouerbio dicatur esse optima, sibi videri, commodissimum fore, vt princeps Boriuorius, qualis qualis sit, tanquam omnib. notissimus reuocetur. Exclamat coniuratorum signifer, fiat in partes discessio. At is qui proximus ei adstabat ex factione Boriuoria, faciã inquit, vt statim, quò velis nolis discedas, exertoque gladio, caput illius abscindit. Ingruunt cæteri, feriunt, pellunt, proterunt aduersarios. & ad extremum compellunt reuocationi subscribere: Ita Boriuorius dignitati suæ, post decimum mensem restitutus, secum in Boiemiam Præsulem Methudium ex Morauia abduxit, vt ab impietate, quos posset, ad pietatem conuerteret, eosque in consortium Ecclesiæ sanctæ adscriberet: Quorum Ludmilla Boriuorij vxor, prima erat, dein liberi vtriusque. Mox etiam Slauiborius cum tota familia sacro lauacro est ab eodem Methudio tinctus. Defectu templorũ uni Deo consecratorum, sparsim tunc Methudius per ædes profanas rem diuinam faciebat, semenq; verbi Dei disseminabat, haud tanto profectu, auctuq;, inter raros & dispersos, quanto fieri poterat in cœtu multorum: sed nec tanta dignitate in angulis, quanta in templis sacrorum illi, sacrificiorumq; obeundorum potestas fuit. Non cunctatus igitur Boriuorius, ad templum Pragæ ædificandum curam adiecit, conductisq; operis, fundamenta templo sub titulo diuæ virginis, in loco maximè conspicuo, quem Curiam Lætam vocabant, ponere iussit. Extruxit deinde in arce Vicegradensi sacellum diuo Clementi, cuius corpus Cyrillus Antistes, ex Chersoneso Pontica in Morauiam attulit, ac deinceps Romam secum extulit, clarum miraculis ac venerandum, ideoq; templo à Boriuo-

Popularis licẽtia nisi frenetur Principis authoritate dãnosa.

XIII. *Stoymirus exul in Bauaria.*

Exauctoratur.

Comitia cãpestria & armata.

Reducitur Boriuorius.

Multi à Methudio baptizantur.

Templa extruuntur.

à Boriuorio decorarum. Alterum idem mox facellum diuo Petro & Paulo ducibus ad Christianismum, doctoribusq; gentium, in colle Zyderafo à Pragensibus dicto, exædificauit: atq; in omnibus istis locis facris, facerdotes à Methudio præfule confecratos constituit, illisq; stipendia de ærario suo dari iussit. Scholas præterea instituit, in quibus Scholastici Latinis literis discendis, à Boiemis prius planè ignoratis, vacarent. Nascitur interim Boriuorio ex Ludmilla filiolus, nomine Boleslaus, Methudioq; præsuli tingendus, vngendusq; offertur. Ibi Boiemi Methudium adoriuntur, ab ipso exigentes, ne sermone Latino, quem non intelligerent, sed Boiemo sibi vsitato sacra & sacramenta perageret. Hanc rem ille Romam ad Cyrillum collegam, atq; is ad Nicolaum Romanum Pontificem retulit. Ambo collegæ ob eam relationem, non Pontifici modò, sed frequenti etiam patrum concilio deridendos se propinauerunt: Cum ecce tibi, de improuiso vox hæc sua sponte, in tali frequentia insonuit: Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur eum.[f] Qua voce perculsus Romanus Pontifex secundum petitionem Boiemotum respondendum Cyrillo duxit. Cæterùm, nō intra multos annos, mos ille vernacula lingua inter sacra cantandi viguit, abolente illum rursus Pontifice Romano, cum daret Boiemis Antistitē, (Nam diu satis Boiemi, à priuatis sacerdotibus, sacrorum religionisq; disciplinam percipiebant) eidemq; præscriberet, ne à ritu ceremonijsq;, & cantu Romano vllam in partem deuium ageret. Non autem soli Boiemi & Moraui, sed præterea in Mysia Bulgari, & horum populares Gazari, doctrinæ istorum duorum Morauiæ Pontificum, Cyrilli & Methudij, acceptum referre debent quòd sint Christiani, neutri horum tamen in sede sua pontificali mori contigit, sed vterq; Romam secedens, ibidem vitam cum morte commutauit, ibidemq; in numerum diuorum relatus est. Interim in Morauia, annis quinq;, interpontificio durante, tandem Ioannes Morauus in locum Methudij cooaptatus est. Sed nouus subitò metus Boriuorio iniectus est, ne denuò res sua tumultu aliquo interturbaretur. Non enim tacito murmure solùm Idolatræ, verumetiam aperto clamore, significabant se mutationem religionis, sed nec Principem illius authorem, diutius laturos, qui inter sacella & aras cum Sacerdotibus delitescens, præ illis cætera omnia susq; deq; habenda duceret. Itaq; offerendum ille ratus, quod forsan amissurus erat, vocat ad se in arcem Vicegradensem ordines, illisq; coram principatu se abdicat, & ad Spitigneum filium natu maximum, cum ipsa arce illum defert: Additi iuueni rectores, Detonius, & Mysso, viri à fide & prudentia, religioneq; sibi probati, qui illum patrijs virtutibus & bonis moribus regerent. Boriuorius se cum vxore Ludmilla ad arcem cui Tetin vocabulum, contulit, Paulo Sacellano secum pertracto, quem secundum præsulem, ante alios sacerdotes pietatis & religionis ergò suspexit. Porrò Spitigneus principatum ingressus, permodestè se, atque ciuiliter erga omnes gessit, ab omnibusq; laudem ex eo, & charitatem consecutus est: Parentes præterea, hac re in primis sibi arctius deuinxit, quòd religionem illorum imitatus, loca quoq; religiosa frequentanda & condenda susciperet. Nam templum diuo Petro & Paulo in oppido Budecο, non longe à Praga, sito, condidit, iuxtaq; ludum literarium aperuit, celebritate studiosorum omnibus tunc alijs antecellentem. Sensim deinde sui arbitrij factus, plura iure suæ potestatis, quàm de sententia tutorum agebat, ac sæpius religioni aduersos, quàm illius cultores in consilium vocabat. Nihil adhuc tamen sinistri de filio parentibus suspicantibus, donec veniens in arcem Tetinensem Spitigneus patrem & matrem salutaturus, ipse se proderet, quàm constanter, quamq; sincerè religionem susceptam coleret. In discessu namq; patre filium adhortante, vt Christianos de meliore nota sibi commendatos ha-

Scholæ constitutæ.

Boleslaus filius Boriuorij baptizatur.

XIIII.

Spitigneus patre abdicante.

Indoles optima in vitiosos erupit mores.

Proteruus & insolens erga parentem. beret, illorumq; numerum vt indies adaugeret. Et quos ei adiutores publicorum negotiorum dederit, ne quid temere sine illis transigeret, respondit contumacius filius. Aequè ditioni suæ subiectos esse qui non Christiani, atq; illi qui Christiani dicerentur, proin æqualiter vtrosq; augeri decere, vt decus Boiemiæ frequentia habitatorum exaugeatur. Videant autem Detonius, & Myrso, vt intra modum suum se cōtineant, patendo potius domino suo, quàm illi leges aliquas præscribendo: præterijsse enim tutelę illorum tempus. Hoc tam acerbo responsō parentibus reddito, discedit Spitigneus, ac statim in via morbo tentatur, & post diem octauū in arce Vicegradensi moritur. Corpus ad diuæ Virginis tumulatum. Reuocabatur ad principatum Boriuorius, quoniam

XV. *Vratislaus.* alter eius filius Vratislaus impar oneri ferendo propter ætatē adhuc teneriorem esse videbatur. Sed obtinuit Boriuorius vt idem Vratislaus succederet, quem ipse suis præceptis institutisq; formandum recepit. Atq; vt præterea in absentia patris haberet, quorum authoritate in officio religionis contineretur, egit cum Methudio præsule, vt quoties à diuinis negocijs vacare liceret,

Methudius & Dobrosinus rectores. iuuenis modestiam, religionemq; & fidem corroboraret. Dein Drobosino affinitate sibi connexo, iniunxit, ne à latere filij discederet, sed præsens semper illum submoneret, quid sequi in vita adhuc lubrica, quidúe fugere oporteat. Interuenit ijs luctus Borinorio & Ludmillæ, humano more lugentibus, filioli Boleslai occubitum, auxit dolorem orbitatis metus, cum solus ex liberis Vratislaus superesset. De danda igitur ei vxore maturè deliberant, atq; ita secum decernunt, non aliam esse dandam, nisi Christianam. Sed præualuit sententia

Drahomira Lucensis Vratislai coniunx aliena à Christianismo. amicorum, vt Drahomiram Lucensem, quâ domi nulla genere illustrior, nec forma præstantior inueniebatur, (nondum enim extra Boiemiam principes matrimonia contrahebant) vxorem duceret, præsertim spondentem, quòd à Cathechismo ad baptismum ventura esset, sed tam Catechistas, quàm sponsores audacter vt mulier fefellit. Siquidem longè sæuiorem, immaniorem q; in Christianos, quàm Iezabel in prophetas se exhibuit. Boriuorius nuptijs filio celebratis, ad otium & rerum diuinarum contemplationem in arcem suam reuersus, ibidem templum Archangelo Michaeli, alterum Ludmilla diuæ Catherinæ dicauit. Ac semel tantùm deinceps filium inuisens, vt nepo-

Venceslaus Vratislai. F. tem suum Venceslaum, quem Drahomira enixa est, conspiceret, eademq; opera, vt puerperæ animum obstinatum, si qua ratione posset, induceret ad deponendam superstitionem. At illa ad dolos, ceu ad proprias mulierum maleficiosarum artes conuersa, moras doli plenas nectabat, Boriuoriumque spe inani lectabat, donec is ægritudine, velut somno pressus, obdormiret in Domino, & in æde à se recens condita, atq; Methudio præsule consecrata, titū Christiano funetaretur. Nam antea principes Idolatræ omnes, sepultura asini, vt

Vratislai religiosa pietas. ait propheta, in locis profanis sepeliebantur. Vratislaus igitur, patre & præsule, qui Romam abierat, destitutus, pleraq; matris Ludmillæ consilio, ac præcipuè ea quæ ad religionem pertinent, administrabat, rem Christianam magno studio amplificans, ipsosq; Christianos ab omni periculo tutos reddens, cohibita ante alios Drahomira vxore, Christianis infestissima, ne quid apertè cū suis in illos auderet. Apposuerat insuper Ludmilla nurui custodes, qui vel occultas insidias obseruarent, si quas illa aduersus cultores pietatis strueret. Ergo tali securitate oblata, religio se, nō solùm intra mœnia Pragensia, sed extra etiam per vicos & pagos largè diffundere, largásq; aquas ad baptismum quotidie affluentibus suppeditare. Deniq; Vratislaum incitare, vt templū sub nomine diui Georgij, in monte qui Pragæ minori imminet, à fundamentis exci-

Bellum Hunnorum aduersus Saxones. taret, ampliterq; illud dotaret. Longo dein satis tempore, domi forisq; rebus quietis, subitò nunciatur, Hunnos vel ut nūc vocant, Hungaros, dum Alemaniam, Saxoniamq; petunt, in fines Morauiæ deflexisse, ibidemq; incolas popu

latione,

latione,& omni rapinarum genere miseranda calamitate affecisse. In re adeo inopinata haud potuit Vratislaus per tempus occurrere,opemq; ferre Morauis,sed paulo post contractis in Boiemia copijs, Morauos quoq; armatos se expectare iussit,vt communibus viribus,minore cum periculo hostem inuaderent,vindictamq; de iniuria illa ab illo caperēt.Agmina ducentibus in Pannoniam,Legati Hungarorum in via se offerunt,(abhorrebant videlicet,in discessu suorum à bello Vngari) Vratislaum magnopere orantes ne longius cum exercitu suo progrediatur,paratos se esse ad damna sarcienda,quæ ipsis ignaris sint Morauis illata à popularibus suis, quos illi ad Germanos, non autem Morauos vexandos miserint. Iussi pecuniam adnumerare,qua & stipendium militi exolui, & res quæ inter populandum amissæ erant,redimi possent:tum Morauis quoq; imperatū vt syluas Pannoniæ aduersas succiderent, viarumq; aditus omnes extra vnam militarem vt includerent, ne sic impunè hostis incautos assultaret. Interim Hungari in Germanica expeditione,multo suorum sanguine audaciam suam expiauerunt. b Siquidem Henricus Saxo, quem sibi Germani,quemadmodum Itali Berengarium,creauerant Regem, ingenti clade,strageq; illos affecit, ac magna ex parte insolentes illorum in Germaniam excursiones coercuit,repressitq;.Domi forisq; rebus compositis Ludmilla Vratislai mater, per speciem visitandi salutandiq; Drahomiram nurum suam Pragam adijt. Reuera vt alterum filiorum (duos enim habebat Venceslaum &Boleslaum) sibi dari nutriendum impetraret . Cui cum oblata esset tam à patre,quàm à matre legendi,vtrum accipere vellet, potestas, Venceslaum in qno melior indoles meliorq; spes elucebat sibi adoptauit, aluitq; deinceps pro suo, præceptorem ei adiungens Paulum sacrificulum suum, virum opinione sanctitatis celebrem. Hic domi aliquandiu puerum docuit,post author fuit, vt Budecum, de quo oppido nunc diximus ,ad Nycenum præsbyterum ludi illic magistrum mitteretur,inquiens,maiores ibi eum in literis & disciplinis Christianis profectus facturum, inter multos condiscipulos Christianos. Nam hæc præcipua cura erat auiæ, vt nepos Christianam religionem ante omnia disceret coleretq;: Obierant tunc Romæ ambo Morauiæ præsules, & Cyrillus & Methudius, claraq; in obitu, & post eum sanctitatis suæ ædidere miracula, quæ mox illos in cathalogum sanctorum retulerunt. Memor igitur Vratislaus beneficiorum,quæ sancti viri in parentes suos,seq;,& totam gentem suam contulerunt, memoriæ huius voluit & apud posteros extare monumentum. Nempe templum sub nominibus illorum consecratū,quod ipse in eo loco ædificauit, quem Boleslauiam, ex Boleslai filij eius nomine,in hodiernum diem appellant,atq; inde breui tempore migrauit ad dominum, corpore ad diui Georgij relicto,in quo templo sepeliri illud moriens iusserat. Ac nunc quoq; illic iacet, lapideo Mausolo conditus. Marito funerato filijsq; adhuc ætate imbecillioribus, Drahomita regimen inuadit, ac statim odium in Christianos malè diu dissimulatum detegit,edicto proposito,vt templa Christiani occluderent,à cultu ceremonijsq; abstinerent. Sacerdotes populum ne docerent, nec ludimagistri discipulos. Secus facientibus carcer, exilium,mors denunciata. Pragæ magistratus immutati,& pro Christianis idolatræ crudelissimi substituti, quorum instinctu clam,palamq;,ac semper impunè,fidei cultores indignè tractabantur,occidebanturq;. At si quis ex Christianis vel se defendendo,vnum illorum aliquē interfecisset,pro vno in decem capita animaduertebatur. Sed ne hac quidem pœna inexplebilis Drahomiræ feritas sarciri potuit,nimia cupiditate ardente pellendi delendiq; quàm primū omnes Christianos. Accito igitur sæuissimo in Christianos ciue,quē Pragensibus prætoris loco præfecit,execrabile illi desideriū animi sui indicat, illudq; ab illo expleri,dolo aut vi impense rogat,preciū operæ bene nauatæ amplum

Educatio S. Venceslai.

Mors Methudij & Cyrilli.

Drahomira marito extincto in Christianos persecutionem instituit.

Prætor Pragensis minister crudelitatis Drahomiræ.

promittens. Reuerſus ille domum, magnam vim armorum occultè ad ſe, ab ſeditioſis & facinoroſis hominibus comportari, ipſosq; ad diem certum adeſſe iniungit. Ea re quocunq; modo prodita, in ancipiti Chriſtiani erant, cederene malo, an illi reſiſtere deberent: confirmato tandem ad reſiſtendū animo, & ipſi clam in loca oportuna gladios & arma inferunt. Hoſtium amplius ſexcenti, iſtorū quadringenti conuenerant, primumq; domos ſuas ab impugnatione hoſtili propugnabant, mox eruptione facta, per cuneos ordinati, impetum in hoſtes circa domos diſperſos faciunt. At illi numero maiore nixi facilè in vnum conglobantur, ad vtrorumq; clamorem, vulnera, cædem, vndiq; concurritur, & ab vtraq; factione pugnatur acerrimè. cadunt vtrinq; & hinc & illinc crebri, forumq; & vici & plateæ ſanguine fœdantur, victoria tamē certaminis penes Chriſtianos fuit. In hoc certamine ab vtraq; parte octingenti deſyderati ſunt. Drahomira ex crudelitate in crudelitatē muliebri impotentia ruens, poſteaquā primæ inſidię euentu ſuo caruerūt, nouas rurſus per eundem prætorē, aut verius carnificē ſuum adornat, illisq; viam ipſam præſtruit, dato publicè mandato, ne quis intra vrbem cum telo gladióue ambularet, ſed arma quiſq; ſua, vt in domum prætoriam inferret, repetiturus illa, vbi euidens cuiuſq; neceſſitas poſtulauerit. Chriſtiani etſi perfidiam Drahomirę ſemper habèrent ſuſpectam, ne tamen mandata illius contemnere viderentur, arma in locum deferunt, ad quem aduerſam quoq; factionem deferre conſpiciebant. Interim quies & pax inſidioſa vrbem tenebat, donec maturū Chriſtianos adoriendi tempus ſe offerret. Ad hoc facinus patrandū, nox multa à prætore delecta, ne in die, vti nuper, tumultus fieret in populo, multiq; percuſſores circum domos Chriſtianorum diſpoſiti: alij prætereà in ſubſidijs occultè ac ſine ſtrepitu collocati. Tum quibus præceptū datum erat in domibus, cubiculis, lectulis, Chriſtianos ſemiſomnes, ſeminudosq; plures quàm tercentos obtruncār. Læta vehementer hac clade Drahomira, ſed nec dum ſatiata, reliquis inſuper Chriſtianorū qui ſuperfuerant, improbam ingluuiem quærebat implere. Denuò igitur ſanguinario prætori ſuo dat negotium, ne quē Pragę Chriſtianum incolumē relinquat, ſed clam, palamq; obuios quosq; ſine vllo diſcrimine, vt de medio tollendos curet. Ille ſicarijs & carnificibus ferro ſuccinctis ſtipatus, per forum incedere, nulli Chriſtiano obuio parcere, adeoq; omnes terrere, vt foro abſtinere cogerentur. Hac neceſſitate coacti, enſes & tela quę celauerant, domiq; ſuæ quiſq; ſibi retinuerat, rurſus ad tuendum ſe promunt, mori pugnando, quàm in tanto metu domi reſidendo viuere præoptantes. Vbi igitur multos ſimul in publicum cum telis, Prætor furibundus prodire videt, exclamat magna voce, reos eſſe crimine læſæ maieſtatis Chriſtianos, qui mandata Drahomirę tranſgreſſi eſſent, ideoq; morte dignos, atq; omni ſupplicio. Et cum dicto concitat turbam in Chriſtianos, qua illi diſiecta, diſſipataq; fugientem Prætorem vſq; in domum illius perſequuntur, ibidemq; ſerò licet, confodiunt. *Prætor interfectus.* Si parens Drahomiræ occiſus fuiſſet, maiorem ipſa dolorem accipere non potuerat, quàm accepit ex nece miniſtri crudelitatis ſuæ, omniumq; ſcelerum conſcij, quæ in Chriſtianos ipſa deſignauit, vel adhuc deſignare cogitauit, modò diutius carnifex ille perduraſſet incolumis. Quaſi igitur intempeſtiuè ablatū, tanto dolore, plangoreq;, ac tanta indignatione proſequebatur, vt cum Chriſtianos, qui Pragæ erant, perdere nequiſſet, ad incendenda, perdendaq; illorum templa manus admouerit, ſubiecto igne templo Teynenſi, mox diui Georgij, in quo maritum eius ſepultum eſſe diximus. *Templa Christianorum ſuccenſa.* Tum verò ſecundum tam impia, tamq; immania matris facinora Venceslaus qui hactenus, ne in principatum ſuccederet, ætatis ſtudiorumq; excuſatione vtebatur, auiæ maximè hortatu, pollicentis, ſe quoq; curarum nepotis fore participem magno omnium aſſenſu, regimen in Boiemos ſuſcepit.

Incidiſſe

[a] *Incidisse ferunt in Arnolphi Cæs. Imperium & Michaelis IIII. Porphyrogeniti Græci Cæsaris ætatem. Volaterranus hoc contigisse ait, anno Christi 998. sed falsò cum antè sit Arnolphi memorotũ seculum.*

[b] *A morte Pogonati ad mortem Ludouici senioris Regis Germaniæ (obijt is anno Christi 878) qui Raslaum luminibus orbum reddidit, intercedunt anni 190. Auctor sub Barbato Morauos regnare cœpisse: sexagesimo pòst, Raslaum regnasse perhibet. Dauus hic sum non Oedypus. Hungari Suatoplucum in secundum ingressum locant, qui fuit anno Christi 744. tum à Pogonato erunt anni 58. quod magis ad mentem auctoris (num ad veritatem dubito) facit. quia missus faciendus erit Ludouicus.*

[c] *Raslic non à Ludouico Imperatore Pio, sed ab eius filio Ludouico Rege Germaniæ qui cum Marcomannis plurima dicitur gessisse bella (hic etiam Germanicus dictus, pater Carolomanni & Caroli crassi) oculis est priuatus. Perperam nonnulli hic tribuunt Ludouico Balbo Pij Cæs. F. cum Balbus Caroli Calui fuerit filius.*

[d] *Reges Morauiæ:*
- *Raslaus.*
- *Hormidorus.*
- *Suatobogius.*
- *Suatoplucus. huius filius Suatobogius, postea verò Suatoplucus dicitur, nisi duos illi fuisse dixerimus.*

[e] *Ludouicus IIII. Arnolphi. F. vltimus è Caroli Magni linea recta, obijt Ratisbonæ anno 911. Sed Ludouicum Bosonis Regis Prouinciæ filiũ, Regem Italiæ Neapolim, Ludouici III. Imperatoris, Veronæ Berengarius abdicare coegit, sũ oculis regnoq; priuauit.*

[f] *Nicolaus Magnus Rom. P. M. incidit in annum Christi 858. in Ludouici III. ætatem, tertium inquam, ab Arnulpho.*

[g] *Anno Christi 860. Bulgari religionem acceperunt; 30. annis pòst alij Slaui, Suatopluco vel Sueropilo rege. Blondus.*

[h] *Henricus Auceps Imp. appellatus anno 919. obijt 936. Victoria celebris aduersus Hunnos ad Mersburgum Saxoniæ oppidum, vbi 40. milia Hunnorũ cæsa perhibentur.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER QVINVS.

AD tollendam fraternam discordiam, quam plerumq; inter fratres bona indiuidua suscitare solent, in ipso statim principatus introitu decernitur, vt Boleslao fratri iuniori pars aliqua hæreditatis assignetur, finesq; vtriusq; ditionis constituantur. Boleslauia ei assignata est cum territorio suo vltra Albim, ita vt Albis fluuius citra vltraq; terras finiret. Mater iuniorem filium moribus suis congruentem secuta est: Venceslaus principis thronum solus Pragæ obtinuit. Alius fortasse mutato honore, id quod subinde vsuuenire videmus, mores quoq; aucta dignitate & potentia immutaret: at Venceslaus ab omni ambitione inuictus, demissius penè princeps, quàm priuatus agebat, aliquantoq; diligentius obseruabat, ne quid de instituto prioris vitæ apud auiam transactæ intermitteret. Nam & noctibus intentius quàm prius ad psallendos psalmos, laudesq; Deo dicendas vtebatur, & dies per plura pietatis officia transigebat, crebrius in funus prodeundo, languentes inuisendo, laceros nudosq; conuestiendo, pauperes alimentis sustentando. Instituerat præterea sibi inediæ ac vigiliæ quoddam, quasi cum auia certamen, experiri satagens, ipse, an illa sæpius ieiunaret, peruigilaretq;. Interim Drahomira dirumpi præ inuidia, secumq; nefaria aduersus socrum meditari, quòd illa maiore gratia apud Venceslaum, quàm ipsa mater polleret, religionemq; Christianam

XVI. Sanctus Venceslaus.

Boleslao fratri hæreditatis portio tributa.

Volaterranus duos fratres Caino & Abeli comparat.

Venceslai pietas.

nimis prolixè proueheret. Nec longius nefariè meditata perficere distulit, quàm inuenit cædis perficiendæ audaces sicarios. Instante exitij die, quē Ludmilla futurum diuinitùs præuiderat, vocat ad se clientulos omnes, mercedemq́; cuiq; suam dissoluit. Et præterea quicquid in penu, in cella, in horreis, in loculis redundaret, id sua manu in sinus, vsusq́; pauperum transfudir. Post

Sancta vidua Ludmilla à Thoma & Gumone submissis à Drahomira in templo necatur.

hæc remotis arbitris, ac solo adhibito Paulo sacerdote, ante aram prouoluitur, factaq́; exomologesi de mann eiusdem sacerdotis, sacrosanctum vitæ accipit viaticum, mox inde fini suo propicium Deum exorat, cum ecce tibi eadem hora submissi à nnru, Thomas & Gumo, nō tam genere, quàm scelere nobiles in sacrarium irrumpnnt, ac velo, quo sancta vidua caput velatum habuit, elisis faucibus prostratam suffocant. Non defuere qui Venceslaum ex cæde auię

Nulla necis maternæ vlciscendæ libido.

vehementer perturbatum ad vlciscendum inflammarent. Alij, si ipse vlcisci nollet, sibi hanc dari prouinciam deposcebant. Vtrosq; ille, quàm potuit, grauissimis verbis corripuit, quòd aliena à pietate erga qualemcumq; matrem, aliena deinde à modestia, & tolerantia Christiana suadere auderent, ignari, aut patum memores, quid ore suo dicat Dominus: Mea vltio est, & ego retribüam illis in tempore. Qnemadmodum euenit, anno nondum reuoluto, vt ambo sceleris ministri, nō solùm miserè, sed etiā notabiliter extinguerentur: notam

Sicarijs diuinitus inflicta pœna.

videlicet vterq; suam ad posteros transmittens. Nam cum alter eorum barba rutila insignis, alter malè pedatns esset, non aliter nati natorum, & qui hodie nascuntur ab illis, vel ruffescunt, vel à pedibus laborant: nam vtraq; familia apud Boiemos etiam nunc extat. Cæterùm impiæ matri, ideo impunitas diuturnior concessa videbatur, vt filij pietas, quò diutius illam mater insectaretur hoc clarior euaderet. Tametsi alios quoq; præter ipsam matrem, molestos sibi infestosq́; habuit, quasi parum idoneus ad exequenda Principis munia, quæ exequi, non per sacra & ceremonias, sed magis per arma & acies oporteret.

Radislaus Mistibogij Gurimensis F. aduersus Venceslaū insurgit.

Ante alios autem Radislaus Gurimensis princeps; Mistibogij filius, hac vana spe inflabatur, quasi solo armorum terrore Venceslaus expugnari posset, agros eius incursare, armatosq́; illi viros ostendere incipit: nec vllos legatos de pace agentes audire vult: imò quò magis Venceslaus paci studuit, eò maiorem etiam suspicionem pauoris aduersario faciebat, adeo vt superbissimè tandem Venceslao responderet: Se, nisi tradito sibi totius Boiemiæ principatu, ab armis nō discessurum. Coactus igitur à suis Venceslaus, militem atq; aciem contra Radislaum instruit: vidensq́; omnino iam sibi dimicandum esse, classicum cani vetat, priusquam ipse Radislaum alloquatur. Data alloquendi potestate, Si aliter, inquit, nisi prælio res pacificari nequit, cur non potiùs

Monomachia Radislao oblata.

sine magna aliorum clade, sine multo insontium sanguine, ipsi inter nos singulari certamine decernimus? victoriæ permissuri, vter vtri iustiùs imperare debeat. Perinde quasi iam manibus victoriā Radislaus teneret, conditione proposita lætari, instareq́;, & ad pugnam ineundam festinare. Loriculam super cilicinam vestem indutus, paruoq́; ensiculo succinctus erat Venceslaus, cum in arenā prodiret. At Radislaus cataphractus hastatusq́;, cum longa insuper machera contra sese inferebat, erecta vtrinq; acie velut ad nouæ rei spectaculum. Nouum enim esse videbatur, vt ipse Venceslaus pro imbelli habitus, componere se cum bellatore auderet. Vbi sub ictum ventum est, alter signo crucis frontem pingit, alter hastam vibrare festinat, idemq́; subitò angelos videt, atq;

Prodigium.

hanc vocem velut ab homine promptam, ponè se exaudit: Ne feri. Ac nemine conspecto, qui illam promiserit, vim numinis, fauore propitio Venceslaū prosequentis veritus, humi procumbit: veniam audaciæ exposcit, seq; potestati victoris permittit. Alleuat prostratum Venceslaus, dataq́; venia, & dignitate ei restituta, monet vt contumaciam in obsequiū debitum vertat, ne pòst grauius ab irato numine plectatur. Hæc in Germaniam celeriter nunciata, aulam

Cæsaris, apud alios admiratione, apud quosdam irrisione affecerunt. Ottho tunc regnabat, qui Germanorum primus coronam Cæsaream legitimè sibi traditam in Germaniam intulit, vir illo honore, ob celebrem pietatem & raram in bellis fœlicitatem non indignus, nec alienus à Venceslao, propter eximias ipsius virtutes: & qui vnà cum alijs Germaniæ Principibus, maiestatem Cæsaream officiosè comiter q; conseruabat. Is Ottho deliberandi causa, diem ad conueniendum principibus Vormaciam edixerat, quò vbi Venceslaus quoq; euocatus sine vlla dilatione venisset, dicitur, postridie dum solemne sacrificium cunctantius sacerdos facit ipse similiter cunctantius curiam introijsse, eamq; moram, quasi ex ambitione nata fuisset, principes adeo ægrè tulisse, vt conspirarent, ne quis ipsorum venienti assurgere, neu supra se locum considendi dare vellet. Persuasum deniq; Cæsari fuisse, vt sine vllo honore Boiemum, velut arrogantem transmitteret. At Cæsar ex conspectu duorum angelorum, qui Venceslaum in curiam deducebant, subitoq; ibidem disparuerant, obstupefactus, throno exilit, aduersum vadit, ipsumq; Venceslaum tantum non adorat, ac manu mox sua ad subsellia perductum, assidere sibi proximum iubet. Cæteris vehementer factum admirantibus, Cæsar facti causam aperit, vicissimq; miratur, quòd nemo præter se quisquam angelos, tam clarum manifestumq; sui spectaculum exhibentes, oculis suis aspexerit. Hic Moguntinus Pontifex, se quidem nihil planè vidisse inquit, cæterùm horrore quodam se perfusum fuisse confitetur, ac tunc demum famæ quoq; nuper inuulgatæ, quemadmodum videlicet interuentu numinis ab hostis impetu seruatus fuerit Venceslaus, fidem se habere, quando in præsens paria numina, eundem à calumnia vindicauerint: quare inde simul vniuersi errati veniam deprecantur. Cæsar præterea hunc tam liberalem hospiti habuit honorem, vt potestatem ei petendi concederet, quicquid petendum sibi à Cæsare putaret. Existimabat autē Cæsar, gloriosa eum & ambitiosa petiturum. At is brachium diui Viti ex Gallia, sub Ludouico pio Corbeiam in Saxoniam translati, magnaq; religione in Boiemia culti: dein Sigismundi quoq; Burgundiæ regis, propterea quòd Vandalicæ nationis fuerit, reliquias sibi dari postulauit. Ad quæ postulata Cæsar subridens, feres tu, inquit, primo quoq; à reditu nostro in Saxoniam tempore, quas habere cupis reliquias: interim dona Cæsare digna à nobis accipe, Regium in primis decus quo te ex dignitate tua meritò decoramus, deinde [a] tributo absoluimus, quod Carolus quondā soluen dum Cæsaribus instituerat. Iussit postremò & insignia sua Venceslaum ferre, fuscam aquilam in clypeo candido. Facilè hoc, & illud alterum de tributo amplexus est Venceslaus, sed idem caput suum diademate cingi, seq; Regem inungi, aut rex à suis appellari nullo pacto sustinuit: quanquam à Cæsare, atq; ab alijs regibus, & principibus, Rex in epistolis salutaretur. Allatis ex Saxonia sanctorum corporum Pragam reliquijs, Venceslaus omnia alia ædificia missa faciens, applicare architectum manus ad ædem diuo Vito designandam, construendamq; imperat. Subijciens dignissimum esse, vt profanis ædificijs sacra anteuertant. Cæterùm antequam illa inchoata erat, iam in templo diui Georgij à patre suo extructi Venceslaus locum sepulchro, in quod auia Ludmilla transferretur, delegerat, simulq; absoluerat, ita vt nihil iam reli qui superesset, nisi vt translatio funeris ex arce Thetin, in arcem Pragensem à sacerdotibus perageretur. Auertere vnus aliquis ab instituto Venceslaum cupiebat, inquiens, iam pridem corpus auiæ computruisse: quandoquidem plus triennium esset, cum illud terra obrutum iaceret, proin nimis seram fore eius corporis translationem. Excipit Venceslaus, & si quidem iam in puluerem sit redactum, vel ipsum puluisculum perferri ad me cupio: sed contrà fortasse eueniet, ac tu mi pater autumas: fac modò vt desyderio meo vnà eum

Otho Magnus Aucupis F. imperare cæpit anno 936. fuit Magni ducis Saxoniæ nepos.

Vēceslaus Vormaciam ad Imperialia proficiscitur comitia.

Secundum prodigium.

Sacras reliquias Venceslaus petit.

Rex salutatur: tributo absoluitur, insignia donantur.

Abnuit regiā dignitatem.

Delubra extructa.

cæteris morem geras. Paret ille, seq; suis collegis addit comitem, vsq; ad locum vbi sepulta erat Ludmilla sepulchro recluso, nares statim omnium odor perfudit suauissimus, adhucq; suauior arcula reclusa, in qua corpus tabe incorruptum, integrumq; iacebat, nisi quòd parum quiddam ei de naso decerpserat arculæ tabella confracta, quam incuriosè quidam tractauerat. Igitur læti re præsenti sacerdotes, feretrum subeunt, corpusq; miraculis clarum, quo iubet Venceslaus deportant, cōduntq;. Sed enim Architecti quoq; in templo diui Viti proximo operas vrgent, vt opus celerius excrescat, festinante Venceslao ad noui templi dedicationem, sanctarumq; reliquiarum consecrationem. Ac tunc primùm creandi Pontificis mentio orta: siquidem nullus ad eam vsq; diē Pontifex in Boiemia creatus erat, sed à principio Morauiæ Antistes, postea ex Bauaria Ratisponensis, officio Pontificali apud Boiemos fungebatur. Idem Ratisponensis in Morauia quoq; aliquandiu faciebat, quamdiu videlicet vacua sedes ibidem suo Præsule fuerat, nempe annis quinq; & triginta. Quanquam igitur Venceslaus Ratisponam pro Pontifice (diuus Volffgangus tunc Pontifex ibi erat) qui templo diuo Vito destinatum in arce Pragensi dedicaret, suos quosdam miserit, non ideo tamen curam remisit quærendi viam, qua facillimè ad inducendum Pragam Præsulem, vt instituerat, peruenire posset, sed has eius pias curas, sicut plerasq; alias ad religionem pertinentes, mater nimis impia interturbare non destitit. Pari modo, vt mater, Boleslaus filius moratus, armatusq; ad turbandam, & oppugnandam fratris pietatem fuit. Nam si aliâs vnquam educatio ostendit, quantum momenti afferat ad ingenerandos hominibus mores, tum certè in illis duobus alumnis, ex ijsdem parentibus prognatis mirificè demonstrauit. Nam Venceslaus qui à Ludmilla muliere religiosa eductus à puero fuerat, omnibus pietatis, & cuiusuis præterea virtutis numeris vir absolutissimus euasit, sicut è diuerso Boleslaus tum impius, tum sæuus, tum indomitus & violentus: quia Drahomira, quæ Boleslaum aluit, comparibus vitijs infectissima erat, paratissimaq; per quamlibet occasionem, incrementa bonæ religionis impedire, ac potissimum in sacerdotes desæuire, quasi penes illos culpa resideret, quòd disciplinæ (vt ipsa dicebat) ignauissimæ deditus Venceslaus, maiorem diei, noctisq; partem, circum sacella & aras aliasq; ceremonias, quam in negocijs serijs, & ad Principem pertinentibus contereret: quodq; illorum ipsorum sacerdotum instinctu, neque reuerentiam erga matrem, neq; charitatem erga fratrem continuaret. Itaq; custodes plagosi per vias appositi erant, qui ictu plagarum sacerdotes prohiberent, quo minus Venceslaum per quotidiana officia adire possent. Qua de re factus certior diuus Volffgangus, venire in Boiemiam ad dedicandum templum supersedit, hac excusatione vsus tanquam breui futurum esset, vt Antistes Pragæ inauguraretur. Cæterùm nec Venceslaus fauorem erga sacerdotes, cultumq;, nec vicissim illi officium solitum, qualicumq; iniuria accepta, interrumpi sibi permiserunt. Furente indies magis ac magis Drahomira, cum quotidie fermè audiret, tanti esse Venceslaum in sacerdotes obsequij, vt ipse suis manibus vinum inter sacra, libaq; & thura illis subministraret, vt identidem illos domi quemq; suæ inuiseret, necessarijsq; rebus ante tempus succurreret, vtq; à seruitute profana multos redimeret, & ad seruitia Dei illos conuerteret. Vt deniq; noctu plerumq;, vel in ipsa hyeme nudis incederet pedibus ad templa, in quibus peruigilia celebrabant sacerdotes. Ferunt Podiuinum, qui intimus Venceslao, & assiduus comes fuerat, malè aliquando à frigore & niuibus acceptum fuisse, quamquam ipse calceatus, ducem suum discalceatum subsequeretur, rursus tamen subitò incaluisse, cum primum videlicet pedes suos quemadmodum iussus erat, vestigijs ducis impresserit. Paulisper inter hæc suam rabiem Drahomira remisisse videbatur, postquam certior facta erat, Venceslaum tædio vitæ aulicæ & curarum

Translatio corporis D. Ludmillæ. *Ius præsulis Ratisbonensis in Boemia & Morauia.* *Diuus Vuolffgangus Episcopus Ratisbonensis.* *Educationis fructus.* *Boleslaus matrisat.* *Implacabile in sacerdotes Boleslai odium.* *Venceslai benignitas.* *Podiuinus Venceslao intimus.*

rum

rum publicarum,circumſpicere locum ſepoſitum,in quem cum ſodalibus diui Benedicti cucullatis,ipſe quoq; ſodalis futurus diuerteret.Nam & Romam ad Pontificem ſuos iam miſiſſe inaudierat,qui peterent, vt illius authoritate liceret,in Boiemia eiuſmodi ſodalitium inſtitui.Sed dum Romanus Pontifex legatos diutius propter domeſticas ſeditiones retinet, dumq; interim Venceslaus de conſuetudine ſua, deq; ſacris & ceremonijs nihil quidquam intermittit, non ſuſtinens vlteriorem dilationem impatientiſſima mulier conceptum iampridem de tollendo Venceslao parricidium exequi properat.Natalis tunc dies infantuli,recens ex Boleslao æditi ſe obtulerat.ad hunc ſimul con celebrandum mater iuxta atq; Boleslaus frater verbis ſuauiſſimis Venceslaũ inuitant,gaudio ipſorum cõmuni oblatum eſſe tempus dicentes,quo tota domus Principalis meritò gaudere debeat,nato ex Boleslao Principe, qui ſpem ſucceſſionis in principatu Boiemiæ continuaret. Siquidem Venceslaus præter aliã rebus in alijs abſtinentiam & continentia,conſtantiaq; ſeruatæ quoq; in omne æuum ſuum virginitatis ſinæ clarus fuit:Et Boleslaus tunc primũ pater eſſe incepit,producto ad ſpem ſucceſſionis filiolo.Hoc igitur modo inuitatus Venceslaus,tametſi multo ſatis tempore,à quouis,matris fratrisq; contubernio ſe remouiſſet,attamen,vt antiquum ſeruaret morẽ ſuum,nemini cuiquam,non ſolùm natura coniunctiſſimis,officium ſuum denegandi,ad natalitia ſe Boleslauiam uenturum ad diem recepit. Interimq; in cubiculum ſecedens,quos fideliſsimos habuit,ſecum ad feneſtrã ſeducit, iubetq; eos in atriũ Pauli presbiteri, frequentia ſacerdotum refertum deſpicere:ac mox altè ſuſpiria ducens,quàm cuperem inquit, vanus videri augur, vtinamq; fiat, vt irrirũ venti ſecum auferant meum augurium, videre tamen mihi iam videor, eum locum, qui mea cura, tanto ſacerdotum cœtu, quantum cerniris celebratur, paulò pòſt diſceſſu hinc meo,repente deſertũ iri,cędem videlicet ſacerdotum futuram per iſta diuinans, quæ illis ab interitu ſuo immineret. Cæterùm qui tunc præſentes aderant,non intelligebant, quorſum dicta hæc tenderent.Podiuinus tamen, ſcopum coniectura attingebat, cum ducem ſuum reuocare à propoſito Boleslauiam eundi tentaret,ſed in caſſum.Olim namq; pro religione & pietate Venceslaus,nullũ periculum, nullum caſum,nullum vitæ diſcrimen ſibi vitandum putauit,ideoq; die luſtrali appetente,nihil amplius moratus,quàm dum ſe apud ſacerdotem expiat,dum aræ adſtat,dum ſacroſanctum delibat libum, extremum ſalutis viaticum, inde continuò Boleslauiam petit. Sed neq; Boleslaus procraſtinat fratri ire obuiam, eum complecti, gratulari aduentui compoſita adulatione.Conuiuio dein mater adhibita, quanto magis ad omne facinus exercita erat,tanto blandius hoſpitem filium habuit,traxitq; in ſeram noctem conuiuium. At Venceslaus, quanquã intelligeret quò tenderent blanditiæ,& quamobrem produceretur conuiuium,non tamen omiſit, quin de media nocte ſurgens, iret in templum, vt orationes ſolitas deo optimo cõmemoraret. In ea re occupatũ inuadit Boleslaus frater,à matre ad ſcelus vigilantiore excitatus,ac primo ab ictu ſuo fruſtratur, enſe ſibi de manibus ob inſperatum ſtuporem elapſo, mox redeunte animo & furore,quẽ ſceleris participes clientuli extingui non patiebantur,ictum repetit,ac facilè inermem fratrem, patienterq; plagam excipientem,interficit:diſſimulataq; necemane ſtatim filium luſtrat,nomenq; ei inter luſtrandum,Strachyquas,à terrore conuiuij mutuato vocabulo,quod ipſe terribile parricidio effecerat, indit. Adeo gloriari in malitia etiam ſua geſtiebat,qui potens erat in iniquitate:neſcius adeſſe Deũ bonis omni tempore,tum in vita tum in morte, quemadmodum illuſtriſſimo tunc patuit exemplo.Eadem quippe nocte Rex Daniç (vide quanto interuallo à Boiemia ſemotus) per quietem ſe admonitũ oraculo teſtatus eſt,vt martyris Vence slai in Boiemia à fratre obtruncati,memoriã ſibi

Boleslao infãs natus.

Vẽceslaus perpetua virginitate celebris.

Inuitatur Venceslaus ad Natalitia.

Præſagia de cæde ſacerdotũ.

Boleslauiam profectus Venceslaus.

Venceslaus à fratre in templo orans trucidatur.

Strachyquas filius Boleslai.

Somnium Regis Daniæ.

colendam susciperet, id quomodo ab ipso factum, cerimoniæ, sacerdotes, templum in Dania diuo Venceslao dedicatū declarant: Vt interim alia penè infinita miracula data opera trāseamus, partim quia nota & illustria, partim quia decantata à nostratibus, diebus penè omnibus habentur.

XVII. *Boleslaus Sæuus.* Boleslaus, parto audacia & scelere principatu, audacter etiā illū, & nō sine scelere ab initio gessit, idq; nō obscurè. Siquidem clara voce, omnibus qui aliqua cum diuo Vencesiao familiaritate coniuncti erant, ac præcipuè sacerdotibus, quicunq; sua sponte Boiemia non decederent, carcerē, exilium, cædem denunciauit. Adiecit mater, ne cæsi terræ mandarentur, sed abiecti, vt in campis iacerent, esca dilanianda canibus, alitibusq;. Intra breue igitur tempus vaticiniū diui Venceslai completū fuit, vaticinantis, Fore vt à discessu suo, atrium Pauli presbiteri sacerdotibus uacuum redderetur. *Podiuinus laqueo plectitur.* Correptus inter præcipuos ad supplieiū Podiuinus quoq;, totum bienniū in furca sub dio pendens, nulla tabe violari, nedum corrumpi cōnficiq; potuit, donec post haustam terræ hiatu Drahomiram, sepeliretur. Nam quo manifestior grauiorq; pœna appareret, quę meritò de crudelissima atq; impijssima muliere exigenda fuerat, eo loci, quo adhuc insepulta iacebant ossa occisorū sacerdotum, terra sua sponte dehiscens, viuā *Drahomira terræ hiatu absorpta.* Drahomiram, vnà cum curru, & qui simul vehebantur absorbuit, auriga solo incolumi, qui ad aram iuxta sitam, (nunc haud extat) equo desiliens accurrit, cum fortè tintinnabulū tinnire audisset, vt corpus Domini adoraret, execrante illum Drahomira omnibus maledictis. Quare locum eum etiamnum, vt execratum, funestumq; declinant viatores, qui arcem Pragensem ab occidentali plaga petunt. Quanquā terra eodem loci in statum pristinū cohæsit. Puniti & illi diuinitùs, qui Boleslaum affectati, gladios etiā suos aduersus diuum Venceslaum strinxerunt: *Necis conscij omnes diuinitus puniti.* pars enim eorum mente alienata, in rabiemq; versa præcipites ex alto deorsum se dabant: quidam in eos gladios, quos nudauerant incubuere. Ad hæc, templi paries, quem propè occisus fuit diuus Venceslaus, velut cædis ipse quoq; conscius, aut potius, vt testis foret sceleris sempiterni, nulla vllius opera abstergi eluiq; potuit à cruore, quo respersus ex corpore diui Venceslai fuerat. *Prodigijs territus de sæuitia remittit Boleslaus.* Hæc tandem tot prodigia, tamq; varia supplicia, Boleslaum exterruerunt, vt mitius deinceps cum Christianis agere, sæuitiamq; suam aduersus illos remittere inciperet. Accessit præterea nouus ex Cæsare Othone terror, minitante fratricidij vltionem, cum primum Hunnicum bellum confecisset. [b]Quippe Hunni ex Pannonia usq; in Sueuiam progressi, vrbem Augustam obsidione premebant, tanta suorum multitudine, vt dubitauerit Ottho, prodire ne in aciem contra tantas copias, an castris se tenere securius fuerit: sed dubitantem Vldricus, Augustæ præsul, in diuorum numerum postea relatus, indicto vnius diei ieiunio, ad ineundam pugnam impulit: certam ei victoriam (si pugnauerit) promittens. Nec fefellit, tantam enim inter Hunnos stragem Ottho ædidit, vt Lycus Augustanus fluuius, mutatis in cruorē aquis, alueum suum fœdauerit. Capti in eadem pugna duo Hunnorum duces, supplicia erucibus luerunt. Ex Cæsarianis maximè insignis Conradus, Otthonis gener excidit. Atq; hoc interim spacio, quod per moras huiusce prælij interiectum fuit, Boleslaus, vicum quem inhabitabat, fossis, vallis, mœnibus cingendum, muniendumq; suscipit, & quo celerius susceptum opus perficiat, vicinæ nobilitati iniungit, vt certum quisq; paterfamiliâs colonorum suorum numerum operi continuando attribuat. Cœpit abnuere operam eiusmodi senex quidam nobilis, inquiens: Exemplum se à maioribus non accepisse, vt ædificandis muris operam aliquam locaret, sed vt potius pro salute principis in campo, & in ipsa acie siue eques, seu pedes dimicaret. Hic sæuus Boleslaus *Crudelis Boleslaus.* (sic iam is passim cognominabatur) solita sæuitie incensus: At ego, inquit, nunc statim exemplum in te statuam, quo cæteri admoniti discant parere princi-

principibus, non autem imperia illorum contemnere, ſtrictoq; gladio miſerandum ſenem confodit, ac denuo vicinis iniungit, vt iuſſa obedienter faciant. Operi abſoluto, cinctoq; oppido, nomen Boleslauia manet. Huic oppido cum Ottho appropinquaret, miſſis obuiam legatis Boleslaus pacem magnis precibus cum ipſis oppidanis cœpit petere. Valde præciſe Otthoeis reſpondit, aliter pacem coire non poſſe, niſi dedito ſibi fratricida Boleslao.[e] Porrò Boleslaus, omnibus rebus ad ſuſtinendam obſidionem neceſſarijs, frumento, pecore, telis, armis, viris inſtructus in oppido erat. Non ita Cæſar foris commeatu abundabat, vacuis vbiq; ex vicino horreis, & pecoribus in ſyluas longius abactis. Vnde paulò poſt factum, vt Cæſar ob rerum penuriam mutata duriore ſententia, animum ad molliora inflecteret. Cum igitur denuo Boleſlaus, quanquam ſatis vt dixi inſtructus, conſcientia tamen ſcelerum timidus, gratiã Cæſaris ambiret, pacemq; oraret, eam his tandem legibus impetrauit.

Prima erat, vt commiſſa piacula omnibus modis expiaret. *Cõditiones pacis Boleslao propoſitæ.*

Altera vt exules Chriſtianos reuocaret ab exilio.

Tertia ad tributum nuper remiſſum, denuo exſoluendum reciperet.

Vltima, vt eadẽ conditione atq; cæteri Germaniæ Principes, in nomen Cæſaris iuraret. Obſidione ſoluta, Boleslaus ſuis præcipit, vt è conſpectu ſuo ſepulchrum & corpus Venceslai remoueant, idq; noctu, per multas tenebras Pragam transferant, occulteq; ſine arbitris condant in æde diui Viti ab eodem Venceslao ædificata. Grauiter nimirum ferebat ſigna & prodigia, identidem ad corpus ſanctum, nunc in cæcos, nunc in claudos, nunc in ſurdos ædi: putabatq; fore, vt illo ad diui Viti ſepulto, Vito etiam potius, quàm Venceslao miracula ædita attribuerentur. Sed vide, vt ſe innocentia & ſanctitas, vt deniq; ipſa veritas contra aſtum, & improbam calliditatem perfacilè defendant. Plauſtro corpus impoſitum fuit, iuſſusq; auriga quantum poſſet accelerare, vt ante lucem è Boleslauia Pragam perueniret. At aurigam magis equi, quàm ipſe equos regebant, itaq; cum primo ad amnem cui Rochetnicze vocabulum, aquis tunc multis redundantem, deinde ad Vultauiam adhuc redundantiorẽ ventum eſſet, nõ ponte, vt ille volebat, ſed plena olueo, vtrumq; amnem equi tranſeunt, pedibus tantumnon ſiccis, mox vltra Vultauiam ad carcerem arci Pragenſi ſubiectũ, immobiliter ſubſiſtunt, nec inde vlla vi ſe amoueri patiuntur niſi die clariſſimo, cum iam multorũ aliorũ ſpectatorũ oculis res eſſet teſtatiſſima, corpus diui Venceslai vectores vehere, id quod obſtinatè prius illi negabant, quàm vincti ad vnum omnes è carcere illo dimiſſi fuiſſent. Corpus præterquã quod à corruptione poſt triennium incolume repertum eſt, inſuper etiam ab omnibus vulneribus erat percuratum, vna tantùm auricula capiti defuerat, eam Premyslaua Venceslai ſoror ad limen templi, in quo occiſus frater erat inuentam, arcula clauſam habuit. Cæterùm re, vt geſta fuit cognita, ne quid de corpore ſancto deſideraretur, eandem ſtatim Pragam miſit, ſtatimq; illa capiti ſuo adhæſit. Ab iſto dein tempore Boleslaus deſijt cum nu mine fraterno luctari. Imò rogatus à ſacerdotibus, quos de exilio reuocaue rat, vt templum Pragæ, in quo diuus Venceslaus requieſcebat, conſecrari pateretur, adeo ſe facilem ad exorandum illis præbuit, vt de fiſco ſuo pecunias in viaticum addiderit. Quo lautius Emeranus præſul, è Ratiſpona Pragam deduceretur. Et prætetea filium Strachyquatem, poſtquam paulò adoleuit, imbuendum bonis artibus, & religioſis diſciplinis, Ratiſponam ad eundem præſulem miſit, relicto domi iuniore filio Boleslao, quem vt hæredem principatus alebat. Ipſe deniq; totam vitam, paulatim ciuilioribus moribus, humanioribusq; mutare aggreſſus eſt, ac ſic iam Chriſtianiſmo affectus eſſe videri voluit, vt filiam ſuam, nomine Dombrauam, deſpondere principi Poloniæ Meſchoni, alia conditione noluerit, niſi vt ante ſponſalia eiurata veteri ſuper-

Fratris & in cadauer inuidia.

Translatio S. Venceslai.

Nuſquam alibi huius fit mẽtio.

Strachyquas Emerano præſuli Ratiſponenſi erudiendus traditur.

Boleslaus domi educatur.

Dambroucam filiam Miecislaus Poloniæ princeps pacto Chriſtianiſmo vxorem ducit an. 965.

stitione,ritu Christiano ille tingeretur. Nam idem Boleslaus ab infantia protinus,Vratislai patris cura,tinctus erat,sed ne quid dignū baptismo faceret, mala educatio perfidæ matris in causa fuit. Vix enim verbis exprimi potest,quantum tefert à quibus,& quo quisq; modo fuerit educatus. Inter hæc nō mediocrem hinc Boleslao formidinem incusserunt Hungari latè depopulata Morauia,vnde proximus in Boiemiam patet excursus,quē se illi facturos vti minabantur,ita re ipsa mox approbarunt. Ad eum cohibendū duos exercitus Boleslaus comparat:Alterumq; ad oppidum Czaslauiam:alterum ad arcem Ohebum collocat, atq; vtrumq; fossis cingit, sudibusq; præacutis aduersus equestrem Hungarorum impetum munit. Extrahere illi in apertum Boiemos, frequenti assultu crebraq; telorum iaculatione nitebantur:sed Boiemi tela excipere,obsideriq; cum pedestri exercitu, quā contra tantam vim equitum,cum pauxillo equitatu in aciem descendere malebant,donec tædio moræ Hungari, ad populandam Austriam,& inde ad Carinthiam deflecterent. Vbi à principibus illarū Alpium, Gotefrido, Ethardo, Tyrolo,& à Gregorio Aquileiensi patriarcha male mulctati,retrò ad sedes suas cum ignominia redire coacti sunt. Cum qua item Moraui tedierunt,qui in Boiemiam ad intercipiendos puteos venis argenteis scatentes de improuiso venerant,& amplius sexaginta puteorum fossores occiderant, cadauetibus illorum in cauernā quandam metalliciam proiectis. Subitò nāmq; & tumultuario milite Boleslaus submisso,maiore Morauorum strage cladem suorum rependit,& reliquos in turpem fugam vertit. At illi argento,quasi Loto degustato,nec cæde,nec contumelia absterreri potuerunt,quin ad dulcem fructū in Boiemia colligendum reuerti festinarent, adiunctis duobus equitum millibus, quos ex Hungaris in societatē prædæ sibi consociauerant. Primo & altero prælio cum Boiemis occurrere ausis inito, cum in vtroq; superiores euasissent, gloria elati, nuncios vtriq; & literas ad suos mittunt, inuitantes ad prædam participandā, & ad nouas in Boiemiam colonias deducendas. Interimq; ipsi nouū sibi,proximè Cutimense oppidum,Castellū condunt,ac in tantum ciues pauorē adducunt,vt pedem porta efferre non auderent,præsertim principe ipsorum nusquam apparente,nec quoquā existente qui docere posset quidnam cum illo actum fuerit, aut vbinam locorū perierit. Boleslao itaq; se dediderunt, & ab eodem suppetias sibi ferri petierunt. In procinctu erat tunc Boleslaus,copiasq; trifariam diuisas habebat,tribus constitutis ducibus, qui agmina ducerent, carris ab vtroq; latere circundata,præcedentibus ac subsequentibus equitibus, vt si qua per viam imposita esset dimicandi necessitas, pugnam expedito exercitu subiret. Qua nusquā in itinere oblata,ad castra hostium propius castra sua metatur,& omnes milites intra carrorum ambitum continet,ab ijsq; fossas cæcas,vijs transuersis,in quas Hungari equites præcipitarentur,fieri iubet:Ipse cum trecentis equis locū insidijs aptum occupat. Hungari cum ipsis Morauis multitudine & recentibus victorijs sibi fidentes,aciem priores ostenderunt: quā vbi duces agminis Boiemorum conspexerunt,portam decumanam recludunt,& per illam equitem pediti mixtum in hostes emittunt,qui à primo statim impetu,vt moniti erant,retrò in castra notis vijs se referunt. Hærent à tergo, cedentibus Boiemis, Hungari, & cum ipsis equis hauriuntur à fossis,craribus & straminibus intectis, ibidemq; plurimi opprimuntur. Adest mox & Boleslaus cū suis, lateraq; Morauorū inuectus,turbat ordines illorum, & dissipat: perterritisq; tam equitibus quàm peditibus, adeo instat,vt ne ad oppidum quidem nuper à se extructum respicerent, sed fuga sibi vtriq; salutem quærerent. Oppidum receptum ac solo æquatū,secureq; inde metalla circa Lipnicziam & Zdiatam, atq; alia Morauię vicina loca ab opificibus scrutabantur.

Otta tunc primum post victoriam illam satislautam, à Boiemis Christianis

Bellum Hungaricum.

Bellum Morauicum ob fodinas argentarias.

Gurimēses Boleslao se dedūt.

Hungari cum Morauis à Boleslao sternuntur.

nis Episcopi mentio, Boleslao coram memorantibus, tum indecorum sibi, tum indignum videri, vt Morauì, Bauarique & Misnij, ac cæteri finitimi suū domi haberent Episcopum, cuius præsentia atq; authoritate, religionis cultus & retineretur, & amplificaretur: solam Boiemiam, in tanto iam fastigio collocatam, Præsule, velut altero dignitatis oculo, carere, ac foras quasi luscam ad alienos Pontifices prospectare, quoties pontificalia munera in Boiemia essent obeunda. Quo audito Boleslaus interrogat: Quonam id pacto fieri queat, vt Pontifex in Boiemia constituatur? Edoctusq; viam à Christianis, Legatos ad Romanũ Pontificẽ mittit oratum, vt ædem Diui Viti in arce Pragensi sitã, Præsulis honore sublimem facere dignaretur. Sed ille tunc rerum status Romæ erat, eaq; ambitione atq; æmulatione pontifices inter se agitabant, vt alij alios sede deturbarent, vrbeq; fugarent, alij captos aut in vincula, aut in cœnobium conijcerẽt, alij nec mortuis sepultisq; parcerent. Quippe Stephanus in Formosum mortuum tanta rabie desæuijt, vt cadauer eius sepulchro eruerit, erutumq; in Tyberim proiecerit. Hoc verò omnibus quasi solemne erat, vt posterior prioris acta rescinderet. Quæ partim videntes, partim audiẽtes legati, inanes reuerti, quàm dubia incertaq; de institutione præsulis futuri ad Principem referre maluerunt.

Deliberatio de Episcopo in Bohemiã adducendo.

Schismata dissidiaq; Pontificum.

Stephanus Papa VI.

Vixere circa annum 885.

[a] *Superius ab Arnulpho in Morauia Reges translatum esse tributum dictum. De eo coniectura potius, quàm certa sciẽtia ariolari quid licet. Aiunt quotannis boues centũ & viginti, Item argenti pustulati quinquaginta pondo eo quòd Romano Imperio Ducatus Boiemiæ subiectus esset, pendere coactos. Argenti puri 150. Marcas censent.*

[b] *Bellum hoc incidit in annum 954. vel 955. vbi Leel & Bulcha Duces Hungari ab Henrico Bauaro suspẽdio necati, licet Hungari annales ante Otthonis tẽpora euenisse dicant sub Conrado Vormaciense, quẽ patrem (perperam) statuunt Conradi Salici Imp. Occubuêre Conradus sapiens Dux Sueuiæ & Francorum, Burkardus Dux Sueuiæ è Ludgarda filia gener Otthonis, sagitta traiectus.*

[c] *Bogislaum Bohemiæ Ducẽ sibi reluctantẽ perdomuisse Otthonẽ Hungarus inquit. Proditione Tugemiri ducis pecunia corrupti totam ditionẽ Slauorum citra Odram in potestatem Cæsaris venisse, Polonus scriptor asserit. Germani totos 15. annos durasse: sæpe intermissum rursus repetitum bellum. Diuturnitate fractum Boleslaum in Imperij fidem concessisse prodiderunt memoriæ.*

[d] *Hungari Morauia & Bohemia hostili manu vastatis citra Danubiũ arma verterunt, Carniolam, Styriam & Carinthiam inuaserunt. Dum eorũ incursiones Gothefridus Morauiæ Dux, & Eberhardus Corinthiæ Princeps cum Gregorio Aquileiensi patriarcha coercere nituntur, acerrimam pugnam conseruerunt: ibi quamuis plurimi ex Hũgaris occubuerint, desideratis tamẽ ducibus, profligatoq; patriarcha, dissipato et fugato exercitu præda onusti direptis trib. regionib. cũ victoria in Pannoniã rediêre.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER SEXTVS.

XVIII.

Ost Boleslaum sæuum, Boleslaus natu minor filius cognomine Pius, quia maior Strachyquas, Ratisponæ in cœnobio artõsus, bardocucullum induerat, Princeps declaratus est. Huius inter alia pietatis opera, non vltimo sanè loco numeraueris, viginti templa à fundamentis excitata, singulaque cerimonijs, sacerdotijs, censu & agris exculta dotataque. Haud aliter igitur sacerdotibus id temporis vusuuenit, ac

Boleslaus Pius.

Strachyquas ad D. Emeranum, Ratisbonæ fit Monachus.

venite gallis solet gallinaceis, qui in primo gallicinio, alta etiamtum & opaca nocte, rarioribus in locis,& valde pauci numero perstrepunt. At ijdem aurora appropinquante, certatim omnes,quisque in corte sua,plausu,alis,concentu, personant: Ita Sacerdotes aurora illis sua, ex propitio Boleslao resplendente, multi simul per multa templa matutinas Deo laudes alacri voce psallebant, Nec iam alia re vlla magis in politia sua, quàm præsule egere videbantur. Erat Boleslao sotor,cui Mlada nomen,virginitate & teligione conspicua:ea vbi cognouit Otthonis Cæsaris authoritate ac maiestate Romæ pacata esse omnia, certumq; tandem & legitimum ibidem extare Pontificem,de fratrē impetrat, vt sibi Romā (vnde in Boiemiam manauit Christiana religio) inuisere liceat, & quando ab alio,quàm à Pontifice Romano Antistes Pragæ institui nequeat, se quoq; id effecturam,vt citra cunctationem ille instituatur, recipit. Romam igitur veniens,in hospitium Sanctimonialium, sectam diui Benedicti affectantium se contulit: longè enim lateq; eius sectæ laus tunc diffusa erat,multique religiosi tam ex virili, quàm ex muliebri sexu nomina in illam dabant. Sed nec Mlada dare suum nomen diutius morata est, quàm vt edisceret ea, quæ ante sectæ professionem ediscenda fuerant. Instante die quó virgo nobilissima capi,flammeoq; velati à Pontifice debuit,venit ad tempus in templum Ioannes Pontifex Romanus,qui sibi vltro capiendi velandique illam munus desumpserat. Cæterùm cum enunciare nomen Mladæ, tanquam Barbarum nequiuisset, vocabulo id Mariæ permutauit; Mariaque inde ab omnibus, quæ prius Mlada, vocabatur. Ac Pragam reuersa, virginem vestalem, apud ædem Diui Georgij virginibus vestalibus dicatam, egit, obtulitque fratri Diploma, quo idem Ioannes Romanus Pontifex nominandi Pragæ præsulis Boleslao potestatem faciebat. Atque is Dethmarum quendam è Saxonia oriundum, in eademque Saxonia sacris & religione,apud sodales Magdeburgenses initiatum, de sententia omnium sacerdotum primum in Boiemia Antistitem nominauit,curæque habuit,vt solemniter,& more aliorum in Germania Pontificum, à Moguntino Præsule,tanquam suo Metropolite, inaugararetur, vtque Regalia (quemadmodum vocant) ab Otthone Cæsare acciperet. Nouo Præsule instinctore, Slauonicus, Libicensis Comes (sic enim qui vicariam principis iurisdictionem regionatim per arces, vel oppida administrabant tnne appellabantur,vt nunc quoque apud Hungaros Comites vocantur, & apud Polonos Palatini) filium suum Voytichium, egregia indole iuuenem, quem in aulam Cæsaris mittere destinarat, mutata sententia Magdeburgum misit, vt ibi eisdem institutis & præceptis, in eodem quo Dethmarus cœnobio edoctus erat, imbueretur. Ea namque tempestate cœnobitæ non minus in erudiendis discipulis, quàm cerimonijs procurandis occupari fuerant. Imò pleraque cœnobia, id erant tunc, quod nunc sunt Gymnasia. Præfuerat vrbi Magdeburgensis prȩsulis nomine Adalbertus,quem primum omnium Ottho Cæsar Metropoliten ibi instituit, virum à commendatione virtutum celebrem. Huic cum Voytichius ab omni item virtute commendatus esset, solemni more eum in religione Christiana confirmat, & pro Voytichio, nomine sibi ignoto, Adalbertum eum suo vocabulo appellat, sicque deinceps nominatus est. Accidit fortè vt è ludo literatio domum reuertenti, Dethmarus Pragensis pontifex vita decederet, continuò Boleslaus Princeps, manus Adalberto inijcit,& frustra tergiuersantem, Pontificem magno collegij sacerdotum assensu declarar, ac non multo pòst Veronam ad Otthonem Cæsatem ire iubet, regalia iura petiturum. Grauissimè antea Dethmarum Christianæ religionis hostes ferebant, multò nunc grauius Adalberto succedente commouebantur, veriti ne hic Pontifex, quantò necessitudinibus, nobilitateque & gratia apud principem præpolleret, tantò faciliùs omnem illorum superstitionē deleret.

Mlada soror Romam proficiscitur. Maria à P.M.nūcupata.

Monialis fit ordinis Benedictini.

Iohānes Papa IX.anno 897.

Auctoritas Boleslao præsulis creandi concessa.

Dethmarus Saxo Canonicus Magdeburgensis fit Episcopus Pragensis.

Voitichiū Sclauico patre Stresilaua matre natum.

Adalbertus I. Archiepiscopus Magdeburgi ab Otthone constitutus.

Voytichius, nomine mutato Episcopus fit Pragensis.

Nam

Nam præter cætera, non minor in sermone eius, quàm in vita grauitas inerat, ac censoria prorsus obiurgatio, cum maiore libertate coniuncta, quàm vt illam delicatiores aures ferre possent. Quare etiam pleraque nobilitas, dum impietatem suam infamari, dum crebra diuortia, & mox noua coniugia damnari, dum barbarum, in emendis vendendisque Christianis seruitijs morem traduci, ægrè sustinet, insidias illi tendere, quibus semel iterumque interceptus, ac ludibrio habitus, reculis insuper suis despoliatus est. Ad coercendam eiusmodi licentiam audaciamque hominum malè feriatorum, cum Boleslaus cohortes aliquot Christianorum contraxisset, intercessit Adalbertus, seque quamuis excipere fortunam, subireque vim atque iniuriam malle dixit, quàm vt Christianum sanguinem cum profano misceri videat. Quo audito Boleslaus, cohortes dimittit, ac paulò post plures maioresque cogit. Tanta enim aduersæ factionis indignatio contra Boleslaum, qui Christianos armauerat, coorta fuit, vt furor eius & vis ex Lucensibus maximè conflata, nisi prælio inhiberi haud potuerit. Auxerat hostium animos locus, quem sibi ad Aegram flumen, non longè à Stranouo egregiè munierant, indeque multum Christianis Albim accolentibus incommodabant. Ad hunc locum infestis signis conuenientibus, pro se vtrique alteri alteros lacessere, commissaque acri pugna, & multis vtrinque prostratis, ad extremum Christiani palmam obtinuerunt. Hæc dum geruntur, Strachyquas frater Boleslai, ex Ratispona Boleslauiam, ac mox cum eodem fratre Pragam uenit. Huius domi suæ copiam nactus Adalbertus, multis coram verbis conqueritur de gente, nimis aduersus pietatis studia contumaci. Tentanti enim sibi conantique omnia, per quæ indomiti subdomari debuerint, non modò conatum sibi non successisse, sed etiam ob illum se in tantum venisse multorum odium, vt aliqui nihil libentius agant, quàm quòd nomen suum adlatrent & execrentur: nonnulli perniciem insuper sibi planè moliantur. Quòd si Strachyquas ea, qua est existimatione & authoritate propter fratrem principem apud Bolemos, in locum suũ succedat, nihil se addubitare, quin plus ille uno nutu suo, quàm ipse vel sexcẽtis verbis, ad sanandos morbis varijs implicitos proficiat. Hęc loquens ibidem statim ei insignia Pontificatus, nempe infulam, & pedum vltro exhibet, oratq; vt Pontificem Pragensem libens volensque agat. Rejcit à se ille pedum cum infula, & velut indignabundus: Tantáne inquit animi leuitate præditus tibi esse videor, vt quam mihi semel sumpsi personam, eam retinere nequeam? Ego verò illam & retinebò perpetuò, & tanti Capitium meum, quo caput & collum amictum vides faciam, quanti tu Pontificalem tuum habitum. Ad hæc ingemiscens diuinansq; Adalbertus, Magno inquit cum dolore hoc tibi dico frater. Honorem hunc vltro à me delatum, quẽ nunc valde respuis, posthac non sine maximo tuo malo requires. Atq; inde Adalbertus, quemadmodum iam pridem destinauerat, præsentiam sui Boiemis irreligiosis, & ad se opprimendum paratis, subducens, Romam paucis conscijs petit, ibiq; à Pontifice impetrat, vt Boiemos iugum Christi palam excutientes diris deuoueat. Ad hanc execrationem adeo exarserunt, vt cum de absente Adalberto vltionis pœnas, quas vellent exigere non possent, impetum in fratres eius germanos facerent, & simul quinq; numero, per rixam à se de industria excitatam interfecerunt: Sobieborium, Spitimirum, Prebislaum, Boritam, Gzaslaum. Tradunt Boiemorum annales, Adalbertum, cum eo fortè die quo fratrum occisorum exequiæ in Boiemia celebrarentur; solemne sacrum Romæ Pontifice Romano præsente faceret, seq; vt fieri solet, post calicis subleuationem, ad silentium vita functorũ memoriæ dedicatum, tacitus cõponeret, amplius duas horas, haud secus quàm stipitẽ aræ affixum stetisse immotũ, fuisseq; ob tã insolentẽ moram à Pontifice correptum. Ad hęc illum respondisse, se interea dũ

Seueritas in vitijs taxandis Adalberti.

Prælium inter Christianos et Ethnicos commissum.

Adalbertus Strachiquasti Episcopatum offert.

Abnuit.

Præsagium.

Romã it Adalbertus.

Excõmunicati Boiemi.

Fratres Adalberti necati.

ad aram tam diu ftaret, in Boiemia exequijs fratrum fuorum interfuiffe, ac dum Romam ad rem diuinam peragendam redire feftinat, alteram è duabus chirotecam, ibidem in Boiemia ad feretrum reliquiffe. Deliria illum fundere cæteris exiftimantibus, Pontifex, qui bona multa, miraque prædicati de Adalberto inaudiuerat, iftam rem inquifitam noluit omittere. Compertoq; ita vt narrabat, illam fe habere, chirotecamque relatam: alteri quam retinuerat planè refpondere, in admirationem verfus, Adalbertum cœnobio fancti Alexij accuratè commendauit. Quo Romæ abfente, erupit tandem latens Srrachyquatis defyderium potiundi Epifcopatus Pragenfis, non audente Boleflao votis eius refragari, ne honori fratris inuidere videretur. Datis itaque literis tum ad Otthonem Cæfarem, tum ad Præfulem Moguntinum, inaugurati illum poftulat. Quod munus dum Præful Moguntinus obit, illeque fe ante aram de more profternit, continuò inuadit eum malignus, vexatque, & eo vfque concutit, donec ex ore fpumabundo animam extrudit. Ex hoc tam horribili & prodigiofo cafu, non minus Boleflaus quàm Moguntinus exterritus, vterque fuos Romam ad Adalbertum allegat, qui ei reditum in patriam celerem, ad recuperandum Pontificatum perfuadeant. Illoque Romæ manendi propofitum retinente, cum fodalibus, quorum fodalitia profeffione etiam religionis approbauit, ambo turfus per legatos Romanum Pontificem aggrediuntur, orantes vt vel inuitum Roma extrudat ad Ecclefiam fuam Adalbertum, fi bene confultum Boiemis, qui Romanam religionem affectantur, velit. Ceffit tandem authoritati Pontificis Romani Adalbertus, difcedensque Roma cum Gaudentio, quem loco fratris habuit, Anconam diuertit. ibique confcenfa naui, Segniam in littore Dalmatico pofitam appellit, atque inde fe in Pannoniam infinuat, à præfectis adhuc, quos Capitaneos vocabant, gubernatam: Quorum præcipuus nomine [a] Stephanus erat. Hunc vbi in humanitatem propenfum, atque erga Chriftianos fatis hofpitalem, & præterea linguæ Sclauonicæ haud ignarum accepit Adalbertus, deflexit in aulam eius, habitaque vna & altera de fide & baptifmo concione, adeò attentum facilemque ad fufcipiendum Chriftianifmum expertus eft, vt breui temporis interuallo tingi, cum plerifque aulicis fuis optauerit. Hinc à baptifmo Pontifex Romanus, coronam ei Regiam detulit, & Cæfar fororem fuam eidem nuptum dedit. Adalbertus comitatu auctior factus: nam fex præterea fratres contubernales, ex contubernio ad diuum Alexium Roma digreffi, ipfum apud Hungaros affecuti funt, nec diuelli ab eo vllo modo potuerunt. Cum ijs igitur Boiemiam ingreffus, quæ fumma tunc ariditate ob inopiam cœleftium aquarum laborabat, tanta repentè imbris copia ad introitum eorum cœlo fe effudit, vt pleraque loca planiora ftagnauerint: Hoc alij religioni patrum tribuebant, alij in Monachorum fuggillationem vertebant. Eftque hodie in ore Boiemorum velut adagium, vt fi fortè obuios in itinere habeant viros religiofos, dicant: Pluuia haud dubiè pluet, poftea quam Monachi peregrè ambulant. Cæterùm idem Adalbertus maiore honore à Boleflao excipi non potuit, quàm eft poft reditum exceptus, locoque fuo, & bonis quibufdam paternis reftitutus. Ea ille bona paulò poft in officia pietatis diftribuit, & vnà cum Boleflao principe cœnobium, quod Breunoulam vocant, ædificauit, ac munificentiffimè dotauit, deductis in contubernium fodalibus, quos ex Italia fecum adduxit: illique nomine Abbatis præpofito Anaftafio, qui pofthac apud Hungaros Strigonienfem egit Pontificem, viro tantæ fanctitatis & virtutis, vt mortuum difcipulum precibus fuis à morte excitauerit. Sæpius in hoc contubernio Adalbertnm, quàm in domo fua pontificali reperiffes, adeò moribus & natura cum Sanctis illis patribus congruebat. Sed nec Boleflaus à confuetudine illorum abhorrebat,

bat,

Strachyquas abfente Adalberto ambit Epifcopatum. Inaugurandus III. Epifcopus Pragẽfis à dæmone ftrãgulatur.

In Bohemiam extruditur inuitus Adalbertus.

Brounouien fem abbatiam Adalbertus è patrimonio fũ dat. Anaftafius.

bat, festis præsertim diebus, sponte veniens (vt bonis mos est) ab bonorum conuiuia, quæ à precibus illi incipiebant,& cum precibus finiebant magna cum modestia & disciplina, atque abstinentia ciborum. Atque hic rursus odium impiorum, aduersus vtrumque recruduit. In Boleslaum, quasi religioni Christianæ plus æquo deditum:in Adalbertum, velut censoria obiurgatione vehementer in eos acerbum, qui diem Dominicum non sanctificarent, sed operis commercijsq; profanis, & negotiationibus illum pollue-rent. Aut qui matrimonia sine auspice sacerdote contraherent, illaq; diuortijs pro libidine quisque sua disturbarent. Quare denuò inita coniuratione, impij in montem non longè à Praga secedunt, excursiones ex illo populationesque in Christianos facientes,& aliquoties leuibus cum milite Boleslai pugnis decertantes, nunquam tamen pelli de monte potuerunt. Inclinante tandem autumni tempore, ac iam noctibus frigidioribus instantibus,& hostibus ad ignes faciendos magis, quàm ad vigilias obeundas intentis, Christiani, admixtis sibi Iudæis, incautos ex inopinato adoriuntur, à fronteque & à tergo in quoscunque incidunt eos obtruncant. Insigniores in fugam effusi, tenebris & syluis tegebantur, sed ibi quoque plerosque Iudæi deprehenderunt, interfeceruntque, ac permissu Pragensium, Synagogam inde Pragæ sibi constituerunt. Ergo rursus post nouam cædem, insons & incruentus Adalbertus, inuidiæ cedendum, alioque demigrandum sibi putauit. Sub hac namque lege, Romæ se à summo Pontifice extrudi sustinuit, vt si morum patriæ insolentium tæderet, sibi vertere solum, ibique munere Pontificio defungi liceret, vbi ex functione sua fructus aliquis pietatis legi posset. Animis itaq; suorum, quos Breunouiæ relicturus erat, prius confirmatis, inde continuò cum fratre Gaudentio ad Polonos, Christianismo nuper initiatos se confert, quibus in religione corroboratis, ac Gaudentio (quemadmodnm orabant) Præsule illis Gneznæ relicto, ipse ad vicinos Prussios iter vertit. Nihil ea tempestate Prussijs, aut si mauis Prutenis crassius, nihilque indocilius apparebat, adeò vt pingui eorum, & ad audiendum, intelligendumque Euangelium, hebeti aure offensus Adalbertus, nouos sibi in grege armentorum & pecudum quæsiuit auditores. Atq; res tum dictu mira contigit, vt starent arrectis auribus boues, equi, asini, capræ, sues,& quasi bene per Adalbertum monita sentirent, intelligerentque nutu illa capitum approbabant. Cum interim Prussij, brutis illis magis bruti, tam insolito spectaculo non modò ad nullam pietatem flectebantur, sed etiam ad summam per hæc crudelitatem efferati, sanctum uirum septem spiculis adorti sunt: nec satis habuerunt totidem vulneribus senile corpus confodere, nisi insuper etiam caput mortui amputarent. Boleslaus Poloniæ princeps, ex sorore Boleslai Boiemiæ principis prognatus, cum precibus non posset, precio à truci gente corpus redemit, illudque Gneznæ sepulturæ tradidit. Adeò non vulgaribus clarum miraculis, vt [b] Ottho tertius, qui eodem tempore Imperio præfuit, voti reus factus ob recuperatam valetudinem, quam Adalberto acceptam retulit, Gneznam ad sepulchrum eius adierit, gratiasq; Deo egerit, qui per sanctos quoq; suos miracula inter homines æderet, atq; inde passim apud cæteros quoq; Germanos, Adalbertus inter diuos haberi cœptus est. Porrò Stephanus Pannoniæ rex, Strigonij in arce sua Regia, primus ei templum constituit, addiditq; templo Pontificem, vt diximus Anastasium, quem Adalbertus contubernio Breunouiensi præposuerat. At Boleslaus domi adnitente vxore Hemma, quam ex domo principum Saxoniæ sibi matrimonio coniunxerat, Theodatum, origine etiam Saxonem, ac tunc Otthonis Cæsaris à sacris & ab epistolis assiduum, Adalberto successorem dedit. Præter Anastasium autem & Gaudentium, alios insuper sex contubernales Breunouia habuit, uitæ sanctimonia celebres, ita celebritate hominũ minimè gaudẽtes. Illi igitur

Conspiratio Ethnicorũ in Christianos Iudæorũ auxilio sopita.

Synagoga Iudæis concessa.

Adalbertus in Poloniam.

Raczimum Poloni dicunt.

Martyrium Adalberti Visebusij in Prussia incidit in annum 998. alij 997. Hic verò est annus mortis Geisæ cui interfuit Adalbertus.

Pari auri pondere cadauer redemit Ottho III.

Theodatus Saxo IIII. Episcopus Pragensis.

desiderio solitudinis (quũ migrandi ex Boiemia in Poloniam consilium cœpissent) occiso Adalberto, ad Gaudentium diuerterunt, cupidissimũ illos penes se retinendi, nisi quòd cupidiùs illi secretum sibi dari ostendiq; petebant. Euictus precibus Gaudentius, deduci illos in locum planè solum, longæq; ab hominib. semotum iubet. Nacti illi quem optabant secessum, in eo tuguriolum, & iuxta sacellum ex lignis coagmentum sibi cõstituunt. Nomina contubernalium: Matthæus, Benedictus, Ioannes, Isaac, Christinus, Barnabas. Frugalitatis omnium istorum, innocentiæq; & continentiæ atq; vigiliarum inditium hoc fuerit, quòd non solùm ab iniutiæ noxa, sed ab omni prorsus specie mala abstinuerint, quòd famem sæpius pane solo, rarò olere adiuncto, quod sua sibi manu seuerãt legerantq;, explebant, sitim autem aqua semper sedabant, quòd à pecunia possidenda ita temperauerint, vt ne teruncium quidẽ in zonis suis, aut marsupijs suis possidere vellent: quòd denique stratis humi in matta scirpea corporibus cilitio vestitis, somnum ante mediam noctem interruptum habuerint, & quasi iam aurora illis illuxisset, reliquum noctis dieiq; perpetuò in hoc vigilauerint, vt Deum peccatis hominum offensum, assiduis deprecationibus placarent. Nam ipsi ita propitium illum habebant, vt morbo impeditos homines, aut à malo dæmone obsessos, sola oratione percurarent, liberarentq;. Quoniã autem rumor iam pridem de bona istorum vitæ consuetudine, ad Meschonem principem Poloniæ peruenerat, inuasit eundem Meschonem cupido videndi & alloquendi viros ex rumore sibi laudatos. Vbi igitur ad latebras eorum peruenit, summotaq; affectantium turba, ipse eum paucissimis sacellum, in quo sacros psallebant hymnos, introijt, offusa subitò oculis & animo suo religione, perinde est permotus, atq; si introijsset penetrale numinum, non hominum. Deniq; illos velut præsentia numina veneratus est, tractauitq; liberaliter à pecunia, quam abiens illis etiam inuitis reliquit, præsidium futurum inopiæ, quam summã adesse cernebat. Sed enim illi, qui non adumbratam, non coactam, sed solidam, atq; vltroneam colebant paupertatem & continentiam, magisque pietatis officijs quàm vllis diuitijs ditescere quærebant, accersito Barnaba, quem panis & olerum dispensationi præfeceranr, tollere eum exitialem pecuniam, & ad Meschonem continuò referre iubent. Abeunte Barnaba superueniunt latrunculi quidam, & in tugurium noctu irrumpunt, quæsitaq; inibi, & non inuenta Principis pecunia, iram & furorem in cædem insontium virorum conuertunt, occisi ad vnum omnes, ac solus Barnabas per absentiam incolumis est seruatus, cum magno animi sui dolore, quod præsens eandem cum interfectis martyrij palmam assecutus nõ fuerit. Nihilominus sui similis permanens, vitam quam cœpit colere puram inculpatamq;, ad fatalem vsq; exitum non desijt. Post quem in tumba Gneznæ, in quam ante se interfecti sodales elati sunt, conditus est. [c] otium tum à proditionibus satis diutinum fuit, cum rursus Versonicenses diu intermissam domi in principes suos coniurationem, foris apud Polonos illam instaurarent, nacti Boleslaum Polonum, qui nepos ex sorore Boleslai erat, nouis suscipiendis consilijs aptum. Nouum videlicet prorsus fuit, vt nulla accepta iniuria cognatus, nouum contrà cognatũ suum bellum tentaret, quod maiores sui nunquam tentare voluerunt. Persultans itaq; Silesiam; quum ad fines Boiemiæ, qua parte Glacense oppidum, Silesiam à Boiemia dirimit, peruenisset, regionemq; illam hostiliter diripuisset: misit Boleslaus questum illatas iniurias, repetitumq; res ablatas. At Polonus regno nouo ferox, per contemptum renunciat, Principia ista esse dolorũ, quæ nimis intempestiuè deplorarentur: reduxit nihilominus tamẽ omnes inde copias, adeò celeriter, vt fugæ similis discessus eius videretur. Subitò videlicet illi hostis in regno exortus est, Voldimirus Russiæ princeps, qui expugnata arce Premislauia, in totam mox Rudimensem Regionem

Breunouicenses heremitæ.

Miracula.

Boleslao Regi Meschones F. Poloni hoc tribuunt.

Martyrium.

Anno 1008.

gionem imminebat. Boleslaus occasione temporis vsus, expeditionem in Poloniam suscipit, Cracouiam rectà contendit, sperans quod accidit, se illam ptę sidio desertam inuenturum. Quippe nullum intus præsidiū Polonus reliquerat, iubens se subsequi, in quocunq; aliquid roboris inerat. Eò magis timidos ciues Boiemi perterrent, ignem, cædes, rapinas minitantes, nisi cōfestim sese dederent. Aperiunt illi portas, Legatosq; de deditione mittūt. Accepta Cracouię possessione, ac locis quibusdam vrbi vicinis Boleslaus potitus, omnib. his Crasotam, exercitus sui antesignanum, virum manu, & consilio promptum, cum valido præsidio commeatuq; copioso præficit, iubetq; aduertere, ne quid noui oneris ciuibus, aut colonis imponatur, neúe illis à militibus noceatur, pro ingenio præsidum illis fortunam esse, si uideant æquum & humanum præsidem, haud grauatè illos iugum ferre. Contrà si acrius insolentiusque agi secum experti fuerint, iugum excutere, cornuaq; attollere eosdem solere. Posthæc magna cum gloria domum redit, quòd primus omnium fines Boiemiæ vsq; in Poloniam propagauerit, quòdque primus non solùm Boiemiæ, sed insuper Poloniæ quoque princeps salutatus fuerit. Polonus tot incommodis à Boiemis & Russis, aut, vt nunc vocant, Ruthenis, acceptis, cum Valdimiro fœdus init, ac de recuperanda Cracouia sollicitus, curam omnem ad pellendos inde Boiemos conuertit: idq; facilè futurum docet, nullo Boiemorum exercitu ibi existente, sed præsidio tantùm vrbi relicto, eoque infirmo. Quòd si etiā validum foret, ignominiæ tamen tollendæ causa, ne videlicet pulcherrimam totius Poloniæ vrbem Boiemus diutius possideat; etiam difficilia aggrediunda, atque omnia alia commoda negligenda esse. Adstrepente turba, mœnibus Cracouiæ appropinquat: intra quæ iā Crasota stationes, vigilias, aliaque diurna ac nocturna munia distribuerat, funditores & sagittarios in muris constituerat, aciemq; eruptioni & pugnæ, si illa opus foret, composuerat, dato omnibus præcepto, ne quis iniussu suo de statione sua se commoueret. Adequitant propius Poloni, ea audacia obsessos in prælium elicere cupientes, sed pars illorum telis, pars saxis obruta, cæteros ab assultu temerario cautiores reddiderunt. Tentant rursus per cuneos & turmas oppugnationem, secumq; scalas ferunt, sed rursus multis cum vulneribus, multaque cum cæde depulsi retrocedunt. facta mox in illos nocturna eruptio, tota illorum castra clamore tumultuque, ac tanto errore perturbauit, vt ab hostibus in semetipsos auerterentur, mutuaque inter se cæde caderent: nullus enim Dux, nullus ordo, nullus certus exhortator aderat, sed omnia per tenebras, sors apud Polonos agebat. At Boiemi ordinibus rectoribusque distincti, suo insuper claro simbolo ab alienis distinguebantur, ne quem alium nisi hostem ferirent, neúe diutius, quàm signum receptui datum esset. Tum verò Polonus, postquam segniorem infelicioremque oppugnationem quàm futuram sperauit, videt, nec vllam spem deditionis, vrbe, & milite, & frumento, ac reliquo commeatu abundante, moram in tædium vertens, quippe nihil Polonis ad exequendam longiorem obsidionem pigrius, tædiosiusque, illam in præsens omnium voluntate omittit, castraque dissoluit. Scripserat ad Boleslaum Crasota, si maiora sibi auxilia è Boiemia submitterentur, cōfidere se vltra acquisitos Cracouiæ limites, aliquid præterea finium adijcere posse. Rescripsit paucis Boleslaus, Christianum esse, quod adest boni consulere, alienis abstinere. Tu igitur rectè feceris, si parta tueberis, alienam messem non messueris. Non enim te neq; subsidio, neque annona, quoties vsu venerit, egere sinemus. Post hæc breui de hac uita migrauit ad Dominū, magno sui desiderio apud omnes ordines relicto: quoniam sicut dicebatur, ita verè pius fuerit. Huic filius nomine item Boleslaus XIX. successit, eo ferè tempore, quo in Germania comitia Cæsari creando, ex noua Romani pontificis sanctione indicta fuerunt. Nam cum antea imperium ve-

Cracouiam Boleslaus occupat præficit Crassotam.

Cracouiam strenuè recupe rare Rex Polonus studet.

Crasota strenuè rem gerit.

Modestia Boleslai Bohemi.

Regnasse dicitur annos 32.

Boleslaus III. cæcus.

lut hæreditarium Cæsares sibi vendicabant, intra domum quisque suam hæredem summæ potestatis sibi quærentes, consultius, Reiq̃ne publicæ Christianæ conducibilius visum est, vt imperaturus omnibus, ex principibus omnibus vnus ad imperādum maximè idoneus deligeretur. Pontifex igitur Gregorius quintus, & Ottho tertius Cæsar, ambo Germani, sibique inuicem cognatione innexi, ac pariter in hoc proni, vt honor summæ dignitatis in Germania perpetuò resideret, ad id efficiendum hac arte vsi sunt, vt delectores numero sex, omnes Germaniæ principes nominarentur. Italis facilè assentientibus, atque etiam cupientibus, vt Cæsar tanquam imperij Pontificis Romani æmulus, quàm longissimè ab Italia amoliretur: Gallis verò iniquissimo ferentibus animo, quòd nulla illorum ratio habita fuerit, quorum Imperium antiquius erat, oblitis credo, quòd simul cum stirpe Magni Caroli, magnitudo quoque Cæsarei nominis apud illos desierit. Additus tamen sex illis principibus posthac Rex Boiemus fuit, elector septimus ad tollendam discordiam, quæ inter pares numero, pari suffragio concurrente, nonnunquam intercedebat. Sed ad rem.

Electoratus institutio.

Nō erat cordi Boleslao militia, partim vt tumultuosa, dein vt sumptuosa, præsertim in eroganda pecunia astricto tenacique. Appellabat sæpius cum præfectus Cracouiæ, cùm per internuncios, tum postremò per filium suum Bersomitum, vt stipendium præsidio, vtque subsidia noua mitteret, quoniam non vna iam calamitas accepta esset ingruentibus Polonis, sed prætetea plerique militum oppressi. At ille, ne arcam ære exinaniret, euraque se prægrauaret, moras nectere, diemque de die trahere, donec Cracouiam, & quod in illa præsidium erat, amitteret. Serò tandem ad sua tuenda, expeditionem in Slesiam summere coactus est. Polonus initio statim principatus Boleslai, mores ipsius & animum ad canendos dolos simplicem, credulumque à Cochano Versouicense, qui in Boiemia habitabat edoctus, ea præ cæteris cogitate, quibus per astum Boleslaus caperetur. Ergo antequam hostile quidquam vel prædando, vel populando facerent Boiemi, Polonus legatos ad Boleslaum mittit, qui cōmemoratis quæ incommoda, quas impensas & rerum iacturas bellum præcipuè longum afferat, inducias paciscantur, eamque Boleslao offerant conditionem, vt ad quemcunque principem vellet, ad eum arbitria pacis deferret: aut si ipse cum illo transigere mallet, vt in colloquium, habitu pacato & sine turba veniret. Pactis inducijs deligitur colloquio locus, ad quem cum conuenissent, & vterque tabernaculum suum constituisset. Venit Polonus ad Boiemum, ore bona verba ferens, sed mente praua struens, quæ tamen exequi tūc non potuit. Igitur compositis ibi hac lege rebus, vt ne alter alterum bello deinceps lacesseret, sed quemadmodum cognatos decet, vt perpetuam inter se gratiam & amicitiam colerent. Instat blandissimis verbis Polonus petere, ne grauetur Boleslaus Cracouiam non amplius quartum inde lapidem distantem, se conferre, ibique hospitem & conuiuam suum agere. Plerisq; suspecta hæc inuitatio erat, suadebantque Boleslao, vt sobrium & cautum se ad credendum Polono præstaret. Aderat ibidem Cochanus Versouicensis, castra Boleslai affectans, quo facilius eum per obsequium falleret. Hic multa oratione fidem Poloni tutatus, eò ad extremum rem adduxit, vt palam ille Boleslao dextram, fidei pignus daret, promitteretque se incolumem eum à se ex conuinio dimissurum, & quasi saluis inducijs, inuiolatoq; iure hospicij, & promissi vinculo facere videretur, integro quidem corpore & vita, sed admota oculis lamina ignita, exoculatum abire inde permisit. Huicque tam Barbaræ perfidiæ, hanc præterea crudelitatem, in eos, qui illum tanquam perfidum cauendum consuluissent, adiecit, vt iugulatos muris præcipitaret, sperans per tale facinus, quemadmodum illum Versouicenses inflabant, principatu se Boiemiæ potiturum. Nec enim Boleslaus luminibus orbus, ad regendos Boiemos idoneus

Boleslaus auarus, iners et in bellis.

Ob negata stipendia Cracouiam amittit.

Tocharē Bonfinius vocat.

Dolus Poloni in Boiemum.

Oculis priuatur Bohemus à Polono.

neus amplius videbatur. Quod ipſe ſua quoque ſponte agnoſcens, ſimul atq;
domum ſi i ; deducentibus reuerſus eſt , continuò Hiaromirium natu maio- XX.
rem filium, in ſolio ſuo, approbantibus cunctis ordinibus collocauit. Ipſe de- *Hiaromirius*
inceps vitam priuatam, ſolitariamque vnà cum vxore egit, donec ex animi & *patri ſimilis.*
corporis ægritudine conſumptis viribus, exoptata morte expirauit. Cocha-
nus ſpe ſua deiectus, quam magnam aluerat, ſi Polonus Boiemiæ principatum
fuiſſet conſecutus, cœpit illius perfidiam & ſcelus apud nouum Boiemiæ prin
cipem fictis verbis acriùs traducere, quàm ſi alius ex animo inſectatus fuiſſet,
vt per hunc fucum proditionem obtegeret, ſeque in aulam & familiaritatem
Hiaromirij inſinuaret. Simili Hiaromirius ac pater ingenio erat, ſimplici vide- *Simplex Hia-*
licet ac minus callido, quàm vt fucata à ſynceris internoſſe poſſet, eoque ſimi *romirius.*
liter etiā inſidioſa aſſentatione illuſus & captus eſt in ipſa venatione, cui mul-
tum indulgebat, venatoremque ſuum, vel ſerijs actionibus interuenire patie-
batur, dummodo nuncium afferret, lautam præſto eſſe venationem. Houo-
ra venatori nomē erat. Hunc igitur Verſouicenſes ad ſe familiariter inuitant, *Ouaras Bonſi-*
feſtiuamq; ei in ſyluis ſuis ceruorum & aprorum copiam oſtendunt, non du- *mo.*
bitantes quin re ex Houora cognita, princeps ei rei primum quemadmodum
euenit præuerti cuperet. Cochanus deductoris ſibi officium ſumpſerat, tan-
quam alijs in luſtrandis ferarum luſtris peritior. Vbi ad luſtra ventum eſt, &
alij venatorum plagis ſurcillatim explicādis, alij canibus copulandis, ad ſuaq;
loca deducendis occupati eſſent, Houora omnibus præpoſito, Cochanus in-
terim Principem à turba per ſermonē de venatione inſtitutum in ſyluam in-
teriorem abducit, nactusque idoneum ſceleri perficiendo locum, validior
imbecilliorem equo deturbat, nec exurgere deturbatum antea patitur, quàm
alij conſcij, qui à tergo cunctatius ſubſequebantur acurrerent, ij loris, quæ ſe-
cum geſtabant confeſtim expeditis, Principem & dominum ſuum, in modum
contemptiſſimi ſeruuli arctis reuinciunt, vinctumque ad quercum deligant
ſeminudum, ne à ſcopo corporis tela aberrarent. Ipſeque primus in illum ar- *Verſouicenſes*
cum ſuum Cochanus tetendit, ac primus telum ſuum in eundem intorſit: de- *prætextu vena*
promebant mox item alij quoque Verſouicenſium ſagittas quiſque ſuas ad *tionis princi-*
iaculandum, cum ecce tibi Houora improuiſus adeſt, obſtupefactusq; horren *pem arbori al-*
do ſpectaculo, repentè ad venatores cum magna voce reuolat. Principem per *ligatum Spicu*
inſidias interceptum interfectumq; eſſe clamitans: concurritur vndiq; ab om *lo traijcere vo*
nibus, feſtinaturq; ad comprehendendos inſidiatores, ſed anteuertit fuga Co *lunt.*
chanus, captiuitatem xlij. tamen alij Verſouicenſes comprehenſi duro clau- *Tocharum ali*
duntur carcere. Atq; ibidem ſimul hæc res mira accidit: Quòd Hiaromirius, *qui vocant.*
qui multis telis confixus, ac pro mortuo à tortoribus relictus erat, ſoſpes & *Vulnera diui-*
incolumis repertus fuerit. ipſe diuo Ioanni Baptiſtæ ſalutem acceptam reſere *nitùs ſanata.*
bat: eum enim ſtatim ſibi ab inuocato numine ipſius adfuiſſe, atq; vt innoxia
tela corpori infigerentur, ſanctis manibus moderatum fuiſſe affirmabat, iuſ-
ſitq; eodem loci aream pro templo ſub titulo Diui Ioannis ædificando, deſi-
gnari. Habuit & Houoræ fideli clientulo hunc honorem, vt eum præfectura
venatoria eiusq; poſteros, & inſuper agris & pagis circum Stembnam ſitis ho
noraret, primumq; inter Boiemos authoritate Cæſaris Henrici ad eum proce *Origo illuſtris*
rum gradum proueheret, qui nūc Barones à Quercu in Boiemia appellantur. *familiæ Baro-*
De Verſouicenſibus interceptis ſumptum ſupplicium, ſingulíq; eorum ſecuri *nū à Duba in*
percuſſi ſunt. Ipſe Cochanus ſcelerum caput in Poloniam tranſfugit, vt ibi Po *Bohemia.*
lonum doceret, ſua ſuorumq; gentilium opera eſſe factum, vt Hiaromirius vel *Tredecim Ver*
iam ſit mortuus, vel breui moriturus. Supereſſe vnicum Vdalricum ſucceſſo- *ſouicenſiū ſup*
rem, nunc in aula Cæſaris degentem, ad quem ſi in tempore Legati cum lau- *plicio extre-*
tioribus donis mitterentur, Vdalrici quoq; potiundi ſpem non defuturam: *mo effecti:*
quo ſublato, ſecurum deinceps illum, ocioſumq; in vtramq; aurem dormire

Cōsiliū de exscindenda stirpe principum Bohemiæ. posse. Probato Boleslaus vehementer consilio, codē tempore copias in Boiemiam deducendas contrahit, & Legatos ad Cæsarem proficisci iubet, qui per insimulationem rebellionis seditionisq́;, tradi sibi in custodiam Vdalricum postulent. Cæsar Henricus tametsi aliàs integer, ac pietate insignis haberetur, tamen acceptis tunc muneribus, tale quiddam passus est, quale de Ioue cantatur, in hunc modū, Placatur donis Iuppiter ipse datis. Cæterùm hactenus precibus Poloni subscripsit, vt ipse in aula sua custodes suos Vdalrico adderet, nō autem vt eum in manus Poloni traderet. *Boleslaus Rex Poloniæ in Bohemiam exercitum ducat.* In via iam Boleslaus erat, Boiemięq́; appropinquabat, cum reuersi à Cæsare legati, captum Vdalricum ei referunt: atq; hæc magno cū gaudio ab illo sunt accepta, sed illud rursus non sic æquis auribus de Iaromirio auditum, quòd emersisse è malis, paratusq́; ad defendendam Pragam, ad quam Polonus totam belli tempestatem conuertebat, esse diceretur. Ex finibus igitur Boiemiæ, vt longè lateq́; terrorem Pragensibus incuteret, Polonus in itinere viros, castellaq́; temerè munita capit, prædamq́; pecorum, & aliarum rerum agrestium diripit, ac militi distribuit, propiusq́; mœnia accedens, nullam fœlicem arborem, aut nouam vinearum consitionem integram relinquit. *Praga capta.* Post vnum tandem mensem, Praga ei proditur. saluo dimisso præsidio, quod Iaromirius vrbi imposuerat, illiusq́; bonam partē in arcem Vicegradum traduxerat, in qua obsidionem Polonorum amplius sesquiannum tolerauit. *Obsidio Wissegradensis.* Interea Vdalricus, custodes apud Henricum frustratus, in Boiemiam occultus venit, casuq́; dum per viam errat, in arcem Betcouicensis, qui mox in eundem honoris gradum, ad quem Houora effectus est, diuertit, ibique alios nonnullos equestris ordinis viros reperit. *Vdalricus Iaromyrij frater in Bohemiam venit.* Qui omnes ad insperatum Vdalrici aduentum gaudio elati, salutem ei & libertatem gratulabantur, bene sperare iubentes: saluo enim Vdalrico cætera quoque futura salua. Atque inde curas inter se partientes, quem quisque necessarium, aut notum habebat, cum illo rem communicabat, familiamq́; quisque suam domi armabat. Hæc quanquā secreto agerentur, aderat tamen coriceus, qui quæ acta dictaque sunt, subauscultans, Cochano illa renūciauit, iam pridem indignanti, non haberi sui eam à Polono rationem, quam expectauerat, sed Polonos sibi ferè in omnibus præferri, cum ipse tamen Pragam ei intra vnius mensis spacium asseruerit, contra illi alterum iam annum, vnam oppugnent arcem, nec hactenus expugnare possint. *Versipellis Versouicius.* Rursus igitur mutato animo, ad spem nouam perfidam inflectit mētem, ac sine mora certum quendam fidumq́; hominem, ad Vdalricum mittit, per quem clàm nunciat, consilium recupetandæ Pragæ se habere, idque exequi & perficere velle, si præsentis beneficij, quàm veteris in Principes iniuriæ Vdalricus memor esse maluerit. Quo is audito stabat perplexus, acciperet ne oblata à proditore, quæ non ex recta voluntate proficiscerentur, an planè reijceret beneficium, cuius mox authorem fieri puderet. Donec Bercouicensis in aurem illi vetus verbum insusurrat, malum malo mederi interdum expedire. Facta igitur fide Cochano pollicetur obliuisci præteritorum, & si promissa apparuerint, gratum præterea ac memorem se erga illum futurum, velle tamen ex internuncio intelligere viam cōsilij eius ad recipiendam Pragam, quam cum tanta Polonorum multitudine possideret Polonus. Tum ille consilium aperit, ita videlicet, Cochanum composuisse cum pastore, quo Pragenses in pecoribus ad pascua propellendis vterentur, vt ad diem ad quam tu venires, locumque vrbi proximum, cum manu aliqua fallendo hosti apta occupares solitò maturius: pellendo ille instaret pecori, & postquam ad portam veniretur, segnius vt gregem exigeret, moras de industria nectendo, signumque aliquoties inflato corniculo pastorali dando, ad quod tu ex insidijs occurreres, portæque tibi apertæ appropinquares. *Consilium de Praga à Polonis recuperanda.* Nam quod ad ducem & milites Polonos attinet, vtrosq; maximo apud Pragenses laborare odio, illum propter arrogantiam

rogantiam & immodesta imperia, istos propter insolentiam, libidines, rapinas, & quotidianam temulentiam: occasione itaque tantum (inquit) fuerit opus leui ciuibus, ad deturbandos Praga Polonos. Talibus persuasus Vdalricus, lætúsque de numero militum, qui illi in dies singulos accrescebant, festinemus, inquit, ò socij ad redimendos nostros ab inimicis nostris, sed dispersi per multos tramites meliùs latebimus, quàm si vno agmine transierimus: satis est nos proximè vrbem coniungi. Probato consilio diuersi abeunt per loca cuique nota, atque omnes illic tandem congregantur, vbi nunc Cœnobiũ Strahouiense Pragæ imminet, tunc sylua ingens & densa erat. Cochanus simulac Vdalricum adesse cognoscit, fidem seruat, bene mane pastorem cum grege extrudit, portam reserat, classicum intonat, Vdalricum vnà cum suis Pragam intromittit, ac omnia in vrbe tumultu & clamore cõplet, vociferari vulgò iubens, fugate, pellite, ferite Boiemi Polonos. Interim tamen mores quoq; suos ipse retinet, quibus in vtramque partem nutabat, claudicabatque. Subitus namque, ac velut ex motu illo vehementer perculsus, Polono adfuit, illumque somno adhuc deditum excitauit ad celerem fugam incitans; priusquam vel opprimeretur vel caperetur: deduxitque vsque ad vicinam portam, atque inde cum plerisq; equitibus citra vllam iniuriam emisit. Sed & reliquã multitudinem magis irrisu contumelijsq; ac verberibus; quàm cædibus Pragenses insectabantur. Praga recuperata, fratribusque sibi inuicem rem bene gestam gratulantibus, ac in fraternum contuberniũ coeuntibus, repentè inter eosdem exoritur dissidium, dum vterque sibi imperium in Boiemos vendicat. Iaromirius tanquam senior, Vdalricus tanquam victor, aderatque sua vtrique factio ad eundem scopum tendens, vt quando lis iure nequeat, pugna transfigeretur. Vtrisque pertinacissimè Theodotus Pragensis pontifex obstitit, donec vtroque in sententiam suam adduxit, vt principatus inter duos fratres æqua portione, parique iure diuideretur. Hoc priusquam esset perfectum, adit Vdalricum secreto Cochanus, eumque talibus affatur verbis: Vide etiam atq; etiam princeps, quid agas; in quale & quantum periculum te coniecturus sis; si consortem principatus admiseris: iam olim omnium ore celebratum esse scis, Nullam regni fidam esse societatem. Quæ autem vita est semper timere; semper sibi cauere, nec ullo tempore tutò viuere? Quin tu igitur aliquid excogitas, quo modo solus sine æmulo regnes. Agedum inquit Vdalricus, ostende nunc ipse tu modum expediendæ eiusmodi curæ. Non moratur Cochanus: Erue inquit oculos æmulo, vna hæc operá te quoq; curá omni eruisti. Impium primò, & nefarium, (vt erat) Cochani consilium Vdalrico visum, deinde superante regni cupiditate, eademque omne discrimen inter fas & nefas auferente, Iaromirio manus Vdalrici iussu iniectæ ad excludendos oculos, quibus exclusis, simul quoq; ab administrando regno Iaromirius exclusus est, ac solus inde regnauit Vdalricus:

Praga astu Versouicensis Bohemo restituitur.

Dux Polonus euadit.

Iurgium inter fratres de principatu.

Iaromirio oculi à fratre eruti.

[a] *Stephanus natus dicitur anno 990. viuo patre Geisa ab Adalberto baptizatus, rudimentis pietatis imbutus, & communibus procerum Hungariæ suffragijs non vt pater, Dux, uerùm Rex Salutatus, quod aliqui ad annum 1001. alij ad 1006. referunt. Pater Geisa obijt 997. anno, quadriennio post Astricus, postea Anastasius Archiepiscopus Colocensis Benedicti VII. P. M. consensum impetrauit, quod ad annum 1001. accedit. Cæsar autem Henricus II. qui & Sanctus, vt Bambergensis & Claudus dicitur sororem Giselam coniugem illi dedit. Hũc pontificem duplicis crucis insigne tradidisse Stephano (à sequentibus vsurpatũm Regibus) eo quod & Rex & Apostolus esset Hungarorum, auctor Decreti Pannonici asserit.*

[b] *Ottho Ruffus Cæsar sepulcrum Adalberti inuisit, quo tempore Boleslaum Poloniã*

principem amicum Romani Imperij & regem salutauit tradita in vxorē Rixa Hezzonis Ernfridi filia è Sorore Machtildi nepte sua Msecislao filio Boleslai. Eius beneficio Poloniæ esse capit regnum, quod & Hungaris nonnulli tribuunt, qui licet antea titulum vsurparint, tamen post Otthonem confirmauit Henricus Sanctus, Anno 1001. quo etiam Romæ obijt Ottho.

* *Vniuersam hanc belli Polonici historiam patriarum rerum scriptor longè aliter refert suggillato etiam Aenea Syluio & Hageco, quos hic auctor imitatus est.*

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER

SEPTIMVS.

XXI. *Vdalricus.* NE is absque vxore planè solitarius ageret, initio statim principatus, animum ad matrimonium appulit, sed aliquandiu incertum, vnde nam coniugem sibi peteret, quandoquidem externa in Germania, in qua magnam ætatis partem contriuit, nescio quare non satis placebant gynecea, & domi nulla talis extabat sponsa, cum qua pro dignitate sponsalia contrahi posse viderentur. Euenit fortè, vt à venatu reuertens, incideret in puellam rustici cuiusdam hominis filiam, linteolorum tunc sordes ad fontem eluentem. huius specie pellectus, adequitat propius, illamque intuens alloquitur familiarius, ac mox cæco adeò carpitur igni, vt nec dignitatem eam, quam sibi paulò ante in consilium de vxore ducenda aduocauerat, respiciendam, nec quenquam prorsus hominem sibi audiendum putauerit, qui aliter quàm per nuptias huiusce puellæ, ignem haustum exstinguendum suaderet. locatus inter dissuasores, se vna nocte effecturum, vt quæ heri virgo rustica fuerit, eadem ætas fieret princeps mulier, quoniam principis vxor eadem gauderet cum marito dignitate. Extra aulam tamen, impar hoc coniugium suggillatione haud carebat, præsertim in cœtu matronarum nobilium, procaciter ignobilitatem Beatricis (id nomen sponsæ erat) incessentium. Sed breui à nuptijs tempore, Beatrix tantum generosæ indolis specimen, tum morum elegantia & modestia, tum verborum comitate & ciuilitate, tum vita denique casta & pudica ostendit, vt non in minorem sui admirationem, quàm prius inuidiam, matronas etiam nobilissimas conuerterit. Ea primo statim matrimonij anno filiolum peperit, quem Helichardus Pragensis Pontifex, qui in locum Theodati cooptatus est, aquis lustrauit, tinxitque Chrismate, ac nomine Bratislai tinctum nominauit, ipso parente accessione filij adeo exhilarato, vt diem lustricum publico conuiuio, choræis, hastarum concursu, donatiuo concelebrauerit. Interrupit mox hæc gaudia molestus nuncius, Boleslaum Poloniæ principem aucto exercitu reuenire nuncians, tectaque Glacium petere, cui municipio Vdalricus virum fortem & strenuum, cognomine Valdecum præfecerat, illique robustum addiderat præsidium. Horum virtute, obsidio, cui ferociter Poloni instabant, sustentabatur, quoad pestis castra illorum tam exitiosa inuaderet, vt intra dies decem, paulò minus bis mille Polonorum prostrauerit. Qua clade perterritus, Boleslaus, mutat locum, seque cum armatis in Morauiam, nihil in tali tempore hostile metuentem, transfert. Ibique pleraque ædificia & agros, aut vastat, aut occupat: denique Boiemos, qui auxilio missi ab Vdalrico temerè occurrere

Bozenam vel Bocenam rusticam coniugem ducit

Dotes Beatricis.

Bratislaus nascitur.

Helichardus V. Pragæ Episcopus.

Polonus Glacium obsidet.

Valdeckus miles.

Pestis sternit Polonos.

Morauiā populatur.

currere ausi fuerunt, inito cum ĳs certamine fugere coegit. Ipse dein Prussiæ tumultu domum reuocatus, bellum aduersus Prutenos, & vicinos saxones suscepit. Paulatim inde animum Vdalrici subire cœpit pœnitentia admissi in Iaromitium facinoris, simulq; desiderium crescere, quouis modo pro illata fratri iniuria satisfaciendi, quando res in integrum restitui non potuit. Dat itaq; non obuio cuiq; amico, sed ipsi Helichardo Pontifici negocium, vt hanc causam de reconciliando sibi fratre meditandam, & quàm primum conficiendã suscipiat, se paratum esse inquiens facere, quicquid faciendũ sibi Pontifex iniunxerit, etiamsi ante pedes fratris stratũ iacere oporteat, se libenter, dummodò pacatum, sibiq; reconciliatum illum habeat, prosternere velle. Mouerunt ista Iaromirium, mouit insuper ipsius Pontificis oratio apta misericordiæ conciliandæ, & dolori consolando, ita vt se idem Iaromirius fratri non admodum difficilem ad ignoscendum exhiberet. Communi inde duorum consilio administrata est respublica Boiema, atq; vtrumq; Præsul orat, vt litem decimarum cognoscant, cognitaq;, id quod æquum fuerit pronuncient aduersus eos, qui non expectato decumano, pro sua libidine manipulos ex agris amouent, auehuntq;, aut planè integris decimis Pontificem fraudãt. Principes altera quoq; audita parte, quæ item palàm de decumanis queritabatur, quòd post corrupta demũ in agris, aut à pecoribus depasta frumenta, ad exigendas venirent decumas. Litem ita moderati sunt, vt aratoribus permitterent manipulos ex agris in aream tempestiuiter asportare, sed his duntaxat, qui cũ Pontifice iusto precio, aut certis in singulos actus, & iugera frumenti mensuris decidissent. Eadẽ lege in Morauia in Pontificatu Olomucensi, quem Helichardus vnà cum Pragensi procurabat, decimas exegisse dicitur. Sepiùs pòst hæc à Boiemis submonitus Vdalricus fuerat, vt expeditionem in Poloniam ad vindictam de Boleslao sumendam faceret, ob multas & insignes illatas iniurias, atq; cæteris illam insigniorem, quòd parentem principem orbare luminibus per summam perfidiam ausus fuerit, semper illo vel dissimulante vel frustrante monitores. Autumant aliqui, pudorẽ Vdalrico obstitisse, quo minus id in alio damnare properaret, quod ipse in fratrẽ admisisset. Vix alios obsequiosiores, quàm Versouicenses tunc habebat, sed nullis etiã minus, quàm illis se credebat, memor prouerbĳ, Lupos pilum mutare, non morem. Itaq; à Syba Versouicensi, fiducia familiaritatis magnopere contendente, vt conuiuio suo Princeps interesset, negauit palàm illi dicens: Nonne apud sapientem legisti? Melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio? secura enim mens, quasi iuge conuiuium. Perculsus inexpectato responso Syba, tacitus inde ad Bersoslaum Versouicensem abĳt, apud quem conquestus est grauiter de ignominia à suspicioso principe, non sibi solùm, sed toti præterea familiæ illata: subiunxit Bersoslaus, Caueat sibi vt velit princeps, etiam qui cautè viuit, cautus non rarò decipitur. Nos modò ne nobis desimus. Placere autem sibi ante omnia ad arcendam principis vim, si quando illa ingruat, Lythomirium oppidum suum, vt muro ac mœnibus, communi omnium gentilium ope atque opera muniatur. Id quod magno studio Versouicenses persecuti sunt. Inter hæc properat vt Vdalricus per insidias vita priuaretur. Solitus erat de nocte frequenter solus vigilare, ac deinde percursis psalmis & hymnis, lumine extincto somnum repetere. Talem eius consuetudinem obseruans insidiator, nocte quadam scalis fenestræ admotis, intentoque arcu, sagittam toxico tinctam in Vdalricum detorquet, ita proximè caput volantem, vt capillos eius perstringeret. At ille subitò, candela de mensa proiecta vnà cum candelabro, per tenebras se in lectulum suum recipit absque strepitu & vllo clamore. Mane scalæ sunt inuentæ, & sagitta parieti infixa. Cæterùm proditor vel

Interuẽtu Episcopi fratres principes recõciliantur.

Controuersia de decimis definita inter Episcopũ & agricolas.

Vlcisci nõ vult Vdalricus patris iniurias à Polonis illatas.

Syba Versouicensis taxatur Scommate.

Machinationes in Vdalricum.

Syba venenatũ telum torquet in Vdalricum irrito euentu.

studiosissimè quæsitus, inueniri haudquaquam potuit. Suspicio tamen omnibus inerat, scelus tantum, ad neminem quenquam alium, nisi ad Versouicenses pertinere. Adolescebat rum Bretislaus, adolescentiamq; suam per liberales mores, & magnificum animũ ita patri approbabat, vt is non expectato diutius, quàm dum virilem togam indueret filius, Morauiam inde continuò illi Marchionis titulo administrandam commendauerit. Nam antehac à præfectis Morauia regebatur: Sed ex re magis esse visum est, quando hinc Polonus, hinc Hungarus hostis instaret, vt Marchio illam, tanquã dignitate & authoritate priuatum quemuis magistratũ antecellens, regeret.[a] Porrò Hungari, infesto suo in Morauos animo fugam Andreæ, Belæ, Lauenthæ, qui sobrini Stephani Pannoniæ regis erant, prætendebant, ægre ferentes, quòd à Morauis illi à fuga & exilio reciperentur. At Poloni, sine vllo prætextu hostes sese fatebantur, ac sepius Morauiam incursabant, sarcire in illa iacturam, quam nuper in Boiemia acceperunt cupientes. Prius igitur insolenti eorum cupiditati obuiam eundem putabat Bretislaus: nec distulit itionem, cum primum se copia eundi obtulir. Poloni aduentu Bretislai cognito, in syluas se abdunt, succisisq; circum syluæ marginem arboribus, Boiemos aditu arcent. Sed tanta iuueni duci superfuit audacia, vt cuncta transiliret obstantia, seq; in syluas penetrare ad persequendos hostes omnium primus ausus fuerit, sequutaq; est hanc audaciam ea fortuna, vt citra sui suorumq; sanguinis effusionem victor euaserit, adeò videlicet hostibus septo (cui fidebant) interrupto, nulli nisi ad iucundam fugam supererant animi: tot ex fuga tamen, tamq; frequentes capti & retracti sunt, vt per centurias diuisi, æstimatiq;, centuriatim Hungaris velut pecora diuenderentur. Præter nobiles captiuos, quos ad patrem in Boiemiam Bretislaus misit, atq; ille ambiguũ, cui gratificaturus rursus in Poloniã eos gratuito remisit, cætera præda fruenda militibus relicta. Hinc maioribus peditum, equitumq; copijs ex Boiemia accitis se firmans Bretislaus, Pannoniam seditionibus domesticis perturbatam ingreditur, & quantum inter flumina Vagum & Danubiũ spacij fuit, plana loca omnia populatur, Veniensq; ad Danubij ripam è regione Strigonij, ibi demum turmas Hungarorum & cohortes, sed in altera ripa, conspicatur. Neutris ad traijciendum lintrium copia præsto fuit, itaq; vano inuicem terrore aliquandiu se deterrentes, pòst retro pedem vtriq; ferre. Ac Bretislaus quidem cum tanta præda, vt & militi ex illa, & architectis atq; operis, à quibus Monasterium Regradense in Morauia ædificandum conductum erat, satis fieret. Nactus inde ocium Bretislaus, de ducenda vxore cum paucissimis deliberabat, vtq; sciret vnusquisq; quid sibi in deliberando esset sequendum, ad patris exemplum se initurum coniugium negàuit, non quòd matris pœniteret, sed suam cuiq; inesse dicebat peculiarem voluptatem, qua quisq; duceretur, præsertim in vxore deligenda. Sanè sibi nullum nisi illustrissimum placere matrimonium. Hic alijs, alios in Germania principes, quibus filiæ essent nubiles, à nobilitate & dignitate celebrantibus interpellat aulæ Magister, in hæc verba: Si illustrissima quæritur sponsa, quid Cæsaris filia illustrius? Superesse Iuttham Othonis Cæsaris, cui Ruffo cognomen, filiam forma & cæteris naturæ bonis dotibus egregiè dotatam, sed ad quam arduus & difficilis esset aditus. Quoniam clausam eam claustris, virgo vestalis, tanquam affinem Ratisponæ attineret. Nihil arduum amanti videbatur, aliam tamen quàm amoris causam peregrinationi destinatæ obtendebat, nimirum religiosam, quasi videlicet religionis gratia reliquias diui Volfgangi Ratisponæ sitas inuisurus esset, ideoque & personæ religiosæ, & pauci comitum, qui præsenti nossent seruire scenæ, à Bretislao in viam assumpti erant. Salutatis à primo Ratisponam ingressu reliquijs diui

Bretislaus I. Marchio Morauiæ.

Expeditio Bretislaui in Polonos felici successu.

Vile Polonorũ precium.

Petrus & Aba de regno certabant.

Regradēse cœnobium è manubijs Hungaricis.

Bretislaus animum ad ducendam vxorem adijcit.

Iuttha vel Iuditha Otthonis III. imp. filia Ratisbonæ apud moniales educatur.

diui Volfgangi, cætera deinde vrbis templa per similem religionis fucum venerabundus obibat, donec se in loca seclusa in quibus sacratis Deo virginibus ipsa Iuttha ab affine educabatur, insinuaret. Ampla enim donatia templo illi Bretislaus consecrauerat. Proximus conclaui, in quo puellę diuersabantur, hortus erat deambulatorius, in hoc Iuttham à cœna ambulantem arripit, secumq; ad fores, volentem an inuitam pertrahit, vt equo ad hoc præparato imponat. Ferunt vno gladij ictu ferream catenam foribus oppositam eum dissecuisse, atq; omnes frustra habuisse, qui se cum rapta fugientem persecuti erant. Pro patrono, clientuli nonnulli, & comites in ipsa vrbe comprehensi, pœnas supplicio exsoluerunt, quanquam sanctè iurassent, culpæ se non esse conscios. Inter hæc Bretislaus die noctuq; fugæ insistens, rectà cursum in Boiemiam ad ipsum parentem direxit, expositaq; re, vt gesta erat, facilè obtinuit, vt in manus suas, auspice Heliceardo Pōtifice, Iuttha solemniter veniret.

Iuttham Bretislaus vi rapit

Sed enim Cæsar[b] Henricus eius nominis secundus, raptæ cognatus, facinus tam audax tanta indignatione accepit, vt iusiurandum concipere non dubitauerit, se non ante exercitum suum è Boiemia reducturum, quàm in medio regni loco soliū suum constitueret. Iurat item magno animo Bretislaus, ignem se in mediam Germaniam tam proximè regiam Cæsaris illaturum, vt splendore illius & luce, oculi Cæsaris perstringantur. Bello & copijs vtrinq; conflatis, Vdalricus ante profectionē ægritudine correptus domi manere cogitur, valde inuitus & anxius, eò quòd timebat, ne se absente filius audaciæ nimius, aliquid pœnitendum cōmitteret, si se temerè sexaginta lectis millibus, quæ Cæsar in Boiemiam ducebat, obijceret. Simili cura Iuttha pro marito erat sollicita, & magis aliquantum anxia, quòd propter se præsens bellum videretur esse suscitatum. Ea igitur Vdalricum adit, & si illę sibi permittat, vt marito inscio in Cæsaris Castra transeat, pacem se inde relaturam recipit. Amplexus nurum socer consilium eius laudat, adiunctisq; deductoribus iubet dextro pede ire atq; redire. Vbi ad Cæsarem deducta est manibus grauidum vterum complexa lachrymansq; orare incipit, vt priorem apud se Cæsar potioremq; honestatis cognatæ suæ, eiusq; quod in vtero gestaret causam, quàm iniuriam à Bretislao acceptam duceret. Neq; enim sibi iam integro statu, pudoreq; saluo, reditum in paternam domum patere, neq; partum mereri, vt aliter quàm deceat in lucē ædatur, alióue vocabulo quàm quòd ex legitimo nascitur matrimonio appelletur. Si maritus affinitate Cæsaris indignus sibi contigisset, nullum prorsus verbum, pro indigno facturam fuisse, sed Cæsari libenter permissuram fuisse, vt dolorem suum iniuriamq; cognatę suæ, ad destinatam viri dictam perduceret. Nunc palam esse quanta nobilitate & potentia Bretislaus inter principes polleat, tanta procul dubio, vt si Ottho pater viueret, generum sibi hoc digniorem deligere vix potuisset. Se quidem non contendere, quin melius à principio fuerit, si nutu Cæsaris, assensuq; principium necessariorum nuptiæ coijssent, cohesissentq;, sed postquam aliter casus tulit, nec infecta fieri queant quæ iam facta sint, clementiam Cæsaris inuocare, misericordiamq; implorare, atq; per cœlestia numina omnia, veniam audaciæ, pacemq; se obsecrare. Et ad cognatos principes, nondum detersis ab oculis lachrymis, cōuersa, supplex singulos nominatim appellat, vt pro se quisq; quantum potest iratum mitiget Cæsarem. Prono ad preces Iutthæ Cæsari, iusiurandum obstabat, quo se alligauerat, non excessurum Boiemia, antequam in medio regni sede posita consideret. Sed reperti statim sunt interpretes, qui dicerent, perinde rogatum Cæsarem, atque armatum, implere iusiurandum. Ergo pace data, acceptaque, Boleslauiam, quæ vmbilicum terræ obtinet, inermis ingreditur, sedetq; velut victor in sella Regia. Pulchrè item Bretislaus iuramentum suum vel impleuit, vel elusit, dum ignem in

Raptū Iutthæ Cæsar vlcisci statuit.

Iuttha Cæsarē cognatum placatura in castra proficiscitur.

Simile de raptu Sabinarum legitur.

Veniam impetrat

Illuduntur iuramenta vtrinq;.

solo Germanico, Cæsare prospiciente, tugurijs aliquot subijcit, & paucos a-
Bretislaus filius Spitigneus in lucē editur. gellos proculcat, quorum detrimenta ære mox adnumerato resarcit. Porrò
Iutta paulò post confectam pacem, noua Vdalricum lætitia afficit, dum cum
ex patre filio duntaxat vnico florente, auum præterea virili ædita prole facit.
Iso VI. Episcopus Pragensis. Nepoti nomen Spitigneo inditum, lustrico die, quem obiuit Iso in pontifi-
catu Helicharco succedens, vir genere & vita clarus, ipsaq́; canitie veneran-
dus, nec minus laudandus à bona consuetudine, qua consueuit obuios quos-
que mendicos, minimum quatuor in singulos dies epulis suis alere. Sanè
Bretislaus concesso à patre reditu cum vxore, & recens nato infante in Mo-
rauiam redijt, ibiq́; audito, bellum à Cæsare Hungaris, propterea quòd re-
gem suum [c] Petrum regno expulissent, parari, comparat & ipse pro exule re-
Anno 1042. vel 1044. 4. Idus lij. ge copias, easq́; cum Cæsarianis ad Rabum fluuium, propè Iaurinum fluen-
tem coniungit. Auctus tunc aquis Rabus, progressum in vlteriorem ripam,
vbi hostis erat, per aliquot dies impediebat. tandem vado reperto, trans-
eunt flumen, primò auxiliarij duces, Bretislaus cum Morauis, & Albertus
cum Bauaris, dein Cæsar cum reliquo exercitu. Quibus conspectis appro-
pinquat continuò hostis (Abam vocabant, qui eum sibi pro Petro regem
constituerant) signumq́; suis dat, vt antequam castra metaretur Cæsar, præ-
lium per turmas inciperent. Concurrunt inter se equites Hungari, pelluntq́;
retro ij qui cum Aba erant, illos qui Petrum affectabantur. Non deest per-
sequentibus Aba, sed vestigijs illorum assiduus insistit cum tota equitum
multitudine, quæ tanta ei superfuit, vt præter frontem Cæsarianorum, la-
tera insuper & tergum circumfunderent. In extremo periculo Cæsariani e-
rant, si non Bretislaus, apertis ad torquenda tela militi sagittario locis, pro-
turbasset non semel ingruentem multitudinem, donec bona pars equitum
fauore Petri, Abam in prælio destitueret, mox etiam fugientem occideret.
werlorn Bayer weßnemeth, ac si dicas, perditio Germanorum. Tam magna autem cæde, præsertim Bauarorum militum, præsens victoria
Cæsari constitit, vt cædis locus, amissorum Bauarorum vocabulo, hodie quo-
que insignis perduret. Aba interfecto, factionem eius secuti vno consensu o-
mnes ad Cæsarem legatos mittunt, seq́; imperata facturos dicunt. Imperat
ille, vt Albam, cui Regali cognonomen, conueniant, ibiq́; in obsequia regis
Petri, more solemni iurent. Ab vtroq; Bretislaus, & Cæsare & rege liberalissi-
mè habitus, donisq́; ingentibus onustus, cum hac præterea spe dimittitur, tan
quam maiora posthac, & meliora expectare deberet. Grati etiam aduersus
[d] Albertum erant, qui iacturam militum insigniorem fecerat, data ei dono re-
gione, quam de superiore Pannonia auulserant, ipse Austriam postea voca-
uit, eamq́; Marchionis titulo obtinuit. Miserat Vdalricus ad Bretislaum lite-
ras, vt si se adhuc superstitem videre cuperet, aduentum acceleraret, sed ante-
Mors Vdalrici. uertit mors, sustulitq́; prius de medio Vdalricum, quàm Bretislaus ex Mora-
uia ad Boiemiam veniret. Exequijs tamē interfuit vnà cum Iaromirio patruo,
audiuitq́; casum suum pristinum ad feretrum miserantem, in hæc verba: Non
tibi, inquit, mi frater, hanc culpam attribuo, quòd orbus luminibus vitam
infœlicem viuo, quin potiùs vt in pace æternùm quiescas, Deum deprecor.
Inuectiua in Versouicios. Nec enim ad te hoc tam atrox facinus, sed ad execrandos Versouicenses per-
tinet, qui cum me interficere non possent, quod morti proximum est, adem-
pta dulcissima luce, perpetuas mihi tenebras execrabili persuasione obtru-
XXII. serunt. Apprehensa dein Bretislai manu, fili, inquit quem ego nunc omni-
Bretislaus. bus coram in locum patris coopto, ipse de omni principatus administratio-
ne vltrò tibi concedens, fac vt olim tam patris, quàm meam tui patrui vi-
cem doleas, digna à proditoribus pœna exacta. Hæc celeriter ad Cochanum
perlata, acerrimum Iaromirij hostem, tantum illi furorem concitarunt, vt
Bretislao præterea cædem minatus fuerit, velut ipse deinceps in vacuum prin
cipatum

cipatum successurus, tanta dementia senis animum occupauit. Exploratum igitur habens locum, in quem quotidie ad requisita naturæ Iaromirius secederet, speculatorem in insidijs collocat, qui per obscœna cuspidem adigeret. Hoc scilicet ad vitam cæcitate deformem Iaromirio deerat, vt mori etiam nisi turpi cæde ei non contingeret. Latuit author cædis tantisper, dum speculator precio fraudatus promisso, illum tandem impunitate concessa proderet, minasq; Cochani indicaret, quibus Bretislao quoq; perniciem minitabatur. Iuuenis promptus velocibus continuò mittit, qui Cochanum volentem aut nolentem adducant, inficiantemq; facinus per speculatorem reum conuincant. Nec vno supplicio contentus, primum nares amputari, mox oculos erui, deinde vmbilicum præcidi, atq; omnia intestina extrahi, mergiq; aliquoties non tamen submergi, postremò caput collo iubet decollari. Conuersus inde ad conciliandum sibi popularium fauorem, paci fauentium, vrbanam Pragæ quietem per triennium tolerauit, nullis se temerè nisi ciuilibus negotijs officijsq;, perinde vt Vdalricus pater facere consueuerat, implicando. Decedit interim [e] Mescho Poloniæ princeps aduerso rumore, tanquam per segnitiem & ignauiam regiones aliquot Vandalicas, à maioribus suis virtute & industria partas, turpiter amisisset. Lætus audiuit Bretislaus inertiam Principum, imbelleq; ocium palam ab omnibus damnari, ansamq; inde arripuit quietis abrumpendæ, quam cum graui tædio iam pridem sustinebat: & quanquam diceret, multò gratius sibi futurum fuisse, si à Boleslao superstite, pœnas exoculati per fraudem aui exegisset, tamen ne hoc quidem ingratum fore, si vel paulò serius iusta in conscios vindicta appareret. [f] Sine Principe tunc Poloni administrabant Poloniam, non hæredis defectu (nam Mescho Casimirum filium superstitem relinquerat) sed quòd nemo sciret, vbi nam gentium is Casimirus ætatem degeret. Degebat autem apud Gallos in sodalitio Cluniacensi abstrusam, quoniam cucullatus, & in Diaconum attonsus esset. [g] Bretislaus igitur, absente Principe, ad præfectos Polonos mittit fecialem, qui res aui sui à Boleslao in Polonia interceptas, repeterat. At illi arroganter feciali respondent, se tunc demum, post restitutam Polonis Pragam, de restituendis Bretislao rebus cogitare velle, nunc cogitandi ocium non esse. Ab hoc responso Bretislaus delectum habere, militemq; statim ad arma vocare properat. Et quo citius conficiatur, funem ex subere in torquis modum intortum, circum vicos & pagos ferri iubet, cum hac denunciatione. Suspendio illum periturum, quisquis idoneus militiæ repertus, illam obire detrectauerit. Maior etiam quàm vsus poscebat, militum numerus, hoc metu proposito infra breue tempus contractus fuit: domiq; sunt relicti inhabiliores, & tantummodo selectiores stipendia facere iussi. Cum ijs Bretislaus per strages, magis tamen pecorum & ædificiorum, quàm hominum Cracouiam vsque, nemine sibi obstante penetrauit. Nec Cracouia diu obsidionem sustinuit. Cæterùm post deditionem quoque factam, obtinere non potuit, vt ædificia illa, in quibus à Boleslao ipsi auo eruti oculi fuerant, ne à milite demolirentur. Inde iter factum ad arcem Sydecam, in quam nobilitas deserta vrbe perfugerat, qui arcis situm perspecturi antecedebant, reuertentes docuerunt: Egregiè quidem illam, & natura & opere contra quoslibet repentinos impetus esse munitam, sed circumuallari eandem posse, ideoq; videri expugnabilem. Accedit propiùs Bretislaus, eademq; contemplatus quæ speculatores, fossa, vallo, castellis arcem circumuallandam decernit. Crebris hostes eruptionibus opus ne fieret prohibere conabantur, sed omnibus eorum conatibus paruo Boiemi negocio occurrebant, partimq; trucidabant, & partim viuos capiebant. Opere nondum absoluto, exoritur nox ventis & pluuijs tempestuosa, atq; ita obscura, vt

Cochanus Iaromyrium interficit.

Pœnas luit proditionis.

Bellum Bretislai in Polonia, Anno 1038.

Inficiatur Crommerus, asserit & Bonfinius.

vix proximum quisq; videre posset. Non prætermittit arcis præfectus occasionem, sed huiusce modi noctis opportunitate ad fugam capescendam vtitur, fugitq; cum paucissimis conscijs. Mane fuga præfecti inuulgata, tanta desperatio omnium animos inuasit, vt protinus ad Bretislaum mitterent, qui se paratos esse de arce cedere, & quæ imperauerit facere, dicerent. Imperat vt arce & armis traditis decedant, inermesq; ab exercitu ne recedant, priusquã Gnesna, Polonis metropolis reciperetur. Plerique eorum fidei immemores à Castris se subduxerunt, ex quibus retracti duo Versouicenses, iam olim profugæ, gladio percussi sunt. Cæteri Poloni sub custodibus asseruati, spectatores calamitatum esse cogebantur, quas oppidani castellaniq; amissis omnibus bonis sustinebant: complura enim oppida & castella, ante deditionem à Gnesnensibus factam, capta & direpta fuerunt. Gnesnæ imprimis de corporibus diuorum Adalberti, Gaudentij, Christini, aliorumq; ipsius sodalium, tollendis deliberabatur. Causam deliberandi præbuerunt extracti templis pro mortuis, ij qui temere manus admouere sepulchris sanctorum tentauerant. Post multam deliberationem, Seuerus Pontifex Pragensis, in locum Isonis cooptatus, & tunc expeditionis Bretislai comes, supplicationem & ieiunium triduanum indicit, adhibitisq; deinceps Sacerdotibus, citra cuiusq; noxam corpora inde omnia aufert. Aufert mox item Bretislaus donaria templi preciosissima, crucem auro, magnitudine, pondere insignem, nempe libras auri tercentas librantem: tandẽ auri tres tabulæ ex ara sublatæ habebant, & præterea gemmas & vniones auro cariores, quanquam ne ab argenteis quidem inauratisq; vasis, & simulachris est temperatum. Nam reliquorum ornamentorum, quibus templa Gnesnensia liberalitate multorum principum erant exornata, non facile quis numerum inierit: multò adhuc difficilius captiuorũ, quibus Boiemiam, vbiq; locorum refersit, assignauitq; nonnullis propè syluam incultam, quam Cirinam vocant, ad colendum, & areas ad ædificandum, miscellaneamq; turbam reliquam Hungaris in seruitutem distraxit: Sanctas autem reliquias, & alia templorum spolia preciosiora partim in arcem Pragensem, partim Boleslauiam, partim etiam in Morauiam deportanda curauit. Atq; in tanta victoria, hoc sibi præclarum in primis putauit, quòd quatuor insignes vrbes Gnesnam, Cracouiam, Poznaniam, Vratislauiam non tota æstate transacta expugnasset. Post tam grauem acceptam plagam Poloni, magno cum gemitu & querelis in vnum locum congregantur, sed non vna eademq; omnes sententia. Nam alij Romanum Pontificem, alij Cæsarem, alij Casimirum hæredem sibi futurum constituebant vindicem. Vt igitur singulis factionibus satisfieret, deliguntur qui Romam, qui ad Cæsarem, qui ad Casimirum inuestigandum eant. Stephanus Præsul Gnesnensis delectus, qui causam Romæ ageret, egitq; illam acerrimè, atq; ita peregit, vt damnato non solùm Bretislao, sed etiam Seuero Pragensi Antistite, iuberet Romanus Pontifex, quæ ex Polonia aucta, & asportata erant, ea suis templis restitui statim omnia. Prouocat Bretislaus ad alterum Pontificem, à quo malè similiter acceptus, mox ad tertium (nam tres eodem tempore Pontifices Romanum Pontificatum sibi per seditiones vsurpabant, Benedictus, Siluester, Gregorius) quos ad extremum omnes Bretislaus, præda retenta frustratus est. Seuerus interim absolutus cum ostenderet alienæ, non suæ culpæ, reum se subijci. Sed Bretislao, posteaquam Casimirus in Gallia inuentus fuit, casumq; regni sui apud Henricum Cæsarem deplorasset, idem Henricus, grauior vltor, spoliorumq; exactor imminebat, exasperatus tum contumacia, quòd ad causam dicendam vocatus Bretislaus parere contempserit, tum literis eiusdem Bratislai asperius scriptis, vt in quibus inerat Cæsarem insolenter facere, qui noua, libertatiq; contraria, aduersus Boiemiæ Principes imperia incipiat, nunquam antea neq; auditum, neq; factum

Arcis sydecæ deditio.

Gnesna capta.

Seuerus VII. Episcopus Pragensis.

Thesauri Gnesnensis Ecclesiæ in Bohemiam asportati.

Sors iniqua Polonorum.

Præpostera cura.

Quatuor insignes vrbes breui subegit tempore.

Vindice destituti Poloni.

Henricus Cæsar Casimirum defendendum suscipit.

factum à Cæsaribus fuisse, vt iuberent causam Principes Boiemiæ dicere,de præda per victoriam intercepta: sed quemadmodum belli,hostibus suis inferendi,ita prædæ seu retinendæ,seu dispensandę arbitriũ semper penes ipsos victores fuisse. Quòd ad Polonos attinet,authores illos iniuriæ faciundę extitisse, ideoq; pœnas, & meritas, & iustas sibi tandem exoluisse, quas iamdudum auoq; patriq; suo exoluere debebant. [k] Atqui Henricus legem à Conrado Cæsare, socero suo paulò ante obitum promulgatam, in hanc ferè sententiam pro se habuit: Princeps imperij, quisquis es, pacem colunto, iuri & legibus obtemperanto, nec vllo pacto ocium imperij turbanto, quiq; non paruerit, capitale esto. Ex hac igitur lege Cæsar, Principes & vrbes imperij contra Bretislaum, tanquam publicæ quietis turbatorem armat, diuisisq; bifariam copijs, cum altera parte copiarum ipse Bauariam, cum altera Bernardus Saxoniæ princeps bello clarus, per Misniam procedit. Ad eum modum & Bretislaus vires suas dispertit, seq; Cæsari, Procopium Belinæ comitem Bernardo opponit. Mandatq; vt in syluis loco iniquo & impedito Saxones adoriatur. Nam ipse etiam idoneum insidijs, in sylua Hercynia, & montibus Bauariæ incumbentibus locum occupauit, eumq; cæsis circum castra arboribus vndiq; muniuit, vt si insidijs deprehensis, impetus aliquis in castra factus esset, ei faciliùs opposito vallo, & lignorum congerie obsisti posset. At Cæsariani sisi multitudine, inexploratò, & cum magno Boiemorum contemptu syluas transibant, antecedentibus Badensi, & Vasserburgensi Ducibus. Quod vbi Bretislaus animaduertit, passus est bene multos ita incuriosè incedentes præterire, mox deinde signo ad erumpendum suis dato, interruptos, disiunctos & à mutuo auxilio destitutos assilit, atq; ingentem Germanorum stragem ædit. Adeò enim aduersa sibi omnia hostes, in sylua ramis densissimis clausa, habuere; vt neq; plures simul ordinem tenere, neq; se inuicem confirmare, neq; longas hastas protendere, neq; prospicere potuerint, quid à quaq; parte caueri oporteret. Itaq; in tanta eorum perturbatione, magnoq; pauore, facile Bretislao erat, velle suum pro arbitrio exequi. Ipse Cæsar cum paucis retrocedens, vehementer erubuisse dicitur, quòd victum se videret ab hoste, quem ipse non vidisset. Aliquantò meliùs Princeps Saxoniæ rem suam gessit, reducto in Saxoniam non solum incolumi, sed etiam præda onusto Saxone. Idq; Procopij culpa commissum esse arguebatur, quòd nec in syluis, nec in apertis campis hosti se ille obijcere auderet. Obiectus itaq; idem carnifici est, primò excæcandus, tum deinde manibus atq; pedibus truncandus, postremò submergendus in flumine Belina, ad quod immoto agmine substiterat. Vix potuit grauior pœna proditioni constitui, quàm est constituta tunc pauori. Sed impauidus & audacis animi Dux noluit nisi audaces habere tribunos militum: oderatq; desertores non minus quàm proditores. Porrò Cæsar impacientius indies fugæ dedecus ferens, duces denuo accersire, nouaq; sibi & domi & foris parare auxilia aduersum Bretislaum festinat, eoq; celeriùs Casimirum Polonum in patriam deducendum, additis aliquot cohortibus & turmis curat, vt is regnò maturius inito, maturius etiam subsidio veniat in Boiemiam. Sacris vt dictum est initiatus, & veste religiosa vestitus Casimirus fuerat: sed interueniente Romani Pontificis assensu, sacram personam profana mutauit, nihil sibi de priore statu retinens, nisi consuetudinem attondendi decurtandiq; capillos, cùm alij Poloni sic passim cæsariati ambularent, vt Cincinni dorsa illorum qualiter mulierum flagellarent. Permanet in hunc vsque diem apud Polonos ieiunium, & tributum à Romano tunc Pontifice ad expiandam religionem à Casimiro profanatam institutum. Nam & ieiunatur ab illis in singulos Mercurij dies, & quotannis ab vnoquoq; soluitur [l] denarius, qui sancti Petri cognominatur. Sed vt statim memini Cæsar doloris im-

Contumax & proteruus Bretislaus.

Otthardum alij dicunt.

Bretislaus Procopium Saxoni obijcit, ipse Cæsarē aggreditur.

Badensis & Wasserburgensis Duces.

Primã Cæsaris expeditionem interclusa obsepta q; syluarũ succisione itinera reddidêre inuia.

Saxo feliciùs dimicauit.

Procopij formidinis atrox pœna.

Pontificis indulgentia Casimirus cucullũ exuit.

patientia bellum renouare festinabat, reparatoq; iam & adaucto exercitu, iter in Boiemiã, præmissis latè exploratoribus, & insequentibus agminibus, diligentius quàm nuper munitus faciebat: mirabaturq; neminẽ adesse vspiam, qui sibi vt nuper transitum per syluas & montes inhiberet. In plano deinceps & aperto, factus ab incolis certior, euictum Bretislaum quorundam precibus, qui & dignitate & consilio præpollebant, vt tuta magis aliquando, quàm semper audacia consilia caperet, propterea in campum apertum non venire, quòd Pragæ mœnibus magis, quàm aciei fideret, pragam ire contendit, milleq; passibus castra à mœnibus ponit: & antequam propiùs accedit, semel iterumq; per turmas equitem diuisum ad experiendum, qualem in resistendo Boiemi animum haberent, præmittit: & posteaquam accipit, neq; vires, neque audaciam hostibus deesse, toto cum exercitu muris appropinquat, pedestriq; simul & equestri acie instructa, copiam pugnandi Bretislao facit, eo intra mœnia nouis circum munitionibus communita sese continente, denunciat Seuero Pontifici, cui paulò ante regalia obtulit, vt fidei nuper præstitæ memor, ad se ex vrbe in castra veniat. Venit ille Bretislai permissu, seq; apud Cæsarem incusantem, quòd arma cum hoste imperij consociasset, vi & necessitate excusat. Mox in partem seductus, & à Cæsare de his quæ ille scire voluit interrogatus, ita solerter ad omnia respondit, ita crimina Bretislao obiecta prudenter diluit, ita certa ratione difficultatem expugnandæ Pragæ approbauit, vt Cæsar verbis eius placatus, diceret: Fac vt dignum esse maiestate nostra, & principis tui existimatione videbitur. Reuersus ille Bretislao persuadet, vtilius esse amico quàm inimico frui Cæsare, mulctaq; aliqua portione prædæ, quàm de summa rerum periclitari[m]. Mille igitur & quingentis argenti libris, atq; solemni obsequio, quòd Principes Cæsari exhibere solent, pax & amicitia redempta fuêre. Conciliatus & Romanus Pontifex Bretislao erat, ipso voto quòd de instituendo sacerdotum collegio, & templo Boleslauiæ ex manubrijs Polonicis ædificanda vouerat, absolueratq;. Interea temporis cuncta ferè in Polonia ad Casimiri reditum mutata erant. Polonis videlicet à Bretislao domi tumultu Hungarico impedito, ad præsentem Casimirum certatim desciscentibus, paucæ retentæ in Slesia à præsidio Boiemorum arces, & ex vrbibus sola Vratislauia, quam vt rursus assequeretur Casimirus, ne stipendiarij quidem & vectigalis principis conditionem sustinere grauabatur. vectigal Bretislao in singulos annos auri triginta, argenti centum libras appendebat. Caruit Pontifice illa tempestate Vratislauia, idq; solùm ei ad cæteram vrbis magnificentiam defuerat. Vt igitur de Pontifice quoque gloriari posset Casimirus, de sententia suorum Præsulum sedem Ricinensem transtulit Vratislauiam, iussitq; ibi Hieronymum non amplius Ricinensis, sed deinceps Vratislauiensis Pontificis titulo præsidere. Hoc verò negocij Bretislao cum Hungaris erat: Crebris excursibus populationibusq; vexabant Morauiam, agrestesq; ex illa familias vnà cum pecoribus abducebant, latè diffuso terrore per equites, quorũ illis copia aderat, & Morauis inopia: ideoq; ad Bretislaum confugerunt, auxiliares equites petitũ. Atq; ipsemet auxiliator illis aduenit. Et quoniam[n] Andreas tunc apud Hungaros fama inclyta regnabat, propterea quòd Hungaros, relicta superstitione, ad quam maior pars illorum redierat, coegerit Christianam religionem rursus colere. An igitur ipsius voluntate & assensu maleficia illa in Morauia fierent, per legatos explorari placuit. Andræa renunciante, nec suam in hoc, neq; publicam culpam esse, quòd nonnulli qui se quottidianis latrocinijs alunt per Morauiam grassentur: Proin se non impedire, quominus Bretislaus periculi suorum habeat rationem, puniatq; Latrones pro arbitrio suo. Velegradi erat Bretislaus, cum prædatores Morauiam ingressi, suo illam more prædari inciperent, haud

procul

An. 1052. Praga obsidetur ab Henrico Cæsare.

Episcopũ memorem iusiurandi Cæsar euocat.

Tributarius Bretislao ob Slesiam Casimirus.

Bicinensem siue Smogorouiensem episcopatum Vratislauiam transtulit Casimirus.

procul à Velegrado. Ibidemq; statim illorum turmis occursum est, & initò prælio equestri, atq; ducentis in illo Hungaris interfectis, reliqui fugā ad montes adornant. Mox aucto illi numero infestiores redeunt, cæde & incendijs obuia complentes. Ergo etiam prælium acrius quàm nuper fuit, vt in quo mille ducenti hostium deciderunt, & Boiemorum atq; Morauorum non nisi centū desiderati. Ita latrocinij exterui factus finis, & Bretislaus ad pietatē versus Reygrādense cœnobium pridem inchoatum, tandem absoluit. Per idem tempus Procopius pietate, atq; innocentia vitę adeò claruit, vt penatibus diuis adnumeraretur. Patria ei Boiemia, & parentes item Boiemi erant, à prima statim pueritia solliciti, vt filius ipsorum Christiana disciplina imbueretur, cumq; studia tunc ad religionē conducentia, non apud alios in Boiemia, nisi apud viros sacris initiatos vigerent, puerum collegio sacerdotum in arce Vicegradensi erudiendum obtulerūt. Postquam adoleuit, ingeniumq; & mores collegio sic approbauit, vt idoneus haberetur, qui collegarum numero adiungeretur, maluit sodalem, in sodalitio Breunouiensi, quàm collegā in collegio Vicegradensi agere. Captus deinde amore vitę solitariæ, Breunouia relicta, speluncam quandam Sasauæ flumini incumbentem, laruisq; & lemuribus infamem sibi inhabitandam delegit, eam simul atq; subijt, continuò omnes illæ terribiles visu formæ dilapsæ sunt, haud secus, ac dilabi solent tenebræ luce immensa, vnaq; etiam metus est depulsus ab accolis, qui adire specum sibi metuebant. Igitur cognoscens Procopius frustra secretum à se, fugamq; hominum quæri occultandi sui finem fecit, ac paulò post, suæ sectæ affectatores in contubernium contrahens, sacra cum illis, & munus vigiliarum, precumq; & ieiuniorum obiuit, tametsi nihil in iuuenta ægrius, quàm famem toleraret. Ob quam rem Præside Breunouiensi aliquando indignante, atq; id agente, vt abductum in agrum, ieiunare propter cibi inopiam vsq; ad horam præstitutam cogeret, Procopius famelicus conspecta arbore corno, suspirare intimis pectoribus, conqueriq; de hyeme incipit, per quam videlicet fieret, quò minus id temporis corna esui matura reperiret. Induit subitò ad suspiria eius arbor & folia & fructus, conuertitq; rei nouitate in se omnium oculos: sed & Procopium mirabantur, tam auidè in oblatos fructus inuadentem: atq; ab eo tempore indulgentiùs in continuandis ieiunijs est habitus, donec processu temporis & ætatis, rabidam orexim consilio atq; ratione summoueret, abstinentiamq; deinceps sic coleret, vt illius exemplum seipsum alijs præberet. Non solum autem superstes, verùm etiam in sepulchro dormiens multa & præclara ædebat miracula. Bretislaus eo loci, quo iacebat, memoriæ eius templum excitauit, addiditq; illi sodales cœnobitas. Post supplitium de Cochano sumptum, Bormirius Versouicensis, ad vetus familiæ suæ asylum in Poloniam penetrauerat, motum aliquem nouum ibi aduersus Bretislaum concire cupiens: quod vbi efficere haud potuit, manum latronum satis validam in Polonia excitat, vt prædatum secum illam in agros Boiemiæ, iuxta Glatium sitos adducat. Non carebat suspitione Casimirus, quasi eo conscio aut dissimulante, Poloni fines Boiemiæ incursarent. Eò magis Bretislaus instare, vt absq; dilatione exercitus in Poloniam scriberetur, sed obtinuerunt seniores, priusquā id fieret, vt legati ad Casimirum irent, qui dedi sibi latrones ad supplitium postularent. Quod si recusatum fuerit, bellum apertum denunciarent. Casimirus legatos benignè ac lautè tractauit, & hactenus illos apud se retinuit, quoad Bormirius Versouicensis, cum alijs triginta antesignanis Cracouiam adduceretur. Tum ad legatos: Cras, inquit, non verbis, sed re ipsa suspitionem de me conceptam reuincam, testibus oculis vestris, quibus plus quàm auribus credi solet. Iubetq; luce orta statim captos omnes in conspectu illorum crucibus suffigi, inter quos altissimus pendebat Bormirius. Ad vitam

Diui Procopij vita & abstinentia. [margin note; last word partly illegible]

Bormirius Versouicensis turbas in Polonia ciet.

Legati ad Casimirum Versouicenses postulatum.

Versouicensis cū triginta cōplicibus furcā subijt.

Perpetua inter Polonos & Boiemos pax sancita. præterea suam Casimirus obtulit pacis inter Polonos & Boiemos conditionem, si vicissim Bretislaus ad supremum vitæ diem pacem se seruaturum promitteret. Accepta conditio est, præsertim illam offerentibus ijs, qui ingentia nuper incommoda sustinuerant, & vtrinq; fideliter custodita fuit. Cæterùm alibi à Bretislao ocij impatientissimo, belli materia quæsita & inuenta est lacessentibus denuò Hungaris, Regi quoq; suo etiamtum rebellibus, quòd ad Scythicam reuerti superstitionem prohiberentur: tempestiuum itaq; visum, instaurare protinus in tales expeditionem: & si non fuerint in Morauia reperti, in Hungaria illos esse vestigandos & subdomandos interceptis illorũ quoq; domicilijs, per impietatem profanatis: & locis præterea aliquibus Morauiæ vicinis, quę illi olim Morauis per vim, aut fraudem auulserunt. Ad id vsq; temporis Boiemi suo Marte, suisq; viribus bella gerebãt.° Bretislaus primus fuit, qui in hac vltima sua expeditione contra Hungaros equitatu præualentes suscepta, equites sibi ex Germania mercede conduxit, & ad oppidum Chrudim, paruo à Morauia interuallo distante, secũ abduxit: quos dum ibidẽ cum alio exercitu hylaris & lætus recenset, ac postea liberalius cœnat, seq; plusculum inuitat, feruentissima per noctem febre corripitur. Quę postquam æstum non remittit, sed capitis insuper & pectoris dolores acres cõmouet, finem vitæ adesse sentiens, attollit oculos, vidensq; præter filios suos coràm, alios quoq; frequentes proceres de salute sua omnes sollicitos, laudato officio, iubet illos

Morituri Bretislai oratio. bene sperare. Pro me enim vno, inquit, etiamsi ego vobis nunc auferar, quinq; filios, Spitigneum, Vratislaum, Conradum, Otthonem, Iaromirium vobis superstites relinquo: hi facilè desyderium mei leuare poterint. Sed illud potius vobis curandum, omniq; ratione prouidendum erit, vt ea quæ nunc est inter fratres coniunctio, concordiaq;, post obitum quoq; meum perduret inuiolata. Nam quæ sit illorum ætas videtis, ea nimirum, quæ siue publico, siue priuato muneri obeundo, iampridem habilis habetur, extra vnum Iaromirium, in

Ad concordiã exhortatur liberos quem Pædagogus adhuc suo fungitur officio. Vt igitur nullus de hoc metus sit, ne quid per imbecillitatem ætatis noui moueat, ita valde metuendum, ne maiores natu fratres, dominandi cupiditas transuersos agat, fraternamq; violet beneuolentiam, si fortè vnusquisq; ad principatum aspirare, quàm alij loco cedere contenderit, immemor verborum Domini, dicentis: Omne regnũ in se diuisum desolabitur. Sed quanquam meliorem ego spem mihi de filijs meis spondeã, ipsos videlicet sua sponte ab omni dissidio domestico esse temperaturos, cum omnes rem maximè impiam esse sciant, fratrem fratri moliri insidias, tamen mutua defensio, multò mihi tutior videtur, vt in qua multi, quæ in rem communem sint consulere, viq; maiore malum arcere possint, si absq; assentatione æquos & iustos consiliarios, defensoresq; communiter præstiterint. Cuiusmodi ego cum vos fore confidam, occultare præsentibus nolo, quale decretum quondam inter filios decreuerim. Nihil vtiq; noui, aut insoliti statuens, sed quod ordo primùm naturæ, dein ius Gentium præscribit, id confirmans. Nempe, vt ex filijs, ne alius ad paternam regni successionẽ,

Hereditas principatuũ inter fratres diuisa. nisi natu maximus prouehatur: cæteri fratres, sorte quisq; sua contenti sint. Iuramento à cunctis in hoc decretum præstito, tum Bretislaus, Spitigneum eis Principem totius Boiemiæ nominat, atq; inter alios fratres Morauiam in hunc modum diuidit. Vratislao Olomuncensem, Conrado & Ottoni, Brunnensem ac Znoymensem regionem attribuit. Iaromirium verò ad ludum literarium amandat, eiq; successionem Pontificatus Pragensis destinat. Quibus sic compositis, animaq; in manus Domini commendata, emittit spiritum. Corpus inde Pragam à filijs relatum, & in arce Pragensi ad Sanctum Vitum

Bretislai encomium. conditum. Nullus in rebus bellicis ex Boiemiæ hactenus principibus, Bretislao par fuit. Nullus enim tam fœliciter aduersus Cæsarem & Germanos rem

suam

suam gessit. Nullus tam latè Hungariam ad vsq; arcem & oppidũ Strigonium vastauit, tamq; crebris & varijs prælijs ipsos Hungaros afflixit, nullus Poloniã, ita vt ipse, debellauit, & ad tributum Boiemis pendendum redegit. Domi item in administanda Republica habitus clarissimus.

a *Filij Ladislai Calui patrui sancti Stephani à cuius morte Petri & Aba (qui & Ouo & Albuinus dicitur) sæuitiam metuentes in Morauiam, hinc in Poloniam exulatum profecti sunt.*

b *Secundus dicitur hic Henricus Niger iuxta Italorum supputationem, qui Aucupem quòd Italiam non adierit è catalogo Imperatorum excludunt, & S. Henricum vel Claudum primum constituunt.*

c *Petrus è sorore sancti Stephani patre Vuilhelmo fratre Sigismundi Regis Burgundiæ natus, secundus rex Hungariæ ob tyrannidem regno pulsus. Et Aba maritus sororis diui Stephani suffectus.*

d *Albertus Bauarus (soror eius nupta fuit Petro Regi) qui & Bambergensis Leopoldi. F. Alberti N. Othonis III. pronepos, primus Marchionatus Austriæ titulo & prouinciæ ab Hungaria resecta donatus.*

e *Conrado Saliquo Imperatore ob imbellem inertiam Mieculai Regis Poloniæ plurimæ prouinciæ ad Pomeraniam & Saxoniam Marchiamq; Brandenburgensem ad littus Balthicum Romano Imperio vectigales factæ sunt.*

f *Ob impotentem Rixæ matris dominatum Poloniæ vterq; pulsi. Casimirus Lutetiæ artibus liberalibus addictus, pòst in Burgundia ad Cluniacum ordinis D. Benedicti fit Monachus.*

g *Auita bona Bretislaus à Polonis repetit: incongruo accepto responso bellum parat.*

h *Gaudentij corpus suppostitium pro Adalberti corpore aiunt (hoc enim templi custodes defoderant) Boemos accepisse Poloni scribunt.*

i *Schismate decimotertio Benedictus IX. Siluester III. Ioannes XX. Contra hos Papa factus Gregorius VI. ab anno 1032. vsq; ad annum 1045.*

k *Conradus Saliquus pater non socer fuit Henrici.*

l *Confertur alendæ perpetuæ Lucernæ in æde D. Petri Romæ, denarius Polonus S. Petri dictus.*

m *Coëgit pristinum solutis tributis iugum Boiemos Subire. Hunc Henricum dicunt alij 500. Marcarum argenti & boum vectigal primum Boemis imposuisse ob concessam illis Morauiam.*

n *Andreas Rex Hungariæ cœpit regnare Anno 1038. Stipulato paganismo regnum consequutus Andreas. Pòst ad verum Dei cultum reuersus, latrocinijs infestam reddidit Hungariam.*

o *Bretislaus subacta Polonia ter Pannoniam dicitur inuasisse, neq; mediocria damna intulisse, sed tertiò ingressus repentina febre correptus pedem referre coactus est.*

Bretislai filij
- *Spitigneus*
- *Vratulaus*
- *Conradus*
- *Otho*
- *Iaromirius*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER OCTAVVS.

XXIII.

Spitigneus μισογέρμανος.

Edictum contra Germanos vt triduo solū vertant, ne matre quidem excepta.

Origo implacabilis aduersus Germanos odij.

Iudith Bretislai vidua Petro Regi Hungariæ nubit.

Pruk monasteriū Iudith condit.

Anno 1059. Iudith mortua.

Trecentos Morauos spoliat Spitigneus.

Vratislaus frater profugus ad Regem Hungariæ Andreā.

Qvemadmodum parens inter filios hæreditatem distribuerat, sic partē quisq; suam ab ipso funere adijt, totum autem Boiemiæ principatū Spitigneus solus possedit, à puero statim hominibus Germanis infestissimus, rum verò adepta nocendi quoq; potestate, adeò in illos implacabilis, vt contra sententiā virorum primorum, exemplum insolens detestantium edictum proponeret, quo intra triduum Germani omnes è Boiemia pellebantur. Ac ne respicere personas, matremq; suam ab alijs secernere videretur, illam quoq; in Germaniam, saluis rebus suis reuerti iubet. Restabat virgo vestalis diuo Georgio in arce Pragensi consecrata, nobilibus in Germania parentibus orta, quippe parentes eius ea dignitate fuerunt, quam nunc Comites vsurpant, quæ religione se rutam existimans, abitionem etiam post edictum dissimulabat. Hic ille atra bile percitus, denunciari protinus virgini iubet: Nisi ante noctem cœnobio egressa fuerit, nihil posthac illi aduersus imperium Principis, aut flammeum, aut velum profuturum. Causam tam intemperantis denunciationis, ex hac offensa ferunt obortam: Muro cingendam arcem Bretislaus conduxerat, me:riq; se præsente spacium illius iusserat, cum Spitigneus filius, etiam tum adolescentulus adesset. Metienti Clybanus proximè cœnobium obuiam fuit, qui cursum funiculi à via detorquebat, quoniam parens furno parci iniunxerat. Quo paulùm progresso Spitigneus subsistens, Clybanum inuadit, illumq; vi sua demolitur, his præterea verbis insultans: Non amplius Germana hæc sanctimonialis tostas ex hoc Clybano edet placentas. Ad quæ illa commota: Videte, inquit, robustum Boiemum, quàm strenuum facinus designarit, fictilem vnus solus fornaculam diruit, quam vix tres validissimi iuuenes Germani proturbassent, dignus scilicet ob hanc victoriam corona triumphali. Arriserat dicenti Iudith mater, quæ tum præsto fuit, & perinde atque illa sanctimonialis filium offenderat, tanquam parum Boiemis propitia. Iudith tamen à filio contempta Petro Regi Hungariæ, nuper ab incolis regno pulso denupsit, ac post eius obitum in Morauiam se ad alios suos filios contulit, pietati & religioni ibi dedita. Huius pietatis eius hoc est monumentum, quòd nunc Lucense Cœnobium appellant, insigne opibus iuxta Znoymam situm, sed id suo post tempore ædificatum. At in præsens Spitigneus cum accepisset, apud Morauos se malè audire propter edictum contra nationem Germanam promulgatum, vltioni intentus trecentos simul viros nobiliores acciri ad se nominarim ex Morauia imperat, qui sibi ad oppidum Chrudimum occurrant. Faciunt imperata Moraui, ad vnumq; omnes protinus capiuntur, & per municipia diligenter custodiendi traduntur, armis & equis spoliati, quos Spitigneus suis distribuit, atq; cum illis & reliquis copijs Morauiam ingressus est. Cuius aduentu Vratislaus conterritus, Olomucioq; diffisus, quò frater iter suum conuerterat, ad Pannoniam transfugit, hospitaliter à Rege exceptus. Quàm verò ægrè Spitigneus tulerit, fratrem sibi elapsum fuisse, vel hinc coniectura capi potest, quòd neq; in vxorem eius, quæ tunc grauida Olomucij relicta fuit, apertisq; vltro portis, Leuitum

intra

intra Mœnia recepit, clementem, humanumq; se exhibuit, sed illam quoq; velut captiuam, Belinæ præfecto custodiendam vinciendamque attribuerit. Vnde tanta insuper Conradum ipsum, & Otthonem trepidatio occupauit (nulla enim prouisa habebant præsidia, quæ fratri sic subdolè eum Morauis agenti opponerent) vt ambo spontaneam illi facerent deditionem, sed iussi sunt cum illo Pragam ire, venientesque istic ministerijs aulicis alligati sunt, Ottho quidem venationibus, Conradus verò regalibus epulis præficiuntur. Inter hæc Seuerus Pontifex idoneum tempus adeundi principis nactus, eiusmodi verbis illum compellat: Officij sui esse, vt Principem submoneat, si quid ab illo gestum videat, quod pios multorum animos offendat, deque Principis existimatione multum detrahat, Videri autem plerisque hanc impietatis insignem esse notam, quòd matrona illustris, culpæ nullius conscia, quòd vxor fratris eius, quòd partui propinqua, sordido, sequè indigno carcere detineatur. Quid enim indignius quàm Principem mulierem seruili custodia contineri? Plurimum sanè interesse inter viros ac fœminas, ab illis sæpius misericordiam sine reprehensione subtrahi posse: at mulierem calamitosam, nisi propitius quis respexerit, à nemine vnquam laudabitur. Nihil autem Principi in vita contingere posse fœlicius, quàm laudem & charitatem subditorum suorum assequi. Hæc enim vera ac propemodum sola haberi præsidia vitæ, sine metu à Principibus degendæ: ac nulla re alia sic illa comparari, vti mansuetudine morum & facilitate, ipsi quoque Domino adeò perplacente, vt dicat: Misericordiam volo potius quàm sacrificium: Ab eodemque spiritu, præterea doceri nos, vt ad hunc modum deprecemur Deum: Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis: quantò magis homines meminisse oportere, vt misericordiam hominibus sui similibus, deposita indignatione tribuant. Mitigatus per hæc Spitigneus, vinctam exolui iubet, concessa ei facultate vel manendi in Boiemia, sumptum Principe in res necessarias suppeditante, vel accepto viatico abeundi quò placeret. At illa cum rectà in Pannoniam ad maritum nimis per viam ire festinat, concusso ex itinere vtero, subsistere in Morauia cogitur, nec vltra triduum vitam illic prorogat. Quo Vratislaus comperto, non solùm vxorem sibi, verùm etiam id quod in illa conceptum erat simul interijsse, aliquot dies clausus intra cubiculum, ingentem luctum continuauit. Per eos tandem, quos Rex de suis consolatores submiserat, in conspectum Regis adductus, ab ipso Rege admonetur, ne doleat, neue animo succumbat propter casum, qui iam erigi in pristinumq; statum restitui nequeat. Sperandum esse viuis, auctoriq; vitæ fidendum. Hæc tristitia illum breui, lætioribus mutaturum: se verò interim curaturum de matrimonio renouãdo, deq; vrbe Olomucio recuperanda. Vtriusq; rei paulò post Vratislaus compos factus est. Nam sororem ei suam Rex, Hungaris assentientibus, despondit. Nomen illi Adelheida fuit, & Spitigneus non expectans, dum armis Hungaricis frater in Morauiam reponeretur, ex familiaribus amicis duos ad illum allegauit, qui de reconcilianda fraterna gratia agerent, simulq; pollicerentur omnium quæ ablata illi in Morauia fuissent in solidum restitutionem. Hi responsum iussi referre: Ita demum Vratislaum promissa fraterna rata habiturum, posteaquam viderit duos quoq; reliquos fratres in bonorum possessionem reductos. Animum hæc Spitignei suspensum reddebant, in diuersasque illum sententias trahebant: modò enim placuit Morauiam rursus inter omnes fratres diuidi, modò vtilius securiusque esse videbatur, vt ipse Conradi atque Otthonis portionem sibi retineret. In hoc cogitationis æstu fluctuanti, dicitur, per quietis speciem Diuus Vitus se obtulisse videndum, grauiq; ac seuero illum sermone corripuisse, quòd odiũ implacabile aduersus necessitudines foueret: Nihilo lenior in subditos, quos

Inuectiua oratio Seueri aduersus Principem Episcopo digna.

Relaxata Vratislai coniunx Seueri & optimatum intercessione exacto mense edito fœtu immaturo, maritum petitura in itinere animam efflat.

Adelheidã filiam Andreæ Rex Vratislao desponsat.

Reconciliatur fratri principi Vratislaus.

S. Vitus Spitigneo in somnis apparet.

ſæuè, & atrociter, auareq; tractaret,in foribus adeſſe vindictam,quam, niſi reſipuerit, Dominus illi retribueret. Conſternatus hoc tam triſtis ſomnij aſpectu,Seuerum Pontificem accerſiri iubet,metumq; nocturnum,& curam præſentem ſuam eo coràm explicat. Ille cœlitùs demiſſum numen affuiſſe interpretatur.Nec enim ad bonam frugem,niſi bonum quoque Angelum conuertere homines ſolere, idcirco Deo gratias agendas pro munere hoc gratuitæ miſericordiæ ſuæ, parendumque eſſe diuinis monitis, quorum contemptus nunquam ſine certa pœna trāſmittitur.Mirabilis ſubitò facta eſt in Spitigneo metamorphoſis,heri lupus rapax,hodie adeò manſueta ouis,vt vellus ſibi ſua ſponte auelli ſuſtinuerit. Vocatis enim continuò fratribus ſuis, Conrado atq; Otthone, ſimpliciter illis atque apertè peccatum ſuum indicat. Se, inquiens, cupiditate plura habendi, ambitioneque latius dominandi,bonis illos à patre aſſignatis nuper interuertiſſe: nunc pœnitentia geſtorũ immutatum,vtrique quod ſuum eſt,fraternè reddere,fraternaque deinceps omnes fratres ſuos beneuolentia proſequi velle. AEquè miti ac benigno mox animo ſcripſit ad municipia, vt laxatis cuſtodijs, liberos Motauos qui nuper capti erant, redire in Morauiam ſinerent. At Vratiſlaum Olomucij in domicilio ſuo inuiſere digna tus eſt ipſo natali die, quem filiolo ex Adelheida nato, ritu Chriſtiano per baptiſmum celebrabat. Filium à fonte Seuerus pontifex ſuſcepit,nominauitque eum auito nomine Bretiſlaum. Poſtquam ſatis epulatum, ſatisque conuiuatum erat, Vratiſlaus adiunctis ſibi Conrado & Otthone fratribus (nam ipſi quoq; conuiuæ aderant) Seuerum orare incipit,vt vna vxore contentus, cum altera diuortium faciat.Nonaginta enim propemodum annis ambitu Pragenſium Auriſtitum, Olomucenſis Eccleſia ſuo ſponſo caruit, dum vtrumque ſibi pontificatum Pragenſis Epiſcopus vſurparet.Atque hanc in primis Seuerus tunc excuſationem habuit, cur non ſtatim petitioni ſubſcribere poſſet, quoniam vetus res,non autem noua intercederet,quæ ſine collegij Pragenſis ſententia confici à ſe ſolo nequiret. Non ceſſabat vrgere Vratiſlaus, iam Spitigneo quoque adiutore,vt de iure interim ſuo Seuerus decederet,cętera ſe cum fratre principe in Boiemia curaturum. Dat manus tandem Seuerus,Pontificatumque Olomucenſem ad Ioannem, quemadmodum Vratiſlaus petebat, transfert,ſibique Pragenſem retinet: Pragamque inde principem ſuum comitatur indies magis ac magis apud plebem gratioſiorem; quando neque illius commoda negligeret; ſed perinde aduerſus infirmos atque ſupremos æquitatem præ ſe ferret. Cui rei hoc vel præcipuum exemplum in procinctu erat iam equo inſidens, vt deſtinatũ iter proſequeretur. Equitanti occurrit quædam vidua,vociferans rogansque, iuſtitiam ſibi contra aduerſarium,multò ſe potentiorem adminiſtrari. Expectare princeps illam,dum reuerteretur,iubet. Contrà illa, moram hanc ſibi periculoſam allegat, quoniam vadimonium in proximam horam promiſſum ſit, quòd deſeri ſine iactura cauſæ ſuæ nequeat, profectionem autem abſque quouis detrimento poſſe deferri.Ablegat illam Princeps ad alios iudices ordinarios. At illa exclamat: Male rem ſuam procuratutam, ſi alij illam, quàm ſuo iudici, ſibi à Deo conſtituto commendauerit. Victus hac voce, equo deſcendit, cognitionique amplius duas horas vacat, ac demum poſt ſententiam latam, interruptum Boleſlauiam iter continuat. Appetente mox feſto die tranſlationi Sancti Venceſlai dedicato, Pragam reuerſus, vt vidit ad ſepulchrum tantam domeſticorum,aduenarumque frequentiam confluxiſſe, quantum locus ille propter ſui anguſtiam capere non potuerat, religione tactus, quòd laxiora ipſe Palatia, quàm Diui templa haberent, nouo operi excitando curam intendit, dirutoque ſacello vtroque, quorum alterum diuo Vito, alterum diuo Adalberto conſecratum fuerat, aream longè ampliorem menſus, omnibus tribus in illa;vnum ſatis magnificum

Seuerus Epiſcopus ſomnij interpres.

E lupo in ouē mutatur Spitigneus.

Pœnitudine ductus omnib. ſatisfacit.

Bretislaus Vratislai F. ex Adelheida Hungarae quā Iudith & Ludmillam dicitur ſuſcepiſſe.

Seuerus Pragæ Epiſcopus, Olomucenſem victus principũ precibus Iohāni reſignat.

Clemens in viduā Princeps.

Templum auguſtum Pragæ exædificat.

cum

cum superstruxit templum. Cui quo minus fastigium, tectumque imponeret, mors intercessit. Hanc pulchram sibi memoriam apud superstites relinquens, quòd malè probatos ab initio mores bene verterit, cum plerumq; alij principes in deterius mutent, vel bene cœptum vitæ institutum. Pragam à funere Spitignei Vratislao, Conrado, Otthone conuenientibus, in eo conuentu ab omnibus ordinibus Vratislaus post Spitigneum natu maximus Boiemiæ Princeps declaratur, & ab eodem Morauia, inter duos iuniores fratres sic bifariam diuiditur. Regio illius orienti exposita, in qua vrbs Olomucium sita est, & circum montes ac syluæ venandi copiam suppeditant, Otthoni tanquã venationibus dedito, fruenda conceditur. Illa altera occidua, cum Brunna pariter & Znoyma, Austriæ proxima, Conrado linguæ Germanicæ gnaro defertur. Nec multo pòst, Iaromirius quoque superuenit, inuidiosè, iracundeque cum fratre expostulans, nullam sui ab illo in distributione Morauiæ habitam rationem, quasi ipse non suus hæres, sed alienus esset, quem præterire liceret, æquè eodem se parente, atque Vratislaus, & cæteri fratres prognatum esse, cur æquam cum alijs portionem accipere non debeat? præsertim cum sciat, à parente Morauiam trifariam fuisse diuisam, vt illam tres, non autem duo fratres possiderent. Vnde hanc fratri authoritatem in suum fratrem, vt ei ius suum in bonis paternis adimat, nisi patrem quoq; simul ei auferre velit. Prouocat item Vratislaus ad parentem, eiusq; vltimam voluntatem, qua voluit, decreuitque, vt pars hæreditatis Iaromirio dominus esset. Ideoque literis datum imbuẽdum, vt aptus olim idoneusque hæres in domo Domini factus, æternam assequeretur hæreditatem, interimque oppido Hradecio, cum illius commodis frueretur: sed nec oppidum hoc, nec fructum eius illi se auferre, imò auctum potius maiore censu, illud ei in manus tradere. Quum per hæc placare iratum non potuerit, literas dat ad Conradum & Otthonem, vt Pragam statim veniant. Vnaque cum illis rursus Iaromirium adoritur, sed iam precibus eum eo agens, vt ne contra voluntatem patris niti vellet, quam semel approbauit. Eadem Conradus atque Ottho precantur, & insuper bona fide pollicentur, neminem in Pontificatu Pragensi, Seuero ætate tam grandi, nisi Iaromirium successurum. Hac spe delinitus, persuaderi sibi patitur, vt ad tertium sacerdotij gradum ab eodem Seuero promoueatur. Sed breui posthac iuuenis, ad iuuenile & inconstans redijt ingenium, vt eum facti huius pœniteret, quòd Leuita fratrum suasu factus fuerit. Abiecta igitur veste talari, derasoque toto planè capite, non tantùm vertice, sagum induit, tonsusque se clàm in aulam Regis Poloniæ Boleslai, cui Audax cognomen, subducit. Ibi militem libentius & aulicum, quàm domi altaris ministrum agere sustinens: aulicamque mox audaciam, impetrato à Boleslao tumultuario milite vsurpans, terrere Vratislaum, Boiemiæque appropinquare ausus est. Sed hanc eius temeritatem Vratislaus paruo negotio repressit, fugientemque insequutus est vsque in Poloniam. In qua edoctus, Regem ipsum celeritate miranda, eum magnis copijs aduentare, exposcentibus qui eum ipso erant viris præstantioribus, retro pedem retulit, maiore exercitu, si opus foret, Polono occursurus. In reditu mors eum Adelheidæ vxoris excepit, tristis illa quidem propter multa ei solatia domestica erepta, sed æquiore tamen lata animo, quia suo tempore à Domino præfinito venerat, quàm intempestiua illa prioris vxoris, iniuria hominum ante tempus ei ablatæ. Ad quam iniuriam vlciscendam, quum intentus esset, occasio hæc se ei obtulit. Pragam ad Seuerum Præsulem venit Præfectus ille Belinæ, qui vxorem Vratislai parum decore, parumque reuerenter vinctam, in arce sua, pertinebat, petitum, vt nouum templum, in fundo suo iuxta Belinam fundatum solemni more præsul dedicaret, quo facilè impetrato, vadit protinus ad principem, existimans offensæ oblitum, posteaquam eius nul-

XXIIII. *Vratislaus.*

Morauia inter fratres diuisa.

Iaromyrius frater minimus admitti vult ad hæreditatem.

Spe iniecta Iaromirio Episcopatus Pragensis.

Habitu leuitico repudiato, aulicus fit Boleslai Audacis Regis Poloniæ.

Lacessit Vratislaum.

Mors Adelheidæ coniugis.

Anno 1062.

la tam diu fieret memoria, ad eandemq; illum dedicationem, verbis valde supplicibus inuitat. Paucis ille respondet: Veniam, inquit, & quod facto opus erit, faciam. In meliorem quàm dictum erat sensum hæc accipiens præfectus, domi lautè prandio apparato, cum magno gaudio principem expectat: verùm ille post dedicationem templi à Seuero perfectam, oppidum Belinam intrat, iubetq; Seuerum, prandium quod præfectus foris ad templum apparauerat, prãdere. Ipse clausis portis oppidanos in domũ prætoriam contrahit, acceptoq; ab illis fidei iuramento, nouum eis præfectum (ipsi comitem vocabant) instituit. Is erat Cogeta Vysseborius, parēti Vratislai Bretislao percharus. Huic iniunctum, vt illico mittat, qui deiectum loco præfectum comprehendant, vinctumq; ad Principem adducant. At lictoribus anteuertit amicus quidam præfecti, in aurem illius, mensæ etiamtum assidentis, insusurrans. Ademptum illi esse eum oppido magistratum, & mox affore qui illum capiant. Expauefactus inopino illo nuncio, surgit continuò à mensa, seq; abdit in abstrusum locum, ac proxima nocte de consilio Seueri fugam instruit, atq; ita supplicium euadit. Bona tamen illius à Vratislao proscripta sunt, quorum meliorem partem Sacerdotia tenuiora abstulerũt. Nam ipse princeps in vsum suum ex illis ne teruncium quidem conuertit. Non enim auaritia, sed dolore accensus, ad persequendam vltionem aduenerat. Comperto deinde Polonos denuò aduersus Boiemos in Slesia grassari, decernit & ipse delectum militum, eisq; oppidum Glacium nominat, ad quod præstituto die conueniant. Nam hoc oppidum in Slesiam totum prominet, vtpote vltra Boiemiæ montes in plano situm, quondamq; numeratum inter Slesiaca oppida, quibus tunc magna ex parte Poloni dominabantur, assiduò satagentes, ut Glacio quoq; rursum potiri possent. In hoc oppidum castris prius circummetatis diuertenti Vratislao, nuncius affertur, Seuerum diem suum obijsse, vacareq; Pontificatũ Pragensem. Eodem tempore Conradus & Ottho, de hac ipsa morte certiores facti, expeditum Iaromirij familiarem, cursim in Poloniam currere hortantur, dantque ei dem occultas literas ad fratrem Iaromirium perferendas. Quibus perlectis, citò equo in Morauiam ad fratres suos deuectus: coram, inquit, quem quæritis adsum. At illi sago exutum, induunt rursus Sacerdotum eum induunt, barbaque & corona abrasa, niridnm ad Vratislaum Glacium deducunt, rogantes in demortui Pontificis locum eum sufficí. Nihil minus Vratislao placebat, quàm vt frater suus, tam vita quàm studio à religione auersus, Pontifici Seuero, diuinarum rerum sacræque disciplinæ obseruantissimo succedere deberet. Sed ne ipse sibi, suó responso maiorem conciliaret inuidiam, hanc rem ad cæteros ordines, qui extra mœnia in castris erant reijcit. Veniensque postridie manè ad castra, de substituendo nouo Pontifice ad consiliũ Procerum, equitumq;, & sanioris populi partẽ refert. Proposito illis, Præsuleq; nominato equestris ordinis Lanesio Saxone, quẽ à sacris Sacellanũ habuit, hnperq; propter bonas literas ac mores probatos, eundem Lythomericensi Ecclesiæ præposuit. Contrà pro Iaromirio acriter contendebant fratres Principis Conradus & Ottho, tanquam consponsores pro hac successione, si præmoreretur Seuerus. Gliscente vtrinq; altercatione, dum alteri Lanesium approbant, alteri Iaromirium præferunt, assurgens Cogeta Visseborius, Viderint ait illi quid agant, qui Bretislai acta facere irrita conantur, quibus is, præter filios, etiam subditos suos sibi obligauit, vt operam Iaromirio in Pontificatus successione, cuius gratia ad Scholas relegatus fuerit, nauarent. Se memorem promissi, ram patri mortuo, quàm filio superstiti fidem integram seruare, atq; à Iaromirio stare velle. Excipit Zatecensis præfectus aliquãto ferocius: Videte, inquit, viri Boiemi, quid inter Spitigneum paulò ante defunctum, & principem hunc nostrum intersit: ille multũ in hoc prouidisse existimatus, ideoq; summè à vobis laudatus est, quòd

Cogeta Visseborius Belinæ præficitur.

Crudelitatẽ in coniugem patratam vlciscitur Vratislaus.

Ad Glacium Vratislaus exercitũ cogit ad uersus Polonos.

Mors Seueri Episcopi.

Ambit Iaromirius.

Vratislaus Lanesiũ Saxonẽ euehere studet.

Impedit Visseborius.

quòd Germanos Boiemia expulerit, aliquando Boiemis exitio futuros, si inualescerent: iste secundum à se locum, huic nescio cui Germano vltrò defert, vt dum vnum, plus etiam quàm fratrem suum honorat, cæteros Germanos ad reditum in Boiemiam inuitet, quemadmodum fieri quotidie, aulamque principalem compleri illis cernitis: adeò scilicet à Principe nostro amamur, vt vix locum in aula illius honestum obtineamus. Iam verò & Sacerdotes illi domestici tantum sordent, vt nullum eorum dignitate maiore putet dignum. Quum si vel Iaromirius non extaret, complures alij reperiantur, qui huic Saxoni genere, disciplina, pietate vel pares, vel longè superiores sint, & perinde pariter, aut magis etiam idonei ad Pontificatum gerendũ, si modò suis à Principe qui externis fauor adesset. Sed faueat quisque cui velit, se posteaquam in causa præsente, decus patriæ, dignitas Iaromirij, fides sua quam Bretislao obstrinxerit, periclitentur, mori malle, quàm causam hanc deserere. Apparebat ex strepitu vtriusque factionis, rem ad seditionem & arma venturam, si non Vratislaus discessu concilium turbulentum diremisset, ac per internuncium renunciasset, se de sententia sua non Visleborij, neque Zatecensis Præfecti metu cedere, sed Conradi atque Otthonis fratrum gratia hoc facere, vt Iaromirius tantopere exoptatum munus sibi habeat. Ac mox in aliorum contemptum, cum Boleslao Poloniæ Rege de fœdere ineundo agit, illudque per instauratum tertiò matrimonium, Sorore Regis, cui Suataua nomen, vxore ducta, compositis prius quibusdam in Sylesia rebus confirmat. Locus monet, vt de hac ipsa Sylesia, quæ iam pridem tota sub imperio Boiemorum constituta est, pauca dicamus. Hæc quondam à Quadis sicut Morauia à Marcomannis regnabatur. Quados autẽ Cornelius Tacitus inter Germanos numerat, illisque ad memoriam vsque suam, Reges ex Gente ipsorum mansisse scribit. Manserunt tamẽ & postea, vt Marcellinus longo post tempore refert, de Constantino Imperatore loquens: Perrexit, inquit, in regna Quadorum, qui Sarmatis locorum confinijs & feritate iunctissimi sunt. Quadis sanguine regio ortus iuuenis Zizais nomine, pacem impetrauit, redditis prius captiuis, & datis obsidibus. Meminit præterea Araharij Quadorum Regis, veniam similiter ab eodem Constantino petentis. Tandem Lechus frater Czechij, de quibus ante dictum est, in illam regionem penetrans, Poloniam campestri planicie, quam vernacula lingua Pole dicimus, appellauit. Durauitque illi hoc vocabulum, quamdiu sub ditione Polonorum erat. Postremò Boiemi illam nacti, quũ vidissent, præter Polonos, Misnios quoq; ac Pomeranos, Marchitasq;, & aliam miscellaneam turbam illò velut inserpere, paulatimq; irrepere, à serpendo Slesitas natiuo suo sermone appellare cœperunt. Nunc Sylesitæ vocari malunt, patriamq; Sylesiam: cuius olim termini, quemadmodum item Morauiæ, spaciosissimè diffundebãtur: at in præsens, non vltra his centum passuum millia in longitudinem porriguntur. Latitudo verò circiter octoginta millia continet. Regionem Odera nobilis fluuius, qui in Morauia haud procul ab Olomucio fontem suum habet, perlabitur: nobilissimamq; illic vrbium Vratislauiam alluit, ac suo nomine mare Baltheum irrumpit. Ager illi, frumenti & pabuli ferax, sed vinum & crocum ferre contumax: quoniam vtraque non amant cœlum solumque asperius, rigidiusque. Gens ad arma prompta, bellisque gerendis idonea: in præsentia verò ad liberales quoque disciplinas, & literas eleganter pertractandas, egregiè apposita, nec tot Principibus, quot ante sepius inter se dissidentibus obnoxia: ideoque minus timida ne multitudo imperatorum iuxta vetus prouerbium, Cariam perdat. Hactenus de Sylesia. Nunc ad Iaromirium in Boiemiam reuertemur. Qui vt Pontifex est nominatus, id statim egit, curauitq; vt inauguraretur & confirmaretur, vtrumq; horũ Henricus Cæsar, eius nominis tertius, Pontifice Romano cõtempto, violenter

Iaromirius Episcopatu potitur. VIII. Episcopus Prag.

Suetochna Boleslai feri Poloniæ Regis soror Vratislao nubit.

Silesiæ descriptio.

Quadi.

Slesiæ etymon à serpendo.

Odera.

Vratislauia.

Bellicosi Silesij.

Henricus Cæsar Iaromyriũ confirmat.

Gerardus Geboardus alijs dictus.

Inuito Vratislao Ioannē Olomuzensi Episcopatu deturbare conatur.

Bellū inter Cæsares Henricos III. & IIII. patrem & filium. Anno 1077. Rudolphus creatus. Rudolphi coronæ Pōtifex Gregorius VII. ascripsit: Petra dedit Petro: Petrus diadema Rudolpho.

sibi vsurpauit, vnde primus etiam imperatorum, post Arcadium diris Pontificijs est petitus: Maguntiæ eo tempore Cæsar erat, cum se Iaromirius ab illo confirmari, suamq; dignitatem pontificiam consumari oraret. Quo imperato, dat ille inaugurandi negociū Moguntino Præsuli, qui mutato nomine Gerardum pro Iaromirio nuncupauit, remisitq; inauguratum Pragam ad oues suas pascendas antea commonefactum, vt offensarum acerbitate deposita, mutuam cum Vratislao fratre suo beneuolentiā coleret. Bene aliquandiu inter illos conueniebat, sed posteaquā Geratdus auaritia succensus, ambire Olomucensem præterea Pontificatum cœpit prætextum habens, quòd Seuerus in damnum successoris, nihil potuerit in coniunctione Pontificatuū demutare, Vratislao contradicente, patrociniumq; Ioannis Episcopi Olomucensis suscipiente, rursus ex hac contentione noua simultas coorta est, quam mox Gerardus exacerbauit, verberibus mulctato Ioanne, quòd sibi de Pontificatu Olomucensi cedere noluerit. Hanc tam insignē iniuriam Vratislaus vnà cum Ioanne, Romam ad Pontificem Romanum referendam censuit. Relator futurus erat sacrificulus Ioannis, vir industrius, ac sæpe in curia Romana versatus: sed & illum Gerardus per insidias literis & viatico spoliatum, additis plagis pessimè accepit. Legat demum Vratislaus suos legatos melius quàm prius comitatos: atq; ij Romā incolumes peruenientes, isthic obtinent, vt senatusconsultum fieret in ipsorum sententiam de [b] Rudolpho Cardinale Pragam mittendo, qui præsens causam controuersam, tanquam iudex cognosceret, dijudicaretq;. Veniens ille citat Gerardum ad causam dicendam, ac semel iterumq;, & tertiò per contumaciam apparere detrectantem, ab officio Pontificali suspendit. Edicitur protinus ab alijs sacerdotibus, ad factionem Gerardi pertinentibus, velut iusticium. Nam & templa passim clauduntur, & sacrificia intermittuntur, cum hac denunciatione, non prius se ad illa redituros, quàm censuræ vinculum aduersus Gerardum laxatum fuerit. Irritatus audacia illorum Cardinalis, ferit contumaces omnes anathemate. Nec vrgere illos, deuouereq; desinit, quàm iureiurando Gerardus, de se Romæ sistendo promitiit, venitq; ad vadimonium promissum, sed in causa cecidit, relegatus in cœnobium, vt priuatam cum contubernalibus vitam viueret, posteaquā Antistitis munere defungi, aut nescierit, aut noluerit. A quo sodalitio paulò post certior factus adesse Romæ [c] Mathildim, quæ gratia & authoritate apud Romanum Pontificem, ante alias Italiæ matronas præpolleret, quam quidem Gerardus pro cognata sua agnoscebat, quando vt ipse, ita illa quoq; generis sui originē ad Cæsares Germanos referret. Illam continuò precabundus adit, rogans, ne se in periculo positum illa ope sua apud Pontificem destitueret. Mathildis necessitudine, quæ sibi cum Gerardo intercederet, comperta, benignis verbis recreatum, secum ad Pontificem adducit, factaq; perblanda oratione, pristinum fortunæ habitum cognato impetrat. Tragico per idem tempus facinore domus Cæsarum exagitabatur, filio cum patre, ac vicissim patre cum filio belligerante. Initium belli parricidialis & causam, insectatio Pontificū religionisq; contemptus præbuit, quem Henricus tertius præ se tantum ferebat, vt Sacerdotia pro libidine sua institueret ac venderet, adulterinos Pontifices Romam induceret, schismata suscitaret, bellaq; impia conflaret. Itaq; Saxones insolentiam eius non ferentes, Rudolphum è sua gente, Cæsarem à se declaratum ei opponunt. Quo victo ac profligato, in eius locum Henrici filium, & ipsum nomine Henricum sufficiunt. Huius factionem Leopoldus Austriæ Marchio (vtendum est enim vsitatis vocabulis) plurimum fouit. Sicut Vratislaus patris Henrici, à quo bonam Lusatiæ partem mercedis loco adeptus est. Cæterùm Leopoldus, vt Imperatori suo studium suum, lacessito Vratislao magis approbaret, Morauiam persultat, ac omnem circum Znoymam regionem deuastat.

uaftat. Conrado, qui tunc Brunnæ erat obijcere se rantæ multitudini non auso, ægro id animo Vratiflaus accepit, fratrique refcripfit, vt comparatas cum Otthone in Morauia copias habeat, illò deducendas, quò mox iufferit. Ipfe domi robur militum fex millium deligit, pariq; corporum & animorum robore duo millia Bauarorum Ratifponæ, apud vrbis illius præfulem, Leopoldo infeftiffimum contrahit, fibique Conradum & Otthonem in Auftria occurrere iubet. Præceperat iam Leopoldus caftris fuis locum, in eoq; fe vfque ad Vratislai confpectum tenebat. vifa dein acie eius, in qua Bauari ad dextrum cornu, Morauí ad leuum, mediusque cum Boemis Vratiflaus ftabat, inftructus & ipfe fuo ordine pergit obuiam, protractoq; aliquamdiu certamine, & compluribus vtriufque partis hinc & inde cadentibus, auertitur tandem Auftriaca acies. Ipfe denique Leopoldus falutem fuam fuga redemit, caftris ad diripiendum victoribus relictis. Hic eft ille Leopoldus, qui cum parente fuo Alberto, Hungaris eam Pannoniæ fuperioris portionem ademit, quam nunc Auftriam vocamus, tunc Marchiam orientalem appellabant, illamque fibi ac pofteris fuis propriam dicauit. Victor Vratiflaus ad Henricum feniorem in Germaniam tranfit, in qua plena omnia armis inuenit, cum pro fe vterque pater filiusque tenderent, atque ille inferioris Germaniæ principes, hic Francones & Saxones armaret, cum quibus præter parentem, communem etiam patriam ferro & flamma popularetur. Ad Rhenum tandem conuenere, in cuius ripa citeriore filius, in vlteriore pater caftra metatus eft. Et quanquam alueus alti fluminis obftaret, quo minus impia figna acie cõcurrerent, per turmas tamẽ, qui Rhenum lintribus traiecerant, plus quàm ciuili inter fe prælio confligebant: non ciues folùm cum ciuibus, fed ipfi etiam affines cum affinibus, cognatique cum cognatis hoftiliffimè præliabantur. Tanta tunc Germanos fitis fanguinem ex fuo corpore hauriendi inuaferat, tardos interim ad bella externa fufcipienda, ad quæ illos tunc Chriftiani varijs in oriente cladibus fatigati, aliquotque prælijs à Sarracenis & Turcis infracti, affiduis precibus, cæterùm fruftra, vocabant, vt periclitantibus fuccurrerent. Quum igitur vfque ad tædium, alteri iuxta Rhenum, alteros fine copia pugnæ refpectarent, affertur Vratiflao, pabulatores Germanos, inter pabulandum inuafiffe Boiemos, & complures illorum per fummam iniuriam fauciaffe. Eam iniuriam Vratiflaus ad Cęfarem refert, negligenterque, vt fibi videbatur, ab illo habitus, commeatum abeundi petit, fubuereri fe affimulans, ne qua feditio, aut inter militem Germanum & Boiemum contentio in caftris ociofis exoriatur. Imò, inquit Cęfar, nobis quoque hæc ftat fententia, vt in præfens caftra foluamus, nulli vfui idonea, pofteaquam pars aduerfa flumen traijcere non audet. Ita fine prælio vtrinque difceffum. Haud diu latuit Henricum iuniorem, per cuiufmodi diffidium à patre fuo Vratiflaus diuerterit. Ante igitur quàm interrupta coiret gratia, Vratiflaum cuius in primis præfidio fultus pater ftaret inuictus, magnis & multis honorum diuitiarumq; pollicitationibus occupat, fi patre deferto, fuas partes tuendas fufciperet, aut fi id graue ei videretur, vt bello faltem pręfenti fuperfedeat. Inftaurabant enim tam pater quàm filius bellum, in quo victus tandem, & in poteftatem filij pater redactus, Leodij pedore carceris miferam exhalauit animam, Pijs tunc omnibus affeuerantibus, tam grauem, tamq; manifeftam pœnam, Deum vindicem ab Henrico, tanquam erga matrem Ecclefiam impio exegiffe. Nam fub idem tempus, hic ipfe Deus iuftiffimus, impietatem Boleflai Poloniæ Tyranni, qua fe, per infectationem fui Pontificis S. Staniflai, dein per necem eiufdem parricidialem impiauerat, iufta euidentiq; vindicta vltus eft. Regno illi per Rom. Pontificem adempto, actoque in exilium, & in rantam amentiam deiecto, vt vagus fyluas pererraret: à fuis denique canibus deuoratus effe traditur. Sanctitatis porrò diui Staniflai, inauditum prius,

Victus Rudolphus dextra præcifa ad Elyftrum Anno 1080 Mersburgi fepultus.

Auftrius filio Bohemus patri (pacto Lufatiæ premio) opem ferunt.

Auftrij Morauiam incurfantes à Vratislao fufi.

Albertus qui in reftitutione Petri Regis Hungariæ Auftriã adeptus.

Fulmen & terror Hungariæ nominatus.

Ad vtramque Rheni ripã pater et filius pro Imperio decertaturi caftra locant.

Simultates inter Cæfarẽ & Vratislaum.

Henricus filius Vratislaum ad fe pellicere conatur.

Cæfar Pater Carcere Leodienfi extinguitur.

Anno 1106.

Boleslao Poloniæ Regi & fuccefforibus ob necem S. Stanislai regnum abrogatum.

tunc verò à cunctis, qui in aula regia aderant, oculis conspectum, hoc argumentum fuerit, quòd Petrum quendam triennio exacto vita functum, sepultumq; ad ferendum veritati testimonium contra Regem, ius Ecclesiæ oppugnantem, ad vitam reuocauerit, deductumq; sua manu ante tribunal Regium cõstituerit, pauitante quidem ad vocem eius effero Rege, nõ tamen vitia ingenij emendante: quanquã & Vratislaus, & vxor ipsius Suatana, quæ Boleslai soror erat, inuitare illum ad meliorẽ frugem non destiterint. Idẽ Vratislaus, Gerardo Præsuli, ac fratri suo auxilio fuit, in abolendis tollendisq; Magorum portentis artibusq; maleficiis, quas tunc multi viri mulieresq; nimis licenter exercebant, mentes hominum fascino turbantes, boumq́ue & pecudum lac, segetemq; alienam pellicientes, atq; ipsa interdum elementa dęmonum violentia concutientes, per quæ imprudens vulgus à syncera in Deum fide euertebatur. Nec tamen aliter Gerardo malis obuiam ire, quàm per censuram Ecclesiasticam licebat: eam illi non pluris quàm plumbeum gladium æstimabant. Ergo non ferrum tantùm, sed ignem præterea & aquam Vratislaus maleficis admonuit, aliosq; securi feriri, alios flammis exuri, Sagasq; nonnullas aquis submergi iussit. atq; hac animaduersione in authores amplius cẽtum districta, reliquos desinere artem vetitam damnatamq; metu similis pœnæ coegit. Mox etiam Iudæos exterruit, gentem perinde ac Magos ad malefaciendũ, præsertim Christianis, factam, recensum illorum per domos Pragæ agens, & ad certum numerum illos redigens, superfluis Boiemia expulsis, ne malis dolis, fraudeq; & fallacijs, ac funesto in primis fœnore, regno suo subiectos trucidarent.

Inquisitio in Magos primũ ecclesiastica post etiam criminalis & ciuilis exequutio.

Iudæi ad certũ numerum redacti.

[a] *Coniunx Vratislai grauida, carceri traditur, Lesca arce: tam dura & immani custodia seruata dicitur, vt alterutro vterq; noctu pede vno compede constringeretur.*

[b] *Rudolphus Apochrysiarius à Gregorio VII. Papa missus, Pragæ Geboardo sacris interdixit. Romã euocatus Mathildis patrocinio, in cuius genus sanguinem maternũ referebat, abrogato anathemate in pristinam dignitatem Pontificis auctoritate restitutus est.*

[c] *Gothofridi Lotharingi vxor Beatricis filia, & Henrici Nigri è sorore neptis. Beatrix enim Bonifacio Hetruria oriundo, viro quondam potentissimo nupserat. Mathildis cum Godefrido Luca, Parma, Regio ac Mantua (Mutina) imperauit. Item eã partem Hetruriæ ac Vmbriæ quod Petri patrimonium appellamus, hanc quoque possedisse & Ecclesiæ legasse tradunt.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER NONVS.

Tempus[a] hoc narrationis sequẽtis insigne erit, restituta Boiemis Morauisq; Regia dignitate, qua ab excessu Suatopluci in Morauia regnantis, carebant. Et quanquam Ottho Cæsar, vti diximus, sua sponte rursus illam diuo Venceslao detulerit, delatam ille tamen, vti vir sanctus, & ab omni ambitione prorsus alienus, vsurpare abstinuit solito Principis Boiemiæ titulo contentus. Cæterùm[b] Henricus post obitum patris sui, celebrem Principum conuentum Moguntiæ celebrans, secumq; reputans, qua potentia, quas regiones, quos populos Vratislaus regeret, nempe Boiemos, Morauos, Slesitas, Lusacios, à quibus maius periculũ, quàm ab alijs nationibus esset pertimescendum: quoniam Germanis permixti, ipsam Germaniam

maniam inhabitaret: ideoq; paci & concordiæ subditorum consulens, securiusq; ac firmius vinculum ad illam conseruandam esse ducens, si beneficio potius, quàm imperio sibi Boiemiæ principes obligaret, accitum in medium principum, sua voce Boiemiæ Regem Vratiflaum declarat, mandatq; Gilberto Treuerorum præsuli, vt eundem more aliorum Regum solemni, vnà cum vxore Pragæ inungat, & coronet. Ibidem in Getardum quoq; fratrem Vratislai beneficium egit, pontificatum Olomucensem, Ioanne tunc mortuo, cum Pragensi denuò coniungens, illumq; Gerardo cōferens eadem licentia, quam paulò ante in patre detestatus, & bello persecutus est, quòd Romano Pontifice spreto, Præsules pro sua libidine instituerit. Cæterùm Gerardus tam latam ditionem assecutus, nequaquam vlterius se intra officij debiti regiones continuit, aduersus Regem adeò insolens, vt ne rogatus qnidem in curiam ad consultandum, aut in templum ad rem diuinam peragendam, si rex ibi aderat, venire voluerit: non quòd vlla noua iniuria ab illo fuerit lacessitus, sed tantum vetus valuit simultas, memoriaq; fauoris, quem Rex Ioanni Olomucensi Præsuli, quoad vixerat perpetuum exhibuit, vt se Gerardus quoq; pertinacem fratri exhiberet inimicum. Sed quæ Vratislao magnitudo animi inerat, risu magis quàm stomacho eiusmodi fratris insolentiam transmittebat, rationem interim tamen dignitatis suæ habens. Nam in altera vrbis arce, quam [c] Vissegtadensem vocant, templnm omnibus sacerdotalibus officijs, dignitatibusque & priuilegijs æquè insigne instituit, atq; erat illud alterum in arce sancti Viti, solo Pontifice excepto, in cuius locum, authoritate Pontificis Romani, Præpositnm substituit, qui dum sacra facerent, non ipse tantùm, sed etiam cæteri illius administri pontificalibus infulis ornati incederent. Additus Præposito Magistratus, vt Archigrammateum tegni, nunc Cancellarium appellant, ageret, & cum illo honor principalis, ne in hac quoq; parte multum Pontifice inferior esset. Quoties igitur cumq; solemnis feriarum dies occurreret, non ad Pontificem, sed ad Præpositum sacrificia peragentem Rex diuertebat, hocq; modo artem fratris, arrogantiamq; arte sua eludebat. Ad alia mox intentus, quę post morte m Henrici Cæsaris, sub Lothario Principe Saxoniæ, Imperij successore in Lusacia inciderant, Syrbijs in illa, vel vt Germani cognominant, Vandalis res nouantibus, ac magis ad Saxones, quàm ad Boiemos respectantibus, posteaquam Saxonem Cæsarem nacti erant. Ad hos compescendos, arcemque Gnosdecam ab illis dirutam, rursus instaurandam permuniendamque Vratislaus, filium Bretislaum cum Alexio rerū militarium perito, mittit. Haud procul à Gnosdeco vicus erat, Kylebus dictus, frequens habitatoribus, qui ante alios munitionem ædificiumq; arcis impediebant. Hunc cum duo iuuenes Boiemi eqnestri genere nati, sine vllo maleficio præterequitarent, coorti in illos vicani, ambos crudeliter interficiunt, crudelia inuicem à Boiemis passi, ferro & igne, agrorumq; vastatione. Qua de re Misnenses & Saxones, Lusacijs finitimi commoti, clàm exercitum conflant, obseruantq; Boiemorum itinera, vt securos negligentesq; per opportunitatem inuadant. Opportunitas assiliendi illos adesse visa est, ad flumen quod illi traijciebant, præmissis curribus præda onustis, solutisq; ordinibus, & interim Bretislao exutis armis in flumine natanti. Anni enim tempus calidissimum erat, ipseq; iuuenis, quo minus Soli ac puluer i asuetus fuit, eò molestius tædia æstus, atq; viæ ferebat. Natantem vt vidit Alexius, protinus misit qui illum commonefaceret: Non esse isthic Boiemiam, in qua tutò lauari nudarique liceret, Sed Lusaciam ad omnem malefaciendi occasionem intentam, in qua inermem apparere haud expediret. Ferociter ad hæc iuuenis, se inquit, domi mansurum fuisse, si ab hoste sibi timeret: sed nihil mirari, si Alexius senecta exanguis, & perinde trepidus, verba itē metu senili titubantia loquatur, oblitus domestici Prouerbij, quo iuuenes & stre-

Gilbertus Treuirēsis Archiepiscopus Regē cum Regina coronat Pragæ.

Henricus Olomuzēsem episcopatum Pragensi coniungit.

Gerardus Episcopus in Regē fratrē proteruus.

Aemulus Gerardo obiectus wissegradensis Præpositus qui etiam Cancellarius declaratus.

Luderus Rex Rom. salutatus Anno 1125.

Lusatij à Vratislao ad Saxones inclinant.

Bretislaus Regius puer ad eos Compescēdos proficiscitur.

Alexius miles.

Egregia Bretislai indoles.

nui Boiemi vterentur, dicentes: Qui sibi à strepitu timet, is ab ingressu syluæ sibi temperet. Vix hæc renunciata sunt Alexio, cum ecce tibi turma equitum hostilis à tergo erumpit, agmenq; vltimum Boiemorum assilit. Confirmat Alexius suos, detractaq; vna & altera cohorte, cum parte equitum ad occurrendum hostibus properare iubet. At illi metu de industria simulato, retro sensim cedunt, Boiemosq; ad vallem supinam, in qua insidiæ instructæ erant, pertrahunt. Ibi circumuentos magnaq; ex parte cæsos, fugientes reliquos, cum omnibus suis copijs, vsq; ad flumen persequuntur, impetum illorum Alexio fortiter sustinente, quoad Bretislaus iam armatus, cum cæteris suis cohortibus subsidio venit. Eius interuentu acerrima pugna instaurata est: Saxonibus victoriæ instantibus, contrà Boiemis, sanguine Saxonum occisis per insidias popularibus suis parentare conantibus. Ad extremum, interfecto etiamtum Alexio, maximum incitamen ad prælium continuandum, victoriamq; hostibus extorquendam Bretislaus præbuit, in prima acie versans, primusq; se casibus & periculis obijciens, dum culpam temeritate sua contractam, delere, vel vitæ iactura parat. Victoria igitur adeò cruenta fuit, vt ipse etiam leuum humerum grauiter saucius, corpore suo sanguinem profuderit. Deniq; Rex parens illam, vt funestam potiùs quàm lætam habuit propter Alexium amissum. Lotharius, qui tunc in Italia erat, cognito, quæ se absente in Saxones gesta essent, domum redire ad vltionem de Boiemis sumendam properat, reuersusq; Legatos Vratislai domi reperit, qui ad se purgandi Regis ipsorum gratia venerant, dicentes: Non imperio aut voluntate regis cõmissum esse cum Saxonibus prælium. Nec enim aduersus Saxones, sed aduersus Lusacios à Rege exercitum missum esse, per quem rebelles ad officium & obedientiam reuocarentur: Vnde verò acciderit, vt se hisce rebus Saxones immiscuerint, Regem in hunc diem satis admirari non posse, quando nulla à Boiemis iniuria offensi fuerint, nullamq; causam habuerint, cur vltrò ipsi primum insidijs, mox aperto Marte Boiemos inuaserint, magnamq; illorum stragem ediderint cum magno regis dolore. Sed neq; doloris magnitudine Vratislaum adeò commoueri, vt ab officio in Cæsarem amico deficiat, modò Cæsar pristinum animum retineat, suosque à maleficijs arceat. Tardius accepta satisfactio, propterea quòd Vratislaus [c] Lusaciam beneficio Henrici Cæsaris possidebat, quem [d] Lotharius etiam mortuũ oderat, memor ignominiæ qua ab illo affectus erat, dum ad gratiam recuperandam aliter non admitteretur, nisi pedibus nudus, saccoque indutus ante Henricum procideret, veniamq; læsæ fidei peteret. Rebus tandem cum Lothario compositis, rursus domi Vratislaum fraterna excepit discordia. Obierat diem suum Ottho Marchio Olomucensis, [f] duosq; filios Suatoplucum & Otthonem superstites reliquerat: Horum Gerardus tutela suscepta, ius hæreditatis contra Vratislaum, qui sibi successionem vindicabat: tutabatur, subscribente Conrado: induxeratque ambos in vrbis & aliorum bonorum possessionem. Ob hanc rem Vratislaus indignatione motus, Venceslaum quem à sacrificijs habebat, æmulum fratri comparat, qui illum de Pontificatu Olomucensi submoueat. Variæ hinc cogitationes, Gerardi animum diuersa agitantem, sollicitum habebant. Viribus enim ad resistendum fratri se imparem agnoscebat, & ad Cæsarem iter præclusum erat: quoniam Lotharius omnia iura [g] libertatesq; Pontificias Romano Pontifici restituerat. Romam igitur queribundus ire parat, itinere in Pannoniam deflexo, vt inde mari Adriatico in Italiam transiret: sed vix æger Strigonium attigit, ibique ex eadem ægritudine vitam finiuit suam: à cuius exitu nihil prius habuit Vratislaus, quàm vt Olomucensem Episcopatum à Pragensi disiungeret, suo vtrique vrbi Episcopo peculiari in perpetuum assignato. Pragensem tunc Cosmam nominauit, virum senecta & disciplina

Alexius occũbit.

Præclarum rei militaris specimẽ Bretislaus edidit.

Vratislaus Cæsarem placare vult.

Venceslaũ Gerardum de Episcopatu Olomuzensi litem mouet.

Cosmas IX. Episcopus Pragensis.

ſciplina venerabilem, ac eodem tempore Decanum, vt vocant, in collegio ſacerdotum agentem: deditq; Olomucenſi collegio poteſtatẽ, quem vellet Pontificem ſibi legendi. Delegerunt ex corpore ſuo Andræam familia Dubrauicia ortum in Morauia nobili. Curam deinde ad expellendos Olomucio filios Otthonis fratris, Suatoplucum & Otthonem conuerrit, eisq; in adminiſtranda vrbe Bretiſlaum filium ſubſtituit, quem mox ſecum Brunnam ad oppugnandum Conradum duxit. Ibi dum copias per ſtationes diuidit, atq; ſuum cuique locum attribuit, Deſiderius in aula præcipuus, qui Regem cum Bretiſlao comitabatur, pro conſueta libertate & familiaritate, Memineris, inquit, ô Rex, vt caſtra Bretiſlai ad ripam fluminis conſtituas, ne ei deſit copia natandi, præſertim in tam feruido calore. Senſit morſum Bretiſlaus, indigniſſimeq; tulit, patre eo ſibi exprobratum eſſe veterem in Luſatia natatum, tacitus tamen dolorem tunc deuorabat, poſtquam viderat parentem dicto Deſiderij arridere. Cæterùm ad ſuos reuerſus palàm indignari, malaq; multa dicere in caput Deſiderij, atq; illo die præ ira cœna abſtinere, vbi paulùm inde per noctem illa reſedit, mane ad Conradum patruum ex ſuis fidum quendam occultè mittit, qui iniuriam ſibi à Deſiderio illatam deploret, conſiliumq; requirat, quid ſit opus facto. Ille ſe eadem flamma ardere, qua aduſtus eſſet Bretiſlaus reſpondet, ac niſi illa quamprimũ vnà cùm flammiuomo (quem Deſiderium eſſe volebat, præſentis belli facem) extincta fuerit, Vratiſlaum ab incendio, quo ambo ipſi tandem comburantur non ceſſaturum. Maturat hinc Bretiſlaus Deſiderium de medio auferre, interficiendi eius conſilio cum tribus tantùm inito, quorum vni mandat, vt ad ſe Deſiderium accerſat, dicatq; ſibi eſſe opus eo conuento. Venit ille Derſimirio ſodali ſuo duntaxat comitatus, nihil videlicet ſiniſtri de Regulo ſuſpicans, atq; ille nõ longè ſeductum verbis eiuſmodi inuadit: Quod ego ſcelus tantum in te admiſi, vt me idoneum putares, quem ore tuo mordaci nuper læderes? an tibi aſſentatori impudentiſſimo alia ratio aucupandi gratiam apud parentem, quàm per contumeliam filij defuit? quem ego, ſed non es dignus vt gladio meo pereas, chirotecaq; in vultum illius proiecta, quod ſignũ erat, vt tum illum percuſſores adorirentur. Redeuntem ad Derſimirium, multis in via vulneribus confodiunt, interficiuntq;. Currit ad Regem Derſimirius, illumq; de eo, quod accidit edocet, vehementerq; aduerſus filium concitat, ita vt ſtatim ad ſe vocari illum iuſſerit, haud dubiè pœnam condignam ab illo exacturus, ſi non ille hoc futurum præſentiens ſe ſubduxiſſet, caſtraque ſua vltra flumen tranſtuliſſet, vt ipſas quoq; aquas, ſi qua vis ſubitò ingrueret, pro monimento haberet. Sed ab inſequendo filio parens conſilio procerum eſt reuocatus, conſulentiũ in aliud tempus vltionem eſſe differendam, & in præſens ad id quod inſtaret præuertendum. Ac paulò pòſt Regi nunciatur, adeſſe Valpurgim Conradi vxorem, plenamq; mœrore aditum ad Regem petere. Quæ vbi in tabernaculum Regiũ deducta eſt, talia ſupplex, lachrymanſq; precata eſſe dicitur, vt ad mitiora flecteret Rex animum: non enim alienum, ſed fratrem eſſe, ac iam ſolum eum reliquum ſupereſſe quem oppugnaret, nullius planè delicti reum, niſi peccatum ſit, mutuò ſe diligere fratres, hoc namq; adhuc bello huic prætendi, dignum videlicet Conradum eſſe, qui omnia extrema cum domo ſua ſuſtineat, propterea quòd in Otthonis fratris, quàm in Regis amicitiam propenſior fuerit, nouum prorſus crimen, ac noua querela, quę de remiſſiore inter fratres charitate queritur, cum non remiſſius amare, ſed odiſſe fratrem, culpa tandẽ & crimen habeatur. A quo crimine, quantum maritus ſuus alienus ſit, vel ipſo Rege teſte comprobari poſſe, qui Conradum ad omne officium, tum intra, tum extra regiam exequendum, ſemper promptiſſimum habuerit: Sed non eſſe mirum, ſi fraternam beneuolentiam lingua mala verterit in odium, quando filium etiam à patre diſtrahere potuit. Et quis iam

Andreas Dubrauicius Epiſcopus Olomuzij.

Patruelis Olomuzij poſſeſſione (ſubſtituto Bretiſlao filio) exigit.

Conradus frater Brunnæ obſidetur.

Deſiderius Colax aulicus.

Deſiderius interfectus.

Rex offenſus.

Valpurgis Conradi coniunx iram deprecata maritovenia à Rege impetrat.

ſcire poteſt, quonam vſq; deinceps progreſſa fuiſſet, ſi vindex malorum Deus iter illius non interrupiſſet? Sublato diſſidiorũ authore, vt tanto celerius domeſtica inter ſuos rediret concordia, quam vt Rex amplecteretur, fratremq; & filium pluris, quàm occiſum delatorem æſtimare vellet, proſtrata in genua per miſericordiã Dei ſupplex cœpit deprecari. Alleuat Rex deprecantem, iubetq; tam Conradum, quàm Bretiſlaum ad ſe acciri: Et illum quidem benignè appellat, veniamq; liberaliter concedit: filium autem, cum hoc dicto à ſe dimittit, recte an perperam feceris, olim ſenties. Ergo Bretiſlaus quum haud ſublatam, ſed dilatam potiùs iram paternam ſecum reputat, ſalutis caſtris à Brunna, in oppidũ Hradecium Boiemiam verſus diuertit. Eódem ſecuta eum bona pars militum, quorũ numero in dies ſingulos accreſcente, ita vt iam ter mille ſub ſignis armatos haberet, ſigna tollere, rectaq; Pragam illos petere mandat, veniensq; ad flunium Rokytnice dictum, qui mœnia præterfluit, hæc dicenda patri, Con tado præſenti cõmittit. Adeſſe, quem abſentem tantopere circummiſsis etiam exploratorib. requireret, proinde ipſe quoq; propius accederet, vt pœnis de filio, ſi quas promeruit, exigeret. Ad hæc tam impia, tamq; inſolentia filij verba tantum pater exarſit, vt niſi Conradus frater ſe extemplo interpoſuiſſet, nihil moræ inerat, quin totius vrbis vires ad ruinam filij conuertiſſet. Nec amplius tamen quicquã Conradus tunc apud Vratiſlaum, quàm olim Ioab à Dauide, in cauſa Abſolonis filij rebellis impetrauit. Similiter videlicet Rex ad preces eius reſpondit, dicens: Reuertatur filius in domũ ſuam, & faciem meam ad præſens ne videat. At ille omnia domi ſuſpecta habens, in Pannoniam ad Regem Ladiſlaum, cognatũ ſuum conferre ſe maluit, à quo in gratia & honore habitus, lautiſsimiſq; alimentis atq; ſtipendijs ſuſtentatus, hoc inſuper obtinuit, vt cæteris quoq; comitibus ſuis à Vratiſlao proſcriptis, agri, etiamſi nõ culti, omnes tamen immunes ab Ladiſlao aſſignarentur, in loco vltra Vagum flumen Morauiæ proximo, quem Banouo appellant. Elapſo dein ſatis longo tempore, vt Vratiſlaus animaduertit, filium non ſolùm de contumacia nihil remittere, ſed magis adhuc inſoleſcere, inuitato rurſus Pragam Conrado, in celebri ordinum conuentu ſucceſſorem ſibi eum in regno declarat, eidemq; filios ſuos reliquos, Boleſlaum, Boriuorium, Vladiſlaum, Sobieſlaum diligenter cõmendat. Bretiſlao per ſilentium tranſmiſſo. Igitur Boiemi Vratiſlao ad ædem diui Petri Vicegradenſem, ab ipſo conditam funerato, regieq; ſepulto, Conradum inde Regem ſuum ſalutant, paulò plus quàm ſeptem Menſes regnantem, & iccirco propter vitæ breuitatem, nulla re ad poſteros memorabili, inſignem: niſi quis memoria dignũ putauerit, quòd illo viuente, Robertus quidam, qui ſe Epiſcopum Caualonenſem mentiebatur, Boiemiam, Coſma nondum inaugurato, adueniens, plurimos per ſycophantiam, perq; ſacrilegium, ære multo circumduxerit. Nam eiuſmodi nundinas ſacrorũ inſtituerat, vt in illis nulla ſacramenta, niſi cum licitatione venderet. licitatoreſq; ex ſuis appoſuit, meros AEruſcatores, ac perinde atque ipſe erat, homines profanos. Ergo poſt diſceſſum eius clandeſtinum, impoſtura tandem patefacta, expiare Coſmas neceſſe cuncta habuit, quæ impius ille & ſacrilegus profanauerat. Porrò Conradus filijs duobus relictis. Vdalrico & Leopoldo, inter quos Brunnam & Znoymam æqua portione diuiſerat, vita exceſſit. Ambigebãr diu ordines, num Bretiſlaum ab exilio ad regnum paternum reuocarent, vt cuius etiamnum veteres mores ſuſpectos habebant, an domi potiùs eligerent vnum aliquẽ ex fratribus eius, qui regnaret. Accepto mox deinde, Bretiſlaum magno Hungarorum comitatu, quẽ ei Rex Ladiſlaus addiderat, finibus Boiemiæ appropinquare, ſine vlla amplius dubitatione Legatos conciliandi fauorem illius gratia, obuiam longiſſimè mittunt, qui aduenientem eum debita honorum obſequiorumque appellatione exceptũ, Pragam deducerent. Ibi præter omnium opinionem Bretiſlaus, regiam adminiſtra-

Bretislaus patri minimè fidit.

Bretislaus lacesſit patrẽ, in eum contumeliosus.

Ignoſcit filio pater.

S. Ladislaus Bretislaũ exulem recipit cũ toto comitatu.

Subſtituto fratre Conrado et excluſo filio Bretislao, Vratislaus moritur.

Neq; Cõradus neque Bretiſlaus, neq; ſuccedentiũ poſt principũ quiſquã vſq; ad Vladislaum, regium nomẽ vſurpauit, ducis tantum vſi nomine.

Conradus Septimeſtris princeps I. à rege.

Robertus Epiſcopus Cabilionẽſis impoſtor.

Bretislaus ope Ladislai Regis Hungariæ patria dominatui reſtituitur II. A rege princeps.

administratione modestissimè iniit, ac tantam omnibus benignitatem exhibuit, ut in conuiuio, quod per triduũ cum ordinibus celebrauit, ad nullã perpetuò mensam assideret, sed singulas obiens, singulis præsentiã sui cõmunicauerit, alios conuiuatũ perblandè compellans, nõnullos poculorũ insuper inuitatiunculis prouocãs, deniq; summos, medios, infimos ciuilissimè tractans. Et cũ cœlebs tunc adhuc esset, conuiuæ epularũ hylaritate, principisq; comitate prouecti, ad vota & preces cõuertuntur, rogantes principem, vt solitariã vitam, & perinde inamœnã, coniuge accepta mutaret. Id quod breui ab illo factum est: nam Lucretiã principis Rhenani filiam duxit vxorẽ. Cætera in Boiemia tranquilla erant, nisi quòd ad vomitũ superstitiosi rursus reuertebantur, Lares & Lemures colentes, victimasq; tum ad fontes, tum ad lucos & cõpita mactantes, aliaq; Magorũ maleficia exercentes, per quæ plurimi à vera religione auertebantur. Hæc Cosma grauicum querela principi suggerente, & prætereà cõmemorante, quæ quãtaq; mala ad religionis innouatione in Pannonia nuper acciderint, dum multi ibi nobiles ignobilesq;, sacri profaniq;, & inter illos aliquot Pontifices, à Christianismo descire nolentes interfecti fuerint.[h] Postremò ipsi Reges Petrus & Andreas, qui ruenti ad impietatẽ populo, interinitia non statim obstiterant, infœliciter occubuerint: decernit edicto Princeps, vt religionis nouatores omnes, viri fœminæq;, intra certũ tempus regno expellantur. Ad hæc instituit, eodem Cosma suggestore, vt parochi oppidatim, vicatimq; domũ cuiusq; oppidani, cum hymnis ac diuorũ reliquijs, in peruigilio natalis Domini introirẽt, notarentq; diligenter eos, qui cum veneratione ad ferendũ signo S. Crucis osculum accederent, Christianos se esse agnoscentes, aut tanquã inimici Crucis accedere contemnerent, vel se inde furtim subducerent, quos deinde princeps, vel ipse præsul puniebat. Scripsit hinc militẽ Bretislaus, quẽ aduersus[i] Vladislaum Poloniæ Regem: debitum annorũ duorum tributum non persoluentẽ, (mille argenti, & triginta auri drachmæ fuerunt) in Poloniam duceret. Ad Hradecium oppidum, iuxta Albim situm lustratus exercitus est, & inde porrò in Slesiam, Polonis tunc subiectã, abductus ad arcem, cui Beceri vocabulum, vnde populari Slesia à Boiemis cœpta, secundũ Oderam flumen, vsq; Glogouiam, tanta populatione, vt in medio locorũ interuallo, neq; iumentũ, neq; hominem facilè reperires. Duos deinde menses propè Glogouiam statiua habita, vt si quis ex Polonia vltor se offerret, copia illi dimicandi haud deesset. Nemini cõparente, cum longè maioribus spolijs quàm census erat debitus, in Boiemiam est reditũ. Hac enim ratione Bretislao properante, quòd à Cosma præsule, cui se absente regni cõmisit regimen, acceperat,[k] peregrinos homines, qui peregrè ad recuperandam terram sanctam per Boiemiam proficiscerentur, parum se in obuios quouis in loco, imò etiam in vicis repertos, Hebræos gerere, vt quos inuitos ad baptismũ pertraherent, nonnullosq; occiderent peruicacius renitentes. Ad eam uim comprimendã opus esse præsentia armati Principis. Multos namq; mortales, ex omnibus ferè nationibus, pia arma indutos, per diuersa itinera ad ferenda Christianis in oriente, contra Sarracenos dimicantibus subsidia, festinare dicebat: sed non omnes vbiq; locorum piè agere. Cæterùm antequam Bretislaus redijsset, iam peregrini milites in Pannoniam concesserant, alijq; terra per Thraciam & Macedoniam, alij mari Adriatico Constantinopolim petebant. Inter hæc Vladislaus Polonus, Boleslaum filium adhuc tyrunculum armat, rectore ei dato militiæ gnaro, qui illum ad Morauiam modis omnibus vastandam, quibus nuper Slesia vastata fuit, deduceret. Rector iussa Regis promptius accepit, quàm executus est, non ausus vltra extremos Morauiæ fines, & Slesiæ conterminos progredi, ne quis fortè intra penitiorem Morauiam casus iuueni regulo contingeret, ob quem ipse quantumuis insons, noxæ dederetur. Paucis itaq;

Popularis Bretislaus.

Lucretia coniunx.

Defectio Boiemorum ad idolatriam.

Edictum contra idolatras, & inquisitionis ritus.

Vladislaus filio & Sececho Palatino Cracouiensi par pari refert.

pagis incensis,pecoribusq; abactis retrahit copias,ac patri filium quasi victorem restituit.

Bretislus vlciscitur in iurias.

Cis Bardum.

At Bretislaus,intimam rursus Slesiam percursat,similemq; priori calamitatē incolis, eis vltraq; Nysam fluuium incolentibus affert. Ac mox arcem Brigam,ripæ Oderæ impositam,cum Ipso oppido vi accipit,militiq; illam diripiendam demoliendamq; tradit.Ipse haud procul inde nouā sibi construit arcem indito illi nomine Camence(nunc ibi cœnobium visitur) sparsoq; rumore,se ex ea arce castra Vratislauiæ esse admoturū. Vnde multū Vratislauienses territi, multis cum Vladislao precib. agunt, vt vel periculū quod imminet ab illis amoueat,vel cum Bretislao,tanquam affine suo in antiquam redeat concordiam.Soror enim Bretislai Iudith nomine,Vladislao matrimonio coniuncta fuit,ex quo prognatus est Boleslaus. Cæterùm Versouicenses, nequaquā abstinere potuerunt,quin inter affines & cognatos discordias ferent. Misit tamen in præsens Vladislaus pacis conciliandæ Legatos, atq; illi rem turbatā prius In tranquillum conferre nequiuerunt,quàm collata & adnumerata fuisset pecunia,qua vno & altero anno pensionē interruptam sarciret.

Tributo penso placatur Bretislaus.

Versouicenses deportari iubet in exilium Lusatium.

Ante castra soluta Bretislaus,Mutinam Versouicensem ad se in tabernaculum seuocans,Si pro perfidia tua vt dignus es,te tractate deberem,iamdudum nec oculi, nec ipsum caput tibi superesset, sed vt cognoscas quantum mihi à carnificina meorū abhorreat animus,per me licet vt viuas quoad poteris.Cæterùm caue,ne vnquā amplius in Boiemia appareas,datisq; deductoribus,qui eum in Syrbiam Lusatiæ regionem exulatū deducerent,ipse bona eius,quæ in Boiemia possedit,fisco addixit. Pari domi seueritate aduersus Boseium Versouicensem usus est, quem vnà cum vxore & duobus filijs, Pragæ naui impositum,& per Vultauiam in Albim transuectū,secundo dein flumine in eandem Syrbiam perducendum curauit,bonis similiter omnibus mulctatum.

Ad Polonos illi confugiunt.

Ambo hi exules,non diu pòst ad vetus Asylum suum in Poloniam se contulerunt.Atqui Bretislaus fiscū suum ex bonis confiscatis tumescere animaduertens, pinguiore adhuc farctura illum infarciendū ratus,thesauris Iudæorū manus inijcit.

Expilat Iudæos Bretislaus.

Illorū quoq; perfidiam accusans, quòd abolito baptismo,ad hebræismum reuerterentur, aditq; sine sacris, vt ille dixit, hæreditatem illorum offertissimam. Posthæc Morauiam petens ,sibiq; Boriuorium fratrem adiungens ,ac multos præterea comites,quasi filios Ottonis Olomucij inuisurus,cum quibus sibi bene conueniebat, de via recta in aliam declinauit, quæ Brunnā ferebat,vt Leopoldo & Vdalrico filijs Conradi improuisus superueniret,vtriq; iampridem infensus, velut sibi ad obsequium contumacioribus.

Conradi filios exosos habet.

Brunna & Znoyma eijcit.

Boryuoriū fratrē substituit.

Eo metu principibus suis ex arce dilapsis, Brunnenses vrbis portas Bretislao illico aperiūt.Nec is vltra ibi moratus,quàm vt curā vrbis Boriuorio permitteret, hinc properus fugientes patrueles Znoymam vsq; insequitur:illò namq; ex fuga se contulerant, atq; illic etiam defensione omissa , quia nullum præsidium nec cōmeatus aderat in Austriam perfugiunt,seq; fidei Gottosridi Austriæ principis cōmittunt.Bretislaus Znoyma quoq; Boriuorio attributa, Olomuciū tandem diuertit,expectans ibi tempus,quod instabat ad fœdus cum Rege Hungarorum Collomanno feriendū.' Sic enim inter ipsos conuenerat,vt ad limites Regni Hungarię certo die vterq; appareret,atq; vterq; bona fide mutuā pacē amicitiamq; pacisceretur.

Colloquiū Bretislai cū Colomanno rege Hungariæ.

Conradi filij ex arce Rax Morauiam populantur.

Hæc pactio,pacificatioq; vltra fluuiū Ostroua,in loco cui Lutzko nomē,peracta fuit. Cæterùm Vdalricus & Leopoldus,dum vitam in Austria vagā, certæq; habitationis incertā prætendunt, à Gottofrido obtinent,vt eis arcē Motauię proximā,quā Rax vocant,tenui accepta pecunia oppignoraret. Ex hac arce toti Znoymensi regioni plurimū rapinis & spolijs incōmodabant,audacibus quibusq; prædonibus in societatē prædatū assumptis, donec Vdalricus incautiùs obequitans, à Morauis interciperetur. Huius cōspectu Bretislaus data opera vitato,iubet captū in arcē Glacensem accuratē custo-

custodiendũ seponi,cõtineriq́;.Non ideo minus Leopoldus cœpta prosequebatur,vltra etiam Znoymã,in bonis Boriuorij grassatus, pernegante Gottofrido id suo fieri assensu nutuq́;.Nam & pecuniã se Leopoldo rursus obtulisse,vt sibi de arce cederet,ac nisi illa restituta esset,Austria se illi amicitiaq́; sua interdixisse dicebat.Cæterùm Leopoldum omnia illa valde contemnere.Quæ vbi vera esse Bretislaus comperit, Gottofridũ ab omni cura sollicitudineq́; iubet esse vacuum,se enim suo milite impensisq́; suis effecturũ,vt arcem ab illo recuperatam sibi habeat:vaditq́; ad illam oppugnandam, maiore militum nixu *Retium à Bre-*
& conatu, quàm effectu, propter ingentẽ vim telorum tormentis excussorũ, *tislao expu-*
in eos qui arcẽ subire audebant, vulneratiq́; retro cedebant. Imperat Bretis- *gnatur.*
laus cruces passim erigi,suppliciumq́; infame omnibus obsessis,nisi vltro sibi ab illis arx dedita foret,denunciari.Sed has quoq; minas,ignominiæ quàm periculi propiores spernentibus, iterum testudine ex suis facta,in montem arcis succedit,vallumq́; & sepes vi summa diruit, sed iterũ iaculis & saxis, telisq́; repellitur: potiorem deinde salutis suorum,quàm festinationis suæ rationẽ habens, copias cũ Boriuorio filio diuidit,obsessosq́; opere militari circumuallare parat,ita vt omne illis effugiũ adimat.Obsidione durante,in eam cibi inopiam obsessi venerũt,vt frumento omni &pecore absumptis,equina carne famem extremã tolerare necesse habuerint. Oportunè tandẽ coorti hymbres, aquas fluminis,quod subter arcem fluit,in tantum auxerant, vt summas illæ ripas transcenderẽt,pellerentq́; milites ad mutanda stationibus loca.Ibi Leo- *Leopoldus clã*
poldus scapham piscatoriã nactus,illa quàm longissimè potest auehitur.Mox *fuga elabitur.*
pedibus ad clientẽ sibi fidum de via deflectit,ibi se ad tempus occultans. Clamorem cæteri tollunt, quibus fugæ spes nulla erat, deditionemq́; arcis spondent,si incolumi corpore inde abire liceat.Ergo propere,inquit Bretislaus,ab arce & oculis nostris malè meriti facessant,ne si tardauerint,comprehensi pœnis debitis inuoluantur. Ita recepta arx,& Gottofrido restituta fuit. Cum eo- *Boriuorius du-*
dem affinitas per Boriuorium contracta,dum is patruelis eius,nempe Leopol *cit Leopoldi*
di Austriæ principis nuper mortui,sororem sibi matrimonio iungit. Nuptiæ *Austriæ filiam.*
Znoymæ apparatu Regio celebratæ. Graue inde tempus ex pestilentia fuit, *Pestis.*
sequenti hyeme luem tanto promptius per contagia vulgante,quanto contagium facilius in hypocaustis vaporarijsq́;,ex promiscua cohabitandi cõsuetudine contrahitur, vt alter de altero venenum letale hauriat. Quo quidem tempore Cosmas quoq; Pragensis pontifex in aduersam valetudinem incidens, spiritum suum in manus Domini deposuit. Ei successorem princeps cum collegio sacerdotum, Hermanum dedit, quem Vratislaus Rex à sacris ministrum habebat,dein templo Boleslauiensi eundem præposuerat,vnde ad Pragensem cathedram translatus est.Neq; multò post [m] Cæsar,appetente festo die Paschæ, conuentum principum Ratisponæ celebraturus, inter cæteros Bretislaum etiam ad eam celebritatem inuitauit. Is Boriuorium prætere fratrem & Hermannum designatum Pontificem sibi adiunxit,ibatq́; mil- *Hermãnus X.*
le amplius delectis equitibus, vnoq́; colore vestitis comitatus.Propinquanti *Episcopus Pra*
Ratisponę Cęsar ter mille ferè passus obuium se initinere obtulit,manuq́; de- *gensis.*
silire equo paranti iniecta, eques equiti dextram porrigit, ac comiter salutat, *Bretislaus à*
receptumq́; intra secures suas, sibi proximum adequitare iubet.[n] Actum de- *Cæsare inuesti*
hinc inter alia negotia publica, vt Bretislaus solenni principum electorum *tur principatu*
more,Cæsareæ maiestati solitum honorẽ haberet. Allata mox vexilla regni & *Ratisbonæ.*
prouinciarũ,quarum dominus ac princeps erat Bretislaus,ipseq́; Cæsar corona & sceptro ornatus in throno Cæsareo sublimis residens, Ragalia (quæ vocant)per vexilla Bretislao, Hermanno autem pontifici per sceptrũ in manus oblatum distribuebat.Ac ne uacuus inde Boriuorius inhonoratusq́; discederet,approbat diplomate suo Cęsar fraternam hanc inter ipsos compositionẽ,

Boriuorius Caesareo priuilegio Bretislai heres instituitur.

vt si quid humanitùs Bretislao, priusquam Boriuorio eueniret, tutela liberorum Bretislai, cregni successio, ad neminem quenquam, nisi ad Boriuorium pertineret.ª Gratissimus in reditu eius aduentus in Boiemiam, Boleslai Poloni ex sorore nepotis fuit, eò maximè quòd non inuitatus, sed sua sponte, nec vt hospes tantùm, sed vt aulicus futurus veniret. Concesserat filio pater Vladislaus roganti, vt paulisper secederet, vitamq; & mores aliarū quoq; gentium introspiceret. Atq; ille ad Bretislaum cognatū suum in Boiemiam se contulit, mansitq; in aula eius aulæ magister, qui tunc magistratus apud Boiemos honorificentissimus erat. Sed vt non solùm honore, sed censu quoq; antecelleret Boleslaus, vectigal, quod ex Polonia adferebatur, ad eundem in solidum detulit. Breui tamen pòst, Vladislao aduersa valetudine grauiter laborante, in Poloniam est reuocatus. Ex comitibus eius nobilioribus, Lorecus tantum Versouicensis in Boiemia substitit, literis Bosegij & Mutinę exulū, de quibus diximus, retentus, vt haberent per quē Bretislao insidiarentur, bonaq; ab eo intercepta recuperarent. Secessu inprimis Stebnensi Bretislaus vtebatur, quoties venationi sibi indulgendum putauit. Tunc verò ipso quoq; tempore pronocante (instabat enim Natalis Domini dies) venationi intentus, Stebnā matnrè cum venatoribus venire occupat, venaturq; vnū & alterum diem hylaris & securus. Ac rursus ad tertium diem venatū educit omnes, permanetq; in syluis à mane vsq; ad crepusculum noctis, ita vt necesse habuerint lucernas & faces accendere, qui Principem, necubi oberraret, in pagum deducebant: nihil minus quoquā tunc illorum, quàm de insidiarore cogitante, cū subitò Lorecus elam de latebris erumpens, venatoribus se, quasi vnus ex illis esset immiscet, principemq; à tergo cū arcu tacitus affectatur: & antequā pagum pertingeret, vi tanta in illum sagittā dirigit, vt in alterā corporis illa partem transuolaret. Delabitur inde sensim equo princeps, largumq; ex vulnere cruorem effundit. Cuius sistendi gratia ipsumq; in pagum deferendi, alijs circumstantibus, alijs sceleratissimū tortorem persequebantur. Quem tandem in quodam prærupto viæ loco, in quem per tenebras vnà cum equo cecidit, inueuerunt. Ceruix equi fracta fuit, ipse ense cōfossus, suane manu, an casu de vagina ense decidente non satis apparuit. Porrò Bretislaus ad vsq; tertiū diem vitam produxit suam, multò interim plura de regno Dei, quàm de regno Boiemiæ cum præsentibus commentatus. Ad extremum præsbitero aduolutus, factaq; exomologesi, ab eodem pane viuo pastus, sacroq; oleo perunctus, cum hac voce Domini ad eundem Dominū emissa: In manus tuas Domine, cōmendo spiritum meū, expirauit. Corpus eius Pragam ad ædem diui Viti elatum, ibidemq; solito principum more sepultum.

Fatalis Bohemiæ principibus Versouicensis familia.

Lorecus Versouicēsis inter venandum sagitta traijcit Bretislaum.

Lorecus quoq; confossus.

Ottho Marchio Olomuzensis { *Suatoplucus*, *Ottho* }

Vratislaus { *Bretislaus*, *Boriuorius*, *Vladislaus*, *Sobieslaus* }

Conradus { *Vdalricus*, *Leopoldus* }

ª *Vratislaus primus Boiemiæ principum ab Henrico IIII. (si Aucupem excluseris aliàs V.) in Regem Boiemiæ euectus Comitijs Moguntiæ celebratū Anno 1086. XVI die Iunij Poloniam quoq; illi tributam tam Hungari quàm Germani annalis perhibent, quod verisimile ob exauguratione m Regū Boleslai.*

ᵇ *Henrico qui Leodij obijt in carcere coronationem acceptam referunt, quod temporibus magis quadrare videtur non filio vt auctor putat. Hic Senior est dictus.*

ª *Permissu Alexandri III. Papæ Vratislaus collegium Caconicorum instituit Vuissegradi:*

gradi: ad cuius ædificationem suis humeris duodecim terræ cophinos gestasse dicitur.

[d] *Lotharius adhuc Dux Saxonũ (eam prouinciam Henrici V. beneficio possidebat) rebellis Cæsari fit. Attamen cũ Mathildi Angla Moguntiæ nuptijs celebraturus Cæsar Lotharium supplicem longa cinerea veste indutum, bellíq; moti culpam deprecantem admisit: illíq; ignouit data fide, à qua paulo pòst se auertit.*

[e] *Lusatiam non huius quinti, sed quarti senioris beneficio possidebat Vratislaus, vt auctor paulo antè est testatus.*

[f] *Otthonis filios Gerardus Olomutio præficit cõtra Vratislaũ, astipulatore Cunrado.*

[g] *Bernhardi Clareuallensis abbatis hortatu. Sub hoc Lothario, & Gratianus Pontificum Decreta compilauit.*

[h] *Ob Petri tyrannidem Andreas è Polonia exul accersitus ab Hungaris, concesso paganismo regnum impetrauit. Tum Gerardus Episcopus Chanadiensis. Bistricus & Beneta Episcopi cum multis millibus Christianorum martyrium subiere. Licet regnum adeptus cruentum reuocauit decretum. Rex vterq; violenta morte periêre.*

[i] *Primus Poloniæ à regibus princeps Boleslai feri exaugurati filius regio nõ vsus titulo, sed principis & hæredis Poloniæ. Iudith soror Bretislai ex Hungaria illi cõiunx erat.*

[k] *Petrus Heremita Gallus è Palestina reuersus Vrbano P.M. nomine diui Petri iniungit, vt cõcilio Claromontano in Aruernis habito sacrum bellum indicet. Postea nomen dedit & Godefridus Bilioneus Anno 1095. Godefridus iter ingressus 15. Augusti. Ladislaus Rex Hungariæ expeditionis caput morte est præuentus. Hunc Sultanus Nicææ concîdit cum toto exercitu.*

[l] *De hoc Hngari ne γρῦ quidem, sed colloquium habitum & affinitatem contractam referunt cum Boleslao Duce Poloniæ.*

[m] *Lotharium hunc fuisse Cæsarem suspitio est, quia illius ante quoq; facta mentio.*

[n] *Aut honores hi ab Henrico V. filio sunt Bretislao delati: vnde vocis affinitate Henricum V. dicunt Vratislao regiam concessisse dignitatem.*

[o] *Polonus scriptor inquit Bretislaum conspectum nepotis è sorore Boleslai desiderantem eò venisse Boleslaum paucos dies commoratum arce Cæmenicia donatum, paulò post ad patrem fuisse reuersum.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER
DECIMVS.

Ost Bretislai cædẽ, Boriuorius iam antea Princeps & à fratre, & à Cæsare designatus, Pragæ solemniter honorẽ inijt, nõ tam iure, quàm multorũ fauore. Quippe Vdalricus Cõradi filius, quantũ ætate illum, tantum iure antecellebat. Quare vt eius quoq; beneuolentiã, sponte oblato beneficio conciliaret, laxatis vinculis liberũ ex arce Glacensi abite iubet. Mox Leopoldum fratrem eius ab exilio reuocat, atq; vtriq; Brunnã in Morauia, & Znoymã, quas vrbes ipse possidebat, restituit. Grata in præsens, sed non diu, hęc beneficia, præsertim Vdalrico qui toti regno inhiabat, persuasusq;, nisi auro præsente nõ admodũ se in aula Cæsaris proficere aliquid posse, ad congerendũ vndecunq; aurum partim ex tributis, tum à Danistis studiũ conuertit, ac deinde auro argentoq; refertus, Ratisponã ad Cæsarem vadit, illum deprecaturus, vt mutaret sententiã, quam contra ætatis prærogatiuam, contraq; ius Gentium de successione principatus ad Bretislai importunas preces censuerat. Vbi ille immotus decreto suo nititur, in eodemq; animi habitu diutius permanet, Vdalricus interim, nunc eos qui aures, tum qui oculi & lingua Cæsaris dicerentur, postremò

Boriuorius III. à rege princeps.

Ad Seniorem iure pertinebat principatus.

Vdalricus solutus carcere.

Vdalrici ambitio inexplebilis.

Corruptus Cæsar auro fauet Vdalrico.

ipſum Cæſarem, tanquam caput inaurat, à quo etiam tandem impetrat ius legittimæ ſuæ ſucceſſionis,ſed hac conditione,vt liberũ ſit Boiemis,aut Vdalricum,aut Boriuorium habere Principem, vtrum videlicet horum magis idoneum, habilemq́; approbauerint. Aderant tunc Principes nonnulli Ratiſponæ, propinqua neceſſitudine cum Vdalrico coniuncti (maternũ enim genus ab illis ducebat) cũ idem Vdalricus ſe magnificè iactaret, de ſtudio & fauore nobiliorum in Boiemia, ac diceret,aduentu tantum ſuo, illoq; maturo opus eſſe,cætera in procliui fore,ſed abſq; amicorum ſubſidio armato,vanam uideri illò profectionem. Pollicentur quidam eorum auxilia, & præſtant. Vdalricus verò Freyſingenſis præſul, & Fridericus ſororis eiuſdem præſulis maritus, ac Sigardus à Sala Comes, per ſe quiſq; ſui agminis ducem profitentur: quibus acceſſit Leopoldus frater Vdalrici,cum valida Morauorum manu.Iſq; cæteros in Boiemiam deduxit, ad locum in quo Melina oppidum iacet. Haud procul inde Boriuorius ex duobus collibus, multò validiorem, tam ex Boiemis, quàm Morauis exercitum oſtendit: ſiquidem ambo ex Morauia fratres, Suatopluccus & Ottho patrueles Vdalrici, à parte Boriuorij cum ſuis ſtabant. Ad quos proximè adſtantes ſe reflectens Boriuorius, vos, inquit,inter vos iudicate,vter tenacius ſecuriusq; equum teneat:is ne,qui per frenum,an qui per caudam illum retinet? qualis eſt Vdalricus, qui caudæ principatus manũ admouit,cum ipſa cauda mox occaſurus. Porrò Germani principes tanta multitudine Boiemorum,quantum ex aduerſo cernebant,territi, Vdalricum infeſtius interrogant, vbinam eſſent Boiemi illi nobiliores, qui ipſo duntaxat viſo,ceu iactabat,ſe officiaq; ſua ad ipſum cõferrent? Ecce videre ſe eos, videriq́; inuicem, nec tamen quenquam mouere loco ſuo, ſed omnes pugnæ ſignum expectare,vt iam non ſolùm decepti, deſpectiq; abs te, ſed proditi etiam eſſe videamur,niſi nos ex hoc periculo in tutum reduxeris. Fruſtra Vdalricus excuſationem orditur, fruſtraq; retinere diutius amicos conatur, præſertim Freyſingenſem præſulem,qui proxima ſtatim nocte deſertis caſtris,rebusq; ſuis in illis relictis omnibus, per calles ſaltuoſos in vicum, qui Haber dicitur,euaſit. Hinc metus in omnes & fuga aliorum quoq; ſine ſarcinis & impedimentis,vt Boiemi prædam nacti, à conſectandis fugientibus abſtinerent. Sed ne ſic quidem integri omnes incolumesq́; aufugere potuerunt, pars à militibus leuioris armaturæ pars ab agreſti turba oppreſſi, aut ſpoliati. Ex eo tempore neq; tantum animi, neq; virium colligere Vdalricus quiuit, vt principatum Boiemiæ palàm inuadere auderet. Multum etiam Boriuorio tunc moleſti Boſcius & Mutina Verſouicenſes erant, dum aliquoties reditum ab exilio ſibi denegatum, pertinaciter obtinere contendunt, non per propinquos & affines ſuos modò,verum etiã per aulicos inſigniores,ægerrimè id ferente principe, quòd cum paulò antè clamarent ferè omnes,crucifigendos eſſe principum parricidas,nunc extare non paucos qui cum patria,bona quoq; illis reddi poſtulent. Ibi ex intimis non nemo propiùs accedens, Tu igitur ait Princeps, vt lupum circumerrantem plagis irretias,vltro illum cibo oblato inleſcabis? vt verò hoſtes tuos in poteſtatem tuam redigas, non illis patriam cum patrimonio reſtitues? ijs tandem victus,reuerti vtrumq; ex Polonia in patriam permittit, alteriq́; eorum oppidum Mutham,& alteri Lithomeritium reſtituit.[a] Per id tempus in regno Poloniæ,res admodum commotæ erant,fratribus inter ſe de hæreditate paterna contendentibus. Duos filios Vladiſlaus rex ſoſpites reliquit, Boleſlaum legitimè natum,& Sbigneum nothum,quem pater adeò ſibi charum habuit, vt æqua penè regni portione illum cum legitimo filio exæquaret. Diſſidio hinc orto, atq; vtroq; ad arma ſpectante, & bellum Sbigneus factione apud Polonos inferior,à Boiemis & Morauis auxilia emercatur: Boriuorius Chlumetium,Suatoplucus,qui Morauiam obtinebat,ſuum quoq; tribunum

Vdalricus cum exercitu Boiemiæ principatum aggreditur.

Boriuorius reſiſtit.

Deſeritur à ſuis Vdalricus.

Profligati Germani.

Verſouicenſes duos in integrum reſtituit.

Chlumetius.

bunum militum copijs suis præfecit, iamq; ambo illi viribus coniunctis progressi vsq; ad oppidum, quòd Byton Poloni vocant, fuerant, cum Boleslaus legatos ad Boriuoriū mitteret, petitum: Ne se, sororis ipsius nepotem, dum alieno gratificari studet, iret oppugnatum. Si quam iniuriam vel priuatim, vel publicè se accepisse Sbigneus existimaret, legibus illam, non autem armis persequendam duceret. Paratum esse Boleslaum iudicio, iudicibusq; parere. Ad hæc Boriuorio respondente: Non amplius in potestate sua se habere milites, qui in Poloniam abierint. Legati munera promunt, multamq; pecuniam per Grabissium, & Protiuitium, à consilio Principi proximos adnumeranr, per illam deniq; impetrant, vt Chlumetius cum Boiemis ex Polonia reuocaretur. Reuocat mox & Suatoplucus suos, expectatq;, dum in cōmunionem eorum, quæ allata dona erant, ipse quoq; admitteretur: vbi nihil vltro à Boriuorio sibi offertur, appellare eum incipit, & postquā ne appellando quidem aliquid extorquere potest, auaritiam Boriuorij detestatus, viamq; sibi ad principatum Boiemiæ sternere aggreditur, summo cum studio id agens, vt quos audacia & manu promptiores ex Boiemis esse nouerat, eos sibi largiendo, pollicendoq; adiungeret. Asciuit præterea Pragensium quoq; nonnullos, quos sibi opportunos fore credebat, per quos facilius vrbem reciperet. Pragam enim recta petere, tanquam regni caput destinabat, peregitq; destinata, sed non quo sperauit successu. Quanquàm enim Boriuorius aduentum Suatoplucei hostilem altè dissimulauerit, præsidium tamen militum delectorum occultè præparauerat, quod arci Vicegradensi, in quam se concluserat, & vrbi, quam Hermanno pontifici tuendam commendauit, per tempus imposuit, atq; ita defectio vrbana, quā Suatoplucus expectabat, intercepta fuit. Inde placuit traiecto Vultauia flumine, minorem vrbis partem, ac perinde infirmiorem aggredi, sed illa quoq; strenuis defensoribus munita erat, qui hostes à porta & muris longiùs propellebant. Ergò desperata Suatoplucus vrbis expugnatione, retrò in Morauiam agmen reducit, Boriuorio aliquatenus eum insequente, mox dein de subsistente, dum ne suis quidem omnibus satis fidit. In Morauia consilio Suatoplucus aduocato, queritur de fortuna patum prospera, deq; illis qui ipsum fefellerunt. Interea tamen animum adipiscendæ Boiemiæ auidum occultare nequit, sed apertè consilium modumq; requirit illius consequendæ. Budiuoius, Hroni filius, vsu rerum, factisq; cæteros antecedere videbatur. Is orsus infit dicere: Longiùs hoc abs te, ô princeps, abscedat, vt plaga vna, nec magna accepta, animo protinus concidas. Vsitatus hic fortunæ ludus est, quē inter homines, præsertim in area Martis ludere illa soleat, vt nunc istum, nunc illum victorem faciat, ita vt non valde tutum sit, res nostras fortunæ casibus permittere, nisi arte casus corrigere quis sciat, quemadmodum vulpem hanc artem probè nosse constat, qua aduersus lupum viribus multò præstantiorem sæpissime præpollet. Huius itaq; induendum esse exuuium, posteaquam Leonis non profuit, & fraude potius, quàm vi, principatu Boriuorium euertendum. Si hanc curam princeps sibi delegauerit, curaturum se vt rectè curatam esse illam gaudeat. Vtraq; ille manu Budiuoium complexus, toto inquit, pectore curam mei trado tibi, memor, gratusq; olim erga te futurus. At ille Hyruinum, veterem Boriuorij aulicum, hominem versipellem subornat, qui lamentabundus, queribundusq; in Boiemiam proficiscens, Boriuorio inopinanti se offerat, cum istiusmod aduersus Suatoplucum querela, quasi satis non habuerit, carcere, vinculis, fame, tenebris in eum sæuire, ob nullam prorsus noxam. Sed quantum in illo erat, dederat insuper eum exoculandum, si ab hoc supplicio ope diuina liberatus non fuisset. Hanc tam insignem iniuriam cum priuatus ipse vlcisci nequeat, se ad Boriuorium confugisse, venisseq;, vt ei proditores nominet, quorum consilio, conatuq; Suatoplucus eum

Auaritiæ insimulatur Boriuorius.

Suatoplucus affectat principatum.

Pragam tentat frustra.

Budiuoius vulpinam induere Suatoplucum iubet.

Hyruinus histrionem fabulæ gerit veterator insignis.

subuertere parat, cognito periculo, sperare se, Boriuorium, vicem primum suam, deinde clienţuli quoq; sui doliturum, vindicaturumq;. Iussus deinde e-rar nominare proditores, Bosceium & Mutinam Versoucenses nominauit, qui in defendenda Praga, egregiam paulò ante operam Boriuorio nauarunt, etiamsi fauoris magis ostentatione id, quàm vllo in principem amore fecisse viderentur, quoniam omnes principes familia illa pessimè oderat.

Defert falsò Versouicenses.

Facilè igitur inter suspectos inuicem, per hanc fallaciā noua rursus inimicitia conflata fuit credulo Boriuirio, tanta indignatione in Versouicenses inflammato, vt comprehendi illos statim, inauditosq; puniri mandauerit. Sed illi de instanti periculo vitæ præmoniti, ad Vladislaum cum fratre Boriuorio discordem, Boleslauiam se subduxerunt.

Versouicenses ad Vladislaum Boriuorij fratrem confugiunt.

Initaq; mox vnà cum Suatopluco tam prævalida contra Boriuorium coniuratio est, vt nisi is fuga in Poloniam coniuratos præuenisset, captus ab illis erat.

Boriuorius cū fratre in Poloniam fugit.

Sobieslaus frater minimus natu, fugæ comes sua sponte fuit. Vacuum inde principatum Suatoplucus occupauit, Vladislao tanquam seniori de loco ei concedente, sponsoremq; se pro eodem Hermanno præsuli, & alijs Boiemiæ proceribus, qui parere ei dedignabantur, faciente, Eum nihil horum mutaturum, quod ad dignitatis & magistratum illorum pertineret, sed & beneficia atque priuilegia omnia seruaturum omnibus, quæ quisq; à Boriuorio haberet.

Suatoplucus Morauus quartus à Rege principatus Bohemici moderatur habenas.

Auctus Suatopluccus in Boiemia possessionibus, Otthonem fratrem in Morauia Olomucio præfecit, ademptamq; Boriuorij inuidia, Brunnam & Znoymam Vdalrico, Leopoldoq; patruelibus reddidit. Sed non diu Boriuorius in Polonia commoratus, suasu Boleslai Regis affinis sui, in Germaniam ad Cæsarem proficiscitur, vt nomen Suatopluci, de iniuria sibi illata, deq; fraude & perfidia deferret, reditumq; sibi ad pristinum honorem impetraret.

Boriuorius suasu Boleslai Poloni Suatoplucum Cæsari defert.

Auditus est propitio Cæsare, dataeq; sunt ad Suatoplucum literæ asperiùs scriptæ, si se ad dicendam causam in curia Cæsaris non sisteret. Hæ literæ vbi palàm recitatæ fuerant, magna nobilium pars, nequaquam Suatopluco suadere vt se arbitrio Cæsaris committat, suas leges, suaq; iura Bolemos habere. Si quid Boriuorius iudicio experiri velit, id domi eum, non autem foris, agere debere, ne libertas Boiemorum prodatur. Annuit his Suatoplucus, iustaq; sibi & æqua illa quæ dicerentur, videri ait, sed ne cuius tamen, aut cladis, aut calamitatis, propter absentiam sui author existat, vel cum periculo suo Cæsarem adire velle.

Citatus Suatoplucus apparet.

Hoc tantum rogare Boiemos, interea dum ipse reuertitur, Ottho frater vt regnum administraret. Infenso Cæsar vultu aduenientem Suatopluccum excepit, nec incustoditum reliquit. Cæteris qui vnà venerant proceribus, seuerè iniunctum, vt Boriuorium principem suum Pragam reducant, rursusq; illum in sedem suam reponant.

De restitutione Boriuorij factum decretum.

Additæ Boriuorio Saxonum cohortes aduersus vim popularium, sed parum profuturæ cōtrà copias Otthonis, quas à Chlumeco vltra montes ad arcem vsq; Doninam Boriuorio obuiam perduxerat, vt cum eo dimicaret, si in eo loco Boriuorius deprehensus fuisset. Sed is cum suis per noctem in aliam tutiorem regionem diuertit, indeq; maximis itineribus Pragam venire anteuertit. Sed & hanc vrbem sic erga se affectam repperit, vt nec cum illa, nec sine illa viuere lætus posset.

Alienos suorū reperit Boriuorius animos eoq; voluntarium subit exilium.

Adeò subita ibi rerum omnium mutatio fuit, adeoq; rursus Suatoplucus cum factione sua inualuit, ut tanquam valentiori Boriuorium imbecilliorē succumbere, & ad Poloniam in exilium reuerti oportuerit. Ipse quoq; Hermannus præsul, inter multos ac varios timores sollicitus incertusq;, cuiusnam partes sequi magis conducibile foret, nam concordiam inter tam discordes componi posse desperabat, à tumultibus tandem præsentibus se subducere, quàm illis temere immisceri maluit. Bambergam, ad præsulem Bamburgensem secedens.

Episcopus turbis cedit.

Pragam reuertentē Suatoplucum Cæsarei sunt comitati, qui pactam ab eo pecuniæ summam Cæsari

Cæsari

ſari referrent. Sed tanta ærarij inopia erat, tamq́; ſteriles arcas principis amici poſſidebant, vt paulò dimidio amplius quàm pactum erat, ſoluere pretium Suatoplucus potuerit. Datus igitur Ottho frater Cæſari obſes, donec reliquum quod defuerat, repræſentaretur. Hinc ſe ad rapinas Suatoplucus vertit, à Iudæis promiſcuè & Chriſtianis, colonisq́; & mercatoribus noua exigens tributa, mox à locis cum prophanis, tum ſacris, aurum & argentum per exactores ſacrilegos extorquens, ac Cæſarem interim prolationibus lactans, trahensq́;, & ad extremum debito illum fraudans, dum eum ad diem filij ſui luſtricum inuitat: ſi non ſui ipſius, at legati præſentia illuſtrandum. Iubet Cæſar puerum tingendum, ſi viam tolerare queat, Bambergam deferri. Quò vbi allatus eſt, ipſe Cæſar illum de fonte ſacro ſuſcipit; debitumq́; paternum ad illum transferens, ſuis muneribus expenſum fert, ſimulq́; Otthonem obſidem in Boiemiam liberum remittit. cum hoc Hermannus quoq; præſul reuerſus Pragam eſt. Cæterùm breui pòſt Cæſar, extimulantibus illum Germaniæ principibus, aduerſus Hungaros, à quibus in expeditione nupera, orientem verſus facta,[b] hoſtiliter eſſent hoſpitati, Suatoplucum in comitium vocat, ne videlicet per omnia gratuitò debitum à Cæſare donatum auferret. Quippe militia eiuſmodi ſine grauibus impenſis iniri non poterat. Sic igitur inſtituta fuit in Hungariam profectio: Cæſar cum nationibus Germanis, terra Danubioq́; ad expugnandum Poſonium, arcemq́; illius oppidi tranſibat. Suatoplucus cum Boiemis & Morauis vltra Vagum fluuium progreſſus, Nitriam vi cepit, & præterea mille equites ſubſidio venientes per inſidias oppreſſit. At Cæſar in obſidione arcis Poſonienſis, cum à Iulio menſe vſque ad Septembrem nullo profectu; ſed magno cum tædio perduraſſet, illa tandem omiſſa, miſſum quoq; exercitum fecit: reuocans & Suatoplucum à populationibus, quas vltra citraq; Vagum in obuios Hungaros exercebat. Duobus curam tutelamq́; regni ſe abſente Suatoplucus crediderat, in altero fidem ſecutus, in altero perfidiam metuens, ſi inhonoratum publico honore relinqueret. Horum Vaceco fidelis permanſit, contra Mutina Verſouicenſis, veteres mores ſuos nequaquam immutauit, ſed clàm in Poloniam ad Boriuorium mittens, adeſſe occaſionem patriæ repetendæ ei ſignificauit, modò cum manu vel modica veniat, quam facilè à Rege Poloniæ obtinere queat: nam Principe abſente, armatos in Boiemia nullos apparere, nec eſſe, qui ſine conſenſu ipſius armare illos audeat. Satis bene copijs inſtructus Boriuorius in Boiemiam uenerat, ſed dum in obſidione Glacenſi moram inutilem inanemq́; protrahit, affertur ei, Suatoplucum ab expeditione Hungarica domum cum exercitu feſtinare, vt Polonos à finibus regni depellat. Iam enim is reſcierat, indice Vacecone, quid Mutina per proditionem machinatus fuerit. Ac ſtatim certiorem de ea re Cæſarem fecerat, qui iuratus promiſit, commutationem ſibi hanc iniuriam cum Suatopluco fore, ſicut communis expeditio in Hungaria fuerit, breuiq́; tempore communi quoq; Marte aduerſus Polonum vindicandam. In Morauia igitur exercitus parte dimiſſa, cum reliqua in Boiemiam Suatoplucus reuertebatur: cui Vaceco ad oppidum Lythomiſlienſe occurrit, fœlicem ei reditum gratulatus, & inuicem à principe cum hylari vultu ſalutatus. Venit deinde obuiam & Mutina, ad Caſtellum nomine Vratiſlauiam, à Lythomiſlio ſeſquitertium lapidem in colle ſitum, parantiq́; adire & ſalutare principem, reſponſum datum: In craſtinum deferre principem veſpertinas ſalutationes. Veſperi enim caſtellum ingrediebatur. Non omnibus hæc dilatio placuit, aderantq́; ſuaſores qui Mutinæ ſuaderent vt ſe per tempus ſubduceret, non expectato die craſtino. At ille hora fatali, hoc eſt, pœna peccati à Deo deſtinata; ad ſupplicium illum trahente, neglecta ſuadela, mane apparuit, venitq́; in cœtum Procerum, quem

Suatoplucus pactam Cæſari pecuniam exoluturus nihil intentatum relinquit.

Filius Suatopluci Bambergæ baptizatur debito remiſſo & obſide reſtituto.

Suatoplucus militiæ ſocius Cæſari in Hungariam.

Domi interim omnia turbata.

Vaſconem alij.

Verſouicenſis proditor.

Boriuorius abſcente Suatopluco Boemiā repetere nititur.

Vaceco damni à Polonis illati culpam in Mutinam confert.

Inuectiua vrbe mensis in totam Versouicensiũ (siue Rauitarum alijs) familiam. Princeps in conclaue coegerat, idemq; audientibus omnibus: Adés ne? inquit, bone vir, quem propter nimiam bonitatem, est planè mirum, quòd terra reram diu sospitem sustineat, talem ac tantum litium, turbarumq; inter principes satorem, tamq; leuissimum ab alio in alium transfugam, vt alios eluderet, alios perderet. Quali arte, quantum iste excelluerit, nece Brerislai optimi Principis, deinde ipsius Boriuorij exilio, declaratum est. Sed hoc nondum omnibus notum, quid nunc me absente designauerit, qualemq; gratiam mihi retulerit pro honore sibi à me habito amplissimo, ita vt regno præficeretur, nempe talem, vt me, regnumq; meum, vnà vobiscum Polonis prodiderit: quibus nisi per tempus occurrissemus, planè perieramus. Si te perditissime omnium, atq; ingratissime, non reuerentia in Principem tuum, non memoria beneficij ab illo accepti, neq; iurisiurandi, fidei nomine in hoc tuo magistratu præstiti, neq; infamiæ præterea dedecus, quòd ex proditione contractum, maculam etiam posteris relinquit inelluibilem, at saltem metus Dei, apud Reges quoq; terræ omnes terribilis, qui ab officio desciscunt suo, reuocare te à tanto scelere debuit. Sed quid ad Versouicenses de metu Dei hominumq;, quibus hæc velut ingenita audacia cordi est, nihil pudere, omnia audere, & non solum prodere, insidiasq; struere, sed etiam occidere Principes suos, quasi Deus nunquam soleat in authores perfidiæ vertere pœnas perfidia dignas, qui per spiritum suum prædixerit: Foderunt foueam, & inciderunt in eam. qualis nunc quidem casus, tibi tuorumq; capiti adeò instat, vt verear, ne omnes boni à me serius, quàm quisquam crudelius, me in te, tuosq; animaduertisse dicere ausit. Hæc intonans segregat se à cœtu præsenti, atq; intromissi qui foris stabant lictores, Mutinæ manus iniecêre, simulq; duos ipsius filios ad supplicium rapuerunt. Capri ibidem Vneslaus, & Domaslaus fratres germani, ac Boreconis filij de eadem Versouicensium familia, omnes securi à carnifice percussi, bonaq; publicata. At Boseium Versouicensem, qui ætate & opibus præibat, ac tum Vratislauiæ cum alijs non aderat, clari nobilitate viri, Hetmannus, Vacula, Carassus interficiendum sibi sumpserunt, fortunis interfecti inhiantes. Prandebat cum vxore Boseius in vico suo Lubicio, vnaq; horum filius mensæ assedit, cum cibi administer è fenestra prospectans, cernere se ait globum equitum, celeri gradu rectà vicum petentem. Nihil mali suspicans Boseius, Nostrates, inquit, ab expeditione Pannonica forsan reuertuntur, meritoq; domum quisque suam reuisere festinant. Sed illi, vt erant armati, magno strepitu tumultuq; cœnaculum irrumpunt, ac primus omnium Carassus ensem stringit, cognatum suum Thomam à Boseio repetens, quem is occidisse ferebatur. Interpellans Borichius Bosei filius: Aufer, inquit, vim & clamores, & si quid tibi rei nobiscum est, de hac iudicio, principe coram, contende, transfigit continuò Borichium Carassus, & alius Boseium, ita, vt mariti sanguine vxor conspergeretur, & sine vulnere corrueret in mensam. Fit inde impetus in omnia bona, quæ percussores inter se distraxerunt: Postremò in teneram quoq; & innocentem ætatem sæuitum, ex vetere quodã dicto de lupis vsurpato: Haud magis parcendum esse, quàm lupis, ad quos interficiendos cum ipsis etiam catulis, olim præmio inuitabantur. Præmium occisi catuli vna drachma erat, sicut adulti lupi intertempti, duæ Drachmæ. Sed hæc quis nisi impius & immanis, qualis Herodes fuit, in quosuis homines, nedum in pueros iugulandos detorserit? Nam Cæsar Augustus tametsi æthnicus, hanc tamen Herodis immanitatem, qua filium quoq; suum inter alios infantulos occidi iusserat, detestans: Maluissem, inquit, Herodis me porcum esse, quàm filium. Sicut enim à cibo porci, ita à nece quoq; illius sibi Iudæi temperant. Ex tanta Versouicensium clade, pauci reliqui superstites, fugam in Poloniam ad vetus suum perfugium adornarunt.

Iugulatur à carnifice Muti na cum duobus filijs. In totam Rauitarum gentem sæuitum.

Crudelitas in infantes Hero dis comparan da.

Non

Non autem ab vrso, vt quidam opinantur, sed à nassa piscatoria, quam Boiemi Wrsse nominant, (quippe hanc pro insigni nobilitatis suæ ostentabant) fuerunt Versouicenses cognominati. Interim Hungari damnorum memores, quæ nuper Duce Suatopluco à Boiemis & Morauis sustinuerunt, tribus agminibus in Morauiam ingressi, multò infestiùs illam peruastant: nam super cætera mala, igne etiam in vicos & pagos desæuierunt. Quæ quidem res ad arma rursus Suatopluceum exciuit: quibus arreptis, vltum ire Morauorum detrimenta, cum ipsis etiam Morauis quibus Ottho frater præfuit, accelerat, propius ad saltum accedentibus, vltra quem Hungari non longè abesse dicebantur, nocte illum transire, vt prima luce improuisi Hungaris superuenirent, placuit. Accidit autem in ipso saltu, vt ramus arboris, à præcedente equite adductus, ac repente laxatus, leuum Suatopluci excuteret oculum. Cuius tum damno, tum dolore commotus, regredi in apertum coactus fuit, militibusq; retrocedentibus: ibi citra saltum proximo loco, Otthonem considere, eumq; locum castris communire, atq; omnes in eo copias continere aduersus futuros casus iubet. Cæterùm vltro hostes lacessere vetat: ipse Olomucium ad medicum defertur. Vna tantum hostium turma saltum superare, ac se duntaxat ostendere ausa, mox intra eundem saltum se recepit, nec amplius hostium quisquam apparuit. Reuersus tandem & Ottho in vrbem suam Olomucium, nondum plaga oculi fratris percurata, sed iam dolor molestus esse desijt, paulatimq; cicatrix obducebatur, sanitatem vulneris adfore prænuncians. Qua recuperata, etiamsi Autumnus tunc præcipitauerat, omittere tamen haud potuit, quin instauraret aduersus Hungaros hostilem profectionem, Ducem illius seipsum constituens, omnesq; milites Brodam, cognomine Hungaricam, tendere iubens. Atq; inde finibus Morauiæ transgressis, nouam ciuitatem (sic Hungari vocant) diripit, arcem q; illi vicinam, ac dein alteram quoq; diruit, circumq; omnia Tetnauiam tenus euastat. Tum se vis magna equitum per multos globos ab Hungaris dispartita, de longinquo ostendit, ac mox Boiemis infesta appropinquauit. Contra illam Suatoplueus aciem, clypeis hastis densam, curribusq; circum latera septam oppò suit. Ingruunt sæpius hostes, aciem perrumpere tentantes, sed telis & sagittis non sine illorum strage repelluntur. Successit item prosperè vna atq; altera equestris eruptio, qua pauci Boiemorum equites, sed bene omnes armati, plurimos Hungarorum inermes equites neci dederunt. Atq; ita Hungari magna parte amissa suorum; partim etiam hyemem non tolerantes, dissipantur in pagos & vicos. At Boiemi magna prædâ potiti, cum Suatopluco, ceu victore, domum læti reuertuntur. Finem deinde mutuis cladibus deprædationibusq; mors Colomanni Hungarorum Regis imposuit. Inde Suatoplucus Polonos statuit petere, aduersus quos Cæsar promissi memor, suum quoq; exercitum ex Germania superiore, inferioreq; conflatum, in Slesiam adduxit: quippe Slesia tunc Polono adhuc parebat, ac Boiemis tantummodo stipendiaria erat. In hanc Cæsar ingressus, Castello Lybus dicto potitur, illoq; donat Pontificem Magdeburgensem, expeditionis participem. Expugnat & Suatoplueus qua ibat via, arcem Geram, amisso ad illam milite manu strenuo, cuius morte commotus, arcem solo adæquat, ac se cum ipso Cæsare ad oppugnandam Glogouiam mœnibus, arce, flumine Odera munitam conuertit. Inerat præterea validissimum ex Polonis & Slesitis præsidium, tum etiam commeatu copioso abundabat: & accesserat Boleslai Poloni adhortatio, vt forti animo ciues obsidionem paterentur, breui enim secum omnibus suis copijs subsidio affuturum. Quibus rebus freti Glogouienses, Germanis, Boiemisq; portas occludunt, perq; muros & turres, tela, saxa, & defensores disponunt. Admouent nihilominus, tum Cæsar, tum Suatoplueus mœnibus propius castra, &

Nomen vnde natum.

Vltum iniurias Hungari in Morauiam excurrunt.

Suatopluco Leuus excutitur oculus, ea propter remissum bellum in Hungaria.

Suatoplucus prędas agit in Hungaria.

Mors Colomanni Regis Hungariæ.

Anno 1109.

Bellum Cæsaris Henrici V. in Polonia.

inde machinis tormentisq; atq; in primis arietum pulsu muros ciuitatis quatiunt, ac labefactant: sequiturq; lapidum ruinam, miles scutis & galeis tectus, sed haud minus segniter inde ab obsessis reiicitur, ab illisq; murus per noctẽ statim firmiùs, quàm integer erat, reficitur. Hoc ne sæpius fieret, placet Cæsari, nullum obsessis dari otium, sed diem noctemq; continuari oppugnationẽ, non in vno, sed pluribus in locis, vt ad omnes inclusos, metus, vigiliæq; & lassitudo perueniret. Quo facto perturbati oppidani, ad Suatoplucũ mittunt, qui eis inducias quinq; dierum impetret, Intra quos si Boleslaus Rex subsidio obsessis non venerit, deditionem vrbis facturos. Haud procul inde Rex aberat, acceptoq; de inducijs internuncio, & quomodo ante alios Suatoplucus magis importunus, & grauis obsessis immineret, inito prius de Suatopluco per insidias tollendo, cum Gescone Versouicensi, cui Tistæ cognomen, occulto consilio, se mox in conspectu hostium dat, turmasq; illis equitum more Sarmatico sparsas & vagas ostentat, per quas auertere illos ab obsidione cupiebat. At contra Cæsariani aciem iuxta mœnia stationariam ei obiecerant, ad quam innadendam, parum potens ille erat. Fortè eo die Suatoplucus in castris Cæsaris apud ipsum Cæsarem cœnauerat, clientibus ibi expectantibus dum reducendi patroni sui officio fungerentur. Inter quos insidiator quoq; à Versouicensi submissus erat, sed in quem nec oculos, nec animum quisquam intenderat, cum sceleratus ille telum Suatopluco à tergo per corpus adegit, omnésq; se insequentes celeritate equi frustratus est. Ita Suatoplucus magno Boiemorum luctu ac mœrore in castris expirauit. Corpus in Boiemiam translatum, & in cœnobio Cladronensi, quod ipse excitauerat, & ampliter dotauerat, est per Boiemos conditum. Nam nullis persuasionibus, nullaq; ratione Cæsar efficere potuit, ne ab obsidione Boiemi discederent, quanquam principem illis Otthonem, Suatopluci fratrem, quem authore Vacecone in castris sibi legerant, confirmasset, sed nihilo secius, tam castra quàm obsidio ab illis soluta sunt, Cæsare quoq; inde per indignationem abeunte. Primum in comitijs Principalibus locum inter primates Boiemos, Hermannus Pontifex, & Fabianus Palacij arcis Vicegradensis tunc Palatinus, obtinebant. Hi deplorata in concione Suatopluci cæde sicaria, principeq; indigna, haud minore dolore questi sunt de electione in castris facta contra maiorum instituta, moremq; veterem, dein contra iusiurandum, quo fidem suam Vladislao obligauerunt, ne ad alium, quàm ad ipsum, post obitum Suatopluci, principatum deferrent: quoniam ipse olim, absq; vlla controuersia de illo, ipsi Suatopluco concesserit. Huc flectentibus non solùm ordinum præstantiorum, sed etiam popularium animis, ipse etiam Otthocum alijs, Vladislaum principem salutat, & cum multo honore magnisq; muneribus in Morauiam ab eo remittitur. Ab hoc Otthone, quem alij Nigrum cognominabant, Ioannes Episcopus Olomucensis à prominente aqualiculo, Ventricosus appellatus, Cremsirium pro mensa sua, suorumq; successorum emit, pagum quondam humilem ac deformem, postea à Brumone Olomucensi præsule in formam oppidi transformatum, mœnibusq; cinctum, & arce auctum, cuius ædificium in præsentiarum quoque reformatur. Porrò Boriuorius hactenus exilium quietè tolerans, comperta Suatopluci nece, & successione fratris sui iunioris, cõsulenteq; Vigberto Lusatiæ Marchione, cui soror Boriuorij nupta erat, Vladislaum per legatos, quorum præcipuus Hrabissius fuit, adit, per illos principatum suum repetens, quo per vim ac fraudem à patruele suo esset spoliatus, & quem ipse frater natu minor, præter ius gentium, prætereq; legem auitam, sacramento Boiemorum confirmatam sibi vsurparet. Hac re ab Vladislao ad consultationẽ dilata, Hrabissius Pragæ apud sibi familiares, miserando casum Boriuorij, fortunamque eius & calamitatem deplorando, vbi mollibus

Alias Ioannes Cistes eques Bohemus gente Ranita.

21. Septembris dicitur confossus.

Otthonem fratrem Suatopluco sufficit Cæsar, quod irritũ habent Boiemi.

Vladislaus quintus à Rege princeps Bohemiæ.

Cremsiriũ Olomutij Episcoporum sedes.

Boriuorius per legatos repetit principatum.

libus auribus illa accipi sensit, de accipiendo clam in vrbem suo tempore Boriuorio egit. Responsum hinc ab Vladislao huiusmodi retulit: Non esse rem priuatam, quam Boriuorius peteret, sed ad vniuersi populi suffragium illam pertinere. Proin haud ab vno fratre, sed ab omnibus ordinibus Principatum esse ambiendum, quoniam id demum firmum, stabileque futurum fuerit, quod communi consilio decretum erit. Inter hæc à Cæsare Vladislaus, ad concilium Principum, ineunte nouo anno Ratisbonæ celebrandum euocatur. Cum iam in itinere esset, Pelsinamq; in peruigilio Natalis Domini perueniret, vt ibi maneveram lucem, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum solemnibus ceremonijs adoraret: eodem die Boriuorius Pragam à suis intromissus est, pauida, & adeò cõsternata plebe, vt præ metu adhuc incerto domos relinqueret, fugaque sibi salutem bona illius pars quæreret. Vbi dein vox insonuit, Boriuorium aduenisse, non vt cuiquam noceat, sed vt pace omnium principem locum iure sibi debitum recipiat, tumultus sedari cœptus, fugaque cessabat. Hermanno Præsuli custodes additi, ne elaberetur, id quod facere parabat, ne alium dicere principem, quàm statim dixit, cogeretur. Nam Fabianus, qui eadem timebat, tempori abscessit, priusquam in arce Vicegradensi præsidio vacua interciperetur. Ferunt abeuntem dixisse: O' dignam miseratione Boiemiam, quæ inter tantam principum multitudinem miserè distraheris, numerabatque plus minus viginti, tum in Boiemia tum in Morauia, eiusdem stirpis principes, non quidem omnes adultos, sed iam tamen, vel in hac tenera ætate, æmulationem inter se, & contentionem meditantes. Vladislaus cognita proditione, ad Cæsarem rescribit, illi significans quid si bi acciderit, illumq; rogans, vt boni consulat absentiam sui, fraude inimicorum procuratam, vt dum in via est absentem principatu interuertant, literæ ad Cæsarem Pelsinæ scriptæ. Quadringentos equites secum illò adduxerat itineris comites, cum quibus citus Pragam remeans, vt inimicis ante corroboratam potentiam occurreret, ducentos præterea obuios contraxit. Ita cum sexcentis equis ad recuperandam Pragam redibat. Mox territus ad portam in minore Praga sibi clausam, ad aliam portam, quæ in arcem diui Viti ducit, Breunouiam appellabant, equum suum reflectit, compellans nominatim illius custodes, ne fidem nuper sibi datam exuerent, sed aperta porta se vt in arcem intromitterent. Illis obstinatè tacẽtibus propter metum Hrabissij, qui arci præfuerat, trans torrentem Bruscam tentoria figit, missis circum vndiq; ad excitandos ad arma nobiles ignobilesq;. Qui superciliũ montis imminentis occupauerant, vident puluerem non sua sponte, sed ex agmine procedente latius excitatum, currunt ex ijs aliqui exploratum, Vladislao ne, an Boriuorio copiæ auxiliares aduentarent. Et comperto Venceslaum Lusatium Vigberti filium, cum mille propemodum equitibus Boriuorio venire subsidio, ad pugnam suos vocant. Vladislao pugnam renuente, hucq; potius animũ flectente, vt sine certamine cognatus suus à præsenti ferẽdo auxilio auerteretur, imbelle visum Vladislai consilium Detrichio Stroffio, itaq; suis se iussis sequi, prælium manu sua incipit. Ad quod mox & Vladislaus magno cursu cum cætero equitatu fertur, seq; Detrichio adiungens, ac dextra ensem strictũ tenens, videbis, inquit, & hoc ferrum meum, nõ segnius quàm tuum de hoste triumphaturum, subditisq; equo calcaribus, in mediam hostium aciem satellitum fortissimis se consequentibus, ruit, cædemq; illorum & stragem ante se facit, donec ad fugã Venceslai in re militari adhuc Tyrũculi, tota inclinaret aduersa acies, passimq; ex illa cæteri quoq; se fugæ mãdarent. Venceslaus ad Hrabissium in arcem perfugit, ab eodem & complures alij ex fuga recepti, seruatiq;: nec enim longè ab arce locus pugnæ distabat. Læto præter victoriã, Vladislao,

Responsum non iniquum.

Vladislaus ad comitia profecturus locum dat Boriuorio clam Pragam ingrediendi.

Vladislaus ex itinere reuertitur.

Excluditur Praga Vladislaus.

Vẽceslaus Vigberto Marchionis Lusatiæ F. opem fert Boriuorio.

Detrichius Stroßius Venceslaum profligat.

Ottho Morauus auxilio est Vladislao.

aduentus quoque Otthonis erat, cum tribus millibus Morauorum ad opem ferendam venientis, ita vt obsideri iam posset arx Vicegradensis, in quam se

Episcopus factioni Vladislai fauet.

Boriuorius receperat. Accessit lætitiæ cumulus ex Hermanno Præsule, qui cum medius animo inter duos fratres fuisse videretur, custodes frustratus, & in castra Vladislaj perfugiens, apertè declarauit se proniorem esse Vladislai partibus. Cum hoc consultante Vladislao super rebus præsentibus, respon-

Episcopus suspectas habet vires Otthonis

sum datum: Magis adhuc, quàm Boriuorij, Otthonis vires cauẽdas esse, ne sub hac specie auxilij validioris, quàm ipse instructus esset, de principatu periclitaretur: nihil enim fidum synceerumque à Vaecone exspectari debere, qui nuper Otthonem principem legerit, nunc eius copijs omnibus præfectum agat. Id verò & tutum & salutare sibi consilium videri, vt ad Cæsarem eant confestim legati, opem aduersus instantia imploraturi. Rogat, & impetrat Vladis-

Episcopus ad Cæsarẽ nomine Vladislai proficiscitur ad disceptationem causæ.

laus, vt ipse Hermannus, addito sibi ex proceribus Sesema collega, ad Cæsarem ire pergat. De profectione Cæsar tunc in Italiam cogitabat: ne igitur pòst discessum suum turbarum aliquid in Germania, & seditionum relinqueret, ita quemadmodum Hermannus orabat, affuturum se in Boiemia, turbataq; compositurum recepit. Interim Dipoldum & Berengerum Marchiones præire iubet, qui Cæsaris nomine Regulis denunciarent, incœpto absisterent, depositisque armis ad oppidum Hermanni Præsulis, quod Rokyzanam vo-

Venceslaus Lusatius comprehẽsus. custodia Boriuorio addita.

cant, Cæsari vt occurrerent. Boriuorium filius Vigberti Venceslaus comitatus est, hunc inauditum Cæsar corripi mandat, quòd contra pacem publicã ex Lusacia & Saxonia, bonam militum partem in Boiemiam deduxerit. Additi mox & Boriuorio custodes, quòd vi, quàm iure de principatu certare maluerit. De Vladislao dein & Otthone, quem Cæsar Boiemis principem confirmauerat, deliberatum, vt et alteri præferri deberet. Suffragio tandem Her-

Vladislaus à Cæsare confirmatus.

manni, principale punctum Vladislaus abstulit. Ottho verò bonis in Morauia auctus, quæ Leopoldus Vdalrici frater, ante obitum suum possederat. Sed nec Cæsar sui tunc oblitus, egit eum nouo Principe, vt sibi in Italiam eunti

Auxilia decreta Cæsari in Italiam profecturo ad diadema suscipiendum.

tercentos equites cataphractos adijceret. Illis Vladislaus iuuenis Bretislai filius præfuit. At senior Pragam reuersus, de coniuratis quæstionem haberi, deque conuictis supplicium sumi imperat. Captus inter alios Boriuorij clientes, Gesco, filius Tistæ Versouiecensis, atque omnibus opinantibus, Principem ab illo mortem acerbissimam exacturum esse, dimissus est incolumis, erutis prius tamen oculis, & naso amputato ignominiæ causa, qua Prætorem item vrbis Pragensis insignitè notauit, quippe in equum strigosum im-

Gesco Versouicensis & prætor Pragensis ignominiosè multati.

positum, & post tergum illius uetulum canem alligatum, per circum iussit circumduci, lictore barbam eius manu retinente, quam dein cum mandibula abscidit, & columnæ in medio Circi positæ affixit, extra mœnia prætore extruso in exilium.

[a] *Bellum exitiale inter Boleslaum Criuoustum (hoc cognomen habuit, quia carbunculus ei ab ineunte adolescentia os distorserat) & Sbigneum fratrẽ nothum. Hũc perhibent Boriuorio persuasisse, vt sub tempus nuptiarum Boleslai ditionem inuaderet. Suos ad cognatum bellum segnes reperit Boriuorius. Itaque instituto destitit. Anno sequenti Boleslaus vltũ iniurias Zelislaum mittit in Morauiam. Prælia committit cum Suentopulco, vbi anceps fuit victoria, nisi quod Zelislao manus præcisa. tertiam expeditionem ipse Boleslaus suscepit, & prædam magnam abduxit. Ita Polonus.*

[b] *Colomannus bello sacro milites cũ Godefrido Bolionæo profectos inhumaniter acceperat, cum ex suo ingenio eos metiens prædatum proficisci suspicaretur. Alij referunt non milites vltum venisse Henricum Cæs. sed auxilia tulisse Almoni Duci*

quem

quem exegerat frater Colomannus. Cæsarem eos mutuo absque cæde vel prælio reconciliasse.

c Longè aliter rem gestam scriptor Polonus recenset. Moderatius Germani Cæsarem (dicunt) Suantepulco socio tentasse Polonos, qui tributa Imperio ex pacto & obligatione debita (tempore Otthonis tertij, & per Casimirum Monachum renouata tempore Conradi & Henrici II.) Impp. negabant, sed quod dilapsis ob cædem clandestinam sui Ducis Bohemis, diffideret reliquis copijs, abduxisse exercitum ab obsidione vrbis Glogouia consilio Vipperti Comitis Groicensis & cum Polonis transegisse.

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER VNDECIMVS.

Ladislaus perfidia infidelium, quanta potuit indulgentiæ, sæueritatisque moderatione punita, fideique & constantiæ de se bene meritorum gratia liberalissimè per opes & honores relata, vitam deinceps quietam, securamque se in principatu victurum sperabat. Sed hæc spes eum celeriter fefellit, nihil cogitantem de Sobieslao fratre natu minimo, qui se quondam Boriuorio exilij comitem vltrò præbuerat, & hactenus apud Polonos latuerat. a Hic simul ac factus est certior, Boriuorium, non potentia aduersariorum, sed Cæsaris sententia in causa sua cecidisse, vinctumque attineri, haud amplius delitescendum ratus, apertè sibi Principatum, auxiliatore Boleslao Poloniæ principe, vindicare parat. Multa fortè securitate & comitate Vladislaus Pragæ conuiuium in die diui Venceslai, cum procerib. celebrabat, cum repentinus ac trepidus irrupit nuncius, inquiens: Tu hîc princeps lætus in arce conuiuaris, foris autem coloni tui omnia tristia à Polonis in agros insultantibus perpetiuntur. Consternati ad hunc nuncium conuiuæ omnes, conuiuium disturbant, & domum quisque suam ad induenda arma properant, armariique ad flumen Cydlinam, prope pagum, quem incolæ Luczka vocant, conueniunt. Polonus ad dolum versus, quo se circumuenturum Boiemum existimabat, pacem bello obtendit, se inquiens, non vt hostem, sed vt arbitrum pacis & concordiæ inter fratres, cognatosque suos conciliandę, si sibi conueniendi seorsum & colloquendi cum Vladislao potestas data fuerit, ingressum esse Boiemiam. Respondet Vladislaus: Si cognitioni causæ Boleslaus, concordiæque faciundæ vacare cupiat, arma ponat, rogatusque ad colloquium amicum veniat. Dolo non succedente, aciem Boleslaus instruit, & postquam detrectare pugnam Boiemos, vires maiores expectâtes videt, trans Albim agmina ad vberiores populandos agros secum rapit, prædaque & spolijs onustus, atque inultus, retro ad Poloniam cedebat. Insequitur Polonos cedentes Vladislaus, vsque ad flumen, vocabulo Trutnouo, quod hi primi transibant, qui spolia aut vehebant, aut portabant, vel ante se agebant. Citra flumen steterant Boleslaus à sinistro, Sobieslaus à dextro cornu ad vim arcendā compositi. Vladislaus breuib. milites alloquens, extollit Germanos, & leuat Polonos, simul submonens, quomodo multi tamē Germani, paucis Boiemis nuper in pugna succubuerint. Hunc verò hostem, cum illo, sicut nec multitudinē multitudini, comparandā esse. Hic rursus Detrichius ante signum pugnæ datū, in aciem Sobieslai insilit. Cuius impetum Sobieslaus, multa inuicē illata cæde, robustissimè sustinuit, vulnere

Sobieslaus fratrum minimus bellum Vladislao mouet auxilijs Polonicis.

Anno MCXI. ut MCXI. a die Octobris.

Polonus arbitrum se simulat.

Confligunt cū Polonis Bohemi.

Sobieslaus in prælio saucius.

Anno 1114.

dein accepto laborem non ferens, ſuo diſceſſu, non ſuam modò, verùm etiam Boleſlai turbauit aciem, ſecumq; fugere cōpulit, præda omni victorib. relicta, quā Vladiſlaus inter polonos ſpoliatos diſtribuit. Ne tamen à maleficio intactam Poloni, vel poſt fugam relinquerent Boiemiam, Glacium prætereuntes,

Gloſcum exuſtum.

ædificijs quæ circum mœnia erant, ignē ſubdunt, vnde mox totum municipiū arſit. Hanc portò inter fratres germanos tam cruentā diſcordiam, mater Sua

Suatana mater fratrum conciliat animos.

taua, Latinè Beatricem dicas, multis cum lachrymis accipiens, & ſi tam ætas quàm voluntas, iam pridem eam à peregrinatione dehortarentur, cura tamen

Ex Adelbeita Hūgara ſicut & Bretiſlaus natus.

& ſollicitudo reconciliandorū aliquando filiorum (Nam Boriuorius aliam parentem habuit) tanta adfuit, vt illam vel vltima ſenectute imbecillem, de Morauia in Boiemiam pertraheret. Quid faceret Vladiſlaus filius pietate in matrem, & amore inſignis? niſi vt delicta à fratre in ſe admiſſa, parentis miſericordiæ condonaret, illumque ſtatim ab exilio reuocaret. Data eſt Sobieſlao

Sobieſlao traditur Regio Lucenſis.

reduci Lucenſis regio, vt ex eius fructibus atque redditibus, tanto vitam lautiorem, quàm vnquam prius in Boiemia viueret. Haud longum inde ei rurſus ab æmulo otium fuit Otthone, non vtiq; per arma, ſed per quandam contumaciam inſoleſcente, dum ex priſca conſuetudine ad conciliū in Boiemiam euocatus, aut venire contemnit, aut veniens tanto ſtipatus ſatellitio apparet, vt non ſolùm Principi grauem moleſtumque ſe reddat, ſed præterea totam

Ottho Marchio Marauiæ Vladiſlao contumax.

concionem mala ſuſpicione impleat. Addebant delatores ſe ex ore Otthonis audiuiſſe iactantis, nulli niſi Cæſari ſe debere vllum obſequium, cum tamen ad Principem Boiemiæ pleno iure, non autem ad Cæſarem ipſa Morauia pertineat. Talibus igitur commotus Vladiſlaus, non ad concilium Pragam, ſed ad conuiuium Hradetium, ad Albim poſitum, Otthonem familiariter inuitat, illudque tribus diebus, traducto ad hylaritatem ab omni ſæueritate animo

Conuiuio exacto capitur Ottho.

protrahit. Quarto demum die abire parantem retinet, contumaciæque arguit, & quædam alia ſuſpicioſè magis, quàm criminosè obijcit. Aderant tamen, qui (vt Principi placerent) luminibus continuò priuandum Otthonem cenſerent. At ille, procul hinc à me inquit, vt æmulari velim facinus, quod in

Colloquiū Stephani II. Regis Hungariæ cum Vladislao ad Orſonam amnem.

Boleſlao Polono deteſtatus ſum, qui [b] Sbigneum fratrem ſuum, ne eſſet ad regnandum appoſitus, crudeliter excœcauit: ſatis ego tutus ab inſidijs patruelis fuero, ſi carcere clauſum continuero. Iuſſitque eum ad arcem Creuoclatam deduci, in qua ferè triennium adhibitis cuſtodibus aſſeruabatur. Apud Hungaros illa tempeſtate Stephanus Colomanni filius regnum obtinebat. Is bello ſibi tam à Græcis, quàm à Polonis impendente, fœdus cū Vladiſlao ferien-

Soltha atrociſſimæ cuiuſque diſcordiæ ac ſeditionis artifex per facinorum grauitatē in Boiemiam relegatus, falſa Regē cū Duce implet ſuſpicione veluti ad ſeditionem humanā tantum natus.

dum in animum induxit, miſſis, qui locum ad fines Hungariæ, ad fluuium, cui Olſena vocabulum, colloquio delectum eſſe, ſeque illò venturum, ſi ibidem Vladiſlaus præſto fuerit, ſignificarent. Accepta vtrinque conditione, vterque bene comitatus ad tempus adfuit, placuitque ſeorſum à multitudie inermes colloqui. Erat tunc Hungarus quidam, ſermonis Boiemi gnarus, Solthom vocabant, deprauata mente hominem, qui eum in vtriſque caſtris liberè verſaretur, Stephanum Regem, Vladiſlaumque mutua ſuſpicione impleuit, quaſi per ſimulationem colloquij alter alterum circumuenire cogitaret. Itaque in armis vterque ſuos eſſe mandat, nec ideo minus ad colloquium veniunt Paulò pòſt Vladiſlao inſuſurratur, equites Hungaros propiùs Boiemos accedere, ſagittiſque eos ad pugnam laceſſere. Omiſſo colloquio Vladiſlaus ad

Bonfinius Decadis 11. lib. 6. rem geſtam luculenter enarrat.

ſuos accelerat, iam tela in Hungaros retorquentes, ſed nondum loco ſe mouentes, extra Sobieſlaum fratrem & Vaecconem, qui Morauis præſuit, hi ambo proximum ſaltum inſederant, vt ex inſidijs hoſtem adorirentur. Vladislaus repentè arma indutus, claſſicum cani, & ad pugnam progredi imperar, ei ſe Hungarorum multitudine tanta vi opponente, vt illam non ſuſtinentes Boiemi pedem referre inciperent. Hic Sobieslaus, cum Vaccecone è

saltu

saltu magno boatu erumpunt, ad quem Stephanus Rex primùm, mox Laurentius Archiepiscopus Strigoniensis terga vertunt: deinde & residui funduntur, castrisque exuuntur cum Abacis aureis argenteisq;. Comprehensus inter alios impostor, qui in fraudem Hungaros Boiemosq; illaqueauerat, atq; vinctus ad Regē Strigonium perductus est, vt arbitrio suo Rex, ab authore infaustæ & inexpectatæ cladis vltionem exigeret. Quatuor equis ad singulas manus pedesq; alligatis, in quatuor partes illum distrahendum dilacerandumq; tradidit: cœptumq; inde fœdus cum Vladislao, per legatos absoluit, cōtracta insuper affinitate, per sororem suam Sobieslao fratri Vladislai desponsam. Rediit eodem tempore Vladislaus de Italia, multum à Cæsare ex virtute, & industria commendatus. Itaq; rebus lætis vndiq; affluentibus, læticiam Principes per conuiuia, choræasq;, & ludum hastarum agitare, in quem ipsi quoq; armati cum hastis progressi sunt, non inanibus, quę ad leuem ictum statim frangantur, sed solidis, & prægrandibus, ac singulis toto certamine durantibus, qualibus Galli & Germani inter se concurrere solent. Quippe ex tali concursu bellicæ rei vsum conualescere putant, atque vtrique originem eius ludi ad se trahunt, de quo aliquando legatus Turcæ ad Mathiam Regem Pannoniæ missus, hanc tulit sententiam. Neq; seriò, neq; ludo satis consuluisse authorem illius pugnæ, minus enim negocij quàm serium exigit, & plus periculi quàm lusus postulat, concursionem illam hastarum exhibere. Ad hæc rex (nam & ipse sæpius in hanc arenam descendebat.) Te, ait, tua tuosq;, nos nostra delectant. Sed inter principes tunc quibus Vaceco immixtus erat, Sobieslaus palmam sibi in eo ludicro comparauerat, præmiumq; victori propositum, monile gemmatum abstulit. AEgre contingit, vt sine inuidia laudem quis inueniat, præsertim in aulis, vbi inuidia, & assidua eius comes calumnia regnum possident. Nam si quando vnus & alter se ibi offerant, qui ad altiorem locum sua virtute aspirare student, continuò decem contrà se calumniatores ingerunt, qui per inuidiam alterius & calumnias crescere satagunt. Calumniæ initium aduersus Sobieslaum ex monili, quod collo suspensum gestabat, ortum, quasi illo exprobratet Vladislao casum, quo vnà cum equo à Sobieslao in arena proturbatus ceciderat, alij fictas voces afferebant, quasi de se magnificè, contemptim autem de Vladislao loqueretur, quod neutiquam fieret, si fide syncera cum fratre in gratiam reuersus esset. Hæc cum negligi ab Vladislao viderent, versi ad Sobieslaum identidem eum monent, vt sibi caueat, ne in eundem quem Ottho, carcerem conijciatur: in eandem enim suspicionem per Vaceconem eum venisse, quasi res nouas contra fratrē machinaretur. Vocat interim Vladislaus ad se fratrem, vt Pragam veniat, magnum negocium esse dicens, quod cum illo de bonis in Morauia ab Vdalrico recens mortuo possessis, tractare cupiat. Inerat & metus, & spes animo. Cæterùm præualente spe, quæ ad assequenda bona illa affulsisse videbatur, dat se absq; contatione in viam, sed equitibus trecentis succenturiatus, quorum ducentos Pragæ appropinquans, nemus proximum insidere iussit, ipse residuum numerum secum ducens, arcem Vicegradensem introijt, confectoq; ex re sua cum fratre negocio, Vaceconem appellat, vt se reuertentem extra mœnia deducat, esse quod per ocium alloqui eum vellet. Secutæ sunt per viam collocutiones cum Vaccecone familiarissimæ vsq; ad insidiosum nemus. Ibi de itinere Sobieslao paulùm deflectēte, accurrunt percussores, & Vaceconem, nullius eius criminis, qui insimulabatur conscium interficiūt, magno principis dolore, pro magnitudine fauoris quo viuum prosequebatur, tanquam virum consilio & manu promptū. Missi igitur continuò qui Sobieslaum de via retraherent, sed cū pares ei viribus non essent, inanes redierunt. Hinc Vladislaus indignabundus prorupit in vernaculum prouerbiū, ab ijs qui iudicandis rebus præsunt in hunc modū vsurpatum:

Repreßis tamē Bohemos à Iano Brosæ filio & Palatino, et castra recepta cum thesauris, inquit Bonfinius.

Solthi Supplicium.

Vladislaus iuuenis Bretislai F. ex Italia reuersus.

Ludi equestres tripudiaq; Pragæ celebrata.

Hastarum concursus cuius vsus.

Sobieslaus victor in ludicro certamine.

Artes aulicæ.

Cōflatur inuidia Sobieslao ob humi stratū fratrem Ducē in hastiludio.

Vaceconem bene de tota regione meritum Duci charum per insidias Sobieslaus obtrūcat.

Nimis impatientem esse moræ iudicem, qui tempus mulctæ sibi debitæ expectare nequeat. Cæterùm huic mulctæ Sobieslaus anteuertere cupiens, in Lusaciam ad Vigbertum affinē suum remeabat, aduersa tempestate, qualem videlicet depinxit ille qui dixit: Incidit in Scyllam cupiens vitare Charibdim. Nam Scylla ei erat Arx in Lusacia, Donina dicta, ad cuius saxa hac fraude inductus im pegit. Fit ei obuius Erkenbertus, illi arci à Cæsare præfectus. Is notitia & familiaritate antea intercedente rogat de Sobieslao vnde veniat, & quò pergat. re planè cognita (nihil enim eum de sua fuga cœlauerat) hospitalibus verbis liberaliter inuitat ad arcē, venientemq; nō vt hospes, sed vt hostis plenus perfidia & auaritia accipit, quippe cōmodi sui respectu, quod à Vladislao tanquā principe fœliciore expectabat, hunc infœlicē in carcerem cōpegit. Ac mox ad firmiorē arcem à Vigberto longiùs distantē transtulit, apposito ei custode Scriba suo, cui magnam fidem habebat. Et fieri potuit, vt ille in tenui fortuna existens domino, item tenui fidelis fuerit, tunc certè ad spem opimiorem per ingentia Sobieslai promissa erectus, muratusq;, spem illam pinguiorem fieri sterili antepofuerit, vnà cum Gerrichio quodam in quem vicaria tuendæ arcis cura incubuerat. Hic tres equos ad fugam adornauit, at Scriba perfractis in fenestra cancellis, primum Sobieslaum, dein semet ab alto demisit, atq; omnes tres ad Vigbertum incolumes perueniunt. Apud quem consilio de fortunis Sobieslai inito, censuit Marchio, adeundum esse Cæsarem, ad quem & ipse literas suas commendaticias affini suo dedit. Quibus in aula recitatis, offensus Cæsar, quòd Vigbertus, cui ipsi deprecatore vel maximè opus esset, propter multa facinora per audaciam designata, adeò impudens fuerit, vt locum sibi pro altero quoq; apud Cæsarem deprecandi esse putauerit. Breuibus itaq; Sobieslaum absoluit, dicens, vt ibidem rebus suis consuleret, vbi hactenus consuluit à fratre per discordiam disiunctus. Ergo ad veterem suum in Polonia nidum Sobieslaus rursus conuolauit. Hinc Vladislaus, qui ad id temporis inexorabilis in causa Otthonis apparuit, precibus tandem vxoris eius suæq; (nam sorores germanæ erant) mitior in eum factus, exemptum captiuitate, libertati, bonisq; omnibus, quæ antehac in Morauia possedit, benignè restituit, cum magna hæc quidem multorum commendatione, sed multo magnificentius atq; liberalius, mox à pluribus testimonium recepit, quando Boriuorium fratrem, tanto tempore vagum & egentem in participatum regni vltrò assumpsit, partito cum eo ad hunc modum regno, vt partem illam Boiemiæ, quam Albis flumen dirimit meridiem versus sibi retineret: Alteram ad Septentrionem sitam, Boriuorio attribueret, cum eodem regimine ita communicato, vt non duos per partes, sed vnum diceres regere vniuersa, adeò vnica inter fratres concordia, vnicuiq; consensus, tum in cōsilijs, tum in iurisdictione vno tenore administranda inerat. Par item voluntas in augenda quoq; religione, cultoribusq; eius adfuit, vtroq; videlicet æquo animo ferente, ædes sacras ab altero in portione sua, vel condi, vel absolui, donationesq; in illas fieri. Nam Vladislaus cœnobium nomine Cladronam nuper à Suatopluco inchoatum, additis aliquot pagis & possessionibus, ditioni Boriuorij subiectis absoluit. Ac rursus Boriuorius, vectigal Pragæ in Læta, vt vocant curia, pro appensione rerum promercalium institutum, Sacello Pragensi à se instaurato, consensu vtrinq; mutuo, applicauit. Principum exempla, Vilhelmus & Hermannus natu fratres, dignitate Comites à Sulcepacho imitari, & ipsi in eadē Boiemia cœnobium amplum, & lautum, indito illi Vihelmi cognomine erexerunt. Plerisq; enim in locis eiusmodi tunc fortuita inciderant, quę mentes à pietate non alienas, admonere religionis potuerint. Et vt longinquiora prætereantur, intra vallem Tridentinam tantus terræ motus extitit, vt montes circumiectos concusserit, multaq; in illis ædificia prostrauerit. Domi verò ea fuit aquarum redundantia, vt

Sobieslaus in Lusatiam fugiens ab Erkēberto capitur.

Carcerē Ekenbergi Sobieslaus corruptis custodibus euadit.

Cæsaris opera frustra implorat.

Ipsi patrono opus, quē defensurū pararat.

Polonia exulū Boiemiæ principum extremum perfugium.

Otthonem con iuges in gratiā reponunt.

Boriuoriū fratrē imperij con sortē assumit.

Summa inter fratres concordia & Ecclesiarum dotandarum studiū.

Sulzpachij Comites monasteriū fundant.

Terremotus tridenti.

Aquarum exundatio.

Vultauia

Vultaula fluuius, decem cubitis supra pontem Pragensem, qui tunc ligneus adhuc erat, exundauerit, pluresq; circum pagos, cum ipsis paganis submerserit. Cæterùm Boriuorio imminenrem denuò casum, ruina muri arcis Vicegradensis, in quam concessu Vladislai migrauerat, certo paulò pòst euentu denunciauit, quasi ad hoc arce sua sponte patefacta, vt nouæ discordiæ aditum ad ipsum Boriuorium præberet, per quam is rursum loco suo deturbaretur: quod quidem biennio nõdum transacto perfectum est arte eorum, qui ex dissidio principum compendia sua quærebant. Enimuerò arte opus erat, ad excitandum inter fratres adeò concordes odium, vbi non aliud Boriuorio obijci potuit, quàm quòd Germanos magis quàm Boiemos fouere videretur, quoniam aulam eius Germani potissimum frequentabãt, indignantibus maximè Boiemis, illis, qui cœco sui amore nimium laborabant, præ se alios intemperantius contemnentes. Aucta indignatio ex voce Botiuorij improuida, qua cuidam submonenti vt parcius natione illa vreretur, respondit, prius Vultauiam pisces, quàm se Germanos deserturum esse. Ergo Boiemi paulatim ab illo dilabi, clam mordere, palàm occursum fugitare, Germanos malè tractare, ad omnia ista Vladislao dissimulante, sensimque familiaritatem fraternam & beneuolentiam diffuente. Ante igitur quàm per diffuram gratiam Borinorius inanis excideret, viatico satis lauto contracto, fratreq; insalurato, primam exilij sibi sedem in Bauaria delegit. In qua cum Vladislaus breui post tempore filiam suam Friderico Bauariæ principi despondisset, inde secedens in Pannoniam ad Regem Stephanum perfugit, ibiq; vitæ suæ finem fecit. Corpus in Boiemiam translatum, atq; in æde Pragensi tuneratum. Decessit Hermannus quoque Pontifex Pragensis graui cum gemitu, quod maiorem vitæ partem à Pontificatu suo in aulis Principum, quàm in templo Domini contriuerit. Potuisse enim se multis principum ac procerum vitijs cupiditatibusque obuiam isse, si functione sua pontificia, sicut oportuit, vsus fuisset. At aulicus fastus, licentiam peccandi illorum potiùs aluisse quàm extinxisse, dum inter alios per adulationem & ambitionem Principibus iucundus, quàm seuerus esse studuerit, atq; hanc ante alias noxam, vt Deus per misericordiam suã expungeret, se supplicem vehementer deprecari aiebat. Huic successorem Vladislaus, Maynardum natione Germanum, sed Boriuorio semper probatum sacerdotem nominabat, refragante diu multumq; Boiemæ nobilitate, quæ Boiemum malebat habere Episcopum. Ad extremum tamen suffragio sacerdotũ accedente, Vladislaus victor euasit. Cæterùm non ira multò pòst rursus vehementer ordines offendit. Iacobo quodam Hebræo Quæstore constituto, vectigalibusq; omnibus exigendis, ac ipsi principali fisco præposito, indignum videlicet, intolerandumq; ordinibus videbatur, Iudæum inter Christianos tam insigni officio debere fungi. Ergo Vladislaus, vt hac inuidia hominem leuaret, illi persuadet, vt salutari Christianorum lauacro tingeretur, promitque simul edictum, quo multa singulis irrogabatur, qui post baptismum, serio aut ioco Iudaismũ illi opprobrarent. Hac re ferox ille factus cornuperam induit bestiam, in Christianos obnios parata tollens cornua, vt illos malè feriret. Interim placidissimum atque humanissimum se exhibens popularibus suis Iudęis, inter quos assiduus versabatur, vt qui de grege recutitorum, quàm tinctorum esse malebat. Ignominia igitur stimulanre, quòd Iudæus in aula principis, Christianos honore anteiret, dant se aulici sagaciores ad explorandam vitam illius, tandemq; vna quadam nocte illum in synagoga, quæ nuper in sacellum conuersa erat, deprehendunt, aram ab Hermanno Pontifice constitutam & consecratam suis manibus demolientem, ossaq; & cineres sanctos pedibus conculcantem, ac mane statim iniectis cathenis, vinctum ad Principem adducunt flebili voce misericordiam implorantem, suasq; opes omnes prin-

Ruina arcis Vicegradensis ominosa.

Piscatorũ more qui aqua turbata lucrũ amplum è piscium copia sibi promittunt.

φιλαυτία Bohemorum.

Germanis fauet Boriuorius ea propter malam gratiam init.

Boriuorius primum in Bauariam, pòst in Hungariam fugit.

Hermannus plus in curia quàm rostris versatus.

Maynardus XI. Episcopus Pragensis.

Quæstor Hebræus fisci præfectus.

Baptisatur in gratiam Ducis.

Apostata suis ædibus aram demolitur.

Multa pecuniaria.

cipi vltrò offerentem,modò ne corpore pœnas lueret.Iussus in carcere attineri,donec cæteri quoq; Hebræi,centum auri, & ter mille pondo argenti appenderent,atq; inde regno expulsus est. Aliquoties aliàs Vladislaus aduersa valetudine tentabatur,à quali tunc fortè etiam in Stebnensi secessu correptus fuit.

Cometes.

Eodem anno stella crinita apparente, quæ mortem Principibus minitari solet:quo metu adducta vxor Vladislai,scribit ad sororem in Morauiam,vt virum suum Orthonem ad visitandum ægrum principem incitet,Præsentem dicens faciliùs de successione transigere posse.

Coniuges Otthonẽ, Mater Sobieslaum heredem flagitant.

Nam post dissidium cum Sobieslao factum, non alium quàm Otthonem successorem sibi destinabat, idque adeò in ægritudine quoq; sua,Otthone coram præse ferebat. Cum rursus mater Suataua, morbo filij cognito, quoquo modo per senectam valuit,Pragam superuenit, vt iterum bonam inter filios gratiam conciliaret. Tantum ætas, reuerentiaq;,& pietas materna potuerũt, vt Vladislaus moriens,Sobieslaum fratrem, Otthone præterito, successorem nominaret. Vladislaus, Henricus, Theobaldus filij,paternum funus,adusq; Cœnobium Cladronam prosequuti sunt,ibidemq; patrem sepelierunt.

Sobieslaus VI. à rege princeps Bohemiæ. à Boiemis in præiudicium Otthonis electus.

Quum ad ineundum principatum Sobieslaus Pragam venisset vnà cum vxore, cui nomen Adelheida,quæ interea dum ipse exulabat,in Pannonia apud patruelem morabatur. Ottho ei prius de arce Vicegrado non cessit, quàm comperit,principalibus comicijs, illum tanto omnium ordinum consensu Principem declaratum fuisse, vt arcem se diutius retinere posse diffideret. Qua relicta in Moraulam anxius, minaxq; redibat, tanquam breui vlturus hanc iniuriam, quòd sibi, qui ætate prior esset,Sobieslaum natu minorem Boiemi antepostuissent.Eiusmodi minis occurrendum Sobieslaus ratus,confirmato paululum dominatu, copias armat, subitaq; in Morauiam irruptione adeò Otthonẽ deterret, vt defensione omissa,spem omnem fortunarum suarum in Cæsare Lothario, ad quem confugiebat, reponeret.

Ottho à Sobieslao oppressus Lotharij Cæsaris implorat opem.

Sobieslaus Brunnam, & alia quædam bona Otthoni adempta, Vratislao tanquam legitimo hæredi attribuit:quippe Vratislaus filius Vdalrici erat, ad quem Brunnensis regio pertinebat. In qua cum fratre Leopoldo insignè cœnobium,quod Trebicium vocant,condidit,monumentum pietatis erga Deum suæ.

Leopoldus & Vdalricus fratres Monasterij Trebicensis fundatores.

Ottho Cæsare in conuentu principum Ratisponæ reperto, causam suam publicè agit, Cæsarisq; in primis opem,aduersus illatam sibi à Sobieslao & Boiemis iniuriam submissè implorat. Non erat Lotharius Boiemis valde propitius, propterea quòd illi, Henrico Cæsari,ad opprimendum se in Saxoniam aliquoties imminenti, auxiliares copias nunquam denegabant,bonamque Lusatiæ partem sibi auulserunt,ac nuper etiam arcem Doninam, per Vladislaum occupauerunt, eò proclinius Ottho, quòd optauerat, obtinuit, vt Cæsar in Boiemiam, superata sylua Hercynia cum valido exercitu, deductore Otthone penetraret.

Cladem insignem Lotharius Cæsar in Bohemia accepit.

Castra Cæsaris ad Chlumecum vicum posita, à quo loco, millibus passuum non amplius octo,Sobieslaus cum suis copijs distabat, mirante audaciam eius Cæsare, quòd contra tantam suorum vim,quæ tam equite,quàm pedite longè superior erat, auderet se in campo opponere, cum vix illam intra mœnia clausus munitissima posset sustinere. Et sanè res admirabilis tunc accidisse fertur. Dubijs enim Boiemis an manus in acie cum Germanis conferre deberent, prodijt in medium Sobieslai Sacellanus cum hasta diui Venceslai, quam secum attulisse somnio monitus dicebat, illaque sublata, ac manu dextra vibrata, exhortatus Boiemos ad fortitudinem capessendam, præibat ante alios in aciem hostium, eumq; Boiemi,velut diuinitùs oblatum victoriæ ducem,alacri animo secuti,stragem Germanorum insignem ediderunt, occisis paulò minus quingentis Germanis ingenuis,inter quos Hartungus Holsaciæ Comes erat,ibidemque ipse Ottho cecidit.

Sacellanus cũ hasta Venceslai.

Ottho cuius bellum gerebatur interijt.

Capti autem sunt Albertus Brandenburgensis Marchio cum Præsule quodam

quodam Germano, & tribus opimis patribus, quos Syto vocabulo Abbates vocant, cum interim tres duntaxat Boiemi equestris ordinis desiderati sint. Memoriam tam inclytæ victoriæ Sobieslaus, dedicata diuo Venceslao corona, auri duodecim, & argenti octoginta pondo, additoq; militi donatiuo, liberaliter celebrauit. Quin ipse quoq; Cæsar adeò tunc affuisse prælio numen sensit, vt brachia sua contra torrentem illius ditigere, nouumq; rursus excitare bellum noluerit, sed ad Sobieslaum miserit, qui ei pacem & beneuolentiam Cæsaris offerrent, si captiuos sine precio remitteret: quod quidem ille non solùm extemplo præstitit, sed insuper spopondit, auxilio se Cæsari aduersus æmulos illius, Conradum & Fridericum imperium ambientes, futurum. Et quo expeditius, securiusq; promissis stare posset, ad feriendum cum Bela Rege Hungarorum affine suo, quem [c] Stephanus Rex luminibus priuauit, fœdus, ultra Brodam eius oppidum in Morauia situm profectus est. In digressu Brunnam deflectens, Vratislaum Vdalrici filium comprehendit, ob inquietum animum sibi suspectum, ac primò in arcem Iaromiriam, dein ad Doninam custodiendum detrudit. Venceslao autem Otthonis filio, Olomucium restituit. Post hac rogatu Cæsaris, ad oppugnandam Bambergam, partes fouentem [d] Contadi & Friderici, qui ex sorore Henrici imperatoris prognati, imperium ambiebant, se contulit: transiensq; flumen quoddam in Bauaria, parum abfuit, quin ab aquis vehementioribus absorberetur. equus tamen super quem sedebat submersus est. In tertiũ mensem obsidio dilata est, quàm Bamberga recepta fuit, cunctationem hanc afferentibus validissimis præsidijs ex Sueuo, & Francone vrbi impositis. Inde diuersis itineribus Cæsariani Boiemiq; ad populandos Bauariæ agros, se Danubio tenus effundebant. In eo itinere, viginti loca munita à Sobieslao sunt disturbata, direptaq;, ac miles cum ingenti præda domum reductus. Ipse verò Lotharium hoc beneficio adeò sibi deuinxit, vt in fines Boiemiæ, ad lustricum diem filioli, cui Vladislao nomen inditum, veniret, ibidemque donationem de Lusacia, quam eidem Vladislao, Vigberti filius à liberis orbus, faciebat, authoritate Cæsarea confirmauit. Pòst Sobieslaus Glacium secesserat specie instaurandi oppidi, quod ab igne & ruinis deforme iacebat, sed potior caussa secessus illius fuit, vt ex vicino Morauię oppido, improuisus Conrado Leopoldi filio, qui propter captum Vratislaum patruelem suum turbare quietem in Morauia deferebatur, superueniret, i. tumq; in delatorum sententiam, vt incautus comprehenderetur, inauditusq; Pragam, in arce Vicegradensem custodiendus mitteretur. Atq; hinc in cędem eius à coniuratis properabatur, conductiq; duo robusti iuuenes erant, qui reuertentem per viam, suo tempore locoq; interficerent. Sed vt dicitur, industrium adiuuat Deus, prouidentiam videlicet suggerens prouido, quid cauere aut circumspicere debeat, vt tum Sobieslao euenit, diligenter respicienti, qui nam se affectarentur, visisq; duobus sibi ignotis propius se ingerentibus, Deslaum comitem proximè astantem interrogat: Nosset ne ambos illos, vel illorum alterum? Neutrum respondente: Quî scimus, inquit, an nõ tendant insidias illi? corripiq; statim, & ad se adduci iubet. Fugit alter in propinquum nemus, tegiq; arboribus & occultari studet, sed canes vestigijs insistentes latratu illum suo produnt. Ita vterq; ad Sobieslaum pertractus, sua sponte confitentur, precio à Miroslao, & Stresemirio fratribus, materno genere Vetsouicensibus, corruptos, propositum interficiendi principis habuisse. Aderat in comitatu Myroslaus, accersitusq; in tabernaculum principis venit, audacter contutans vt vana & falsa, quæ ab improbis, vt dicebat, & nullius precij hominib. sibi fratrique suo, qui ante biduum discesserat, obijcerentur. Placuit disquisitionem hanc Pragam differri, interimq; indicibus manicas & compedes inijci, ac Myroslao custodes apponi. Præibantq; alij ad Stresemirium compre-

Paci Cæsar animum aduertit.

Fœdus cũ Hungaris pangit Sobieslaus.

Patruelem Vratislaum carceri addicit.

Bamberga à Lothario oppugnata.

Cæsar adest baptismo filij Sobieslai ratam habet Lusatiæ donationem.

Conrado Leopoldi filio struuntur insidiæ.

Palam fiunt insidiæ vitæ Sobieslai structæ.

Myroslaus & Stresemyrius fratres.

hendendum, atque vbi magna praeterea nobilium procerumq; frequentia in arce Viegradensi praesto fuit, queri Sobieslaus de fortuna sua incipit, velut multò domi quàm foris calamitosiore. Nam praeter exilij taedium, nihil insuper mali se foris sustinuisse, at domi in tantum pelagus se periculorum incidisse, vt nullam inde spem enatandi sine fidelium praesidio, sibi futuram videat: ad eos igitur tanquã ad ancoram se confugere, salutemq; suam illis commendare, quos & inquisitores & iudices ita delegerit, vt nihil planè ad gratiam aut odium, sed quod iustum & dignum videbitur in hac causa constituant. Adhibita primùm de omnium sententia duobus illis sicarijs tormenta, ad extorquendam euidentiorem veritatem, & an perseuerarent in confessione sceleris sui, eorumq; à quibus ad tale scelus perpetrandum praemio sollicitati fuissent. Quibus ad vltimum vsq; supplicium obstinatè perdurantibus, introductus deinde Myroslaus est iudicibus torturam ei remittentibus, si vltrò conscios nominaret, scaenamq; totius coniurationis eum fide explicaret: Atq; ille sine cunctatione, Bretislaum Conradi nepotem, mali authorem nominat: seq; ab eo per Bolesam internuncium, in societatem factionis ter inuitatum fuisse affirmat, terq; abnuisse. Post hunc Borychium principis Saecellanum ad se venisse, execrantem Sobieslai saeuitiam & superbiam, quam exerceret in patrueles suos, contemptu, carcere, bonorum priuatione, dicentemq;: Qui suis nõ parcit, is parcet alienis? praesertim eminentioribus, ditioribusq;! sed ne tum quidem coniurationi subscripsisse. Postremò ab eodem Borychio deductum esse ad Meynardum Praesulem, eiusq; pollicitationib. tandem succubuisse, pollicentis se effecturum, vt se fratremq; suum Stresemirium, Bretislaus regimen nactus, Satio & Lithomyritio oppidis donaret. Nominati praeterea sunt Creuosudus, Vicemilus, Henricus, necessitudine cũ Myroslao coniuncti, atq; in omnes graui supplicio est animaduersum. At Borichius ad perpetuum carcerem detrusus, absente Meynardo, ac sepulchrum tunc Domini Hierosolimis inuisente. Sed nec Bretislaus impunitus, vt cui oculi eruti fuêre: Sobieslaum à tanto periculo liberatum, tanta religio inuasit, vt supplicatum Deo, votaq; suscepta eidem persolutum, per omnia Pragae templa nudis pedibus, apertoq; capite ambulauerit: mendicis vbiq; largam stipem porrexerit, sacris supplex interfuerit, ac domi apparato conuiuio, pauperes mensa participauerit. Renouata ab eodem in arce Viegradensi aedes diui Petri nouis picturis, nouoq; pauimento ex quadris lapidib. substrato, iactaq; mox fundamenta coenobio Siloensi, & sacellum diui Georgij in mõte Rip cognominato, denuò restauratũ, quod denuò etiam Henricus Sobieslai frater, à pueris statim religione sacrisq; à patre destinatus, & postea Episcopus Olomucen. creatus, dedicauit. Meynardo ex transmarinis locis iam reuerso, quem Sobieslaus ad Archiepiscopum Moguntinum, tanquam iudicem ipsius legitimũ, ire ad purgandũ crimen obiectum coegit, submissis ex aula sua accusatoribus: qui cum in nulla re magis, quàm in Miroslai testimonio niterentur, produxit contrà Meynardus complures idoneos testes, qui facilè damnati Myroslai dictis fidẽ abrogarent. Omnibus namq; in Boiemia notũ erat, Myroslaum propter perfidiam, à praefectura nobilioris arcis, quam Meynardus possidebat, fuisse depulsum, vt non fuerit mirum, si in exulcerato animo resideret ea cupiditas, praesuli vel per falsum crimen nocendi. Nam & Borychius Myroslao intimus, conscium illum insidiarũ esse pernegabat, quî ergo fieri poterat, vt proditori oppida pro scelere nefario promitteret? Ideoq; causa diligẽter cum alijs tribus praesulibus cognita, Moguntinus Meynardum absoluit, commendatumq; Sobieslao, cathedrae suae restituit. Soluti per idem tempus Vratislaus & Conradus claustris quibus attinebantur, bonaq; illis reddita sunt. Validissimus tamen omnium in gratia principis Venceslaus Otthonis filius, Olomucio dominans

Deplorat uicẽ suam Sobieslaus.

Inquiritur in conscios coniurationis.

In coniuratos supplicio saeuitum.

Detectã cõspiratione religiosus Sobieslaus.

Henricus Episcopus Olomucensis.

Calumnia à Myroslao in Episcopum efficta.

Purgat se Meynardus.

Absolutus à Moguntino Episcopus.

minans habebatur, propterea quòd ingenio quietus, obsequio fidelis, ac tanta pietate insignis esset, vt maiorem arcis suæ, melioremq; partem diuo Venceslao consecrare in animum induxerit. Cum festo quodam die aspexisset ædem diui Petri in suburbanis, pro præsule & collegio sacerdotum exstructam, capacem tantæ multitudinis, quæ illò confluxerat, non fuisse, sed nec humilis locus tantum dignitatis, quantū sublimis habere videbatur. Iccirco conductis qui profana ædificia in arce demolirentur, nouam aream futuro templo dedicauit, spacioq; pro fundamento dimenso, in illo vnà cum Henrico præsule, ac patruo suo, angularem lapidem posuit. Et quanquam absoluere tantum opus per immaturam mortem haud potuerit, reliquit tamen Henrico pecuniā ad perficiendum ædificium abundè respondentem. Dedicationi noui templi Sobieslaus & vxor eius interfuere, preciosaque ad altare dona obtulêre. Ad hęc præsul Henricus impetrauit, vt liceret ei corpus diui Christini ex Boiemiā illò transferre, cuius tanquam numine præsenti, locus ille augustior venerabiliorq; redderetur. Instruebat Cæsar in Italiam profectionem rogatu Innocentij Romani Pontificis, à quo imperialem accepit coronam. Quo igitur instructior existeret, præter cæteros à Sobieslao quoq; petebat subsidium, qui trecentos illi armatos equites, duce Iaromirio Boriuorij filio, misit. Fortè in via, dum adhuc agmina dissolutè vadunt, accidit, vt Iaromirius locum statiuis apud flumen occuparet, de quo eum Germani cum pellere certarent, ad manus & gladios ventum est, ac nisi magister militum Cæsaris interuenisset, cædes insignis patrata fuisset. Occisi nihilominus duodecim equites Boiemi, ex Germanis autē octoginta. Rixæ huius author Lotharingi principis præfectus fuit, ibidemq; in conspectu omnium capitali supplicio punitus. Egebat hoc ipso tempore Bela quoque Rex Pannoniæ affinitate Sobieslao innexus, opē Boiemorum aduersus Boleslaum Poloniæ principem, acriter ei cum Polonis & Ruttenis instantē, dum [f] Borichium affinem item suum, sed quem Hungari nothum esse dicebant, imponere ipsis Hungaris pro Rege contendit, excluso Bela luminibus capto, ac semel iam in pręlio, quod in Sepusiensi campo initum erat, malè à Polonis accepto, quoniam non omnes Hungari bene Regi Belæ volebant. Adiuuandum itaq; illum, à suis etiam desertum Sobieslaus ratus, copias tā in Boiemia quàm in Morauia contrahit, eisq; Conradum Znoymę principem pręponit, mandans, vt se cum Belæ copijs coniungeret. At Conradus in itinere certior factus, Polonos non longè à Morauia eos agros incursionibus vexare, qui vltra Vagum flumen, quo in loco Ilaua sita est, rectà ad hostem pergit, traiectoq; confestim flumine, Polonos dispersos aggressus funditus fugatq;, ac victorem demum se ipsi Belæ offert, adeò hac victoria lęto, vt sororem suam cum opima dote Conrado desponderit, nuptijs in aliud tempus dilatis. Nec interim Sobieslaus ferias agere, sed ferox infestusq; Vratislauiensem in Slesia regionem persultare, quòd ei Iam à triennio per Boleslaum nō solueretur tributum ex Vratislauia debitum. Subdebat stimulos ludicrum responsum, Legatis hanc causam apud Boleslaum agentib. redditum, Boleslao per ludibrium ita respondente: Se existimasse Legatos iccirco ad se missos esse, vt precium referrent alimoniæ, qua plus triennium exul Sobieslaus in Polonia sustentatus fuerit, non autem vt inde quicquam auferrent, cum antea è Gnesna atq; alijs sacris profanisq; locis tātum abstulerint Boiemi, vt in hunc diem illata damna resarciri nequeant. Cæterùm mox cognito, quæ in Slesia tum adhuc Polonia cognominata, designauerit Sobieslaus, colligit & ipse tumultuarium militem, eumq; in Morauiam mittit, vt totidē plagis affligeret Morauos. Ergo multò quàm prius infestior Sobieslaus, Slesiam repetit duob. exercitibus, duobusque itineribus, altero Boiemi, altero Morauii ibant, pro se vtriq; itinere suo maleficia quanta poterant facientes. Et postquam coniun-

Venceslaum Marchio Olomucensis arcem suam sacris vsibus destinat.

Bretislaus, Marchio Gnesna id abstulerat cū Adalberti & sociorum corporibus.

Innocentius Papa II.

Iaromyrius Cæsari Comes in Italiam.

Anno 1132.

Sobieslaus Belæ est auxilio.

Sobieslaus pacta tributa à Polonis repetit.

Cedimur & totidē plagis con fumimus hostem.

Anno 1134. cti sunt, totum illum tractum, qua Odera ambit, in tantam vastitatem adducentes, vt ex trecentis pagis & vicis, ne vnus quidem superfuerit integer reliquus. Tanti Boleslaum constitit cauillus, quo facetus videri aduersus Sobieslaum volebat. Atq; hinc cum inter discordes sibiq; inuicem adeò implacabiles, nullus mutui belli finis expectaretur, & Cæsar Lotharius auxilio vtriusq; ad sedandos Italię varios & graues motus opus haberet, vtrumq; Bambergam vocat, vt dissidentes in veterem gratiam restituat. Sed mirum in modum Boleslaus abalienato animo erat à Sobieslao: illudq; multum præterea illi doluit, quòd Cæsar iusso sibi assidere Sobieslao in ordine aliorum principum, ei seorsim è regione subsellium apposuerit: id namq; ille in deteriorem vertit partem. Quando igitur pax inter illos conciliari non potuit, induciæ in triennium vtrinq; pactæ sunt, Polonusq; ære, Boiemus autem milite Cæsaris expeditionem fecere expeditiorem. Sed ea mox Boleslai animum subijt pœnitentia reiectæ pacificationis, vt nec tertium mensem à reditu in Poloniam transire passus fuerit, quin vltrò per legatos suos Sobieslaum occuparet, atque eum ad pacem perpetuò confirmandam inuitaret. Pollicitus huius rei gratia se venturum è Vratislauia ad oppidum Sobieslai Glatium, ibiq; ex bona fide omnes offensiones coram depositurum. Lætus aduentu hospitis non expectati Sobieslaus, conuiuium solemne apparat, quale veteres Charistia appellabant, cui præter cognatos & affines nemo interponebatur. Nam ij fautores concordiæ inter se optimi, vt penitus sibi ac domesticè noti arctaq; naturæ necessitudine impliciti. Adhibitæ eidem conuiuio erant mulieres principes, virginesque, quarum pulcherrima, Vasilca Rutheni Principis filia habebatur, ex cuius crebro aspectu Vratislaus Sobieslai patruelis, tacito vulnere saucius, palàm dein stipulatus est, ab eo vnde ducenda erat, cam in matrimonium ductum iri. Ita conuiuij illius hylaritate, non modò simultates & contentiones cum Polonis sunt sublatæ, verùm etiam cùm Ruthenis noticia, & noua affinitas contracta fuit. Nuptias deinde primum Conradi cum sorore Belæ Regis, tum ipsius Vratislai cum Vasilca, ac mox filiæ Sobieslai Mariæ, quam filio Leopoldi Austriæ Principi desponderat, magno apparatu pompaque & luxu, lautas cum principe suo Boiemi læti celebrant, languente tunc Meynardo præsule, nec tamen in ægritudine sua abstinente ab AEsopi apologis. Olim, inquiens, ranæ in gaudium effusæ gestiebant, auditis Solis nuptijs, extra vnam vetustiorem, quæ se, genusque suum miserans, O infœlices, ait, nos, quæ cum vnius solis radios ægrè sustinemus, quo modo æstum illius feremus si filios genuerit? Hæc nugans, iocansque paucis post diebus morbo premente, vitam cum morte commutauit, eique Ioannes Ecclesiæ Vicegradensi præpositus successit. Exin Sobieslaus ad ædificia versus arcem Prindam, Tachouiamque oppidum reædificat, & nouum in eadem regione oppidum, Mysæ vocabulo condit. Ipsam verò Pragam non solùm domibus, & insulis lapideis, vicisque ac plateis saxo constratis, sed legibus etiam & libertatibus, qualibus ante se nullus principum, excolit. Inde secedens in Lusaciam superiorem, Gorlitium igne exustum instaurat, Budissinam vetustate squallentem renouat, ac nonnullas arces viduæ Vigberti, dotis nomine oppignoratas, soluto ei precio redimit. In discessu per syluam transeunti, tantus repentè ventus incubuit, vt radicitùs euulsas arbores in terram prosterneret, ex qua ruina septem itineris comites amisit, nec ipse robore cadente intactus, nam plagam à casu illius in læua manu accepit. Maiore tamen animi dolore tangebatur ex nuncio mortis Lotharij, bene ac liberaliter de se meriti, quanquam multi alij principes, vel ante illum proximum, vel mox post illum mortem oppetierint, quorum de numero fuerunt Ludouicus Rex Galliæ, Henricus Rex Britanniæ, Leopoldus Marchio Austriæ. Ex electoribus verò

Lotharius Cæsar inter Polonum & Bohemũ principes arbitrum agit.

Triennales induciæ.

Glatij pax perpetua sancita.

Basilia Ruthena Vratislao desponsa.

Nuptiæ paratæ.

Maynardus Ludibundus moritur.

Iohãnes XII. Episcopus Prægensis.

Sobieslaus Prindam ornat Mysam condit.

Turbo insignis.

Proceres multi ea tempestate extincti.

rò imperij Albertus Moguntinus Archiepiscopus, & Bruno Coloniensis. Ipse Cæsar Tridenti morbo correptus, inter valles Tridentinas in casa ignobili vita functus est. Corpus per Augustam Vindelicam, ac dein per Franconiam in Saxoniam, vnde origo eius, delatum atq; in cœnobio recens ab ipso exstructo, ipsiusq; nomine appellato, sepeliri placuit. In duas inde factiones Germaniæ principes diuisi fuêre, altera Henricum Lotharij generum, Saxoniæ & Bauariæ principem, altera Conradum Sueuum, Henrici Cæsaris sororium destinabat successorem. Hæc eadem non expectato comitiorum die, qui indictus de more fuerat, Confluentiam se cum nonnullis Electoribus contulit, ibiq; Conradum nominauit Cæsarem, & mox in loco solito coronam capiti eius induit. Missiq; continuò in Boiemiam qui Sobieslaum verbis Conradi rogarent, vt nominationi, coronationiq; subscriberet, relaturum illum perliberalem gratiam, vel modio olim remetiendam. Subscribit promptè ille, ac inuicem magnifica de se pollicetur, præcipuè aduersus [g] Henricum nimis impotentem, & propter nimias opes insolentem. Ab hoc Saxones animis & armis stabant, damnantes aduersariorum suffragia, quasi fraudulenta & subrepticia, quibus alieno in loco & tẽpore suffragati Conrado fuerint. Ita vt Conradus necesse habuerit armis vicissim causam suã propugnare. Denuo igitur Subieslaum precibus fatigat, vt honorẽ suum & dignitatẽ cuius approbator fuerit, adiutor quoq; illius retinendi fieret. Scribitur properè à Sobieslao miles, & per Misniam in fines Saxoniæ deducitur, quã iam Conradus duobus exercitibus diuersis vagatus locis, vastare cœptabat. Idẽ faciebat Sobieslaus cum suo tertio exercitu. Saxones trifariam distracti, atq; per hæc incerti, cui nam parti magis conduceret occurrere: vnis enim castris omnes immixti erant, in quibus ne à tot hostibus opprimerentur, ad vrbes & arces munitas se referunt, indeq; post longam deliberationem, legatos communi consensũ ad Conradum mittunt, veniam rebellionis deprecantes, ipsumq; [h] Henricum in potestate eius futurum, cum insignibus, quæ regalia vocant, apud ipsum à Lothario deposita promittentes. Difficilimè hæc conditio à Conrado est accepta, qui totam statim cum Henrico Saxoniam suæ ditioni adiungere cupiebat, sed instantibus alijs principibus, conuentum omnibus celerem Bambergam decernit [i] Ad quem cum venisset Henricus, in conspectum Conradi non est admissus, sed paulò post cum omnibus bonis, quæ se à mari Saxonico, vsq; ad mare Adriaticum possidere iactabat, fuit proscriptus. Hic est ludus fortunæ, quæ magnos quoq; & præpotentes principes pro pila habet, qua datatim inter mortales ludit, nunc dando, nunc iactando, nunc mox data eripiendo. Venerant istec etiam Sobieslao tunc in mentem, qua re veritus, ne alius post obitum suum quàm vellet, principatum acciperet, Vladislaum fratris sui Vladislai filium, secum ad Conradum, magna sibi spondentem adduxit. Nullum inquiens, Cæsar beneficium in præsentia malus dare mihi potes, quàm si me, adhuc superstite, Vladislaũ hunc ex fratre meo nepotem, mihi successorẽ declaraueris, quod vt facias, non minus tua, quàm mea interesse arbitror. olim namq; hac disciplina à me imbutus est, vt Cæsari quę sua sunt libenter reddat & mihi quæ mea sunt, quoad vixero, ne detrahat. Conradus cognita Sobieslai tam amica erga se voluntate, sic talem animum amplexus, sic exosculatus est, vt contentus nõ fuerit votum eius ratum firmumq; habere, sed quo testatior omnibus, atq; illustrior gratia sua in Boiemos fieret, sororẽ insuper suam Gertrudim Vladislao coniugẽ dedit, tantoq; beneficio præter spem auctos, cum maxima lætitia à se domũ ad penates remisit, Sobieslao posthac non diu superstite. Nam cum in arcem quandam suam iuxta Hradeciũ oppidum sitam, grauedine & destillationibus laborans secedit, ibiq; controuersiam inter Henricum Olomucensem præsulem, & Vratislaum Brunnensem Marchionem,

Anno 1138. 6. Decemb.

Luther vel Lotaria Cæsarea.

Conradus Friderici Ducis Sueuiæ F. Cæsar designatus Confluentiam.

Anno 1139.

Sobieslaus pro Conrado Cæs. exercitum ducit in Saxoniã.

Saxones Cõrado supplices.

Vladislaus Vladislai F. successor Sobieslao à Cæsare instituitur, data illi sorore Gertru de coniuge.

Definita lis inter Episcopum & Marchionẽ de vico Blāſco.

de vico, cui Blanſco nomen, componit, vicumq; præſuli adiudicat, in quo ille mox ædem diuo Martino ſuſcitat. Augeſcente capitis, corporisq; imbecillitate, Pragam ſe deportari, Henricumq; conſequi iubet. Quo ſimul cum vxore Adelheida, & tribus filiolis Sobieslao, Vdalrico, Venceslao præſentibus, Vladislaum his paucis admonet, vt recordaretur, quod ſuum erga illum ſtudiũ, quæ indulgentia, qui amor fuerit, talis nimirum, vt maior ne à parente quidem in filium vnicum proficiſci potuerit, qualis is fuit, quo ipſe viuus adhuc, ſanusq; illum in conſortium imperij in Boiemos admiſerit, junioremq; ſenio ribus etiam patruelibus antepoſuerit. Hac vtriq; ſpe, gratum ſperans eum futurum, gratiamq; ſibi vxoriq; ſuæ & liberis olim relaturum, idq; porrò non ſperare modò, ſed planè confidere ita factũrum eum eſſe, ideoq; magna cum fiducia ſe, in tutelam eius & fidem, vxoris liberorumq; ſuorũ ſalutem, & dignitatem committere, ac ultimum illi, cæterisq; omnibus vale dicere. Quibus cubiculo digreſſis, iuxta diui Iacobi præſcriptum, conuocat Presbyteros, qui ſuper ſe orent, ſeq; vngant oleo Domini, & in templo Vicegrandenſi, proximè patris ſepulchrum condant, Principem tam pace, quàm bello in paucis clariſſimum.

Succeſſori Vladislao tutelam liberorũ mandat.

[a] *Moleſtè ferens Boleslaus Polonus Boriuorij circumſcriptionẽ, motusq; Sobieslai fratris exulis precibus, cum Henricus Cæſar Romam coronatum profectus eſſet in Boemos ducit exercitum. Promiſsis autem legatis poſtulat à Vladislio dimiſsionem Boriuorij, & vt ſe arbitrum in conſtituendo principatu ſuſcipiat. Recuſat Vladislaus, & ad arcendam vim Boleslai ſeſe comparat. Itaq; deſperata pacificatione Polonus Bohemiæ oram eam, quæ cis Albim eſt, ferro & incendijs vaſtauit: Bohemũq; ſua defendentẽ com miſſo ad Cidlinam amnem prælio, profligatum in fugam vertit, & mox cum magna præda & ſpolijs hoſtium propter anni tempus in Poloniam ſe recepit. Polonus ſcriptor.*

[b] *Sbigneum Spurium poſt multa in fratrem Boleslaum diſtortum commiſſa facinora alij morte multatum, alij luminibus priuatum ex conſilij ſententia aſſerunt.*

[c] *Colomannus pater Almum cum Bela filio luminibus priuauit, non Stephanus Colomanni F.*

[d] *Conradus & Fridericus patrueles Duces Sueuiæ & Franciæ orientalis bellum de Imperio Lothario mouerunt. Sopitum induſtria ſancti Bernardi abbatis Clareuallenſis.*

[e] *Bretislaus quis ſit: vel cuius Conradi nepos, fax conſpirationis vel caput, is excæcatus, quò nam ſit referendus in principum ſerie nec ex præcedentibus neq; ex ſequentibus colligi poteſt.*

[f] *Borichius matre Ruſſa Colomanno repudiata poſt repudium natus, genuinus Polonis cenſebatur Colomanni filius. Hunc Boleslaus (cuius ſororem Poloni dicunt Stephanum habuiſſe) reſtituere conabatur contra Belam cæcum Almi fratris Colomanni filium, ab Hungaris Regem conſtitutum.*

[g] *Henricus Superbus Saxoniæ & Bauariæ Dux, maritus Gertrudis, filiæ Lotharij, Imperij competitor.*

[h] *Imperialia inſignia à Socero Lothario accepta apud ſe retinuerat, gloriatus ſe neminem præter ſe ijs ornandum perpeſſurum.*

[i] *Proſcriptus eſt Henricus, Saxonia Alberto Vrſo Marchioni Brandenburgenſi, Bauaria verò Leopoldo Auſtrio vterino fratri tradita à Cæſare.*

HIS TO-

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER

DVODECIMVS.

Ladislaus filius Vladislai, qui fratet germanus Sobicslai, natuq; maior erat, iustis Chistiano ritu patruo peractis, luctuq; posito, solemnia principatus celebrat, & de more sacramentum fidei à subditis accipit, qui tamen non adeò frequentes conuenerant, nec alij eorum nisi tenuiores ac minùs potentes. Vnde suspicio mox orta, esse aliquos, qui nouandis rebus studerent. Cum interim Vladislao clam significatur: Primores à Conrado Marchione corruptos, cœtus inire, consiliaq; illos cum eodem Conrado miscere, vt Vladislaum tanquam ætate minorem, ac Cæsaris potiùs, quàm Boiemorum principem, quando non in Boiemia, sed in curia Cæsaris princeps sit creatus, throno deijciant, & in locũ eius Conradum substituant. Territus ijs Vladislaus coniurationem Henrico pate facit, & quidnam sibi faciendum suadeat, consilium promere iubet. Atq; ille censet, dissimulandam magis, quàm inuulgandam esse coniurationem, priusquam aduersus illã se armatis circumuallauerit. Omnia enim ista, quæ nunc cunctando, secretoq; consultando agerent cõiurati, missa habituros, vbi intellexcrint coniurationem innotuisse, & apertè ad arma ituros, festinaturosq;, vt imparatũ opprimant aduersarium. De sententia igitur Henrici vocantur Tribuni & Centuriones fideliores, daturq; illis stipendium, vt signa, armaq;, & milites comparent, quantò possunt maturius, secretiusq;. Scribuntur item mox literę ad præfectos Gorlicij & Budissinæ, aliarumq; in Lusatia vrbium, vt certũ equitũ numerum conducant. Theobaldus aũt Principis fratri arci Vicegrandensi, & alter frater Henricus, cũ præsidio vrbi Pragæ præesse iussus: ipse Vladislaus exercitũ ducere instituit. Non latuerunt hæc cõiuratos ad omnia semper intentos: cæterùm morã ijs Conradus pusillam exhibuit, dum expectat à Bela Rege affine suo subsidiũ leuioris armaturæ equitũ. Quo adepto, Pragam properat, vt suum agmen cum consciorum copijs cõiungat. Huic Vladislaus ad montem, quẽ Boiemi Sublimen cognominant, occurrit, infestus infesto, & vtroq; ad pugnam animato, eoq; acrius inter eos pertinaciusq; prælium fuit, quòd longiùs, quàm in tres horas extraxerant. Iacebant vtrinq; frequentia cadauera, ac iam Smilo, Beno, & alia coniuratorũ capita ceciderant, adhuc tamẽ de certamine non multũ remittebant. inter suos videlicet, sibiq; inuicem notos res agebatur, apud quos æmulatio, audacia, indignatio acriores stimulos ad peruicaciam retinendam, continuandamq; habere solent: latitudine postremò, magis quàm voluntate ita discessum est, vt Conradus superior esse videretur. Nam campum obtinuit, Vladislao se intra mœnia recipiente. Vastat inde foris idem Cõradus agros, ac interim pro supplemento militũ ad Otthonem fratrem suum in Morauiam, alios in Hungariam ad Belam mittit. Cogitat similia Vladislaus, de supplendis augendisq; viribus, atq; vbi domi, vnde numerus integrasceret, nihil excogitare potest, paucis comitatus, & inter illos Henrico præsule, vadit ad Conradum Cæsarem opem imploraturus. Ad Vladislai discessum, omissa populatione agrorum Conradus, Pragam propius accedit, collustrans loca omnia, si qua aditus ad arcem Vicegradensem, vel ad vrbem maiorem pateret. Vbi occlusa cuncta videt, arcem alterã minori Pragæ imminentem obsidet, crebris stationibus dispositis, quæ à cõmeatu obsessos prohiberent. Inter hæc rumor de aduentu Cæsaris, deq; ingentibus eius copijs increbrescere, cui ille tamen non prius fidem habuit,

Vladislaus modo princeps, post Rex Boiemiæ secundus.

Aduersantem habet Conradũ Marchionẽ Leopoldi F.

Detecta coniuratio clam habetur.

Bellũ ciuile & quidem parricidale.

Conradus victor.

Vladislaus ad Cæsaris opem confugit.

Conradus Pragam obsidet.

quàm certi homines, eius rei causa exploratum ab eo missi, referrent, verum esse rumorem. Hinc ex ira, velut in furorem versus, impiam atq; sacrilegam mentem ad incendenda & spolianda arcis templa concitat, telaq; depromit, quę flammā inclusam alunt, quā tandem arcu excussa, vibrataq; euomūr, vbi tectis adhęserint, quę scandulis intecta sunt, qualia tunc vtriusq; templi erant, tam ad diuum Vitum, quàm Georgium. In hoc flamminicę mulieres, in tantā ab igne consternationē venerunt, vt sui quoq;, nedum rerū aliarū, oblitę, projectis flammeis & velis, ne agnoscerentur, ex arce profugerint ad montē Petrinum arci proximū, & inde ad ripam Vultauiæ in casulam quandam, in qua tantisper delituerunt, dum Cæsar, expulso Conrado, Pragam ingressus, & à Gertrude sorore honorificentissimè exceptus, cuncta in Boiemia pacata redderet ac tranquilla, Vladislao in suum locum statumq; restituto. Qui eos statim omnes, qui aliqua coniurationis suspicione laborabant, magistratu & honoribus exuit, aliis hac dignitate inuestitis, qui fidem integram saluamq; retinuerunt. Et quoniam Bela tunc viuere desierat, tempestiuū ratus, pœnas à sedicioso patruele persequi Morauiam ad oppugnandum Znoymæ Conradum iter maturat. Verùm ille diffisus mœnibus posse in illis resisti, arces munitas petcursat, hincq; & inde volitans, Vladislai vires eludebat, magis quàm retundebat, quanquam magno colonorum suorum detrimento, quorum agros ad omnia loca, ad quæ confugiebat, milites subsequentes deprædabantur. Consultiùs Ottho & Vratislaus egere, qui Henrico præsule vsi deprecatore, gratiæq; conciliatore, ab iniuria & maleficio illæsi permanserunt. Intermissa dein rerum aliarum cura, Vladislaus ad instauranda sacra ædificia, fœdè nuper à Conrado Pragæ deusta, animum intendit, largè suppeditans operæ precium, vt lautiora quàm prius erant, illa resurgerent: nouumq; mox Cœnobium in deflexu montis Petrini ex mulctaticio ære, quo nonnulli coniuratorum mulctati sunt, ædificandum curauit, vocabulo ei indito Montis Syon, propter quandam similitudinem situs, cum monte illo qui in oriente Syon appellatur, ad quem prope accedere istum, Henricus præsul qui viderat, dicebat: Hodie Strahouiam vocant. Cœnobitæ à principio statim ex sodalitio Præmonstratensium deducti, cuius author Præmonstratus quidam, religione celebris, vitaq; & habitu candidus fuisse fertur: eiusq; exemplo multi tunc candidam vestem cum moribus candidis induebant: in qua & Henricus, quanquam præsul, conspici, cultumq; huiusce religionis imitari studuit. Imò aliquamdiu Strahouiense cœnobium, velut seminarium Episcoporum Olomucensium erat, vnde in Morauia Episcopi plantabantur. Eadem porrò pietate Gertrudis erga muliebrem sexum, qua maritus suus in viros, admonita fuit, vt & ipsa monumentum virginibus relinqueret, quod candidatas ex amictu commonefaceret, vt puram castamq; vitam cum sanctis precibus Deo perpetuò exhiberent. Locus Doxanum appellatum, cœnobiumq; ibi benè dotatum, ne per egestatem ad malas artes indotatæ puellæ adigerentur. Iam hoc etiam, secundum religionis curam, pulchrum & laude dignum Vladislai institutum, quo multas causas, auaritia, fraudeq; iniuria iudicum, vel magistratuum, aut compe rendinatas, aut iniustè damnatas ad cognitionem suam reuocabat, iusq; ex æquo partibus, ac maturè iusticiam cuiq; suam administrabat. Laborabant idem, quod ipse princeps, ambo Præsules, Ottho Pragensis in Boiemia, & Henricus Olomucensis in Morauia, vt leges sacerdotibus dictas, & ab illis per summam vitæ licentiam atque libidinem neglectas, ad suum statum reducerent. Ad hunc namque modum viuebant, vt ægre aliquem, præsertim inter paganos, sacerdotes inuenisses, qui se lupa, concubinaq; infamem cum incœstis liberis non faceret, Dominis plerisq;, quorum in pagis sacerdotia gentilitia erant, lenocinio

eiusmodi

Cæsar in Boemiam.

Conradus templa succendit.

Cæsar Vladislaum restituit.

Vindictam molitur Vladislaus cōtra Conradum.

Diruta à Conrado templa restaurat, & Syon monasteriū condit.

Premonstratensis religio.

Strabouia.

Gertrudis Doxanum monasterium cōdit.

Rex magistratus emendat.

Clerus examinatus à præsulibus.

Ottho XIII. Episcopus Pragensis.

eiuſmodi ſupparaſſitantibus potiùs,quàm ab illo coercentibus,dum vtilitatẽ ſuam ante publicam honoſtatem habent.Igitur cum nulla domi remedia apparerent,quæ hanc luem tollere aut leuare poſſent,Henricus vltrò ſe offerr, Romam iturum ad paſtorem & curatorem animarum ſacerdotum.In procinctu erat vt abiret,cum eum quidã à Conrado ſubmiſſi adeunt, multis orantes verbis,ne ſe in tam longinquam peregrinationẽ daret, priuſquam diſiunctos improbitate hominum Vladislaum,& ipſum Conradum fœdere rurſum priſtinę beneuolentię coniungat:neminem enim hominum exiſtere,qui id commodiùs præſtare perficereq; valeat,quando alias nullus tanta gratia,& autoritate apud Vladislaum polleat Henricus ſynceré iſta dici exiſtimans,candidè etiam reſpondet: Cur hoc inquiens, quod petitur,Conrado non gratificer,etiamſi longiùs de via mihi deflectendum videam? Pergenti in Boiemiam ad Vladislaum,aſſequitur eum ipſemet Conradus haud procul à Lythomislio, ad villam quæ de menſa, dirioneq; Epiſcopi erat. Vocat hoſpitem ad cœnam Henricus, neſcius lupum veniſſe, qui ſe agnum vellere aureo ſpoliaret, quod pro viaticulo corraſum fuit.Nam mane tandem inſidiæ patuerunt, quas viator quidam obuius, agnito Epiſcopo, indicauit dicens, Saltum proximum ab equitibus eſſe obſeſſum,alicui omnino inſidiantibus,ſe circiter duodecim illorum vidiſſe inrenros ad incurſandũ. Iuber protinus Henricus retrocedere ſuos. At Conradus ſubitò exiliens à tergo inſtar, & quemcunq; comprehendit,ſternit.Conſiſtunt cæteri,& ſe ad defendendum conuertunt.Ibi Henricus ſpacium elabendi nactus, ſe intra ſyluã abſcondit ſolus ſine vllo comite, ipſo etiam equo à ſe extruſo,deliruitq; eodem loco totum illum diem ac noctem inſequentẽ.Poſtero die à Colono lignarum profecto repertus, plauſtroq; ruſtico impoſitus, Lythomislium eſt deuectus, paucis ex ſuis incolumibus inuentis: cæterùm pecunijs rebusq; ſuis omnibus amiſſis.Actum & de vita erat, ſi poteſtas aſſequendi eius Conrado data fuiſſet, tam is agreſti odio aduerſus Preſulem & affinem ſuum laborabat,nulla cauſa alia,niſi quòd Vladislai principis ſui partes conſtanter fouebat. Celeriter huius tam acerbæ iniuriæ nuncius ad Vladislaũ perlatus eſt, atq; is ſine vlla mora ex aula ſua equites mittit, qui ad ſe Pragam Henricum deducant,vt communem hanc ſibi cum ipſo iniuriam,communi conſilio vlciſcendam capiat.Sed Henricus remiſſa in præſens omni vltione,nouo rurſus viatico,nouisq; comitibus ſe inſtruit,ac cœptũ Romam iter ad Eugenium Romanum Pontificem continuat,qui audita querela Henrici, legationem de ſententia patrum decernit, nominato ſtatim legato Guidone, qui vnà cum Henrico in Boiemiam iret,ad explorandam, puniendamq; tum improborum ſacerdotum vitam, tum atrocem ipſius iniuriam. Legatus Pragam veniens,cum ad omnia,in quę agenda incubuerat Vladislaũ ſibi adiutorem aſciſceret,facilè eius auxilio conſecutus eſt,vt citati ordine ſacerdotes, corã adeſſe, rationemq; vitæ ſuæ reddere cogerentur. Dein pro nequitiæ licentia,alij exilio,alij carcere puniti, nõnullis interdicta ſacrorum adminiſtratio fuit.Ipſe verò Conradus pro contumacia ſua,& crimine,diris Pontificijs eſt proſciſſus,quas cum nihili penderet, imò præterea Legato inſultaret,quaſi execrario eius,non ſolùm de ſpolijs Henrici nihil ſibi detraxerit, ſed inſuper orexim accenderit ad deuorandas etiã Legati fortunas,ſi quas præda dignas ſecum habeat.Ergo ad ſedandam Conradi ram rabidam latrocinandi eſuritionem,Vladislaus pro verborum anathemate,vim armorum iterum ad Znoymæ mœnia ei obrudit, ſed aliquanto acriore quàm nuper, ſtudio capiendę vrbis imminens.Nam vt militẽ quoq; ad perſeuerantiã obſidionis confirmaret,pro concione prædæ militũ vrbem futuram pronunciauit,ſi per vim capta foret. Hoc terrore ciues perculſi, quorũ cuſtodiæ porta qua ad Auſtriã reſpicit cõmiſſa fuit,ſignũ deditionis ex muro oſtendunt,portamq;,recepti in

Olomucenſis auctoritatem Pontificiam ad reformandum clerum petit.

Romam profecturus Epiſcopus detinetur, Conradum Vladislao conciliaturus.

Spoliatur Epiſcopus à Conradi Satellitibus.

Elabitur Epiſcopus.

Vladislaus honeſto Comitatu Epiſcopum deduci iubet.

Eugenius Papa III. Anno 1145.

Guido legatus Pontificis cenſurã agit in ſacerdotes.

Excommunicatur Cõradus.Id ille floccipendit.

Znoymæ à Vladislao obſidetur Conradus.

fidem, aperiunt. Restabat arx vrbi contigua, atq; loco æquo planoq; ab vrbe, modica intercedente fossa, seposita. Iussus miles fimo, rudere, lignis, atq; aliis rebus obuiis fossam complere, muroq; scalas admouere, præterquam irrito vitæ etiam multorum aduerso labore. Aderat namq; præsens Conradus, voceq; sua commilitones ad fortiter tuendam arcem incitabat. At vbi tandem faces & tela ignita essent ingesta, arxq; tota fumo & flamma permixta arderet, Conradus per interiorem arcis, seclusioremq; portulam elapsus, victori de arce quoq; cessit. Henricus interim præsul cœnobium Lythomisliij à se in periculo votum, quali forma se in oriente vidisse meminerat, ędificare pergit, vocatq; illud rursus ex similitudine situs, Montem Oliueti, Vladislao non solùm factum eius approbante, sed etiam de suo largiente agros & pagos, vnde Cœnobitis Deo consecratis, vitæ necessaria largè suppeditarentur. Vago tunc errabundoq; per Austriam & Bauariam Conrado, quoad persuasione quorundam ad Cæsarē Conradum perfugeret, symbolum crucis militibus tunc per Germanias distribuentem, quos secum in [b]expeditionem Hierosolymitanam ducere statuerat: ad illam cum aliis obeundam, cum sibi promptam voluntatem Conradus adesse, sed ei voluntati difficultatē afferre, præsentem suam egestatem diceret, rogaretq; Cæsarem, vt ille primùm veterem sui offensionem ex memoria deponeret, deinde authoritate sua, vt hanc quoq; recentem dissensionem, quæ inter ipsum & Vladislaum intercessit, placandam susciperet, quando ipse culpam sua stulticia contractam, expiare per tam longinquā militiam paratus sit, faciliùs à Cæsare in gratiam receptus, quàm ab Vladislao bonis restitutus est. Ad eam autē diem, nulla à Christianis expeditio in orientem delectu, apparatu, copiis, ducibusq; illustrior facta fuit. Inter duces Cæsar Conradus erat, & præterea Reges tres regnorum opulentissimorum, clarissimorumq;, Ludouicus Galliæ, Alponsus Hispaniæ, Henricus Angliæ. Dein miles delectus ex vna quaq; natione præcipuus, non è vulgarium solùm militum numero, verùm etiam nobilissimus quisq; dignitate, genere, factisq;, passim nomina in hanc militiā dabat, vltroq; insignia crucis induebat. Porrò copiæ terra mariq; tantæ, tam terribiles, vt cum Xersis terrore, quē aduentu suo Græcis olim obtulit, conferri potuerint, vtinamq; ipse quoq; exitus par non fuisset, quanquam diuersa clade: quippe exercitus Xersis virtute hostium ceci dit: at isti fraude & scelere [c] Manuelis Constantinopolitani Cæsaris prostrati sunt, dum perfido Græculo credunt, promittenti se commeatum illis abundè submissurū, si traiecto Bosphoro, ad obsidendum Iconium diuertissent. Com meatu deficientibus (vide summum scelus) farinam gypso immixtam in castra mittebat, ex qua panis factus, tantam hominum stragem ædidit, vt vix decimo milite superstite, retro in Thraciam Cæsar inglorius redierit. Gloriari videlicet in crucem Domini, non autem in brachio suo oportuit, vt olim fecisse Constantinum legimus, qui primus inter Cæsares signum crucis ad militaria vexilla, quæ Cæsarē præcedebant, transtulit: hac pietate ductus, vt milites symbolo crucis admoniti, Crucifixum, alienis diis relictis, adorarent, & illo, tanquam in quo solo fortitudo abscondita esset, victoriam aduersus impios hostes sperarent. At nostrates milites, rarò aliâs maiorem impietatem, quàm sub ostentatione crucis ostendere solent, non minùs Christianos quàcunq; incedunt, quàm Aethnicos, infortunio mulctantes: ergo etiā operæ digna premia plerumq; referūt.[d] Cęsare in regressu Poloniam pertranseunte, vt Vladislaum Polonię principem, à fratribus suis regnum proturbatum in locum quē amisit reponeret, occurrit ei Vladislaus cum Boiemorum copiis auxiliariis, quarum studium, Christina Vladislai Poloni coniunx, quæ pariter vt Vladislai Boiemi vxor, de domo Cæsaris erat, se marito suo adiunxit. Boleslaus Crispus, qui principatum inuaserat, postquam imparem se agnouit, vt cum duobus

Vrbs capta ex arce elabitur Conradus.

Mons Oliueti Cœnobium Lübomyslij.

Conradus nomen dat sacræ militiæ.

Texantur milites nostri seculi:

Anno 1149.

Ab hoc omnes Silesiæ principes prodiêre.

bus exercitibus acie decerneret, nullum certum locum castris capere, sed huc illucq; cum expeditis equitum turmis, haud tamen longè ab hostibus, volitare, vt pabulatores anteuerteret, commeatuq; illos fraudaret, non omissa interim actione, qua cum Cæsare per internuncios agebat, de reconcilianda cum fratre gratia. Volebat Cæsar, vt ante omnia spoliatus in integrum restitueretur: at Boleslaus ei nonnullas arces in Slesia possidendas, donec de controuersia in connentu omnium in regno Poloniæ ordinum decideretur, obtrudebat. Atq; hæc conditio vt præualeret, tædium longioris militiæ in causa fuit, cuius Germanos memoria prioris famis iamdudum tædebat. Sed nec in conuentu transigi negocium potuit, non tam Vladislao, quàm Christina vxore, apud Polonos implacabili odio laborante propter fastidium eius gentis, quā sic fastidiosè despiciebat, vt ne ministerio quidem vllo in aula sua Germanis referta, dignos duceret, sed abigendos eos ab illa curaret, quasi agrestes, inconcinnosq;, & haris potiùs ob sordes, vti dicebat, quàm aulis aptiores. Quo minus tamen rursus expeditio in Poloniam instaurata fuerit, nihil aliud, quàm obitus Conradi Cæsaris immaturus illam interpellauit. Excessit paulò post Gertrudis eiusdem Conradi soror, Vladislai coniunx, & ad cœnobium Doxanum à se ædificatum elata est. Atq; vt mœror succederet mœrori, eodem anno Ottho Pragensis, & Henricus Olomucensis præsules è vita migrauêre. Illi Daniel è familia procerum à Lyppa, huic Ioannes suffectus, hanc ipsam religionem, quam Henricus professus, & à sacris eius perpetuus. Cæsarem porrò Germani Fridericum, Conradi ex Friderico fratre nepotem, cui Aenobarbò cognomen, quoniam barba rutila conspicuus esset, in comitijs Francfordiæ habitis, declararunt, Vladislao inter primos Electores ei suffragante, tanquam affini suo, & præterea tanta amicitia & familiaritate coniuncto, vt prima in Italiam (coronæ imperialis capiendæ gratia, qua ab Adriano Pontifice Romano donatus est) profectione, vicarium eum Imperij in Germania reliquerit, rediensq; testimonium ei bene administratæ prouinciæ prolixè perhibuerit. Mox vocatum ad nuptias, quas cum Beatrice ex Burgundia adducta celebraturus erat, hunc ei dein honorem vltrò habuit, vt Regum auito more, post tam longum interregnum, Boiemiæ Regem coronaret, data in matrimonium viduo filia Lantgrauij principis, cui Iudith nomen erat. Quare vt vicissim gratus Vladislaus appareret, socium belli, quod Cæsar aduersus Mediolanenses gesturum se denunciauit, se exhibet. Offenderant tunc vehementer Cæsarem Mediolanenses, dum per Insubriam eunti, Dertonam velut obicem opponunt, vt progressum in Italiam longiorem impediant. Sed Cæsar Dertona obsessa, & vi tandem capta, iter magnis vijs Romam continuauit. Ibi rursus Mediolanenses tumultum in Vrbe excitant, Romanosq; ad arma conciunt, qui solennia dyademati imponendo peragi non sinant. Facta cædes vtrinq;, Cæsare victore, non tamen victoria ista contento, sed omni præterea studio ad id incumbente, ut ab ipsis quoq; periculi & cædis authoribus debitas pœnas repeteret. Id demum magni interesse, ad conseruandam imperij dignitatem inquiens, si impunè illam nullus tentare, nedum lædere audeat: comprobantibus dictum Germaniæ principibus, & Rege quoq; Daniæ cum illis in commilitium consentiente. Vladislaus non ita æquos sibi domi assensores reperit, plerisq; non minori iracundia quàm inuidia frementibus, quòd princeps de paucorum consilio res arduas & publicas, vbi sibi placeret, tractandas, conficiendasq; susciperet. Non esse priuati consilij, principem matrimonia foris inire, regium dyadema capessere, externis bellis subscribere. Iis permotus Vladislaus, concilium Pragam indicit, & in illo cum ordinibus expostulat, quòd tam faciles aures calumniatoribus præbeant. Quid enim aliud, quàm meram esse calumniam, capere ma-

Restitutionem Vladislai frustra vrget Cæsar.

Fastus Christinæ.

Anno 1152.

Gertrudis coniunx Vladislai moritur, et frater Cæsar.

Daniel Lyppànus 14. Episcopus Pragensis.

Fridericus Barbarossa Cæs. desig.

Vicarius Imperatoris Vladislaus.

Adrianus Papa IIII.

Beatrix Reginaldi comitis Vesontionis in Burgundia filia. Nuptiæ Ratisbonæ celebratæ.

Bellum Cæsaris aduersus Mediolanenses.

Vladislaus Rex Boemiæ coronatur à Friderico Cæsare Anno 1158. data coniuge Iudith Lantgrauij filia.

Obtrectatores experitur Rex Vladislaus quorum calumnijs respondet.

lędico dente, quæ nulla satis queas voce pro dignitate laudare, qualia sunt, Regium decus in regnum rursus inuectum, & illustres multorum principum affinitate nuptiæ, in quibus acquirendis conciliandisq; iure vtiq; suo, se primas in deliberando partes debuisse obtinere: dein vnius Cæsaris ea in re iudicium pluris se facere, quàm innumeræ multitudinis. Quòd verò sine publico consilio auxilia eidem Cæsari obtulerit, in causa partim ingenuum metum fuisse, verentem ne si cæteris nouo honore prælatus, qui se præsente subsidia promptè pollicebantur, ipse vltimus in eo officio exhibendo appareret, tum ignauiæ, tum ingratitudinis damnaretur: partim etiam laudis & gloriæ ex rebus bellicis assequendæ, magis tunc memorem fuisse, quàm legum domesticarum. Nulli tamen per hæc necessitatem militandi impositam, maneant licet domi resides, maneant item senes, modò ne obstrepant ijs, qui classicum vel externum & longinquum audire gestiunt. Annuente concioni principis Daniele præsule, & Geruasio Vicegradi præposito, ac tunc magistratu insigni, quem Cancellarium vocant, pudor chlamydatos purpuratosq; militiam detrectandi subijt, quam adeò promptè togati assumpserant.

Vladislaus in Italiam.

Veronenses se dedunt.

Paululum Vladislaus iter anteuertit, priusq; superatis Alpibus Veronam, quàm Cæsar venit. Ciues Veronenses, vbi colonos suos in agris à Boiemis deprædari cognoscunt, mittunt qui Vladislaum doceant, se cum ipsis agris in fide & potestate esse Cæsaris, eoq; tutela magis dignos quàm vlla iniuria. Cæterùm si populari, prædasq; agere libeat, Brixiam illi esse deflectendum, ciuitatem Cæsari perinde atque Mediolanum rebellem. Vladislaus acceptis deductoribus, Brixiam populabundus proficiscitur, admirantibus primùm ciuibus, quòd ab ignoto sibi hoste, per absentiam Cæsaris nimis

Brixianos adoritur.

audacter vastarentur: mox eruptionem in illum facientibus, sed ferocius quàm constantius, semel videlicet iterumq; ad primum statim impetum intra mœnia repulsi. Aduentabat interim Cæsar validissimis Germanorum

Settho Cardinalis Brixianos ad deditionem hortatur.

stipatus copijs, rectaq; viam Brixiam versus dirigebat. Ibi Ottho Cardinalis mœnibus cum alijs inclusus, facta vtrinque æstimatione virium ex duplici pugna, in quarum vtraque Boiemi superiores euaserant, commodissimum esse statuit, ante Cæsaris præsentiam, muris adhuc ædificijs integris, de pace cũ Vladislao Rege per Danielem Pragensem præsulem agere. Legatos Daniel, qui ad se venerant, ad Rgem adducit, pollicentes deditionem se Cæsari, imperataq; facturos, si æqua & tolerabilia imperarentur. Rex datis inducijs, se pacis deprecatorem apud Cæsarem futurum æquissimum spondet, accipitq; interea cum exercitu suo à ciuibus gratuitum commeatum. Vix fides à

Brixia recepta.

Cæsare nuncio habita, nuncianti tam paruo negocio Brixiam ad officium esse redactam. Ergo nihil alind imperatum, nisi vt nobilissimus quisque ciuium ad obsidendum Mediolanum Cæsarem comitaretur, quo minus reliqua multitudo domi remanens nouandis rebus studeret. Inde ad Abduam flumen, aquis tunc ex solutis niuibus supra ripas restagnantem, & pontem à Mediolanensibus interruptum ostentantem, ventum: castraq; in loco ponti vicino posita, vt decrescentibus aquis, quàm primum fieri posset, ille reficeretur.

Abduæ traiectus.

Longior hæc mora visa est, quàm vt illam diutius sustinendam putaret. Odolenus impiger iuuenis, patreq; in Boiemia nobili prognatus, cui ex vico, quẽ possidebat Chyssio cognomen erat. is tentorium suum ingressus, repertoq; ibi Bernardo Lubnensi contubernali suo, ipsum talibus compellat: Quàm diu hic per ocium ignauissimũ residebimus? quasi sedendo aut iacendo dormiendoq; inuenire vada queamus? Quin si quid animi nobis generosi inest, equos potius inscendimus, & per inuia, peruiaq; fluuiũ istum trajcimus, gloriamq; nobis immortalem comparamus. Ad hæc Bernardus, Ecce me tibi, inquit, promptum, paratumq;, duc quò vis, ducem comes sequar, quocumq; locorũ

duxeris

duxeris. Ille oram ripę legens, vbi tandem aquas latiùs diffusas, & in illis algam fluuiatilem in longum supernatantem conspicit, aut hic vadosus, inquit, erit amnis, aut nullo alio in loco: & cum hoc dicto aquas vterq; ingreditur satis vadosas ad medium fluminis alueū, vlterius nare aliquantisper ambos oportuit, natatu sic commodo, vt per eandem rursus viam retrò satis commodè renatarent, bonum lætumq; Regi suo nuncium afferentes, posse transiri flumen vel à pedite, si ad sustinendum eius impetum, vno duntaxat in loco æqui tes oppositi fuerint. Seorsum à Cæsare sua Rex castra longiore interuallo metatus erat, vt Boiemis cum Germanis rixandi occasionem eriperet, eoq; faciliùs Cæsarem, exercitumq; eius de transitu fluminis celauit, adeò, vt cum præter expectationem omnium in altera ripa visus esset, speciem hostium in auxilium Mediolanensium aduentantium præbuerit, per signa demum agnitus, quę in prælio tumultuario explicauerat, ab ijs concitato, qui in stationibus iuxta ripas, in hoc dispositi stabant, vt Cæsarem prohiberent ne pontem reficere posset. Sed illi vt alacriter occurrerāt, ita turpiter mox fugerant desertis omnibus stationibus. Nacti igitur liberū ab hostibus tempus tam Boiemi, quàm Germani, à sua vtriq; ripa, ad reparandum pontem summo studio, laboreq; intenti erant, cum denuo Mediolanenses, auctis multū copijs, Boiemos inuadunt, prælioq; ad sesquihoram ancipiti, stabiliq; illos premunt, dein resistere amplius nequeuntes, turbatis ordinibus rursus per fugam dissipantur. Multi in ipsa quoq; fuga cæsi, & plus quàm septuaginta ciues nobiliores ex fuga retracti sunt. Ita pons, nemine deinceps impedire auso, absolutus, & Cæsar fine suo labore insigni præda est potitus. Nam omnes illos captiuos Rex, muneris loco Cæsari repræsentauit. Laudum appropinquantibus, viginti fermè millium passuum à Mediolano distans oppidum, obuiam se effundunt Laudenses, ore habituq; luctuoso, ruinam oppidi nuper à Cæsare instaurati, fortunasq; suas à Mediolanensibus direptas, propterea quòd arma cum defectoribus consociare noluerint, lugentes deplorantesq;. Adsunt & Mediolanenses Legati, haud multum dispari habitu, pœnitentiam admissorum simulantes, veniamq; per omnia humana atq; diuina, nixi genibus deprecantes, seq; ad satisfactiones, & conditiones quascunq; ferret Cæsar, offerentes, tam submissè, tamq; suppliciter, vt cum Rege Boiemiæ plerosq; Germaniæ principes ad misericordiam impetrandam flecterent. Exeuntibus de curia, vt mandatum erat legatis, assurgit Anshelmus Rauennæ Archiepiscopus, qui ante alios Mediolanensium mores exploratos habere putabatur, & ad Cæsarem conuersus, Studiosè cauendum esse ait, ne versipelles isti & subdoli, per fictos & simulatos sermones in aures tuas se insinuent. Vetus enim ingenium, quale Polypus habere dicitur, Mediolanenses obtinere, vt quoties metus adsit vrgeatq;, mutent in obsequia colorem, illo absente euanescenteq;, protinus reuertantur ad mentem perfidam, & contumacem, rebellemq;: Proin si imperio tuo Cæsar, si Insubriæ & Lombardiæ quieti bene consultum velis, non molliter indulgenterq;, sed in virga ferrea illos rexeris, vt aliquando intelligant, sentiantq;, superbiam illorum, & insolentiam, maiores esse quàm fortitudinem. Eadem Papienses Cremonensesq;, & cæteræ vicinæ ciuitates fremunt, rogantq; Cæsarem, vt officio fungatur suo, in chamo & freno maxillas illorum constringendo, ne Cæsare absente, appropinquare & mordere audeant imperio illius obedientes. Tum ille vsurpato tunc Cæsaribus more, Chyroteca manu detracta, & in medium proiecta, hostes imperij denuò Mediolanenses declarat, iubetq; legatos eorum illa hora castris discedere. Erat in castris Eckebertus Comes, necessitudine propinqua cum Cæsare implicitus: hic dum non expectato profectionis signo, cum trecentis equitibus hostiles incursat agros in insidias præcipitatur, intempe-

Boemi Cæsare nescio amnem traijciunt.

Pons stratus.

Rex Cæsari cā ptiuos donat.

Laudenses & Mediolanenses legati supplici vultu illi pœnam expo-scūt, hi veniā.

Anshelmus Rauennæ Episcopus Mediolanensib. asper.

Hostes Imperij Mediolanenses & rebelles declarantur.

Comes Ebertus occisus.

ſtiuaſq; iuuenilis audaciæ luit penas, vnà cum præfecto Rauennatium, & ipſo ſatis iuuene, circumuentus interfectusq;. Vtrumq; proceritate corporis antecellebat, qui aulicis Eckeberti præfuit, pariterq; vt dominus ſplendidè armatus erat. Hunc eſſe ipſum Comitē victores exiſtimantes, incolumen Mediolanum pertrahunt, turbæq; aliquandiu illudendū propinant, mox militibus verberandum obtrudunt, ac poſtremò carnifici membratim diſcerpendum tradunt. Tam indignum, tamq; atrox & immane Cæſariq; contumelioſum facinus, tanta indignatione, tantaq; vlciſcendi libidine non ſolùm Cæſarem, ſed præterea cæteros quoq; Principes accendit, vt nihil aliud cuperent omnes, quàm vt omnium maximum viciſſim Mediolanenſibus dolorem inurerent. Itaq; nulla mora appropinquandi mœnibus illorum facta. Sicq; per viam inſtructi, cōpoſitiq; ibant, vt confligere cum hoſte, quocumq; in loco eſſet obuius, exoptarēt. At ille mœnia nō egrediebatur. Partiri igitur copias per ſeptē duces placuit, vt ſeptē vrbis portis totidem caſtra cum ſuis ducibus opponerentur. Prima Regi Boiemiæ attributa fuit. Altera Ludouico Rheni Palatino, imperijq; Electori. Tertia Rodolpho Coloniæ, & Anshelmo Rauennę Archiepiſcopis, Papiæq; & Cremonæ auxilijs. Ad quartam Henricus Saxonię & Bauariæ princeps, cum vtriuſq; gentis hominibus eſt collocatus. Ad quintā Otthones duo Rhenani Principes, & milites ex Gallia, quam Ciſalpinam vocant, poſiti. Sextam autem Conradus Princeps Rotenburgenſis, cum Hugone Montiſferrati Marchione, adiunctis inſuper Veronæ & Brixiæ auxilijs, obtinuit. Septimam verò, quam Romanam appellant, Cæſar oppugnandam recepit. Ad hunc ferè modum, numerumq; pro multitudine ciuium, ſociorumq; & aliorum mercede conductorū, ipſi Mediolanenſes ad ſingulas portas diſpoſitos, diſtributoſq; habebant defenſores. Quibus omnibus præfuit Gualuaginus Anglerię Comes, vir tum genere, tum factis clarus. Cōfirmabat præterea fiduciam Romanus Pontifex, qui tametſi propalàm, neq; huius neq; alterius partis ſtudiū præſeferret, occulto tamen conſilio Mediolanenſes iuuabat. Sic igitur, vt diximus, vrbe ſeptenis caſtris circumuallata, quies parumper fuit, dum Cæſar poſitis ante oculos mœnibus, in re præſenti melius de obſidione deliberat, & ciues in eruptionem intenti, nihil niſi opportunitatem inſiliendi expectant. Ea vbi adeſſe in caſtris Ludouici Palatini viſa eſt, in quibus remiſſius negligentiusq; cuſtodias obibat miles, arripit illam Statius ciuis Mediolanenſis, ſeq; porta diui Dioniſij, quam curabat, improuiſus in Germanos effundit. Iam totis penè caſtris illis victor Statius volitabat, cum aduerſi tandem caſus nuncius, ad Vladislaum proximè degentem venit. Qui nihil moratus, ſubſidio laboranti Ludouico accurrit, cæſoque ſua manu Statij ſignifero, ordines illius turbat, & cum plurium clade redire intra mœnia compellit. Tentauerunt mox alteram Mediolanenſes eruptionem aduerſus Henricum Saxonem, & dein tertiam contra Otthones, ſed non eo, quo prius ſucceſſu, Germanis cautioribus ex alieno periculo factis: interim tamen admirantibus, cum nullus in vrbe tam æditus locus appareret, vnde proſpectus in omnia ipſorum caſtra eſſet, vt nihilominus obſeſſi, nunquam niſi per occaſionem bene gerendæ rei erumperent. Cognito tandem ex captiuis, molem proximè ſtatiua Cæſaris erectam, vulgo arcum Romanum dictam, hanc illis proſpiciendi facultatem præbere: ſpeculatoreſque ibi latere, qui certo ſigno ciuibus ad erumpendum dato, rurſum per tempus illos in tutum reuocarent. Ad eam molem illis intercipiendam Cæſar bis, & militem, & machinas admouit, vtroque conatu irrito, quoniam ciues, quo plus huic loco timebant, eo maiore vi eundem propugnabant. Quæ tamen res magis Cæſarem irritauit, quàm deterruit ab oppugnatione, quam tertiò hac ratione inijt. Iuſſit in ſingulis caſtris ad arma conclamari, tumultumq;

Crudelitas Mediolanenſium.

Obſidetur vndiq; Mediolanum ad ſingulas portas Duces diſpoſiti.

Gualuaginus Angleriæ Comes Dux Mediolanenſium. Alexander Papa III.

Statius ſternit Germanos: repellitur à Vladislao.

Arcus Romanus ſpeculæ vſum præbuit.

rumq; insignem concitari, vt metu ambigui periculi ciues distracti, ad mœnia totius vrbis potiùs, quàm ad vnam molem tuendam auerterentur. Quo facto potitur illa Cæsar, suorumq; præsidio eandem firmat. Amissa specula Mediolanenses, tardiores ad excursiones faciendas reddebantur, intus excubijs sine vlla quiete intenti, ne qua hostis ad ipsos penetraret, qui dormientes cum ipsorum malo excitaret. Inter hæc tædio ocij, Fridericus Regis Vladislai filius, parentem orat, vt sibi permissu eius, cum certo militum numero prodire liceat ad expugnandum castellum quoddam in quo vis magna frumenti inesset. Facta eundi potestate, inuenis quo alacriore milite vteretur, prædam illi, si captum fuerit Castellum, distribuendam promittit omnem, ignarus multas puellas eiusdem Castelli mœnibus esse inclusas, quas parentes affinesq; villulis & pagis diffisi, in illo, tanquam loco munitiore concluserant. Quo capto milites, cum cætera præda, puellas quoque ad sacram ædem confugientes reddi sibi postulabant, vt in seruitutem illas precio distraherent. Prouocat Iuuenis ad sententiam parentis, qui ne fidem filij militibus factam læderet, neue rursus captarum pudorem proderet, quàm pulchram, quàm liberalem, atq; ante alias regiam decreuit sententiam, dicens: Se precium puellarum militibus daturum, suoq; ære illarum pudicitiam redempturum. Videret modò filius, vt illas à contumelia quorumuis prohibeat, parentibusq; & cognatis gratis omnes restituat. Cæterùm hoc in primis malè habebat Mediolanenses, quòd cessantibus eruptionibus, in conspectu illorum, hostes, vincas & hortos belle cultos deuastarent, arbores fœlices passim succiderent, villas magnificè exstructas diruerent. Igitur multi simul in forum prouolant: Statiumq; tanquam cæteris audaciorem circumsistunt, rogantes, signum eruptioni vt daret, omnes quos adesse cerneret, vel extrema omnia subire malle, quàm tam fœdæ vastitatis spectatores viuere. Cras ille mane redire eos iubet, ordinibusq; trifariã dispartitis, tribus portis contra hostem egreditur, & quia improuisus apparuit, non parum hostibus terrorem incussit. quo repente excusso, erupit pariter dolor & pudor, quòd non totis viribus, sed raris tantùm ordinibus ad pugnã lacesserentur, quam pugnam tamen magno animo Mediolanenses sustentabant, tantisper, quoad Statius pugnabat, vbi mox ille hasta grauiter ictus cecidit, tanta circa fuga & trepidatio fuit, vt nullo etiam persequente, fugam vsq; ad portas continuarent. In hac trepidatione, res oportuna videbatur, scalis muros tentare, quas Chaustnicus, ordinis equestris Boiemus, in hunc vsum seopositas præparatasq; habuit, vt per illas, nudatis fortè stationibus, vt tum accidit, muro conscenso, aliquẽ demitteret, qui porta ad turrim, quam marmoream cognominant perfracta, cæteris Boiemis aditũ in vrbem patefaceret, dum ipse quos potest in altum pertrahit. Benessius Lubnensis perforandis foribus, securiq; dissecandis operã suscepit, & illam peregit. Clamor protinus ab ingressu Boiemorum, domos ciuium diripientium, totam vrbem peruasit, & ex omni loco armatos excitauit, sic illis resistentibus Boiemis, vt salua prẹda incolumes ad castra reuerterẽtur. Paulatim inde primores ciuitatis malis fatigati, remittere animos, reprimere in Germanos iracundiam, redire ad sanitatẽ & officij rationem, salutisq; magis tandem ducere quàm frustra contra stimulũ iactare calces. Sed obsistebat vehementer pacis actionibus Gualuaginus metu amittendæ dignitatis, ad quã per tumultũ armorũ peruenerat. Eum igitur de senatus authoritate Guido Blateranus ætate grauis venerabilisq; senator in curiã aduocat: & si quę consilia, aut pellendorũ hostium, aut belli cum aliqua spe ducendi habeat, promere iubet, adijciens, Iturum vniuersum senatũ, in vnius sententiam, si per eam in libertatem, pro qua certat vrbs asseri potest. Sin id fieri posse in præsens non videat, republica in vltimũ casum planè inclinata, ne ra-

Fridericus Vladislai Regis filius castellum expugnat.

Heroicum tam patris quàm filij facinus.

Statius in castra Cæsaris eruptionẽ facit.

Occumbit Statius.

Bohemi portam occupant cum præda salui in castra reuertuntur.

Guido Blatera nus suadet deditionem contra Gualuaginum.

tiones priuatas communibus anteponat, sed tempori potiùs, id est necessitati, quæ ad deditionem faciendam vrgeret, dum adhuc tempestiuũ est, vt pareat. Hactenus enim dubio Marte certatũ fuisse, vt non tam desperatione rerum extorta, quàm ex officio debito esse oblata præsens deditio videri debeat; cui hæc insuper tempestiuitas accederet, quòd Anshelmus, nomini Mediolanensium inimicissimus, pacisq; disturbator acerrimus sit mortuus. Mortuum autem hominem, ceu inter ipsos Italos iactatur, nõ solere bella amplius suscitare. At interim extare principes omnes, qui nuper ad misericordiam, pacemq; ineundam per legatos Mediolanenses moti erãt, quos & nunc posse cõmoueri, si nouo quodã velut miserationis vento, per nouos oratores excitandæ misericordiæ petitos, afflati fuerint. Nam quod ad te Gualuagine, inquit, pertinet, qualiscunq; futura erit respublica, vtiq; dedita melior, quàm capta, præsertim à crudelissimis, nationiq; Italicæ infestissimis hostibus, tu in illa, perpetuo omnium nostrorũ consensu, dignitatẽ tuam incolumem obtinebis. Quo ille audito, dicere contrà aliquid, aut de belli rationibus differere supersedit, inquiens se in potestate Senatus, siue pacem, siue bellũ decreuerit, fore: in hoc tantùm hærere, vtrũ magis in rem conduceret, ad Cæsarem ne statim legatos mittere, an potiùs deprecatorẽ prius aliquem ad illum allegare, qui ex feroci faceret mitiorem. Ad quã rem appositissimus illi Rex Boiemiæ esse videbatur.

Mediolanenses Rege Boiemiæ deprecatore & intercessore vtuntur apud Cæsarẽ.

Ad eum igitur Senatores Mediolanenses quatuor, cõmeatu impetrato in castra veniunt, & ante pedes eius procidentes, manus tendunt, orantq; vt patrocinium ipsorũ de concilianda apud Cæsarem pace suscipiat, ad quaslibet conditiones accipiendas paratos esse, ne pulcherrima totius Insubriæ ciuitas, cum tanta multitudine ciuiũ, miserandum in modum cadat, deleaturq;. Largiter olim, ac multò grauius nempe aduersus ipsum Deum, Niniuitas peccasse, veniam tamẽ admissorũ cum salute ciuium ciuitatisq; impetrasse, vbi eos sceleruм pœnituit: vt nunc ipsos perfidiæ, rebellionisq; pœnitet, pudetq; & piget. Rogare itaq; per misericordiam Dei, qua nihil in homines benignius, Regem, vt publicam Mediolanensium fortunã misceraretur, ipsosq; apud Cæsarem in gratia reponeret, gratiã pro gratia relaturus.

Deliberatio Cæsaris.

Rex postulata Mediolanensiũ ad Cæsarẽ refert, atq; ille Senatu principum cõuocato, quid de his postulatis fieri placeat, sententias ordine rogat. Ad pacem fastidio longioris obsidionis, maiore principũ parte tendente, Cæsar, quanquã inuitus, & ipse coactus est illam approbare: cõplures enim Principes, sumptu suo, non aũt Cæsaris stipendio in eã militia merebant, quare suũ etiam arbitriũ in illa facienda valere aliquantum voluerunt.

Cõditiones pacis propositæ Mediolanensibus.

Hæ aũt conditiones à Cæsare Mediolanensibus oblatæ sunt. Vt trecentos obsides darent. Vt Laudensibus de omni iniuria illata satisfacerent. Vt Palatia Mediolani, & quæcunq; præterea Cæsarũ alia ædificia illorum violentia, aut negligentia collapsa instaurarẽt. Vt captiuos Papiensibus & Cremonensibus sine mora gratuitò restituerent. Vt ne amplius ciuitatibus, oppidis, castellis ditioni Cæsareæ subiectis vllo maleficio nocerent, néue domi Senatores ex corpore suo quenquã, nisi voluntate assensuq; Cæsaris deligerent. Præfectum deniq; ne alium haberent, quàm eum, quẽ Cęsar in singulos annos vrbi præficeret. Cum his cõditionibus Pragensis & Bambergensis Antistites, vt illarum interpretes populo quoq; fierent, (nam vterq; sermonis Italici gnarus erat) Mediolanum missi, retulerunt ab omnibus illas esse acceptas. Quos mox consequuti sunt duodecim vrbis Senatores, pœnitentium habitu, sacceis induti, pedibus nudi, mœrore obscuri, facie & barbis squalidi, strictosq; singuli enses collo suo sucollantes, quasi statim decollandi. Hoc enim gestu in genua procubuêre, collaq; velut ad feriendum sustulêre. diuq; sic ad geniculati prostratiq; durabant, antequã Cæsar claues portarũ vrbis, per quas sui, vrbisq; meram ac plenam possessionẽ offerebant, ab illis reciperet: attinuitq; eosdem

in ea-

in castris, donec ipse Triumphantium more vrbē ingrederetur, Senatoribus ceu captiuis ante currum actis. Gualuagino per tempus mœnibus effugiente, ne quod nollet spectaret, aut ignominiæ alicuius particeps fieret Postridie eius diei Cæsar, insigni equo paludatus, assumptaq; corona auro & gemmis resplendente, quam ei Rex Angliæ dono miserat, Templum, in quo Archiepiscopus vrbis sacra solemnia obibat, introijt. Quo peracto, Senatores cum magna ciuium multitudine, quæ præsto erat, iurare fidei sacramentū adacti sunt, se fideliter omnia facturos, quę Cæsar imperauerit, nec vnquā defecturos ab imperio illius. Post hæc capite deposita corona, illam ad Regē Boiemiæ transfert, inquiens: Ad te Vladislae coronæ huius decus, donumq; iure pertinet, qui præsentis victoriæ & caput, & pes fueris. Sed & cæteros Principes pro merito quemq; suo lautè remunerauit. Archiepiscopo verò Coloniensi permisit, vt trium Magorū corpora inde Coloniam Agrippinam deportaret. Ex eodem templo Vladislaus candelabrum æreum adfabre factum, quod Solomonis fuisse fertur, largitione Mediolanensium, cum decies prætereà mille nummis aureis, Pragam ad ædem sancti Viti asportauit, donatis largè quoq; ante discessum militibus suis. qui Abduam flumen primi transierunt: tum qui murum conscenderant: dein qui portam reseratunt, aut armillis, aut torquibus, aliquos etiā nouis insignibus, & quo præcipuè honore milites gaudent, equestri aurataq; dignitate. Nam & ipse rex insignia regni vetera, nempe Aquilam atram, permutare cū Leone fuluo passus est. Quoniam Leoni maius quàm Aquilæ fortitudinis signum inest. Acciditq; res tum ridicula, pictore forte Leonem in vexillo ita adpingente, vt caudam intra fœmina sulcaret, quasi cauda planè truncus, quē Boiemi intuentes, Et vbinam cauda? inquiunt, nónne hæc Simię turpis bestiolæ, magis quàm generosi Leonis imago? rursusq; Aquilam contempto huiuscemodi Leone requirebant. Quo Cęsar comperto, in risum solutus, pingi Leonem album in vexillo rubro iubet, non vna tantùm, sed caudis duabus in altū porrectis conspicuum, qualem in hunc diem Boiemi præferunt. Diplomaq; eiusdem Cæsaris aureo signo obsignatum, in archiuis asseruant, in quo planè diserteq; nominantur, à quibus rex Boiemiæ coronari debeat. Nā antehac Moguntinus Archiepiscopus id munus sibi arrogabat. Verba Cæsaris ex diplomate descripta, huc respofuimus. Sicut itaque celebratio & impositio coronæ nostrę nō debet fieri nisi per manus Archiepiscoporum: ita præfato Duci Boiemiæ, à nullo hominū circulus imponatur, nisi à dilecto nostro Daniele venerabili Pragensi Episcopo, Ioanne Olomucensi Episcopo. Quòd si forte Olomucensis defuerit, nihilominus Pragensis, pro sede & dignitate excellentiori, vices compleat amborum. Similiter autem Olomucensis, si fortè Pragensis defuerit. Eumq; adeò morem, sic perpetuum incorruptumq; Boiemi vel hodie retinent, vt dum nuper Ludouicus Pannonię Rex, Dyadema te quoq; regni Boiemiæ inaugurandus esset, eiusq; rei gratia, duo fratres germani Tursones, Ioannes Vratislauiensis, Stanislaus Olomucensis Episcopi, Pragam venissent, cuperetque Stanislaus natu iunior, Ioanni tanquam fratri seniori de loco functioneque sua concedere, vehementer proceres nobilitatis resistebant dicentes, vbiuis alibi in locis priuatis se facilè sustinere posse, vt fratres inter se ætatum, officiorumque & honorum discrimina vsurpent, at in publico munere defungendo, publicum decus personarum à maioribus acceptum, non esse commutandum. Vladislao Pragam cum ingenti gloria reuerso, significatur, ipso absente, Sobieslaum filium Sobieslai Principis, tumultu in Morauia suscitato, vrbem Olomucium fœdè direptam occupasse, occupatamque in hanc diem possidere. Maiorem hæc indignationem quàm curam iniecerant, Rege indignante, quòd labore & itinere defesso, ne domi quidem requiescere liceret. Vt igitur hac modestia quàm

Triumphans Fridericus Mediolanum ingressus.

Sacramentum fidelitatis exigit Cæsar.

Honor Regi à Cæsare habitus.

Militibus præmia distributa.

Insignia regni Boiemiæ muta ta.

Cui concessa sit auctoritas coronandi Regem Bohemiæ.

Sobieslaus Sobieslai principis F. Olomucium diripit.

primum leuaretur, cum tumultuario milite in Morauiam pergere accelerat, positisq; ante Olomucium castris, in tantum pauorem Sobieslaum conijcit, vt desperata defensione, nihil aliud à Rege per Otthonem & Conradum patrueles petierit, quàm vt sibi vna saltem arx in Boiemia attribueretur, quæ vagum tecto reciperet, ac rerum egentem aleret. Datum responsum, curaturum Regem, quum in Boiemiam redierit, vt Sobieslaus ibidem arcem consequatur. Ea arx Prinda fuit, in quam captus vinctusq; deductus est, & per longum annorum spacium custoditus, priusquam ope Cæsaris libertati restitueretur. Adduxerat secum Rex architectum ex Italia, fabricandis pontibus egregium, iam dudum meditans, ponte lapideo, Vultauiam prope mœnia, maioris minorisq; Pragæ, latè exspaciantem coniungere. Firmitatis inprimis, & vtilitatis, dein venustatis quoq; habita ratione, quæ quidem omnia ad extremũ consequutus est, artificio & diligentia architecti, qui ita vt oportuit, factum, & curatum opus dedit, quatuor & viginti pilas, fornicesq; in latitudine complexum. Sed interim dum fundamenta adhuc illius iaciuntur, noua rursus Mediolanensium rebellio, Vladislao, ab ipso Daniele Præsule, quem sibi multis officijs Cæsar commendatum in Italia retinuerat, significatur.

Prinda arce captiuus includitur.

Pons Pragæ supra Vultauam mirãdi operis extructus.

Boleslai Distorti filij. { *Vladislaus II.* / *Boleslaus Crispus.* / *Miecislaus Senex.* / *Casimirus.* }

a *Hic est Henricus Episcopus Olomuzensis vel Henricus Regis frater, pòst Episcopus Pragensis, ille verò auunculus Regis.*

b *Expeditio Hierosolymitana Lucio & Eugenio Pont. Max. Procurata maximè verò à sancto Bernardo Abbate Clareuallense. Anno 1146. Nomina dedere potissimi orbis Christiani Monarchæ.*

c *Manuel Comnenus sororem vxoris Conradi Cæsaris habuit coniugem, quam Irenen dicunt proditoria perfidia veneno immissum exercitum concidit liuore ductus Imperatoris Occidentis.*

d *Henricus V. sororem Boleslao Distorto, filiam Christinam Vladislao filio coniuges tradidit. Hic à fratribus regno eiectus ob affectatam portionẽ reliquorum fratrum faces addente Christina coniuge, de cuius superbia multa scriptor Polonus.*

e *Sueno rex Daniæ Erici quinti filius, vel Canutus Nicolai nepos, qui de regno Friderici tempestate certabant.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER TREDECIMVS.

Apiæ tum Cæsar hyemabat, nequaquam ocio deditus, sed rerum suarum satagens, id curabat, vt prætores in suũ nomen iuratos, per ciuitates Insubriæ, Lombardiæq; constitueret, factiones in illis comprimeret, iudicia ad leges reuocaret, omnemq; deniq; armorum in vtraq; regione causam, tumultumq; tolleret. Eiusq; rei gratia legatos ad singulas ciuitates insigniores mittebat. qui Mediolanum diuerterant, vt viderunt Gualuaginũ reuocatum, restitutumq; in Senatu Principis authoritate præsidere, ad Senatum se, à Cæsare institutum, aiunt, & ad Prętorem vrbis missos, ac præterea ad neminem alium. Si senatus ipsis legitimus datus fuerit, mãdata se Cæsaris expositutos: sin id minus fiat, reuersuros vnde venerint. Magnus ex hoc animorum motus factus, non in curia modò, verùm etiam in foro, ita vt parum abfuerit, quo minus legati à promiscua turbã lapidarentur.

Mediolanenses denuò Cæsari rebelles.

daretur. Qua re plurimùm offensus Cæsar, delectũ rursus per Germaniam & Italiam habet, vt redintegrato bello, perfidiosos, insidiososq; & fallaces ciues quàm acerrimè persequaretur, seuocatoq; Daniele cum eo agit, vt negotium su scipiat, eatq; in Boiemiam ad persuadendum Regi suo, vt vel ipse sociam militiam repetat, vel subsidia se digna in illam suppeditet. Eodem tempore Hungariæ Regina, post obitum Geysæ Regis, vidua cum filio pupillo, cui Stephano nomen, relicta, & ipsa auxilia contra discordes Hungaros, regnumq; ad alterũ Stephanum Belæ filium trahentes, ambiebat affinitatem, Vladislao per sponsalia offerens, per quæ filiam suam Stephani sororem, filio Vladislai Suatopluco despondebat cum amplissima dote. In vtramq; partem nutantẽ, & vtrisq; satisfacere cupientem, quando vtrobiq; rem sibi & decori, & emolumento, & præsidio futuram perspiciebat: hanc tandem rationem à Daniele non improbatam, Rex secutus est, vt Fridericum filium, adiuncto ei Theobaldo fratre cum auxiliaribus copijs ad Cæsarem proficisci iuberet, ipse curam belli Pannonici in se verteret, quę magna instabat aduersantibus pupillo Hungaris bellicosissimis, qui Czæcli cognominantur, & ab illis stantibus Græcis, qui cum a Manuele Cõstantinopolitano imperatore suppetias ferebant. Hi omnes Tibisco amne traiecto, antequam Vladislaus Hungariam ingressus esset, tãtum alteri Hungarorum factioni metum obiecerunt, vt trans Danubium castris motis, vlteriorem ripam ambigui trepidiq; obsiderent. Superueniens Vladislaus hanc illis trepidationẽ excussit, confirmatis illorum animis robore equitum peditumq;, quos ex Boiemia & Morauia adduxerat & ad hoc persuasis, vt in citeriorem ripam ad vetera castra redirent, hostemq; ibi opperiri, vel porrò aduersus illum progredi non dubitarent, cum repentè Czæcli, per turmas cõglobati, latissimaq; fronte explicati, se primi ostendunt, eosq; sequebantur, quos Albanesos vocant. In vtroſq; se Hungarorum equitatus acriter eõcitat, primoq; concursu æquls viribus rem agit, dein adeò impetum remittit, vt nisi agmina illius extrema equite Boiemorum cataphracto firmata fuissent, haud dubiũ erat, quin fuga & clades ingens accipienda fuerit. Sed ita vrgebant Boiemi Morauiq;, & præ se Hungaros agebãt, vt nullam nisi in pugna, quam & ipsi fortissimè pugnabant, spem illis relinquerent, donec auersi Częcli, Græculiq; retrò ad aciem & castra effuso cursu ferrentur. Stabat enim Manuel acie pedestri instructus ante castra. Instruxerat ex suis quoq; Vladislaus similiter suam aciem, similiterq; loco non mouebatur, postquam nemo erat qui eum lacesseret, aut quia defunctum se periculo illius diei arbitrabatur. Postero die Rokyta miles Boiemus, iam inde ab expeditione Hierosolimitana à Conrado & Principibus Germaniæ facta, sub Manuele militans, eidemque ob industriam probatus, specie transfugæ in castra Boiemorum transfugit, perductusque ad Regem habere se ait, quæ referenda ad illum, sibi data à Cæsare Constantinopolitano sint. Iussus illa referre: Non, inquit, eo animo se in Hungariam Cæsar venisse dicit, vt litem duorum Regulorum vi & armis dirimat, alioqui tota acie heri certaturum fuisse, si pugnæ auidus esset: sed cum alter illorum in causa regni ad Cæsarem prouocasset, æquum iudicasse, causam illam à se cuius intersit esse cognoscendam: complures namq; regiones, quæ imperij Constantinopolitani fuerint, Reges Hungariæ sibi vindicare, si quid interim præter ius ab vllis turbatum sit, id aliorum temeritati assignari debere: nec enim ad nutum dominorum, præsertim in expeditionibus, omnia fieri ab ijs, quos secum ducunt. Sed nihil adhuc tamen eiusmodi intercessisse quod impediat, ne controuersia sine sanguinis profusione componatur. Videri autem Cæsari, quòd Stephanus Belæ, vti natu maior, Stephano minori debeat anteferri. Hæc tantùm Rex ad ista respondit. Non hic ætatis certamen, sed successionis esse, quam sibi nemo vindicare, nisi suus legitimusque

Daniel Episcopus sollicitat apud Boemos Cæsari auxilia.

Fuit hæc Mironslai Ruttenorum Principis filia.

Rex filium Cæsari suppetias allatum mittit, ipse bellũ Hungaricum suscipit.

Bellum Vladislao Regis in Hungaria pro Stephano Geysæ II. filio.

Rokyta Gratum Cæsarem Regi conciliare studet.

Hungari possident multas Græci Imperij prouincias.

Lis inter Reges Hungariæ amicè composita.

hæres poteſt, hac ſalua, de cætero facilè tranſigi poſſe. Quemadmodum mox incredibili vtriuſq; partis voluntate tranſactum eſt, vt filius Geyſæ Regis regnaret: patruus autem portionem, quam ſortitus eſt, ſibi retineret. Tantæ autem exiſtimationis apud Mannelem fuit Vladiſlaus, vt vltrò conſpectum congreſſumq; eius expeteret, cuius voti factus compos, maiore adhuc præſentis, quàm abſentis admiratione captus eſt, exiſtimauitq; ſua neceſſitudine digniſſimum, qua vt in perpetuum ſibi ſuiſq; illum deuinciret, Petro nepotulo ſuo, Vladiſlai ex Friderico neptim in matrimonium dari impetraret. Sponſam futuram præſenti ſtatim arrha, nempe purpura, cocco, & gemmis precioſis ſubarrans, ſed munificentiam reginæ Hungariæ, qua erga Vladiſlaum & Suatoplucum generum ſuum vſa fuit, nullis muneribus potuit exæquare. Porrò Fridericus Cæſar in obſidione Mediolanenſi, multò quàm prius terribiliorem, crudelioremque ſe vrbi exhibere, nulli eius ædificio parcere, loca ſacra profanaq; machinis & tormentis proſternere, nullumq; tempus ſatis tutum, ſtrata rurſus erigere cupientibus pati: neminemq; ciuium capere, ſed cōfeſtim obuium quemq; interficere, totus denique ad excidium totius ciuitatis animo obſtinato vergere, excluſis omnibus deditionis conditionibus. Per proditionem tandem Iudæorum vrbe potitus, illam diripiendam, exurendamq;, ac ſolo æquandam militi tradidit, ducto ſuper ruinas aratro, ſale inſperſo, non ad cōdendam denuò Mediolanum, ſed ad ſepeliendam, ſolitudineq; & ſterilitate damnandam tali ſulco vſus. Gualuaginus author rebellionis, & dux belli, dum audentiùs in armis reſiſtit, vulnere accepto interceptus eſt, atq; iræ Cæſaris adhuc flagranti oblatus, triduoq; ſub menſa in modum canis detentus, & crebris flagellis cæſus, quarto deinde in Germaniam perpetuo carcere puniendus, ab ijs quibus datum negotium, deducebatur. Friderico Boiemo inde amplis varijsq; cum ſpolijs domū ad parentem remeante, ſed abſq; Theobaldo & Daniele, quorum alter ſua ſponte illic ſubſtitit cupidine militiæ continuandæ captus: at Danielem Cæſar, quoniam ſæpius opera eius vtebatur, à ſe non eſt paſſus abſcedere. Erat enim in multo ſermone, nimia hæc illius in Mediolanenſes ſæuitas, quæ nimium illi negocium allatura videbatur, nimis multis occaſum tantæ vrbis, ſæuitiamq; in ciues deplorantibus, ob eamq; rem ad defectionem reſpectantibus. Acceſſit in cumulum ſimultas cum Alexandro pontifice Romano, & talis propemodum contentio, qualis quondam inter Iulium Cæſarem & Pompeium magnum viguit, dum ille ſuperiorem non tolerat, neq; hic parem ſuſtinere poteſt, vnde compares etiam ferè motus in republica Chriſtiana exorti. Quippe Cæſar pulſo Roma Pontifice, vt ille olim Pompeio, omnem quaſi Romanæ Eccleſiæ ditionem occupauerat, Alexandroq; legitimo pontifici æmulum, primò Victorem: hoc mortuo, Paſchalem: dein Caliſtum, pòſt Innocentium oppoſuit, qui tamen omnes immatura, execrabiliq; propter infamiam ſchiſmatis morte perierunt, ſuperſtite Alexādro, qui exulabundus ad Regem Philippum in Galliam perfugerat. Ibiq; in perſugio Clarimontis concilio habito, Fridericum anathemate ferijt, nulloq; timore de hac ſententia dimoueri potuit. Imò per hanc perſeuerantiam Ciſalpinæ Galliæ populos in tantam libertatis ſpem erexerat, vt arma reſumerent, præſidiaq; Cæſaris ex arcibus illius & munitionib. deijcerent, ac nouam vrbem conderent, de nomine pontificis Alexandriam nuncupatam. In quā millia quindecim Colonorū, ex omnib. eius regionis ciuitatibus deducta ſunt. Talis deniq; huius perſeuerantiæ fuit exitus, vt Cæſar repreſſa tandem iracundia, cum Pontifice rediret in gratiā, eiq; omnia Eccleſiæ bona intercepta reſtitueret, ac cōmuni deinceps conſilio Rempublicam Chriſtianam ambo adminiſtrarent. Inter quæ, tam Theobaldus frater Vladiſlai, quàm Daniel Præſul Pragenſis, in Italia fato conceſsêre: prius Theobaldus mortuus, aura ſibi Italica nō valde aſpirante,

Pax facta fœdera ſancita cōnubijs confirmata inter Græcum Cæſarem & Boiemiæ Regem.

Vrbs Mediolanenſis à Friderico Cæſare funditus euerſa.

Anno 1163.

Fridericus Regis filius domū reuerſus Theobaldus Regis frater & Epiſcopus in Italia manent.

Bellum inter Pontificem & Cæſarem ſimile bellis ciuilibus Cæſaris & Pompeianis.

Antipapæ à Cæſare creati.

Papa fugit in Galliam.

Alexandria in perpetuam Friderici Cæſaris ignominiam condita.

Mors Epiſcopi et fratris Regis in Italia.

ſpirantẽ,corpus eius,vt rogabat.Clatouiam Boiemiæ oppidum delatũ,in Cœnobioq́; conditum,In quo ille ſodales Dominicaſtros inſtituit. Dein ex peſte ſæuius Romæ graſſante,Daniel obijt.Huius quoq; oſſa,ſed longiore pòſt tẽpore,ambitu affinium magis quàm religione,Pragam perlata ſunt.De ſucceſſore eius inter tres ambigebatur, quiſnam illorũ deligeretur. Petrum & Ioannem Boiemi,vt pote ambos Boiemos fouebant.Regina autem pro Friderico Saxone,propinquitate quadã ſibi coniuncto, acriter certabat: & cum nullo pacto obtinete poſſet,vt exrernus domeſticis pręponeretur,flexit orationem ad preces,quodq; iure non potuit,per gratiam Friderico impetrauit,vt Pontifex inaugurarerur. Nam aliâs hunc bolum omnibus iſtis filius regis Albertus eripuiſſet, ſi antea non fuiſſet ad Salcemburgenſem Archiepiſcopatum tanquã ad metendam meratiorem inuitatus.Paulatim inde rex ætate ingraueſcente, curis regni,& laboribus prægrauari,ſecumq́; medirari de onere tam graui vel deponendo,vel alleuando,idq́; cum fieri poſſe,niſi aliquo in ſollicitudinis partem admiſſo,non videret,ad Vogiſlaum,quem pręter cæteros proceres beneuolentia proſequebatur, grauiorem negotiorum molem conuertit, additis cum quibus conſilia actionesq; communicaret. Ipſe extructo ſibi in Strahouienſi ſeceſſu conclaui,in eo velut in oportuno diuerſorio cum cœnobitis diuerſatus eſt, laudans ſubinde [b] Manuelem Bizantium Cæſarem,quòd depoſito imperio,viram monaſticam ſecutus fuerit. Cæterùm breui tempore Vogiſlaus, magnam in ſe multorum, inter quos Suatopluci quoq; regis filij, inuidiam cõflauit,propter benignum & largum erga ſe regis fauorem, ex re bene adminiſtrata conceptum, adeò vt idem Suatoplucus obuium ſibi eum ante cubiculum regium habens,eiuſmodi verbis inuaſerit: Quouſque tandem regnum ſpoliare per regias largitiones abs te extortas non ceſſabis? Quoad,inquit,tu rex deſignatus non fueris. Quo ille reſponſo irritarus, ſtringit pugionem,& fugientem in cubiculum,rege coram,ſauciat,nemine in illum inijcere manum auſo,quanquam rex comrpehendi illum iuſſerit. Sed nunquam deinde in cõſpectum regis Suaropluens venit, aliquamdiu in Hungaria apud Stephanũ regem,poſthac vxore mortua in Bauaria apud Albertum fratrẽ ſuum, vſq; ad exitum vitæ commoratus. At rex ocio,& ſeceſſu Strahouienſi,vel primoribus rantùm labijs deguſtato, abduci ab illo ne hoc quidem incõmodo accepto,potuit, ſed regno potiùs toto cedere Friderico filio maluit.non omnibus conſilium illius comprobantibus:non quòd Fridericus ſucceſſione patrum dignus eſſet, ſed quòd vnum regnum, duos reges alere vix bene poſſet, quodq; duobus ſeruire dominis videretur difficillimum. Atq; in hac hominũ diſtractione,ſtatus quoq; regni diſturbari cœpit, patris filijque authoritate apud ſubditos indies magis ac magis elangueſcente. De qua re certior factus Vdalricus frater Sobieſlai, quem in arce Prinda Vladiſlaus vinctum detinebat, imminere cupiditate ad regnum incepit, Cæſaris maximè gratia fretus, quam ſibi aſſiduitate ſua,qua toto decennio,quo frater carcerem triuit,caſtra illius aſſectatus fuerit,in tantum conciliauit,vt diceret ſua ſponte Cæſar,ſe omnia eius cauſa velle,peteret modò,ſi quid concupiſceret: In præſens,inquit, hoc cupio,vt ſolutum vinculis fratrem videam.Cæſar laudata fraterna pietate, dat confeſtim ad Vladiſlaum literas de laxando dimittendoq; Sobieſlao, non tamen dimittebatur.Dat rurſum alteras,vt Norenbergam ad cõuentum principum veniat. Tum ille Sobieſlaum miſſum facere, quàm ſe de ſeceſſu ſuo mouere maluit. Quum ſordidatus Pragam adductus eſſet Sobieſlaus veſte attrita, barba promiſſa, capillo deorſum longè dependulo, templum primò honori Domini & amicis eius conſecratum, ingreſſus ad aras, Deum adorauit, magna ſpectantium miſeratione, qui immundam eius, & ſqualidam fortunam miſerebantur. Inde ad regem iter flexit, offenſionis cul-

Fridericus XV. Epiſcopus Prag.

Albertus frater Regius Archiepiſcopus Salzburgenſis.

Rex Vogislao Regni adminiſtrationem delegat.

Vogislaus integritate ſua Suatoplucum Regis filium hoſtem habet.

Pugione læditur.

Suatoplucus in exilium concedit.

Fridericum filium Rex viuus ſucceſſorẽ declarat, tota illi cõceſſa adminiſtratione. Multos offendit.

Vdalricus Sobieslai frater capti decenniũ Cæſari ſeruit. liberari petit fratrem.

Sobieslaus carcere dimiſſus.

Gratias Deo Regi eiusque filio agit ob liberationem Sobieslaus.

Calumniae in Fridericũ confictae.

pam deprecaturus, à quo leniter & clementer acceptus. Non eadem humanitate à Friderico filio accipi visus est, propterea quòd manum illi, cum fortè ex dolore eius laboraret, non porrexerit. Tamersi verò satis de illo dolore pluribus constaret, nõ deerat tamen calumnia, quæ in aulis regum magna vi regnat, Fridericum insimulans, quòd solutioni libertatique Sobieslai inuidens, eaq; re tanquam æmulum auersans, salutare eum manu dignatus non fuerit. Et quasi iam exploratas haberẽt insidias, orabant Sobieslaum, vt sibi à Friderico caueret, ne ab eo luminibus priuaretur. Subduxit ille se per tempus, & rectà ad fratrem ire festinans, comitantibus illum nonnullis Boiemis mutationis rerum cupidis, totam Cæsaris aulam fabula confictæ de Friderico suspicionis complet, nouamq; rursus, tam in Vladislaum, quàm in Fridericum concitat inuidiam. Ad hanc sedandam, simulq; impetrandum, vt regimen à patre in filium translatum, per Cæsarem confirmaretur, Fridericus Præsul Pragensis, & Vanieo Melnicensis Comes oratum missi, aliud exorare nequiuerunt, nisi vt rex Vladislaus, vel ipse regnum continuaret, vel daret liberam Boiemis eligendi successorem potestatem. Non enim dubitabat, quin aut Vdalricum, aut Sobieslaum illi legerent, quos ambos ita sibi fœdere addictos habuit Cæsar, vt quæ ipse vellet, illi facerent. Iniunxit tamen vtriq;, vt Vladislao, eum quem regem decerer, honorem perpetuo haberent, eidemq; omnia liberaliter suppeditarent, quibus ad vitam quam delegit, sustentandam opus foret. Qua conditione tanquam degenere vti ille noluit, sed de ingratitudine Cæsaris & inconstantia inter suos questus, quòd spretis veteribus amicitijs indulgeret nouis, in Lusatiam ad regionem Budisinensem, & ad alios Iudith vxoris suæ fundos dotales cum gaza regia, Premyslaoq; & Vladislao filijs migrauit, abducens secum vxorem quoq; Friderici filij, quem petijt, vt & ipse tempestati ad tempus cederet potiùs, quàm pro regno cum multorum bonorum exitio pugnaret. Si se auguria non fallerent, augurari diuturna hæc non fore, ipsumq; per amicos, quos sibi nunc incolumes seruauerit, in suum locũ cum maiore gloria restiturum iri. Ita Fridericus, voluntarium in Pannonia apud Belam regem affinẽ suum subijt exilium. At Vladislaus rex in secessu suo, non amplius quàm menses quatuor superstes fuit, studiosissimus vsq; ad mortem religionis amplificandæ. Nam præter cœnobium Strahouiense, in quo sepeliri voluit, Plassense insuper & Teplicense à fundamentis excitauit, dote omnib. assignata quàmamplissima. Hic rebus Boiemis quinq; & triginta annis præfuit. Rursus deinde Interregnum propter crebram principum mutationem fuit. [c] Nam Vdalricus regnum sibi à Cæsare delatum, celeriter ad Sobieslaum ceu fratrem ætate priorem transtulit, & is principe loco contentus, ad regiam dignitatem nimis sumptuosam, præsertim ærario omni pecunia exhausto, Boiemisq; per tributa planè exinanitis, aspirandum sibi non putauit. Sed principatum quoq; malo auspicio est auspicatus, à cæde præfecti arcis Prÿndæ facto initio, quem Pragam ad se vocatum, sua manu interfecit, doloris magnitudinem facinori prætendens: grauissimè enim præfectus eum in carcere habuisse ferebatur. Sed cum neq; hoc prætextum ad abolendam cædis infamiam valere sensit, ad publicam vsq; pœnitentiam se demisit, Friderico Præsuli se prosternens, facinus admissum cum gemitu deplorans, Dei misericordiam communibus cum illo precibus deprecans, cognatis pro homicidio satisfaciens, atq; ita demum fidem fecit, vi doloris & iniuriæ victum se peccasse. Circa idem tẽpus Gualuaginus corruptis custodibus è dutissimo in Germania carcere euolat, habituq; rustico, ad Insubriam suam redit incredibili omnium Insubrium lætitia: quia præter omnem spem hoc illis obtigit, vt amissum & iampridem à multis deploratum, incolumem reciperent ducem, sperantes cætera quoq; per illum, quæ deerant, se recuperaturos: atque ante

Aula Cæsaris concitata aduersus Regem et Fridericum. Fridericum Cæsar confirmare non vult.

Rex cõcedit è Bohemia in Lusatiam.

Fridericus ad Belam III. Vngariæ Regem.

Vladislaus Rex religioni addictissimus regnauit annos 35. obijt Anno 1174.

Interregnum.

Fridericus interrex I. Vdalricus interrex II.

Sobieslaus Interrex III. sua manu præfectum Prundensem interfecit.

Pœnitentiam agit.

Gualuaginus carcere elapsus Mediolanum repetit.

ante alia omnia vrbis Mediolanensis veterem statutũ, cum noua eius instaurationem,ad quam exequendam,non cogitatione ille & cura tantùm,sed labore insuper & impensa, omnium vicinarum sociarumq; ciuitatum adeò incubuit, vt breui opera eius opus insigne extaret. Sed non tamen illud Cæsarem perinde atq; ipsa Genua rebellis commouit, ad cuius vrbis expugnationem cum Boiemiæ princeps ex promisso de copijs auxiliarijs appellaretur, ambo fratres delectũ militum habuêre, tardè nomina dantium, quoniam longam, & sub tenui stipendio propter inopiam ærarij, militiam instare videbant: donec Vdalricus, qui se ducem agmini in Italiam ituro offerebat, spem ingentis prædæ omnibus ostenderet, vbi primùm Italiam attigerint. Hanc spem prompriùs quâm ducem sequentibus, in Boiemia statim rapto viuere incipiunt, eandemq; licentiam rapiendi per Bauariam usq; ad Sueuiam retinent. Ibi Vlmæ oppido benè opulento dum appropinquant, Legatos oppidani obuiam mittunt, Bolemos orantes, vt sine maleficio & iniuria agros illorũ transeant, id nisi fiat, veren se, ne res ad arma & cædem veniat. At illi, non solùm à legatis, sed à duce quoque suo eadem prohibente, manus ægrè abstinent. Conclamatur igitur in oppido ad arma, simulque agrestis turba armatur ad conserendam cum Boiemis pugnam, in qua paulò minus trecenti Boiemorum desiderati sunt. Mox gentes Alpinæ similiter rapinis vexatæ, bonam præterea illorum partem decerpserunt. Ita aduentus Vdalrici cum conciso & lacero agmine, non admodum gratus Cæsari fuit. Perseuerauit tamen Vdalricus in castris Cæsaris ad tertium mensem, quo posteaquam Genua capta est, accepto commeatu domum inglorius repedauit. Octo enim tantùm comites eum sunt comitati, cæteris omnibus furtim palamque dilapsis, aut occisis. Qui in Boiemiam profugerant in eos diligenter inquisitum, & circiter septuaginta reperti, suspendio vitam omnes finire coacti sunt. Intercesserat tunc dissensio inter Henricum Austriæ principem, & Conradum Znoymæ Marchionem, vsque ad mutuas excursiones, populationesque, in quibus [d] Henricus superiot habebatur. Sed non destituit auxilio Conradum Sobieslaus, amboque Austriam ingressi, oppidum ibi Rhetium expugnant, diripiuntque, ac terrore & fuga circum omnia complent. Opponit mox illis aciem Henricus, in prælioque malè acceptus, seorsum ab alijs fugæ se mandat, ad arcem suam bene munitam, sed per pontem pessimè concinnatum celerans: quo interrupto cadit cum equo, crureque fracto, tertium post diem ex dolore moritur, magna cum inuidia Sobieslai apud Cæsarem & alios Germaniæ Principes. Quam rem vt ex literis amicorum & quibusdam eorum internuncijs accipit Fridericus, erigit animos, seque ad dignitatem recuperandam confirmat, ac mox in Bauaria ad fratrem suum Albertum properat, vt per eum sibi, suaque item opera, fauorem & beneuolentiam principum colligat, quos gratia apud Cæsarem maximè pollere sciebat. Interim Sobieslaus aliud facinus Cæsari æquè intolerandum designat. Dissidium inter duos fratres de regno Hungariæ erat: quorum Emericus ad Sobieslaum confugiens; fidem eius implorabat, vt eiusdem fiducia securus ad Cæsarem perueniret, tanquam ad vltimum regum Christianorum perfugium. At ille captum hospitem, reduci in Hungariam ad fratrem iussit, quod certè, vt erat indignum, sic etiam videbatur omnibus, Cæsari præterea minimè talem ferendum, qui ad se cuiusquam profectionem impediret. Itaque placuit Sobieslaum ad concilium principum vocari. Morbum ille iurare, quàm venire maluit: ideoque præsentis Friderici ratio ibi habita, ad eumque principatus Boiemiæ à Cæsare per vexilla, more solenni delatus est. Sed quia deerant armati milites, qui eum Pragam deducerent, profectio in aliud tempus dilata fuit. Nam Sobieslaus obsessis omnibus vijs ad Hercyniam syluam, qua Fridericus transiturus erat, armis se tueri

Genua Cæsari contumax.

Vdalricus auxilia Cæsari fert.

Præda dulcedine deliniti Boemi certatim nomina dant.

Vlmæ & in alpib. malè mulctati Bohemi.

Capta Genua Vdalricus cum comitibus reuersus, in desertores seuerè animaduersum.

Bellum inter Henricum Austrium & Cõradum Morauum.

Sobieslaus Cõrado fauet.

Henricus in ponte Captus moritur. Anno 1177. Hic fuit primus Dux Austriæ.

Fridericus regnum repetit. In aulam euocatur Sobieslaus.

Fridericus inuestitur regno Bohemiæ à Cæsare.

Sobieslaus impedit Friderici ingressum.

decreuerat. Inter hanc dilationem tædio moræ, miles sine mercede militans de stationibus dissipatur, & concordia quæ Sobieslao cum Cōrado Marchione fuit repentè sciinditur, seque cum Friderico coniungit, iam cum fratre suo Alberto difficultates per viam impeditam omnes superante, Pragamque iter cœptum magna celeritate continuante. At Sobieslao, non vt dispergere, sic recolligere suos facilè fuit, præsertim aduersario nimium festinante, vt qui ne ad deliberandum quidem satis temporis concederet, manendumne Pragæ, an illa cedendum esset? diuisa enim in vtramque partem erant consilia. Et quanquam huc magis inclinantia vt se mœnibus, & ciuium erga se studio promissisque crederet, respondit postremò tamen: Quis mihi hoc præstabit, vt promissio illorum fidem teneat, quotum iam multos video ad Fridericum respicere, eiusque gratiam sequi? Nihilominus vxorem illis suam commendat, quæ rebus suis compositis sequutura erat maritum, in Lusatiam se cum trecentis equitibus conferentem. Absente Sobieslao, Friderici statim factio plus altera potuit, expectauit tamen dum vxor Sobieslai cum suis omnibus commodè vrbe excederet, ac deinde mox portas Friderico aperuit, clauesque ad eum tanquam ad principem detulit. Ille honorificè ciuibus appellatis, gratias illis agit, quòd beneuolentiam atque officium sibi promptum in vrbe aperienda præstitissent, clauesque illis continuò restituit, seque & vrbem in illorum fidem committit, atque inde magna frequentia per ingentem gratulationem & lætitiam in regiam deducitur. Ad hunc fauorem non retinendum solùm, verùm etiam augendum, potestatem mox valde populariter gessit, omnes fouendo, nullum spernendo, etiam eorum quos sibi sciebat aduersos esse. Mariti existimationi Elizabeth vxor in sexu quoque suo bellissimè subseruiebat, matronas eadem qua maritus humanitate & benignitate prosequendo, per easque apud earum viros hoc assequendo, vt contentionem nimis contumacem deponerent, qua contendebant, ne Valentinus, quem ipsa à sacris ministrum habuit, cuiusque dignitatem in petendo Episcopatu accuratè commendabat, Friderico demortuo succederet, propterea quòd natione Germanus erat. Hic ergo magis humanitas & affabilitas ipsius Elizabeth, quàm candidati pontificatus Valentini causa ei apud Boiemos profuit. Redierat hoc tempore Cæsar ex Italia, nimisque intempestiuè, nondum videlicet satis ordinatis confirmatisque rebus Friderici in Boiemia. Eundem Fridericum Ratisbonam ad concilium principum vocandum curauit. Sed adeò recens beneficium Cæsaris ante oculos obuersabatur, vt nisi ingratissimus haberi Fridericus vellet, domi sibi remanere non licuerit. Ibatque ita comitatus, vt ire solent Principes, qui dignitatem suam externis ostentant, non ad inuidiam, sed gratiam potiùs conciliandam. Nam gratus eius aduentus tam splendidus Cæsari fuit: sed per illam gratiam longiùs tractus est, quàm putauit, nempe ex Bauaria in Sueuiam ad componendas quasdam ibi ciuitates, quæ Cæsare absente hostilia inter se ceptauêre. Non dormitabat tunc Sobieslaus, sed de nocte etiam vigilabat in colligendo milite collectiuo, vndecunque contrahendo ad inuadendam Pragam, spe illectus, quam ex factione ibi à se relicta conceperat, fore vt illa potiretur. Sed ab illa quoque falsus est, mirabiliter vtriusque factionis hominibus ad tuendum præsentem statum conspirantibus, dum pariter auersantur crebram dominorum mutationem, rarenter in melius se immutantem. Ne igitur operam planè inanem, cum multitudine conglobata sumpsisse videretur, illam ad intercipiendum Fridericum, proximè syluam Hercyniam vijs obsessis ducit. Sed rursus ibi voto frustratus, alia via Friderico insidias vitante, per illam quoque viam eum persequebatur. Trifariam Fridericus diuisas copias habuit, seorsum ibant auxiliares Cæsaris copiæ, seorsum item principum nonnullorum

Cōradus Marchio & Archiepiscopus Salzburgensis Friderico fauent.

Sobieslaus nō fidit Pragensibus.

Sobieslaus in Lusatiā se confert.

Fridericus Praga potitur.

Popularis Fridericus & Elizabetha vxor.

Valentinus XVI. Episcopus Pragensis.

Fridericus ad conuentum imperij Ratisbonam euocatur.

Tentat Pragenses Sobieslaus sed frustra.

Friderico redeunti in itinere insidias locat Sobieslaus.

nullorum Germaniæ. Ipſe verò ex Boiemis & Bauaris ab Alberto fratre ſubmiſsis, tertium agmen conflatum duxit, ſuperansq; Miſam flumen, iuxta oppidum Beronam fluens, caſtra in ripa fluminis à Boiemis Lodiniece dicti, inter vepreta poſuit. Ibiq; cum Sobieſlaus aſſecutus, atq; loco ad fallendum apto lætus, & ipſe latebras haud inde procul occupat, præmiſſis ſpeculatoribus ad explorandas Friderici vires. In quos cum explotatores eiuſdem Friderici neſcientes tam prope Sobieſlaum adeſſe, incidiſſent, pars eorum maior capti, cæteri ad vnum interfecti ſunt. Ex captiuis cognitum, expectare Fridericum Morauos, qui propediem cum Conrado eorum Principe affuturi eſſe dicerentur. Satis eſt, inquit Sobieſlaus, ſemel nos à Friderico deceptos fuiſſe, non eſt cõmittendum vt iterum nobis elabatur è manibus, & repentè ante lucem caſtris Friderici improuiſus ſuperuenit. In tam ſubito & inopinato caſu, pauci erant qui arma corriperent, quibus in hoc vterentur, vt ne inulti caderent, alij ſicut fieri in magna trepidatione ſolet, ſine vllo certamine per diuerſum fuga ferebantur pertracto ſecum Friderico, ne quid mali per tenebras contraheret: ij de die rurſus aggregati, ad vicum Perciee cognominatum, vbi Conradus cum Morauis aderat, conueniunt. At victor Sobieſlaus ſuos vrgebat, vt præda caſtrorum in præſens omiſſa, eodem impetu, eademq; celeritate Germanos à principibus miſſos aſſilirent. Inuentiſque caſtris illorum, milite fuga ſimiliter diſſipato, vacuis, ad tertia caſtra in quibus Cæſariani inerant, die iam diluceſcente veniunt. hos vt viderunt ad reſiſtendum paratos, ſublato clamore, ſumma vi manus inter ſe conſerunt, pugnamque ad horam vſque tertiam ancipiti fortuna producunt, ac tum demum laſſi grauatique labore Germani, loco & caſtris Boiemis cedunt. Captus in pugna eſt Tribunus militum, vir ſtatu corporis ſuper cæteros eminens, eoque procerior viſus, quòd equo prægrandi & cataphracto, ipſe cataphractus inſidebat. Hic enim ad Sobieſlaum perductus eſſet, in medio caſtrorum eum ſtatui, & circum tumulum aggeſta manibus militum terra erigi, totumq; cum equo adobrui iubet, acceptam à Cæſare iniuriam, hac noua calumnia cum crudelitate coniuncta ſe vlciſci iactans. Extat in hanc diem tumulus ita in plano ibi ſitus, vt congeſtitius non autem à natura factus eſſe videatur. Permiſſa inde militi omnium rerum per omnia caſtra diripiendarum, interque ſeſe partiendarum poteſtas. Quo in negocio, dum alij corpora etiam mortuorum armis aut veſtibus nudant, alij præterea annulos & torques in nudis membris perſcrutantur: alij ciſtas effringunt, ære ſumptuoſaque ſupellectile graues: alij deinde viliora, pro conditione quiſque ſua ſectantur, tantum temporis eſt conſumptum, quantum ſatis erat Friderico ad inſtaurandas vires, quas pro tuenda meliùs Praga, raptim ex ſponte accurentibus innouabat reficiebatq;. Duobus autem ſolùm diebus, quàm Sobieſlaus iter Pragam, agmine quadrato anteuertit, effundente ſe obuiam multitudine ciuium armata, præter opinionem frequentiore. Qua Conradus viſa, ſi eandem, inquit, iſti ad ineundam pugnam, quam nunc ad arma geſtanda alacritatem attulerint, iubeo te Friderice de ſumma rerum bene ſperare, nempe viciſti tanto robore ſuffultus. Poſtero igitur mox die, ambo in locum, quem Boiemi Boglſtie vocant, quaſi tu Latinè Martium campum dicas, ad luſtrandos eoſdem ciues, atq; in cohortes diſtribuendos deſcendunt. Ibi aliquot ex ijs validæ cohortes decerptæ ſunt, reliquus numerus ſagittarijs adnumeratus, & cæteris ex Morauia & Boiemia militibus immixtus. Adeſt ſequenti die Sobieſlaus ex ſucceſſu minax & ferox, ad eundem campum, noctéq; tantum ad quietem ſuorum interpoſita, mane aciem ante caſtra explicat. Similiter Fridericus & Conradus ante mœnia faciunt. Dato vtrinque ſigno, ingentibus animis confligunt acies, modiſque omnibus ſibi inuicem acriter inſtant, eques equitem,

Sobieſlaus Fridericũ tripartito agmine proficiſcẽtem ter quoq; profligat.

Cataphractũ terra obruit Germanum in Cæſaris contumeliam.

Præda militi conceſſa.

Pragenſes dediti Friderico.

Cruentũ prælium ad Pragã.

pedes peditem, hastis, pilis, telis, gladijs premens, Sobieslao vociferante, ne ferro parcerent aduersus fugaces, aliter nisi cæde fugam tailum sisti non posse. Contrà Friderico bona spe suos confirmante, si opus perseueranter executi fuerint, fore, vt manipuli furum, & latronum, cuneos delectorũ militum diutius non sustineant. Vxor interibi Friderici Elizabeth, dum ea pugna gliscit, quam ex fenestra prospectabar, alleuatis in cœlum manibus, supplex vouisse dicitur templum in eodem campo à se ædificandum, in quo pauperes & egeni hospitio acciperentur, si Christus victoriam mariro contulisset. Votumne, an virtus militum, an vtrumq; in causa fuit, tantam, tamq; constantẽ impressionem amplius sustinere Sobieslaus nõ tolerauit, primusq; fugæ exemplum cæteris præbuit: quem Fridericus vsq; ad pagum Prosyka insequutus, vulnus capiti eius, non tamen letale, sua manu intulit, celeritatique equi magis iam; quàm vlli rei fidentem destitit persequi. Exul tandẽ, extorrisq; aliena in terra mortuus est. Post hanc victoriam Conradus amplissimis muneribus à Friderico est remuneratus, bona parte Morauiæ ei adiecta. Munificè item habitus, Vilhelmus dignitate Comes, opibusq; in Morauia clarus, idem assiduus Conradi militiæ affectator. Hic est, qui in eadem Morauia cœnobium opulentum condidit, quod Caunicense appellatur: expians delicta, quæ per militiam præcipuè Austriacam deliquit, locis Deo quoque consecratis, flamma & ferro iniuriam faciendo. Nec Elizabeth distulit voto se absoluere, quod tunc vouerat de extruendo templo hospitali, in quo pauperes hospitaliter tractarentur, cognomine ei indito ex sancti Ioannis nomine. Ad hæc Fridericus externorum etiam rationem habuit, vt eis liberalitate sua consuleret, quicunque ex Germania nobiliores sui gratiam magis, quàm vtilitatem suam secuti, operam in hoc prælio strenuam nauarunt, optione illis oblata manendi in Boiemia, aut inde abeundi. Qui discedebant, hos præter viaticum sponte datum, equis insuper, vestibusq; holosericis, & vasculis ex argento conuiualibus, auro inauratis exornatos dimisit. Quibus verò permanere placuit, eis pro dignitate cuiusque, aut bonorum partem ab illis qui in pugna absque liberis ceciderant, relictorum addixit, aut locum in aula eum assignauit, ex quo victusque cultusque, & honos adfluerent. Interim domesticorum quoque curam gerens, non modò vt bene meritis præmia tribueret, sed malos etiam vt malè afficeret, qui ex fuga recenti in Boiemia consisterant, seque & suos latrocinijs alebant. Ad quos excipiendos dispositi equites, ad omnes partes, quascunque petisse videbantur, hoc egerunt, vt qui capi potuêre, comprehenderentur, reliquis nulla vagandi, latrocinandique, nec vsquam diutius consistendi facultas præbita, donec quocunque impetus quemq; tulit, dissipatentur.

Elizabeth bene precatur marito.

Sobieslaus manu Friderici vulneratus.

Exercitus cæsus.

Conradus Morauia donatus.

Comes Vilhelmus Caunicensis monasterij fundator.

Militibus ampla stipendia assignata à Friderico.

Pœna desertorum & prædonum.

Stephanus Bela (quod ex Græcis colligitur annalib.) coniugẽ habuit Mariam Isaaci fratris Emanuelis Constantinopolitani Imperatoris filiam, vt sit verisimile neptis suæ marito Manuelem auxilia tulisse. Mirum equidem totam hanc historiam alto præteriisse Hungaros annales silentio. Stephano quidem III. Geisa II. filio fœdus fuisse ictum cum Emanuele Comneno Græco Cæsare produnt aduersus Venetos ob Illyriam & Liburniam anno 1149. vbi plurima oppida maritima suam in potestatem Stephanus redegit. Tunc Emanuel (dolorum & perfidiæ officina) cum Alexandro. P. M. summa pecunia ei oblata de recuperando Occidentis Imperio contra Barbarossam egit. Interea Ladislaus Bela filius imperandi cupidine flagrans sacram coronam surripit, seq; verum Regem (suffragantibus illi plurimis Episcopis & proceribus) esse iactitat. Sed post sex menses moritur. Eius exemplum frater Stephanus imitatus ijsdem suffragatoribus coronatus est. Patrui tum insolentiam Stephanus minimè ferendam ratus, prælio decernendum arbitratus est. Vbi tanta nobilium multitudo

do interijsse dicitur, vt nihil eo seculo Hungaris miserabilius acciderit. Victus Stephanus Bela obijt paulò post anno 1173. ante quem & Rex Stephanus obierat. Ne corriualium Regum bella ferret Hungaria. Nulla tamen hic vel Emmanuelis vel Vladislai fit mentio.

[b] *Manuel imperio cui 38. annos præfuit, sponte relicto, inclusit se in monasterium Pantocratoris, in quo non ita multò post sexagenarius obijt.*

[c] *Cum enim Vladislaus Rex senio confectus Fridericum filium natu maximum inconsulto Cæsare pro se regnum administrare iussisset, successorem ab Imperatore accepit Sobieslaum Sobieslai filium, quem aliquandiu in vinculis asseruauerat. A quo cum sibi metueret, solum vertit cum vxore & liberis, & intra quartum mensem in Germania diem clausit supremum. Sobieslaus regio nomine abstinens principatam paucos annos gessit.*

[d] *Henricus hic est filius Leopoldi, cui Conradus Cæsar Bauariam, eiecto Henrico superbo, tradiderat*

[e] *Emericus Rex Hungariæ ab Andrea fratre impetitus ob regnum, modestia tamen Emerici, acies ad confligendũ parata dilabitur. Nec fuga Emerici extra regnum vlla fit mentio, vel quod fratri sit à Sobieslao restitutus. imo hic fratri vitã donauit.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER QVATVORDECIMVS.

FRidericus post ægrè, ac cum magno rerum omnium suarum dispendio recuperatum statum suum, in maxima difficultate nummaria constitutus, vulgò ab omnibus regno subiectis tributum conferendum edicit, datis tributi exactoribus plerisque Germanis, qui dum exactius, violentiusque delegato funguntur officio, non minus inuidiæ principi quàm sibi contraxetunt, ita vt hæc exactio non valde auspicatum ad principatum Friderico dederit exordium, passim eum criminantibus, quòd à spolijs & rapinis imperium auspicaretur, qui tamen videri esse vindex raptorum vellet. Restinxerat bona ex parte hanc odij flãmam obitus Valentini Præsulis, Friderico apud omnes ordines pręse ferente, quòd neminem ei sufficeret, nisi qui ex parentib. Boiemis esset prognatus. Accidit verò opportunè, vt Henricus Friderici patruelis, ab ineunte pueritia bonis literis deditus, in ijsque domi apud priuatos doctores diu occupatus, confirmata dein ætate, in Galliam ad Parrhysiense Gymnasium, maximè tunc inter alia celebre, se contulerit, vt velut ex fonte, nõ disciplinarum modò, sed etiam virtutum morumq; præcepta abundè hauriret. Quo in exercitio cõmpluribus annis versatus est, desiderio tandem patriæ repetendæ tactus, cõmodissimè ad tempus in illam redijt, suffragio Friderici Pontifex Pragensis declaratus, tanta omnium approbatione, vt summi infimiq; laudibus Fridericum in cœlum ferrent. Sed rursus odium accensum, iam sola nobilitate iracundia aduersus Fridericũ inflammata, quòd magistratum quendam à Boiemis vsurpatum, ad hominem Germanum transtulerat. Missi enim confestim à proceribus & ab equestri ordine, qui cum eo agerent, ne in cooptandis magistratibus nouam rationem institueret, quæ antea non fuit: nunquam alio tempore curiam non solùm Germanis non patuisse, sed ne in aula quidem cõmertium illis quondam fuisse: cæterùm magistratus in Boiemia, neminem nisi Boiemũ gessisse. Quibus verbis quantò minus ille permouebatur, tantò ma-

Exactiones graues populo Fridericus indicit publicanis Germanis constitutis.

Plebs Fridericum minimè amat.

Henricus Lutetiæ eruditus.

Hẽricus XIII. Episcopus Pragensis Vladislai Regis frater.

Episcopi electione plebem pacauit.

Succenset nobilitas Friderico ob magistratum Germano collatũ.

gis illi æstuabant, noua aduersus Fridericum consilia coquentes, haud ignaro Conrado, qui cupiditate principatus tunc statim flagrare cœpit, quando prælium Sobieslao malè cecidit: sibi autem victoriam illam, non autem Friderico imputabat, seq; digniorem honore esse iudicabat, ac nihil tunc nisi sibi æquos iudices defuisse querebatur. At nūc vltrò oblatos se obuijs manibus excipere, & ad iudicium illorum libenter se accōmodare velle. Postquam id difficilius visum est ad persequendū, neq; facultas protinus, ira vt cupiebat, perficiendi negocij dabatur, quoniam Praga à Friderico stabat, & magnus adhuc nobilitatis numerus supererat nullius coniurationis cōscius, res tunc ad dilationē perducta est, & melior oportunitas expectata. Quam denuò Cæsar obtulit, nunquam ex Italia reuersus, quin Principum conuentum indiceret, quia nunquam pax fida diuturnaq; ibi durabat. Quin simul etiam principem Boiemiæ ad publicam deliberationem euocaret, quoties in vrbe aliqua imperij propius Boiemiam sita, principum senatum habuit, vt tunc Ratisbonæ contigit. Quò proficiscente cum suis Friderico, nihilq; de coniuratione suspicante, emersit adeò subitò illa, vt prius Conradus arcem Vicegradum Pragæ occupauerit, quàm eum Pragenses adesse cognoscerent. Hinc ciuitas vehementer perturbata, ciuesque non mediocri metu perculsi, neminem apertum hostē videntes, cui occurrerent. Sed misit mox Conradus, qui Pragenses certiores facerent, se suffragijs primorum ordinum Principem Boiemiæ esse declaratū, congruensq; videri, vt cum prioribus posterior quoq; illorum calculus consentiat, id, quo promptius factum fuerit, eò propensiorem erga se Principem habituros. Respondent: principē se habere cui fidem obligauerint suam, quā fallere non deceret. Atq; inde eunt ad munienda vrbis loca, & ad præsidia disponēda quibus obsidionem arcerent, quam ad sesquimensem sustinuerunt: quo in tempore nullo apparente auxilio, posthac deduntur. Cæsar Friderici vicem incōmodumq; pro sua iniuria dolens, huiusq; sui doloris vehementem concionem apud Principes habens, censuit hostium numero Cōradum cum Boiemis habendum. Exurgit Palatinus Bauariæ princeps Conradi affinis, supplexq; orat Cæsarem, vt interea datis ad Boiemos literis authoritatem interponeret suam, dum ipse vadit, redirq; ex Boiemia, sperare authoritati Cæsaris audaciam Boiemorum cessuram. At illi auditis à Palatino Cæsaris imperiosis mandatis, quibus ad purgandam causam venire Ratisbonam iubebantur, renunciari iubent: Non ita obnoxiam seruituti vitam illos viuere, vt Dei, Papæ, Cæsaris, & Principis sui (hui quot dominorum) iuga ferre illis necesse sit, satis superq; esse, Deo seruire, & Principi suo. Mansuetius submissiusq; Conradus respondit, suamq; causam procurandam Palatino affini commendauit. Mox & Boiemos arrogantis ferocisq; dicti pœnitentia subijt: siquidem viros sex genere & dignitate primores delegerunt, qui ad deprecandam imprudentiam legati Ratisbonam irent. Cæsar, qui pro maiestate nominis, vim quoque maiestatis obtinere voluit, ad vindictam illustrandam erigi Tribunal, & sub Dio constitui iubet, quod fieri solet quoties læsæ maiestatis rei iudicio peraguntur. Allati præterea erant sex asseres (nonnīhil tormenti genus) ad frangendas duras contumacium ceruices, sed ad incutiendum magis terrorem, vt mox apparuit, quàm ad supplicium exequendum, hæc scæna composita fuit. Nam Cæsar in aulam vocatos, satis habuit sæuerissima oratione obiurgare, iusque iurandum ab illis accipere de restituendo in solidum Friderico intra vnum mensem. Cuius rei causa Palatinum quoque Bauariæ principem redire in Boiemiam cum Friderico mandauit, quos Henricus etiam præsul comitatus est, receptis à Cæsare prius more solito suis regalibus. Hac porrò tempestate (ne quis nouam existimet, quia nuper magnum in Boiemia sumpsit incremētum) hæresis Piccardica malo astro micare cœpit, plurimum quippe mali

Conradus suo Marte victum Sobieslaum iactitans principatum ambit.

Cōradus IIII. interrex.

Fridericus ad conuentum imperij euocatur.

Conradus Vicegradum occupat.

Pragēses pertentat.

Mense cū dimidio tolerata obsidione se dedunt Conrado Pragenses.

Proscribit Cæsar Bohemos.

Intercedit Palatinus Conradi affinis.

Bohemi superbè respondent.

Rei Maiestatis Boemi arcessuntur.

Iurant restitutioni Friderici

Regalia capit Fridericus à Cæsare.

mali Boiemis secum innexit,vt res pridem docuit. Auctor eius Petrus cognomine Valdensis,natione Gallus,ciuitate Lugdunus,vir idiota,indoctus,illiteratus,nec dignus inter serios hæreticos numerari, nisi hæresim eius postea Viclefus Anglus Sophisticis argumentis condijsset. Cæterùm quando nemo hactenus hæreticorum mutus repertus est, huic quoq; facultas disserendi eorũ quæ in buccam veniunt, ac præsertim quoties disserendum fuit aduersus Ecclesiæ instituta,aut in eos qui in potestate positi sunt summa aderat. Aderant & opes, vnde alere suam factionem adhuc tenuem potuit. Ex quibus cum timeret periculum, distraxit quas Lugduni habuit possessiones omnes, partemq; de precio,eodem modo quo Ananias & Sapphira,suis domesticis seponens,alteram pauperibus totam erogauit,vt sine opibus,quasi inops absq; vllius timore, suo ductu arbitrioque viueret, & vbi sibi placeret, ibi habitaret. Placuit autem illi, ea pars Galliæ, quæ Piccardia nuncupatur. In hanc igitur Lugduno migrans cum diuertisset,longum post se discipulorum agmen trahens, quos pauperes Lugdunenses cognominabat, celeriter incolas Piccardiæ ita fascinauit,vt & mente, & auribus, oculis quoque cæci euaderent, non iuxta disciplinam Christianam, sed iuxta concupiscentias suas ambulantes. nimirum cæcorum ducum cæci affectatores. Tam latè hoc malum, tantaque vi per domos etiam nobiles vagatum est,quia tardius ei remedium à rege Galliæ adhibitum fuit, vt Ludouicus, eius nominis octauus, post edicta & minas, ad arma postremò venire, insaniamque fanaticorum ferro & sanguinis missione coercere coactus fuerit. Trecentas illorum domus euertit, mœniaque nonnulla solo æquauit: sed nec illi, quos fuga in Germaniam auertit, tutum ibi valde perfugium habebant. Nam Archiepiscopus Moguntinus, ex eorum numero XVIII. viuos comburi iussit, qui rationibus victi, de sententia tamen sua perfida desistere noluerunt. Ergo in Boiemiam tandem reliquiæ illorum confluxerunt, quò sentina omnium sectatorũ confluere solet. Sed loco dein suo de Piccardis. Nunc ad Fridericum reuertendum, qui magna cura, magnoq; sumptu recuperatum principatum rursus penè amiserat. Tantum Friderici odium, tantaque Conrado vindictæ cupido propter interceptum sibi honorem incessit, vt quanquam vultu & sermone se hylarem ostenderet, intus tamen dolorem coercere non potuit, quin interdum ille erumperet, donec in actum quoque venit, non aperto ipsius conatu, sed tacito instinctu & consilio quo adiuuabat, & aduersus Fridericum extimulabat Venceslaum & Vdalricum filios senioris Sobieslai. Ambo isti vagam, & alienæ opis indigam vitam ducebant, nunc Poloniam, nunc Hungariam, nunc Morauiam pererrantes, non sine quadam visentium miseratione, qui eos videbant tam diu, tam incerta fortuna miserè iactari. Quare postquam enotuit hoc illos agere, vt Pragam occuparent, quam ante parens eorum habuerat, collecti vndiq; ex statim dictis regionibus gregarij milites, ad illos accurrebant: poteratq; capi tunc Praga, si pati celeritate ad illam festinatum fuisset. At cum turba prædæ assueta, in diripiendis pagis & vicis moram protrahit, nactus Fridericus spaciũ, omnem ex agris multitudinem colonorũ, cum ipso cõmeatu in vrbem cogit, diuersisq; locis in illam, vel ad munienda, vel defendenda mœnia, additis centurionibus, distribuit. Centuriauit mox & ciues, regionatimq; illis plateas maiores attribuit, vt in quacunq; parte laboraretur, integris viribus ad ferendũ auxiliũ opponi posset. Misit præterea nuncios in Austriam ad Leopoldum Marchionem (quẽ sibi nuper in aula Cæsaris pulchrè conciliauerat) & in Bauariam ad fratrẽ Albertum, vt sibi subsidio veniant: idq; maturè agant: multis enim in rebus se nobilitatẽ domesticam habere suspectam, vererique ne si tardatũ foret, apertè illa deficeret, seseq; ad tumultuariam illam manũ cum ipso fortasse Conrado adiungeret. Horum igi-

Hæresis Piccardorum origo, anno 1160.

Petrus Valdensis Lugdunensis.

Pauperes de Lugduno.

Ludouicus VIII Rex Galliæ delet Piccardos.

Moguntinus exurit, reliquiæ Bohemiã petunt.

Conradus Venceslaum & Vdalricum instigat aduersus Fridericum.

Conatus eorũ eluditur.

tur maturo aduentu, Venceslaus & Vdalricus, qui in obsidione tantæ vrbis nihil nisi occasionem fraudis & doli quærebant, tanto metu sunt perculsi, vt consistere diutius in Boiemia non auderent. Hac nubecula, quæ ventum procellosum minabatur sine vlla tempestate discussa, ad futuram conseruandam serenitatem & tranquillitatem, Fridericus de sententia Leopoldi & Alberti, protinus nobilissimum quemq; nominatim euocat, vt Pragam venire properet. Ibi omnes ad nouum iusiurandum adigit, non alium se principem, quàm Fridericum habituros. Quo negocio confecto, Leopoldum & Albertum hospites, longè maiorem illis operam pollicitus, domum dimittit, retenta vtriusq; parte copiarum quæ secum Pragæ hyemaret. Et quanquam exigua portio Autumni superfuerat, ne illam quidem sine vltione transire voluit. Præmyslaum fratrem iuniorem, turmis & cohortibus instruens aduersus Conradum, ad quem se Venceslaus ex fuga receperat, eidemq; mandans, vt in regionem Znoymensem profectus, totam Conradi in Morauia ditionem peruastaret. Vadit ille in Morauiam, populabundusq; ad arcem vsq; Bitonam, quæ non longè à Znoyma eminet, peruenit. Huius capiendæ animo inflammatus, magno illam impetu adoritur, quem tamen præfectus, tum munitionibus arcis, tum forti præsidio fretus, facilè retundebat. Interibi Premislao nunciatur, Conradum subsidio arci longum militum agmen adducere, & ad eum ex via multos armatos aggregari, qui doleant in conspectu suo Moraniam à Boiemis fœdè vastari: proin certum imminere certamen. ad quod ineundum, quando nõ satis se instructum videret Premislaus, tempori cedendum, quàm temerè resistendum conducibilius duxit, ad fratremq; saluis copijs & spolijs Pragam rediit. Ac primo vere cum sex millibus peditum, & quingentis equitibus profectionem in Morauiam repetit, Conrado omnibus rebus, externo etiam auxilio ad occurrendum & confligendum parato. Erat ex familia Versouicensium, quæ solum inuita verterat, sedesq; sibi in Polonia delegerat, Ratiborius quidam, pollens viribus, manuq; promptus, & ob ea Polonis in primis charus. Is, cum tam longi exilij sine sua culpa contracti, finem aliquem videre optaret, multa super hoc in animo suo sæpius voluebat, præsente tandem fortuna tumultus Morauici ei oblata, quam quidem fortunam, aut nullam dein aliam sibi Principem Boiemiæ conciliaturam sperabat, si videlicet cum aliquo emolumento coram illo appareret, sic illi institit, quoscumq; ex militari nobilitate, vel cognatione, uel amicitia & beneuolentia, aut familiaritate erga se affectos cognouit, alios precibus in societatem militiæ, alios spe consequendorum in Morauia spoliorum inuitabat, donec bene multam equitum Polonorum manum conglobaret, valideq; in tempore cum illa in Morauiam penetraret. Vix enim tribus millibus passuum à se distabant Premyslaus & Conradus, vterq; ad præliandum compositus, cum exploratores Premyslao indicant, turmas equitum aduentare, & quantum ex habitu & armis cognosci potuit, videri sibi Polonos equites esse. Terruerat hæc res Premyslaum existimantem auxilia illa Conrado in eumnlum accedere, sed istum terrorem simul atque errorem Ratiborius castris Boiemorum appropinquans Premyslao ademit, per internuncium ei significans, se auxilio exercitui eius sua sponte aduenire, nullo prorsus alio premio inuitatum, nisi vt per eum gratiam apud Fridericum recuperet, deinde apud ipsum quoque: quam certè gratiam nullo suo vitio, aut vlla mala suspicione, sed familiæ suæ peccato agnoscat esse amissam. Cæterùm quàm æquum sit, maiorum delicti pœnas luere posteros innocentes, ipse dijudicauerit. Iussus bonum habere animum, cunctaq; ex victoria secunda sperare, si illa euentum secundum habuerit, castra cum suis lætus ingreditur. Vbi paucis consilia de pugna in commune conferentes, ad pa-

Nouum fidei Sacramentum à nobilibus exigit Fridericus.

Conradum fratri Premislao exercitu credito inuadit.

Bitonã obsessam metu liberat obsidione Premyslaus.

Ratiborius Versouicensis exul, vt familiæ oblitteret infamiam, & reditum in patriã lucretur, Premyslao equites Polonos adducit.

Premyslao se adiungit Ratiborius.

ad pagum inde Ludomirum, ad quem Conradus castra posuit, instructa acie eunt, nullam moram pugnæ Conrado interponente. Pariter itaque clamorem tollunt, pariterque ferrum & tela expediunt, ac pari conditione dimicant, tanta constantia, vt nec eques ab equite, nec à pedite pedes, de loco suo se pelli sustinuerit, sed quem quisque eorum dimicans semel ceperat, eundem locum moriens obtinuit. Segregat deinde suos ab alijs Ratiborius, & transuersam Conradi aciem, in qua Venceslaus erat, quanto maximè potest impetu inuadit, perrumpitq; , nec sic tamen ibi fuga alicuius visa, sed cædes potiùs vtriusque partis aderat, nisi quòd iam adeò perturbati hostium ordines visebantur, vt nullam amplius pugnam redintegrare possent. Datum inde à Premyslao receptui signum, prohibitusque miles reliquias persequi, excepto Ratiborio, qui Hungaros equites cum suis insequebatur. Quatuor hominum millia, pari propè vtrinq; clade, in acie cæsa feruntur, inter quos tantus nobilium nnmerus, vt tædio humandi seorsum singulos, multi simul in vnum sepulchrum conderentur. Hoc quoque adijcitur: Tubarum sonitum & clamorem pugnantium, fremitumq; equorum, & armorum strepitum, in arce Caunicensi auditum fuisse, quæ plus vno miliari nostrate à Ludomirio distat: Vnus autem Ratiborius gratiam benè gestæ rei, à toto Boiemorum exercitu tulit, palàm item ferente Premislao, eius opera strenua, factum aditum ad victoriam fuisse. Quæ quoniam Friderico valde placuit, eò procliuius auctorem illius Ratiborium, in fidem suam & familiaritatem recepit, inducta deletaq; omnium iniuriarum præterita rum memoria, insignibusq; mutatis, ne quid odiosum restaret. Quippe pro Nassa aurea, secures decussatim sibi coherentes iussus est ipse & posteritas ipsius gestare. Donatus & arce Bauariam prospectante, quam Pryndam vocant, vt fines Boiemiæ aduersus Germanos limitum transgressores tutaretur. Ab hac victoria, quæ cruenta potiùs quàm læta dici debuit, stimuli non deerant, quibus Fridericus aduersus Conradum exstimulabatur, vt eum funditus euerteret, alioqui nullam inter æmulos pacem futuram, adduci tamen is haud potuit, vt noua calamitate Conradum, sine noua ab eo iniuria accepta vellet afficere. Itaque in Morauiam iturus, vt Premyslaum fratrem de se benè meritum in possessionem Olomucensis regionis induceret, non solùm inermi, sed exiguo etiam comitatu ad arcem Caunicensem venit, quanquam sic quoque molestus tunc Conrado scrupulus est iniectus, & nonnulla dubitatio, quidnam ille de via propius Znoymam deflexus portenderet. Nec diu se cura illa torquens, mutatur in formam Tabellarij à Palatino principe ex Germania cum tabellis ad Fridericum missi, & secretis præterea mandatis. Ad quem perductus, arbitris omnibus semotis, Tabellarij personam protinus deponit, & Conradi supplicis accipit, in potestatem se patruelis tradentis cum suis fortunis omnibus. Hinc tandem offensionum omnium, simultatumq; inter illos factus finis: Conrado ad officia exhibenda parato, & Friderico ad referendam gratiam, vltroque beneuolentiam ostentandam prompto. Redijt tunc Conradus in concordiam cum Henrico quoque Pragensi Antistite, qui dissidij causam hanc præ se tulit, quòd iam vnus & alter Olomucensis præsul, ex ea hominum secta, quæ Præmonstratensis cognomen occupauit, fauore & auxilio Conradi fuerit creatus, cum ad Pragensem Pontificem, eiusq; collegium magis quàm ad alium quemuis pertineret nominare Episcopos in Morauia, & roborare. Paucis respondente Conrado, se deinceps nolle in alieno foro litigare, sed velle potiùs cum Henrico amicis officijs certare. Id verò ab eo precatio petere, ne quid noui per ambitionem in deligendo Episcopo Olomucensi institueretur. Cognouerat enim ambitione collegium Pragense, non autem virtutis via ad hunc honorem assequendum

Cruenta dimicatio ad Ludomirium.

Victor Premyslaus.

Ratiborio acceptum refertur victoria.

Recipitur à Friderico in gratiam Ratiborius: arce donatus deleta gentis macula: insignia mutantur.

Mansuetus Fridericus.

Premyslaum fratrē Olomutio donat.

Ementito tabellarij habitu culpam deprecatur Conradus.

Conciliatur Henrico Episcopo Pragensi.

Cui competat ius eligendi Episcopi Olomucensis.

tensque se ad suos: nunc bene, inquit, nauigaui, postquam naufragium feci, vnde ad principatum vsque emersi. Atque inde absque mora Pragam ad ineundum honorem transijt. Sed nec Henricus Friderici Cæsaris filius in rebus suis curandis, quas domi forisq; curari oportuit, tardus apparebat, animum in primis intendens in Regnum Neapolitanum,[b] Siculumq;, à Tancredo Rogerij Siciliæ Regis ex pellice filio occupatum, contra sententiam Clementis Romani Pontificis, qui sibi ius ad vtrumq; regnum vindicabat. Huius successor Celestinus, perinde atque Clemens in Tancredum animatus, clam procurat, vt Constantia Rogerij filia legitima, à cœnobio Panhormitano educeretur: eamq; tametsi ritè captam, Deoq; per verba religionis consecratam, Henrico in matrimonium collocat. In dotem illi regnum Siciliæ attribuens, suo ipsius marte sibi asserendum. Sed iam Tancredus Neapolim quoq; inuaserat, ad quam recipiendam Henricus cum plerisque Germaniæ principibus se accingens, rogat enixè Conradum, ne se auxilio in tanta necessitare destituat. Conradus aliquantum incertus, mittendúmne subsidium, an potius demerendi noui Cæsaris causa, sibi eundem esset (nam plures erant, qui dissuadebant, quàm qui profectionem suadebant) paucorum tamen ille consilium amplexus, ad oppugnandam Neapolim cum Henrico perrexit, cura interim administrandæ Boiemiæ, Henrico Antisti Pragensi delegata. Neapolim autem Tancredus, militum rerumq; omnium copijs egregiè firmauerat, ita vt nisi per longam continuamq; obsidionem, spes vrbis expugnandæ nulla adesse videretur. Cæterùm tanta vis admonitionis inerat Henrico, vt illa, exercitus ad durandum perseuerandumq; corroboraretur, cum repentè ingens coorta pestis, soluere obsidionem, Henricumq; in Germaniam reuerti coegerit. At Conradus, vnà cum Otthone patruele morbi illius casum illic subijt, cum domi principatum, vix primoribus labris degustasset, ne dum vt aliquid in illo memoratu dignum gerere potuerit. Corpus eius Pragam translatum, & ibidem conditum. Ac ne quod tempus discordia Principum transiret vacuum, duo rursus cognati Principes, Venceslaus & Premyslaus de Principali loco summis viribus contendebant. Vtrique sua factio præsto fuit, atque vtriusque spem Praga verbis alebat. Henrico dein Præsule adiuuante, Venceslaus à Pragensibus intra mœnia receptus est, princepsq; consalutatus. Quo segniùs rem suam agente, superuenit Premyslaus cum non contemnenda manu, circumq; muros obequitat, vt Venceslaum ad pugnam eliciat. Adeunt principem ciues, se quidem ad tempus æquo animo dicentes, oppugnationem toleraturos, cæterùm ad dimicandum prælio vires sibi deesse. Proinde re videri, vt confestim mittantur, qui Principis imperio nobilitatem ad arma concitarent, quorum subsidio æmulus pelli queat mœnibus. Probat Venceslaus palàm consilium, sed postero die se occultè inde subtrahit, Bambergam petens, in qua tunc Henricus Cæsar substiterat, quum tribus tantummodo mensibus in Boiemia summæ rerum præfuisset. Pragenses destituti principe, ne diutius agri illorum vastarentur, Premyslaum substituunt, eique portas vrbis aperiunt, omnium offensarum, quæ tunc intercesserant, gratiam facientem. Sed nec iste ius suum contra Venceslaum absentem diu obtinere potuit, Henrico Cæsare indignante, quòd lex patris sui, quam de pace ab omnibus principibus custodienda dixerat, à præmislao violaretur & iccirco eum ad causam dicendam, cur Venceslaū expulerit, vocante, simulq; seueriùs minante si tergiuersaretur, se illum Pragæ inuisere velle. Nulla vis Premyslao aderat, quę eum posset ex sęueritate Cęsaris eripere regno in se diuiso, dum altera nobilitatis pars pro Venceslao, altera pro ipso Premislao tenderet, ac iam rumor antecedebat de Venceslai Pragam reditu. Ne igitur eum istic expectaret,

Henricus VI. Cæsar.

Cōradus IIII. Interrex.

Conradus Cæsari militat bello Siculo.

Henricus Episcopus gubernator Boemiæ.

Peste Conradus & Ottho Neapoli extincti.

Venceslaus V. Interrex trimestris.

Premislao neque Praga neque Venceslaus resistere audent.

Venceslaus ad Cæsarem.

Premyslaus. VI. interrex postea Rex Boemiæ. 3.

Citatur Premislaus à Cæsare, sed causa diffidit.

Premyslaus quadrimestris princeps. rursus in Morauiam, postquam vno amplius mense, quàm Venceslaus principem in Boiemia egerit, se contulit. Cæterùm idem Venceslaus in via per Albertum Lusaciæ Marchionem, Præmyslao gratificantem, interceptus, arctæq; custodiæ traditus est. In qua vitam tandem cum morte cõmutauit, Spitigneo filio superstite, cuius tutelam Henrico præsuli commendauit. *Venceslaus ab Alberto Marchione Lusatiæ captus in carcere moritur.* Ab hoc Venceslao, Engelbertus Olomucensis Antistes, oppidum Suitauiam ad fines Moraviæ situm, ac iam pridem violentia abalienatum recuperauit. Vacante principali sede, Henricus præsul diem comitiorum habendorum Pragę indicit. Candidatumq; in illo principatus, pro Spitigneo pupillo agit. *Spitigneus filius venceslai.* Boiemi parumper deliberantes, ipsum Henricum vnanimi assensu, magnaq; voce principem Boiemiæ pronunciant. Multis contrà Henricus verbis pugnat, ne quid noui in se constituant aduersus exempla & instituta maiorum, apud quos discretas sem per principis ac pontificis dignitates fuisse: sed ne nunc quidem causam se vllam offerre, cur coniungi debeant, præter Spitigneum, tot alijs principibus ætate maturis superstitibus, ex quibus facilis vnius fieri possit delectus. *Henricus causam Spitignei agit.* Vrgent illi Henricum compressiùs, docentq; ita demũ concordiam in Boiemia conflari posse, si illam, ipse nullis apertè factionibus imbutus, regendam susciperet. Ea conditione dare se illis manus, respondit, si Cæsar voto illorum subscripserit. Atq; inde ad Cæsarem profectus, vt more solenni principis personam indueret, non aliter ei sunt vexilla de manu Cæsaris porrecta, nisi vt summam pecuniæ, quam se repræsentaturum Venceslaus Cæsari spoponderat, ipse ære suo expungeret: *Henricus & Episcopus Pragæ, et Interrex VII.* Hinc noua difficultas exorta, vnde nam promissum Cęsari æs dilueretur? *Pecunia expacto Cæsariante confirmationem numeranda.* Nec enim Henricus soluendo erat, nec creditores reperiebantur, qui eidem mutuum æs dare vellent: quia de perseuerantia illius in principatu ambigebatur: & populus crebris principum mutationibus, per continuos exactores valde fuit attenuatus. Quicquid tamen ex priuata arcula, & à fidelioribus amicis contractum æris ad manus venerat, illud in præsens ad Cæsarem missum, cum syngrapha obligatoria de reliquo debito dissoluendo. Posthæc nihil habuit antiquius, quàm vt nobilitatem in antiquam redigeret concordiam, vtq; ipsam Boiemiam à rapinis & latrocinijs, à quibus sibi factio Premyslai non temperabat, liberaret, dispositis per loca oportuna stationibus, quæ ad omnem latronum excursionem occurrerent, audaciamq; illorum punirent. *Latrocinia coercet.* Nam ipse Premyslaus, relicta Vladislao fratri bonorum in Morauia possessione, cum certa equitum manu in Lusaciam ad Adalbertũ, rebellem tunc animum aduersus Cæsarem gerentem, Saxoniamq; imperio illius subiectam, vexante sua sponte concessit, vt & laborum eius, & prædarum esset particeps, atq; eadem opera, vt iniuriam suam vlcisceretur, qua se à Cæsare Venceslao paulò ante esse venditum conquerebatur. *Adalbertus Marchio Lusatiæ Cæsari rebellis, ei militat Premislaus.* Cæsar Italicis negocijs districtus, ablegat nobiles homines ad Henricum, qui ipsum debiti nomine appellarent, aut si mallet expeditionem in Lusaciam, ad retundendam Alberti & Premislai ferociam suscipere, gratiam ei non debiti tantum faceret, sed insuper arces & oppida dono daret, quæcunq; de bonis Alberti auulserit. Henricus vbi cognoscit, mille faciliùs milites, quàm mille aureos mutuos se contrahere posse, modò vt ex populationibus militi viuere liceat, delectum habet, eiq; Vilhelmum Comitem præponit, dato eidem mandato, ut licentiam militis cohiberet, si forsan illa corruptus, vltra quàm conueniret progredi vellet. *Henricus Interrex Vilhelmũ Comitem iussu Cæsaris illi opponit.* Vilhelmus vsq; ad pugnam, quam cum Alberto & Premyslao conseruit, in officio militem habuit: illis superatis, fugatisq;, & Premyslao tantum nõ capto, victor exercitus neminem amplius metuere, sed ex libidine cuncta agere, sacraq; pariter atq; profana diripere, cum ex præda, non autem ex pecunia militare se diceret. *Cesus Adalbertus.* Serò pœnitentiam agente Henrico, quòd tam dissolutam expeditionem in Lusaciam, sine stipendio expedierit, Instruebat tunc Emericus

Hunga-

Hungarorum Rex,Belę filius ingentiq; apparatu nuptias,cum Constantia Aragoniæ Regis filia Strigonij adornabat: Ad quas Henricum quoq; Boiemiæ principem inuitauerat.quod quia percommodè cecidit,ita videlicet vt Henricus cupiebat, iam pridem appetens,auidusq; fœderis cum Rege Pannoniæ ineundi,tam tempestiua occasione ad id conficiendum sibi oblata, non mediocriter lætabatur:uenitq; Strigonium ad diem nuptijs dictum. Quibus peractis, ictoq; cum Rege pacis fœdere,dum Pragam remeat,in itinere accipit, insidias sibi in Morauia esse paratas, quas vt deuitaret, longiore diuerticulo vsus est,in Austriam vsq; deflectens à via, omnesq; frustrans insidias. Pragam reuersum,Proceres & frequens nobilitas, quæ ipsum Henricum in via sequebatur, vna omnes voce flagitant, ne inultam sinat Morauorum perfidiam. Tum Henricus, longè à me, inquit, tam impia mens facessat, vt propter delictum paucorum,in omnes desæuire velim, quando & illi pauci suo tempore, cuius Deus optimus est arbiter, debitas sceleribus pœnas luituri sint. Nimis religiosa hæc cunctatio,nimisq; nobilitati odiosa visa, dicenti, Principem decere,vt in puniendis propulsandisq; iniurijs segnis non appareat,alioqui maliciam dilata animaduersione longiùs processuram. Aut igitur delectui esse ei adnuendum,aut spectandum dum ipsi suo sumptu,vel inuito principe,copias contrahant in Morauiam deducendas. Ita velis nolis expeditioni Morauicæ adnuit,edicto prius proposito,capitis pœna sancito, si quis Præfecto copiarũ non paruerit,aut loca sacra quouis modo violauerit.Præfectus Morauiam ingressus, nullum in conspectu hostem armatũ videt. Mox edoctus ab exploratoribus,ad primum Boiemorũ aduentum perculsos,insidiarum conscios,arcibus etiam atq; vicis suis desertis,ex Morauia ad Premyslaum confugisse,arces illorum cum ipsis hominibus in deditionem recipit, ac solam pecorũ armentorumq; prædam militibus dilargitur. Sedatis rebus turbulentioribus Henricus,à quibus natura abhorrebat, ad Pontificiam deinceps functionẽ se vertit: atq; ad eam in primis intentus, munere suo in corrigenda Ecclesiastica disciplina fungitur. Adeò tunc ab intemperantibus & lasciuis sacerdotibus labefactatam,vt lapsus eius erigi,ac rursus in statum suum constitui,nisi per summã authoritatem, & præsentem censuram non facilè potuerit: latè enim vitia,& per multos sacerdotes diffundebantur ,& idcirco multam seueramq; medicinam postulabant.Neq; enim temulentia,neq; libido,sicut neq; alius inueteratus morbus,alio quàm acri asperoq; , ac minimè blando medicamento curatur. Igitur Henricus, positis per diuersa loca tribunalibus, in quibus dati iudices præsidebant,per eos sacerdotibus temetum,ganeumq; sectantibus,famem sitimq; in carcere procurabat. Ibidem incontinentium æstuantem libidinis impetum eodem pharmaco domabat: cæteros verò, pro improbitate quemq; sua,ab officio ministerioq; suo remouebat,donec ad bonam frugem reuerterentur. Per quæ tamen remedia consequi non potuit, vt malum tam longo tempore, spacioq; propagatum statim tolleretur, sed vt minueretur, infirmareturq;. Fortè per idem tempus à Celestino Pontifice Romano legatus è collegio Cardinalium, Petrus à lata via cognominatus, in Boiemiam & Poloniam missus erat, vt decumas ab ijs, qui in sacris constituti sunt exigerer, in bellum Asiaticum conuertendas. Magna enim spes omnibus Christianis iniecta fuerat recuperandæ Hierosolymæ, Saladino mortuo. Et quanquam Henricus ita tum langueret,vt prodire obuiam legato ipse non poterit: eos tamen procedere iussit, qui alios honore & dignitate præcederent. ab illis Pragam honorificentissimè deductus,ac liberalissimè cum toto comitatũ ab Henrico habitus, vt intellexit sacerdotes plerosq; in Boiemia, vitã satis prope pudiosam viuere, diem consecrandorum sacerdotum promulgat. Ad quem cum plures iam pridem iniciati, quàm iniciandi Pragam ad S. Vitum conue-

Filia Ferdinandi Regis Castellæ.

Henricus Strigoniensibus nuptijs reuersus in Morauia insidias vix effugit.

Incitatur ad vindictam.

Premyslaus auctor insidiarũ.

Censuram Henricus agit in sacerdotes.

Petrus Cardinalis à via lata legatus Cœlestini III. P. M. Pontifex decumas sacerdotes in bellum sacrum.

Oratio Cardinalis ad sacerdotes de Cœlibatu.

nirent, accurata oratione de Cælibatu habita, in hanc tandem summā dicta redegit, vt consecrandi continentiam iurarent. Hic turba sacerdorum cancellos circumstans, septa transilit, ac pro se quisq; candidatos sacerdotij, per diuos perq; diuas obtestatur, ne se liberos solutosq; alligari, castrariq; patiantur. Affatim superesse Monachorum, quibus solemne sit mundo & cupiditatibus eius renunciare per iusiurandum: illis cōtentum debere esse Legatum. Nec insuper mundo destinatis ministris, iugum velle imponere, quod patres eorum portare nequiuerunt. Hac petulantia verborum legatus vehementiùs accensus, imperat seueriùs Archidiacono, vt sacerdotum tumultum coherceat, & quos oportet, vt iurare cælibatum cogat. At illi Archidiaconum multis conuiriјs, mox pugnis inuadunt, cum de repentè satellites armati ab Henrico ad sedandam rixam submissi aduolant. Ibi audaculorum aram, alij columnam, quæ corpus dominicum sustinebat circumplexi, religionem contra vim obtendebant. Sed eos Legatus inde abstrahi, per vimq; abduci mandat, inquiens, Nihil auxilij ex religione habere illos, qui violenter illam temerassent. Ac mox seuerissimam in illos dixit sententiam, partim vt in carcere inedia necarentur, partim exilio punirentur. Qua tam acri animaduersione perterrefacti cæteri, ad sanitatem sobrietatemq;, & temperantiam paulatim sponte sua redibant. Idem Legatus benignū hoc responsum ab Henrico tum de decumis, tum insuper de militia Asiatica retulit, fore vt ipso Henrico duce, si ex infirma valetudine conualuerit, Boiemi nequaquā vltimi, tam piam expeditionem sint sumpturi. Decere enim bonum pastorē, vt pro ouibus Christianis, animam quoq; suam libenter ponere velit. Iussitq; delectum haberi, ac cætera ad longinquam profectionem necessaria sensim parari. Cæterùm fama morbi eius crebrescente, & vsq; ad aures Premyslai perueniente, qui vt intentus ad omnem occasionem erat, ita subitum in Morauia vnà cum fratre suo Vladislao agmen coegit, quod Pragam duceret. Vocat ad se Henricus proceres, animumq; illis suum de Principatu deponendo aperit, datq; eisdem legendi principis potestatem quemcunq; voluerint, sibi, inquiens, vires ad obeundum Pontificatum vix sufficere, nedum vt principis præterea onus ferre possit, in tanto præsertim rerum motu, atq; cōtinenti ferè illius honoris ambitu. Qui aderant, simul omnes rogant, ne animū despondeat ad inanem inimicorum strepitū, quem mox ipsi suis viribus sint discussuri absq; omni eius cura, daret modò se ad meliores cogitationes, quibus nō demutando rerum statu, se de recuperanda pristina valetudine secum cogitaret: sumptisq; propere armis, Vladislao & Premislao occurrunt. Non existimabant futurū, vt tot agmina, tamq; robusta, in tam breui spacio coire possent. Cui tamen rei ambo fratres magnam causam præbuerunt, dum populationibus per viam qua ibant factis, concitant indignatione in se omnes læsos, illæsosq;. At contrà Henricus ex munificentia, in maxima tunc annonæ caritate, per frumentum à se coemptum indigentibus gratis exhibita, adeò factus est popularis, vt populatim ad eum defendendum vniuersi confluerent. Itaq; fuga maior, quàm prælium ab aduersa parte visebatur. In qua tamen Vladislaus captus & retractus, ad arcem Creuoclatam à custodibus deportatus est. Henricus rursum proceribus accersitis, consilium medicorū illis indicat, suadentium loci cęliq; mutationē fieri debere, & ab omnibus rebus, quæ animū sollicitant abstineri, alioqui nihil sibi profutura medicamenta. Se itaq; velle Egram oppidum in vltimis Boiemiæ finibus situm, refouendarum virium gratia petere. Interim administrationem regni curæ illorum delegare. Quartodecimo die, postquam Egram peruenit ibidem ab humanus exemptus est. In vtroq; magistratu tam æquus & moderatus, vt in dubio reliquerit, princeps an pontifex melior vixerit. Corpus Doxanam illatum, quo in cœnobio matrem etiam suam sepeliuerat.

Cælibati refragantur sacerdotes.

Archidiaconus pugnis multatur.

Milites pretoriani sacerdotum tumultus compescunt.

Henricus morbo correptus principatu se abdicat.

Premislaus & Vladislaus inuisi cuiq; ob grassationes.

Henricus annonam egentibus gratis suppeditat.

Egræ moritur Henricus & princeps et pastor bonus decimoquinto Pontificatus anno.

De successore in comitijs ab ordinibus variatũ, primoribus ad Premyslaum, vti cæteris ætate priorem, inclinantibus: alia nobilitate cnm ipsis ciuibus, Spitigneo adolescenti, ob memoriam Conradi suffragantibus. Sed ab hoc suffragio isti à primoribus dicentibus, quòd ad parietem nimis adhuc propter ætatem caducum applicare se studerent, victi protinus destiterunt, atq; de Premyslao cum illis in certamen venerunt, interrogantes, an expediret summæ rei præponere eum, cui Cæsar esset infensus? & quem ipsi recenti prælio vehementer offenderunt, fratre intercepto, & ipso Boiemia turpiter expulso? ita vt facilè coniectare liceat, ne nunc quidem aliud eum meditari, quàm quo pacto se vlciscatur. Hæc tandem sententia obtinuit, vt Premyslai fratrem Vladislaum, de custodia ereptum, principem constituerent, haud dubiè huius tanti beneficij, quàm iniuriæ sua culpa contractæ, magis memorem futurum. Imò ea ipsa te, Premyslaum quoq; multum de iracundia remissurum, postquã viderit fratrem dominari. Eunt igitur confestim ad arcem in qua custodiebatur, ibiq; principem illum salutant, & insigni comitum pompa Pragam deducũt, prorsus ignarũ, vbinam gentiũ Premyslaus ætatem degeret: sed nec quisquã presto erat, qui eũ de statu illius docere posset planè misero. Ad has enim rei familiaris angustias, ad eamq; pecuniç inopiam redactus fuit, vt ob quærendũ victum quotidianum Ratisbonæ, vbi templum ædificabatur, seruili habitu operã suam architecto locare, totumq; diem rotam versatilem in subducendis in altum lapidibus, versare coactus fuerit, vno tantùm ex suis clientulo fideli, laboris sudorisq; socio, quo cum dies continuos decem, cum se in opere illo defatigasset, relaxandi animi causa extra mœnia ad pontem Danubio imminentem progreditur, garriens cum clientulo, quicquid in buccam venerat, cum ecce tibi nuncius adest de morte[d] Henrici Cæsaris, Messanæ in Sicilia mortui, notum omnibus faciens. Quo Premyslaus exhilaratus, Adhuc, inquit, numen aliquod, fortuna melius nos respicit, quin redimus, & læti hunc diem in œnopolio consumimus. Imò ait clientulus si lautius obsonare vis obsonium, en cape duos aureolos, quos in vsum futurum hactenus repositos habui ad obsonandum. Eos simulatq; ille accipit, subridens in Danubium proijcit. Domi, inquiens, non hic lautiorem quærendam cœnam, ad quam maturiùs cœnandam, fac vt postero die accinctus sis ad iter maturandum Boiemiam versus. Cuius fines attringens, gratiora adhuc noua audit, fratrem videlicet suum Vladislaum natu minorem, Principatum in Boiemia gerere. Sed cum simul ei veniret in mentem, quàm incõmunicabilis esset regni societas, visum est, vt fratris sententiam de longiore tutioreq; loco tentaret, si sibi tanquã seniori de throno cedere, aut se in regni consortiũ accipere vellet, datq; hac de re ad fratrem literas, controuersiã tunc de Pontifice cooptando, cum collegio Pragensi habentem. Suam enim Vladislaus in hoc authoritatẽ valere voluit, vt pro arbitrio suo, quẽ cuperet, Pontificem cooptaret, quemadmodum re ipsa fecerat, Henrico Danielem suum ipsius à sacris vt vocant Sacellanum, substituendo. Sed in eius nomine sacerdotes Pragenses nullo pacto acquiescere, nec eum ad vllam administrationem prius admittere voluerunt, quàm leges ipsis, iuraq; & suffragia libera restituerentur, quibus ex antiqua cõsuetudine hunc ipsum Danielem sibi Episcopum legerunt, haud dubiè Vladislao gratificati. Quibus literis, cum essent redditæ, scriptum inerat: ex malorum thesauro, hoc malum illi defuisse, vt latomias Ratisbonæ lapidarias colere fuerit coactus, sed omnem sibi mœrorẽ abstersisse læticiam, quam ex fratris principatu concepisset, cuius fructum ad se quoq; speraret pertinere. Has literas Danieli & quibusdam alijs recitans, rogabat illorum sententiam. Cui Daniel, Caro, inquit, & frater tuus est Premyslaus, piumq; videri ac verè fraternum, vt in ista angustia animç eius, tua ope illum subleues. Rescribit mox Vla-

Vladislaus Interrex è carcere III. quinquemestris.

Sors misera Premyslai Ratisbonæ latomis inseruientis.

Anno 1198.

Premislaus Cæsaris audita morte in Boiemiã festinat.

Fratris animũ pertentat.

Ius nominandi Episcopi collegio non principi competit.

Daniel XVIII. Episcopus Pragensis.

Reuocat Vladislaus fratrem Premyslaum. Spitigneus cōprehendere conatus Premyslaum captus oculis priuatur. Cedit fratri seniori Vladislaus.

dislaus fratri, vt ad certum locum, quem nominabat, ad colloquium veniat, velle se tranquillo animo absq; multis arbitris cum eo, de rebus communibus fraternè conferre Sed non latuerunt hæc cæteros nouarum rerum studiosos, qui vt rursus aliquid nouarent, Spitigneo adolescenti persuadent, vt Premyslaum in via intercipiat: quo intercepto, ingens obstaculum, quod nunc ad emergendum ei obstaret, sublatum iri. Imprudens iuuenis, paruula manu, atq; ea inermi contracta, cum stultis consultoribus incidit in foueam quam fecit. Hunc principes captum oculis in vincula coniiciunt, ne aspirare deinceps ad principalem honorē posset. Ipsi inter se cōmendabili Vladislai pietate, qua vltro maiori fratri de loco suo, quem tantū quinq; menses occupauerat, cessit, ita rem cōposuerūt, vt Premyslaus Boiemis, Vladislaus Morauis imperitaret.

[a] *Saladinus à Caliphis recens subiugata Aegypto, Hierosolymitanum regnum euertit Anno 1187. octuagesimoseptimo postquam à Godefrido in libertatem fuit vindicata anno.*

[b] *Tancredus Rogerij spurius præter Pontificiam auctoritatem occuparat regnum Siculum. Hoc pontifex Henrico donauit. Vt ius occupandi haberet, Constantiam monialem voto soluto illi iungit. Mortuo Tancredo eiusq; filio Rogerio, Henricus vtramq; Siciliam occupat, & ex quinquagenaria coniuge filium suscipit Fridericum II. Anno 1193.*

[c] *Constantia hac postea vidua nupsit Friderico secundo Imperatori (quod vetus scriptor Hungarus) non Henrico Barbarossa filio secudum Bonfinium. Ex hac Henricus senior Dux Sueuia, Rex Romanorum.*

[d] *Veneno quod propter adulteria coniunx illi propinasse dicitur. Vel inter venandum gelidam è fonte biberat, hinc mors sequuta.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER

QVINTVSDECIMVS.

Philippus Barbarossæ filius Imperator desig. Anno 1199. Contra eum Ottho dux Saxoniæ Henrici Leonis F. Henrici Superbi. N.

On perinde in Germania tunc res, atq; in Boiemia tranquillæ erant, Principibus seditione laborantibus, & quod ante id tempus cōtigit nunquā, duos Cęsares sibi legentibus, Philippū Sueuiæ Principem, Archiepiscopus Moguntinus, Othonē Saxonē Archiepiscopus Coloniensis inaugurauit, vtrumq; factione potenti fultum. Quippe vltra Germaniæ Principes, Philippum, Rex Galliæ: Othonē, Rex Britannię adiuuabat. Premyslaus mediū tum adhuc agebat animo fluctuās, in vtram partē sese daret, cū ei ex Lusacia affertur, Saxones excursione illò facta, pagos aliquot diripuisse, pecoraq; inde in Saxoniā abegisse. Extrudit cōfestim suos Premyslaus, qui Othoni, Saxones de prēda abacta deferrent. Atq; ille subridens, deludensq;: Nimis, inquit, intempestiuā sibi videri hanc querelā, quasi Premyslaus morū militariū sit ignarus, qui aliter viuere nisi rapto vix sciant, & postquā in Saxonia rebus necessarijs in præsens destituantur, quid noui, si illas apud vicinos rerum abundantiores quærunt? Inter hæc legati à Philippo in Boiemiam veniunt, spes amplissimas Premyslao ostentantes, si Philippizare in animum induxerit. Sine vlla deliberatione, ita se factutū respondit, & illis adhuc præsentibus, Otthoni bonam vicinitatē renunciat, subiungens: Suum quoq; militē scire ex rapinis & spolijs viuere. Delectoq; robore trium millium

Saxones populantur Lusatiam. Ottho Premyslao conquerenti superbè respondet. Philippo Cæsari Premyslaus se adiungit.

millium in Boiemia equitum,quibus duo ductores dati cũ mandato,vt hunc numerum in Lusatia adaugerent, si aucto opus esse cognoscerent, ac talem cum illo in Saxonia operam nauarent, qualis mercede digna foret. A finibus illi statim vastare Saxoniam incipiunt, tantumq; incolis terrorem igni & ferro immittere,vt multitudo gregatim ad Otthonem confugeret: sed neq; ipse hostibus,quorum vires planè ignotas habuit,se obijcere audebat, sed mœnibus inclusus munitissimis,expectabat dum tempestas adeò procellosa transiret,quod ante factum non fuit, quàm se miles Boiemus varijs spolijs satiaret, ac sua sponte inde decederet. Hæc quam grata Philippo acciderint, ex beneficio Moguntiæ Præmislao collato facilè quis existimare potest. Venerat post rem benè gestam Premislaus Moguntiam, in qua conuentũ principum Philippus habuit. Ibi priusquam de bello instaurando deliberari, aut quicquam tractari cœptum esset, Premyslaum de omnium qui aderant, sententia, Regem Boiemiæ creat, imposita ei sua manu corona regia. Exin tandem interregnum in Boiemia finitum, Regibus sibi deinceps continua serie succedentibus. Postquam vsu didicerant, ad dignitatem atq; existimationem tuendam plus referre inter ipsos Reges, quàm inter principes censeri, præsertim apud Boiemos in tam corrupta procerum indulgentia ac licentia, per quam ipsos principes non solùm nimis sibi familiares, verùm etiam obnoxios faciebant. Primus Philippo congressus cum Otthone ad Aquisgranum fuit, non valde secundus. Nam Ottho locum illum obtinuit, in quo etiam coronatus est. Indeq; circa Rhenum,quasi iam omnium victor, circumuolitabat, donec Philippus reparatis viribus, Regeq; Premislao sibi adiuncto, licentiam eius reprimeret, vno prælio ad Mosellam inito, cuius traiectum Otho impedire conatus est, altero iuxta * Aquileiã, in quo similiter ac priore Otho malè acceptus est, ita vt lentiùs posthac æmulum prælio lacesseret. Sed non defuerunt protinus, qui semina discordiæ inter Philippum & Premyslaum disseminarent, ac inter primos Arnolphus quidam Episcopus cognomento Tarsonus, grauiter Premislaum accusans de damnis Bauariæ illatis, dum ab expeditione, tum Germanica, tum Italica reuertitur, quæ tam grauia fuisse fingebat, vt Bauari à quouis gentium multò libentiùs abire mallent, quàm expectare tertiam Boiemorum per Bauariam expeditionem, quæ haud dubiè illos ad extremam vastitatem redigeret. His Philippus ad indignationem commotus, breues admodum ac præcisas ad Premyslaum scribit literas: Non egere se amplius, inquiẽs, eiusmodi Premyslai auxilio, quod vltimum suis subditis exitium afferat. Subitò hæc indignatio per rumigerulos in aulam Othonis dissipatur. Nec Otho segnis ad explorandum quo in se animo Premyslaus esset, & si qua ratione pertrahi in suam causam possit. Missus ad Regem Hermannus Turingiæ princeps, veteri familiaritate illi iunctus, cum muneribus & ingentibus promissis. Quibus adeò Rex se expugnari passus est, vt cum Theodetico etiam Misniæ Marchione, qui Philippi adhærebat factioni, affinitatem dirimeret, facto cum sorore eius diuortio sub sterilitatis prætextu, illaq; in Misniam remissa, vt nouis in Boiemia nuptijs locum euacuaret, quas paulò post Rex, cum [a] Constantia, Belæ Regis Pannoniæ filia contraxit, Romani Pontificis assensu, quem per Otthonem, Innocentio tunc adhuc acceptum obtinuit, in tantamq; gratiam se apud eundem Ottonem posuit, vt cum Saxones Premyslaum laudantes, identidem sua voce repeterent, Otthischgar, hoc est, Otthoni totus deditus, quod Boiemi non intelligentes, putabant nouum Premyslao à Germanis indi vocabulum, vocariq; Ottogarum, nec aliter posthac quàm Otthogarum cognominabant. Ergò vt se Otthonianum esse ostenderet, quantumuis leniter adhuc à Philippo exagitatus fuerit, nimis impotenter tum igne, cæde, vastitate, imperio Philippi subiectos opprimebat: cæterùm nusquam ad ma-

Irritatus Premyslaus bello persequitur Saxones.

Saxoniã vastat Premyslaus.

Premyslaus Rex III. Bohemiæ à Philippo Cæsare Moguntiæ coronatus.

A Premyslao omnes ordine sibi succedunt Reges Boiemiæ. An. 1199.

Ottho IIII. A Richardo Rege Angliæ Coloniensis impulsus Ottonẽ Aquisgrani coronat.

** Argentinam vel Coloniã siquidẽ vtrobiq; victor fuit Philippus.*

Arnolphus Episcopus Regẽ Boemiæ falsò criminatur apud Cæsarem Philippum.

Patulas calumnijs Cæsar habet aures.

Factioni Otthonis Premyslaus adhæret.

Hermannus Langrauius Thuringiæ.

Premyslaus repudiata Misnij filia, Hungarã ducit.

Innocẽtius III.

Origo nominis Otthogarus, alij Odoacrum dicunt.

Ottischgar.

Vastat Pilippi Cæs. ditionem Rex.

intimus amicus, in Rheni insula simili casu prostrauit impunè. [c] Occiso Philippo imperium ad Othonem recidit, de vindicta inprimis sollicitum, quam inferre Premyslao statuerat. ad quam rem, & militem scribere cœpit propositum continuaturus, si non illud cognatus eius princeps, & Magdeburgensis antistes interpellassent. Multa alia & magna restare dicentes, ad quæ peragenda præuerti deceret. lacere adhuc Imperium seditionibus, bellicisque tumultibus perturbatum: quæ quidem mala nisi ex illo sublata fuerint, suspicionum, offensionumque, denique & bellorum causas nunquam defuturas: auferri autem posse hac vna ratione, si omnes imperij principes, data publica fide, ad deliberandum, statuendumque de quibuscumque controuersijs conueniant. Si quis principum abfuerit, suo quemque damno abfuturum. Quum placeret consilium, dies principibus publica fide Bambergam ad conueniendum edicitur. Ad quam Premyslaus quoque præter Othonis expectationem venit, non pluribus quàm ducentis equitibus comitatus. Ibi occurrentibus principibus sua prudentia authoritateque, ac se medios inter Cæsarem & Regem interponētibus, dissensio citra vllam cōtrouersiam sedata fuit. Actumq; deinceps de expeditione in Italiam facienda, coronæ Cæsareæ sumendæ gratia, plerisque principibus nomina in illam sua dantibus. At Rex trecentos viros, æquosque cataphractos se missurum Cæsari spopondit, & ad tempus præstitit. Exin rebus suis domi curandis intentus, Venceslaum filium, etiamtum puerum, Regem coronat, [d] Theobaldo filiam Henrici cognomento Barbati, Vratislauiæ principis, in matrimonium elocandam curat, additque eidem copias, quibus succinctus opem ferat socero, ad recipiendum Poloniæ principatum, ad quem [e] Lesco natu minor aspirabat, Conrado Masouiæ principe eum adiuuante, instigante que, vt cum Henrico, quem mansueto, & à cædibus alieno esse animo sciebat, armis cōtenderet. Castris prope Cracouiam positis, inuitat ad colloquium Henricus Lesconem, eique conditionem offert, vt ad arbitrium Poloniæ Procerum, rem controuersam potiùs, quàm in discrimen belli conferant. Qua accepta Lesco, sententiam etiam Polonorum fauorabilem accepit, vt ipse princeps, tanquam magis acer, excluso mitiore diceretur: munificentissimè tamen Henricus à Lescone & Polonis habitus est. Ibi tum primum gens ista, quæ se Thataram appellat, gentium omnium, quæ extremos Scithiæ vergentis in ortu fines incolit, barbarissima truculentissimaque, rumore emersit, postquam trans Tanaym, & Mœotim, duce Persa quodam, humili & sordido loco prognato, sed manu strenuò, Dauida vocabant, aliquot populis expulsis, occupataque Chersoneso Taurica, finem tandem sedis incertæ fecit, quanquam in hunc diem vaga duret, ac inquieta, & castra potiùs in campis, quàm ædificia in oppidis habitans, tam indomita genti feritas, vt ne tanto quidem tempore intercedente, beluinam vitam exuere queat, tamque immanis in Christianos illius rabies, vt cani magis rabioso, quàm homini Christiano se parsuram iactitet. Sed nec efferaciùs ista verbis iactat, quàm opere exercet, id quod Poloni, Rutheni, Lithuani, miserandum in modum subinde experiuntur. Subinde enim nationibus illis propter vicinitatem feræ illæ immanissimæ, improuiso superueniūt, quo faciliùs incautos opprimant. Sed mox plura de Thataris. Sub idem tempus Premyslao ex Italia noua afferuntur: Othonem post susceptam ab Innocentio pontifice imperij coronam, pro eo beneficio, malam illi referre gratiam, dum pleraque Pontificis oppida in Hetruria inuadit, atque occupat, dumq; Siciliæ, Apuliæque. & Neapoli imminet, quæ Regna Fridericus adolescens, Henrici Cæsaris filius, authoritate Pontificis tenuit. A quo sæpius Otho commonefactus, vt ab eiusmodi iniuria abstineret, ac id potiùs, quod officij sui esset, ageret, tam in amplificando Ecclesiæ statu, quàm in conseruandis

Cōuentus Bambergæ ab Othone indictus.

Sublata odia inter Cæsarem & Regem.

Rex filiū Venceslaum puerū coronat.

Thatari.

Thatari Russis & finitimis Lithuanis atque Polonis primū innotuerant.

Anno 1182. vel vt alijs 1202.

Otho à coronatione ingratus Pontifici.

Abrogatur illi Imperium. Sigisfridus Moguntinus formulam anathematis publicauit.

regnis Christianis in bona pace & tranquillitate. Tantùm abfuit vt resipiscere voluerit, vt magis adhuc quàm prius Pontifici insultaret. At ille contumacem anathemate ferit, imperiumq; ei abrogat, & Lectoribus dat legēdi aliū potestatem. Qua de re cum Premyslaus quoq; à Pontifice literas accepisset, cum Moguntino Treuerensiq; Archiepiscopis, & Turingiæ principe, Fridericum annum vigesimū agentem, deligunt Imperatorem. Hic statim in Sueuiam ad natale solum, superatis, auxilio Premyslai & Leopoldi Austriç principis alpibus, profectus, regni Germaniç diadema à Moguntiuo Archiepiscopo accepit, & cum Ludouico Galliç Rege fœderis amicitiæq; pacta iniit. Quibus omnibus Otho, velut facibus ardentibus inflammatus, & ipse in Saxoniam suã reuersus, ignem toti Germaniæ immittere festinabat: quo, se pernitiem cunctis suis aduersarijs allaturum minitabatur. Sed cum accepisset, Regem Galliç firmo ac valido exercitu in eam Germaniæ partem, quæ Flandria cognominatur, aduentare, ei rei primū præuertendum ratus, Gallo magnis item viribus in via occurrit, nec vllam prælij conferendi moram facit. Diu pugnam ancipitem Saxones, pro domino suo fortiter pugnantes fecerunt, sed vicerunt tandem Galli memorabili victoria, fuso prostratoq; Othone, tanta clade, vt posthac nunquã ad pristinam potentiam se erigere valuerit, pœna (ut ferunt) peccati, quam ex contemptu religionis contraxit, sic eum vbiq; locorum deprimente, vt Friderico, cum quo Premyslaus assiduus erat, ad omnia loca, ad quç pugnam contra eum instaurabat, turpiter succumberet. Ex mœrore inde mortuus. At Fridericus Cęsar, quo gratum liberalemq; animum erga Premislaum Regem ostēderet, arbitrium ei petendi offert, quicquid impetrare à se cupiat. Cupit ille, vt finibus regni sui in Germaniam promotis, liceat sibi posterisq; suis pacatè perfrui. Vt item liceat liberè in toto regno, sine vlla tributi externi exactione regnare. Vt deniq; liceat conciliis principum à Cæsare indictis non adesse, nisi indicta fuerint, aut Bambergæ, aut Nornbergæ, aut Ratisbonç, vrbibus Boiemiæ vicinis. Ad hæc omnia præstanda Fridericus non modò benignum se & facilem prębuit, sed laxato beneficentiæ suæ sinu, fines præterea Regni amplificauit, additis illi, Meylinensi, & Mantiliensi regionibus, ac nonnullis arcibus insignibus æternùm possidendis. De Episcopis verò hactenus, & in hæc ipsa verba sua literis expressa indulsit. Ius quoq; & authoritatem inuestiendi Episcopos Regni sui, integraliter sibi & hæredibus suis concedimus, ita tamen, quòd illi gaudeant libertate & securitate, quam à nostris prædecessoribus habere consueuerunt, de nostræ, aut imperialis libertatis munificentia. Sed domi quoq; Premyslaus Regnum nouis ædificijs, nouisque religiosorum sodalitijs exornabat. Nam inter alia opera præclara, duo Pragæ cœnobia erexit, alterum diui Clementis, alterum diui Francisci titulo, atq; in vtrumq; sodales transtulir, quos nupertimè, siue ipse Franciscus, siue Dominicus plantauit. Cæterùm hactenus pietas Premyslai probata, de cætero frigere cœpit, calore religionis illam sensim deficiente, dum sacra Premyslaus cultumq; diuinum nunc intermittit, nunc fastidit, nunc planè omittit. Cuius certè negligentiæ morbus subitus, ita vti Andręas, qui Danieli in Pontificatu Pragensi successerat opinabatur, pœnas ab illo exigere videbatur. Regem igitur ægrotum inuisens pro officio suo, ad expiandam sacrorum negligētiam illum adhortabatur. At ille tacere eum iussit, si alia remedia dicere nesciret præsenti languori apta, habuitq; posthac eū in odio, ex quo multa in sacerdotes mala permanarunt, Rege iniurias illorum dissimulante, quas à nobilitate, aut à vulgò per conuitia, per spolia, & aliqnoties per verbera accipiebant. Repertaq; in eosdem tunc fuit iniquissimæ exactionis singularis improbitas. Nam vbi ab Hæbræo vnus vectigalis nomine exigebatur nummus, ibi à sacerdote decem, mox viginti nummi extorquebantur, frustra Andræa Pontifice aduersus impotentiam

Fridericus II. Cæsar desig. Anno 1210.

Fœdus Friderici cum Philippo Rege Francia.

Galli victores. Copijs Anglicis prælium hoc infeliciter gestum.

Sponte abdicauit quinquennio ante mortem. Anno 1218.

Amplißimis priuilegijs Rex Boiemiæ à Friderico II. Imperatore donatus.

Familiis sodalium Franciscanorum & Dominicanorum in Boiemiam inuecta.

Premislaus pietati parum addictus. Andreas XIX. Episcopus Pragensis. Obiurgatione Episcopi non æquis audit auribus. Sacerdotes vectigales facti.

potentiam quęritante. Atque ea cauſa ei fuit, cur ex Boiemia in Auſtriam ſecederet, vt videlicet ex loco tuto Regem vnà cum nobilitate percutere Anathemate poſſet, quo facto, Romam migrauit. Tanto inde atrociùs quàm prius Lupi in gregem dominicum, paſtore abſente deſæuiebant, iam cum pabulis caulas quoq; illi & ſtabula adimentes, ac præcipuè in cœnobitarum poſſeſſiones inuadentes, illaſq; diripientes. Cuius rei indignitate ante alios Abbas Strahonienſis commotus, Regem ſibi compellandum huiuſcemodi verbis putauit: Quo in periculo ſita ſint Deo conſecrata loca noſtra, Rex inclyte, nos qui in illis habitamus, etſi propiùs ſentimus, tamen alij quoq; de longinquo videre poſſunt, ad quam miſerabile exemplũ, omnibus fermè præda ſumus, quos modò prædari haud pigreſcat, qualium ſine numero quotidie apparet numerus, quoniam nemo exiſtit, qui illorum licẽtiam cohibeat, ſed pleriq; etiã eos in nos exacuunt, quaſi noſtra hic res ageretur, quos habent cõtemptiſſimos, quia mundum, quem ipſi amant, contempſimus, cum tua potiùs res maximè agatur. Nam quid nos aliud, quàm curatores & fiduciarij tutores ſumus, vt bonorum videlicet nobis creditorum fideliter negocia geramus, cæterùm imperium & poteſtas, atque legitima tutela tam in nos, quàm in cœnobia, ad te vnum, tanquam ad Regem noſtrum pertinet Ab Regibus namq; & principibus donationes iſtæ in pia conſortia profectæ ſunt, non vt profanentur ac temerè diſtrahantur (ſemel enim Deo ſunt dicatæ,) ſed vt pietati perpetuò ſeruiant, quod quidem aliter fieri nequit, niſi Reges dona ſua perpetuò tuenda ſuſceperint. Nam vt inter alia, quæ cum decore pietateq;, & vtilitate in regno conſtituta ſunt, & in hac parte maiorum tuorum licet prudentiam agnoſcas. Extruebant illi compluribus in locis cœnobia, plurimiſq; vicis & pagis ac colonis illa dotabant, religionis vtique amplificandæ in primis gratia, interim tamen commodo etiam ſuo Regnique ſui, quod retineri ſine opibus & viribus non poteſt, conſulentes. Adeò autem opes cœnobiorum inter ſuas numerabant, vt Cameram ſuam appellarent, quòd inde belli tempore, velut ex penu annonam, & alium commeatum ſibi ſumerent. Et ſi opus erat perfugio, præſertim in ſeditionibus domeſticis, non tam cœnobia, quàm propugnacula, ac tuta militibus receptacula habebant: quorum nihil facere licebat in locis profanis, ſuos poſſeſſores habentibus, ſæpius etiam principibus ſuis rebelles. At fidi, dictoque Regum noſtrorum ſemper audientes, nos contubernales, qui in omnibus pijs contubernijs viuimus, perſeueramus, deprecationes, obſecrationes, interpellationes in dies ſingulos, noctesque, cum gratiarum actionibus facientes pro omnibus hominibus, ac præcipuè Regibus, & alijs in eminentia conſtitutis: nec interim curare negligentes, vt ſalua tibi maneant cœnobiorum tuorum bona, cum Regni tui ſalute. Vide igitur an conueniat, te propria, quod prouerbio dicitur, vineta cedere? quibus amputatis, ſterilem poſthac domi, mutilamque, & apud exteras nationes non ſatis honeſtam obtineas dignitatem. Benignis iſta auribus ſunt audita, factumque mox edictum capitale, ſi quis deinceps auderet viris lociſque religioſis inſultare. Venitque ſimul regi in mentem Andrææ præſulis, vti eum Roma Pragam per literas reconciliationem pollicentes reuocaret. Sed iam Andræas in itinere erat cum Legato, quem Honorius Romanus Pontifex ad Regem mittebat, qui cum illo de iniurijs ſacerdotum ita ageret, vt omnibus calamitatibus in poſterum liberarentur, vtque Præſulem in antiquam cum Rege gratiam reduceret. Quæ ſanè Legatus nullo ferè negocio celeriter confecit, adeò Rex ſe facilem ad mandata Honorij præbuit, quem ſic conſtantem, ſuique iuris tenacem eſſe ſciebat, vt nullis Friderici Cęſaris minis, aut armis deterreri potuerit, quo minus in illum Eccleſiaſticã ditionem impugnantem, gladium cenſuræ Pontificiæ ſtringeret, armaque

Rex excommunicatus.

Abbas Strahonienſis lepida oratiuncula Regẽ permulcet.

Cœnobia, Regum ſunt horrea & penu.

Cœnobia, Regni ceu fiſcus.

Edictum de nõ lædendis ſacris bonis.

Reuocatur Andræas Romæ.

Honorius III. ſeuerus in Fridericum.

Satisfit ſacerdotibus.

deinde armis opponeret, postquam gladium, quem spiritalem vocant, Fridericus perinde quasi plumbeum irrideret. Sed Regem paulò post tristis nuncius mœrore affecit. Vladislaum fratrem cum quo illi prorsus fraternè semper conueniebat, supremum in Morauia diem obijsse, funeratumque esse nuncians, in nouo cœnobio, quod recens Velegradi excitauerat, & absoluerat. Nam cum locus ille Velegradensis animo Vladislai valde arrideret, propterea quòd fœlix auspicium Morauis ad Cristianismum dederit, extaretque in illo, primum Christiano ritu à diuo Cyrillo consecratum templum, non cultu, non laxitate, non situ conspicuum, vetus dirui, & nouum haud procul inde, assensu Ruberti Olomucensis Antistitis ædificari iussit, in hanc quam hodie quoque conspicimus amplitudinem & dignitatem. Mandatumque item suis, vt ibi conderetur, quemadmodum conditus est ingenti omnium ordinum luctu: de omnibus namque ordinibus optimè meritus esse videbatur, optimè consulens vtilitati omnium, pace, iusticia, æquitate, ciuilitate. Ad hæc in operibus pietatis sic exercitus & perseuerans, vt nullum ferè diem intermitteret, quin pietatem aliquam exerceret in orfanos, in viduas, & alienæ opis indigentes. Cum Roberto verò præsule, donariorum quibus aræ altariaq; ornantur, quasi certamen inerat, vter videlicet preciosiora templo diui Venceslai, quod Robertus igne collapsum instaurauerat, offerret: obtulitq; crucem auream vnionibus distinctam, duodecim auripondo grauem: quam tamen & opere, & precio, & gemmis, præire videtur scrinium reliquiarum diui Christini, quod Robertus pro Sarcophago in Choro suspendit. Natione hic Brittannus erat, sed multis annis inter Boiemos versatus, in contubernio sodalium Cistercien sium, qui in oppido Boiemiæ Nepomuco commorabantur, quibus præpositi etiam nomine præfectus fuit, antequam ad Episcopatũ postularetur, ipsius quoque Vladislai testimonio, vti dignus approbatus, qui debuerit ad eum locum prouehi. Ab hoc præpositura Olomucensis instituta, rebusque necessarijs liberaliter instructa: Mortuus, in eodem quo Vladislaus templo est sepultus. Emiserat fortè in aula Regis, cum de obitu Vladislai nuncius Pragam venisset, Andræas Pragensis Antistes, vocẽ haud satis prouidam, inquiens, vnicum sacerdotum præsidium patrociniumq; vnà cum Vladislao intercidisse. Qua voce Rex, nõ secus atq; contumelia offensus, iudicansq; mala fide secum in gratiam præsulem redijsse, vicissim illum contemnere, ac bilem illi sæpius dissimulata sacerdotum iniuria excitare, donec iterũ Andreas Romam perfugeret, vbi tandem extremũ vitæ clausit diem. Caput eius sacerdotes Pragam referri, & in sacello diui Venceslai supra aram recõdi curarunt, dignum esse dicentes, vt caput libertati illorum natum, in loco obuio, ac maximè celebri reponeretur. Successorem Vladislao in Morauia Rex Vladislai filiũ cognominem dedit. In Boiemia autem haud parua de præsule dissensio erat, proceribus qui bona illius intercepta occupabãt, pro humili quouis simpliciq; contendentibus vt in locum Andreæ cooptaretur, cæteris hebetem, inhabilemq;, & futurũ velut pictum Episcopum abominantibus, cum episcopus magnarum rerum, tum diuinarum tum humanarum curam sustinere cogatur, secundumq; à rege locum in regno obtineat. Itaq; duo sunt nominati, ambo ex collegio Pragensis consorcij, alteri Peregrino, alteri Budiuoio nomen. sed vtrumq; Honorius pontifex Romanus exautorauit. In Ioannem tandem cognomine Scolasticum, ex eodem collegio profectum suffragia conspirauerunt, accedente Regis quoq; calculo. Quem Honorius Pontifex approbauit, breui pòst vita functus, Gregorio eius nominis nono, successore, pariter diris Fridericũ Cæsarem insectante, quoniam frustrata sæpius Hierosol; mitana expeditione, vires suas ad persequendos romanos pontifices cõuertebat. Redierat illo tẽpore in Germaniã Fridericus, indicto totius Germaniç cõcilio

Argento-

Vladislaus Regis frater moritur Velegradi quod cœnobium ipse eo loci vbi nunc est extruxit.

Donauit Ecclesiam Olomucensem pretiosis ornatibus.

Robertus Anglus Episcopus Olomuzij.

Præposituram Olomuzensem instituit.

Andreas Episcopus denuò Regem offendit.

Vindex & assertor libertatis Ecclesiasticæ.

Competitores de Episcopatu.

Iohannes Scolasticus XX. Episcopus Pragensis.

Gregorius IX.

Fridericus non suscipit sacrũ bellum.

Conuentus Argentorati Imperij.

Argentorati:cui vt Premiſlaus quoq; Rex intereſſet,vehementer rogabat. Sed ille tum ętate,tum diuturno otio ſegnior factus,tam longum iter ire grauabatur. Ne tamen Cęſari nō gratificaretur, Bretiſlaum agnatum ſuum illò miſit, data ei ſententię dicendę poteſtate,ſi quid in rem cõmunem conſuli ſenſerit.

Quò hic ſit Bretislaus referẽdus,dubium.

Filium decennem ſucceſſorem impetrat.

Conſilium ibi erat de legendo Imperatore, de quo Fridericus ad omnes ordines retulit,nominansq; filium ſuum Henricum annos natum decem,ingẽtia pollicebatur aduerſus hoſtes in Syria Chriſtianis infeſtos, ſi de hoc ſucceſſore certus ſecurusq; fieret. Cuius deſiderij compos factus, ſuo rurſus more vniuerſos fefellit, copias non in Syriam,ſed in Italiam contra Pontificem traducendo,quam tum primum in duas factiones diuiſit,vt apertè ei conſtaret, vtras quiſque partes Pontificis an Cæſaris ſequeretur.

Origo factionum Guelphæ & Gibellinæ.

Pontificios Guelphos, Cæſareanos verò Gibellinos,execrandis factionum,ac toti Italiæ maximè funeſtis nominibus appellabat. Nulla enim regio, nulla ciuitas, nullum oppidũ ab hac contagione liberum erat, ſed in omnibus locis prælia ſtudio partium, plus quàm ciuilia miſcebantur. Actumq; de pontificis maieſtate videbatur,ſi non ille armis Venetorum & Florentinorum adiutus, militem præterea cruce inſignem,ad retundendam Friderici ferociam per tempus obieciſſet.

Auſtrij Principe abſente Morauiam populantur.

Leopoldus Auſtriæ princeps, Cæſaris caſtra eum primis armatus comitabatur, cura adminiſtrandæ Auſtriæ filio Friderico demandata. Huius incuria nonnulli inquieti Auſtriaci,prius latronum modo ſparſi,pòſt manipulatim collecti,ad populandos agros Znoymenſes in Morauiam ſunt ingreſſi.

Leopoldus VII. dux Auſtriæ.

Venceslaum filium Rex opponit. Vaſtatur Auſtria. Sigifridus.

Vladiſlaus Marchio ad Premiſlaum Regem patruum ſuum opis ferendæ gratia Pragam confugit,qui cum viribus tunc attenuatus eſſet,vltionem mandat Venceſlao filio, quem iam pridem regem cum vxore Kunegunde, auſpice Zyſtido Moguntino pontifice coronauerat, atq; ille ab oppido Auſtriæ,iuxta Danubium ſito,quod Cremes vocant, exorſus finem vaſtandi, ſecundum Danubium loca omnia non prius facit, quàm ad fines Morauiæ cum multiplici præda redit. Volant protinus in Italiam ad Leopoldum à Friderico literę,grauiſſimam querelam de calamitate à Boiemis accepta complexæ.

Conqueritur apud Cæſarem Leopoldus.

Sed longè grauius Leopoldus apud Cæſarem queritur, ſe, dum illum in peregrina militia ſequitur, hoc domi lucrifeciſſe, vt ſua ferè omnia bona audiat à Premyſlao eſſe peruaſtata, ideoque commeatum abeundi petere, vt rebus ſuis præſens conſulat, ſenſurum breui Boiemum quem laceſſierit. Non erat tempus diminuendarum, ſed potiùs augendarum copiarum in tanto Italiæ tumultu. Itaque Cæſar amicis Leopoldum verbis conſolati, ſibique hanc vindictam vendicare, quam ſe retributurum Boiemis cum primum In Germaniam reuerſus fuerit, pollicetur,interimque Auſtriam cum filio ſecuram præſtaturum:

Minatur Premislao Fridericus Cæſ.

ſcriptæque confeſtim ad Premyſlaum literæ minarum plenæ, quòd Cæſare abſente,Germaniam cum armato milite incurſare anſus fuerit, eiusque audaciæ pœnas ſe exacturum interminabatur.

Leopoldus in Apulia moritur anno 1238.

Cæterùm Leopoldus haud multos poſt dies in Apulia eſt mortuus. Cæſar autem tot ibidem & tantis negocijs diſtinebatur, vt ab illis ſine maximo ſuo incommodo & contemptu auelli non potuerit, præſertim Innocentio eius nominis quarto in Pontificatum ſurrogato.

Innocentius Papa IIII.

Nam hic tandem par cum pari cõpoſitus videbatur, propter parem animi magnitudinem, quam vel in tuenda Parma aduerſus obſidionem Cæſaris oſtendit.

Parmam Cæſar obſidet, Põtifex defendit.

Sexaginta millia hominum in caſtris Cæſaris erant: nihilominus Pontifex, eiuſmodi pręſidia vrbi impoſuit,legatumq; ſuum illis,virũ tam forti conſtantiq; animo præpoſuit,vt non ſolùm tam diu obſidionem tolerauerit,ſed facta etiam ad poſtremũ eruptione,Cęſarem nihil tale in tanta multitudine timentẽ fuderit,fugaueritq;, caſtris quoq; eius,rerum omnium copia refertis potitus,in quibus & corona Cæſarea ingentis precij intercepta fuit, ipſo ex tanta clade ad Cremonenſes perfugiente. Hoc propemodũ tempore longè maior

Annno 1230. κατακλυσμὸς in Phrysia.

ab hominibus calamitas in Phrisia Germaniæ inferioris prouincia accepta, quippe ad centum hominũ millia, Oceanus ruptis obicibus redundans submersisse ibi fertur. Præterea cometem dein visum, & alia quædam fortuita

Cometes.

Mescho princeps Poloniæ muribus arrosus.

plerisque in locis repræsentata fuerunt, inter quæ [d] Mesconis principis in Polonia miserabilis interitus numerabatur. à Muribus namq; soricibusq;, nulla vi humana, sed neq; fluminibus atq; aquis ad resistendum sufficientibus, mi-sere arrosus & assumptus est. In Boiemia autem terræ motus fuit, qui rarissimè apud Boiemos apparere solet. Sed tunc Premyslao apprimè salutaris apparuit,

Terremotus terrore Regi religionem incussit.

vt qui animum eius ex negligentia religionis torpentem, iacentemq;, ita motu suo vegetauit, erexitq;, vt multò quàm prius motu maiore, templa, cultumq; Dei celebrauerit. Ac mox fundamenta cœnobio eleganti, sub titulo diui Iacobi, haud procul à domo Regia posuit, instabatque operi, vt eò celeriùs exurgeret: plurimum inter hæc exhylaratus aduentu filiarum, quarum alte-

Filiæ Regis Premislai quibus matrimonio copulatæ.

ram Vdalrico Carinthiæ, alteram Henrico Vratislauiæ principi nuptui dederat: ambæq; Pragam venerant salutandi duntaxat parentes gratia. Nam tertia illarum soror, cui Agnes nomen, cum nulla persuasione adduci potuerit, vt Friderico Cæsari coniungeretur, virginitatem perpetuam Deo consecrauit;

Agnes spreto Cæsare monialis fit.

habitauitq; Pragæ in sodalitio vestalium à diua Clara instituto. Alienum verò eam à Cæsare animum habuisse, propter summam illius intemperantiam ferunt, per quam Deus ab illo offensus, tradidit illum in cupiditates ignominiosas, ita vt more Regum æthnicorum greges aleret pellicatum, quarũ ipse deuorato omni pudore, velut admissarium agebat manifestarium. Contrà ipsa Agnes, inter sodales virgines, dum non aliud cogitat quàm vt sit sancta corpore & spiritu, hanc sanctitatis gloriam adhuc superstes emeruit, et signa & miracula æderet, quę diua Clara post obitum suum nuper ædebat. Tam gratos igitur acceprosque hospites, cum multum temporis Premyslaus, & vxor Constantia penes se tanquam pignora sua retinuissent, hospitalibus tandem

Fridericus Leopoldi filius vindictam meditatur.

donis, amplisq; muneribus donatas à se dimiserunt. Non expectabat Fridericus Leopoldi filius dum Cæsar ex Italia reuerteretur, sed domi suorum delectum instituit, & præterea oratum partim ad affines, partim ad vicinos misit, qui subsidio sibi quàm primùm venirent: nec enim iniurias à Boiemis acce-

Principis auxiliares Austrij.

ptas se diutius inultas tolerare posse dicebat. Conueniunt ad tempus in Austriam subsidia, quorum duces illustriores erant, Patriarcha Aquileiæ, Pontifex Bambergæ, Marchio Vardæ, Comes Tyroli, spargunt que in vulgus tumorem, quasi in Italiam ad Cæsarem proficisci vellent, vt ita improuisi Boiemis inexpectatique superuenirent. Sed dum auctore Friderico arcem in Morauia

Veroniam oppugnant.

Veroniam oppotrunò loco sitam oppugnant (finibus namq; Austriæ, Moranięq; & Boiemiæ adiacet, facilemq; prædonibus in omnes has regiones excursum præbet) Venceslaus Præmyslai filius spacium armandi Boiemos nactus, coacta breui magna vi militum conatus illorũ celeritate anteuertit, ipse potiùs hostibus de improuiso interueniens, nemoribus qui iuxta arcem sunt, silentio noctis superatis, iugisq; collium milite occupatis, ne elabendi facultas hostibus daretur. Itaq; mandauit, vt taciti sine quouis strepitu vsq; ad auroram in stationibus durarent, quoniam videre prius hostem, quàm aggredi

Boceço à kunstat.

placuit. Sed hanc eius rationem Bocceo à Cunstat, qui colles obsidebat, turbauit, multa adhuc nocte, cornua, tympana, tubas personare, tumultum à militibus per stationes fieri, & clamorem quantum possent maximè cieri ad deterrendos hostes iubens. Id verò, quonam animo fecerit, dubium quidã reddunt, Bocceonem insimulantes, quasi Friderico in hoc gratificantem, vt si-

Territi Austrij fugam capessunt.

gno ille per tumultum & strepitum maturè accepto, fugam quoq; maturaret, antequam insidijs circumueniretur. Id quod factum fuit, vt Fridericus cũ cæteris; nondum Boiemis propter tenebras conspectis, statim dissiparetur,

molestè

molestè Venceslao ferente, ademptam sibi fuisse dimicandi facultatem, qua data victorem se futurum sperabat. Nec tamen fugientem Fridericum persequi omisit, quem vt ad arcem Rhetiam assequutus est, obsidione cingendum duxit, qua aliquandiu perdurante, nunciat Venceslao Fridericus: si vir haberi velit, vt relicta obsidione singulare secum certamen cras ineat. Accipit Venceslaus conditionem, suique copiam Friderico die postero facit. At ille subortam repentè ægritudinem assimulans, nullus apparuit. Inde Venceslaus ad populandam Austriam conuersus, magnas pecudum, aliarumque rerum prædas ante se agit, ac mox ad parentem reuertitur graui valetudine laborãtem. Aduentu filij Premislaus parumper focillatus, aggrauata dein rursus valetudine morbo succubuit, adstantibus Constantia vxore & Venceslao filio, cum cõiuge sua Kunegunde, quibus omnibus funus & parentalia procurantibus, regia pompa Rex Premyslaus, primus Othogari vocabulo cognominatus, Pragæ ad S. Vitum conditus est iuxta aram, cui superstes adhuc reliquias Apostolorũ Iacobi, Thomæ, Mathiæ intulit. Atque idem author fuit, vt Procopius gente Boicmus, in album diuorum referretur.

Duellum offert Austrius, quod postea renuit.

Premislaus, primus Othogarus.

[a] *Constantiæ huius nulla sit vspiam apud Hungaros mentio, nisi dicas fuisse Arragoniam Emerici Regis viduam. Eam tamen postea Friderico II. Cæsari nupsisse tradunt Hungari.*

[b] *Otthoni Vittelspachio Kunigundis prius pacta fuerat. Quem cum ob cædem in Bauaria patratam infamem audiuisset, indignum iudicans, homicidam humano asper sum cruore filia nuptijs, eam Bohemo despondit. Hanc iniuriam non nisi cæde Cæsaris expiari voluit Ottho, vsus ope Ecberti Episcopi Bambergensis.*

[c] *Henricus Calatinus Marescalcus Otthonẽ interemit 1209. anno.*

[d] *Diopoldus alijs, qui Adelheidam duxit. hinc natus Boleslaus: alijs Boriuous Diepoldi Marchionis Morauiæ filius: qui Tartarico bello ad Legnitiam cum Henrico Pio occubuit.*

[e] *Lescus Albus Poloniæ princeps tertiò declaratus (bis exactus) contra quem Marcus Palatinus Henricum Barbatum armarat. Lescus cum fratre Conrado Masouiæ principe illi se opponit. Castris ad Stacouiam positis Iuonis Episcopi opera pax inter cognatos duces componitur.*

[d] *Popielo cuidam circa annum 823. hoc Poloni tribuunt, alij Mieslao Conradi Ducis Masouiæ filio, qui circa hæc tempora vixit.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER SEDECIMVS.

Patre funerato, Venceslaus & ipse Othogarus cognominatus, regni gubernacula excepit, cũ à pueris statim Rex declaratus & coronatus fuerit, sed vis tamẽ regiminis penes patrem durauit, ac post obitũ tandem ad filiũ iure pleno translata est. Orba eodem tempore Morauia quoque principe suo erat, & tãquam ad prędã Friderico Austriaco homini inquieto exposita videbatur. Cui periculo vt tẽpestiuè Venceslaus occurreret, Premislaum filiũ, auito etiam cognomine Othogarũ appellatum, Morauiæ titulo Marchionis præfecit, attributa ei Olomucensi & Oppauiensi regione. Hunc iuuenem, mater Venceslai Constantia sponte sua comitabatur, vt teneram nepotis ætatem, & adhuc ciuilium curarum exper-

Venceslaus Othogarus IIII. Rex Boicmiæ Luscus dictus.

Premyslaus filius Morauiæ Marchio desig natus.

Constantia regina supraserum prudens arces, oppida & monasteria condit.

Nunc Biberspurg.

tem, senili interdum consilio adiuuaret, confirmaretq;. Nam Constantia ad cæteras heroicas virtutes, quibus Reginæ decorantur, illustranturq;, prudentiam quoq; negociorum publicorum consulrè tractandorum adiecerat. regali præterea munificentia insignis erat, dum regia magnificaq; ædificia, tam in Pannonia in fundis suis dotalibus Morauiæ vicinis, quàm in ipsa Morauia extruit. In illa arcem cognomine Rubram excitans, Ternauiàmq; ibidem, antea vicum ignobilem, mœnibus alijsq; priuatis tectis in speciem nobilioris vrbis cingens, communiensq;. In Morauia autem Hodoninam arcem, & arcem Lunpebutgam, vtramq; Austriæ, ad arcendos incursus Austriacos oppositam condidit, ac insuper duo vestalium virginum cœnobia, alterum Tysnouiam, alterum Oslauiam dictum, atq; vtrumq; vicis, colonis, agris insigniter dotatum.

Marchiones Brandeburgi Boemorũ feudatarij. Filij Alberti à Ba'lenstad domini in Anhalt quæ familia Marchiæ tũc præerat.

Bellum Marchionibus Brã deburgici cũ vicinis Episcopis.

Porrò in Boiemia, cum ad Venceslaum Regem Ottho & Ioannes Brandeburgenses Marchiones Pragam venissent, nõ eius solùm rei gratia, vt in verba Regis more solemni iurarent, fidem se de bonis à regno possessis seruaturos, sed oratum præterea ab eodem auxilia, contra Vilibrandum Magdeburgensem, & Ludolphum Halberstatensem Pontifices, cum quibus pertinacia prælia atq; mutuis cladibus exitiosa continuabant. Rex veteris familiaritatis & cõtubernij memor (in eodem enim simul cum Venceslao contubernio à Premyslao educati fuerant) peditum tria millia, & trecentos equites subsidio illis misit. Accrescentibus viribus, animi quoq; Marchionum sic se erexerunt, vt aduersarios suos Pontifices vltrò ad pugnam lacesserent, qua ad fluuium, quem Bysam incolæ vocant, inita, Marchiones superiores euadunt, alterumq; Præsulem in pugna intercipiunt, altero vnà cum Henrico Misnense Marchione per fugã elapso. Ad hos, aliosq; per Germaniam motus sedandos, ac preci pue ad impium [a] Henrici filij, quem Romanorum Regem declarauerat, conatum comprimendum, [b] Fridericus Cæsar ex Italia in Germaniam celerans, cõuentum Bambergæ edicit, solusq; ipse causam suam in illo aduersus filium rebellem agit, conuictumq; testimonio & iudicio manifestæ defectionis, in Apuliam relegat, ac paulò post interficiendum curat. Ibi quoque Vilibrandus Magdeburgensis Præsul, oblata sibi facultate conquerendi de Venceslao (aderat namq; Bambergæ Venceslaus) ipsum fidem publicæ pacis rupisse incusat, suamq; cladem nuper in prælio factam, eidem acceptam refert: Nec malefaciendi ei defuturã vnquam causam dicit, nisi longiùs submoueatur, ademptis ei arcibus & oppidis, quibus à Friderico Premyslaus eius pater, tum in Saxonia, tum in Misnia donatus sit. Minus vtriq; ferire noceteque quod longiori distaret spacio, at vicini pecoris mala contagia sæpius lædere. Quo audito Cæsar, statim à prandio Regem acciri in conclaue, vno tantùm comite comitatum iubet.

Accusatur tan quã pacis turbator Rex Venceslaus.

Vigirius Comes.

Priuatum inter Regem & Imperatorem iurgium.

Comes Vogirius erat atq; ipse etiam Cæsar vno Pontifice Bambergensi coram, acerbius illum, quasi pacis turbatorem appellat, cunctaq; ab illo repetit, quæ quondam patri illius dono dederat. Confusus ille re improuisa, paulum reticuit: mox recepto animo: Non ego, inquit, vlli, aut in Saxonia, aut in Misnia tumultui causam præbui, sed omnes hasce turbas illic tui excitauerunt. Quam autem ob rem, ipsi viderint: cæterùm inficias non ire, se auxilia Marchionibus ad obtinendas illorum fortunas submisisse. Ita enim vt facerem, ait, merita illorum, cognatioq; inter nos, & vitæ à prima ætate in eadem aula consuetudo poscere videbantur. Nihil deniq; noui à se factum. licuisse namq; Regibus Boiemiæ semper, liceteq; subsidia amicis liberè ferre. hanc libertatem à maioribus se accepisse, acceptamq; retinere, ne ab illis degeneret, velle. Et ego, inquit Cæsar mea mihi redhiberi volo, quod nisi propere fiat, ab inuito per vim extorquebo. Pertinacius dein obsistentẽ obluctanremq; Venceslaum, nec minas Cæsaris magnipendentem, à se manibus retrudit. Ambo autem vino haud minus quàm ira æstuabant, vt fieri solet à lauto prandio.

Vences-

Venceslaus igitur retrusus dextram Cæsaris manum,sua leua arripit,alteraq; stringit gladium,promptè iurans,se illum in corpore Cæsaris demersurum, si nō sospes omnibus suis fortunis saluis dimissus fuerit.Interimq; Vogirius Presulem Bambergensem,tāquam viribus valentior,vi retinet, ne cubiculo egredi,neue posset vociferari.Atq; ita Cæsar inter sacrum,quod dicitur, & Saxum positus,sanctè promittit,se nihil Regi nociturum,neq; quicquā illi ademptuturum.Redeunti in hospitium,Abbas à Fulda,magnitudine opum superbè inflatus,fit obuius,accedensq; proximè Regem humerum eius manu suspensa pulsat,insolenterq; appellat,inquiens: Si personam Cæsaris gererem,tibiq; ita vt ille vicinus essem, aliter atq; ille audaciam tuā, ne illam aduersus Germanos Pontifices acueres,retunderem. Adsilit illico Vogirius,palmaque porrecta os Abbatis præcidit,exclamans:Monache,video te sub improbo præceptore meruisse. Nam si bonus ille tibi cōtigisset,vtiq; præmonstrasset,quem & qualem honorem Regibus habere deberes. Pergit inde qui vapulauit queribundus ad Cæsarem,at qui percussit,cum Rege suo in Boiemiam,hospite etiam insalutato. Domi ab eodem Rege meritorum Vogirij habita ratio. Nam oppido Belina cum suis latifundijs ab illo liberaliter donatus est.Mutauitq; Rex paulò post cognomen suum , dum inter venandum parum cautus,in ramum obuium inpingit, alterumq; amittit oculum,vnde monoculus deinceps pro Othogaro nuncupatus fuit. Adeò autem Cæsar præter omnem spem Venceslai,expectationemq; patratæ nuper audaciæ memoriam deposuit,vt celebraturus eum sorore Angliæ Regis nuptias,inter præcipuos hospites multis inuitamentis reconciliati animi velut testibus ad se Venceslaum euocauerit,nullumq; comitatis,atq; liberalitatis in eum genus prætermiserit,& ad postremū curam ei vnà cum principe Bauarorum inuadendæ Austriæ mandauit.In qua Fridericus captum Henricum Cæsaris affinem , in arcem quandam coniecerat,nec inde dimittere eum volebat Hæc mandata Cæsaris Rex eò lubentius, maturiusq; exequenda suscepit, quòd idem Fridericus Austriacus,quum viribus totis nō auderet , furtinis tamē excursionibus lędere Morauos,aut Boiemos non cessabat. Sed nec Bauarus in mora fuit,cum Bauaricis Sueuicisq; agminibus, vastare cum ijs Austriam statim à finibus orsus.Mox Boiemo coniunctus,pręsidia arcib.imposita depellebant,oppidaq; alia pugnando,alia per deditionem recipiebant.exercitum deinde ad vrbem Viennam admonuerūt, modico præsidio munitam , quoniam Fridericus omnes vires suas secum ad ciuitatem,quam Nouam uocāt, transtulerat,ei loco potissimū fisus.Ad quem cum Viennenses misissent nunciatū, quòd nisi celeriter vrbi fōret subuētum, actum de illa iri : iussit renunciari, tempori vt cederent,rebusq; suis quo melius scirent modo consulerent : Regi Venceslao sé dediderunt. Itum hinc ad oppugnandam Nouam ciuitatem, mœnibus,fossis,copijs,cōmeatu,atq; omni tormentorum paratu munitissimam , instructissimamq;. Ibi,quando nihil succedebat,sed omnis conatus frustra esset,oppugnare illam,obsidereq; destiterunt,firmataq; præsidijs Vienna,& cæteris oppidis insignioribus,rem in Austria gestam suo ordine Cæsari exposuerunt. Atq; ille partorum omnium tutelam , fidei Regis Venceslai cōmisit, quoad Fridericus in gratiam non redierat,amissaq; nō recuperauerat, adnumeratis prius Venceslao viginti aureum nummum millibus, quàm de Vienna decederet. Quàm summam ille confestim, inter suos qui aderant, pro sua cuiusq; conditione promptissimè distribuit,non tam ambitione ductus, quàm ingenita quadam ad liberaliter agendum naturæ suæ inclinatione. Cuius vel hoc specimen insigne fuerit: Attulerat absenti dispensator auri massam,in montibus Glilouensibus de silice auulsam , totam prorsus auream, magnitudineq; & pondere conspicuam, quippe pondo duodecim pendebat. Hanc cubiculi præfectus acceptam in lectulum

Cæsar Regem incolumem se dimissurū polliceri cogitur.

Abbas à Fulda insultans Regi mali à Vogirio accipitur.

Venceslaus Monoculus.

Rex à Cæsare ad nuptias inuitatur.

Mechtildi alijs Isabella Iohannis Regis Angliæ filia.

Vienna Regi Venceslao dedit.

Noua vrbs frustra obsessa.

Fridericus Cæsari conciliatur redimitq; à Rege Viennā.

Venceslaus ad prodigalitatē vsq; liberalis.

Regis sepofuit, oblitus interim præsenti Regi illam repræsentare. Ibat Rex cubitum, totamque illam noctem peruigil transegit. Mane palàm de insomnia conquerens, iubensque lectulum excutere, si quid inesset quod somnum adimeret, massam auream cubicularij in conspectum Regis afferunt, eamque in lectulo se inuenisse, & præterea nihil aliud, dicunt. En, inquit Rex, veneficium adest, quo ego velut incantatus infascinatusq; dormire nequiui, auferte hinc malum ab oculis meis, faciteque vt ne amplius in secreta cubiculi redeat, sed foras elimínetur, inter vos distrahendum dispertiendumque. Eratque ei hoc verbum frequens in ore, liberalibus omnia liberaliter adfluere. Sed cum nõ satis modum, mensuramque liberalitatis teneret, ad profusionem videlicet magis propendens, egere paulatim cœpit, æsque alienum primum contrahere, dein eum soluendo non esset, tributa alia super alia indicere, vectigalia augere, Iudæos compilare, nec ullum genus exactionũ prætermittere. Apud nobilitatem quoque magnam sibi inuidiam conflauit, quòd nonnullos eorum in carcerem detruserat contradicere ausos, magis etiam, quòd Proceres ne audire quidem voluerit veniam illis deprecãtes. Ergo bene multi in Morauiam abeunt, filiumque eius Premislaum ad rebellandum patri sollicitant, iuuenilibus adhuc consilijs vtentem, præsertim Constantia auia, cuius reuerentia in officio continebatur pridem mortua, atque in cœnobio Tisnouiensi sepulta. Pulchrum autem iuueni videbatur regnare, quò illum, qui ex Boiemia venerant, suo aliorumque ordinum nomine vocabant, & quasi iam regnum Boiemiæ in manibus haberent, illud ad Premislaum deferebant, Regemque appellabant. Arridente iuuene ad gloriosum titulum, seque facilè ad mala illorum consilia traduci sustinentem, consulentium vt contra patrem copias in Morauia compararet, sibique Henricum Misniæ Marchionem Regi infestum, in societatem belli adiungeret propter equestrum militiam qua ille abũdabat. quod postquam factum fuit, copiæq; vtriusque Marchionis ad municipium Boiemiæ Pontem dictum, proximè fines Misniæ positum coijssent, illò vsque pater è Praga, filio cum suis item copijs occurrit, ipse quoque externo equite instructus, quem ei Vdalricus ex sorore nepos, ab Alpibus Carinthiæ adduxit. In vtroq; præterea exercitu equites Boiemi erant, sed eum parte familiæ procerum insigniores, nempe à Ssuanbergo, à Lambergo, à Rysenbergo, ab Osseca. Atque ij vt in conspectu Regis fidem operamque suam illi approbarent, primi omnium prælium incipiunt, vi tanta, vt sustineri ab aduersa parte non potuerint, equestri acie impulsa, peditum quoq; ordo & signa perturbantur: mox terga data, fugientibus simul Premislao, Henricoq; ducibus, quos persequi Venceslaus supersedit. Nec ita multò pòst, ductus pœnitentia eorum quę aduersus patrem commiserat, Premislaus vltrò ad patrem habitu lugubri venit, seq; ante illum in terram prostrauit, misericordiam paternam inuocans: sed ne sic quidem rigorem patris flectere potuit, quin custodiendus in arcem traderetur. Quo quidẽ tempore, toto rumor manabat regno, aduentare Thataros, sic enim ipsi se in hunc diem nominant. Sed Strabo vnica immutata litera Thacaros nominare videtur, ita libro vndecimo scribens: Ex Scythis Nomadibus, maximè innotuerunt Asij, Passiani, Thacari. Hactenus enim Nomadum vitam viuunt, vagi, sine domibus & tectis, greges pecorum, armentorumque, ac maximè equorum, in campis pascentes latissimè patentibus. Equi sanè statura non magni, sed corpore validi, impetu acres, leuitate veloces, quibus vt mitioribus commodioribusque vtantur, exceptis admissarijs passim illos castrant, singulique binos in prælia trahunt, & alternatim ex vno in alterũ, mira celeritate inter ipsum etiam cursum transsultant, acinace, more Persarum, arcuque & sagittis armati, nisi quòd Thatari illas sanie viperina, eum sanguine humano commixta plerumque tingunt irremediabili scelere. Modicum

Massa auri somnum Venceslao turbauit.

Apophtegma Venceslai.

Premislaus patri se opponit.

Premislaus ad iutus Marchione Misniæ exercitum cõtra patrem ducit.

Profligatus Premislaus.

Supplex patri Premislaus carceri dicatur.

Digreßio de Thataris.

Straboni noti Thatari.

Thatarorum figura & mores.

dicum namque apud illos discrimen inter fas & nefas, vt apud nationem, feris quàm hominibus similiorem. Nihil enim extra figuram hominis Thatarus, nisi fera bellua, in feritatem sanguinolentam semper ruens, quam pastus quoque cruentus exanget: cruore enim venis equi incisis, & carne tantum nō cruda vescitur. neque enim illam ad ignem vel torret, vel elixat, sed sub sellam in qua residet positam, pondereque corporis sui arefactam, statim deuorat, sine sale, sine pane, quem in vsu non habet, ideoque agriculturæ minimè studet, sed pascua tantum colit, viuitque crudelis ex rapto atque bello. Vt enim cruditas, ita crudelitas ex facie protinus & vultu apparet, toruus videlicet, turgidusque Thataris & horridus vultus inest, oculi caui & truces, caput turbinatum, circumrasumque, contrà mentum turpiter hirtum, intonsumque, totius denique corporis habitus deformis atq; seruilis, qui facilè declaret Thataros sobolem esse Scytarum eorum, qui serui dominorum suorum in Asiatica expeditione diutius commorantium vxores duxerant, prolemque ex illis degenerem suscitauerunt. Nam in hunc diem Turcæ, & ipsi Scythæ, pro seruis [e] Thataros habent, nec aliter quàm degeneres auersantur, quanquam potentiam illorum cum suo magno malo sæpius experti. Sed nec hodie statim illis cedunt, diuisi per quatuor Tetrarchias. Maximus illorū Tetrarcha, Zcuolhensis habetur, quem ipsi gentiliter * Vlncham, id est, magnum imperatorem appellant. Fines eius imperij ab ortu solis mare Caspium, ab occasu Tanais, à septentrione & meridie plana partim ad Euxinum pelagus, partim ad Albanos & Ibericos montes protenduntur. Huic proximus à Polonis Præcouiensis dictus, quoniam super cætera naturæ munimenta, fossis etiam & aggeribus munitas habet regiones, Chersonesum Tauricam, & quicquid ad Meotidis vsque paludem interiectum est occupat: pessimus Ruthenis, Lithuanis, Polonis vicinus. Hoc multò imbecillior est Cosanus, ab arce Cosana cognominatus, quæ ad Volham fluuium ingentem, qui fines Moschouiæ præterfluit, situm suum obtinet. Nam propter virium imbecillitatem, ferre iugum à Moschouitis impositum cogitur. At quartus Tetrarcha plagam septentrionis frigidiorem inhabitans, quem Nohacensem vocāt, tam validum se robustumque ostendit, vt præter Moschouitas, alias quoque circum nationes vltrò lacessat nedum sustineat. Hæc igitur plusquam barbara turba & colluuies, anno à Natali domini Millesimo ducentesimo quadragesimo primo, ex ijs locis, quæ modò enumerauimus, [f] Batho, & Peta Ducibus effusa, cū Ruthenos inuasisset, cæsisq; isthic Principibus & plurima nobilitate, totam Russiam ferro atque populationibus peruastasset, eodem inde se impetu in Poloniam concitauit, tanto post funestam Polonorum stragem terrore illato, vt ad illum Boleslaus Poloniæ princeps, non amplius dehinc domesticis viribus, non arcibus & mœnibus, sed fugæ potiùs salutem suam crediderit. [g] Abducta itaque secum matre & vxore, Cracouiaque ciuibus vacua relicta: quisque enim illorum sibi locum, qui tutior esse videbatur, quærebat, ipse in Moraniam ad cœnobium Velegradense confugit. Thataris interim suam immanitatem in Polonia exercentibus, in diripiendis oppidis, in polluendis templis, in profanandis sacris, in cædendis senibus, violandisque tum matronis tum virginibus. Ex huiusmodi successu, multitudine illorum quotidie succrescente, placuit tantas copias (nam quinquies centum latronum millia confluxisse dicuntur) ita diuidi, vt Bathus aduersus Hungaros aliquanto dimidia parte maiorem sibi numerum sumeret. Peta cum reliquis agminibus, Slesitas, Moranos, Boiemos vt aggrederetur. qui Peta, vt in Slesia quoque haud secus atq; in Polonia [h] ciues pauore tam magno perterritos reperit, vt ipsam etiam Vratislauiam, inter vrbes Slesiæ præcipuam, fuga sua desertam relinquerent, pari atque Poloniam impetu, crudelitateq; & scelere fœdabat, donec Lygnitium

Virgilius.

Et lac concretum cum sanguine potat equino.

Crudiuori Tatari.

Ortus Tatarorum.

**Quasi dicat trans Volgam fluuiū qui Rha veteribus, in Caspium descēdit mare.*

Precopiensis huius filiam Selymus Turca duxit: vnde natus est Solymānus.

Anno 1241.

Boleslaus Pudicus princeps Poloniæ.

Polonia peruastata Slesiam petit Peta.

Henricus Lignizēsis se opponit Thataris. attingeret, ad cuius oppidi principem Henricum, multa vis nobilitatis se congregauerat. Fortis enim dux, militiæque gnarus ipse Henricus habebatur, palamq; tunc præ se ferebat, mori se malle, quàm impio impuroque hosti quantumuis terrifico cedere. Ad hunc igitur integri adhuc reliqui Poloni, Magisterq; Prussiæ cum suis crucigerulis, & præterea frequētes pedites, inter quos auri, argentiq;, ac ferri, ærisq; robusti fossores, & ipsi crucē vestibus attextam crucis hostibus ostentantes. Quibus Lygnitio proximantibus, obuiam Henricus progreditur aduerso omine. Nam ædem diuæ Virginis prætereunti, saxū ingens subitò lapsu ante pedes decidit, nulla propalàm causa apparente, cum de solido integroq; muro auulsus ille vnus lapis caderet. Non deerant, qui retrò eundum, illoq; die pugna abstinendum censerent, sed nihil ille hoc casu territus, iter cœptum continuat, festinatq; vt aciem per tempus ante mœnia instruat, existimans Thataros quoq; legitima acie præliū inituros. At posteaquam cognouit, more illos suo incondito catervatim agminatimq; conglobatos, quaternis agminibus aduentare, & ipse copias suas quadrifariam distribuit, ne tam facilè à tanta hostiū multitudine circumueniretur. Vnus namq; illorum globus maior erat, quàm Henrici totus ferè exercitus. Nihilominus tentare omnia, perpetiq; vel extrema placuit, quàm religionem Christianam per metum aut fugam prodere. Prima sors pugnæ super Boleslaum [i] Dipoldi filium, iam pridem cum ipso parente ex Morauia in exilium actum cecidit. is militi collecticio cruce insigni præerat, cominus ad dimicandum paratus. Verùm Thatarus eminus in eum sagittas mittebat, tam densas, quàm densam solet cœlum nubilosum grandinem mittere, cuius vi casuq; totam interdum segetem prosternit, ita stratus cum suis iacebat Boleslaus. Post hunc Magister Prussiæ, cui Pompo nomen erat, similem calamitatem, ab simili sagittarum tempestate expertus est, nisi quòd maior equorum, quàm hominum, qui bellè armati venerant, facta strages fuerit. [k] Huius vtriusq; mali facies cum ob oculos Henrici versaretur, iubet carros laxari explicarique, ita vt duo reliqua agmina, quorum alterum ex Polonis coactum, Mesco dux Opoliensis, alterū ex Slesitis, ipse Henricus ducebat, recipere, lateraq; omnium tegere possent, à fronte scuta & pluteos opponit. Et quoniam Thatari per spacium aeris catris tela in altum quoq; iaculabantur, vt lapsu illa suo, vel inclusos ferirent, milites galeatos stare, atq; omnes in hoc maximè intentos esse mandat, vt alterā hostium iaculationem facta subita eruptione præueniant, cogantq; illum manus non arcu sed gladio conserere. Quod vbi accidit, pecora cum viris pugnare diceres, adeò postquam ad manus ventum est, pecorum ritu mactabantur. Inter hæc signifer Thatarorum simulachrum in effigiem humanam deformatum, hastili præfixum gestans, vibrare illud, magnoq; motu & ululatu contorquere, concutereq; incipit, donec ex ore illius atro, fumum piceum eliceret, ita obscurum, vt mutuum adimeret prospectum, tantisper dum illi retrocederent, rursusq; arcu & telis se armarent. Ortus hinc in castris Henrici clamor, occurrite, occurrite, quem Mesco Opoliensis aliter accipiens, quasi clamaretur, currite, currite, ad cursum & fugam cum bona parte equitum se dedit. Henricum solum ex ducibus superstitem relinquens, qui ad mortem vsq; suam constanter & fortiter dimicauit. ad internitionem cum suis deletus, caput eius hostes acynace à collo recisum, hastato cuidam per ludibrium circūferendum tradiderunt. Lygnitio tamen nō sunt potiti, vbi Anna Henrici vxor cum liberis, eademque Venceslai regis soror inerat. Properantes videlicet ad Morauiam populandam, quam Slesia aliquanto lautiorem esse audierunt. In summa dominorum illo tempore Morauі orbitate positi erant, nemine post vinctum Premislaum Marchione In Morauia existēte, sed nec aliquo præside cum imperio & potestate in illa præsidente: ipso autem Rege Venceslao non solùm

Goldburgenses metalli fossores.

Læuum omen spernit Henricus.

Boleslai primū agmen deletum.

Pompo secundus in ordine Magister Prussia.

Magica arte ostentum prolatum Punico terrore Henrici exercitū repleuit.

Mesco fugae per errorē auctor.

Prælium commissum. Anno 1241. 9 Aprilis ad wolistadiū iuxta Legnizū.

Morauiam petunt Thatari.

solùm absente, sed ancipiti præterea sententia cum Boiemis vacillante, procedendum ne tantæ multitudini obuiam, an mœnia Pragæ munienda potiùs, defendendaq; essent. Euicti tandem periculis Morauorum, querentium ex quo tempore nati sint in maiore viræ, rerumq; omnium se discrimine non fuisse, præfectum illis cum aliquot Boiemorum cohortibus, vnum ex procerum familia, quæ à Stellis cognominatur, Olomutium, quò se turba illa turbarim effundebat, subsidio misit, eiq; iniunxit, ne acie cum hostibus confligeret, sed mœnia eluesq; & alios defensores, munitionibus vt tutaretur, idq; eò promptius illum præstare posse, quòd Thatari ad expugnandas vrbes non essent idonei. Aduenrabant iam illi longè ac latè fuso agmine, & quacunque ibant, pecora, hominesq; trucidabant, capitaq; hominum vtriusq; sexus, iubis equorum suspensa, ad terrorem obsessis incutiendum ostentabant. Verùm enim obsessi, inusitata ignotaq; immanitate vehementer irritati, præfectum rogare, vt portas aperiri iubeat, nequaquam se vltra spectaculum tam cruentum spectare posse clamabant. Hunc ardorem animorum præfectus vix edicto restinxit, capitale supplicium minitans, si quisquam se de statione sua commoueret. Vagi interim hostes mœnia circumequitant, & quemcumq; ex muro prospectantē aspiciunt, eundem certo sagittarum ictu feriunt nunquam à scopo aberrantes. Nam aliquoties experiundi gratia simulachrū in modum humanum figuratum, pro murorum pinnis expositum erat, illudq; protinus tot sagittis, quot Erictius spinis horrebat, sæpius etiam totam vrbem telis obumbrabant. Sed quum hac re nihil se proficere sentiunt, vertuntur ad ignem, quem primum ædificijs suburbanis incolis vacuis subijciunt, dein ad cœnobium Gradycense, iuxta mœnia situm transferunt, bonamq; ibi præsidij partem comburunt, residuam interficiunt. Postquam neq; telis, neq; igne, neq; cœnobio capto, Peta obsessos in apertum extrahere potuit, valde illos perinde quasi imbelles ac degeneres contemnere cœpit, multumq; de cura diligentiaq; & vigilijs remisit. Quod animaduertens præfectus, accitis centurionibus, decurionibusq; militum: En, inquit, iam nunc tempus adest ad erumpendum, non vt quidem intempestiuum sed planè maturum: quandoquidē omnia apud hostes dissoluta esse cernitis, alios per agros palantes, grassantesq; discurrere, alios equos pascentes longiùs hinc distare, ibidemq; à duce suo seorsim pernoctare: sed & ipse Dux tardioris obsidionis tædio fastidire, torpereq;, & ita stertere videtur, vt egeat ad se excitandum stimulo. Quare si placet occasioni oblatę insistere, cras ante lucem exurgamus omnes, in illumq; adhuc dormientem, ex nec opinato impetum impressionemq; faciamus. Dicta præfecti non solùm centurionibus decurionibusq;, verùm etiam militibus omnibus comprobantibus, crepusculo adhuc matutino Thataros per tentoriola ex villis pecudum cōfecta, sopore stratos adoriuntur, cæduntq; pariter iacentes & obuios velut pecora: quippe Tharato pediti, nulla penè vis: quicquid valet, eas ille vires ab equo mutuatur. Exorto subito clamore, tumultuq; Peta è somno excitus, arripit equum, adestq; suis rector & hortator, vt confestim equos conscendant, reddantq; insidiatoribus acceptam cladem, sed nullo imperio multitudo consternata perculsaq; regi potuit, præsertim obscura adhuc luce. Nec ideo tamen Peta vel animo deficiebat, vel ab officio ducis cessabat, donec in manus præfecti, casu magis quàm data opera incidisset, à quo hasta transfossus, de equo mortuus cecidit, ignaro Sterenbergio, (hoc cognomen præfecti erat) quemnam è Thataris occidisset. Dubia enim lux etiamnum erat, quum suis ille signum receptui daret. Mox clara dies apparuit, ducem Thatarorū iacere interfectū, Thatarus cadauer eius ingenti vlulatu planctuq; circunstantibus, osculaq; illi plena lachrymis affigentibus. Allatū dehinc fuit sagulum purpureū, quo amictū, secum post solutā statim obsidio-

Sternbergius Morauis à Rege auxilio mittitur.

Olomuntium obsident.

Arte sagittandi pollent Thatari.

Gradycum monasterium exurunt.

Hortatur Dux milites ad opprimendos Thataros.

Inopinantes obruunt Thataros.

Peta dux Thatarorum interfectus.

In Hungariam reliquia Thatarorũ sese recipiunt

nem, in Pannoniam ad Bathum ducem ipsorum maiorem extulerunt. Sterenbergio interim vota à se nuncupata peragente, victoriamq; partam, Deo acceptam referente, cum Venceslaus Rex premij loco, territorio donauit, quod in hunc diem [l] Sterenbergium appellatur, ab arce, quam ipse sibi hoc vocabulo ibidem ædificauit, primusque in Morauia magistratum gessit, quem nunc Capitaneum vocant. Hìc nos haud sinunt Hungari inter grauissimas clades à Thataris illatas numerandi, de se taceri, quando illi quoque ex Morauia profugi, ad ruinam Hungarorum accedere non dubitarunt. [m] Bela Rex id temporis in Pannonia regnabat, non admodũ charus subditis regno, propterea quòd difficiliorem illis, superbioremque ad se aditum, quàm Cumanis, quibus runc infensissimi erant Hungari, præbebat. Ergo cum iam agri ferro & igne à Thataris vastarentur, prædæque agerentur, ac crebra per partes & aduersa prælia intercederent, aliquamdiu per contumaciam mala perferre, quàm in medium consulere malebant, odiosè vociferantes, veniant Cumani, proque Regis sui salute, nunc cum opus est, fortiter dimicent. Hæc ab Hugolino Colocensi Archiepiscopo audita, stomachum ei ita cõmouerunt, vt se continere non potuerit, quin populares suos libera voce perduellionis argueret, tanquam illi omnes de numero perduellionum censendi essent, qui regiam maiestatem offenderent, quiue communem regni salutem auxilio ei detracto proderent. acerrimè itaque contendebat, vt Rex omnes Hungarorũ copias ad oppidum Pesthum in ripa Danubij è regione Budæ positum cõtraheret. Quo vt frater quoque Regis Colomannus venit, hostemque non longo iam interuallo abesse cognouit, nempe ad Vaciam oppidum, author Belæ fuit, vt castra in locum rutiorem transferret. Translata mox sunt Agriam versus vltra flumen, quod Saium vocant, altum ripis, alueo limosum, nec nisi pontibus peruium, quos Hungari validissimis præsidijs firmauerãt. Bathus Vacia excisa, vestigijs abeuntium insistit vsque ad flumen, conspectisque Regijs copijs, suas ex altera parte ripæ opponit, tam longè lateque diffusas, vt impossibile fuerit illas oculis perlustrare. Iccirco faciliùs etiam euenit, vt Hungaros in eos tantùm, qui videri poterant, intentos fallerent. Centum millia Thatarorum flumen reperto vado, longiùs à castris semoto, prius traiecisse, Hungarosq; à tergo assiluisse dicuntur, quàm cuiquam illorum in mentem de eiusmodi assultu improuiso veniret. Oppugnabat eodem tempore Bathus præsidia ad pontes disposita, nube tanta telorum immissa, quantam sustinere non poterant qui in stationibus erant. Ita pulso præsidio, & pontibus transitis, à fronte quoq; hostis ingruebat. Sed vtrobiq; maiore corporis viriumq;, & animi robore Hungari repugnabant, quãdiu pugna intra manus stetit, pedemq; inter se conferebant. Nam & auertebant sæpius Thataros, & auersos insequebantur, hastis illos confodientes, aut gladijs obtruncantes. Redibat Bathus ad arcum, atq; vndiq; per latera quoq; densis agminibus circumfusus, obruere telis Hungaros conabatur: at illi missa spicula, peltis suis quibus præter hastas armãtur, excipiebant, ac tanto acrius in hostes velut cæci ruebant, quanto minor salutis spes oculis obijciebatur. Sensit peritus bellorum Bathus, ex desperatione hanc tam obstinatam ferociam Hungaris durare, quoniam conclusi mortem se euadere desperarent, ideoque pugnando, quàm se dedendo mori malle, laxari ordines, tela cohiberi, darique erumpendi illis facultatem iubet. Eam quicumq; nacti erant, omissa pugna, fugæ se mandarunt. inter quos Rex Bela pedes elapsus est, cæteri cæsi ad vnum omnes. Cæsorum clarissimi, Colomannus Regis frater, Mathias Strigoniensis Archiepiscopus, Hugolinus Colocẽsis similiter Archiepiscopus, dein Gregorius Iauriensis, Reynhaldus Vltrasyluanus, post Nitriensis, Sibiniensisq; Episcopi, & cum ijs plurimi, summa nobilitate dignitateq; viri desiderati sunt. Rege interim peregrino habitu, circũ fines

Hungari multa atrocissima à Thataris perpessi.

Colomannus erat Rex Halitiæ in Rußia filius Regis Andreæ.

Die qua Passio Domini celebratur Vaciã flumine absumptã memoratur.

Dimicant cum Hungaris Thatari.

Stratagema Bathi.

Cæsi Hungari.

fines Poloniæ & Morauiæ obertrante, donec ad vxorem suã, quam in Austriam sepofuerat perueniret. Ibi latentẽ, mox proditum, Fridericus Austriæ princeps adeò non est miseratus, vt ad nouam insuper miseriam, nempe ad ægestatem illum redigeret, expressis ab illo pecunijs, aureisq; & argenteis vasis, quæ Regi na secum extulerat, quasi à se Rex olim tantundẽ extorsisset, quando pro dam nis in Hungaria illatis facere ei satis coactus fuerit. Ab hoc naufragio Bela ad Illyriam se contulit, mari Adriatico quàm Danubio fortunam reliquam credere malens. Sed ne in rebus odiosis, nimiumque calamitosis diutius immoremur, ad Venceslaum remigremus, vt discessu hostium ex Morauia exhilara tum, ita adhuc sollicitum, curaq; & metu suspensum, ne illi de reditu cogitarent. Itaq; tum in Morauia, tum in Boiemia munire tam arces quàm ciuitates mœnibus præsidijsq;, & frumentarijs subsidijs non prætermisit: seq; tandem facilem præbuit, vt filium suum Premyslaum custodia liberum, in paternã gratiam reciperet, Nicolao Pragensi, & Roberto Olomucensi Episcopis deprecatoribus. Qui hoc præterea obtinuerunt, vt Morauiam ei cõditione qua prius, possidendam, restitueret. Admissum tunc Pragæ à nobili iuuene facinus, cum à libidine, tum à cæde violentum, nomen iuueni Veleslao, amore puellæ Hebrææ ad insanum modum capto, ita vt præ illo nec mente constare, nec vllo tempore quietus esse posset, nisi illo solo, quando in oculis vultuq; puellæ acquiscebat, eiusq; rei sæpius adipiscendæ occasionẽ sedulò quærebat, modò æs mutuum à parente illius accipiendo, alias pignus oppignorando, redimendoq;, vt tanto frequentius saltem aspectu puellæ perfrui liceret, quãdo colloquium à parente interceptum erat. Fortè accidit vt ille ipse parens ægrotus in lectulo cubaret, venit clam ad domũ illius Veleslaus, latensq; in insidijs egressam puellam è cubiculo parentis adoritur, nolentemq; per vim seducit & incæstat, dein amisso quoq; pudore, eiulare, seq; lamentabiliter afflictare nõ cessantem, ne voce eius proderetur, eandem strangulat, proditus tamen continuò à vicino, qui intrantem & exeuntem viderat. Porrò Hebræus occasu filiæ accepto, multò ex illo acerbius quàm ex morbo suo dolebat. Cæterùm dolorem tantum, post recuperatam etiam sanitatem valde dissimulabat, quasi prorsus nihil sciret, suane spõte an aliena iniuria filia occidisset: metuebat videlicet, si Veleslaum in aula gratiosum incæstus homicidijq; reum faceret, ne à iudicibus aulicis nouam insuper aliam cõtumeliam sibi accerseret. Ad insidias igitur insidijs retaliendas animum studiumq; conuertit, insidiatorem nactus Veleslai domesticum, grandi ære corruptum, vt herum suum interficeret. Sed istius quoq; cædis author ipse Hebræus diu celari nõ potuit, illoq; patefacto, magnæ statim turbæ inter nobilitatem & Pragenses concitatæ sunt, vtrisque tumultuantibus, ad armaq; conclamantibus, alteris vt vim omnibus iudæis propter vnum inferant, alteris vt tantum impetum arceant, causamq; integrã Regi cognoscendam referuent. Isti postquam nõ solùm in certamine, verùm etiam in causa præualuerunt, indignata nobilitas, odium in ipsum Regem diuertit, quasi proniorem ad plebis & iudæorũ fauorem, nouasq; rursus res, nouamque coniurationem molitur, duce Stiborio, cui cognomen à prudentia fuit, Caput canum, penesque eundem magistratus, qui summum in regno ius reddebat. Et quoniam haud dudum Rex edicto pœnam capitalem in iudices, à quibus fraus iustitiæ fieret, sanxerat, non minus alienum ob hanc legem à Rege animum habebat, quàm cæteri nobiles, quorum frequens erat numerus, ob cæsum minimeque vindicatum Veleslaum. Is nunc singulos appellare, nunc plures cohortari vt cœpto insisterent, seque à ludibrio lusci, superbique & crudelis Regis assererent, Rege alio substituto, ad augendam, aliterque honorandam, non autem ad pessundandam nobilitatem apposito, qualem existere Premyslaum Othogarum putaret, nuper à patre

τῆμα κακῶν ὑπτῶν. *Friderici Austriæ inhumanitas barbarica.* *Bela Rex in Dalmatiã euadit.* *Premislaus Regis filius libertate donatus restituto illi Marchionatu.* *Nicolaus XXI. Episcopus Pragensis.* *Veleslaus nobilis Boiemus virginem Hebræam vi stupratã iugulat.* *Veleslaus quoque instinctu Iudæi interfectus.* *Tumultuatum Pragæ Victores Iudæi.* *Cõspiratio Regem principe coniurationis Stiborio Regni procere supremo.*

Coniuratire-gnum Premislao deferunt. pessimè tractatū, nec in præsentia valde liberaliter tractari. Hunc igitur quàm primum adeundum esse, vt per tempus sententia animi eius exploretur. Eunt confestim ad illum côiuratorum maximè insignes, consiliaq; omnia cum illo cômunicant, & viam aliam quàm ptidem ad regnum inuadēdum docent. *Differendum censet Premislaus.* Ad hęc Premyslaus, malo accepto sapientior factus, cū se obsequentē potiùs, quàm contumacem, & rebellem erga parentem ostendere, sed neq; hospites tamen, dicto ingrato abruptoq; statim lædere cuperet, ita respondit. Non esse illis festinatò agendum, sed impensius considerandum, & postea rem tam arduam exequendam. Inter hanc moram, incertum vndenam conspiratio ista *Detecta coniuratio capto Stiborio.* Regi prodita fuerit, capitur Stiborius, factaq; quæstiōne, interrogatur de conscijs. Vigintl quatuor viros stemmate claros ædidit, vnaque cum illis iussam *Sumptum de omnibus coniuratis supplicium.* pœnam subijt. [n] Qualem videlicet Rex cuiq; illorum in piscibus sibi allatis repræsentauit, alios piscium capite truncans, alios veru transfigens, nonnullos membratim discerpens, postremò hanc vocem adijciens, Quemadmodum obsonarunt, ita cœnare illos oportere. Venerat autem Nicolaus quo- *Episcopus Regi suspectus.* que Pragensis Antistes propter mutuam cum Stiborio, & assiduam familiaritatem, in suspicionem, quasi cum illo consilia miscuisset, coactusq; est fidem suam Regi obstringere, ne de domo in qua erat, nisi Rege concedente egrederetur. Fit magnus ad domum illam plebis concursus, de Rege lamentantis, quòd non contentus fuerit in tot viros nobiles desæuire, nisi insuper Pontifici regni nullius criminis conuicto, sed tantùm suspecto, vim *Tumultuante plebe & sacerdotibus ex interdicto absoluitur Episcopus.* afferret. Aderantq; sacerdotes præterea sacris omnibus in Regno interdici postulantes, quam diu Pontifex dimissus non esset: eamq; tandem inuidiam & indignitatem Rex haud ferens, abire Pontificem quò vellet, permittit. Ipse nouam diuo Francisco, eiusq; assectatoribus ædem Pragæ ædificat: mox cum sorore sua Agnete flaminica, peculium suum in subsidium offerente *Xenodochiū Pragense extructum.* hospitali cœnobio iuxta pontem Pragensem sito, fundamenta iacit, illiq; dein vterque virum præficit, ei religioni deuotum, quæ pro insigni crucem cum stella gestat. Cæterùm in tintinabulis, quas vulgo campanas vocant, a- *Campanarum hostis Rex.* deò auersas Rex aures habuit, vt statim ad tinnitum crepitumq; illarum, ambas aures ambabus manibus obstrueret. Quare necesse fuit, Rege Pragæ commorante, à pulsu illarum quæ maiores essent, temperare. Audit deinde Thataros post vexatam, populatamq; & omni clade peruastatam Hungariam, sua sponte, aut fame potiùs in tam inculta vastitudine vrgente, ad natale solum *Bela in Hungariæ regnum reductus.* remeare, Belamq; rursus suum regnum repetere, auxilio fultum [o] Magistri Rhodi, & Comitum, quos à Frangepanibus cognominant: Apud illos namq; Magister naues suas milite iuxta oppidū Segniam exonerauerat, vt terrestri inde cum Rege itinere pergerent. Præmiserat verò Rex in regnum nonnullos qui antecederent, aduentumq; suum reliquijs Hungarorū prænunciarent, vt *Fridericus à Bela ob transitum vectigal petit.* sine pauore interim & periculo suam præsentiā expectarent. Ad hunc rumorem Fridericus Austriæ princeps excitus, tumultuarium militem colligit, obuiamq; Belæ quem odisse cœpit, postquā rebus eum suis spoliauit, ire contendit, aliquid iterū ab illo extorquere cupiens. Forte ita accidit, vt Bela nondum toto hostiū metu posito, ad fines prouinciæ Friderici deflecteret. Petit igitur *Fridericus vltimus suæ gentis Austriæ ab Hungaris necatur, dictus bellicosus.* ab illo vectigal Fridericus in singula militū capita, & nisi datum fuerit nullam ei transeundi copiam ait fore. Nouitate rei, indignitateq;, omnibus qui cū Bela erant cômotis, expediunt statim arma, impetumq; in [p] Austriacos faciunt, atq; celeriter pugnā conficiunt, saucio Friderico, ac mox è vulnere mortuo, vnica superstite fratris sui, tunc vidua filia, cui nomen Margaretha, ad quā successio in Austriā pertinebat. Sed illam [q] Vdalricus Carinthiæ Princeps, ex soro- *Vdalricus dux Carinthiæ Austriam inuadit, capitur ipse.* re Venceslai Regis procreatus occupare conabatur, acceptis per deditionē aliquot arcibus & oppidulis, parabatq; maiora aggredi, suppetias sibi Morauis ferentibus

rentibus, si non etiam Austriaci de subsidio Bauarorum sibi prouidissent. Lentius negocium suum, imò verius negligentius Vdalrico agente, insidijs eum pars aduersa circumuenit, capitq; viuum, & cum illo complures Morauos, quos Bauari partim nare, partim auribus, aliquos etiam manu mutilant, atq; omnes incolumes dimittunt. Sed hoc tam fœdum sæuumq; dehonestamentum, Bauari paulò pòst magna suorum cæde, multoq; regionis detrimento expiauerunt, quo illos Premyslaus Othogarus, mandato Venceslai patris affecit, Bauariam cum valido Boiemorum, Morauorumq; exercitu ingrediundo, illamq; circumquaq; ad vsq; Danubium euastando, ac multos viros fortes ibidem interficiendo. At Austriaci non prius arces per Vdalricum interceptas recuperare potuerunt, quàm liberum à custodia ipsum Vdalricum facerent. Quam autem fortes, quamq; constantes viros arcibus præposuerit, indicant duo præfecti, ambo Morauí, quorum vterq;, cum sub arce sibi credita ab insidiatoribus inter venandum comprehensus esset, horumq; alteri conditio proposita fuerit, vt vel arcem integer traderet, vel oculum dextrum amitteret, oculum sibi erui, quàm de arce cedere prælegit, sicut alter in altis niuibus discalciatus tantisper stare, dum pes ei vterq; frigore obriguerit. Ambobus honor cũ ab Vdalrico, tum à Venceslao Rege habitus, gratiaq; cum amplo præmio vtriq; relata. Verùm enim Austriaci post recepras etiã arces quas amiserant, de se anxij sollicitiq; erant, cuiusnam in tantis Germanorum dissensionibus, quas ab obitu Friderici Cæsaris, in ipso interregno suscitauerant, patrocinium respicerent. Nam in Margaretha parum auxilij inesse videbatur, multò minus in alijs vicinis principibus, vix ad sua satis tuenda sufficientibus, imminere autem Austriæ à fronte Hungaros, à latere Morauos ac Boiemos, gentes validas & inquietas, ipsis autem quiete opus sub muliebri dominatu degentibus. Inter multam dein longamq; deliberationem, placitum, vt ad fidem & tutelam Venceslai Regis confugerent, qui ætatem curasq; regni sui excusans, filium Othogarum illis obtrudit, communiq; consensu, atq; ipsa in primis Margaretha assentiente, matrimonium inter illos conciliat, celebratisq; nuptijs, legitimum Austriæ Principem Othogarũ appellat. Quod vbi Bela de alienata Austria, quam pro sua iure belli ducebat, interempto in illa Friderico, qui vltimus Austriæ hæres erat, factum comperit, aduocato suorum consilio in campum Pesthensem, & adhibitis Cumanis, paulò tunc moribus à Thataris distantibus, rem integram ad omnes refert. Quibus tumultuosè ritu Scythico frementibus, ac ferocissimè censentibus, iniuriam acceptã protinus bello esse persequendam, initio à Morauia sumpto, in qua multa furoris, multa crudelitatis & sæuitiæ fœda exempla ædiderunt, priusquã succurrere laborantibus, aut Venceslaus, aut Othogarus posset. Anteuertit autem filius patrem in succurrendo, satis tunc milite etiam Boiemo instructus, quem aduersus Styriam, iugum detrectantẽ comparauerat. At Hungaris animus quidem vt olim ferox, durauerat, sed vires per Thataros plurimum attritas habebant, nihilominus Belam Regem suum perpulere, vt fortunam prælio experiri vellet. quo inito, cum ingenti strage sternuntur, ipseq; Bela in eum metum est compulsus, vt vltrò ad conditiones pacis amissa etiam finium aliqua parte descenderet. Inde porrò ad Styrios subdomandos Othogarus iter tendit, paucisq; eorum castigatis, cæteros ad officium sibi debitum præstandum coegit: in animo habens parentem inuisere. At ille breui pòst in secessu villæ, tertio lapide à Praga secedente, dum venationi intempestiuus incumbit, valetudinem sibi contrahit, qua prægrauatus Pragam repetit, atq; intra paucos dies, religionis pietati, salutiq; suæ vacans animam expirauit. Mors per amicos, officia etiam mortuo tanquam viuo exhibentes, eatenus suppressa, quatenus licuit omnes eos euocare, literis quidem à se com-

Ignominiosè Morauí puniti pœnas exigunt ab Austrijs.

Constantia & integritas præfectorum duorum.

Dominũ quærunt Austrij.

Ottogarus dux Austriæ.

Bellum Ottogaro ab Hungaris ob Austriã paratur.

Cæsis Hũgaris Bela Rex iniquas conditiones pacis accipit.

Regis Venceslai mors clam habita donec pignori deposita à creditori bus redimeren tur.

positis,sed signo Regis obsignatis, qui ære vili mutuo dato, dites Regis arces pignoris loco possidebant: ij quasi mandato Regis ad rationē reuocati, pecuniam mutuam,certis nominibus deductis, accipere, & arces inuicem restituere compulsi sunt. Ac tum demum mors diuulgata, funusq; Regium quo decuit honore celebratum. Corpus ad ædem diui Francisci, quam Rex suo sumptu extruxerat,delatum.Traxeratq; & ipse Venceslaus ex patre suo,Othogari cognomen, quod tamen in frequenti vsu ei non erat,donec Premyslaus filius Othogarorum strennuissimus, magnificentissimusq;, proprium id sibi perpetuumq; dicauit.

[a] *Huius Henrici vxor fuit Margaretha Austria,pòst Ottocari coniunx,Leopoldi gloriosi filia.*

[b] *Fridericus Cæsar Henricū filium Cæsarem designatum perpetuo carcere multat. Cosentiæ mortuus in Calabris Anno 1235.*

[c] *Fridericus Austriæ Marchio ob enormia flagitia ad causam dicendam citatus,Cæsari petulantißimè respondens venire abnuit. Hinc bellum indictum, & Regia (vt nonnullis placet) dignitate cum esset ornatus Anno 1225 ab eodem Friderico II. Cæs. dicitur exauctoratus Anno 1236.*

[d] *Vdalricus Vdalrici filius matre N.filia Premyslai Regis,vltimus Dux Carinthiæ.*

[e] *Hordas illi vocant,seu fora vel conuentus,quibus præficiunt principes. Chamum suo idiomate summum vocitant Imperatorem.*

[f] *Battus Hocotij filius Changij Magni Chami Nepos.Eius dux Petta.*

[g] *Alij ad Belam Regem Hungariæ cuius filiam Kingen siue Kunigundem habuit coniugem,fugisse cum illis minus tutus esset,in Pienina arce latuisse dicunt.*

[h] *Arcis obsidione ab fulmine celitus emisso repulsi.Henricus pius Barbati & Sanctæ Hedingis filius.*

[i] *Theobaldus duxerat Barbati filiam Henrici sororem,hinc Boleslaus Henrici amitinus.*

[k] *Quinq, alij tam Tataris quàm Christianis tribuunt exercitus.*
1 Boleslao cum fossoribus & auxiliarijs.
2 Pomponi.
3 Mesconi Duci Opoliensi & Ratiboriensi.
4 Polonis duce Sulislaro Voldomiri Cracouiensis Palatini fratris.
5 Henrico Principi.

[l] *Sternbergius primus Morauiæ Capitaneus,qui est supremus à Marchione magistratus,eius quasi vicarius.*

[m] *Cutenum Comanorum Regem cum toto populo Tataros fugientem & religionem Christianam professum in Hungariam receperat Bela,& ciuitate donarat,vt Hungarus & Cumanus nullo discrimine haberetur. Indignè ferebant Hungarorum nonnulli,& odiorum faces accendebant.*

[n] *Tarquinius in Ardeatibus decußis capitibus papauerum,supplicij edidit simulacrum.*

[o] *Rhodum Crucigeri occuparunt 1308. anno primùm.quis igitur hic Magister, nisi dicas Magistrum equitum Hierosolymitanorum,cum ordo sit institutus sub Balduino de Burgo Rege Hierosolymitano,circa annum Christi 1120. sub diui Iohannis equitum nomine.*

[p] *Anno 1246 prælium ad Neapolim Austriæ commissum est 15.Iunij.*

[q] *Vdalrico Duci Carinthiæ desponsa filia Premislai primi Ottocari. hinc natus Vdalricus.*

[r] *Hanc alij sororem Friderici statuunt.fuit nupta Henrico sexto,quē Fridericus II. pater Cæsar in Apuliam relegatum carceri inclusit,qua gemellos Fridericum & Henricum pepererat.& quia Gertrudis Margaretha soror Hermanni Marchionis Badensis vidua ius suum Belæ aut eius filio Stephano resignarat.Huius filius fuit Fridericus dux*

dux Austriæ qui vnà cum Conradino Neapoli à Carolo Andegauense capite plexus est.

* *Premislai filium fuisse Ottogarum affirmat Bonfinius, fratrem Venceslai, quem sine liberis dicit obijsse, eum Ottocarum quintum Bohemiæ Regem dictũ. Quod etiam Peucerus libro 5. Chronicorum asserit, sicut etiam Munsterus.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER

SEPTEMDECIMVS.

ADuentus Othogari in Boiemiam ad ineundum regnũ vt in speciem erat splendidus, propter frequentiã comitatus qui eum ex Austria, Styria, Morauia comitabantur, ita plerisq; metuendus, quia armatus venerat. Auctus metus capto Boressio ab Offeca, quem idcirco capi & in carcerem seruilem detrudi iussit, quòd vocẽ illic suam patri Venceslao ad perniciem filij præbere esset solitus. Itaq; alij eiusdẽ criminis affines, ne similem casum subirent, matura sibi fuga cõsuluerunt. Cæterùm à fidelioribus Rex submonitus, vt clementia potiùs sibi fauorem ordinum, quàm nimia seueritate, præsertim inter initia regni cõciliaret, inimicos vltra persequi ita omisit, vt ne vocem quidem eius inimicã possent exaudire. Tantisper autẽ in Boiemia tunc cõmoratus est, dum ea in regno constitueret, quæ ante discessum cõstituenda erant, maximè in magistratibus surrogandis, qui vel negocia regia curarent, vel iura ordinibus dicerent, pauperes cum diuitibus pari iure continentes: non deserta interim equestris disciplinæ meditatione, quam in hoc instituit, vt domi haberet equitũ copiam, ne illam foris quæreret: nonnihil etiam offensus inertia iuuentutis nobilioris, quã viderat vino, somnoq; & lustris magis, quàm equis & armis intentam. Vt hanc igitur socordiam illi ignauiamq; excurerẽt, ad exercitium equestre iuuenes nobiles laude præmijsq; & honoribus inuitabat, præpositis veteranis, qui per ludicra pugnæ equestris ad serium certamen ineundũ Tyrones consuefacerent. Atq; ista re breui consecutus est, vt externo haud multum indigeret equite: nam pedite abundabat. Ordinatis itaq; rebus in Boiemia suis, ad Austriam redibat, auidus prolatandæ potentiæ vsq; ad mare Adriaticum: eiusq; rei gratia Vdalricum proxima sibi necessitudine innexum statim adijt, vt cum eo de Carinthia ad se transferenda ageret. Senex namq; Vdalricus liberisq; viduus erat, ac fratre tantum Philippo superstite viuebat: qui cum Præsul Salcemburgensis esset, sua se contentum sorte esse dicebat. Vnde facilior cum Vdalrico actio se offerebat, sua sponte à curis rerum ad ocium & quietem propenso: ad hunc modum inter eos transactum est, vt Othogarus certam pecuniæ summam adnumeraret: qua recepta, vicissim Vdalricus de Carinthia, Histriaq;, & de portu Naonis ei concederet. Hac virium accessione factus audacior Othogarus, bellum Prutenicum à se exequendum, perficiendumq; recipit. Pruteni namq; Christiana religione violata, ᵃ Magistroq; in Prussia à Friderico Cæsare constituto ad resistendum impare, vim intolerandam omnibus Christianis domi, forisq;, vel in Mazouia, vel ad Pomeraniam accolentibus, spolijs cædeq; & strage inferebant, ita vt in illos Romanus Pontifex vexillum crucis sustolli iusserit. Induit crucem Othogarus cum Boiemis & Austriacis. Similiter Brumo nuper Episcopus Olomucensis creatus, cum Morauis. Accessit mox in itinere haud procul à Vratislauia Otho Brandeburgensis Mar-

Otthogarus V. Rex Boiemiæ.

Armatus regnum init.

Asper in paternos cõsiliarios.

Monitoribus cedit.

Forum iudiciarium emendat.

Equestria exercitua instituit.

Ottocarus sua pecunia Vdalrici prole carentis recipit ditionem amplius.

Bellum Prutenicum Anno 1255.

chio,ex forore Othogari prognatus: quibus copijs in vnum coniunctis, procedebat Rex quadrato agmine,sperans futurum, Prutenos obuiam in aciem prodituros. Quod vbi non est factum, edicit Rex ne quisquam militum Christianis,eorumq; possessionibus noceret: cæterùm in perfidos hostes iure belli vt agerent,datiq; à Magistro deductores,qui rectà milites ad agros hostium perducerent. In illis nullum maleficium prætermissum, donec per agmina duo Prutenorum Duces diuisi, se à longè ostenderunt, repenteq; accurrentes,castra Regis tumultu nonnihil turbauerunt: vnde animo accepto,die postero haud segniter aciem instruunt, pugnamq; cum Rege conserere audent, si pugna dici debet, in qua post primum impetum sustentatum (qui acerrimus erat) hostes adeò statim animis conciderint, vt certamine abiecto, alij quò quisq; potuit,ipsi verò duces in vicinū oppidum mœnibus munitū perfugerint. In hac fuga multi viui capti,atque omnes vita à Rege donati,quicunque tingi,aut reuerti ad Christianismum non dubitauerunt,cæteri perfidam retinentes pertinaciam, ad internitionem cæsi. Itemq; hinc ad expugnandos duces oppido inclusos, in quo nullum oppidani commeatum, præparatum habebant,quo obsidionem paulò diuturniorem possent tolerare. Accedentes igitur duces,cōsulere eos rebus suis alia ratione hortabantur,quando in oppido cibo potuq; exinanito, nullam spem salutis propositā videant. Requirunt illi oppidanorum consilium:qui respondent,se iam dudum deliberasse,vt religionē Christianam libentius amplectantur, quàm cum liberis & fortunis intereant. Ergo & nos,inquiunt,pariter illi manus damus,posteaquā apertè cognoscimus frustra nos cum Deo pugnare. Delecti confestim qui Regem adirent, dicerentq;, si incolumitatem obsessis concederet,se in frequenti luce deditionem,imperataq; facturos. Quibus ille respondet,se Regem Christianum esse,fidem illis fidelem præstaturum. Mane Duces primùm à Brumone Episcopo,aqua & chrismate tinguntur,quorum alterum Rex de more à lauacro suscipit, alterum Ottho Brandemburgensis, atq; vterq; nomen suum suscepto imponit,Rex suum Othogarū,Ottho item suum Othonem vocans, ambosq; Rex veste ex serico candida auroq; intertexta induit, & vt amicos consalutat. Post hos cætera multitudo certatim ad fontem sacrum properabat,non ex eo loco tantùm,sed ex tota insuper Prussia,quam Rex vsq; ad mare victor peragrauit; vrbemq; in littore maris præclaram condidit,quam ex titulo suo Regio, Montem regalem appellauit,vt tantò Prutenos in officio retineret facilius. Condidit ibidem Rege annuente, Brumo quoq; Episcopus nouam ciuitatem,eandemq; similiter ex suo nomine Brumonis montem vocauit, non ad suum quidem, sed ad Episcopi vsum, quem Prutenis pro pastore constituebat, atq; illi mox inde eum ad Varniensem sedem transtulerunt. Sed de Brumone, deq; magnificentiæ eius studio, in locis suis plura. Cæterùm Rex Prussia subacta, gloriari palàm solebat, se terminos Regni Boiemiæ à mari Adriatico, vsque ad mare Germanicum promouisse, quod alijs ante se Regibus, ne per somnium quidem contigerit. Domum reuerso, Hungaricum illum subitò bellum excepit, ipso Bela fœdera rumpente, ac Styriam non solùm incursante, sed arcem præterea in illa cum oppido primario, cui Petouia vocabulum, oppugnante: hoc proposito, vt cunctam Styriam regno suo adijceret. [b] Cuius voti minimè compos, ab Othogaro videlicet inde expulsus & fugatus, ad vastandum rursus Morauiam, & verò etiam Austriam conuertit animum, coactis nouis viribus ex gentibus vicinis, quas nunc appellant Valachos, Ruthenos, Rascianos, Bosnenses, Bulgaros, & alios Christianis inimicos. Atque has omnes copias bifariam diuisas, (nec enim vnus tantam multitudinem regere poterat) partim sibi, partim Stephano filio suo regendas commisit. Mox vtrasque ad fluuium Tay-

Cæsi Prußi. *Prußi baptismum suscipiunt.*

Duces duo Prußi baptizantur.

Mons Regius ab Ottogaro conditus. *Mons Brumonis ab Episcopo.* *Brumo Episcopus Olomutij Khünigsberg Brunsberg.*

Imperium Bohemicū ab Oceano ad Adriaticum Ottocarus prolatauit.

Bellum Ottogaro in Hungaria ob Styriam An. 1260. *Stephanum filiū Grazio Styriæ metropoli Bela præfecerat.*

sam

ſam ab Auſtriac.s dictum, qua Morauiam ab Auſtria Hungariam verſus dirimit, adduxit. Eódem Othogarus vires ſuas omnes contulit, caſtris ſuis ex aduerſa ripa poſitis haud procul ab hoſtibus. Qui vbi maius in conſpectu bellum vidit, quàm quantum de illo rumori crediderat, Caduceatorem ad Belam miſit, qui Regi diceret: Non ſanctè illum aduerſus fœdera agere, quibus Deo teſte pax inter ipſos Reges hac conditione fuit conciliata, vt ſi quid in illa ab vtrauis parte turbatum eſſet, id vt iudicio æquabili diſcerneretur, ſe in præſentiatum quoq; pacis quàm belli cupidiorem eſſe, optareq; vt inducijs liquot dierum datis arbitrio amicorum potiùs, quàm ferro diſcordia finem accipiat. Bela quanquam ex timore iſta dici putaret, attamen quia Hungari nondum omnes conuenerant, inducias dierum decem Othogaro concedit, intra quos agi de controuerſia liceret, vltro citroq; liberè commeantibus arbitris, ſed qui ab Hungaris veniebant, fiducia virium ſolam fruſtrationem quærebant. Retrò aliquantum Bela cum ſuis à flumine ceſſerat: Othogarus verò vſq; ad oppidum Auſtriæ Lauam conceſſerat, vt ibi aduentum Othonis Brandemburgenſis expectaret. Brùmo autem cum Morauis, qui ab eius vexillo non diſcedebant, ſtatiua ad vicum Morauiæ, quem incolæ Pohorelice vocant, modico à Laua interuallo diſſitum habuit. Ibidem ex Sleſia Henricus Vratiſlauienſium, & Vladiſlaus Opolienſium duces. Inter hæc Stephanus Belæ filius, vado in Thayſa flumine reperto, atq; per ſuos exploratores comperto, Brumonem cum debiliore copiarum parte ſeorſum à Rege caſtra tenere, deductori mandat, vt ſe rectà Pohorelitium ad Brumonem perducat. Nox erat ex pluuioſo cælo tantis tenebris obſcura, vt ductor etiamſi locorum ſatis gnarus, à via tamen aberraret, Stephanumq; non ad Brumonis, ſed ad Regis caſtra adduceret. Inter Excubitores illius noctis fuerunt Otho & Conradus Comites ab Hardeco, nobilitate illuſtres, ij ſonore audito, quem ſtrepitu pedum multi equi concitabant, adequitant prôpius explorandæ rei gratia, incidun̄tque in Hungarorum antecurſores, amboq; cum illis fortiter dimicantes occiduntur. Qui clientulorum ſuperfuerunt, caſtra tumultu implent, hoſtes adeſſe vociferantes. Hoc clamore excitus Othogarus, arma celeriter expediri, armatoſq; milites pro ſtationibus ſuis tantiſper ſtare iubet, dum qui hoſtes, quantuſq; illorum nnmerus eſſet certius cognoſceretur. Nam & Stephanus ad tam ſibi propinqua aduerſariorum caſtra ſubſtiterat, non auſus per tenebras vltrà progredi, cum nondum videret caſtrorum ſitum. Aurora deinde aperuit Othogaro hoſtem, Stephano errorem perductoris. Cum igitur ſubterfugiendi tempus nullum, ſed vtriſque pugnandi neceſſitas inſtaret, concurrunt hinc & hinc animo flagrantiſſimo, ſed non perindè pertinaci. Quippe Stephanus, vbi ſibi haud ſucceſſit, vt primo impetu ordines Boiemorum conturbaret, quòd ſe multitudine abundante effecturum ſperabat, diffiſus turbæ ad fugam ſe dare incipit. Quem protinus Othogarus cum Othone Brandeburgo à tergo inſequitur, deprehenſos per viam concidens, atque ita reliquos primo ad Thayſam, dein ad Moram fluuium vrgens vt præ feſtinatione ac trepidatione, vadorum immemores, turmatim cum equis ab vtroque flumine ex pluuia adaucto haurirenrut. Ibidem Regem Brumo cum Morauis & Sleſitis aſſecutus eſt, auſumq; per corpora ſubmerſorum, velut per pontem in alteram ripam contra Belam tranſire, audacem ſe ei comitem præbuit. Quis crederet Belam cum tot gentium tantis copijs, ſubito metu adeò obtorpuiſſe, vt neq; mens neque manus ſuum ſatis facerent officium, ſed totam potiùs ſpem ſalutis in pedibus equorum fugacibus repoſitam habuerit? Sedecim tum millia hoſtium interfecta eſſe narrantur, paulò videlicet minor numerus, quàm vniuerſus Othogari exercitus fuit. Huic tam inſperatæ, tamq; inſigni victo-

Pacis cupidus Otthocharus.

Cunctator Bela.

Auxiliares Ottochari copiæ.

Henricus III. Henrici pij filius.

Stephanus errore ductoris impingit.

Comites Hardeggi.

Prælium conſeritur.

Fugit Stephanus.

13. Iulij prælium commiſſum.

Hungari mactantur.

riæ pro argumento miraculum adijcitur, tunc eum acerrimè præliaretur, visam Aquilam niue candidiorem, quæ supra vexillum diuo Venceslao consecratum, in cuius nomine lætum pæana Boiemi cecinerunt, (quale ad hoc tempus ante pugnam canere assolent) placidè volitabat, sensimq; per incrementa alas extendebat, donec totum Boiemorum exercitum amplecteretur, quasi illum protegens, ne ei ab hostibus malè Christianis noceri posset. Ipse tamen Rex sine vlla ostentorum commemoratione in epistola, quam ad Vrbanum Romanum pontificem de hac victoria dedit, simplicitus vereq; Deo optimo maximoq; acceptam illam retulit, suamq; gloriam & potentiam ita dilatauit, vt ex Italia Veronenses, Feltrenses, Taruisini, ac totum penè forum Iulium vltro ad Othogarum oratores miserint, oratum vt ab eo in clientelam reciperentur. Nam Cæsar nullus adhuc legitimus in Germania declaratus fuerat, nec alius in illa Othogaro potentia, opibusq;, ac regio prorsus apparatu par inueniebatur, maximè post triumphum de Bela partū, postq; castra eius direpta, in quibus tantum auri ex præda nactus est, vt aureum deinceps pro argenteo abacum sibi ad mensam instruxerit, aureosq; calices ad aras, & aurea Thuribula facienda curauerit: tantum præterea manubiarum, vt præter donatiuum militibus affluenter dilargitum, tam larga adhuc ex illis superesset pecunia, vt inde nobile atq; opulentum in Boiemia cœnobium, quod Regiam coronam vocari voluit, conderet. Ac mox in Morauia aduersus Hungaros munitissimū oppidū, quod ab ipsa munitione lingua nostra **Hradisstcts** appellamus à fundamentis erexit. Et antequam illinc discessit, Brumonem, eiusq; successores, oppido Hulin dicto, eum aliquot pagis annexis liberalitate Regia donauit. Natus in Saxonia Brumo erat, in domo Comitum qui à Schombergo cognominantur, tunc in super comitatum illustrem, quem Holsaciū vocant obtinebat. Huic eum stola sacerdotalis magis quàm chlamis militaris cordi esset, animum ad sacra appulit, factusq; est sacerdos Magdeburgę in æde Cathedrali, cui nomine Præpositi præsidebat. Hic cum eo fortè tempore Romam venisset, quo Decanus Olomucensis cum nonnullis sacerdotibus exilium spontaneum subeuntibus, iam annum septimum in foro Romano, aduersus Venceslaum regem Othogari parentem contenderant, propterea quòd alium Episcopum, quàm quem ipsi delegerant eis obtrusit, celeriter se eum illis Brumo insinuat in familiaritatem, linguæ Vandalicæ commertio, causaq; illorum cognita, comperendinationes in illa tam morosas incusat, suppletq; de suo pecuniæ defectum, quem litigatores sustinebant, atque breui, & sententiam pro Olomucensibus, & pro se Pontificatum Olomucensem obtinet, promptè de loco suo cedente, pro quo tam diu Romæ certatum fuit. Posteaquam igitur Brumo, Hulino & quibusdam alijs fundis à Rege auctior factus est, haberetq; proximè pagum quendam quem Cremsirium appellabat, commodiore loco situm, nempe iuxta Moram fluuium vicino saltu amœnum, Regem pro facultate sua imitari volens, & ipse nouum cum arce oppidum, quod in Hungariam prospectaret, demolito sordido pago ædificandum suscepit, illudq; veteri vocabulo Cremsirium vocauit. huicq; templum cum collegio sacerdotum honorabili adiecit, stipendio illis de pagis constituto, quos ipse coemerat, vt in promptu haberet ministeria, si quando Cremsirij quoque sibi, non solùm Olomucij placuisset sacra obire. Nam Cremsirij ferè assiduus residebat, finesq; interim ditionis suæ potissimum Hungariam versus prolatabat, empto cum arce Hugualda toto Comitatu Hugualdensi: in quo protinus oppidum de nomine suo Brumspergum: sicut deinde prope Kelczium, arcem de cognomine quoque suo Schombergam nominatam erexit, vt nunc alia transeam, tum in Morauia, tum in Slesia (quippe in illa etiam Osoblauiam arce & mœnibus

Miracula in conflictu.

Italia patrocinium Ottogari expetunt.

Præda opima è manubijs hostium parta.

Cœnobium & oppidum è spolijs hostiū condita.

Brumonis Episcopi Olomucensis origo, genus, & qua ratione est Episcopatum adeptus.

Cremsiriū extruit arcem Episcopalem.

Hugualdum emit.

bus cinxit) opera, in quibus excitandis magnificentiam suam talem ostendit, qualem tunc alius superare non potuerit, nisi solus Rex, qui iure suo gloriari solebat, plura se ædificia noua relicturum, quàm vt ad ea instauranda, sarciendaq; & tegenda, vnius hæredis cura sufficiat, quanqnam adhuc legitimum tunc hæredem nullum habuerit, vxorem sterilitatis sæpius insimulans, semper illa tamen valde declamante, donec ei Rex hanc conditionem offerret, dicens: Da mihi è gynecæo tuo puellam aliquã in cubiculum meum, si illa ex me prægnans intra annum non fuerit, reus sim ego impotentiæ & sterilitatis, sin illa hoc temporis spacio conceperit, infantemq; ædiderit inter infœlices, infœcundasq; arbores tu te numerato. Probata conditione, puellaq; ex Austriaco genere Regi oblata, nascitur ei decimo mense filiolus, cui Nicolao nomen Rex indidit, dein altero filia, tertio item & quarto geminæ filiæ, quas postea adultas proceribus suis despondit, vnam Vartembergo, alteram Straconicensi, tertiam Crauaro, dote cuilibet attributa, quæ notham maculam deleret. Nam vt ille dixit, vbi dos adest, nullum vitium vitio vertitur. Ergo & filium Nicolaum nothum regione Opauiensi à Morauia auulsa, dotauit, appellauitq; Ducem Opauiensem. Cæterùm statim post datum fœcunditatis specimen, diuortium cum Margaretha vxore fecit, ad flaminicas illa in cœnobium, vnde prius abducta fuerat, relegata, quartoq; demum anno, Kunigunde legitima rursus vxore superducta, ex qua Venceslaum regni hæredem procreauit. Obierat iam Bela Rex successore Stephano filio: is tanquam cum patre fœdus denuo nuper initum, simul esset sepultum, bellum aduersus Otthogarum per incursiones in Morauiam factas renouat. Qua de iniuria, deq; rupto fœdere, quum per Caduceatorem egisset cum Stephano Othogarus, ac rogasset, vt prohiberet populationes à suis in Morauia fieri, responsum ab illo elatiùs, inflammatiusq; retulit, dicente: Nondum se conductũ ab Othogaro esse, vt curam tuendæ Morauiæ recipiendam putaret, sibi rem suam curæ fore, vicissim suam curaret Boiemus. Hæc Rege ad ordines referente, omnium in vnum sententiæ congruebant, vt primo quoq; tempore insolentiæ Hungarorum resisteretur. Othogarus comparatis breui copijs, rumoreq; disperso de sua in Morauiam profectione, quasi inde Stephano occursurus quocumq; in loco eum inueniret, subitò agmina in Austriam conuertit, in qua classem præterea in Danubio paratam habuit, vt terra & aqua Posoniũ in ripa Danubij positum, improuisus oppugnaret. Nam audiebat in arce oppidi bonam Gazæ Regiæ partem à Bela adhuc repositam fuisse. Celeri itaq; itinere Posonium concedens adeò coniuncta ponit mœnibus castra, vt alloqui oppidanos cohortariq; liceret, ne se per contumaciam repugnandi periculo subijcerent, quod imminere solet captis per vim vrbibus. Illi cum se, & à præsidio, & à commeatu, propterea quòd præter opinionem obsidio accidetat, destitutos viderent, oblatam sibi ab Othogaro salutis spem amplexi, deditionem ei faciunt. Arx diutius defensa, quia situ alto firmior, & rebus defensioni necessarijs instructior erat. Sed de illa quoq; propugnatores vi depulsi sunt, aurumq; & argentũ, quod ibi inerat, direptum est. Stephano ad Iaurinũ morante, cum non adesset nauium copia, quibus posset vltra Danubium, qua parte Posonium iacet, copias suas transferre. At Othogarus classe abundante, exercitum suum statim transmisit, illumq; in hostem transmouet, ardens cupiditate cum illo pugnandi. Iussit tamen præfectum aulę, quem Mareschalcum vocant, is erat Rodolphus ab Habspurgo Comes, antecedere, qui per viam occursum hostium exploraret, cum repente ille redit, ac propè adesse hostes renunciat. Viderat quidem turmas frequentes accedete, sed in illis tamen ipse Stephanus non erat, vt mox cognitum est. Cæterùm tanquã adfuisset, Rex aciem ad pugnam ordinauit: contra hostes sine ordine in medium procurre-

Splendidè magnificus Bruno.

Anus effœta & sterilis Regina.

Iurgium de impotentia inter maritos.

Ottogarus ex pellice Austria vtriusq; sexus gignit liberos.

Oppaua.

Nicolaus dux.

Margaretha repudiata Kunigundam ducit. hinc Venceslaus.

Stephanus Rex Hungariæ Belæ F. Ottbocaro bellũ inducit.

Anno 1276. in flatiusq;.

Classe Posoniũ obsidet.

Posoniũ se Otgaro dedit.

Arx Posoniensis expugnata.

Rodolphus Comes Habsburgi Marscalcus Ottogari.

Tumultuaria seu potitus velitaria certamina. bant, vt si qui ab exercitu excurrerent, cum illis dimicarent, id quod semel iterumq; permissu Regis factum est, pari ferè vtriusq; partis detrimento. Cohibuit deinde Rex extra ordinariam pugnã, & ne quis amplius à signis discederet, vetuit. Id cum metu factũ hostes putarent, extremã infesti aciem adsiliunt, sed tantum abfuit vt illam de gradu cõmouerent, vt clade suorum non modica accepta, ipsi fuga in castra sui Regis dilaberentur. Inter laurinũ oppidum & Rabum fluuium, [d]Stephanus castra posita habuit, atq; is fluuius propter altas ripas, & imperuium alueum transitu difficilis erat. Non dubitauit tamen Othogarus, quin Stephanus, vti belli author, transito per pontem fluuio, sibi vltro ex parte altera occurreret, in qua ipse aciem suam constituerat, ibiq; accessum hostiũ aucupabatur: verùm illi ad confligendum acie non valde animati, quoniã equite grauis armaturæ deficiebantur, ad dolum versi castra aliquantum retro à fluuio referunt, pontemq; clam interscindunt, vt oneri succumberet, si illum Boiemi superare tentarent. Quod quidem illi fecerunt, sed continuò pons ad transitũ eorum qui ante aciem procurrere solent, ponderi cessit, partemq; antecursorũ mersit, reliquã partem vltra pontem progressam, Hungari totam deleuerunt, socijs nuper cæsis litantes. Expectabat incolumi acie Othogarus, dum vel pontem nouum ibi cõstituerent, vel aliam ad pugnã rationem aliquã inirent: vbi comperit Stephanum castris sublatis, quasi victorem Budam accelerare, paucis diebus in Hungaria per populationes consumptis, Viennam se contulit, atq; inde Pragam cum laude repedauit. Istic eum legario ex Germania honorificentissima excepit. Conradus Coloniæ Agryppinæ Archiepiscopus, atq; idem Elector imperij eius legationis princeps fuit, per quam ad Othogarum summum honoris fastigium, nempe Romanum Imperium deferebat. Duo nanq; de viginti annis interregnũ in Germania tũc durauerat, contendentibus interim de Imperio tam domesticis, quàm alienis, tum armis, tum largitione. Domestici erant [e]Henricus Thuringus, & Vilhelmus Batauus, qui in prælio apud Frisios cecidit. Duo item externi Alphonsus Castellæ Rex, & Richardus Regis Angliæ frater, à quo longissimè ratio voluntasq; Electorum abhortebat. Percepta igitur legatione, Othogarus cum suis deliberat, plerisq; eorum subuerentibus, ne si ad regnum Boiemiæ tam latè longeq; tunc propagatum, imperium præterea Romanum accederet, intoleranda Othogari arrogantia fieret, ac tum deinceps à continuis ac longinquis bellis nulla intercapedo. Primus in senatu Ioannes Pragensis præsul sententiam rogatus, dixit breuibus, vt Rex vltro oblatam dignitatẽ vtroq; brachio complecteretur: à natura enim optimo cuiq;, tantoq; magis Regibus tributũ esse, vt honoris & gloriæ sint appetentes. Eadem sibi videri, parens Præsulis, qui summam præfecturam arcis obtinebat, respondit. Hunc in dicendo secutus Andreas Ricianus, à magistratu cameræ Regiæ, vulgo Camerarius cognominatus, infit. Sibi aliam ac planè contrariam in animo sedere sententiam, quæ suadeat repudiandum esse potiùs, quàm amplectendum munus quod offerretur, tanquam nec regno vtile, nec Regi valde decorum. Quæ enim Regni vtilitas in absentia Regis? non alia videlicet, quàm est in exercitu cum abest Imperator, vbi statim vel cessant, vel torpent cuncta officia. Nemini autem ignotum, quàm sepissimè negocia imperialia, etiam ad longè semotas prouincias, Imperatores euocent, diutissimeq; detineant euocatos. Quid deinde titulus in præsentiarum inanis ad eam fœlicitatem, qua Othogarus potentissimis adæquatur Regibus, plus ei decoris astruere potest? Imò apud se persuasum habere, germanos principes ambitionis auidissimos, non ideo legatos in Boiemiam misisse vt Regem honore cumularent, sed vt in tantis circumundiq; tumultibus, onere illum potiùs quàm se opprimerent. Sibi igitur honestius decentiusq; videri, vt Rex fortuna sua amplissima contentus, domi

Ottogarus ad imperij habenas capessendas inuitatus petulantissimè recusat.

Deliberatio in Senatu de Imperio suscipiendo vel reijciendo.

Ioannes xxij. Episcopus Pragensis Georgij Drasitij. F.

Riciani Camerarij votum.

ita

Ita viuat, vt vel Cæsari esse possit terrori, quàm vt Germanis principibus fiat obnoxius. Illum enim demum Regem fœliciter vitam traducere suam, qui libertatem existimaret fœlicitatem, rursus fœlicitatem esse libertatem. Hac assentatione callida sic Othogarus inflatus & captus est, vt se potētia Cæsarem anteire putaret. Itaque totam imperij conditionem ad se delatam, improuidè renunciat. Cæterùm neq; ipsos legatos sine preciosissimis muneribus, neque eorum comites sine purpura aut serico, neq; extremum quemq; sine vestibus ex cariore vellere confectis, vacuum à se dimisit. Alioqui in vestiendis hominibus omnium liberalissimus, bis in singulos annos cunctam suam aulam vestiebat. Inter sacerdotes deinde quoscumq; obuios, quotannis pannum lautiorem, qualem ei vectigalia ex Danubio suppeditabant, assiduè distribuebat. Postremò per tempus cuiusq; Quadragesimę, quingentos simul mēdicos nouis induuijs induebat: ac præterea cibo suo eosdem aluit: sic interim superstitionem perosus, vt illam supplicio puniendam duxerit. Irrepserunt tunc ex Saxonia complures in Boiemiam cū peregrina religione, Lupercali haud multum dissimili: nam vt nudi Luperci currebant, ita isti vmbilicotenus nudati ambulabant, lora manibus gestantes, quibus terga sua, non autem vti Luperci vultus, sanguine fœdabant, per hæc februari se, purgariq;, perinde atq; baptismo sanguinis docentes. Magnus ad illos sicariorum, adulterorumq;, & aliorum perditorum vtriusq; sexus hominum fiebat concursus, sed habitum omnes, non autem mores apud eos mutabant, imò pleraq; prioribus deteriora peccabant, donec Othogarus, alios igne combureret, alios aqua submergeret, plures regno exturbaret. Ab hac item parte eidem regno benè consulens, quòd pōdera in illo & mensuras, partim varias & inter se diuersas, partim fraude doloq; nonnullorum vitiatas, ad vnum æquabilemq; modum reuocauerit, quòdq; securitati viatorum prospexerit, sublatis de regno viarum infessoribus. Porrò Germani principes, simul atq; cognouerunt, imperium Romanū ab Othogaro despici contemniq;, non vltra distulerunt, quin vicissim in contemptum eius Cæsarem sibi deligerent, Rudolphum Habesburgi Comitem, qui paulò antè præfectus aulæ Othogari fuit, hac potissimum ratione inducti, quòd Rudolphus satis multo tempore sub Othogaro tanquā militiæ peritissimo duce meruerit, aliquotiesq; ordinibus regendis à Rege præpositus erat, ac bellè semper operam suam Regi approbauit. Illum autem imperare debere Germani dicebant, qui armis aduersario posset resistere, quam potentiam Rudolphus in fortuna sua non admodum ampla, quò facilius assequeretur, totum se principibus permisit, qui eum statim in Germania more solemni coronauerunt. Pòst hæc continuò indictus ab eo conuentus, vt omnes imperio subiecti Norbergam ad exhibendum nouo Cæsari officium debitū & obsequium conueniant. Rursus Othogarus venire contempsit. At Rudolphus de principum sententia, primum Austriam ab eo, tanquam Imperij prouinciam, quam mulier abalienare, aut dotis, aut alio quouis titulo non potuerit, repetit. Dein Carinthiam etiam, atque Stiriam, quas æquè Vdaltico, sine Cæsaris assensu vendere minime licuit, quum vtraque ad Imperij, vt vocant feudum pertineat. Hoc insuper adposuit, vt in verba sua more maiorum iuraret. Vehementissimè ad singula excanduit Othogarus: ipsa tandem re, inquiens, verum experior, de quo aliquando subdubitaui: insolentius nihil esse humili cum surgit in altum. Hic Rudolphus, heri videlicet assecla noster, hodie Germanorum Cæsar, vt subitò per summam insolentiam veteri domino suo insultat. Sed propediem sentiet, vter magis valeat, dominus an seruus. Iratus denique respondet: Nihil se Rudolpho debere, nihil etiam velle ei reddere. Ita vtrinque exacerbati ab vtraque parte copias ingentes comparant. Cæsare cum suis destinatum habente Hercyniam syluam

Othogarus oblatū repudiat Romanum Imperium.

Munificus Othogarus.

Flagellatorū abolet sectam Othogarus.

Pondera & mensuras emēdat.

Purgat latronibus uineta.

Rudolphus Imperator. Anno 1271.

Tennis fortunæ Rudolphus tres electores affinitate tradītis filiabus vxoribus sibi coniungit.

Othogarus protervus Cæsarem contemnit à quo repetundarum accusatur.

Bellum Rudolphi Cæsaris aduersus Othogarum.

occupare, ac se inde per Teplenses agros in Boiemiam interiorem insinuare, sed præuertit Rex, omnia in syluas & montes itinera omni modo impedire,

Cæsar in Austriam.

ne qua facultas fieret introeundi. Ergo Cæsar exercitū in Austriam vltra Danubium traducit, ibiq; Belsum oppidū, mox ipsum Lincium, & alia præterea loca sua sponte in partes Cæsaris transeuntia recipit. Indeq; secundum flumē lentè progreditur, aucupans Regis consilia, si qua de traijciendo exercitu iniret, quem vt abhorrere à traiectu videt, nec ipse transire flumen festinat. Ita medius inter duos exercitus Danubius, plusquam sesquimensem fluebat, quo temporis spacio, pabuli frumentique inopia vtraq; castra arctè premi cœpta sunt, non sine metu futuræ seditionis:

Fames.

Nescit enim plebs ieiuna timere.

Concordiæ rationes ineuntur.

Sed vtrinq; tandem pacis authores reperti, qui dicerent, tempus maximè idoneum de pace agendi adesse, dum adhuc vires vterq; suas ostentat, nondū autem in periculum illas adducere audet, ac pari ambo difficultate annonæ vrgeantur, quæ vtrumq; cogat, vel ad conferendam statim manū, quod fieri nisi traiecto Danubio nequeat, vel ad castra turpiter soluenda. Nónne conducibilius fore, vt citra sanguinis profusionem Cæsar cum Rege pace & concordia conueniant? Insula modica in Danubio erat, quam Kambergam appellabāt,

Congressus imperatoris cum Rege Kamberg.

in hanc, vt cum ijs modò, qui à consilijs essent vterq; veniret, cęteraq; interim multitudo, vt ripas Danubij quietis stationibus occuparet, placitum & decretum fuit. Vbi illò ventū est, Rudolphus simulato erga Othogarum obsequio, prior ei cum salute & complexu occurrit, patremq; & patronum ex veteri fortuna consalutat, agitq; gratias quòd pacatum, quàm hostilem indueret animū, & fœdere potiùs, quàm ferro periculosissimum vtrinq; bellum extinguere maluerit. Dein Principes adhibet, quibus velut testibus mutuam ante omnia cum Othogaro affinitatem contrahit, desponsa filio eius Venceslao octauum annum agenti, vicissimq; petendo, vt Rudolpho filio Othogarus filiam suam daret in matrimonium. Quibus rebus per speciem summæ amicitiæ cōfectis, hylarique & læto conuiuio, sine vlla Othogari suspicione confirmatis:

Affinitate contracta lites dirimuntur.

tum demum Rudolphus, quod cum animo suo, cumq; ipsis Principibus statutum atq; deliberatum habuit, in primis videlicet vt arrogantiam Othogari infringeret, dein vt Austriā illi adimeret, speciosissimis illum blandissimisq; inuitat verbis, vt si palàm pudeat, saltem secreto intra tentorium paucis corā arbitris, debito per fidem Cęsari præstandam fungeretur officio: aliter namq; stabilem inter ipsos perpetuamq; amicitiam coire non posse, nisi exhibito fideli prius obsequio. Abominantem rursus Othogarum dignitatem suam, Rudolpho submittere persuadent proceres, non minus Cæsarem ob veterem familiaritatem, quam Regem suum respicientes, vt se fidei Cæsaris committat.

Ad præstandū Cæsari solitū & debitum obsequium Othocarus inuitatur.

Morauia cū Boiemia Othogaro concessa, reliquæ prouinciæ adentæ.

Quod cum ille facit, atq; vt mos habet quinq; vexilla Cæsari de manu sua offert, restituit duo illę duntaxat, ac sibi tria, Austriæ videlicet, Carinthiæq; & Stiriæ nomine retinet, quasi tutelæ interim titulo possideret, dum matrimoniū recens conciliatum ad effectum perduceretur, tum deinde illas quoq; regiones, Venceslao Othogari filio pro dote accessuras: addita ad hanc vafriciem illa insuper contumelia, per tentorium machinosum ita concinnatum, vt laxatis funibus confestim in partes rueret. Dum igitur genu adhuc nixus ante Tribunal Cæsaris procumberet, repètè tentorium dissolutum est, atq; vtriq; exercitui Othogarum spectandū præbuit, Germanis ignominię applaudentibus, cōtrà Boiemis dira detestatione illam prosequentibus, mirumq; in modū admirantibus, quid nā Regi acciderit, quòd tam submissè abiecteq; se Rudolpho prostrauerit. Sed quid Rex faceret insidiosis rhetibus irretitus, quę iā excutere non poterat, nisi vt ad pręsens scęnæ sibi per dolum pręparatæ insetuiret? ex qua mox plenus tacita indignatione discessit. Sed quanto atrocius Regina mulier

Callidè Augustale tentoriū extructum ante subsellia sui ruina prouolutum ad Imperatoris genua exhibet spectādum Othocarum.

mulier impotens domũ reuerso insultauit, multa ei probra aggerens, quibus se domumq; suam cum toto regno turpiter dedecorasset: millies enim mori, quàm ita ludificandum se hosti præbere decentius fuisse dicebat: tanto acrius Rex in apertam vltionem erupit, à suis auspicans, quorum cõsilio imperium à se reiecit, deinde in verba Cæsaris iurauit. Ergo Riczano magistratum insignẽ, quem gerebat, Vilhelmo arcem Podiebradam, Vartembergo Glacensem adimit, quibusdã etiam aula Interdicit, ac filiam suã, quam filio Rudolphi despondit, Deo cum alijs decem puellis consecrat, vt mutuam dirumpat affinitatem. Pòst, nouum rursus contra Rudolphum ex Boiemis Morauisq; & Polonis scribit exercitũ, vt ab eo fraude, sicut dicebat, erepta, armis repetat. Rudolphus tametsi vniuersam Germanorum potentiam contra Othogarum concitatam circum se haberet, nihilominus tamen operam præterea dabat, vt sibi regios nõnullos, recenti Iniuria læsos, præmijs, pollicitisq; adiungeret.

Consultoribus honores adimit.
Filiam sacrat.
recrudescit bellum.

ᵍ Fortè Rex tum oblitus fuerat offensionis, qua præfectũ Morauiæ, quem Capitaneum vocant, Milotam nomine, quondam offenderat, cum Morauicas copias in eius fidem subleстam futilemq; committeret. At Rudolphus memor la meminerat, ideoq; non omisit illam Milotæ, cum quo diu aliquando domesticè vixerat, refricare, eumq; temporis commonefacere, quòd ei facultatẽ & veteris aduersus Regẽ offensæ vlciscendæ, & nouæ gratiæ apud se exaugendæ tribueret. Prope Znoymam Rex castra iam contraxerat, maiores ibi tum ex Boiemia, tum ex Polonia vires expectans, interimque arcem cum castello in Austria, quod Drosendorfum appellant, oppugnans, quod etiam expugnauit.

Cæsar Milotam Morauiæ Capitaneum corrumpit.
Drosendorfiũ expugnat Othocarus.

ʰ De Cæsare nihil adhuc certum habens vbinam se contineret, cum ecce tibi ille superato Danubio cum tota mole sua ad oppidum Lauam inexpectatus adest. Nullo pacto Rex contemptum Rudolphi ex animo suo poterat deponere, quasi contra eum satis semper instructus paratusq; esset, quare nihil cunctatus, obuiam ei cum ijs, qui ad manum aderant, procedit, accedensq; propius, aciem ipsemet disponit, in leuo cornu Milotam adiunctis ei Polonis, locat, monitum, quando equitatu grauioris leuiorisque armaturæ abundaret, vt operam nauaret strenuam, nescius aliam eum operam Cæsari prius vendidisse, nimirum perfidiosissimam, vt ne pugnaret, sed fugæ principium vt faceret. Ipse Rex in dextro, vt solitus erat, cornu stans, ad Boiemos versus, Non recuso inquit, quo minus vobis liceat, vt me æmulemini, siue audacię siue timoris exemplum dedero, iubetq; se illos sequi. Ruebant Boiemi cum Rege suo in Rudolphi aciem: nam in eum potissimũ totus erat conuersus impetus, cum eques citato equo Regi nũciat, Milotam de acie sua cedere. Quid mihi, inquit, tam optandum quàm scelere proditorum meorum cadam potiùs, quàm per ignauiam aut trepidationem fugiam, cadere autem Rex honestius, nisi in prima acie nõ potest, hunc itaq; locum tuebor, quoad facultas tuendi superierit. Instabat Rudolphus iam grauior, quàm vt sustineri potuerit: Eum duo fratres ex Styria necis Regiæ auidi, quoniam tertium illorum fratrem Rex de medio per supplicium sustulerat, assiduè sequebãtur. ij propius Rege viso, cognitoq; maxima ambo vi in vnum cooriuntur, multoq; labore fessum, hastis ad terrã affigunt, & postquam mortuum vident, grandi voce exclamant, prostratum iacere Othogarum. Ferunt Rudolphum ab hac voce aures suas auertisse, nec fratres illos postea in conspectum suum admisisse, adeò grauiter cæsum, non antem captum esse tulit. Dies qua tam inclitus & generosus Rex cecidit, diuo Ruffo celebris fuit. Ex hinc inter infandas infaustasque à Boiemis habita, quæ opinio posthac confirmata est cæde Ioannis Regis Boiemiæ, eadem die in prælio Britannico interfecti. Corpus Othogari primum Znoymam delatum, aliquamdiu ibi honorificè quieuit, pòst transferri Pragam illud placuit, & in cœnobio diui Francisci ab illo ædificato, maiore pompa sepeliri.

Acies instructa.
Præliũ ad Lauam cõmissum
Milota fugæ principium facit.
Regis inuictus animus.
Othogarus interemptus Hũgari à Rege suo interfectũ memorant.
Anno 1278. 26. die Augusti.

Reliquias belli persequitur Imperator. Cæterùm victor Rudolphus, non contentus successu pugnæ, cædeq; Boiemorum qui in illa ceciderant, alios quoq; fuga incōposita dispersos, vsq; in Boiemiam persequebatur, itinere vbiq; locorum quà incedebat, pagis vicisq; & colonis infesto, ac præsertim cœnobijs ditioribus exitioso. Nam cœnobium Regiæ coronæ ab Othogaro extructum, amplissimisq; donarijs exornatum, non *Monasteria expilat.* solùm ad murorum ædificiorumq;, sed ad hominum quoq; Deo consecratorum exitium pessumdatum. Direptum mox cœnobium Osecum, ab eodem Othogaro exaltatum, & igne tandem à Germanis exustum. similem calamitatem Zderasium, Teplense, Doxanum, Ostrouiense expertum. Nisi quòd ex Ostrouiensi cœnobio sodales per tempus aufugerunt, rebus cæteris secū ablatis omnibus, extra illas quæ in horreis, & penu recondi solent, quarum copiam Germani nacti, sesquimensem ibi substiterunt. Indeq; ad Pragenses vsq; agros populandos excurrebant: postremò tamen eam, quam alijs gratiam lo- *Vilimense monasterium Germanos repellit.* co retulerunt, ignem illi subijciendo. Vnum modò cœnobium, Vilimense cognominatum, in quo centum & octoginta contubernales sacerdotes erant, in tot ac tantis malis fortiter restitit, dum legem illam magis sequitur, quæ vim vt repellendam iubet, quàm eam quæ pugnare sacerdotes vetat. Bis igitur acri violentoq; assultu mœnibus cœnobij Germanos assultantes, tanta bis etiam vi strageq; illos à se depulerunt, vt centum & quinquaginta illorum desiderarentur, nec tertiò quisquam muros aggredi ausus fuit. Venit tandem in Boiemiam Otho Marchio Brandenburgensis, vnà cum vxore sua, quæ soror Othogari erat, tutelam Venceslai suscepturus, si ei per Rudolphum concessa *Otho Longus Marchio Venceslai pupilli tutelam suscipit assentiente Imperatore.* foret. Nam vt diximus, Venceslaus Othogari filius, pusio etiamtum erat, nōdum annum excedens octauum. Eius curam, pater expeditionem faciens, Gregorio Drasitio, & Ioanni filio eius, qui præsulem Pragensem agebat, mandauit. Sed Ioannes ex nimio angore animi, quo eum calamitosa patria ab externis miserè peruastata affecerat, vitam tunc finierat suam. Magis igitur idoneus Rudolpho visus est Otho, tanquam Marchio, vt tutorem pupilli Regij ageret, quàm Gregorius priuatam gerens personam. Ita solus Marchio tutelæ, simulque regno gubernando, quoad puer adolesceret, præpositus. Tum etiam *Premium pro ditionis Glatium negat Crommerus.* per eundē Rudolphum ipsi Milotæ summus in Morauia Magistratus, additis benè multis possessionibus, ad arbitriū voluntatemq; ipsius prorogatus. Donatus & Polonus oppido Glatio, cum tota eius ditione. Sed quanto maiora præmia proditionis erant, tanto maior infamia eminebat & apparebat.

[a] *Conradus frater Ludouici Lantgrauij Hessiæ mariti Diuæ Elizabethæ in ordine magister Prussiæ.*

[b] *Alpra Comanorum Dux auxilio fuit Belæ, licet affuisse etiam Polonica Boleslai verecundi dicantur auxilia.*

[c] *Hungari adeò bello Tartarico effatam fuisse dicunt Hungariam, vt vix tot tota Hungaria, etiam qui tum vixerant, superstites relictos testentur. Fidem facit & inopia equorum, vt bigas homines equorum loco ducerent.*

[d] *Stephanus belli fortuna non eadem ac patri fuit, quippe qui Australes & Bohemos insigni vsq; adeò victoria profligauit, vt paterni tacturam nominis in hac re magna ex parte retorserit. Tanta clade Othogarum ad flumen Raperam superauit, vt parem pro patre vicem hosti retulisse prædicetur.*

[e] *Aemuli Romani Imperij Henricus Landgrauius Thuringiæ & Hessiæ, Vilhelmus comes Hollandiæ, Richardus Cornubiæ comes Iohannis Angliæ Regis filius, Henrici Regis frater, Alphonsus Hispanus Rex Castellæ.*

[f] *Rudolphus Cæsar*	*Othogarus Rex Boiemiæ*
Rudolphus filius	*Agnes filia*
Iuttha filia	*Venceslaus Rex Boiemiæ*

Amante

a A morte Miesconis contra Tartaros qui militarat, Ottocarus vi Oppauiam occuparat, & Nicolao spurio tradiderat. Repetebat Boleslaus pudicus Poloniæ princeps & ex decreto conuentus Oppauiensis. auxilia subministrauit Othocaro contra Cæsarem.
b Cæsari Ladislaus Chunum Regem Hungariæ opem tulisse tam Hungari quàm Poloni & Germani affirmant. hi 15000 Hungarorum affuisse tradunt.

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER OCTODECIMVS.

Ragæ Venceslaus cum matre Kunegunde ab Othogaro relictus, ibidem à Gregorio alumno, iuxta præscriptum paternum fouebatur, donec ex consensu omnium ordinum, cura fouendi illius ad Marchionem Brandeburgum transferretur. Qui, vt iam inde ab initio fauorem sibi Boiemorũ conciliaret, locutus illis dicitur fuisse placita, sed assimulata verius, quàm syncera. Valde enim hoc placuit, quòd magnæ sibi curę fore polliceretur, vt omnia in regno pacaret, in meliusq; cuncta reformaret, quę per Germanos essent interturbata, multò istud magis gratius fuit, quod subiunxit: Aequum esse, Boiemos cogitare vtrum sibi putent esse vtilius, suisne vt legibus, & moribus seruiant, an vt imperio Germano obtemperent, cuius egregiam scilicet moderationẽ intra paucas ebdomades experti essent: se vtroq; versum pro adiutore vterentur, siue primum retinere, seu alterũ subire malint. Illis perire malle, quàm Germanis subijci exclamantibus, En me, inquit, Ducem promptum contra Rodolphum habetis: scribite modò protinus militem, & bellum cõmunis libertatis Boiemorum causa renouate. Capti hoc versuto Marchionis sermone Boiemi, illum quasi cœlo demissum patronum laudibus in astra ferebant. Sed breui apertæ sunt, quæ latebant insidiæ prorsus immanes. Quid enim immanius, quàm gentis totius exitiũ quærere, nullius rei alterius causa, nisi vt tu in illius locum, cum gente tua succedas? Id quod Marchio affectabat, magnamq; inde gloriam se, cum à Cæsare, tũ ab vniuersa Germania adepturum sperabat, si Boiemos in vnum locum contractos, Germanis interficiendos obijceret. At Cæsar tam impiam, tamq; inhumanam & truculentam vasti animi affectionem, grauissimis scriptis reprehendit: ipsumq; Marchionem tutelaris fidei submonuit, in quam pupillum receperit cum toto regno tuendum. In illo si qui reperti fuerint, quorum audaciã ipse coercere haud posset, sibi puniendos relinqueret, pacis autem & quietis amantes ne læderet. Se namq; pupillo, quem in locum filij, desponsa ei filia sua adoptauerit, hoc meritò debere, vt incolume Regnum illi restituat: satisq; idem Cæsar negocij habuit, vt Marchionem Boiemis tam insigniter offensis, reconciliaret. Qui sanè id temporis in Boiemia diutius nõ est moratus, quàm dum officia describeret, illaque ferè Germanis tantùm distribueret, inter præcipua illis iniungens, ne quem Boiemum in arcem Pragensem per speciem salutandi aut Reginam, aut filium eius, intromitterent, atq; illi quod iniunctũ erat, adeò insolenter exequebantur, vt ne Thobiæ quidem Pragensi Antistiti, Primitium sacrum in æde diui Viti facere cupienti, portas arcis voluerint aperire, sed coactus est rem diuinam in cœnobio Strahouiensi peragere, ingenti contra Germanos murmure populi, qui Pontificem, religionis officijque causa in cœnobium prosequebatur. Quod vbi Marchio accipit, manu Saxonum valida comitatus, Pragam redit, secum Præsulem Brandebur-

Vẽceslaus VI. Bohemiæ nec non Poloniæ Rex impubis adhuc.

Astutus Marchio.

Dolosum & vafrum consilium in perniciem Boiemorum institutũ.

Cæsar offensus Marchionis peruerso animo.

Marchio condit, (?) stituit magistratus in Boiemia.

Tobias xxiij. Episcopus Pragensis.

Insolentes Germani.

Marchio adducit Episcopum Brandenburgensem in Boemiam.

gensem adducens, moribus suis multum congruentem, nisi quòd audacius Præsul quàm Marchio, religionem propter nimiam sibi cum illa familiaritatem contemnebat. Hunc igitur cum Marchio discedens pro se vicarium tutorem pupillo, quem in arcem remotiorem vnà cum matre sepofuerat, præfecisset, eiq; Pragæ firmum suorum præsidium reliquisset, vocat ad se pius Pontifex, Marchione iam absente, cœtum sacerdotum in arce Pragensi degentiū, cupitq; ab illis se deduci ad sacellum, quòd audiat regio splendore ex auro & gemmis ab Othogaro esse exornatum, velle se illam magnificentiam Regis inspicere. Inseruiunt illi sine vlla suspicione cupiditatis illius, hospitemq; Præsulem ad Sacrarium deducunt, atq; inde ad ostendendum promunt quicquid preciosissimum istic inerat, vestes grauioribus vnionibus distinctas, aulæaq; auro textili inrexta, hinc sigilla, effigiesq; numinum, inde rursus calices, candelabra, phialas, pelues, & cætera vtensilia sacris vsibus destinata, ex auro solido omnia ita elaborata, vt ars cum materia certare videretur. Hæc postquam ille satis spectasset, satisq; munificentiam Regis laudasset, subitò suspirium ex penitissimo pectore ducens, quo ad aurum ex pierate aspirabat. Dicite boni fratres, inquit, quid in sacro facit aurum, si illo ad vsum necessarium non liceat vti? Nónne vestræ leges vestriq; decantant canones, Aurum Ecclesia habet vt egentibus eroget? Quid Rege vestro egentius? quid regno spoliatius? in tantùm videlicet, vt in illo, ne Marchio quidem pro sua dignitate sustentari queat. Vt igitur tantis sumptibus, quantos ille pro tuendo Regno quotidie insumit, copiæ suppetant, ex ista rerum copia præsente, aurum illi mutuandū erit. Perculsos hoc sermone, cōturbatosq; vt vidit deductores, exire actutum illos foras iubet, domumq; reuerti. Ipse cum clientibus suis remanens, quæcumq; cariora exposita erant, illa abstulit, ac prædam cum Marchione partitus est. Ferebat ea grauissimè Thobias, nec tamen quid aliud faceret, ipse penè exul habebat, quàm vt sacrilegum per literas moneret, videret quid ageret, daturus breui malè gestorum rationem Pontifici Romano, eidemq; meritas sacrilegij pœnas. Tum ille etiam istiusmodi minis irritatus, multò magis insanire, nec solùm fana sacrariaq; expilare, sed ipsos etiam sacerdotes cū plenis horreis, cellisq; vinarijs, & caulis pecorum interuertere, atq; in primis colonos ad ditionem Thobiæ pertinentes vexare, grauioribusq; oneribus illos, quàm ferre possent premere, Marchione ad iniuriarum querimonias surdo, mutoq;. Porrò Regina lautiori, solutioríque vitæ adsueta, eum arcem, in qua cum liberis erat, æquè ac carcerem exhorreret, orat præfectum, vt sibi copiam & potestatem faciat adeundi vicinum oppidum, in quo posset vota, quæ vouisset diuo Georgio, qui in oppido colebatur, exoluere, ac mox in arcem reuerti. Præfectus fidem Reginæ experiri volens, Si, inquit, sola absq; liberis secedas, abire & redire licet, redijtq; ad tempus. Idem fecit iterum, ac tanto faciliùs tertiò obtinuit, vt Melnicum, quod erat suum oppidum, animi causâ peteret, ibiq; tres dies consumeret in ocio fide integra. Componit deinde literas nomine Agnetis filiæ, quæ Pragæ in contubernio virginum, Deo virginitatem offerentium, nutriebatur: in quibus scriptum erat, Agnetem ex morbo laborare, ingentiq; desiderio matris videndæ teneri. Id quoq; ei concedendum Præfectus putauit. At illa deflexit de via Pragensi, Oppauiam versus, ad Nicolaum Othogari, quemadmodum diximus, filium nothum, vt illic arbitrio viueret suo, nemini obnoxia. Ea tamen res aduentum Marchionis in Boiemiam maturauit, anxij ne quid mulier satis audax rerum nouarum ibi moliretur: siquidem vox eius ferebatur, iactantis, se perbreui tempore perfecturam, vt filius quoq; suus de manibus & custodia Germanorum eriperetur. Huic rei antceuertere volens, accuratissimè apud ordines agit Marchio, vt sibi per illos liceat Venceslaum in Marchiam suam (hoc namq; vocabulo vsus est) secum abducere,

Episcopi sacrilegium in diripiendis thesauris Sacelli Regij Pragensis.

Grauis sacerdotibus Brandenburgicus Episcopus.

Meditatur Reginæ fugā.

Oppauiam Regina fugit.

Marchio Venceslaū in Marchiam abducit.

cere,melioribus illic quemadmodum speraret disciplinis, se coram,quàm hîc se absente instituendum. Vehementer vndiq; reclamabatur,negantibus omnibus vllo modo fieri posse,vt Rex eorum de regno abduceretur.Cæterùm si dignitati iuuenis Regis,suæq; Marchio rectè consultum velit, liberum custodia Venceslaum,arci Pragēsi,vnde clàm auectus est,restituat,eiq; addat præceptores, quàm hactenus modestiores, qui æqua ei & regno commoda,non autem iniqua, auaraq;, & sacrilega,ac nemini amplius toleranda præcipiant.Nā quis ferre queat præcepta,fame & peste,quibus modò cum aliis malis perfuncti essent,pestilentiora? quando vtraq; harum calamitas,multa integra multis reliquerit: at iussa istiusmodi præfectorū & exactiones eò se extendere, vt ne cuiquam Boiemo quicquam in locis,vel sacris vel profanis remaneat. Marchio vt animaduertit voto se suo de Venceslao frustratū iri,si Præsulem Brandeburgensem inexpiabili apud Boiemos inuidia flagrantem, de administratione regni non amoueret,è re sua regniq; securitate magis esse duxit,concedere Boemis,vt penes illos regimen esset regni,quàm quòd Regem in potesta te sua haberent.Itaq; de suffragio illorum Thobia Pragensi Episcopo,& Theobaldo regni Iudice,summæ in Boiemia rei administrandæ præfectis, ipse confestim inde Brandenburgam secū Venceslaum auehens,remeauit,dicto prius die,quo eum Boiemis repræsentare atq; restituere velit.Fortè in ipsius discessu,arcus cælestis solitò vegetior,coloratiorq; Pragā cinxerat. nō caruit id spectaculum interprete, qui diceret, finem malorum Boiemis per hoc signum portendi,quoniam ad exortum iridis tempestas celeriter euanescere soleat.Et certè duo illi rectores à Marchione relicti, qua inter se concordia erant, & ad omnes æquitate atq;,vbi opus erat,seueritate quoq;,breui temporis spacio diligentia sua tantum profecerunt, vt omnē ferè in Boiemia nubem obscuriorē discuterent,restituta Boiemis lætiore facie,quam maximè induerunt, postquam grassatoribus cuiuscuis nationis latrocinādi finis impositus fuerat. Sed interim domum Regiam turpis macula aspersit,quam Regina,nimis familiariter cum Zauissio Rosensi,Znoymæ viuens,contraxerat,dum ibi soluit pudorem,iacetq; puerpera in lectulo, & postea eum adultero matrimonium init, vt hoc nomine prætexat culpā,quam multo màgis detexit.Eo deniq; in metu ambo erant,vt in Boiemiam ad possessiones suas redire non auderent. Venit tandem Venceslai sistendi tempus, sed eum Marchio sistere noluit,nisi sexagies mille aureûm Boiemi repræsentarent,tanti enim constare sumptum,quē Venceslai nomine insumpsisset,dicebat.Noua difficultas orta, vndenam summa illa pecuniæ corradi posset,vacuō ærario existēte,nec vno tributo ad exoluendum sufficiente,moram autem non solùm periculi,sed etiàm tædij plenā videri, si diutius Rege cogerentur carere. Conuenit ad extremum inter omnes,vt quodcumq; pecuniæ contrahere quisq; valeret, quamprimum contraheret,ac pro reliquo debito,vt arces nonnullæ Regiæ Marchioni oppignorarentur.Quam conditionem ille non abnuens,Venceslaum Boiemis reddidit, annum ætatis quindecimum agentem. Pragam subeunti tantus ex omnibus vicis & plateis ab vniuerso populo excitatus est plausus, vt nunquam maior, faustisq; ominibus & acclamationibus plausibilior excitari potuerit.Inter cætera ab omnibus acclamatum est,Aduenisti tandem desiderabilis,quem tam diu expectabamus,Othogri o inclyta proles.Nihil videlicet tunc nomine Othogari clarius erat, nihil ad conciliandum omnium ordinum fauorem efficacius,quanquam mox ipse per se,indole & virtute sua fauorabilis euasit,primamq; laudem ex pietate retulit, quam matri ad primū eius conspectum exhibuit,gratiam delicti faciendo.Cæterùm,Zauissium aspicere dedignatus est, vetuitq; in aula sua eum apparere,donec eadem mater,veniam illi quoq; impetraret, celeriterq; illum in tantum dignitatis locum proueheret, vt penes

Querela in præfectos Germanos.

Abrogatur præsuli Brandeburgico magistratus.

Episcopus Pragensis cū Theobaldo pretore rem Boiemam administrant.

Regina ex adulterio grauida adultero nubit.

Regno patrio restituitur Venceslaus. Anno ætatis 15.

Faustus Venceslai Pragam aduentus.

Matri condonat culpam. ea intercedente & maritum recipit.

vnum omnis poteſtas aulica eſſet. In qua ille, haud ſecus impotenter, atque Marchio olim egit, cunctа æquè ſibimet vindicans, ex arbitrioque & libidine ſua, quos voluit magiſtratibus præficiens, alios per contumeliam ab officijs ſubmouens, rapinasq; & prædam vndecumq; contractã, in ſinum ſuum vxorisq; conuertens, cuius maximè patrocinio è manibus delatorum accuſatorumq; elabebatur: nec enim filius, matris honorem diuinitùs præſcriptum, vllo pacto exuere, ſuumq; erga illam obſequium extinguere voluit, vſq; dum opportunè illa naturæ debitum ſolueret, moriensq; plurimum de potentia Zaniſsij ſecum auferret, adeò vt ab eo geſta, præiudicataq; Rex non pauca reſciderit. Nec vltra prorogatum, quominus nuptiæ pridem cum filia Cæſaris pactæ celebrarentur. Pragam enim ſponſa cui nomen Iudith, aduecta fuit, Pragæq; nuptiarum ſolemnia regio luxu & apparatu peracta. Aderant nuptijs duo filij Cæſaris, Rudolphus, & Albertus: duo item Marchiones Brandenburgenſes, Otho & Hermannus: dein Fridericus Miſniæ princeps, tum Henricus, Caſimirus, Bolco Sleſiæ duces: & multi præterea inſignes Præſules, Moguntinus, Meydeburgus, Conſtantinus, atq; ei vicinus Baſilienſis, deinde Miſnenſis, & Cracouienſis, tanta deniq; nobilitatis frequentia, vt ſatis conſtet, Venceſlaum, quottidiano epulo non minus centum millia hominum excepiſſe, fueruntq; non beatæ modò, verumetiam fœcundæ nuptię vt ex quarum prouentu, intra annum primum natus eſt parentibus Venceſlaus filiolus. Quæ quidem res ea Cæſarem affecit lætitia, vt propius accederet Boiemiam, & tam filiam quàm Generum ad ſe in ciuitatem Egram ſeuocaret, vt cum illis feſta, Chariſtia veteribus dicta, per munera & conuiuia familiariter agitaret. Data in dotem illa ipſa Egra Venceſlao, & inſuper arces complures in Miſnia & Luſatia, quarum Cæſar per mortem principis Miſnię liberis orbi, dominus factus erat. Hic poſtremò honor eidem habitus, vt ibidem regalia certis in locis à Cæſaribus in Reges Boiemiæ proficiſcentia, Cęſar ſolemniter in Venceſlaum transferret, iuberetq; in acta publicè referri, quòd Rex Boiemiæ Electoribus imperij, ſine vlla ambiguitate perpetuò adnumerari debeat, pocillatoris nomine, quod quidem ius in hunc diem Reges Boiemię incolume obtinent. Sed rurſus Zauiſsij indomitum animum, noua cupiditas, audaciaq; & amentia inceſſit, vt ſororem Ladiſlai Regis Hungarorum, ante plures annos ritè Deo captam, deuotamque procaretur, puella haud inuita: videbat enim pares ſibi cum illo futuras nuptias. Nam & Zauiſſius ei religioni dedicatus fuit, quæ pro inſigni crucem geſtat, eidemq; in Boiemia tanquam magiſter Straconicenſis præfuit, quare par iugum libenter ſubijt, ſacraq; nupſit ſacerrimo, ipſa religione id quoque temporis adeò frigente, vt calidas thermas poſſet refrigerare. Nuptiæ in Morauia factæ, & erat ibi tota factio Zauiſſiana prioris licentiæ auida, vt per potentiam Zauiſsij liberè, abſque metu Regis valeret inſultare cui liberet, metum autem illum ſublatum non iri, niſi Rege quacumque ratione ſolio euerſo. Porrò multas rationes iniri poſſe aduerſus Regem, iuuenili adhuc animo, & ad inſidias cauendas incauto, vtentem, dicebant, modo quiſquam exiſtat, qui aliquid audeat. Ita contra Regem occultè à factione illa coniuratur: ſed re ipſa expertus eſt Rex, quòd qui ſe committit adiutorio altiſſimi, illius tutelam ſuſcipit Deus, ne incidat in laqueum venantium. Tali autem ſedulitate quottidie Rex protectioni Dei ſe commendabat, vt nullum planè diem tranſire paſſus fuerit, quo non diuina ſacrificia cum Dei ſacerdote celebrauerit, taliq; animi intentione, vt nullius interpellatione preces ſuas interruperit, ac tanta inſtantia, vt ſæpius cum domum orationis primus ingreſſus eſſet, vltimus pòſt ſacra omnia peracta egrederetur. Duos verò ante matrimonium continuos annos, cilitium, quod caſtigandi corporis gratia induerat, non exuit. At ieiunium qua cœpit abſtinentia etiam maritus perpetuò

Impotens Zaniſsij dominatus.

Mors Reginæ auctoritati Roſenſis multum derogat.

Nuptiæ Venceſlai cum Iuditha Cæſaris filia.

Conuiuæ plurimi.

Sumtus inſanus.

Cæſar adeſt ne potis baptiſmo.

Priuilegia amplißima ab Imperatore Regibus Boiemiæ conceſſa.

Roſenſes conſpirant in Regem.

Pietas Venceſlai erga Deũ.

pctuò seruauit. Per tempus deniquc ieiunij laqueus coniurationis contritus est,& Rex liberatus fuit, coniecto in carcerem Zauissio, ex quo alius non erat exitus,quàm vt restitueret arces Reginæ dotales,quas ferè omnes possidebat, firmisque præsidijs munitas habebat, obstrictis iureiurando præfectis,ne cui de locis sibi creditis,nisi domino suo præsenti concederent. Itaque necesse erat,vt per singulas arces circumduceretur,quas etsi inuitus,sine mora tamen reddebat. Postremò ad arcem quam Boiemi Hlubokam appellant, veniens, æstuare,callideque tergiuersari, Czencone affine suo sibi supparasitante,cœpit: accersitus mox carnifex, caput vtrique à ceruice abscindit. Paulò post Ladislaus Hungarorum Rex coniurationis conscius, à Cumanis gente sua miserabiliter interemptus est. Henricus autem Vratislauiensis princeps,& ipse insidiarum particeps, veneno sublatus, eiusque principatus, per transactionem ab Othogaro factam, ad Venceslaum deuolutus est. Ad hunc enim modum Othogarus cum Henrico sterili transegerat, vt si prior is decederet, ipse ei in bonis succederet. Sin aliter caderet,vt Othogarus Glacense prætereca territorium Henrico, quoad superstes esset, fruendum adderet, deinde Venceslaus, vt in solidum hæres omnium bonorum fieret. At Henricus malè in Venceslaum animatus,vt Vratislauia eum fraudaret,se suaque sub imperium Rudolphi Cæsaris subiecit,apud quem tamen plus causa Venceslai,quàm frans Henrici valuit.Imò principatus insuper Oppoliensis Regi accessit,principe Oppoliæ sua sponte in verba Regis Boiemiæ iurante, cum antea Reges Poloniæ respiceret. Tum verò Polonia non à Regibus, sed principibus inter se discordibus, non tam regebatur, quàm distrahebatur.Nam Lesco niger cognominatus, Griffinæ vxori suæ moriens testamento Cracouiam, & Sandomiriam cũ amplis ditionibus legauit.Eaq; Griffina ius suum Venceslao nepoti suo ex sorore delegauit, quippe Kunegundis mater Venceslai, & ipsa Griffina sorores germanæ, ambæq; filiæ Regis Bulgariæ erant. Ne igitur ad alienas manus legata peruenirent,maturè Griffina nepotem,ad cernendam bonorum in Polonia hæreditatem, inuitabat. Paruit votis amitæ Venceslaus,magis honoris illius,quàm vtilitatis suæ gratia : ipse enim quantum ab omni ambitione, tantum à cupiditate alieni remotus erat, sed ne cognata queri posset, se auxilio amicorum destituam esse, Thobiam Pragensem Antistitem ire in Poloniam cum armata iuuentute iussit, mandauitque vt se ibi tantisper pro hærede gereret, dum ipse eò veniret. Thobias Cracouiæ appropinquans, in qua Griffina inerat, obuios ciues cum clauibus habuit, in fidē Venceslai potestatemq; vltrò se tradentes. [a] At Sandomiriam Premislaus maioris Poloniæ princeps, validiore præsidio occupauit,quàm vt Thobias auderet illam aggredi.Arcem tamen iuxta Vistulam flumen sitam, Oblecodictam, & præterea Viciflam oppidum vi expugnauit, atq; inde ad Regem scripsit,iustiore opus esse exercitu, vt Sandomiria de manibus hostium extorqueatur. Scribit igitur nouum militem Venceslaus, agitq; cum [b] Othone Marchione, vt secum militiam ineat Regis stipendio, & ab eo impetrat. Ad arcem Oppoliam ambo in vna castra conuenêre,iunctisq; copijs Cracouiam inde petiuere,vt Thobiam quoq; sibi adiungerent, à quo edocti, Premislaum addito sibi belli socio Vladislao Lesconis fratre,Siradiam munire,rectà contra hostis ire contendunt. At alij mœnibus diffisi,suo more in agris per turmas obequitant,nō vt acie pugnent,sed vt pabulatores intercipiant, vel ipsa pabula corrumpant, quorum copia non magna aderat.Inuadunt interim Boiemi oppidum,primoq; impetu illud præter arcem capiunt. Arcem porrò ad expugnandum difficilem palus circumfusa reddiderat,quam tamen pertinax militum virtus peruiam tandem fecit. Non expectauit Sandomiria obsidionem, sed obuias victoribus Boiemis manus dedit. Lætis hoc successu cæteris simul cum Marchione, Rex luctuosas à

Zauissius recept. restitutis ditionibus reginæ, capite multatur cum Czencone affine.

Ladislaus Chunus Rex Hungariæ à Chunis interfectus.

Anno 1290.

Henricus VI. Probus Vratislauiensis princeps.

Pactum inter Henricum & Othogarū de successione.

Casimirus Oppoliæ princeps Regibus Boiemiæ se & liberos subdidit.

Interregnum in Polonia.

Lesco niger Poloniæ princeps

Griffina coniugi legat Sandomiriēsem et Cracouiensem ducatus. illa ius suum sororis marito Venceslao Regi Boiemiæ tradit, anno 1294.

alij Morauiæ, alij Moscouiæ, alij Prussiæ.

Thobias episcopus Venceslai in Polonia vices gerit.

Vladislaus Lesconis Nigri frater Lokietcus quasi cubitalis à statura exilitate dictus.

Siradiū Bohemis expugnatum.

Regina de morte Cæſaris accipit literas, ab eadem queribundas de Alberto fratre ipſius, qui ſtatim ab obitu patris Rudolphi, in dotem ſororis, quam à patre in Auſtria habuit profectitiā innolauerit. Prçſidio igitur Siradiæ impoſito, cçterisq; locis viribus firmatis, rurſus Thobię, quemadmodum antea, curam ſeruandæ retinendęq; Polonię delegat, ipſe feſtinabundus domum properat: & callidè in cauſa vxoris per arbitrũ, ab ipſo Alberto datnm circumuenitur.

Morte Cæſaris & filij Alberti: machinationibus reuocatur Venceslaus.

Prænſabat eodem tempore Albertus magno ſtudio imperium, ſed in ſuffragijs Electornm principum adhuc tacitis longè præualebat Venceſlaus, ad quē deinde apertè à maiore Electorum parte, vt olim ad patrem Othogarum, honor ille vltrò deferebatur. Cæterùm non eodem filius quo pater, faſtu & contemptu, ſed per ſummam animi moderationem, qua ſe intra fines curasq; regni ſui continebat, honorem ſibi delatum accipere grauabatur. Præteritoq;

Venceslaus delatum Imperiū Adolpho Naſſouiæ Comiti tribuit.

Alberto & familiaritate & neceſſitudine deuincto, vt dolum eius vlciſceretur, Adolphum Naſſæ Comitem, nec opibus nec dignitate illi parem, ac famà tantùm notum, Imperatorem nominauit, cæteris quoq; principibus eam nominationem comprobantibus. Nec immeritò itaq; Adolphus Venceſlaum affinitate ſibi mox conciliare ſtuduit, [c] petita & impetrata eius filia, quæ Ruperto filio ſuo in matrimonium collocaretnr.

Anno 1292. Mors Reginæ Iudithæ in partu.

Proxima partui Regina erat, onereq; ventris præter ſolitum aggrauabatur, neq; cur id fieret, cauſa ante apparebat, quàm ex nixu ipſa de medio tolleretur ſuperſtite infante, cui matris nomen Iudith impoſitum. Sed nec illa diu in vita incolumis durauit, Venceſlao ad vtriuſq; mortem ingemiſcente.

Thobias ſollicitat auxilia in Poloniam.

At Thobias & nuncijs & literis inſtabat, vt Venceſlaus conſilia Polonorum de Rege creando anteueniret. Eam enim rem impediri poſſe docens feſtinatione aduentus ſui, antequam creſceret inualida conſultatio paucorum in Polonia Præſulum, qui Premiſlaum Regem coronandum cenſerent, inſtigatore Alexio iureconſulto, qui ex procuratore factus prçuaricator, cauſam ipſius Regis parti aduerſæ prodat, & id nunc ſatagat, vt declarato ex authoritate Bonifacij Romani Pontificis Rege Premiſlao, Venceſlaum Cracouia & Sandomiria interuertat.

Premislaus Rex Poloniæ inauguratus, Anno 1295. 26. Iunij cum 215 annis rege caruiſſent. Bonifacius Papa VIII. qui etiam Iubileū inſtituit.

Rex, dum vel dictis par-uam habet fidem, vel Alexinm Romani fori rabulam deſpicit, mox audit Premiſlaum à Gneſnenſi & Poſnanenſi Præſulibus Regem Poloniæ eſſe coronatum. Cæterùm neq; Cracouiam, neq; Sandomiriam perſuaderi potuiſſe, vt in verba noui Regis iurare vellent: atq; in hac fide vſq; ad necem Premiſlai perdurarũt.

24. die Aprilis interfectus Premislaus. Vladislaus diſſolutè vixit.

[d] Occiſus autem eſt Premiſlaus octauo poſtqnam regnauit menſe, ab Othone & Ioanne Marchionibus Brandeburgenſibus, dnm eis cum tumultuaria manu ad Pomeraniam occurrit, quam illi hoſtiliter deprçdabantur. Illo tumulato, Vladiſlaus, cuius ſuprà mentio facta eſt, in locum demortui aſpirabat, ſed non peruenit propter feros intemperantesq; mores, quibus vitam ſuam nunc graſſando & ſpoliando, nunc per ſtupra & adulteria corpus volutando fœdè contaminabat. Subijt tandem animos Polonorum dictum Domini dicentis: Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur, quo metu ſubacti, in cōmune conſulere incipiunt. Et quia Venceſlaus nobiliorem regni portionem auulſerat, vt ea corpori ſuo redintegraretur, in eum potiſſimum votis ſuſpirāt omnes, vt regnet in Polonia, hac tamen conditione, ſi filiam Premiſlai Regis, vnicam regni hæredem, cui *Elizabeth nomē, vxorem duxerit.

**Rixam Poloni vocant.*

Venceslaus Rex Poloniæ ſacratus & ſalutatus, Anno 1300.

Quod vbi ſe facturum annuit, Gneſnæ à Iacobo loci Archiepiſcopo Rex Poloniæ inauguratus, vnctusq; & coronatus eſt. Ac inde continuò Poſnaniam deflectens, lautiſſimas cum Regina puella nuptias lege matrimonij conſumauit. Reliqua deliberatio ſupererat de Vladiſlao ex Polonia depellendo: nihil enim inſanum hominem ſani perpetraturum, ſi quid in Polonia ſuum poſſidebat, omnibus videbatur. Quare de cōmuni ſententia decretum, vt patrimonio omni exueretur, nempe Cuyauia & Lancitia oppidis, ac nonnullis arcibus, in quibus à

patre

patre hæres relictus fuit. Ductus simul ad vtrumque oppidum Boiemorum exercitus sine vllo certamine oppida recepit, dedentibus se absq; mora oppidanis, vna tantùm arx exusta, quæ defensionem parabat, cæteræ similiter, atq; oppida, deditionem fecerunt, vago tunc Vladislao, ac pluribus locis, & ijs di uersis latrocinante. Sed ad omnia ei loca Venceslaus turmas equitum oppo suit, nec destitit à persequendo, qnoad in Polonia erat is, quem persequi eques poterat: in Hungariam fugientem consectari prohibuit. Tranquillatis in Polonia rebus omnibus, de reditu in Boiemiam Rex cogitare cœpit, secumque diligenter considerare, quemadmodum pax in regno Poloniæ constituta, se absente incolumis permaneret, an vnus videlicet regno præfectus hoc præstare posset, vt in officio omnes Polonos contineret, an pluribus illa cura tutius crederetur: vtraque postremò via placuit, vt & vni, & pluribus regendam Poloniam committeret. Ad vnum plures, vt respicerent, & vnus ille, ne quidquã ardni sine plurium consilio ageret. Totius igitur regni Poloniæ caput, quem ipsi Capitaneum vocant, vnus Henricus à Lyppa gerebat, vir procerum Boiemiæ, tum pacis tum belli consilijs eximius. Huic dignitate proximus Vdalricus à Boskouicze, Cracouiam & Sandomiriam gubernabat. Dein Protasius Vissemburgius, Cuyauiam, & Pomeraniam Fridericus è Slesia, Rege cum noua Regina in Boiemiam remigrante, & animum ad nouam monetam cuden dam intendente, magis argenteam quàm hactenus in Boiemia excusa fuit, maiorẽ tunc argenti copiam suppeditantibus montibus Cuthnensibus. Ad quos è Florentia Aetrusca monetarij acciti, nummos argenteos primi in Boiemia, hac forma & imagine qua nunc sunt, quos grossos Boiemos vocamus, excuserunt, sed tantum iam præsentibus de argento detrahitur, vt dimidio viliores quàm prius habeamus. Ex eadem Italia Gotius quidam Vrbeuetanus in Boiemiam venit, legum peritissimus: hic miratus Boiemos iudicia nullis scriptis tractare legibus, sed ex opinione quemque sua dicere sententias, sæpe inconsultas inconstantesque propter iuris & legum ignorantiam, Regem submonnit, vt morem iudiciorum corruptum reformandum susciperet, simulque operam suam illi pollicitus est ad describendas leges, quibus ciuiles atque criminales actiones, iustè, ac sine vlla varietate dijudicari possent. Hæc Rege ad proceres nobilitatis referente, maior numerus meliorem vicit, ne quid de vetere consuetudine in indicijs immutaretur. Id porrò in concinnius agrestiusque ab illis factum, quòd odio literarnm, qnibus ingenui adolescentes ad virturem & humanitatem finguntur, impedimento fuerint, quo minus Rex, quemadmodum destinauerat, gymnasium literarium Pragæ excitaret, attamen vt piæ mentis in causam piam opns extaret, magnificum cœnobium, quod Zdetas appellant, ædificauit. Fulgura & tonitrua adeò expauescebat, vt assiduè reliquias sanctorum circumferret, etsi copia templi vicini aderat, in illud se penetrabat, admotisque altaribus, Deum auxiliatorem deprecabatur. At in Germania ortus aduersus Cæsarem Adolphum contemptus, quem sibi ex sordibus anaritiæ contraxisse putabatur, quasi improbam monetã cuderet, & clàm argentum de fanis auferret, quodque euidentissimum erat, Angliæ Regem Eduardum, contra Philippnm Galliæ Regem dimicantem, centum millibus aureûm nummum interuerterat Nam cum eam auri summam stipendij nomine ab Anglo accepisset, ad se illam rranstulit, qua mox emit de quodam Comite bona illius. Accessit ad cumulum, quòd eodem tempore Bonifacium Romanum Pontificem, vlcus, qnod dicunt, Noli me tangere, offenderit. Is igitur non din expectato, Albertum Austriæ principem, suffragantibns nonnullis Germaniæ principibus, Imperatorem declarauit, qui Adolphum apud Vangionas prælio superauit, & occidit. Idem Bonifacius Pontifex Vngaris etiam tunc Regem, Carolum Robertum dedit, ad quem magis re-

Bonis omnib. exutus LoKtecus. Omodeus Palatinus eum hospitio excepit.

Regnum Poloniæ per præfectos administrat Venceslaus.

Domi argento feriũdo vacat.

Primus grossos Boiemicos cusit.

Gotium Iureconsultũ prohibẽt reformare forum, & iudicia describere Boiemi.

Gimnasium odio literarum erigi prohibent.

Fulgura perhorrescit Rex

Adolphus Nassonius Cæsar Romanus locat Anglis operam.

Auaritiæ insimulatus.

Bonifacius Papa, Albertum Austriũ Imperatorem declarat, anno 1298. 10. Iulij.

gnum Hungariæ, quàm ad [c] Andræam cognomento Venetum pertinere dicebat: quippe Carolus, Ladiſlai Regis Hungariæ ſororem, ſuam Auiam nuncupabat. Sed plerisque procerum, & præ cæteris Archiepiſcopo Colocenſi vehementer hic ritus nouus ratum habendi, quicquid Romanus Pontifex, etiam in ipſo Rege [f] declarando conſtitueret, diſplicebat. Et quoniam ſede Strigonienſi id temporis vacante, ſumma penes eum authoritas indicendorum comitiorum fuerat, omnibus ordinibus diem comitialem ad ferenda ex more ſuffragia indicit, circiter decem continuos dies. Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus. Vbi tandem audit hoc agi in comitijs, ne quis regnet in Hungaria niſi ex Proſapia Regum propagatus, qui tamē eiuſmodi ſit, qui onus tantum ferre, & ipſum Regnum conſilio & viribus tueri poſſet, nominari ſibi talem virum cupiunt. nominat Colocenſis Venceſlaum Regem Boiemiæ & Poloniæ. Erat enim Venceſlaus Annæ Belæ quarti filiæ, Venceſlai de quo diximus amitæ nepos- quo nomine audito exclamat populus Hungaricus: Eſto Rex quoque noſter Venceſlaus, vt eſt Boiemorum & Polonorum. Ac continuò deliguntur legati procerum culmina, qui gratulandi cauſà eant in Boiemiam, ibique Venceſlaum ab omnibus ordinibus ſalutent Regem Hungariæ. Legati quum beneficium per ſe ampliſſimum, magnifica inſuper oratione extollerent, rati Venceſlaum alacrem cum gaudio illud accepturum, audiunt eum vultu demiſſo, gratias accuratè & benignè agentem, quòd ſe dignū duxerint, quem Regem Hungariæ appellarent, ſed ſibi nullo amplius regno opus eſſe, cum duobus iſtis quæ poſſideat plus ſatis oneretur. Nec vlla perſuaſione de hac ſententia dimoueri potuit, tam mirabili moderatione præter cæteros Reges vſus eſt in affectibus ſuis. Ad extremum tamen exorate ſe, quanquam & tunc cunctanter paſſus eſt, vt filium ſibi cognominem Venceſlaum daret Hungaris Regem. Cunctationis cauſa fuit quòd vnicum illum habuit, & tum primum è pueris excedentem, quem ipſemet pater in Morauiam ad arcem Hodoninam, limitibus Hungariæ cohærentem deduxit. indeque deducendum Hungaris & Boiemis ad oppidum, quod Albam regalem vocant, exhibuit, vt ibi more ſolemni & vngeretur, & corona regia coronaretur. Quod poſtquam factum eſt, tanta indignatio animum Bonifacij Romani Pontificis, qui à Carolo ſtabat, ſubijt, vt ſacrificijs in Hungaria interdiceret omnibus, qui Carolum deſtituiſſent, & ad Venceſlaum ſe applicuiſſent. Eaque re cum parum proficeret, iram in ſeniorem Venceſlaum iunioris patrem diſtringit, concitans aduerſus illum Cæſarem Albertum, qui tametſi cum Venceſlao in gratiam redierat, incredibili tamen inuidia flagrabat, videns tam claram eius fœlicitatē, qua tot & tam florentibus Regnis breui partis Cæſarem potentia anteibat. Occaſione tantum opus erat ad dirimendam rurſus amicitiam, quam facilè Albertus reperit, qui nihil cupiebat niſi Venceſlaum lędere. Petit igitur ab eo nullo iure, nulloq; Cęſarum exemplo decumas argenti, quod in Boiemia ex montibus, puteisq; argenteis, ac præcipuè Cuthnenſibus erueretur, inquiens, eodem iure, atq; eadem conditione obligatam eſſe imperio Boiemiam, qua cęteræ principum in Germania prouinciæ, quæ à Cęſare iuriſdictionem ſuam accipiunt, vt meritò Cęſar viciſſim ab illis decumas metalli exigat. Ad hanc planè inexpectatam petitionē, antea quàm Venceslaus reſpōderet, inter ſuos ſubridens: Num (ait) vanum hoc prorſus in aulis iactatum dicteriū? Rex pauper idem calumniator. Vndenam tam euidens calumnia? niſi ex pera Alberti vacua? poſthæc reſponderi iubet, ſe non obſtare, quo minus Albertus vectigalibus Cæſaribus debitis, iure ſuo vtatur, fruaturque, modò ab alienis ſibi temperet, quorum in poſſeſſione perpetua ſemper fuerint, non ſolùm Reges, ſed etiam ante illos Principes Boiemiæ, qui ſic à Germanis Cæſaribus in amicitiam & fidem recepti ſunt, vt præter honorem

Anno 1299.

Venceslaus Hūgariæ Regnū aſpernatus filium Regem illis cōcedit duodecennem.

Anno 1302.

Ladislaum Hūgari vocarunt.

Decimumtertium agebat ætatis annum.

Pontifex vrget Caroli confirmationem.

Pontifex Albertum Cæſarem cōtra Venceslaum irritat.

Albertus gloriæ Venceslai inuidit.

Cæſar decimas è Boiemicis petit metallis.

Non pro voto reſpondetur.

norem quem maiestati Cæsareæ deberent, cætera immunes & liberi essent. Hanc adeò libertatem maiores suos, seq; in hodiernum diem vsurpasse, eandem velle inuiolatam posteris quoq; suis tradere. Obdurat in proposito animi Albertus, vt argentarijs Venceslaũ euertat, fortunamq; sibi aduersus eum talem pollicetur, qualem aduersus patrem eius Othogarum Rudolphus pater suus habuit. Scribitq; continuò ipse in Sueuia, & filius ipsius Rudolphus in Austria exercitũ. filio præterea ex Hungaria à factione Romani Pontificis, quæ rebus Caroli fauebat, dati auxiliares Hungari, Bulgariq; & Cumani, cum quibus ille ita peruagatus est Morauiam, vt cæde illam compleret immani. Quid enim immanius, quàm capita mulierum infantumq; hastis per ludibrium affixa cum iubilo gestari? Prior aliquanto Albertus è Lyncio breui per montes itinere in Boiemiam penetrauerat, positisq; iuxta Buduitium castris, expectare filium statuerat, dum & ille in Boiemiam veniret, vt coniunctis copijs Venceslaum aggrederentur. Interim Germani, qui prædandi in Boiemia gratia suo sumptu Cæsaris castra sequebantur, cognito, non ita longè distare montes illos Cuthnenses, retineri non potuerunt, quin illò prædatum celeri gradu præirent. Satis quidem virium, operæ, quæ in metallis fodiendis operabantur, ad prodromos illos manu arcendos habebant, sed plerisque eorum vt in turba hominum promiscua & seruili, veneno magis in hostes grassari quàm virtute placuit. Corrupto igitur scoria & alijs purgamentis, atque spurcitijs metallicis, virus letale continentibus, Pacho fluuio, qui interfluebat, quicumque inde aquas hauriebant, siue homines siue equi, miserè magna strage sine vllo gladio prosternebantur. Conueniunt tandem vtrinque cum suis ducibus copiæ. Nam & Venceslaum Hermannus Brandenburgensis Marchio, qui mille quinquies Cataphractos equites adducebat, & cæteræ ex Polonia equitum turmæ aliquantisper remoratæ sunt. Prior nihilominus Cæsare suos ipse in aciem eduxit, illoq; intra munitiones latitante, circiter meridiem exercitum in castra reduxit, miratusq; quamobrem, qui ad bellum prouocasset, data pugnandi potestate prælio non decertaret, causa huiusce rei nox insequens prodidit, qua Albertus subductis inde copijs, saluas illas domum in alium vsum conuertendas reducere, quàm dubio marte de alienis montibus pugnare maluit. Nõ instabat castra deserenti Venceslaus, nec Albertus posthac quietum lacessebat. Cæterùm maior cura Venceslaum de filio sollicitum habuit, quomodo illum de Regno Hungariæ domesticis factionibus & seditionibus pleno abduceret, in quo præter nomen Regis inane, vim regnandi nullam obtineret: partim ob teneram adhuc ætatem, multò magis ob quorundam procerũ præposteram ambitionẽ, quorum videlicet quilibet plus regnare quàm Rex cupiebat. Incesserat dein metum, vita filij dissolutior, quàm inerti ocio, vinoq;, & prodigis epulis ferè quotidie transigebat, ne hac assuetudine postea desistere nollet: quum inter hæc nuncium à filio accipit nunciantẽ, quanto in discrimine sit ipsius res, Carolo æmulo denuo regno imminente, nisi per tempestiuũ in Hungariam aduentũ parens subueniat. Non moratur filij votum pater, coactoq; rursus forti exercitu, magnis itineribus ad oppidum Pesthum, Danubio à Buda diremptũ superuenit, positisq; castris eodem loci, vnde hostes metu aufugerãt, mittit Budam ad filium, ei iniungens, ne Danubium traijciat, néue in conspectũ parentis appareat, nisi coronatus corona illa quam Hungari sanctam vocarent. Nam si pro sancta habetur, impiè agere omnes eos qui per impia arma illam violarent. Assentientibus qui aderant proceribus, iussa obit filius, allataq; corona, illam capiti accommodat suo, & ita demum ad osculum & complexum parentis venit. Venceslaus parumper coronam contemplatus, seponi illam iubet, quasi diligentius paulò post consideraturus, nec deinde illam Hun-

Immunitates Regum Boiemiæ.

Bellum Alberto Cæsari contra Venceslaũ.

Antecursores Germani Cuthnas inuadunt.

Venenũ aquis immersum tam homines quàm equos pessundat.

Re infecta neq; signis collatis retrocedit Cæsar.

Hungari dominis non sat morigeri.

Crapulæ assueuit filius Regius in Hungaria.

Anno 1301.

Erepto è manibus Hungarorum filio cum exercitu contendit in Boiemiam Venceslaus.

garis restituit, prætendens futura pericula, si illa vel amitteretur, vel per vim ab æmulo interciperetur, quæ tantum momenti secum traheret, vt ibi regnū Hungariæ esse putaretur, vbi corona sancta deposita iaceret. Ita non illam solùm, verùm & filium secum in Boiemiam asportauit, Petermanno Budæ relicto, qui præfecturam, velut antea tum arcis, tum vrbis gereret. Sed breuis regni quies remoto Rege mansit, nam præfectus ad sedandos grauiores tumultus inualidus, & præterea ciuibus per auaritiam, sicut proceribus per contemptum inuisus. Ergo in vnum consulunt, vt nouum sibi Regem Budam inducant, quem Carolo eiusq; factioni opponant, placuitq; Otho Bauariæ Princeps, tam dignitate, quàm opibus Regni Hungariæ capax. Nec is regnare abnuit, si Venceslaum pro derelicto regnum illud habiturum intellexerit. Ad explorandam igitur voluntatem eius, missi affines & cognati Othonis cum grandi pecunia, qua, si res prosperè caderet, coronam statim à Venceslao redimerent, illamq; secum in Bauariam afferrent. O Venceslaum inter munificentissimos, atque liberalissimos qui vnquam fuerunt Reges numerandum, qui tam nobile, tamq; opulentum regnum, nullo in precio fructuque suo, sed in mero planè beneficio reponere voluit, largitus promptissimè Othoni gratuitam coronam cum omni iure, quod filius acquisitum in regnum Hungariæ habuit. Hac denique corona Otho, à Benedicto Vesprimensi, & Antonio Chanadiensi Episcopis, in loco solito coronatus est. Digressis Praga Othonianis legatis, Iudæi, sacra die Parasceues facinus in hominem Christianum atrocissimum designarunt, nempe in locum abditum pertractum in cruce nudum suspenderunt, circumstantesq;, alius in illum expuere, alius pugnis os verberare, alius virgis cædere, alij denique cuncta in illo repræsentare, quæ quondam Christus à gente illa immanissima atque impijssima est passus. Hanc Iudæorum carnificinam, cui ad crudelitatem odiumq; in Christianos nihil adijci potest, populus Pragensis non expectato etiam Rege, qui in puniendis delictis hoc verbo vti solitus est, quum iratus fueris, misericordiæ recordaberis, quanta crudelitate valuit, nouis item supplicijs excogitatis vltus est, monumentumq; nouo Martyri, ex Iudaicis spolijs posuit. Iccirco autem in secessibus arcium, sæpius quàm in vrbe Praga Venceslaus tunc commorabatur, quia malo corporis habitu tentari, paulatimq; tabescere incipiebat, cui vitio vt occurreret, de consilio medicorum loca frequenter mutabat, ocio in illis indulgens, & ab omnibus negocijs rebusq; abstinens, quæ animum sollicitare possunt: aderatq; ad omnia loca filius, sed inuitissimus, vt qui dies noctesq; aliud non somniaret, quàm vrbis delicias, lususq; & conuiuia. quo demum instante, vt in Poloniam ad regnandum mitteretur, Pragam Venceslaus deliberandi gratia reuertitur, sed ex tussi & pituita quæ molesta accesserat, finem vitæ appropinquare præsentiens, ad deliberandum se de regno Dei, quod intra nos est dum adhuc viuimus, dedit. Accersitis igitur vti diuus Iacobus admonet, præsbyteris Ecclesiæ, vt orarent super se, vngentes oleo in nomine Domini, & ita obsecratio fieri, vt saluum ipsum peccatis remissis redderet. Vocat dein filium quoq;, paucisq; cum coram Ioanne Pragensi, & Theodorico Olomucensi Præsulibus, in hunc modum appellat: Vnum ego tantùm, fili mi, ait, regnum à patre meo accepi, atq; illud ipsum lacerum, nunc duo tibi regna satis florentia relinquo, & si Deum timueris, bonorumq; consilio parueris, in eo dein flore tibi & statu haud dubiè permansura, alioquin breui ruitura, si malorum, stultorumq; persuasionibus, qui nisi noxia suadere nesciunt, auscultaueris, aut si tibi places, tuæ tantùm prudentiæ innitaris, cum nemo mortalium horis omnibus sapiat: porrò stulticiæ comes est infœlicitas & calamitas, à quibus, mi fili, vt euaris, cole & sectare disciplinam prudentium, qui te docere queant iusticiam, & iudicium, & æquitatem.

Venceslaus filium in Boemiam reducit.

Otho dux Bauariæ rex Hungariæ nominatur.

Venceslaus coronā & ius Hungaricum à filio in Otthonem precario confert.

Iudæorum facinorosum scelus in Christianum, pari carnificina eorum expiatum.

Cacbecticus Venceslaus rure degit.

Sunt qui phthisi contabefactum dicunt.

Morituri Regis ad filiū parenesis.

Voluptatibus iunior Venceslaus deditus.

Nam ĳs artibus, plus quàm vllis armis,non ſolùm parta regna ſeruantur, ſed noua inſuper acquiruntur. Commendo tibi,fili mi,vxorem meam,nouercam tuam, imò matrem potiùs, cui vltra dotem, viginti præterea millia aureûm nummum dari volo: fac in hoc quoq; vltimam voluntatem meam vt adimpleas: valeq; illi dicto, & omnibus circumſtantibus, rurſus ad deprecandum Deum cum præsbyteris ſe conuertit, orans vſq; ad extremam vitæ horam. Ac mortuus,quemadmodum iuſſit,in aula Regia,quod cœnobium ipſe ædificauit, conditus eſt. Funus eius omnibus ordinibus atq; ætatibus ingenti luctu proſequentibus.

Coniugem filio cõmendat.

Vẽceslaus Rex mortuus tabe Anno 1305. 24 Iunij ætatis 33.

[a] *Premislaus Poſnania, ſiue maioris Polonia princeps ex teſtamento Henrici Vratiſlauienſis principis qui Leſconi ſucceſſerat,hos duos principatus contra Griffinam obtinuerat.*

[b] *Ottho longus Marchio primus gubernator Regni Bohemia.*

[c] *Ex Vrſina familia opera Alexij Iuris Canonici Doctoris magnati nupſiſſe Iuditham auctor eſt Pius Pontifex.*

[d] *Meſcingus Pomeranorum Dux regionem teſtamento legarat Premyslao, quod vicinos Marchiones male habebat.*

[e] *Andreas Hieroſolymitanus Rex Hungaria,Damiata reuerſus è filia Marchionis Eſtenſis ſuſcepit filium Stephanum,qui è Tomaſſina Maurocena Veneta Andream hunc Venetum Regem Hungaria genuit. Carolus Robertus natus Carolo Martello,hic Carolo Claudo cui ſoror Ladiſlai Cuni Maria coniunx fuerat.*

[f] *Pontifici ius non datur in Reges Hungaria conſtituendos.*

[g] *Hungari numinis loco habent ſacram Regum ſuorum coronam.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER

NOVEMDECIMVS.

Nnum Venceslaus ſedecimũ agebat cum patri in regno Boiemiæ ſuccederet, quæ ſanè ætas ad regendum adhuc quàm ad regnandum aptior,niſi quòd adoleſcentes,vbi ſe Reges eſſe ſentiunt,regere quàm regi malunt. Rector vitę eius à parente Dobeſſius à Bechina inter præcipuos additus fuit:qui vt vidit Regẽ inſignia mœroris ante tempus exuiſſe (nam Optimates etiamtum atrati incedebant) improbare cœpit tam intempeſtiuã veſtis mutationẽ,rurſuſq; eũ ad luctuoſum habitũ inuitabat. Ad hæc nihil iuuenis ſeni reſpondit,ne palàm cenſurã illius contempſiſſe videretur,ſed protinus ab oculis eius, atq; à tota vrbe ſe procul remouens,ad arcẽ quandam ſecluſiorẽ cum nouis illis induuĳs proficiſcitur: ibiq; lætos cũ æqualibus, & à ſeuerioribus arbitris liberos dies per cõuiuia & cõpotationes,quibus in Hungaria inſueuerat,cõſumebat. Non defuerant ſibi compotores,ſed captato temulentię tẽpore,alius aliud quod placebat à Rege parum ſobrio impetrabat:quidnam etiã agros & pagos. Aucta mox lætitia ex aduentu hoſpitũ ab Hungaria,qui in eandem arcẽ ex inſperato ſuperuenerãt ſalutatũ Venceslaum,eiq; de regno Hungariæ gratulatũ, quòd ad eum per captiuitatẽ Othonis reuerſum eſſe volebant. (Captus aũt Ottho erat à præfecto Tranſyluano,& in arcem illius cõcluſus,vt inde ne exiret,niſi reſtituta corona Hungariæ, quã in poteſtate ſua haberet.) Sed ea lætitia Venceslao cũ poculis euanuit,Carolo interim regnũ Hungariæ occupante. Ibat rex venatum,& illo itinere arcem ſuam,ſed ab alio poſſeſſam,præteribat. Applicat ſe vnus & alter

Ætas Venceslai gubernatio ni nondum matura.

Moderator Bechina.

Luctum veſtibus mutatis deponit prius quàm aulici rex.

Rex ebrioſus diſtribuit omnia petẽtibus.

ex comitibus,atq; vterq; cũ dolore in aures insusurrat,querens quod tam nobili arce Rex careat,& alius illam priuatus obtineat,pro qua nullã, aut vilissimam dederit pecuniam.Rex dicta eorum tunc dissimulans,reuersus domum, ollas complures afferri, & in ordinem disponi locariq; iubet, ac in conspectu illorum amborum comitũ,vnamquamq; nomine illius ciens, qui arcem oppigneratam sibi haberet,singulas bacillo confringebat,insultans:Redde Regi, quod regium est, alioqui tergiuersanti caput adhunc modum cõminuetur. Hæc quidẽ Rex clam esse cupiebat,sed quod duo sciunt,sciunt tres, mox quatuor,dein omnes sciunt,& prout quemq; res afficit, in bonam aut malam accipiunt partem. Nihilominus Rex ludicrum hoc in serium vertit, occupatoribus duabus arcibus ademptis, alteri Gradecã cum oppido lauto ad Albim sito,alteri quã Zuicouiam appellant:sed inulcem Hermanno Marchioni Brandemburgensi,totam in Misnia regionem, quam nuper magno ære parens redemit,abalienauit.Consultatum hinc de vxore iuueni danda,ex ea domo,quę regiæ maiestati responderet.At ille forma captus filiæ ducis sui Tesniensis, sine longa deliberatione & pompa nuptias cum Viola,id puellæ vocabulũ erat, peragit. Sororẽ deinde suam Annam nomine, Henrico Principi Carinthiæ in matrimonium elocat,instantibus proceribus, ne puella nubilis plus æquo in cælibatu permaneret.Cæterùm nullus erat,qui hanc eius nimis segnem negligentiam, vel in primis non incusaret, quòd adire Polonos crebrius monitus, & apud illos regnum legibus illorum inire neglexerit,cum id cõmodè, absq; vlla difficultate & periculo facere posset,nullis tum motibus illic existentibus, quos paulò post Vladislaus, quem ex Polonia pulsum, supra commemorauimus excitauit, dum à longo exilio in fidem Polonorum,tanquam popularium suorum confugit,& Boiemos vt externos,ac Polonis velut alienis infensos insimulat,per quę tantus breui in illum fauor emicuit,vt oppida aliquot in quibus præsidia Boiemorum non erant, sua sponte portas illi aperirent, ac magnus præterea armatorum numerus quotidie accurreret. Henricus à Lyppa, qui Poloniæ præfuit, crebris in Boiemiam missis nuncijs subsidia depostulabat,vbi nulla apparuerunt,concessit ipse ad regem coramq; exposuit, quo in periculo sita esset res Polonica,cui tamen obuiam adhuc iri facilè posse, cum Sandomiriam,Cuyauiam, & ipsam regiam sedem Crocouiam obtineat, modò per tempus succurratur. Omni autem ope & nixu esse succurrendum,conandumq;, ne regnum paternum turpissimè amittatur. Tacitus ista ex Henrico audiuit,at postquam cæteri quoq; proceres, & inter illos malæ fidei possessores,expeditionem in Poloniam statim faciendam suaderent,liberè exclamauit:Restituite, inquit, nobis equum, si cupitis vt in Poloniam equo vehamur.Nunc enim præter sellam, atq; eam malè sartam, maleq; tectam, quid aliud nobis reliquistis,ita vt ne aulam quidem ex dignitate alere, nedum militem scribere queamus. Antequã latius indignatio serperet, excipit Henricus, seq; pro omnibus sponsorem facit,daturũ quemq; pro virili sua esse operam, ne miles regni deficiat. Scripta confestim ex Boiemis duodecim, ex Morauis autem quatuor millia hominum. Tum Rex accersito Henrico ex Carinthia, cui nuper sororẽ desponsauerat,eiq; cura regni administrandi,dum ipse abesset, commissa, pergit ire in Morauiam, vt in vnum contrahat omnes copias, diuertitq; Olomutium in domum suburbanam,quę Decani vocabatur,ad captandam auram frigidiorem:erat enim dies æstatis calidissima.Ibi exutis vsq; ad tunicam lineã vestibus omnibus,dum extra cubiculum solus per conclaue ambulat, repentè nescio quis in eum irruit, nudumq; & inermẽ adolescentẽ tribus lethalibus vulneribus confodit.Cum gladio cruento,Conradus quidã natione Duringus in scalis cõprehensus est,sed is ab aulicis ante discerptus est quàm vt vel agnoscere parricidiũ,vel ædere authores,cõsciosq; cædis posset.

Sic

Iuuenum consilia.

Repetit regias arces non solu ta pecunia.

Misniæ portionem vendit.

Violam Ducis Teschinensis filiam vxorem ducit.

Annam sororẽ despondet Henrico Carinthio.

Ad Poloniæ regnum meundũ vix impellitur.

Vladislaus Lokteais Redux in Poloniam.

Gubernatores Poloni Regem sollicitant.

Sugillat proceres Venceslaus Rex.

Promittunt Boiemi auxilia in Poloniam.

Vẽceslaus Rex Olomutij confossus incertũ an percussores subornati à suis, vel Alberto Cesare vix decimum sextum annum expleuit. 1307.

Sic perijt Venceslaus Rex, qui duobus tantummodo annis ab obitu patris regnauit, vltima soboles, quatenus ad virilem stirpem attinet, Principum Regumq; Boiemiæ, qui genus originemq; suam, ad Premislaum Boiemię primũ principem referunt. Id quod futurũ, tanquam vates idem Premislaus sub hac verborũ ambage denunciauerat, fore inquiens, vt rum genus Regũ Boiemiæ deficeret, cum nepos aui sui cædem vlcisceretur, quod breui post accidit, vt Ioannes, qui ex filia Othogari, à Rudolpho in prælio occisi, nepos erat, vicissim Albertum Rudolphi filiũ interficiens, auum vltus fuerit, vt suo mox loco dicetur. Cæterùm mors Venceslai, quia nimis immatura, quia liberis orba, quia magno cum scelere violenta, ijs etiam miserabilis fuit, qui diffluente eius adolescentia offendebantur. Non enim sic naturæ illam, vt malę educationi, imputabant, rectius videlicet sine liuore de iuuene iudicantes, cui quidem multa signa generosæ indolis inerant, ad meliorem frugem haud dubiè euasura, si robustior ætas accessisset, & pro molli illa & delicata priore educatione, seuerior disciplina animum subijsset, quanquam negari haud potest, quin ad rem plurimum referat, à teneris consuescere bonis moribus. Quare optimo iure laudandi Persæ, qui à prima statim ætate, quæ disciplinarum capax est, Regum suorum vitam optimè instituunt, adhibitis quatuor viris optimis. Quorum primus est prudentissimus, qui Dei cultum docet, ac regia placita. Alter iustissimus, identidem commonefaciens, vt in omni vita Rex veritatem & æquitatem custodiat. Tertius temperantissimus, vetans, ne voluptatibus seruiat, sed liber viuat vti Regem decet, omnium indecentium cupiditatum ardore restincto. Quartus deniq; fortissimus, fortia facta, nemini cedentia, nulli metui aut labori, dolorìq; succumbentia, semper inuicta, (nam hoc proprium fortitudinis) cõmemorat. Digna sanè imitatione, hæc Persarum prorsus Regia educatio. Porrò Boiemi hęrede regni amisso, Pragam in domum Episcopi, ad ius comitiorũ coeunt, summaq; contentione de Rege eligendo certant, alijs peregrinum Regem penitus aspernantibus, alijs inter Rudolphum Cæsaris Alberti filium, & Henricum ex Carinthia, qui præsens aderat, variantibus. Tam diuersas voluntates vt magis adhuc irritaret Thobias Bechinus, regni Boiemię vt vocant, Camerarius. Quando inquit, non alium Regem, quàm Boiemum creare libet, Regiaq; progenies in Boiemia planè deficiat, reuertamur ad pagum Stadium, vnde Premyslaus ex rustico, primus in Boiemia factus est princeps, atq; indidem nos quoq; Regem nobis asciscamus. Hæc vt cõtumeliosius dicta, statim refutata sunt, iussusq; serio promere de Rege futuro sententiã. Is cum prius Rudolphum nominasset, nominauit fratrem eius Fridericum. Quo audito Crussina Lychtembergus, Quousq; tandẽ, inquit, nobis ingeres tuos Germanos (quippe à Germanis oriundus erat Thobias) Regum nostrorũ parricidas? nec plura locutus, stringit gladium, & Thobiam trãsfodit. Postero die ambæ sorores, Anna videlicet Henrici vxor, & Elizabeth nondum cuiquã desponsa, comitia ingrediuntur, orantq; sui haberi rationẽ, ne velut alienæ à regno prætereantur. Ita ad Henricum propter Annam regimen tunc defertur. Quod ille tamen diu retinere haud potuit, Cæsare acriter instante, ne filius suus, qui priores partes in suffragijs tulerat, posteriores in regno acquirendo ferret. Itaq; duobus exercitibus celeriter comparatis, vno ab se altero à filio: ipse Lunam oppidum à plaga occidentali, filius ab orientali Iglauiam occupat, & vterq; opinione celerius Pragæ appropinquat, Henrico aduentum eorum non expectante, nec solito itinere, sed per Bauariam domum cum vxore reuertente. Pragam ingresso Rudolpho, vt multorum obsequia nobilium, Regem nouum salutantium præsto erant, ita non pauci primores data opera ab officio illo aberant, inter quos Ioannes Pragensis Præsul, qui totus Henrici erat, oculorum valetudinem excusabat, Vilhelmus autem

Extincta Regũ Boiemiæ stirps antiqua.

Explicatio ænigmatis quod de perpetua successiõe principum Boiemi vaticinatus erat Premyslaus.

Deploratur immatura Venceslai mors.

Persarũ in Regijs liberis educandis mos laudatissimus.

Pietas, Iustitia, Temperantia, Fortitudo.

Comitia cruenta de eligendo Rege.

Rudolphus Mitis, Fridericus pulcher.

Tobias à Crussina interfectus.

Henricus Carinthius regnũ administrat vxorio nomine.

Albertus Cæsar cum Rudolpho filio Boiemiæ regnum occupant.

Rudolphus interrex paucis primatum acceptus.

à Valdeco,& Bauarus Straconicensis, atq; alij qui arces Regias tenebant, nullam absentiæ causam afferebant,dolorem eius rei tunc Rudolpho premente, ne acerbitate aliqua regni initia inquinaret. Imò ad conciliandos Boiemorum animos mulicbri quoq; gratia vsus est,ducta in vxorem Elizabeth,quam Venceslaus senior viduam reliquerat, apud omnes ordines, propter modestiam vitæ multum gratiosam. Accedebat præterea nonnulla commendatio ex oppidis,quæ dotis nomine in Boiemia,& munita,& satis fructuosa possidebat. Nam ad rem attentum vsq; ad reprehensionem fuisse Rudolphum narrant,datum vitio,quòd negociationem in montibus Cuthnensibus, vbi tunc operarum maxima frequentia aderat,exerceret,vinum,sal,ordeum,triticum, vnde non panes modò, sed multo magis potus,quem vulgo Cereuisiam vocant,coqueretur, illo ex Austria de horreis suis conuehendo, preciaq; rebus promercalibus ex arbitrio suo constituendo,atq; in eo genere mercaturę monopolium sibi vindicando. Hanc verò calumniam,ista ratione ille refellebat: Se non auiditate animi, sed necessitate compulsum, huc descendisse, vt hoc, quo instituerat modo, summā ærarij inopiam subleuaret, vt sit vnde viuat,& vnde debita per vtrumq; Venceslaū contracta diluat. Quā adeò ratione longè sibi tolerabiliorem videri,quàm si nouis & crebris tributis pauperes homines oneraret: dictaq; factis comprobat, statuens,vt duo millia aureum in illis ipsis montibus,ebdomátim æri alieno dissoluendo attribuerentur. Sed id minimè ferendum ratus, tam obstinato animo nonnullos detrectare imperium suum,vt in conuentū omnium etiam procerū vocati,nollent apparere. Quorum præfractior,cum Bauarus existeret,quia plura alijs bona regia obtinebat, inter quæ arcem primum eius regiam,quam Zuicouam appellant, oppugnari placuit,eaq; oppugnatio Henrico Rosensi commendata fuit. Ipse dein Rudolphus oppidum Horasditium,in quo Bauarus inerat,obsidet, ac magna repentè vi obsessum adoritur, sed cum multis vulneribus, & militum pernicie. Itaq; tutius visum, machinis oppidum, & operibus aggredi. Quæ opera dum fiunt paranturq;,Rudolphus in statiuis ex nimio esu fructuum æstiuorū, fluore ventris corripitur. Aduolat mox Henricus Rosensis,ingressusq; Regium tabernaculum, quiete Regi & curatione opus esse dicit, id verò commodius ei contingere non posse,nisi quàm primum Pragam redeat. Se interim operam daturum, vt tam arcis, quàm oppidi obsidio continuetur,donec vtrumq; captum fuerit.[b] Sed non potuit persuaderi,vt ab obsidione discederet,maluitq; in tabernaculo ex dissenteria mori, cum vnum duntaxat annum in Boiemia regnaret. Mortuò statim anuulus detractus, illiusq; signo literæ obsignatæ sunt,quibus data à Rege fide,Bauarus ad colloquiū inuitabatur. Qui nullam fraudem suspectans, in tabernaculū Regis venit, aulæis ita obtentum,vt præter lectuli in quo Rex iacebat, modicam portionem nihil aliud videri potuerit. Ibi Henricus interpretem se Regis tanquam adhuc viuentis assimulans,petit à Bauaro arcem Zuicouam,qua reddita,cætera pro voto Bauari conuentura pollicetur. Accipit conditionem Bauarus, & per eam artificio Henrici arce fraudatur,cæterùm oppidum integrum retinet. Corpus Rudolphi vxor in arce Pragensi sepeliuit,reluctante aliquandiu Præsule, propterea quòd Rudolphus caput diuæ Margarethæ à templo diui Viti ablatum, illo inuito in Austriam transtulerit. Ingenti rursus certamine comitia iniibantur,Ioanne Præsule ius Annæ,quę Henrico nupta fuit,legibus propugnante,cum diceret,fratribus non extantibus, primam sororibus in successione regni causam esse,non quidem vt ipsæ regnent, attamen marito regnum acquirere possunt, si eum habuerint,quem aut pater,aut regnum illis dederit. Sententiam Pręsulis com plures alij proceres secuti. At Pragenses cum conscijs,Friderico,qui filius item Cęsaris,fraterq; Rudolphi erat,enixè studebant,quòd vicinior Boiemię,poten tiaq;

Rudolphus ducit Venceslai Senioris Regis viduam coniugem.

Sordidis quæstibus Rudolphus addictus, suam tamen auaritiam specioso prætextu celat.

Debita contracta dissoluit.

Bauarum Straconicensem oppugnat ceu cōtumacem Rudolphus.

Rudolphus in castris moritur. An.1307. non vnum expleuit annum.

Extorquentur arces Bauari.

Ioannes xxiiij. Episcopus Pragensis.

Comitia pretoria repetita.

Episcopus fauet Annæ marito.

tiaq; validior existeret.In hac dissensione Cæsar, vt cognouit, rursus filio suo ad regnū consequendum opus esse bello,cogit repentè copias,intrógressusq; Boiemiam,inter montes Cuthnenses & oppidum Colonlam castra ponit,spe rans vtroq; loco,se facilè potiri posse,ac imprimis montibus,quo in loco municiplum,nec mœnibus, nec muris cinctum erat.At enim incolæ vndiq; ex finitimis nationibus mixti, qui Argentarias frequentauerant, se suaq;, fossa & vallo,loricisq; egregiè munierant,præsidiumq; validissimum in cœnobio iuxta sito,ab Henrico à Lyppa,& Ioanne Vartembergo impositū habebant. Illi verò ambo cum turmis equitum loca cuncta infesta faciebant,ad quæ Germani pabulatum ire solebant.Quibus rebus illi itritati, signum inuadendi Cuthnenses proponi exigunt, quo proposito, magno illos conatu inuadunt: contrà illi,tum munitionibus,tum viribus strenuè se defendunt,& ad extremum, interfectis paulò minus tercentis militibus, retrò in castra cedere cogunt.

Fridericus pulcher competitor, Cæsaris filius, cui ad regnū adipiscendum cum exercitu pater præsto est.

Haud multò disparem fortunam in oppugnanda Colonia experti, audaciam inde insultandi remiserunt, hyemsq; iam appetebat,obsidioni tolerandæ val de incommoda.Cæsari de hybernis cogitanti præter spem euenit,vt eum nurus Elizabeth adiret, seq; ipsam, tanquam viduam post mortem filij Cæsaris relictam, & oppida doralia in tutelam soceri traderet. Lætus ille admodum tam sibi tempestiuè oblata occasione, maiorem copiarū partem in Boiemia relinquit,illamq; in hyberna oppidatim deducit, vsurus opera eius ad vernū tempus futurum.Sed homo(dici solet) cogitat,cæterùm ipse Deus plerumq; aliter cogitata disponit,vt tum Alberto accidit,qui in ipso reditus sui procinctu,de medio in itinere sublatus est,à quo minimè omnium expectabat.[c] Erat ei ex fratre nepos Ioannes nomine,frater autem Alberti,Rudolphus vocabatur,cui olim filia Othogari Agnes desponsa fuit, cum inter eundem Othogarum & Cæsarem Rudolphum pax & affinitas,de qua dictum est,conciliaretur. Ita idem Ioannes ipsi quoq; Othogaro nepos ex filia fuit.Is adeò Ioannes patre suo Rudolpho mortno, patruum suum Albertum cum assiduo affectaretur, deprecans, vt uel in quamcumq; pàtrimonij sui sortem admitteretur, ne tam miserè egeret,frustra semper,ac postremò cum ludo habitus,hoc facinus patrare ausus est,vt suis manibus patruum,eundemq; Cæsarem transfoderet, quem tamen eius facti, adeò mox pœnituit, vt se non mundo solùm, verùm etiam libertate abdicaret,viuens in heremo ad patris hætemitæ præscriptum.

Aduerso successu pugnant Cæsariani.

Rudolphi vidua Alberto Cæsari sese dedit.

Anno 1308. Calendis Maij.

Cæso Alberto, Henricus armatis suæ gentis stipatus (ad quatuor millia eum comitabantur) Pragam cum vxore reuersus, interceptum sibi per Albertum regnum denuo recuperauit,ac iam fine æmulo regnare cœpit:quoniā Fridericus à morte patris, multò magis imperium, qnàm regnum Boiemiæ ambiebat. Sed hybernabant adhuc in oppidis Reginæ nuper ab Alberto in Boiemia relicti milites,aut potiùs latrones insignes,diebus noctibusq; per inuia & peruia grassantes.Huic rei tam infami & noxię,quàm primum abolendę,nihil aliud Henricus præuertendū existimauit,ac suos statim armatos comites extrui sit,qui vnà cum globis Boiemorum lattones illos insectarentur, comprehensosq; condignis afficerent pœnis,quod illi quidē strenuè executi sunt.Eodem tēpore Henricus Lucemburgæ Comes,Friderico Austriæ principi in comitijs antelatus,Imperator à Germanis principibus eligitur. Ita[d] Clemente Romano Pontifice electionē ratam habente,vt primo quoq; tēpore Cæsar delectus in Italiam transcenderet,Gallo videlicet Pontifici,sua Gallia,plus quàm Italia tunc inquieta arridebat,voluitq; illam per Cæsarē potiùs,quàm per se pacari. Nec ipse tamen segne ocium Lugduni tum habitans,transegit,intentus cum toto Cardinalium cætu, delendis reliquijs spurcissimę Hæresis, cuius originē ad Dulcinum, & Margaretam, lenones Nouarienses referunt. Ex eorum doctrina coibant multa nocte in abditum promiscuè viri mulieresq; cum sacri

Henricus interrex.

Milites præsidiarios Alberti regno eijcit.

Henricus comes Lucemburgensis Imperator appellatus. An. 1308. Calen. Decembris: alijs xv. Nouemb.

ficulis suis, diuinas quidem laudes ritu Christiano cantantibus, sed mox lucernis extinctis, fœdis illas factis fœdantibus, dum ad hoc verbum à sacrificulo promulgatum: Crescite & multiplicamini, in omnem mares fœminæq; libidinem prolaberentur. Intra Alpes potissimum hæc tam horrenda, tamq; pestilens, & perniciosa secta inualuerat, flagitiosorumq; aures ita occluserat, vt nullam sani pastoris vocem salutarem admitterent. Ergo medicamentum illis de sententia Clementis, postquam anathemati eius illuderent & insultarent, tale adhibitum, quale adhiberi solet eis, quorum salus desperanda est, vt alij incdia, alij frigore, alij armis opprimerentur, authores ipsi membratim dilacerarentur, ac pleriq; igne, cum ipsis ossibus comburerentur, quorū etiam cineres dispersi, ne quid vsquam reliquiarum superesset. Sed ne hac quidem industria cinerem illum immundum Clemens abolere potuit, quin duo deinde tempore prunas in Boiemia redaccenderent in sinu illorum, qui se Fraticellos cognominant. Porrò Henricus, velut adhuc de regno aliquandiu retinendo dubius, cautus agere, multos procerum vtriusq; ordinis suspectos habere, pecuniam ex argentarijs permagnam conficere, illamq; in Carinthiam suam transmittere, cum grandi detrimento regni, & iniuria eorum, quorum debita ex illis officinis à Rege dissoluenda erant. Regem autem Henricum vocamus, non quia redimitus regia corona fuerit, quò ne quidem aspirauit, sed quia regnum Boiemiæ administrauit ex vsu suo, ciuili ordine in hoc ei supparasitante, & in primis ciuibus Pragensibus & Cuthnensibus. Illas namq; ambas ciuitates præter alias amicas habuit, Pragam, quòd ad spolia argenti mussitaret, quoties proceres inter se de hoc commurmurarent: Cuthnam propter spoliorum societatem, quā Ruthardus Cuthnensis, Henrico cum sua factione addictus exercuit, breui tempore ad maiores, quàm ad priuatas opes euectus. Ex qua fortuna & facietate ferox factus, ausus est in cœnobium Sedlicense, Cuthnis proximum, quò nobiliores complures aduersæ partis conuenerant, impetum cum suis facere, aliquot eorum captiuos secum Cuthnas abstrahere. Accessit nobilitati dolor ingens, cum Ruthardum violentię reum ab Henrico videret absolutum. Hinc odium Henrici intendi, pax inter ordines turbari, totum deniq; regnum suspicionibus & seditionibus, ad mutuas vsque rapinas descendentibus exagitari. Quorum motuum sedandorum, conuentum Henricus omnibus ordinibus Pragam edicit, ibiq; nouam crudelitatis scænam aduersus Proceres, rationibus suis contrarios instruit. Cænaculum grandè seorsim à Palatio, quo multitudo coibat sibi exornat, adponitq; Tribunal, tanquam ex illo ius nonnullis priuatis dicturus, solosq; in consilium adhibet fraudis conscios Iudices: deinde nomina procerum sibi inuisa citat, nec cuiquam eorum dicendi potestatem facit, sed causa indicta ad suum, suorumq; præiudicium, hunc de contumacia, illum de contumelia, alium de maiestate læsa damnat, iubetq; singulos in proximum cubiculum discedere, in quo apparitores præsto erant vincula, picem laqueos ad terrororem ostentantes: sumptum tamen præsens quoq; suppliciū de quibusdam in loco seclusiore, ne mors eorū subitò facinus vulgaret. At quos incolumes præstitit, eos sub custodia Pragensium in carcere attinendos iniunxit. Nomina illorum clariora, sed vsitatis patriæ vocabulis dicenda, hæc sunt: Henricus à Lyppa, regni Camerarius: Petrus Cancellarius: Ioannes magistratu Straconicensi præditus, tum alij proceres, Ianus Vartembergus, Reymundus Lychtenburgus, Vlricus Rycianus, quibus nō ante claustra quibus occlusi erant laxantur, quàm se nuptijs plebeis (tanta Pragenses ambitio occupauerat) redimerent. Ergo Henrici filia, Iudici Pragensi pacta est. Vicissim Lychtemburgus, Iacobi à turri, ciuis Pragensis filiā ducere in matrimoniū coactus est. Ac tum deinde post eiusmodi affinitatem contractā, cæteri quoq; carcere emissi,

Reliquæ Adamitarum in Boiemia.

Henricus inter rex non satis confirmatus in Regno prædas dubius agit.

Cuthna & Praga venationū et prædæ socij.

Cōuentus Pragam ab Henrico indictus.

Indicta causa multos proceres damnat Henricus.

Nuptijs plebeiorum vitam mercantur Barones.

emissi, vnam omnes dabant operam, ne se amplius Henrico principi crederēt, neue vllam existimationis suæ partem ei committerent, quod quidem multum fiebat. Nam neq; princeps illis, neq; posthac Pragensibus fidebat, sed nouis præsidijs ex Carinthia comparatis, se aulamq; suam contra insidias bellè munierat, de hoc interim vehementer sollicitus, quonam pacto occurreret, ne Elizabeth vxoris suæ soror, quam Boiemi velut adhuc innuptam, legitimam regni hæredem cierent, cuiquam externorum principum in matrimonium collocaretur: æmulum videlicet regni se olim fortiorem metuebat. Sollicito in mentem tandem venit, vt illa marito coniungeret, qui regnum petere erubesceret. Mox communicato cum vxore consilio, Hinco à Quercu, iuuenis nobilitate & opibus clarus, sponsus puellæ deligitur: reliquum erat, vt animus & voluntas puellæ ipsius exploraretur. In arce Pragensi apud diuū Georgium, in contubernio virginum vestalium Elizabeth contubernalis erat, virgo sanè inter virgines commodissimo in loco. Hanc Henricus ducta secum vxore, adire non est grauatus, & dum alios familiares, puellaresq; serit sermones, matrimonij quoq; facit mentionem, nominatq; maritum quem ei dare vellet, nempe Hinconem. Tum virgo generosa, memor generis regij, vtinam inquit prius cum honore vitam præsentem amittam, quàm vt impares nuptias subeam. Vrget Henricus obstinatam pressius, blanditijs, promissis, deinde terrore etiam carceris, nisi rigidum flectat animum. In carcerem alterius arcis quàm Vicegradensem vocant ire, quàm ab instituto dimoueri maluit. In ea arce frater virginis, sed nothus, præpositum agebat. Huius cura & opera virgo custodes frustrata, inde Nymburgam auecta est. Vicus tenuis antehac Nymburga erat, dein beneficio & liberalitate Venceslai Regis, ipsius Elizabeth parentis, mœnibus & turribus aucta, ius ciuitatis obtinuit. Quare etiam virgo maiore fiducia, Nymburgensibus, perinde atq; suis ciuibus salutem commendabat suam. Quo Henricus comperto, magnum ciuibus malum minatur, ni confestim ad se virginem reuehant. Metu ex hac denunciatione Nymburgensibus perculsis, Henricus Lyppensis, cum Iano Vartembergo tempestiuo interuentu subueniunt, aduersus omnia illos tum præsentia, tum futura incōmoda, quæcunq; eis à Tyranno accidere possent, ingenti pro posita spe cōfirmantes, ac mox præsidiū ciuitati relinquentes suis impensis alendum. Multa interim scelera Pragæ per libidinem & sæuitiam eius cohortis, quam nuper ex Carinthia princeps sibi asciuit, fiebant, licentiam militum, nō tribuno, non principe reprimente, donec concursu plebis Pragensis in illos facto, benè multi eorum ceciderunt, & reliquos à maleficijs occasu suo absterruerunt. Tum deinde princeps, præsentibus deteriora metuens, non procrastinat ad Marchionem Misnensem necessarium suum mittere, vt conductis stipe equitibus, Pragam cum illis maturè veniat. Armat continuò ille quingentos equites, additoq; illis Henrico à Hansensteyno præfecto, eum præire in arcem Pragensem iubet, ipse protinus subsecuturus. Quem vbi arci appropinquare Ianus Vartembergius ab exploratoribus cognouit, obuiam ei occultus prodire festinauit, vt hospitem ante arcem ita exciperet, ne in illam peruenire posset. Affuitq; votis fortuna, quæ præfectum ei in loco arci coniuncto, quem Hradczianam vocant, obtulit. In illoq; ira cominus est pugnatum, vt alius alij auxilio esse nequiret, sed pro se quisque, id quod quisque potuit, ædebat, spectare Henrico principe, nec tamen auso laborantibus suis succurrere, metu insidiarum, & amittendæ arcis. Captus in prælio præfectus, & Nymburgam abductus est, ac præterea pauci viui intercepti. Hac victoria procerum, miro Henricus dolore incensus fuit, auctaq; doloris flamma, postquam cognouit, Marchionem cæde suorum perterritū, retro in Misniam cum reliquis copijs reuertisse, nimirum vehementissimè indignaba

Omnia perfidiæ plena.

Carinthios prætorianæ cohorti adlegit.

Henricus sororem coniugis impari connubio iungere conatur. sed tergiuersatur Elizabeth, ea propter carceri traditur.

Effugit carcerem.

Nymburgenses fidissimi Elizabethæ.

Confirmantur à proceribus Nymburgēses.

Insolentia prætorianorum Henrici.

A Marchione Misnense auxiliares copias petit Henricus.

Misnenses copiæ deletæ capto præfecto.

tur, non modò se oleum, quod dicitur, & operam perdidisse, sed quòd penè ab omnibus ordinibus desertus esse videretur. Nam paulatim Cuthnenses quoq; ab illo deficiebant, & vnà cum alijs, permutationem præsentis status nimium turbulenti, qui iam tertium durarer annum, concordi gemitu poscebant: deinde in conuentu Nymburgensi, palàm etiam apertis vocibus, alium magis idoneum Regem flagitabant. Ioanne deniq; præsule Pragensi non dissentiente, quando intellexit vota omniũ & suffragia huc inclinari, vt Ioannes Lucemburgensis, Henrici Cæsaris filius, ad regnum Boiemiæ Rex postularetur, hac conditione, si Elizabetham regni hæredem in matrimonium acciperet. Oratores ad hanc rem cum Cæsare agendam delecti, Henricus Sedlicensis, Conradus Braslauiensis, Ioannes Plassensis Abbates, tum ex proceribus Ianus Vattembergus, Vilhelmus à leporibus, Bohuslaus à mirica, quibus adiuncti erant Pragenses & Cuthnenses legati. Ii Francfordiam venientes, cum ad Cæsarem essent deducti, & Conradus Abbas totum primo regni statum, dein postulata Boiemorum accuratè exposuisset, postremò supplex orasset, vt Cæsar Boiemos, qui se, fortunasq; suas omnes potestati illius permisissent, defensione sua & cura dignos, vnà cum virgine regni hærede duceret, ita vt liberari à dominatu Henrici importuno possent. Post hæc dicta legati ex conclaui secedere iussi, expectabant ad postulata responsum. Interfuerant tunc consilio Cæsaris Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopi, cum nonnullis alijs Episcopis, & præterea Rudolphus Rheni Palatinus, & Bertoldus Bauariæ princeps: multi enim proceres nobilitatis, vnà omnes eademq; sententia Henricum Carinthium damnantes, tanquam iuris Cæsarei transgressorem, quòd absque authoritate Cæsaris regnum Boiemiæ imperio obnoxium occupauerit, iamq; non vnum annum, sed plus triennium labi passus fuerit, ex quo possessionem regni à Cæsare, more aliorum Germaniæ principum non poposcerit. Ob quam noxam Cæsari vacare regnum Boiemiæ eiq; futuro successori, qui puellam regni hæredem duxerit vxorem. Erat Cæsari frater, Valtamum nominabant, hunc Cæsar puellæ sponsum destinabat, quæ destinatio legatis Boiemorum non adeo grata erat, quoniam gratior fratre, ante oculos eorum filius Cæsaris obuersabatur. Cæterùm nihil minus Cæsar volebat, quàm vnicum filium, cumq; adhuc adolescentem, ignotis nuptijs innectere, multisq; insuper periculis, quæ tum ab æmulo Henrico, tum ab ipso regno seditionibus discordi imminerent, temerè obijcere. Accedebat ad has difficultates, quòd sponsa duobus annis grandior ætate fuit quàm sponsus, qui annum nondum sedecim implebat. Aduersus hanc Cæsaris voluntatem, cæteris pugnare non ausis, Petrus Moguntinus Archiepiscpus os suum aperiens: Quum liceat, inquit, Cæsar pro suo quemque sensu, ac ratione in consilijs loqui, nullam ego adhuc causam audio, quamobrem conditionem à Boiemis oblatam respuere debeas, regnum filio tuo offerunt, si rectè æstimare vis dignitate, fama, re tantum, quantum nullum est in Germania, adeò vt nuper Albertus Cæsar, totis imperij viribus pro illo, cum hoc ipso Henrico æmulo contenderit, vt illud filio suo Rudolpho assereret, summaq; dignum gloria duceret, quòd eundem filium in Boiemia regnantem videret: quo mortuo, alteram rursus expeditionem pro Friderico altero filio instaurauit, camq; quid interruperit, nouimus omnes qui cædem impiam Alberti luximus. Sed ne hoc quidem ignoramus, quantum in hodiernum diem, idem Fridericus Alberti Cæsaris filius satagat, dummodo regnum illud inclytum consequatur. Sed ne id fiat obsistunt Boiemi, qui hanc regnandi gloriam filio tuo reseruant, tanto magis abs te extollendo, quanto tibi vnicus ille superest, in quem iure ipso naturæ debeas omnes honores, dignitatesq; congerere. Quid autem æmulus in Boiemia possit, strages

Cuthnenses deficiunt à Rege.

Cõuentu Nymburgensi eligitur Rex Ioannes Henrici Cæsaris filius.

Decernitur splendida legatio ad Cæsarẽ Francofordiã.

Summa petitio-nu Boiemorũ.

Decretum electorum aliorumq; principum cõtra Henricum interregem.

Cæsar fratrem Valtamũ Boiemis loco filij offert.

Aetas tam Ioannis quàm Elizabethæ.

Oratio Moguntini pro Boiemis filium fratri Cæsaris præferentibus.

ges eorum qui ex Misnia venerunt ab Iano Vartembergo, qui hic adest, in conspectu Henrici facta, satis declarat. Neutiquam verò licet has nuptias ignoras appellare, vbi tanta claritudine natalium sponsa resplendeat, vt patrem Regem, ipsam matrem Cæsaris Rodolphi filiam, inter parentes suos numeret. Nam anni nunquam nisi in nuptijs repudiosis numerantur. Si virtute præter regnum, & forma pudoreq; sponsa dotata est, semper iuuenis durabit, semperq; iuueni benè morato placebit. Quare magis hoc referre video, vt puella coram sistatur, quæ quod dicitur, vsque ab vnguiculis, à te Cæsar, filioq; tuo perspici queat. Mutat Cæsar mentem voluntatemque suam, ac transit in sententiam Moguntini, Spiramq; Boiemis locum constituit, ad quem puellam adducant. Nullum puella mundum muliebrem, nullumque viaticum habebat, quo instructa, ornataq; in tam longam viam se dare, atque ex dignitate sua ante conspectum Cæsaris apparere posset. Iterum super hac re in consultationem à tota factione, quæsitaq; ab omnibus ratio, qua præsens inopia subleuaretur, ventumq; ad conferenda symbola est: Præsul Pragensis equum candidum, tolutim gradientem, & duos argenteos Cyathos benè inauratos dono puellæ misit: Henricus à Lyppa aureum monile: Vartembergus torquem aureum: alij deinceps vestes purpureas, alij holosericas, & omnes pro viatico pecunias de suo conferunt, aut mutuò à mercatoribus accipiunt. Mox Legati quàm possunt tacitè & occultè Iter cum Reginula arripiunt, Spiramq; nullo per viam obstante perueniunt. Cæsar conspecta puella, hylarem vultum præferens, illam mediam humanissimè complectitur, ac continuò ad Augustam deducit, Augustæ vxoris calculo nurum retenturus, aut remissurus. Ambo dein parentes pariter Ioannem filium accersunt, eumque rogant, an ei sponsa placeret, quo annuente, illam ei statim, auspice Ioanne Coloniensi Archiepiscopo despondent. Nuptiæ ibidem Spiræ, simulq; solemnia principatus, quæ fieri per vexillorum traditionem solent, à Cæsare celebrata: inde Germaniæ Præsulibus, hinc principibus ac proceribus thronum illius circumstantibus. Ex quibus comites itineris in Boiemiam filio additi, Petrus Moguntinus, Philippus Eychstensis Antistites, tum Rheni Palatinus, & Rudolphus Bauariæ Princeps, dein Ludouicus ab Oeringo, & Bertoldus à Hennebergo Comites. Abbas præterea Fuldensis, & Præfectus Norembergæ. At Henricus regni incubator, præter Fridericum Misniæ Marchionem, & quos ex Carinthia contraxit milites, nullum aliud externum præsidium habuit, sed adhibita diligentia ad perquirendum, Pragæ & Cuthnis, qui essent suarum partium, itemque aduersariorum, istis expulsis, illos denuo iurare in sua verba iussit, fidem erga se seruaturos, atque vtramque ciuitatem, quo melius potuit modo communiuit. Ioannis copiæ omnes Egram conuenere, in eoq; oppido ab vtrisque deliberatum, vtrum conducibilius videretur, Pragam ne gentis caput, an Cuthnas Henrici Gazam, primum oppugnare. cum visum esset præstare, vt ante omnia Henricus argenteo thesauro spoliaretur, pergunt infesto agmine Cuthnas versus ire. Cuthnenses viribus fidentes propter operarum frequentiam, ante munitiones progressi, aciem ostentant, sed malè pugnant. ad primum namque concursum, multitudo ad operandum, quàm ad præliandum aptior, ab exercitu milite fracta est, & in fugam versa. Inde appellati, vt salute & fortunis integris deditionem facerent, facturos se responderunt, cum primum à Ioanne Praga recepta fuerit. Conuersa igitur agmina ad Pragam obsidendam, quam Henricus cum Friderico, diuisis inter se præsidijs tuendam susceperat, & modò ille, modò iste eruptionem in castra Ioannis per occasionem faciebat, interdiu, quoties aduersarij in opere essent, noctu verò, quoties in stationibus malè vigilassent. Cæterùm in aciem, quanquam non

Persuadet Cæsari Moguntinus.

Emendicato mundo muliebri & sumptu itineri faciendo Elizabeth Spiram deducitur.

Ioannes ducit Elizabetham hæredem Regni Boiemici.

Magno comitatu Boiemiam Ioannes petit.

Henricus in suam fidē adigit multos inuitos

Cuthna oppugnatur.

Cuthnēses Pragensium fortunam sequuturos se pollicentur.

Praga obsidetur. Eam defendit Marchio Misnia cum Henrico. Fortuitò tumultus excitatus Ioanni vrbem occupandam tradit.

semel inuitati, descendere noluerunt. Obsidione diutius perseuerante, partim fames ex inopia pabuli, partim frigus ex autumno præcipiti, Germanos præser tim qui tenuiter vestiti erant, vexare cœperunt, ita vt molestissimè ferre obsidionis moram, peterentq; celerem vrbis oppugnationem, aut inde discessum. Sed Ioannes à ducibus agminum edoctus, quanta militum strage victoriam necesse esset constare, ab oppugnando abhorrebat, cum inter hanc molestiã casus apud obsessos talis se obtulit. Lixa quidam Friderici Marchionis, grandem fortè argenti massam in latrina reperit, qua re in vulgus ædita, certatim à Misnensibus ad scrutanda sordida eiusmodi loca per domos locupletum con curritur. Nihil fores clausæ, nihil familia ad arcendum impetum opposita adiuuabant: cuncta vis latronum perrumpebat, & per omnes ædificiorum latebras vagata, veterē, vt ille dixit, cum tota ærugine follem inde auferebat. Hæc adeò tam acerba, tamq; indigna direptio, causam spoliatis ciuibus præbuit, vt ciuitatem Ioanni proderent. Signum irrumpendi per portam, quæ in longam vrbis ducit plateam, hoc datum, vt ad tertium pulsum tyntinnabuli maioris, quando ad ædem diuæ Virginis, in Læta curia illud pulsaretur, Ioannes cum armatis præsto esset, inuenturus portam illam diluculò statim patefactam: id quod ita factũ fuit, primusq; per illam Henricus à Lyppa ingressus, agmina antecedebat, pacatum Ioannis introitum fide interposita sua ciuibus pollicens, qui positis armis pacem amplexi fuerint. Multi ad hanc vocem extemplo arma proiecêre: nonnulli illa pro Ioanne contra Henricum continuerunt, si is de arce sancti Viti, in quam cum Marchione confugerat, noluisset cedere. Interimq; ad expellendum præsidium Henrici, quod ad pontem Pragensem, in domo quam Hospitalem vocant disposuerat, auxiliũ Henrico Lyppensi præstiterunt. Sed cum perditi illi qui in præsidio erant desperata salute domum hospitalem & ipsum templum se incensuros, nisi dimitterentur incolumes, minitarentur, dimitti illos, quia nec bene, nec malè cuiquam facere posse vide bantur, placuit. Amissa Praga Henricus de commeatu liberè abeundi, vnà cum Marchione ad Ioannem mittit, polliceturq;, si datus ille sibi fuerit, se arce decedere, omniaq; inde præsidia secum abducere, ac in suam Carinthiam pacatè redire velle. Quo dato, Henricoq; abeunte, Ioanne sine vllo amplius æmulo toto Boiemiæ regno potitus est.

Ioannes Praga potitur. Deiecti præsidiarij ex Hospitali. Data Henrico discedendi potestas.

	Rudolphus Imperator	
Albertus Imperator	*Rudolphus dux Sueuia*	*Agnes Ottocari V. Regis Bohemia filia.*
Rodolphus Interrex Bohemia.	*Fridericus pulcher*	*Ioannes parricida Alberti, eo quod ceu prodigo paterni ducatus Sueuia possessionem ademerat.*

[a] *Peragrabat totum Regnum vt se Regem conspicuum ostentaret. A Ladislao transyluania Vayuoda captus, in regno abdicare coactus est, etiam corona restituta.*

[b] *Germani non abfuisse veneni indicia arffirmant vel fraude in cubili esse obtruncatum asserunt.*

[c] *Cæsar interfectus à nepote Ioanne ex fratre Rudolpho inter Risam Arulamq; amnes non procul à Kunisfeldia Monasterio. Quem Henricus Septimus Cæsar Pisas relegauit in Eremitanorum cœnobium tanquam ad perpetuos carceres habitu monastico assumpto.*

[d] *Clemens V. Burdegalensis Gallus Vasco, sedem Auinionem in Galliam transtulit.*

[e] *Adamitas Pontifex delet concilio Vienna Allobrogum coacto Anno 1311.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER VIGESIMVS.

Ioannes Lucemburgensis VIII. Rex Boiemiæ.

E quid eius,quod ad consumandum reginm in Boiemia decus Ioanni deesset, Petrus Moguntinus, qui iuueni per viam ceu tutor & rector à Cæsare attriburus fuerat, ante discessum ex Boiemia suum, diem omnibus ordinibus edicit, ad quem Pragam ad coronandum, tum Regem, tum Reginā conueniant. Dies purificationi diuæ Virginis consecratus fuit, quo die ipse Archiepiscopus suffragantibus sibi Ioanne Pragensi,& Petro Lomniclo Olomucensi Præsulibus,manibus suis caput vtriusq; regio diademate redimiuit, habuitq; orationē aut potiùs deprecationem,loco & tēpori accōmodatissimam , qua tam singulos , quàm vniuersos magnopere orabat,ne simultatibus inter se & factionibus distraherentur,néue diuersa à Rege suo ipsi seorsum sibi cōsilia haberent,sed cū oporteat aliquam inter Regem & illi subiectos, regni administrandi esse societatē, vt ad cōmunem regni utilitatem prouehendam, cōmuni studio voluntateq; & consilio cum Rege conspiratent, nō ignorantes quàm tutissima sit mutua defensio,quæ tamen nisi mutuo de regnō & inter ipsos consensu, non constaret.Quare,si quid adhuc dissensionū,offensionumq;,vel priuatim vel publicè contractarum superesset,omnē illarum dolorem ex memoria vt deponerent, & in pristinam concordiam redirent,vehementer deprecari. Hoc verò nomine regis,aduersæ quoq; factionis ordinibus significare,quòd ipse Rex illis omnium iniuriarū per tumultum sibi præsentem illatarum,plenā gratiam faciat.

Coronantur Rex & Regina à Moguntino.

Exhortatio ad colendam concordiam.

Ter magna voce exclamant, viuat Rex Ioannes.Idem dein Petrus Regem etiā seorsum hortatus est,vt quemadmodum & paternæ magnitudini & dignitati suæ in regali iam fastigio collocatæ, conueniret,ita regnum, curatum licet & molestiarū plenū,forti ac magno animo capesseret,idq; in primis caueret,ne vllum subditis signum ostenderet,tanquam impar esse proptet ætatem,suscepto oneri videretur , sed si qua tempestas grauior ingruerit, ad parentē velut ad sacram ancoram confugeret.Post hæc discessit,relicta parte equitum quos Rex sibi delegit,vt secum manerent quoad à latrocinijs quoq; regnum purgatum sibi,pacatumq; redderet:nā tanta vis latronum ea tempestate Henrici cōtemptu inoleuerat, vt numero equitū peditumq;, non itinera solùm ad excipiendos quoscunq; viatores cōpleret,sed loca pręterea tenebant validis præsidijs firmata, ex quibus aperta vi agros, etiam & vicos incursabant. Cōtrà illos haud puduit, iuuenē Regem suo auspicio expeditionem sumere vnam domi, & quā vestigijs prædonum insistens,omnia illorum laribula perlustrauit, indeq; per milites extractos,igne,cæde,laqueo puniuit,dirutis simul vsq; ad solum latebris. Alterā in Morauiam crebrioribus adhuc maleficijs, magisq; arduis impeditam,quia ne hi quidem in illa ab iniurijs & deprædationibus abstinebāt, qui altas occupabant arces.Ex quibus arx Iani à Boskouice,quam Vngersperg cognominabant,expugnata,ac statim demolita,dein ad similem modum arx Drahotusa: Tum arx Deblina,ad quā nullus machinis,sed tantùm cuniculis patebat aditus, cum Friderico possessore intercepta, æqualem ruinam sustinuit. Ipsi verò possessori quia serius deditionem fecerat, caput gladio ademptū.Tali pœna,tamq; præsenti,cæteri in Boiemia & Morauia perterriti,malefacere passim desinebant. Qua sanè re nō hominum tantū saluti & securitati, sed agrorū insuper,vinearumq; culturę prospectū. Vtraq; enim inculta vastaq;

Monet Regem officij Moguntinus.

Prima Regis expeditio aduersus grassatores publicos.

Arces in Morauia prædatoriæ solo æquatæ.

Interregni incommoda.

iacebant,dedignantibus colonis alijs arare,serere, vineas colere,vnde caritas annonæ in regno frequens,& in populo fames,viniq; penuria oriebātur, quæ mala omnia Rex sustulit,latrocinijs interceptis. Per hęc disciplinæ quoq; militari probè consulens, dum eiusmodi armorum exercitio, legitimum olim

Iohannes vicarius patris in Imperio.

cum hostibus præludit bellum. Atque hæc adeò parenti Cæsari grata accidetunt, vt profecturus in Italiam coronæ imperialis sumendæ gratia, vicarium imperij in Germanos filiū substituerit.

Cæsaris Henrici in Italiā profectio.

Hac namq; lege Henrici electio à Clemente Pontifice fuit confirmata,vt intra biennium Romam peteret de more coronandus. Cum igitur tempus illud iam in foribus adesset,transgressus Taurinos montes,multa apud Insubres,& mox in tota Lombardia,rei bellicę pręclara facinora,aduersus Guelpham factionem,quę nimio plus inualuerat, ædidit.

Turrianis pulsis Vicecomites Mediolano præfecit.

Henricus Romæ coronatus anno 1311. alijs 1312. Calend. Augusti vel 3. Cal. Iulij.

Veniensq; Romā, à tribus Cardinalibus ex Gallia à Clemente missis, coronatus est, Ioanne interim pacatè imperium in Germania administrante, & Boiemia.

Matthæus Comes Thrincinensis Morauiam populatur.

At in Morauia Comes Trencinensis Matthæus,quietas res esse nō sinebat, priuatis opibus Morauos diuexans. Magna siquidē auctoritate apud Hungaros, propter summum post Regem magistratum Matthæus erat,sed tanta idem audacia & stulta arrogantia præditus, vt rege etiam suo Carolo spreto, auderet clientes suos ad populandum Morauiam dimittere,vicinitate maximè fretus,quæ hanc ei ad maleficia commoditatem prebebat,vt subitus quādo vellet Morauis superueniret,atq; illata iniuria subitus item Trencinium rediret.

Iohannes sese illis opponit.

Huius ferociam vt compesceret Ioannes Rex,tumultuaria raptim manu collecta, Brodam in Morauiam iter festinauit,eoq; in oppido copijs auctis, Trencinio appropinquabat, cum ei in via Matthæus turmis Hungarorum plurimis stipatus occurrit,clamoreq; ingenti sublato,cornua Regis circumfundit premitq; adeò acriter, vt cornua titubare cœperint. Sed affuit mox Henricus à Lyppa cum præsidio suo, cōfirmata rursus acie,timorem acceptum hosti reddit, illumq; ad fugam cōuertit, fugientem insecutus vsq; ad Vagum fluuium, quem transire Rex vetuit, ne omnium Hungarorū animos ad bellum cōcitaret.Interfecti in hoc pręlio ex Hungaris centum quinquaginta,pauloq; minus capti, nimirum centum & triginta,cum ex Boiemis vltra viginti numero nō fuerint desiderati. Post malè rem gestam Matthęus tandem resipiscere cœpit,seq; ad compositionem controuersiarum obtulit,quę cum tam subitò componi nequirent, induciæ in annū factę.

Boleslaus Lignitij & Brege Princeps Henricus V. obesi filius.

Oppauiā Rex mercatur.

Regem adhuc in Morauia subsistentem,Boleslaus Vratislauiæ Dux,qui Oppauiam præterea in Slesia obtinebat,adijt,inuitans illum de eadem Oppauia ad pactionē,dena millia aureū nummum Boleslao adnumerata,vt de iure suo cederet.

Carolus Regi natus filius.

Inter lęta quoque acceptū,quòd Regina filium Regi, quem nominari Venceslaum voluit, (postea Carolus est vocatus) enixa fuerit.

Rex Germanos Boiemis præfert.

Diluit suspiciones.

Sensim inde Rex in Boiemia suo arbitrio regnare,non omnia ad consilium procerū referre,cū Germanis consultare, illosq; pariter atq; Boiemos magistratibus præfecturisq; arcium, & alijs in regno honoribus ornare, inuitis Boiemis ac multum repugnantibus. Sed pręualebat Rex,cū diceret, à patre sibi ex Germania esse sub missos viros illos, quos in aula viderent omnes nobilitate insignes,quorum dignitatis nisi haberent rationē,vereri se ne parentem offenderet, pręsertim cū agat vicariū Imperij,in quo munere obeundo, sua referre,ne quam à se ti mere natione alienet. Ac tunc ostendit illis literas à Cęsare ad se missas, quibus mandatū inerat,vt principū Germaniæ conuentum Norembergam indiceret, in quo de auxilio Cęsari in Italiam aduersus [b] Robertum Neapolitanū Regem ferendo deliberaretur Robertus enim Cæsaris potentiā formidans, missis duobus equitum millibus subsidio Florentinis,totam contra illum Aetruriam cōmouerat,seq; ducē ibi Guelphę factionis constituerat. Qui Norembergam in vnū conuenerant, vna omniū sententia fuit,vt delectus militū per Germaniam haberetur,

qualem

Iohannes Rex bello Italico se accingit.

qualem Rex domi quoq; habuit, & vnà cum patruo suo Treuerensi Archiepiscopo, Cæsari suppetias laturus per Taurinos saltus transibat. Quibus nondum superatis, tristissimus vtriq; nuncius obuius fit. Regi patrē, Archiepiscopo fratrem veneno per Monachum ad altare in calice propinato, extinctum esse annuncians. huiusq; parricidij authores Florentinos accusabat.

Huius Treuerensis ope dicitur Hēricus ad fastigium Cæsareū euectus.

Aderant proximè Bauariæ princeps, & Marchio Brandenburgus cum suis copijs, auditoq; casu luctuoso, domum vterq; reuertebatur. At Rex cum patruo iter Mediolanum vsq; prosequuti, à Matthęo Vicecomite, quē Henricus Cæsar Mediolano præfecerat, vti hospites exoptatissimi, opportunissimiq́ue liberalissimè excepti sunt: nam præbitus omnibus etiam militibus commeatus gratuitus, quorum mox opera Mediolani opes bellè cōfirmatæ sunt.

Bonconuenti oppido Hetruriæ obijt 2. Augusti 1313. Pisis sepultus.

Vacillabant namq́; Crema, Brixia, Cremona, & quædā alia vicina oppida metu Guelphorum, altè cristas post occasum Cæsaris erigentium, sed conspecto Cęsaris filio, tanquam pater dennò reuixisset, ab omni timore se recreabant, & cum Mediolanensibus pati mente consentiebant.

Mediolanenses cum vicinis Iohanni à Cæsaris morte se tradunt.

Confert dein Rex & patruus cum Matthęo, de vlciscenda Cæsaris morte aduersus Florentinos consilia, camq; causam, cur in Italiam venerint, solam esse ostendunt. A quo difficultate, & quasi desperatione, vt Florentini ab alio quàm à futuro Cęsare in potestatem redigerentur, cōgnita, per aliā viam reuersi sunt in patriam suam. In qua Cæsarem iam dictum à tribus suffragatoribus, Coloniensi, Palatino, Saxone, ipsum Fridericum Austriæ principem inuenerunt. Ergo ipsi etiam ambo cum Moguntino & Brandenburgo Marchione, ad Ludouicū Bauariæ principem Cæsaris nomen deferūt. Qua ex re, cruenta inter duos Cæsares prælia, & alterius randem perniciosius consecutus est exitus.

Duo Cæsares Fridericus Austrius & Ludouicus Bauarus. Anno 1314.

Porrò Boiemi Regem domi nacti, interceptam nuper de summouenda à regno nobilitate externa actionē, Henrico à Lyppa actore resumunt, cum Rege agentes, vt ne peregrinam ex Germania nationem in Boiemiam inducere perseueret: mores enim hominum vt plantas ad regionis habitum respondere, & vbi eiusdem generis plantatæ fuerint, ibi multò melius inter illas quàm inter generibus diuersas conuenire, adeò vi quadam naturæ simile gaudere simili, contrà moribus dissimiles sic inter se dissidere, vt ne via quidē eadem ambulare velint.

Bohemi postulant extorres abigi omnes Germanos.

Non ea verò causa dici ista à Boiemis, quasi tam agresti odio in Germanos laborarent, vt nullum illis in Boiemia reliquum manendi locum esse cupiant: imò quoties illis libet, liberè veniant, sed vt hospites, atque item vt hospites abeant, non autem se cum vernaculis & domesticis in magistratibus & præfecturis arcinm, alijsque publicis in regno honoribus commisceant, cum nullum in regno domicilium habeant, sed sicut æstiuæ aues statim autumno post collectam messem, sic isti post corrasas vndique ex Boiemia opes recessum circumspiciunt, quia commodo tantùm suo seruiunt.

Auaricia præfectorum Germanorum.

At quibus patria est Boiemia, illos necessario ex ingenita in patriam caritate sic affectos esse oportere, vt non solùm illam non deserant aut despolient, sed vitam quoque pro illa suā, quando opus fuerit, libenter profundant. Ad quos igitur periculum propriè pertinet, nónne æquissimè etiam ad illos magistratus pertinebunt, qui aliquam vel dignitatem, vel vtilitatem afferunt? Quamobrem vna omnes voce rogare, vt ne vetustissimum morem in magistratibus & præfecturis mandandis, nouis legibus mutare in animum induceret.

Indigenis non aduenis magistratus conferendos.

Molesta Regis anribus hæc oratio fuit, vt quam ex inuidia & odio in Germanos profectam intelligebat, recordans tamen, quam ægrè statum per seditiones & coniurationes turbulentum composuerit, ne quid noui rursus per nouum tumultum nouaretur, nobilissimos quos ex Germanis in aula habuit, Vdalricum videlicet, Bertoldumq; & Dyttenonem Comites, inuitus iuuitos à se dimisit. Duæ summæ pręfecturæ, altera in Boiemia ad Henricū Lyppam, altera in Morauia ad lanū

Summæ dignitates duæ, iam in Boiemia quam Morauia Boiemis traduntur.

Vartembergum translatæ. Initia vtriusq; perpulchra, ac Regi satis probata, cũ functione vtrumq; sua in officio sibi delegato, sine vlla auaritionis suspicione videret defungi. Cæterùm dictum exploratissimè, magistratum indicare virũ, suo vtique tempore, cum videlicet robur iam acceperit, vt quod libeat, idem liceat, quemadmodum in vtriusq; magistratu apparuit. Nam tanta breui in Boiemia vectigalium regiorum, præsertim in montibus Guthnensibus ex venis metallicis facta est diminutio, vt vbi ante Germanus præfectus in singulas ebdomades argenti minimum quingentas libras Regi appendisset, ibi Henricus Boiemus nec tertiam illarũ partem fisco inferebat. Suo item modo Vartembergus Morauos quæstui habuit, pupillo paruo ære, magnis paternis hæreditatibus euertens, causas diuendens, raroq; aliter nisi munere corruptus iudicans. Quarum rerum indignatione commorus Rex, secedendum sibi ad Lucemburgam, natale solum suum per speciem inuisendi, curandiq; patrimonij existimauit. Illo absente multò auidius audaciusque Henricus in bona regia inuolabat, prædamq; illorum in domum suam conuertebat, in cassum Præsule Ioanne obmurmurante, quem Rex in consilium Reginæ, pariter auaritiam Henrici execranti, addiderat. Quin imò ipse Henricus, quo maiore fulciretur authoritate, adeò viduam Reginam seniorem Venceslai quondam vxorem sibi cõciliauit, vt omnia illius oppida dotalia suo arbitrio administraret. Mox etiam Præsuli rabulam quempiam opposuit, qui illum ad curiam Pontificiam in ius præsentem vocaret, vt ita Regina consultore quoq; careret. Sed Præsul Auinionem petens, vbi Pontifex sedem sibi collocauerat, ex itinere ad Regem deflexit, venturaq; ei pericula exposuit, si paulò diutius reditũ suum in Boiemiam differret. Vix tandem ille à patria auulsus, non Pragam, sed Cubitum, in quod oppidum Regina, metu Henrici diuerterat, se confert. Ibiq; à bene multis proceribus aditur, hortantibus vt Pragam statim conuentum edicat, ad quem Henricus tanquam summus magistratus, cum venisset, industria Vilhelmi à Leporibus captus est, & in vincula, duodecim custodibus appositis, coniectus. Fit continuò inde affinium Henrici fuga, qui postquam Brodam, quarto à Praga lapide semotam, conuenerunt, literas minarum plenas ad Regem dederunt, nisi extemplo Henricus carcere emissus foret, nominatimque sua quisq; manu se subscripsit, ex affinibus Bereo, & Henricus vterq; à Quercu, & complures alij ex eodem stemmate, titulo duntaxat diuersi: dein ex cognatis, Sedislaus à Stellis, Vilhelmus Lantsteinus, Benedictus Vartembergus. At Rex minarum insolens, delectum haberi iubet, ac interim Petrum Rosensem, nuptijs Violæ viduæ iunioris, quam Venceslao Regi Olomucij occiso nupsisse diximus, addita honesta dote sibi obligat, rupto priore vinculo, quo Henrico captiuo innexus erat per sponsalia cũ filia ipsius contracta. Rosensi itaq; milite Rex insuper auctus, improuisam in agros alterius Reginæ, quæ Henrico fauebat, excursionem facit, eosq; latè depopulatur, ac tria oppida dotalia, Iarومirium, Policiam, Mutham ad deditionem sibi faciendam perpulit. Hradecium, quo in oppido ipsa morabatur, oppugnare supersedit, sed in loco vicino quem Castellum appellant, præsidium imponit, cuius metu Regina in officio contineretur. Huic auxilio Ianus Vartembergus ex Morauia protinus superuenit, audaciq; nimis impetu præsidium adortus, ab vno ex illorum numero telo emisso ictus, cecidit mortuus, non alio Henrici dolore, quàm si alteram manum amisisset. Ibat porrò Rex cum suo agmine aduersus Sedislaum Srerembergensem, benè animatum antequam dominum suum armatum videret, quo conspecto, mutatum subitò in metum, ne omnia quæ in præsens possideret, paulò post vna cum ipsa forte vita perderet, si contrà torrentem diutius niteretur, adeoq; inde fractum, vt consilia audacia cum ipsis armis abiecerit, togatusq; cum omnibus affinibus & cognatis suis, quos penes se habebat,

Peius Germanis rem administrant Bohemi.

Iohannes Lucemburgã migrat.

Hẽricus à Lippa gubernat arces reginæ senioris uiduæ.

Episcopus Auinionẽ citatus.

Redit Rex in Boiemiam.

Henricus Lippanus captus.

Complices è suga Regi minãtur.

Violam Regis Venceslai iunioris viduam Petro Rosensi tradit Rex.

Reginæ senioris viduæ oppi da capta.

Vartembergus factionis Lippanæ occumbit.

Sedislaus à Stellis Regi fit supplex.

bat, ante Regem apparuerit, illumq; genu nixus, de sua suorumq; salute & fortunis supplex obsecrauit, & salua omnia impetrauit. Hinc statim Rex in Morauiam iter conuertit ad sedandos ibi motus, Iani morte suscitatos, qnibus sacile compositis, Pragam remeauit, distributo per hiberna milite. Vere nouo datur negocium vni ex præfectis militię, Venceslao Horressouio cognomine, vt militem ex hybernis in castra reducat, illacq; aduersus Vilhelmum Lantstey num dissimulato itinere moueat. Ille circumducto, quà visum erat agmine, repentè in bona Vilhelmi incursat, agros effusè vastat, colonos & pecora abigit, prædamq; omnem inter milites distribuit. Vilhelmus subito impetu, suorumq; incommodo consternatus, à Petro Rosensi cognato suo consilium & opem implorat: vadit ille Pragam, & de reconciliando Regi Vilhelmo Inflatiore illo more agit, quo agere solent, qui magnifici appellari gaudent, vt extorquere potiùs veniam, quàm impetrare videantur. Cui Rex ita respondisse fertur, Rosa, Rosa, inquit, multas tu etiam spinas retines, sed caue tibi, ne dum alios pungere paras, ipse ab illis pungare, nihil enim indignũ vt tu autumas, Vilhelmus tuus sustinet, qui Regi suo factus est rebellis. Eum tamen pœnis etiam maioribus dignum, hac lege tibi condonamus, si tu arces, quas regias occupas, nobis restituis. Deliberare vt intra triduum liceat mora impetrata, per internuncium respondet: Se quæ possideat, illa obtinere ac tueri, interimque nec Vilhelmnm subsidio destitutum velle deserere. Misitque sine cunctatione auxiliares ei copias, ac se in Austriam, aliorum quoque nomine, ad Fridericum Austriæ principem contulit, quos omnes vnà secum ei in clientelam Rege spreto tradidit. Ita Rex compulsus & ipse patrocinia quibus tutior esset, apud suos in Germania quærebat. Veneruntque Pragam, Petrus Moguntinus, & Balduinus Treuerensis Archiepiscopi cum sexcentis equis cataphractis, & aliquot numero præterea cohortes Germanorum lancearias post se trahentes. Cunctis expectatione suspensis, quorsum Rex cum Pontificibus copias verterent: Ibi Pontifices munere Pontificio facinus dignissimum faciunt, dum verba Domini sui repetunt: Pacem do vobis, pacem meam relinquo vobis, atque ex illis verbis tam ipsi Regi, quàm omnibus ordinibus significant, se Pragam, non vt bellatores, sed vt pacis arbitros introijsse. ac mox partibus fide publica data denunciant, vt liberè ad dicendam quisque causam suam Pragam conueniant. Quod vbi factum est, pars Regi aduersa palàm arbitris indicat, se nihil planè agere velle, antequam Henricus vinculis exoluatur, quibus vinctus est causa indicta, & nec dum apertè conuictus. Contrà Rex pertinacissimè tendebat, ne maiestatis reus, manifestò per factionem facinoris consciam, de manibus sibi eriperetur. Tali tandem arbitrio post multorum dierum contentionem, hic tam difficilis nodus expeditus est, vt Henricus à carcere liber fieret, cum arces sex, & totidem viros nobiles arcium præfectos Regi daret obsides, cætera mutua facilitate composita. Reuertentibus vnde venerant Pontificibus, nullo pacto Rex potuit à Regina retineri, quin ipse quoque vnà profectus ad Lucemburgam, quæ eum velut Cæcias nubes ad se trahebat, secederet. Eueniteque vt Regina diuinabat fore, vt recens constituta, breui dilaberentur fultore absente. Nec enim inter ipsos ordines, nec cum Rege eis benè conueniebat, quòd animi tantum & voluptatis causa abesset. Ergo talia rursus in regno fiebant, qualia fieri solent vbi dominus non adest domi. Inter hæc Ludouico Cæsari cum æmulo suo Friderico, complura ac varia prælia intercedebant, dum victus nouam semper instaurat pugnam, quarum maxima fuit, quæ in Sueuia ad flumẽ Neccarum est commissa, in qua duodecim nobilitate insignes Comites, & cẽtum ac quadraginta equestris ordinis milites sunt capti. Interfecti autẽ equi mille & quingenti, victoria ad Ludouicũ inclinante, cęte-

Vẽceslaus Horessouius exercitum ducit cõtra Lanstleinium.

Petrus Rosensis proteruus in petenda gratia.

Tota Lyppana factio Friderico Duci Austriæ se dedit.

Archiepiscopi Germani arbitros agunt inter Regem & proceres Boiemos.

Transactum.

Redit Rex Lucemburgam.

Discordes Boiemi interse.

Bellum intestinum de Imperio inter Austrium & Bauarum. Anno 1316.

Cõflictus æmulorum Cæsarũ ad Eslingam.

rùm æquis manibus prælium diremptum. Ergo denuò vires vtrinq; quantas nunquam antea redintegrant, hac mente, vt finem tandem bellis faciant alterius occasu. Magnam Ludouicus futuræ etiam victoriæ spem in Ioanne reponebat, si eum in commilitium pertraxisset, qua de re cogitanti tempestiuè se offert mors [c] Valdemari Brandenburgensis Marchionis, qui sine liberis decesserat, vacuamque per hæc Cęsari successionem bonorum reliquerat. Horum bonam partem Ludouicus se attributurum Ioanni promittit, si operâ eius adiutus, Cæsaream dignitatem retinuerit. Ioannes ad belligerandum promptus, conditionem accipit, rediensq; ex Lucemburga in Boiemiam, delectum aduersus Germanos decernit, habetque tanto omnium consensu, vt magnus Procerum numerus, tum ex Boiemia, tum ex Morauia suo sumptu castra Regis sequutus fuerit, vsq; ad locum pugnę iuxta oppidum Mildorfium destinatum. Eò videlicet fortuna duos Cęsares de Imperio aliquoties inter se contendentes, ad extremum contraxerat, vt ludum in illis suum à meridie vsq; ad vesperum ostenderet: tamdiu namque incerto Marte pugnantes, sursum deorsumq; vtrumq; iactauit, donec [d] Fridericum capiendum, occidendumq; Ludouico traderet. Cœpit in eodem pręlio Ioannes quoq; Rex, Friderici fratrem germanum Henricum nomine, secumque eum in Boiemiam abduxit custodia attinendum, quem postea deprecatore Carolo Rege Hungarorum, æstimatum triginta millibus aureûm, ac Znoyma sibi reddita, quam dotis pignore principes Austriæ possidebant, in eandem Austriam incolumem remisit. Porrò Ludouicus eius diei victoria tam insigni lętus, postero die amplius sexaginta nobiliũ proceres, Boiemos Morauosq; ad se nominatim euocat, Baltheisq; & alijs militaribus donis virtutis ergò singulos exornat. Erga Regem verò periculi iam secnrus, magnifici promissi immemor, Budissinam duntaxat, quam Marchio dudũ oppignoratam tenebat, sine precio ei restituit. Cæterùm totã Brandenburgensem ditionem ad filiũ suum Ludouicum trãstulit. Atqui Rex sola Budissina non contentus, Gorlitium prætereà & alia oppida in Lusatia, quę superior appellatur, nuper à regno abalienata, suo milite recuperauit, molestè quidem Cæsare ferente, sed molestiam illam tamen deuorante, tãquam fraudis in Regem commissæ sibi conscio. In Boiemia rursus simultates non viriles modò, uerùm etiam muliebres ex æmulatione ac mutuo liuore pullulare cœperunt, malignè Reginis inter se æmulantibus, dum vidua Regina loco cedere dedignatur: & vxor Regis non sustinet, vt partes sibi æqnas æmula vindicet. Hæc mariti fiducia, & regni hæreditate nitebatur: illam Henricus à Lypa vt pupillam oculi custodiendam tuendamq; receperat. Occupat Henricus apud aures Regis patulas & credulas, insidias in Reginam Elizabeth intendere, eam insimulans nouarum rerum esse cupidam, ac iam pridem hoc agere, vt filinm Carolum, quãtumuis in tenera adhuc sit ætate, nutriendum det suę factionis proceribus, vt domi Regem semper habeant, postquã ipse Ioannes Lucembergam regno præferat. In secessu Cubitensi Regina cum filijs Venceslao, aliâs Carolo, & prætereà nuper nato Premislao, qui paulò post infans obijt, fuerat, cum Rex non ita vti solebat, placido vnltu, sermoneq; coram ibi se repræsentaret, seorsum à Regina, & cœnaret, & seccubaret, multum illa mirante, & quod acerbissimum omninm erat, causam ciusmodi immutationis explorare à nemine queunte, qui tunc cum Rege aderant. Discedens Rex, maiorem natu filium Venceslaum Pragam secum auexit, & constituto ibi Petro Rosensi, regni Camerario, ac Henrico à Lyppa subcamerario, (insuescendum enim iam vocabulis est, præsertim magistratus denotantibus, qui in regno sunt ambitiosi) inde porrò Lucemburgam, & deinde in Galliam ad Regem [e] Carolnm ex sorore nepotem, perrexit, cui filium Venceslaum annum septimum auspicantem, alendum in aula regia commendauit, vt à pueris statim

Gallicis

Iohannes Rex Ludouico fauet.

Anno 1321. die Michaelis inter Mildorff & Othingen.

Bohemos ob rē strenuè gestam Ludouicus Cesar muneribus ornat.

Factam Brandeburgensem Marchiam Cesar Iohanni denegat.

Ludouicum filium Marchio natu Brandeburgēsi donat Cesar.

Lusatiæ oppida eripit Iohãnes.

Muliebres de primatu Reginarum contentiones.

Henricus Reginã accusat Regi.

Rex offenso in reginam animo.

Iohannes magistratibus regni constitutis in Galliam cũ filio cõtendit.

Venceslaus Caroli nomē adeptus in Gallia.

Gallicis moribus innutriretur. Carolus approbata indole, cognati pueri cōn firmare illum à præsule ritu solemni, ac nomen suum ferre iussit, ergaq; illum eodē modo affectus fuit, quo pater erga filium affici solet, nec alio deinceps nomine, quàm Caroli nominatus est. Regina è Cubito, Melnicum dotale oppidum prægnans concessit, ibidemq; tertium filiolum, nomine Ioannem enixa est. Ac, nisi in summa necessitate, curam aliquam regni non attigit, quanquam cottidie ferè accederēt, qui de negligentia, auaritia, violentia magistratus, quos Rex instituit, accusarent, cum magna Regis inuidia, quòd dum ipsi domi, opibus per lites & calumnias atteruntur, interea ille apud Lucemburgos intempestiuis conuiuijs & choræis operā daret. Sed longè omnium maximum odium sibi ab omnibus ordinibus conflauit, inchoata cum Ludouico permutatione, qua regnum, pro Banariæ principatu, quem ᶠPalatini Rheni possidere solent, commutare voluit, vt eò vicinior Lucemburgæ habitaret. At Boiemi in deteriorem partem interpretati sunt, quasi illos Rex vendere Germanis ac prodere cuperet. Ergo omnes in vnum conspirant, vt pereant potius, quàm non perdant illos qui ad exitium patriæ eorū immineant. Atq; hæc turba maior visa, quàm vt pacari, vel ipso Rege præsente potuerit: & nisi pacata esset, spes de retinendo ei regno decollabat. Præ hac cura Rex omissis suis omnibus delicijs, vestigandum sibi Cæsarem desumpsit. Euenitq; ex sententia, vt ille in Banaria propè fines Boiemiæ inueniretur, tamq; facilem se ad preces Regis præberet, vt montes transcenderet, & in oppidum proximum quod Luticium Boiemi vocant, se conferre non grauaretur. Illic in maxima Boiemorum frequentia, Regem illorum de tam graui suspicione, qualem de illo haberent, testimonio suo expurgat, pactionemq; illis, quam cū Rege inire cœperat, scriptam ostendit, in qua disertè aperteque appositum erat, ita illam ratam & firmam fore, si communi Boiemorum assensu confirmata fuerit. Id postquam non est factum, nec vt fiat, Boiemi contendere videantur, se quoq; quod pactum erat irritum habere dicebat. Et ante omnium oculos paginam ostensam discerpit, atque hoc modò Boiemos cum Rege in pristinam beneuolentiam reducit. Qui vt Pragam venit, de Reginis quoq; hanc suscepit cogitationem, quemadmodum lites inter illas dirimeret, nullusq; modus aptior occurrebat, quàm vt illas longinquioribus locorum interuallis disiungeret. Igitur Reginæ viduæ, cui Elizabeth item nomen erat, obtrudit, tam pecuniam præsentem, quàm bonorum præterea in Morauia, circum Brunnam nonnullorum possessionem, si illa vicissim Hradecio & alijs in Boiemia oppidis ad dotem pertinentibus decederet. Non respuit conditionem vidua, iamdudum anxia & fessa curis atq; calumnijs, quas inuidia illorum oppidorum magna ex parte sustinuit, inspicere tamē antea voluit, quosnam Rex ei agros & colonos in Morauia assignare destinaret. Qui postquam haud displicebāt, impetrauit præterea locum in suburbanō Brunnensi ad ædificandum templum & domicilium, intra quod virgines sectæ Cisterciensis, vnà secum concluderentur. Hodieq; claustrum Reginæ, ac bene dotatum appellatur. Nō eodem pacto Rex de se sollicitus, quemadmodum in suspecta adhuc vrbe fauorem sibi ciuium, nobiliumq; retinere, vita nimirum moribusq; & grauitate, sed ad leuitates amatorias, & ad mores externos traductus, intemperantius interdum cum periculo salutis viuebat. Quippe parum semel abfuit, quin nocte quadam amorem cum vno clientulo sectatus, à custode vigilum occideretur. Saluti fuit vox, qua agnitus incolumis mansit. Celebre autem ei fuerat, maiorem noctis partem in commessationibus exigere, alternoque iuuenum, puellarumque accubitu discumbere, alterna etiam poculorum inuitatione, ad alterius sitim perpotare, & ante potum, alternatim quoque nouas verborum facetias adhibere. Inerat & peregrinus habitus in nutriendis comis, in

Tertium filiū Ioannem pepe rit Regina.

Querelæ in Boiemia cōtra præfectorū tyrannidem.

Turbæ in Boiemia è sinistro rumore.

Hanc prouinciam Boiemiæ permutare Ioannes voluit ob patrij soli viciniam.

Cæsare intercessore pacatæ turbæ.

Dissensiones inter Reginas tolluntur longiori interuallo à se inuicem seiunctis.

Venceslai senioris vidua Regina arces dotales bonis in Morauia permutat.

Claustrum Reginæ in suburbanis Brunnæ condit.

Gulæ & luxui deditus Ioannes.

Persicum Luxus.

Equestres Ludi.

calciandis pedibus rostratis calceis, in vestiendo corpore palliolis, vix dimidias nates tegentibus. Crebra dein ludorum quos mutuo concursu equites hastati ludere solent, spectacula, in quæ magni sumptus rapinis aliquoties cóparati insumebantur: quoniam crebrò magnos hospites Rex ad illa spectanda inuitabat, ipse quoque spectari cupiens, donec cum equo & hasta in terram prolapsus, luxatum longo tempore humerum gestaret. Sed hoc interim laude dignũ, quod nocturnis peruigilationibus, ritu Dulcianorũ fraterculorũ, de quibus supra cõmemorauimus, Pragæ occultè fieri incipientibus, in ipso statim introitu obstiterit, exustisq; quatuordecim viris mulieribusq;, hac dulcedine corruptelaque deprauatis, reliquis eum metum iniecerit, vt Bachanalia facere desinerent, contenti posthac religione incorrupta à patribus accepta.

Dulcianos fratres exurit.

Bellũ Ioannis cõtra Lithuanos in Prußia, Anno 1329.

Vernerus Orsela 15. Magister.

Cuiusmodi religionis propugnandę causa, expeditionẽ in Prussiam promptissimè suscepit, rogatus à Vernero Prussiæ Magistro, ne Prutenos, iam olim ab Othogaro clientelæ nomine Regibus Boiemiæ addictos, auxilio destitutos relinqueret contra Lithuanos gentem impiam, & Prutenis magis quàm alijs vicinis infestam, posteaquam cum principe Polonię affinitatẽ inierit. Rex igitur Prussiam ingressus, oppidum & arcem Dobrinam præsidijs Polonorũ munitam, vi & machinis expugnat, ac totam circum regionem cum Vladislauiensi ditione in potestatem redigit, atque vtraque donat Magistrum Prussiæ.

Dobrina & Vladislauia expugnata.

Venceslaus Dux Masoniæ se Ioanni tanquam legitimo Poloniæ Regi subijcit.

Lithuaniæ descriptio.

A quo deinde in Mazouiam deductus, & illam facilè subigit, Vanecone Mazouiæ Duce se dedente, quem statim etiam cum Magistro Prussiæ fœdere coniungit, ducitq; secum in Lithuaniam, terram vastam, palustrem, nemorosam, in qua populus terræ suæ similis, nimirum siluestris & crudus, ac ferus potiùs quàm ferox, quando cum feris latere in syluis meliùs quàm pugnare cominus acie nouit: ex insidijs tantùm feroculus, vita & victu miser: atrum namq; panem miserè vorat, bibitque aquam in summa vini triticique penuria & pecuniæ inopia: nullum enim in Lithuania metallum, & iccirco cum nullum quoque præcium operæ esset, quamobrem diutius ibi moraretur Rex, gentem tam ignaua & infœlici (vt tum erat) despecta, exercitum in Prussiam ad lætiora pascua reducebat, iussis per viam incendi pagis & vicis (quos etiam rarissimos Lithuani habẽt) dolore videlicet accensus, quòd alterum illum oculum ex graui & nebuloso aere ibi amiserit.

Oculum in Lithuania Ioannes amisit.

Pomeraniam Crucigeris Ioannes tradit.

Vladislaus LoKtecus nomen & dignitatem Regiam à Pontifice impetrat pacto tributo Petrino.

In hoc præterea Vernero gratificatus, quod Pomeraniam Polonis ademptam, perinde ac si empta à se esset, diplomate suo Regio ei confirmauit, querenteque Vladislao Lokteco, principe Poloniæ de iniuria sibi illata, sic respondit: Se Poloniæ Regem esse, Illum autem duntaxat principem, plus verò dignitatem Regiam quàm principalem in iure suo vindicando pollere. Perstrictus hac voce Vladislaus sapere cœpit, vt de reuocanda in Poloniam Regia corona protinus ageret, non apud Cęsarem, sed in curia Romani Pontificis. Adeò enim Ludouico Bauaro imperante, res præpostero ordine ibant, vt Cæsar pseudopontifices, Pontifex autem quos vellet, Reges crearet. Hoc tamen pacto intercedente, Pontifex g Regium decus Polono restituit, vt vicißim ille vectigal intermissum quotannis Pontifici penderet: Denarium sancti Petri, in hunc diem Poloni appellant.

Carolus simplex.

Philippus VI.

Matrimonia contracta inter filios & filias Ioannis.

Ioanni copulatur Carinthia hæres.

Domum reuersus, ad nuptias glutinandas, affinitatesque propagandas animum adiecit, orsus à Carolo Rege Gallię, cui sororem suam nomine Mariam, quam Pragæ Regina educabat, connubio iunxit, cum idem Carolus paulò ante sororem Philippi Comitis Valesiæ, qui in regno Galliæ ipsi postea Regi Carolo successit, filio Ioannis item Carolo despondisset. nomen puellæ Blanca erat. Dein Henrico Bauariæ principi, Margaretham filiam in matrimonium elocauit. Et cum Friderico Misniæ Marchione alterius filiæ nuptias, Iudith vocabulo, quia nondum erat nubilis, paciscitur. Filio autem Ioanni, ætate Carolo teneriori, filiam Carinthiæ principis, cum spe successionis in Carinthiam procatus

ratus est. Nam pater senex & valetudinarius erat, nec nisi vnica filia patri hæres superetat. Istis negocijs peractis, Rex indicto per regnū acerbissimo tributo, rursus ad secessum suum Lucemburgensem se transfert. Cæterùm non eadem illum qua aliâs quiete & amœnitate transigit, interpellantibus ocium eius Metense & Leodiense præsulibus, iniuriam à Lucemburgis per incursiones hostiles acceptam vltum euntibus. Audax in rebus trepidis Rex fuit, audacemque fortuna adiuuabat: qua fisus, domesticas tantùm vires aduersarijs suis opponit, & in omnibus tumultuarijs prælijs superior euadit. Nam neutra pars ad confligendum iusta acie descendere in campum properabat. Inducijs demum conciliatis, pausa dimicandi facta, intra quas Præsules quatuor contra Ioannem conspirant, insidijsque per viam Bauariæ positis, illum improuidum adoriuntur, atque ita malè accipiunt, vt sedecim tantummodo equitibus comitatus in Boiemiam redierit, non admodum gratus Boiemis hospes, quoniam rursus illos graui tributo prægrauabat, vt iacturam rerum factam sarciret. Cæterùm Regina, quæ eodem tempore ex Bauaria ab Henrico Genero, & filia sua Pragam reuertebatur, nō à ciuium modò, sed à nobilitatis quoque splendidioris frequētia, officiosissimè est ante vrbis mœnia excepta, atq; eodem officio in palatium deducta, Rege indignante, quòd vxori maiorem quàm sibi honorem Boiemi haberent. Denuò itaque nouandarum rerum suspicio, quæ cōsenuisse videbatur, recrudescere cœptabat. Inter quæ ad Regem & Reginam à Friderico Misniæ principe, honorificentissima legatio allegata fuit, quæ filiam illorum Iudith principis sponsam in Misniam adduceret, nihil obstante, quòd nondum propter ætatem viro sit habilis, at satis eandem habilem esse ad educandum more Misnio, quod vt fieret, magnopere principem expetere. Impetrauit Regina, vt filiam ad oppidū Misniæ quod Dresdnam vocāt, finibus Boiemię proximum, deduceret, mansitq; ibidem aliquamdiu, Friderico Reginam matrem apud se retinente. Qua absente, delatores suspiciosas Regis aures tunc sibi vacuas adepti, per Reginam & Ioannem Vicegradi præpositum, Reginæ fratrem nothum, ac regni Cancellarium stare calumniantur, quo minus tributum Regi ad tempus tribuatur, atque iam planè dari à multis detrectetur. Rex ad credendum facillimus, nonnulla Reginæ bona dotalia, pro quanta potest pecuniæ summa creditoribus pignori opponit, illamque summam loco tributi ad fiscum suum applicat: Ioannem verò in custodia habitum, magistratu regni, & Præpositura Vicegradensi spoliat, ac ne ex vinculis quidem causam eum dicere permittit, ad Carinthiam pergere festinans, vt possessionem eius Ioanni filio suo acquireret. Decesserat enim Henricus, cuius filia Ioanni cum ipsa Carinthia desponsa erat. Ibi adhuc subsistentem legati Brixiani ex Gallia Cisalpina adeunt, commemorantes deditionē, quam Henrico Cæsari, Ioannis Regis patri nuper fecerint, in qua non solùm in fidem Cæsaris, sed in clientelam quoque domus Lucemburgensis se tradiderint. Cuius hæres cum sit Rex, ad illum tanquam ad patronum se bona fiducia confugere, optimeque sperare, se patrocinio illius destitutum non iri. Pręsertim aduersus Bauarum, omnibus diris à Ioanne Pontifice deuotum: obtuleruntque literas ab eodem Pontifice ad Regem datas, in quibus scriptum erat, Ludouicum in dissensione principum à quibusdam electum, nunquam fuisse legitimum Cæsarem, cum nunquam fuerit electio eius per sedem Apostolicam confirmata, multò minus hodie pro tali habendum, quem illa ipsa sedes, ambitus & inobedientiæ ita damnauerit, vt ab eius iurisdictione Ioannem Regem, & cæteros item Reges atque principes, populosque Christianos liberos fecerit. Ad extremum denique hoc adiecerunt, quod omnium libentissimè Rex bellicosus audiuit, de stipendio militi in singulos menses expendendo, Brixiæ & alijs municipijs societate belli fœderatis curæ fore. Ergo

Episcopi Ioanni negocium facessunt.

Male accipitur Rex in itinere Bohemiā repetens.

Regina à filia Bauarica reuersa splendidius ipso Rege excipitur.

Regina Iudith filiam nondum viro aptā Marchioni in Misniam adducit.

Calumniæ regnant in aulis.

Defertur Regina & frater spurius.

Pignori deponuntur arces Reginæ.

Cancellarius capitur.

Brixiani Guelphæ factionis patrocinium Regis Ioannis expetunt.

Ioannes 22. Papa implacabili flagrat aduersus Ludouicū Cæsarem odio.

Ludouicus à Pontifice nunquam approbatus.

Suscipit pacto stipendio protectionem Brixianorum.

promptissimè etiam legatis respondit: Nihil planè esse dubitandum, quin Brixiam armatus in tempore veniat, omniaque faciat, quæ bonū patronum facere fidis clientibus oportet. Indeque continuò in Boiemiam ad delectum habendum remeat, in quem alacriter milites Boiemi nomina dabant, simulatque intellexerunt, non ex fisco Regis vacuo, sed ab Italis benè nummatis mercedem militiæ expectandam esse. Paucis ante diebus quàm Rex Pragam venisset, Præpositus Vicegradensis manus custodum euasit, & in Misniam ad Fridericum Marchionem supplex concessit, nō aliud supplicans, quàm vt ope eius à Rege impetraret causæ cognitionem, de qua falsò insimularetur. Fortè eodem tempore quo Fridericus commendaticias mitteret literas, Ioannes Præsul Pragensis post longas in curia Senatus Romani Pontificis comperendinationes, Pragam ingenti totius ordinis sacerdotalis plausu redibat, quia victor euaserat. Sed & ipse Rex successui eius atq; reditui gratulabatur, hancq; gratæ erga eum mentis significationem dedit, quòd cum idem quod Fridericus peteret, vt Præpositus audiretur, & prætereà innocentiam illius ex moribus virtuteque & prudentia approbaret, noluit amplius causam cognoscere, sed quemadmodum prius illum inauditum damnauerat, ita rursus inauditū absoluit, illique suum magistratum, suamq; Præposituram restituit, & maiora se olim daturum pollicitus est, quod quidem & præstitit. Posteaquam Conradus Olomucensis Episcopus primùm, deinde Hynco à Quercu, vterq; fama integra & celebri præsidens, naturæ tandem concessissent, id sedulò post mortem illorum apud Romanum Pontificem, & in collegio sacerdotum Olomucensium, agens, ne quis, præter Ioannem alius Hynconi succederet.

Cancellarius regni carcere profugus intercessione Marchionis Misniæ causæ postulat cognitionem.

Episcopi Pragensis testimonio de innocentia absoluitur Cancellarius.

Donatur Olomucensi Episcopatu.

[a] *Hic Matthæus Petri filius etiam contra Regem suum Carolum multa molitus arcibus regijs occupatis. Tam acriter dimicatum vt à Tatharica vastatione nihil Hungaris calamitosius accidisse dicant, licet victoria cruenta Carolus sit potitus.*

[b] *Robertus Caroli II. Regis Neapolis filius, Martelli frater, Dux Calabriæ postea Rex à morte fratris Gibellino nomini infestißimus, caput factionis Guelphæ totam Italiam armis & cruore repleuerat. Hos compescere voluit Henricus.*

[c] *Voldemarus vltimus ex Alberti Vrsi & comitum Ascaniæ familia, licet quibusdam suæ gentis successoribus prouinciam legarat, tamen quia non intercesserat auctoritas Cæsarea tanquam feudum, Ludouicus filio cognomini concessit.*

[d] *Captus triennium in carcere detentus Fridericus, post liber obijt anno 1330. 13. Ianuarij Henricus quoque dictus Comis Alberti F. captus & liberatus.*

[e] *Carolus habuit coniugem Mariam filiam Henrici VII. Cæsaris sororem Ioannis.*

[f] *Electorem Rudolphum Rheni Palatinum fratrem, quòd calculo suo se præterito Fridericum Ducem Austriæ Imperatorem nominarat, tota ditione expulit, & in Angliæ exulem mori compulit.*

[g] *Poloni coronatum asserunt Vladislaum longe antè: nimirum anno 1320.*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER VIGESIMVS PRIMVS.

Ex Igitur decem millibus armatorum in Boiemia,& tribus millibus in Carinthia contractis, alpibusq; fine vllo fuorũ discrimine fuperatis, Brixianos metu fuſpenſos,ita aduentu fuo in Bergomates illotum hoſtes animauit, vt bellum illis vltrò inferre, vrbemque illorum ductu regio obſidere auderent, cũ antea ne mœnibus quidem egredi,ad arcendas Bergomatiũ populationes fatis animi haberent: Tantum inualuerat factio Gibellina, quam Vicecomites Mediolanenſes cũ Bergomatibus in gratiam Cæſaris, contra Brixianos Guelphorum fautores excitauerant. Male Bergomum rebus ad tolerandam obſidionem neceſſarijs inſtructum erat,quia nihil minus quàm obſidium expectabat, præcipuè ab his, qui ante Regis Boiemiæ aduentum,longè inferiores factione apparebant. Af fuit tamen auxiliatrix factio, ſed vno tantùm prælio extra portas cum Rege infœliciter commiſſo adeò ſuccubuit, vt iterum ad ferendum obſeſſis auxilium non rediret. Bergomates à ſocijs deſerti, conſilium ſe dedendi capiunt, hac conditione, ſi Rex deditos ſuæ ditionis faciat,nõ autem vt illos Brixianis ſubijciat. Quibus ille reſpondit: Non in hoc ſe ad Italiam veniſſe,vt ſeruitutẽ ciuitatibus Italiæ à ſe in fidẽ ſuam receptis imponat, ſed vt illas à factionibus & ſeditionibus liberet, ſublatis inde Gibellinorum & Guelphorum barbaris atq; exitialib vocabulis. Tum illi à Rege impetrato,vt præſidium Gibellinorũ incolume à mœnibus dimittere liceat,portas Regi aperiunt,ſeq; illi cum bonis omnibus dedunt,atq; ille extemplo nouam ibi arcem condit,quam hactenus Bergomates Rocham appellant. Inde exercitus à Brixianis Cremam deductus (nam & illa infeſtam ſe Brixiæ exhibebat) iccirco agri oppidi illius infeſtiſſimè à Boiemis populati,multæq; ciuium villæ magnificè extructæ, ſolo adequatæ. Qua deformitate & calamitate permoti Cremenſes, ſimiliter atq; Bergomates deditionem Regi faciunt. Quod vbi Beltrandus,Romani Pontificis copiarum Dux,qui eo tempore Bononiæ erat,cognouit,Regem tanto ſucceſſu factionẽ Gibellinam à Cæſare totis viribus ſtantem proſternere,illamq; ſub ius ac poteſtatem ſuam ſubiungere, non differt, Regi nomine Pontificis ingentia præmia,& interim vrbium quas expugnaret poſſeſſionem polliceri. Easq; vrbes nominat,Mutinam,Rhegium,Parmam,ſimulq; ſuam operam cũ Pontificis copijs ad illas expugnandas offert, dũmodo Rex per tempus oppugnatum illas veniat. Venit & ad Mutinam cum ſuis caſtris Beltrandi caſtra cõiunxit,ſuperatisq; munitionibus, quas Mutinenſes obiecerant, vtraq; caſtrā muros iuxta poſuit,ſcalasq; apparatas habuit. Hoſtis tam propinquus, diuersè animos obſeſſorum trahebat,pro diuerſitate videlicet factionum,quarum Gibellina hortabatur ne animo deficerent, cõtrà Guelpha ſuadebat,ne dubiā belli aleam ſubirent,cum certum haberẽt Regiæ clementiæ atq; liberalitatis documentum. Atq; hęc ſententia obtinuit,vt ſe cum vrbe ſua Regis fidei permitterent. Promotus hinc ad Rhegienſes exercitus,qui ſimulatq; ſigna Regis Boiemiæ conſpexerunt,eiectis Gibellinis,Regem intra mœnia receperunt. Petenti Parmam, turma equitum ad nouiſſimum agmen ſe oſtendit, carpere ali quid de illo ſatagens: ſed nec primum impetum Regiorum equitum ſuſtinere auſa fuit, in fugam ſtatim conuerſa. Pertinacius ad mœnia eruptio Parmenſium ingruebat, prælium cum Boiemis iniens, cæterùm maiore audacia,

Regis Ioannis apparatus in Italiam.

Anno 1332.

Brixiani Bergomates obſidione cingunt.

Bergomates cum Mediolanenſibus Cæſaris partes ſequuti.

Bergomum ſe dedit.

Quo conſilio Italiam Ioannes adierit.

Arx Bergomi à Ioāne extructa.

Cremēſes Bergomatum ſequuti veſtigia.

Beltramus Baucius.

Ioannes Pontificijs copijs ſe coniungit.

Mutina ſe dedit & Rhegiū.

Parma quoq;.

quàm vi, ac tanta suorum clade, vt necessariam deditionem facere coacti fuerint. Gibellini omnes Parma expulsi. Inter hæc Regi nunciatur, Lucam Aetruriæ vrbem, cupere imperio Regis parere, sed quo minus voto satisfaciant, obstare illis Florentinos, qui præsidio firmo vrbem in potestate sua teneant. Rex cognita Lucensium voluntate, copias vrbi admouet, machinasq; & tormenta, ac saxa muralia, ad incutiendum Florentinis terrorem ostentat. Ita autē diuisas inter se stationes obsessi habebant, vt Lucenses partem vrbis quæ munitissima videbatur obtinerent, Florentini verò eam, quæ infirmior apparebat. quam dum acriter defendunt, cuncti in hostes ibi magno tumultu oppugnantes intenti, Lucēses ex altera parte scalis positis, murum ascendendi Boiemis potestatem faciunt, & à tergo vnà cum illis Florentinos aggrediuntur, cædemq; illorum insignem ædunt, antequam Rex mœnia ingressus, arma projicientibus parcere iuberet. Accessit hinc sua sponte Papia ad imperium Regis. Dum ista in Italia à Rege, magno illius præconio geruntur, (Nam alij authorem libertatis, alij depulsorem ciuilium seditionum, omnes non Tyrannum, sed verum patronum prædicabant, Cæsar Bauarus, vltra solitum sibi morem excandescens, Regem vt perduellem appetebat, questus apud Germaniæ principes, quòd ille sibi imperium in Italia vsurparet, voluitq; vt hostis palàm declararetur. Cuius querelam Balduinus Treuerensis Archiepiscopus Regis patruus magna tunc inter principes authoritate, quòd Spitensem præterea Episcopum ageret, & vicem Moguntini Archiepiscopi implebat, sic interpellauit: Nihil in hoc peccasse patruelem suum, quòd Brixianis rogatus per memoriam Henrici Cæsaris patris sui, qui illam ciuitatem compluribus beneficijs deuinctam habuit, tuendam susceperit cōtra Bergomates & Cremenses, quæ municipia, neq; Papam neq; Cæsarem dominum agnoscerent, sed ob id quoq; gratia potius quàm inuidia dignū videri, quòd nonnullas in Lombardia ciuitates, quæ legitimis dominis destitutis Tyrannos sibi asciuerant, à Tyrannide in libertatem vindicauerit. Ergo Cæsar cum id obtinere quod cupiebat, non posset, alia via Regem adoritur, inimicos illi principes, regno illius vicinos comparans, [a] Fridericū Misniæ, & [b] Othonem Austriæ. Apud illum tantum promouit, vt filiam ille Regi in Boiemiam remitteret, quam sibi adhuc immaturam desponderat, in locū eius filia Cæsaris ducta vxore. Sed & Othonem paulò post huc perduxit, vt Regi negocium de Carinthia faceret, quasi Henricus illam non potuerit in Ioannem filiū Regis sine assensu Cæsaris per sponsalia transferre. Quæ vbi Regi in Italiam sunt nunciata, ex lætitia in tristitiam mutatus, mittit continuò in Galliam pro filio Carolo, vt ci exercitū tradat, vtbibusq; quas receperat, præficiat. Nec Carolus diu in itinere moratus, Papiam ad patrem venit, multa nobilitate Gallica comitatus. Iam enim Philippus, cuius †filia Carolo despōsa fuit, in Gallia regnabat. hinc plerique Galli nobiliores, tum studio demerendi Regem suum, tum etiam officio in Carolum tanquam Regis generum, illum in Italiam prosequebatur. Cura iuuenis ante discessum parris, Allobrogum Principi ceu cognato, & in militia exercito demādata. Sedecimum tum annū Carolus agebat. Reuersus in Boiemiam Rex, dissimulata indignatione, tranquillas ad Cæsarem dat literas, quibus existimationem dignitatemq; suam Cæsari cōmendat, simulq; ei demonstrat, quem in statum Lombardiam restituerit, non ambitione ductus, vt maiestatem Cæsaris apud Italos conturbaret, quemadmodum nonnulli peruersè loquuntur, sed vt rationes eius ibidem confirmaret: cuius rei testem esse Vicecomitem Mediolanensem, cui ipse Cæsar præter alios in Italia fidem habere soleat. Responsoq; non expectato, quantum militum in summa fisci Inanitate cogere potest, aduersus Fridericum Misnensem causa vlciscendæ ignominiæ cogit, improuisusq; ad oppidum Gorlitium in Lusatia situm, quo tunc Fridericus

Luca Florentinorū odio Boiemus se subijcit.

Papia Regem Bohemū agnoscit.

Præconia Regis Ioannis.

Rebellem Ludouicus Cæsar Ioannem Regem declarat.

Treuirēsis defensionē Ioannis suscipit.

Cæsar Misnensem et Austriū vicinos instigat aduersus Ioannem.

Ioannes rebus Italicis filio Carolo creditis domum reuertitur.

† Supra soror dicta, folio 194. Philippus Valerius Rex Galliæ.

Excusat se apud Cæsarem Rex.

Rex Ioannes vlciscitur contumeliā à Misnio sibi illatā capto Gorlitio.

dericus potiebatur, adest, primoq; illud aduentu capit, non ausa multitudine in condita & inermi diu repugnare: capit mox & arcem firmiter munitã corrupto præfecto arcis: deniq; vno tumultuario prælio cum Friderico fœliciter facto, quicquid per oppignorationem alienarũ in Lusatia superiore fuit, id totum recuperauit, filiamq; Iudith sibi redditam, alteri genero multis parasangis dignitate & opibus Fridericum illum superantem depactus est, nempe Ioanni Regis Philippi filio, qui postea in regno Galliç patri successit. Porrò Otho nem nihil tunc moratur, quo minus hostẽ Regis ex professo ageret, nisi quòd auxilia ex Hungaria & Polonia, quç sibi Cæsar comparauerat, nondum præsto erant. vbi dein Austriæ appropinquare illa audiuit, ad populandos fines tam Boiemiæ quàm Morauiæ suos immisit. Duplicatus belli terror, tum Boiemos tum Morauos, non solùm milites scribere, sed dare etiam tributum, quod nuper vt intolerandum ferre detrectabant, cogit, vt tanto iustior exercitus conflari posset. Quo vtrinq; conflato, & in vna castra contracto, occupat Rex locũ in Austria ad oppidum Laua positũ citra Danubiũ. Ar Otho vltra Danubiũ copias suas, per omnes cœnobij Neumburgensis agros propter illarum multitudinem extenderat. Quippe soli Hungari cum Polonis quinquaginta millia hominum impleſſe dicebantur. Eoq; maiori cunctis fuit miraculo, Othonem tam incredibili turba circumdatum, transire Danubium tantisper distulisse, dum primùm Poloni, deinde Hungari retrò vnde venerant metu, an tædio abirent, Othone interim destituto. Rex neminem habens cum quo acie congrederetur, facit impetum in bona Othonis cis Danubium sita, & amplius quadraginta loca vi capit. Quæ illorum munitiora erant, illis Benedictum à Vartemberg, & duos Henrici à Lippa pridem mortui filios, Henricum & Ioannem præfecit, cætera militi in prædam dedit. Hæc vt non minus Cæsari quàm Othoni grauia acciderunt, grauius tamen Cæsar accepit, quòd hoc ipso tempore Bonifacius Pisanus Comes, rem gratam Ioanni Pontifici facturus, Pseudopapam, quem Cæsar suo arbitrio constituerat, ac locum habitandi ei Pisis assignauerat, captum Auinionem perduxerit, in carcere tædio vitæ necandum. Nam eam quoq; rem Ioanni Regi Cæsar acceptam ferebat, inquiens: Nunquam facinus tantum Pisanum Comitem ausurum fuisse, si non Ioannis exercitu, quem in Italia reliquerat, auxilio fretus foret. Bene autem ac fœliciter Carolus patris in Italia vicarius res gerebat, pace & bello: in vtroque tempore prouidus & strenuus aduersus insidiatores & bellatores. Insidiæ ei dum adhuc Papiæ se contineret concinnatæ erant, vt clandestino veneno de vita tolleretur. Veneficus mutum se esse fingebat, & per hoc quasi naturæ vitium, facilè se in aulam, dein per operas suas, quas quotridie promptissimas cocis præstabat, in coquinam se insinuauit. Paschæ dies, & festo & epulis celebris erat, cum ille cibis maturius venenum infunderet, quàm Carolus à solemni sacro rediens ad prandium discumberet. Aulici famis impatientes ad sumendum ientaculum à sacris se abducunt, & omnes qui seorsum ientarunt, mortui à Carolo reperti sunt, inter quos præcipui Ioannes à Quercu, quem pater aulæ Caroli magistrum attribuerat, & Ioannes ab alta Ecclesia, cibi, sicut Symon etiam à Ccycla poculi ministret. Non potuit hac re Carolus non commoueri, eo magis, quòd nullum talem in hospitio suo obuersari oculis viderat, in quem tam nefarij & abominabilis criminis suspitio caderet. Migrat inde protinus in aliam domum, aliudq; prandium sibi adornari iubet. Inter prandendum illò quoque veneficus illi sese ingesserat. Carolus viso adolescente in peregrinum modum detonso, quis nam sit interrogat. Mutum esse aulici respondent, & satis diu in aula officiosissimè diuersatum. Capiatur, inquit, confestim, quisquis ille

Ioanni II. Regi Galliarum filiam despondet.

Otho dux Austriæ ingentem exercitum ex Hungaris & Polonis cõflat.

Dilabitur miles Otthonis.

Prædæ exposita Austria.

Nicolaus Antipapa.

Carolus ritè suo in Italia munere perfungitur.

Venenum Carolo à Viceco. mite instructũ irrito euentu.

est,ac quæstioni & tormentis subijciatur, donec exploratum habeamus verè an fictè sit elinguis. Tortus fari cœpit, authoremq; tanti sceleris Vicecomitem Mediolanensem esse prodidit. [d] Vicecomes ab insidijs falsus,ad vim aper tam animum vertit,Insubriam & quicquid in Lombardia reliquum Cæsar habebat, vnà cum Marchione Ferrariæ, dein Tuscos non minus quàm Florentinos ob amissam Lucam furentes,in arma concitans,eisq; locum ad arcem S. Fœlicis, non longè à Mutina distantem ostendens, ad quem armati omnes conuenirent. Parmæ tunc Carolus cum suis copijs à patre sibi relictis erat, ibiq; maiora indies paterna subsidia expectabat, sed partim locorum distantia, magis adhuc in maximis oneribus quibus Boiemi premebantur, summa æris difficultas impedimento patri fuerunt,quo minus cum subsidio promisso maturare potuerit: instantibus hostibus, ac iam per internuncios id agentibus,vt Mutinenses ad deditionem,aut seditionem perducerent. Consultat per tempus cum suis de summa rerum Carolus.Erant qui censebant, omnino expectanda esse paterna auxilia, ne si quid grauius in prælio intempestiuo accidisset, grauem culpam sustinerent omnes. Porrò alij dicebant,præstare per virtutem in prælio belli fortunam qualemcumq; experiri, quàm Mutinam ope desertam hostibus prodere. Atq; horum sententiam Carolus approbauit: Videbat enim cottidie copias suas augeri voluntarijs Italorum agminibus,vltrò,velut ad referendum gratiam adfluentibus,quòd ita liberè Italos haberet,vt in omnibus ciuitatibus quibus præfuit,suo illos iure,suisq; legibus viuere fineret. Ne igitur tam erga se gratos per ignauiam, imbelliamq; destituisse videretur, præsertim auctus Germano equite, quē sibi propatruus Treuerensis Archiepiscopus submiserat,tollere signa,& contra hostes illa ferre signiferos iubet.Subsequitur ipse antesignanos iusta acie,sed hostibus longè numero impari.Dato vtrinq; pugnæ signo,concurrūt equites pari vtrinq; impetu & audacia,satisq; diu certamen inter se contractum exæquant, quod quidem ita acre inciderat,vt sub Carolo alter iam equus confossus iaceret.In tertio tandem Germanis equitibus adnitentibus,turmas Italorum dispulit & protriuit,capto Aestense Marchione.Quod vbi Tuscæ phalanges conspexêre laxatis ordinibus effusa inde fuga effugerūt.Cæteri pedites densatis Boiemorum scutis, rhedisq; & carris circumdati, amplius sexies mille capti sunt, & præterea mille equites. [e] Hæc tam celebris Caroli apud Lombardos victoria, dic festo diuæ Catharinæ celebrata fuit, cum iam pater eius in itinere esset quod post victoriam quoq; continuauit, vt & filio successum gratularetur,& militibus pro exhibita strenua opera dignam referret gratiam:deniq; vt præsens ex dignitate & conditione cuiusq; preciū captiuis statueret, quos dimittendos censuisset. Quæ dum ille Parmam veniens agit, interim Otho in Austria,nullo ferè negocio sua recuperat omnia.Tanta fuit socordia & negligentia præfectorū,quos vt diximus,Rex bonis in Austria partis præfecerat,vt cuncti simul ab Othonianis interciperentur,nec aliter in libertatem rursus asseri potuerunt,nisi arcibus nobilioribus Othoni restitutis, post mensem septimū quàm capti erant.Tandiu videlicet,Rex in pacandis cōstituendisq; rebus Italicis,animū Parmæ occupauerat, datisq; per alias quoq; ciuitates magistratibus,qui omnes in verba sua iurabant,vnà tandem cū filio Carolo Pragam redierat.Nec enim satis tutum videbatur,salutem adolescentis optimæ indolis, tot & tantis Italorū factionibus mutuisq; inter ipsos seditionibus diutius ibi committere. Nullus autē ordo in Boiemia erat, quē non mirifico gaudio Caroli in patriam reditus afficeret,propter eximias eius animi corporisq; dotes, decora in corpore formæ dignitas,commoda proceritas,virilis firmitas membrorū:Ingeniū liberale,come,& totū ad demerendos homines expositū. fine vllo interprete,siue Latinè,siue Italicè,siue Gallicè,siue Germanicè, siue Boiemicè

Conspiratio tirannorū Lombardiæ aduersus Carolum.

In summa difficultate Carolus constitutus.

Mutinenses sollicitantur ad deditionem.

Diuersæ de pugna ineunda sententiæ.

Carolus aceeptus Italis.

Auxilia surrogat Treuerensis.

Marchio Estensis captus.

Victoria celebris.

Rex certior factus de victoria pergit.

Otto per Regis absentiam amissa recuperat.

Redit Rex cū Carolo filio in Boiemiam.

Multarū linguarum Carolus peritus Boemis verò gratissimus.

miecè sermocinandū esset. Ideireo etiā nullum cuiusq; ei officiū defuit, & reuerentia penè maior, quàm parenti superfuit: quibus ille irritatus, ex Boiemia eum in Morauiam cum vxore Blancha amandauit, & non prius Marchionis ibi personam gerere permisit, quàm fidei sacramentum præstaret, quale præstare consueuit, qui vulgò nunc Vasallus appellatur. Ac mox cura ista liberatus, æreq; ex Iudæis & Christianis suis artibus extorto, peregrè rursus ad suos Lucemburgenses, ad quos perpetuò sua illum trahebat voluptas, profectus est. Inde porrò Auinionem in Gallias Ludouici Cæsaris gratia, post tot minas & iniurias illatas rogantis, vt inter se & Romanum Pontificem Rex pacificatorem ageret. Sed adeò indurucrat Pontifex aduersus Cæsarem, quem vetcratorem nuncupabat, vt nulla prorsus ratione à rigore sententiæ latæ flecti potuerit. Ergo vtrumq; Cæsar odio & bello vndecunq; commoto persequebatur, quasi Pontifex cum Rege in perniciem suam ex composito collusisset. Dum Rex abest, Elizabeth Regina magno Boiemorū luctu extincta fuit, quippe haud secus illam Boiemi atq; matrem obseruabant: quoniam omnibus ad se confugientibus matris affectionem exhibebat, seq; ad moderandam mariti vehementiā sæpissimè interponebat. Tres filios & quatuor filias enixa est: E filijs Premyslaus infans mortuus, Carolus & Ioannes superstites superfuerunt. Viduus igitur Rex Pragam reuertitur, post exhaustum omne viaticum peregrinationibus, conuiuijs, ludis, spectaculis, quæ fine modo vbiq; locorum edebat. Sed postquā domi quoq; ærariū vacuum repperit, ad improbam monetam cudendam animum adiecit. Monetarium apponens, qui ex veteribus bonis nummis, nouos malos recuderet, pusillo illis argento superinducto, cætera planè æreos. Argentum porrò ad nummularij officinam, dum è templis passim auferret mutuari se dicebat, nec vnquā mutuū reddebat, velamentūq; huius sacrilegij hoc illi erat, quòd diceret sacro eiusmodi argento aduersus profanos Lithuanos se abuti. Nam rursus tunc Magister Prussiæ contra illos, atq; item contra Polonos opem Regis imploratum venerat. Sed nullum operæ in Lithuaniæ precium factum, quoniā hyems rigidior inciderat, quàm vt posset ad sustinendū equitem palustria isthic loca gelu astringere, ne eū equo hauriretur eques: castellū tamen idoneo loco ædificari, præsidioq; illud muniri, ad coercēdas Lithuanorū incursiones placuit. In Pomeraniā deinde exercitus ducebatur, vt ea loca, quæ à Vladislao Lokteco Poloniç Rege ibi intercepta erāt, rursus reciperet, denuoq; illa Magistro Prussiæ restitueret. Quo facto ad populandam Poloniam, Rex se cum Boiemis Prutenisq; conuertit, vlturus incommoda, quæ nuper in Slesia euastatis circum Oppauiam agris à Polonis accepit. Vicissim igitur agros circū Posnaniam omni clade peruastat, sine vlla suorum noxa, quia nemo illi occurrere ausus fuit, ne tum quidem, cum ipsam Cracouiam Regni caput obsideret, ea pertinacia, vt iuraret nō antea se ab illa recessurum, quàm portam eius manu sua contigeret, durauitq; in obsidione in tanta frumenti inopia, vt panis buccellatim inter milites helluones distribueretur, quoad tandem Rex Polonus inducias hac conditione impetrauit, vt intra certum diem quadragies mille aureûm nummum repræsentaret. Inde in Slesiam itum, dissidio principum inquietam. Pars enim maior illorum Regem Poloniæ respiciebat, quoniam indidem ex Polonia omnes ferè Slesiæ principes originem ducebant, & quemadmodum ipsi Poloni ita Slesia quoque ab ipsis Polonia tunc cognominabatur. Dissentiebant autem inter se, quòd nonnulli eorum ob imbecillitatem potentiæ Regis Poloniæ ab illo, velut à caduco pariete ad Regem Boiemiç, tanquam ad murum firmiorem inclinandum censerent: iamq; ex illis Opoliensis, Tesnensis, Lignicensis, Brigensis, per voluntariam deditionem eidem Regi mancipio addicti erant. Noluit itaq; Rex de Slesia exercitum deducere, nisi etiam reliquos principes ui,

Marchio Morauiæ creatus Carolus.

Ioannes Cæsari Pontificē conciliare studet sed actum agit.

Regina uiuis excedit.

Liberi Regij.

Monetā adulterinam cudit Rex.

Spoliat templorū thesauros.

Bellum Lithuanicum secundum.

Polonus pacē mercatur à Boemo.

Silesiæ principes Polonorū principum soboles.

Silesij principes omnes Ioanni & Regibus Boiemiæ se dedunt. Anno 1337. festo Palmarũ Vratislauiæ fidelitatis sacramentum præstiterunt.

aut metu in suam redigeret potestatem. Hi autem reliqui principes fuerant, qui in verba Regis Boiemiæ in vrbe Vratislauiensi iurarunt, Henricus Glogouiæ Dux, Ioannes Stinauiæ, Vladislaus Coslouiæ, Ioannes Osuitensis, Conradus Olesnicensis, postremò Dux Zaganensis, & Minsterbergensis. Ex hac tot principum subita abalienatione, tantus metus tantaq; desperatio Regi Poloniæ iniecta est, vt rebus suis diffidens, ad Carolum Regem Hungarorum confugerit petitum contra Boiemos auxilium, si quid illi ante tempus interturbassent. Interea Carolus filius Regis, benè ab omnibus hominum ordinibus in Boiemia audiebat, quòd absente parente, talem se in administrando regno gesserit, vt non solùm à nemine accusari, sed nunquam satis ab omnibus laudari potuerit, adeò numeros omnes rectè administrandi implebat, omnium commodis seruiens, ab omnibus acerbissimam illam exactionem submouens, nullum ipse æs alienum contrahens, factiones & discordias ordinum vbiq; sedans, Regnum deniq; totum à latrocinijs purgans, atq; in primis cum Ioanne Episcopo Pragensi prouidens, vt religio in eodem regno incorrupta seruaretur. Cuius quidem rei Episcopus exactissimum se præbuit custodem, sicut Episcopatus pręterea sui magnificentissimum amplificatorē. Nam duas illi arces, quarum alteri Hersteyna, alteri Vulturna vocabulum, de bonis patrimonij sui redemptas, attribuit. In arce verò Raudnicia, præter alia noua opera, templum diuæ Virginis cum collegio sacerdotum, & iuxta Ptochotrophium excitauit, atq; ita vtrumq; prædijs & agris instruxit, vt tam sacerdotibus, quàm egenis necessaria ad victum abundè suppeditarent. Porrò Carolus vsq; ad fines Boiemiæ patri obuiam prodijt, lætoq; tunc illius vultu exceptus est, quem tamen mox ille immutauit, simul atq; cognouit multò meliore fama esse filium quàm patrem apud Boiemos. Rursus igitur à se, vt suspectum de regno affectando remouendum, & quod vix in naturam patris cadit, filium periculis vitæ obijciendum putauit. Hæc cogitanti, superuenerunt ex Pannonia oratores à [g] Carolo Rege missi, quorum Pontifex Agriensis princeps fuerat, orantes, vt causa dirimendarum simultatum, quæ inter ipsum & Locteсum Poloniæ Regem intercederent, venire in Pannoniam non grauaretur, vtrique videlicet Regi ipse Carolus affinis erat. Nam Ioannis prius sororem in matrimonio habuit, qua intra annum ex partu mortua, filiam dein Locteci superduxit. Vnde pari vtrumque affinem beneuolentia complecti videbatur, eoque promptiùs Ioannes vnà cum filio Carolo, quò inuitabatur, profectus est, reperitq; ibidem Locteсum cum filio suo Casymiro arbitrio Caroli se submittentem. Atque ille auro & argento, arbitris ad persuadendum appositissimis, ita rem transegit, statuens, vt Loctecus summam pecuniæ Ioanni debitam in solidum statim adnumeraret, atque de tota Slesia eidem cum omnibus ducibus concederet. Ioannes vicissim ne amplius titulum Regis Poloniæ vsurparet, neue vllo posthac tributo Loctecum cum posteritate sua oneraret. Huiusq; libertatis redimendæ gratia Carolus de fisco suo, quingentas auri puri libras appendit, quibus gutturnio cum peluе accessit pondo ducentarum librarum, & insuper quinquaginta crateres bellè inaurati, gemmaq; preciosa ex qua bibitur. gemmatum item alueolum, in quo simulachrum pugnæ latrunculis ludimus, adiectæ liberalissimè fuêre. Sed neque filius Ioannis Carolus indonatus abijt. dona erant quæ secum abstulit, equi nobiliores auratis frenis, faleris, sellis instrati, ipse aureo Balteo, cum aurea item pharetra præcinctus, ornamenta strenui militis in Morauiam referebat: neque enim illum parens in Boiemiam adire passus est. Sed breui pòst in expeditionem eum Bauaricam ablegauit, Ludouico Cæsare rursus de Carinthia apud Bauaros suos turbas ciente, dum ex alia in aliam impietatem indecenter ruit. [h] Supra memorauimus, legitimum

Carolus summam ob rectã administrationem apud Boiemos laudem adipiscitur.

Episcopus Pragensis auget Ecclesiæ suæ reditus.

Suspectus patri de ambitu filius Carolus.

Pax inter Reges Boiemiæ et Poloniæ sancita à Carolo Hungariæ Rege.

Preciosissimis muneribus donati Reges à Pannone.

mum matrimonium inter Ioannem filium Regis Boiemiæ, & filiam Henrici Carinthiæ principis contractum fuisse, ipsam Carinthiam dotis nomine matrimonio accessisse. Hanc vt interuerteret Cæsar, induxit maritam mulierem, vt virum de impotentia virium insimularet, ab illoq; diuerteret, offerens ei post diuortium factum filij sui Ludouici nuptias. Nihil impudentius muliere petulante, accusat quoquomodo potest insontem maritũ, illumq; mox deserit, & dotem repetit Cæsaris viribus, quibus ille Ludouicum filium præfecit, quemadmodum Rex suis copijs Carolum.

Auctor diuortij Cæsar inter coniuges.

Qui nõ longè à Ratisbona hostem inueniens, loco munitissimo castra posuit, quæ carris præterea, fossisq; & lorica præmunijt, vt eò faciliùs multitudini resisteret, ne inuitus alieno tempore pugnam iniret, quanquam ad dimicandum ita paratus, vt cum hostes in pabulatores tantùm facere impetum soliti essent, ipse prior aciem pro castris instructam, illis vno, altero, tertio die ostendit quietè semper stantibus, certaminis ne periculo cõmotis, quia cum loco etiam impedito sibi pugnandum videbant, an quia consilium Austriæ Principis illis placebat, consulentis, vt eum integro adhuc exercitu ipsum caput potiùs, nempe Regem Ioannem de improuiso peterent. Nec enim nisi capite contrito malorum finem fore. Traiecto igitur Danubio, ne Carolus abeuntes insequi posset, partim aqua partim terra Lincium se conferunt, vt inde per montes se in Boiemiam insinuent.

Carolus bello Bauarico contra Cæsarem à patre præfectus.

Acies bene instructa à Carolo.

Sed nunquam non Ioannes ad arma cum suis accinctus erat. Itaq; nondum montes transgressos, in turpem fugam hostes compulit: qui in plano rursus coacti in Carinthiam rendebãt, in qua iam Carolus aderat, Ioanni fratri suo suppetias laturus. Hic demum ad manus ventum atroci & ambiguo prælio, ex quo tamen pax inter Cæsarem & Regem consecuta est, hac lege, vt filius Cæsaris sibi Carinthiam haberet, quando vxorem quoq; alienam habuit: & Ioannes Regis filius in solatium ademptæ sibi coniugis, vt eam regionem quæ Tyrolis nuncupatur, obtineret. Idem mox Ioannes procreato ex concubina filiolo, calumniam vxoris de impotentia apertissimè confutauit.

In Boiemia Cæsariani cæsi, in Carinthia bellum suscitant.

Pax facta.

Ioannes cõtentus Comitatu Tirolensi.

Cæterùm Carolus in Italiam solitis tunc seditionibus tumultuantem, se contulit, stipendioq; illic potiùs, vt Dux tamen meruit, quàm vt domi sine armis priuatus viuens paterno conspectui ingratus appareret, nouis præsertim nuptijs patre irretito, quas sumptuosissimas cum Beatrice filia principis Borboniæ in Gallia concelebrauit. Rursusq; ad extorquendas pecunias deflexus, nouum in Boiemiam vectigal inuexit, nullo rerum promercalium genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret: vocauitq; Germano vocabulo, nam Boicmum non inueniebat, Vngelt, quod vacuum pecunia faceret marsupium.

Carolus militat in Italia.

Ioannes Beatricem Borboniã coniugẽ ducit.

Vngelt vectigal nouum.

Sed hoc eius factum Boiemi in hunc diem laudibus prouehunt, quòd Tabularia in regno instituerit, in quibus tabulæ, hoc est, actus publici, instrumentaq; & literæ emptionum, venditionumq; continentur, vt secura suorum bonorum cuilibet liberaq; & perpetua esset possessio, quippe summi magistratus tabulis custodes adhibentur. Tactus aliquando tandem etiam religione, miratusq; vitam Carthusiensium asperam, per quam corpora castigarent, in potestatemq; redigerent suam, ne in sensum reprobum caderent, Carthusianos nunquam antea in Boiemia visos, Pragam condito illis templo, & benè dotato adduxit.

Archiuum Regni instituit.

Carthusienses sodales Pragã inuehit.

Quo tempore Beatrix vxor filium ei peperit, cui ipse nomen Venceslai indidit, atque ei statim Lucemburgam pro portione hæreditatis attribuit.[1] Qui deinde vxore de Brabantia ducta, factus est Brabantiæ princeps.

Venceslaus Ioannis F.

At Carolo fors vltra vota etiam fortunata se obtulit. Laborabat Cæsar Ludouicus pedum vlceribus, quæ cancer sensim rodebat, carnes surarum pauxillatim deuorans, nec vllis medicamentis cedens, quemadmodum nec ipse de impietate sua cedebat, licet à tertio iam Romano Pontifice ad pietatem recipiendam paternè inuitatus. Ergo

Ludouicus Cæsar phagedena laborat.

postremum ei obtigit. Ceciderant autem cum eo ex Proceribus, Henricus Petri Rosensis filius, & Ianus Lichtembergus, ac præterea ex equestri ordine strenuissimus quisq;. Egrę verò Carolus, Lotharingo & Flandro circum se occisis, & ipse iam saucius euasit. Huic Rex Angliæ, corpus patris ad sepeliendum vbicunq; placeret tradidit. Placuit Lucemburga, illoq; & illatus, & Regia pompa cōditus est, Boiemis diem diui Ruffi, quo die pugna fuit, vt tristi omine infamem execrantibus, qui alterum videlicet iam Regem bellicosissimum illis abstulerit, prius Othogarum, nunc Ioannem. Quanquam non defuerant, qui illa nescio cui fatali legi attribuerent, quæ vt vitæ simili vtrumq; alligauerit, ita per mortem quoq; similem illos coniunxerit. Pariter enim vterq; laudis ex bellica virtute appetens erat, pariq; audacia in periculis confidens, pariter item mortem pro gloria contemnens, nec nisi in vltimo bellorum actu vterq; à fortuna destitutus.

Ioānes Lucemburgi sepultus

Cōparatio Regum Ottocari & Ioannis eodem nurus genere.

[a] *Fridericus designatus Cæsar contra Carolum.*

[b] *Ottho venustus Alberti Cæsaris filius dux Carinthiæ & Austriæ.*

[c] *Petrum Coruatium Reatinum Franciscanum Pontificem Romæ crearat Ludouicus Cæsar, nomine Nicolai quarti tradito. Eum Corbanensem alij nominant. Hic Ioanni Papæ 22. Auenionem deductus à Pisanis, triennio pòst culpa deprecata honesto obijt carcere. Hic Ludouicum Romæ coronauit Anno 1328. die Pentecostes.*

[d] *Vicecomitibus se coniunxerat & Robertus Rex cum Scaligeris, Carrarijs, Passerinis, & Estensi Marchione cum Populo Florentino.*

[e] *Referunt historici infæliciter tunc præliatum, Boemos tota penè Italia reiectos solum Parmam Mutinam & Regium tenuisse.*

[f] *A strage Crucigerorum auertisse quidem Bohemos & Silesios in maiorem Poloniam irrumpentes Regem Vladislaum, ait scriptor Polonus: at quæ noster narrat Cachinno omnia excipit.*

[g] *Carolum Regem Hungariæ arbitrum fuisse consentiunt omnes, sed Bonfinius & Crommerus Casimirum affuisse dicunt, quia Loktecus obierat, anno 1333. Hæc gesta sunt anno 1335. in arce Vuissegrado Hungariæ.*

[h] *Extincta stirpe ducum Carinthiæ, Ioannes Henricus filius Regis Ioannis, Margaretham hæredem duxerat Henrici filiam, quæ pertæsa mariti de frigiditate eum accusans, eo repudiato Ludouico Marchioni Cæsaris filio nubit, è quo Menhardum suscepit: at vtroq; mortuo tertiùm nupsit Rudolpho Alberti II. filio, & ita ducatum cum Comitatu Tirolis Austriæ tradidit, Anno 1360. Constituit gymnasium Viennæ à patre Alberto inchoatum, & à fratre Alberto absolutum.*

[i] *Venceslaus duxit filiam Ioannis tertij ducis Brabantiæ, qui cum Ludouico Comite Flandriæ affine de Ducatu certans, vitam quoq; amisit. Vilhelmus Ludouici Cæsaris filius factus Hollandiæ Comes, circa annum 1343. Huic sine prole ex testamento successit Albertus frater, cuius filiæ duæ Hollandiæ, Phrisiæ, Zelandiæ, Hannoniæ hæredes nupserūt Ioanni duci Burgundiæ, & Venceslao Ioannis filio duci Lucemburgi & Brabantiæ. Nati erant tam Vilhelmus quàm Albertus dux Straubingēsis ex Margaretha Vilhelmi III. Comitis Hollandiæ filia, licet hanc Ioannam dicant Venceslao Regi Caroli filio nupsisse. Erratum in Venceslai nomine.*

[k] *Henricus à Virnberg Episcopus Moguntinus Carolo non suffragatus licet illi Pontifex Gerlacum Nassouiæ Comitem substitueret.*

[l] *Exclusus fuit Aquisgrano licet cum Electoribus adueniret Carolus.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER VICESIMVS SECVNDVS.

Carolus xxxj. ætatis anno regnum Boiemiæ iniit.

Pius erga Deũ.

Ioannem fratrem Morauiæ Marchionem creat.

Aedes sacras ædificat.

Mmnes facilè ante se in Bolemia Reges *Carolus præcessit, non solùm dignitate, quam nouam in regnum cum Cæsareis insignibus primus ipse inuexit, sed etiã gratia & fauore apud cunctas viciniores nationes, propter eximias suas ac verè Regias virtutes. Atq; vt à pietate incipiamus, qua à prima statim pueritia ita imbutus est, vt perpetuò illam dein vitæ tempore custodierit tanto studio, vt primus Cesarum nonnulla Euangelia, etiam scripto interpretatus sit. Regnum verò ingressus, nõ aliunde regnandi auspicium, quàm ab operibus pietatis cœpit. Ioannem enim fratrem suum à Ludouico Marchione Brandemburgensi, per summam vim & iniuriam ex Tiroli regione pulsum, Morauiæ confestim vt Marchionẽ præfecit: veteri Pragensi templo, cui & decor & amplitudo deesse videbatur, noua fundamenta circumposuit, decimamq; argenti partem ex montibus Cuthnensibus prouenientem, pro ædificio futuro assignauit. Intereaq; viginti quatuor ministros templo assiduos, quos ideo Mansionarios vocabat, constituit, illisq; largos sumptus destinauit, vt die noctuq; Deo hymnos & laudes psallerent, cum paulò ante opibus adhuc priuatis, sacellũ elegantissimum, in eadem arce Pragensi, permissu patris, sub titulo Omnium sanctorum ædificauerit, lecto in id descriptoq; cœtu sacerdotum honestissimo. Et ad cumulandam Ecclesiasticam Pragæ dignitatem, Episcopum Pragensem nomine Arnestum, in contumeliam metropolitis Moguntini, qui Carolo aduersas partes fouerat, Archiepiscopum à Clemente Romano Pontifice creari, ac scholas insuper publicas instar Partisiensium erigi procurauit. Mox deinde ab Archiepiscopo suo, vnà cum vxore Blanca coronari, corona quam ex auro & vnionibus fieri iussit præciosissimam, in maxima hospitum clarissimorum celebritate voluit, atq; omnes hospites magnifico epularum apparatu, & insigniores præterea muneribus prosequutus est. Sic enim ad liberalitatem propensus erat, vt sæpius etiam vltrò ad accipiendum prouocaret eos, quos munificentia sua dignos putauit, cum interim subditos nullo tributo, nisi iure sibi debito oneraret, illudq; receptum non in sumptus superuacaneos & inutiles, sed ad redimendas arces à parente proceribus obligatas conuerteret, vt tum fecit, cum aurum coronarium in ipsa coronatione accepit, totum id ad creditores, qui arces possidebant, transferens, vt ex suis potiùs, quàm ex alienis fructibus & censibus viueret. Hinc in re familiari constituenda valde prouidus, ne quem arcibus, vectigalibus, aurarijs, argentarijsq;, agris denique suis procurandis præficeret, nisi eum qui diligenter, perspectè, vtiliter fungi sciret officio suo, ne quid per vllam socordiam aut imprudentiam eorum omitteret, quæ ad tuendam rem familiarẽ, eandemq; amplificandam deseruirent. Horum solertissimus habitus est Theodoricus professione Monachus, qui Monasterium Cisterciense, in quo œconomus fuit, plurimis debitis multo tempore impeditum atq; exinanitum, sic sua dispensatione expeditum, refertumq; reddiderit, vt nunquã antea vberius fuerit. Hunc Carolus ad se accersitũ, adeò tenui arci præfecit, vt qui prius illi pręfuerũt, ex annuis illius prouẽtibus nec se ipsos, nec familiã alere potuerint, sed necesse erat ex vicinis arcibus cõmeatũ suppeditare. At Theodoricus breui ostendit, in sterili quoq; arce,

Episcopatũ in Archiepiscopatum euehit, & gymnasiũ condit An. 1370.

Ernestus I. Archiepiscopus Pragæ.

A suo coronatur Archiepiscopo Rex.

Liberalis.

Redimit arces pignori depositas.

Bonus œconomus.

Theodorici monachi industria in administratione rei familiaris.

arce, nihil æquè copiæ, largitatiq; frugum & pabulorum conferre, ac ipsum præfectum, si laborem, sedulitatemq; & curam propriam, nõ autem alienam fideliter adhibuerit. Ac vide hominis solertiam: dedita opera Carolus ad arcem illam cum satis frequenti comitatu improuisus venerat, præmisso indagatore qui penum Theoderici exploraret, in quo summa inerat penuria. ei Rex aduenienis iniungit, vt pro domestica copia subitũ appararet ientaculum, gallinas ille & anaticulas ex chorte obuias, pro mensa Regia obsonat. Cæterùm vt ventres præterea tam multos eadem celeritate impleat, hoc subitò excogitat, vt gregem suum, proximè aream se pascentẽ inuadat, nihil à singulis suibus præter aures & caudas, tanquam membra coco ad celeriter coquendum habilia detruncans, illaq; variè condiri, ac largè hospitibus omnibus apponi iubens. Admirante Rege vnde tantum petitæ offæ, & inexpectatæ? ostendit illi Theodericus truncas sues, absq; vllo totius gregis detrimento offas illas instruxisse. Atq; ille vultu læto subridẽs, Serue, inquit, bone, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Fecitq; eum statim ærarij quæstorem, tanto rerum suarum quæstu, vt ex eo redundaret, non solùm ad liberandas arces æri alieno obnoxias, sed ad nouas etiã comparandas & condendas. eiusq; erga se meriti suo tempore Carolus memor, Theodericum primo Mindensem, deinde Magdeburgensum creat Pontificẽ. Subit tandem memoria quoq; vlciscendæ iniuriæ, quam Ioanni fratri ex Tyroli contra fœdera pulso, Ludouicus Marchio Brandenburgensis intulit. Sed hæc vltio regionẽ ipsam potiùs & incolas, qui congredi audebant, (nam Marchio aberat) persecuta est, ferro, igne, cæde, vt cæsis in illa nuper Boiemis sanguine vlcissim Germanorum parentaretur. Cæterùm aduersus ipsum Marchionem, qui rebellis esse, Germaniamq; turbare contra Carolum nõ cessabat, alia ratio est inita. Nec enim iam dignum illum esse Carolus iudicauit, cum quo ipse cõtenderet, sed æmulum illi excitauit, qui se[b] Valdemarum Marchionem, cuius nomẽ apud Brandemburgenses valde gratiosum erat, diceret, rumoremq; de morte sua sparsum, nõ solùm peregrinatione sua longinqua, sed ætate, formaq; & statura insuper refelleret. Nam ijs omnibus haud dissimilis in Valdemarũ fuit: denlq; à Brandemburgensibus, non alius quàm legitimus Valdemarus creditus, tantoq; vulgi fauore quà ibat exceptus, vt ei complura castella & municipia sua sponte aperirent. Accessit mox frequens nobilitas, postquã Albertus & Ioannes Comites Megapolienses Praga domũ reuersi sunt, cum ampliore quàm exierant dignitate: ambos enim Carolus ad principalem honorem extulit, vnam hanc beneficij gratiam tacitè exigens, vt Valdemaro in asserenda, quam vocant Marchia adiutores se præberent, quod quidem Albertus sedulò præstabat, tamq; grauis Ludouico Marchioni ingruebat, vt extremũ ille à Rege Daniæ affine suo auxilium cogeretur implorare. Danus, traiecto classe mari, Vandaliam Alberti, iuxta mare sitam, latè peruastare incipit, sed occurrit illi per tempus Albertus, magnaq; cum strage alios Danorũ cædendo, alios mergendo, ad classem illum redire, & inde fugere compellit. Nec Valdemarus in Marchia feriatur, vel in recipiendis, vel in præsidijs firmandis, quas recepit arcibus & oppidis occupatus, planè bellissimè Marchionem eum, qui fingebatur, se simulans. Id verò Ludouico grauissimum ad tolerandum erat, quod ipsorum etiam principum, ille, vt ipse dicebat nebulo, mentes, oculosq; adeò hebetaret, vt nec iudicium, nec veritas apud eos valeret. Cuius igitur discrimini se offerre, quàm tale ludibrium diutius ferre, destinauit: atq; omnes copias, quas ex Bauaria, Carinthia, Styria & alijs mediterraneis locis, tum etiã ex maritimis ciuitatibus cogere potuit, ad oppidum Francforrũ contraxit. Quibus ne Valdemarus succumberet, apertè tandem Carolus, nihil sibi ad celeritatẽ opis ferendæ reliquũ fecit. Habuitq; in castris suis Archiepiscopũ Magdebur-

Lepida historia.

Theodoricus monachus erario præficitur, postea ad Episcopalè dignitatem euectus.

Bellum contrà Ludouicũ Marchionem Brandeburgicum.

Valdemarus suppositius Marchio.

Anno 1349.

Comites Mekelburgenses in principum ordinè asciti.

Daniæ Rex Ludouicum Marchionem iuuat contra Mekelburgensem.

Ludouicus extrema contra Valdemarum tentat.

Fascinũ obduxit oculis Valdemarus.

Opem fert Carolus Valdemaro.

gensem, Rudolphum Saxoniæ, & Albertum Megapolensem principes, ac Comitem Anholtum. Castra vtraq; vno minus milliari à se distabant, prompto ad congrediendum Ludouico, si Duces militiæ eius ad dissuadendā pugnam obuiam non processissent, quasi miseratione permoti, futuræ tot vtrinq; nobilium, in tanto vtriusq; exercitus apparatu, cædis, eiusq;, quod omnium indignissimum est, ob vnius Latrunculi impudentem audaciam subeundæ, quem alia paulò pòst ventura pœna illo digna maneret. Sed hæc duces, Carolo gratificantes, à quo erant corrupti, dicebant, qui iure suæ ipsius conscientiæ metuebat, ne ipse reus apud Deum eius sanguinis efficeretur, quicumq; in prælio, si ad manus ventum esset, funderetur. Tanquam huiusce prælij autor Ludouicus de tanta spe, quantam animo concepit, præter opinionem deiectus, sententiam retinendi per se Marchionatus mutat, illumq; ad fratrē suum Romulum, ita nominatum, quia Romæ natus erat, transfert, ipse in Bauariam reuersus. At Carolus superiorem, inferioremq; Germaniam peragrans, ab omnibus Imperialibus ciuitatibus, magno cum honore & lætицia propter singularem eius humanitatem, comitatemq;, & summam in rebus statuendis, discernendisq; integritatem, atq; æquitatem excipiebatur, debitumq; sibi ab illis sacramentū, quemadmodū paulò ante ab ipsis quoq; principibus accipiebat. Deflectens inde ad Palatinū Rheni principem, viduitatis ibi oblitus, cum Anna eius filia matrimonium contrahit, atq; ibidem apud socerum nuptias concelebrat, promulgato ad cæteros principes omnes edicto, vt Herbipolim ad diem certum cōuenirent. In conuentu de expeditione in Italiam facienda, coronæ Cæsareæ induendæ gratia, actū & conclusum est, vt post mensem sextum primo vere illa iniretur. Hic rursus inquietus Ludouicus, vt impediat Carolo transitum per suas prouincias in Italiam, subsessores viarum comparat, quasi illi manu insidiosa Carolo repugnare possent, quem ipse robustissimo exercitu lacessere supersedit. Hanc igitur eius nimis pertinacem aduersus potentiorem se rebellionem, Palatinus tandem authoritate sua, tanquā ætate maior gentilis (ex eadem enim gente & familia Palatini cum principibus Bauariæ sunt) hoc consilio sedauit. Consueuerant Cæsares insignia Cæsarum cum sanctis quibusdam reliquijs apud successores deponere, quæ tunc omnia Ludouicus post obitū patris in sua potestate habuit. Gladius magni Caroli erat, Lancea Christi, dextra portio S. Crucis, cum vno clauo & mappa, qua vltima mensa Domini strata fuit, non magni videlicet cuncta precij apud talium rerum contemptores: at apud Christianissimum Carolum in tanto precio posita, quanto nulla res profana vel preciosissima. Proin consilium Palatini fuit, vt Ludouicus nactus reliquiarum tantum æstimatorem, illas pro redimenda pace, quietaq; Marchionatus Brandeburgensis possessione permutaret: quod vbi ille fecit, Carolus sine vlla cunctatione illum vestibus Marchionis, & ornamentis solemniter inuestijt, comitemq; in Italiam cum ipso Palatino socero suo habuit. Cum Mediolanum venisset, ferreamq; ibi ex more coronā induisset, præstò ei fuerant omnes Lombardiæ principes, & ciuitatum magis insignium ciues, ingenti alacritate in verba eius iurantes, vt quem pleriq; ab ipsa adolescentia nouerant, egregiè Lombardiam paterno adhuc auspicio administrantem tam virum quàm adolescentem, Cæsarem quàm priuatū, sua iam quàm olim aliena authoritate meliùs administraturum sperabant, mansitq; cōplures Mediolani dies à Vicecomitibus lautè cum suis habitus. Inde Pisas se contulit, adfluentibus vndiq; ex Aetruria legatis, qui se imperata facturos obedienter dicerent, extra Florentinos, qui nescio quā immunitatem & libertatē prætendebant. Horum agros milites prætereuntes, intactos non relinquebāt, cum alijs in locis vsq; ad ipsam Vrbē, ab omni maleficio sibi tēperarent. Vrbē Carolo ingredienti, populus Romanus vniuersus lætissimus occurrit, eo obsequio,

Detrectat pugnam Carolus ne reus agatur sanguinis effusi ob defensionem personæ Marchionis.

Ludouicus Marchio bellorum pertæsus fratri Ludouico Romano quod Romæ esset matre coronata in lucē editus resignat Marchiam.

Germaniā peragrat postulato iuramento.

Carolus ducit Annā vel Agnetem Ruolphi iunioris Palatini filiam.

Profectio ad coronationē instituta.

Opera Palatini Ludouicus Marchio Cæsari reconciliatur.

Clinodia Imperij Carolo tradita.

Marchionatus inuestitur Brandeburgensis.

Mediolani coronam accipit ferream.

Anno 1354. 6. Ianuarij.

Carolus Romā venit.

quio,quod præstari nonnisi legitimis dominis solet.Nam ita iam Romę summus Pontifex propter diuturnam sui absentiam fastiditus iacebat,vt eo contempto,plebs sibi Romana deligeret,qui Regia potestate ciues regerent. Ausus deniq; publicus illorum scriba Tyrannum apud illos agere eum hoc titulo insolentissimo:Nicolaus seuerus & clemens,libertatis,pacis,iustiti æq; Tribunus,ac sacræ Romanæ reipublicæ liberator illustris. Quanquam hunc illustrem liberatorem Carolus deinde captum in Gallias ad Pontificem deduci iusserit.Tum verò à duobus Cardinalibus Romam ad coronandum missis,vnà cum vxore Anna coronatus,& Augustus appellatus est.Instant Romani,vt Augustus vrbem Augustam,tanquam hæreditatem suam iure inuadat, aut Romanos in antiquum statum restituat.Deliberaturum se ille respondet,Vrbeq; per venandi simulationem egressus, in castra tetendit, seuerissimum inde mandatum dans, vt finem tandem Romani mutandis innouandisq; dominis imponāt, memores sacramenti apud Romanum Pontificem semel depositi:illud si violatum iuerint, aut si Legato etiā Pontificis rebelles fuerint, perfidiam se illorum armis persecuturum minitatur. Similes minæ Præfectis renunciatæ, quos Cæsar Bauarus per Aemiliam & Picenum regionibus Pontificis præfecit, si ciuitates Pontifici suas vltrò non reddidissent. Paruerunt cæteri præter Ordelaphos, qui de Cesena & Foroliuio à milite deturbati sunt. Constitutis ad præsens in Italia rebus Carolus, vel armis vel iure, non sine Bartolo Saxiferrato, iuris illa ætate peritissimo, quem in aula sua liberaliter habuit. Ac iam à se dimissis auxiliaribus copijs omnibus, discessum inde cum Boiemis & Morauis parans, magnis precibus à Francisco, cui Gambacurta cognomen, ex familia Pisanorum validissima, rogatur, vt Pisas ad diuerticulum sibi notum, & nuper haud ingratum diuertat. Nihil mali suspicans, Pisas remeat, & in domo Prætoria publico hospitio accipitur, cum summa eorum qui cum Francisco conspirauerant perfidia, qua mox ad opprimendum hospitem Cæsarem vsi sunt. primò ignem multa nocte Prætorio subdiderunt, cuius magnitudine propè fuit, vt Cæsar cum Anna coniuge amburerētur, oportunè Regiæ custodiæ assueti, ambos penè seminudos subductos, in alium securiorem locum deduxerunt. Nocturna fraude non succedente, posterà statim luce palàm cum armatis in forum descendunt, & ad popularem tumultum concitandum exclamant, Cæsarem non vt hospitem, sed vt manifestum incendiarium vrbem subijsse, vt illam combustam Florentinis hostibus tradat; si ipsi tempus tradendi illum non acceperint. Diselnsis ponte fluminis hospicijs Boiemi & Moraui, qui cum Cæsare venerant, tenebantur; eaq; res longè maximam dimicationem attulit, dum Pisani transitum pontis Boiemis prohibere, & illi vicissim illum vi superare conantur, vt domino & Regi suo, obsidione in hospitio Ioannis Episcopi Olomucensis (quo Arnestus quoque Archiepiscopus confugerat) laboranti, succurrant. Pro Pisanis multitudo erat, sed incomposita, & inordinata. At Boiemis quantum de numero detrahebatur, tantum animi virtus, nobilitasque & vsus militiæ supplebat (maior enim illorum pars ex proceribus & equestri ordine constabat) equestri denique procella victoria parta est, Pisanorum multo sanguine ex vtraque pontis parte cadentium antequam Franciscus caperetur, & eo capto, cæteri per tecta & templa dissiparentur, vetante Cæsare dissipatos insequi, sed confestim Francisco torqueri iusso, vt conscios æderet, atq; authores tanti sceleris proderet. Authores Florentinos nominauit, ac satis multos conscios. Sed de sex tantùm Gambacurtis supplicium sumptum, reliquis vita condonata, non gratuitò, sed pro auro præsenti, ex quo militibus donatiuum distribuit, cum antea Czenconem Lyppensem, Henricum Gradecensem, Benedictum Colouratum proceres Boiemos, mox item Mora-

Margin notes: *Prostrata Romæ Pontificis authoritas versinis & Columnijs factiones alentibus.* — *Nicolaus Augustum se dicit & instauratorem Romani Imperij.* — *Romanos in Pontificia confirmat fidelitate.* — *Bartolus de Saxo ferrato iurecōsultus eximius.* — *Inuitatur Pisas à Francisco Gambacurta.* — *Insidiæ vitæ Cæsaris struétæ.* — *Armis oppetūt Pisani Cæsarē.* — *Pontem Boiemi occupant.* — *Pisani cæsi Franciscus captus.* — *Florentini insimulati diarum archi tecti.* — *Premia proceribus data.*

uos, Zdenconem & Benedictum Lomnicios, Smilonem Dubrauitium, Vilhelmum Gemnicium balteo militari cinxisset, torquibusq; aureis illos adornasset. Sacrarum reliquiarū inter ista non immemor, sed cum audisset, corpus diui Viti à Regibus quondam Lombardiæ sepultū Papiæ iacere, Oratores suos ad Senatum Papiensem mittere haud procrastinauit, qui vehementer illum, etiam atq; etiam orarent, vt honoris sui gratia, corpus illud sibi donaret. Hoc sibi gratius nihil fieri posse, quàm vt integrum corpus eius diui assequatur, quem Boiemi pro numine tutelari colant. Facilè Papienses voto Cæsaris subscripserunt. Cui per Alpes transeunti, maior etiam quàm rumor erat, ædificiorum strages ex terræ motu facta, oculis occurrebat, ruinis, ruderibusq; passim obuiam iacentibus, quæ sacra, profanaq; loca miserè cum ipsis etiam hominibus prostrata suggerebant. Aderant & superstites multi, casum suum magno cum gemitu deplorantes. Horū alios consolando, alios opem illis pollicendo, alios subsidium statim eis ferendo Carolus confirmabat. Veniensq; Pragam, nouum velut genus vitæ instituit, splendidius videlicet quàm antea, tum à sumptu, tum à cultu, & ab omni apparatu, non qui ambitionis, sed maiestatis potiùs terminos prolataret, quę cum à magnitudine nomen deducat, magnū honorem, magnamq; reuerentiam requirit, vt conspicua, & monstrabilis habeatur, quod sanè absq; ornatu, cultuq; tam rerum quàm homnū magnifico contingere haud potest. Ergo eius hoc præcipuum ornamentū fuit, vt in aula sua ornatissimos principes haberet assiduos. Ex domesticis Archiepiscopum cum Olomucensi, & quem nuper creauerat Lytomysliensi Pontificibus, quibus mox Brandemburgensem & Misnensem Præsulem adiecit, vt Archiepiscopum Pragensem respicerent. Ipse verò Saxoniæ Dux occupata iuxta pontem Pragensem, de consensu Caroli, area, domum sibi à fundamentis excitauit, præter cætera, viuarijs vitreis, vsq; ad supremam contignationem subductis, vt pisces in illis natantes, commodius à prætereuntibus conspici possent, adornatam. Fridericus item Burgundiæ princeps domum sibi insignem Pragæ ædificauit, cui sacellnm diui Martini coniunxit, Nonnulli autem Ducum ædificatas domos mercabantur, vt in suo potiùs, quàm in alieno Pragam sæpissimè venientes, habitarent cum eo Cæsare, qui cum illis seria, iocosq;, qui venationes & conuiuia, non minore familiaritate quàm liberalitate & comitate exercebat: omnes enim iucundè & honorificè appellabat, largitor bonorum in illos & honorum. Ad hæc quantum ipse magnificus in excitandis operibus magnis sumptibus, vel sola Praga abundè potest declarare, cuius magnitudine non contentus, alteram tantam Pragam de integro condidit, diuisis areis, positisq; domorum de suo insulis, vt ad illas plateæ, viciq; & forum dirigerentur, vocauitq; nouam ciuitatem, nouis illam templis, nouisq; sacerdotijs, & omnibus rebus vitæ necessarijs instruens. Nam & quos vocant Canonicos regulares, & Carmelitas, & Ambrosianos, & Augustinianos, per singula contubernia distributos in illam inuexit. Legit item seorsim contubernales, qui se Sclauos cognominabant, authorem religionis suæ diuum Hieronymum cientes, quem hoc nomine Carolus peculiariter veneratus est, quòd in Illiria natus fuerit, vnde Boiemi originem trahunt. Mox sub nomine Caroli collegium præterea sacerdotum constituit, & alterum ad diuum Apollinarem, ex doctoribus sacerdotibus, qui alios quoq; sacras literas docere possent. Ab vtroq; non longè abest arx Vicegradensis, quam ille denuò muro, propugnaculis, crebris turribus cinxit. Quanquam vna illa turris quam ponti Pragensi superposuit, facilè alias vincat omnes, decore, elegantia, artificio. In hoc verò maximè etiam salutarē subditis dixeris, quòd in tanto prædonū, latronumq; metu vbiq; scatentium, hanc salutis omniū inierit rationē, vt Regnū in duodecim regiones diuiserit, singulisq; idoneos viros pręfecerit, inter alias

Reliquias S. Viti à Ticinensibus impetrat.

Terræmotus circa Alpes.

Magnificentiæ studet Carolus ex Italia reuersus.

Aula splendida tam præsulibus quàm principib. referta.

Saxoniæ Dux domū extruit Pragæ.

Dux Burgundiæ identidem.

Carolus nouā Pragam cōdit.

Monachorū cōtubernia adducit.

Hieronymiani.

D. Hieronymum veneratus est Carolus.

Collegium Carolinum.

Vicegradū reparatum.

Turris ad pontem Pragensem.

alias iurisdictiones permissa illis potestate inquirendi, & puniendi quoslibet latrones. Ipse adeò illis infestus, vt sæpius de via ad receptacula illorum deflecteret, nec nisi loco expugnato, ad solumq; diruto, ipsis verò raptoribus, tum nobilibus tum ignobilibus in sublimè per arbores suspensis, inde abierit. Sanxit præterea graues in eos pœnas, qui à regula Catholicæ fidei, viaque deuiarent, commotus reditu Dulcianorum hæreticorum, & flagratorum, qui flagris dorsa cædunt, intus vitijs intercutaneis bulliunt. Ne igitur vtrique sanctum gregem sua contagione polluerent, partem eorum igne combussit, cæteros de sententia Arnesti Archiepiscopi perpetuò exilio relegauit. Eiusdem Archiepiscopi auspicio, ad tertia matrimonij vota transijt, assumpta in vxorem Anna, [e] Ducis Suidnicensis filia, quæ ei Suidnicium in Lusacia, cum toto territorio pro dote attulit. Benè autem & prior Anna venerat dotata, complures in Bauaria arces, oppidaq;, & inter illa Salispachum marito relinquens, cum vna filiola, quam postea Carolus principi Austriæ elocauit. Opportunitas plerisque principibus adesse visa est faciendæ expeditionis in Asiam, ad recuperanda loca Sarracenorum manu Christianis adempta, propterea quòd hostium tunc vim maximam pestis exhauserat. Aliorum igitur instinctu Princeps Saxoniæ, qui Carolum familiarius coluit, in hunc modum eum blandè compellat. Ab hinc inquiens annis amplius centum nullus Cæsar extitit, cui tanta facultas recipiendæ Hierosolimæ oblata fuerit, quanta tibi Cæsar adest. Singulis enim priorum aliquid defuisse, alia quidem alijs, cæterùm omibus pecuniæ, quæ sunt nerui belli. At te non solùm stipendiario ære abundare videmus, sed validissimarum præterea gentium præsidijs instructissimum esse: quippe cognatione Galliæ Regem, affinitate Pannoniæ attingere, cum Polonis amicitia & fœdere coherere, Boiemis autem Germanisq; & Italis cum potestate & imperio præesse: ita vt nemo dubitare debeat, si ad hanc tantam facultatem se voluntas proficiscendi in Asiam adiunxerit tua, quin illam pro speri successus prosequuturi sint. Ad hæc Carolus ait. Quoniam id accidit, quod mihi iam pridem maximè optatum fuit, vt vobiscum de expeditione transmarina conferrem, quæ vtique susceptu, quàm confectu multò facilior est, vt satis ex aliorum Cæsarum euentibus, qui ante me hanc fortunam tentarunt, liquet, quibus videlicet hoc euenit, vt post multa etiam secunda prælia facta, postque multas receptas vrbes, quæ sine magnis viribus & opibus contingere non potuerunt, ad extremum tamen alij eorum à militibus per seditiones tumultuantibus deserti sunt, alij vix cum decima exercitus parte domum reuertebantur: Fridericus verò Cæsar ibidem perierit. Omnes denique bona in oriente parta, citò amiserint, hostibus statim à discessu Cæsarum illa recuperantibus, cum miserando Christianorum exitio, quos in præsidijs relictos, vis & furor hostilis immanissimè interficiebat. Sed nec hodie alium futurum exitum se videre, etiamsi, Hierosolima recepta fuerit, quàm vt illa manibus protinus elabatur, si de proximo non aderit, qui illam cum imperio tueatur. Nam qui modò imperat Græculus, ex eadem qua plerique maiores sui perfidia, aduersus Latinos conflatus est, vt eos mendacijs & fallacijs insidiosissimè fallat, idemque hanc iam fraudem commisit ([f] Ioanni Palæologo nomen fuit) vt locum in Europa Turcis, ad inhabitandum primus tradiderit. Quis igitur prudens mihi suadeat, vt me, ouesque meas lupo credam? Sed fortasse ex re magis fuerit, vt prius delibetemus, quo modo lupum istum Aquila fuget & abigat, vt sola imperium Græcum & Latinum obtineat. Nihil enim opus esse, vt duo, sed vt Cæsar imperet vnus. Ita præsens ista deliberatio in aliud tempus dilata fuit. Et Carolus cum ijs qui aderant principibus, in Germaniam profectus est ad componendam cōfirmandamq; pacem, quam principum ambitio, publicanotumque auaritia turbauerat. Eo vsq; namque

Flagellatorū delet sectam.

Catharina Rudolphi IIII. Ducis Austriæ vxor.

Rudolphus Dux Saxoniæ ad Bellum vltramarinum Carolū exhortatur.

Olim quod vulpes ægroto cauta, respōditq; quia me vestigia terrent omnia aduersum spectantia nulla retrorsum.

Anno 1364.

Græci Cæsares prius domandi vt aquila integra restituatur.

Conuentus dicitur celebratus in vrbe Metensi.

ambitio illorum, etiam principum qui se Electores vocant exarserat, vt primum sibi quisque locum, præcipuamque authoritatem in eligendo, assidendoque vindicaret, nedum vt alius alium in honore deferendo præueniret, vnde simultates inter illos, & aliquoties cædes ex domesticoillo dissidio suscitabantur.

Lex Carolina siue Aurea Bulla instituta. Noribergæ promulgata, Anno 1356. 10. Ianuarij.

Approbante igitur senatu principum frequentissimo, decretum Carolus promulgauit, quo gradus, potestasque principum & aliorum ordinum ita discreuit, vt nullus de iure suo, tanquam imminuto queri potuerit, sed contrà potiùs, vt tenuiores cum potentioribus se quodāmodo æquari gauisi fuerint. Sic item vetera Cæsarum de eligendo Rege Romanorum placita renouauit, vt in hodiernum diem Carolina sanctio, de mandandis suffragijs, sola apud principes vireat, vigeatque. Sedata deinde ab eodem contentio fuit, quę inter ciues mercatores, & publicanos, in hostilem modum vsque ad arma creuerat,

Auaritia exactorum telonij coercita.

erepta sanè publicanis nimia in augendis, per Rhenum & Danubium vectigalibus cupiditate, ac mercatoribus restituta pristina illorum nauli soluendi consuetudine. Præter hæc ciues nobilitatem quoque de hac re accusabant, quòd per speciem militaris militiæ, latrocinijs sæpius operaretur, bellum pro egestate vel libidine quisque sua ciuibus indicendo, illosque in captiuitatem abducendo,

Nobili casuli centiæ frenum iniectum.

aut fidem illorum hac lege āstringendo, vt se certo loco cum ingenti pecunia sisterent, quasi prædones & fures, iustum cuiquam bellum denunciare & indicere possent. Factum contra omnes tales, qui iuris cognitione neglecta, ad societatem maleficij conspirassent, tanquam contra grassatores capitale edictum, in quo disertè adscriptum: Nemini fidem datam in bello, nisi iusto & legitimo hosti, conseruandam esse. Hæc atque alia omnibus ordinibus non ingrata, cum per Germaniam, quam totam illo anno Carolus obijt, solerter constituisset, atque cunctos ad tranquillitatem &

Reuersus in Boemiam Venceslaum filium coronat.

concordiam Germanos redegisset, domum patriam cum laude & gratia repedauit: visoque Venceslao filiolo, quem ei anno priore vxor Anna peperit, cogitare in animo cœpit, vt illum maturè Regni consortem faceret. Huiusq; consilij Arnestum Archiepiscopum, cui summam rerum omnium fidem habebat, participem facit.

Sesquiennis Venceslaus coronatur.

Probat ille rem, sed de tempore nonnihil addubitat, àn in ipsa infantia, antequam se Regem esse sentiat, vti Rex coronari debeat? Annuentibus deinde cæteris primoribus, nihilque referre dicentibus, vtrum infans, an adultus filius sit, quem pater superstes in consortium regni vocet,

Pustimiriū monialium cœnobium ab Episcopo Olomuzensi extructum.

Arnestus Venceslaum non plus quàm sesquiannum ágentem vngit & coronat, Ioanne Olomucensi Præsule assistente, nec diu pòst superstite, quàm in Morauia cœnobium, Pustimirium vocant, virginibus fusco flammeo velatis, suo sumptu absoluisset, in quo mortuus condi, humarique voluit.

Ioanne Vlaßinius Episcopus Olomuzij.

In huius locum Ioannes è famillia Vlassinia, suffragio maximè Caroli suffectus est. Nā idem Carolus sacello illum in arce Pragensi, omnium sanctorum dicto, nuper præposuerat, tanquam sibi in primis probatum.

Educationi Venceslai animum adijcit.

Cæterùm assequutus quod exoptabat, vt Venceslaum filium (nam Sigismundum necdum habebat) Regem videret, cum primū per ætatem licuit, teneram illius pueritiam virtutis præceptis formandam, præstantissimis pręceptoribus tradidit. Ipse quoque aliquanto magis acrem quàm prius curam ad ornandum, stabiliendumque Regni statum adhibuit, postquam certus erat, quòd regnum cui vellet relicturus esset.

Auget Regnū Boiemiæ.

Non enim solùm de ædificijs in illo continuandis, sed etiā de finibus prolatandis, legibusq; insuper ac magistratibus, iudicijsq; legitimis instituendis, sollicitus erat. Et inter prima, vt preciosissimus regni thesaurus, nempe ipsa corona, & sanctæ reliquiæ, in loco maximè firmo, munitoque seruarentur,

Carolsteynum asseruandæ coronæ ædificat.

custodiæ illorum causa arcem de nomine suo Karolsteynam appellatam, tertio à Praga lapide intra montes ædificauit: addiditque illi duos custodes, vnum ex proceribus, alterū ex equestri ordine, grauissimo sacramento

astrictos,

astrictos, ne receptam custodiam negligenter haberent. In propagandis porrò finibus, hac vsus est sedulitate iuxta ac æquitate, vt in nullius bona & fortunas sui commodi causa, impetum per vim faceret, sed si qua arx aut municipium, siue in Lusatia, siue in Misnia, aut in Bauaria fuerant venalia, quæ cum regno Boiemiæ cohererent, illa statim vt à venditore iusto precio redimeret, operā nauauit. Nam & Brandenburgensem postremò Marchiam ab [g] Othone Marchione grandi pecunia emit, propriamq; Regibus Boiemiæ authoritate Cæsarea dicauit, interdicta eius alienatione, atque omnium finium regni diminutione, iurisiurandi religione & infamiæ metu. Hoc quoque cum pulchrè calleret, iusticia regnante firmari opes regni, contineriq;, ad ius patriæ describendum, legesque necessarias condendas se transtulit, ne Iudices arbitria capitis sui, quemadmodum vsu hactenus venerat, pro iure haberent: quippe arbitria sæpissimè variantur, ius autem scriptum vna semper eademque voce loquitur, iustè distribuens cuique quod suum est. Adhibitis igitur ijs, quorum de iusticia magna erat opinio, constitutiones non satis probatas retractauit, & alias substituit, quæ summam æquitatem continerent, redactis ad duo genera publicis iudicijs, equestris ac procerum ordinis, iudicibusque de illo genere delectis, ac præcipue magistratibus, qui domi forisque præter splendorem, ius bonumque cum pietate & religione colerent. Affuitq; subinde iuri dicendo, ipseque illud dixit, non minore æquitate quàm seueritate.

Scripto comprehendit iura Boiemica.

Pro tribunali sedente, sacerdos quispiam vtroq; oculo à vito quodam nobili patrono suo priuatus, propterea quod illum erroris in religione arguisset, iniuriam querebatur suam. Non ibat inficias Zahora, id nobili huic cognomen erat, sed per animi impetum, quem tunc in potestate non habuisset, facinus admissum excusabat, offerebatq; pecuniam pro satisfactione, arbitrio iudicū æstimandam. Interpellauit dicentem Carolus, atq; hanc tulit sententiam: Nō posse in hoc casu satisfactionem sibi absq; talione constare, quando cæco in integrum restitui oculi nequeant, sed oportere Zahoram pariter atq; sacerdotem perdere oculos suos, neq; enim aliter ius esset æquabile.

Pœnæ talionis sententia lata & confirmata à Carolo.

Inter hæc principes Germani dolentes vicem patriæ, quam velut viduam factā esse videbant, cum Cæsarem non haberet in conspectu, complexuq; suo Carolum adeunt, vt iam saltem inuisat Germaniam, & illam præsentia consoletur sua, postquā Boiemis Regem dederit filium suum. Consentaneum enim videri, vt Rex in Regno, Cæsar autem in Imperio resideat. Paucis illos Carolus absoluit, inquiens, Vt nunc silentio transeam, natale mihi solum esse Boiemiam: nam Pragæ natus sum, quæ quantum mihi auri & argenti suppeditet, venite & videte. Et eductos in Gazophilacium, massas auri atq; argenti nondum signati illis ostendit, & rogat, potestne mihi fiscus in Germania imperialis tantam, quantam regius in Boiemia, copiam metalli exhibere? Quibus mussantibus: Nōne igitur, inquit, & mihi & vobis magis expedit, me hîc paternis cum commodo etiam vestro bonis perfrui, quàm ibi mutuam exercere deplumationem? Nec enim aliter fieri posse, quàm vt Aquila, quam ad vos aduolantem bellè nostis deplumare, illa vicissim, vt vestras euellat alas, quæ ægrè interdum nonnullis renascuntur. Quin potiùs hoc in præsentia agimus, vt concordia vtrinque, & in Boiemia, & in Germania nostras fulciamus opes, quo faciliùs malum vndecunque veniens arcere mutua ope valeamus.

Præsentiā Caroli requirunt Germani.

Opulentior Rex Boiemiæ ipso Imperatore.

Consultius iudicat in Boiemia viuere.

Facitque mox illos certiores de tumultu Italico, quem Vicecomites Mediolanenses contra se, & contra Vrbanum Romanum Pontificem concitassent, quorum elatos spiritus compescere in animo habere aiebat: ideoque præsentes statim poscere incipit, vt ad tempus sibi præsto sint. Illi enimuero se ostendunt, quod Cæsar iusserit esse facturos: sed eam profectionem aliquanto serius prosequutus est, propter nouas denuò cum quarta iam [h] vxore con-

Vicecomites Pontifici se opponunt.

Vrbanus V P. M. Lemouix Monachus.

tractus nuptias. Vxori nomen Elizabeth, quæ Ludouici Regis Hungariæ consobrina, & Casymiri Poloniæ Regis neptis fuit: aderatque Rex vterq; nuptijs, ex quibus Sigismundus filius ei prognatus est, postquã ex Italia redijt: in qua Legatus Romani Põtificis, maiore ex parte Vicecomites iam domuerat. Ipse præterea tamen ad officium suum redactos, ingenti pecunia eosdem mulctauit, Pisanis Lucam, Florentinis Miniate oppidum ademit, sibi illa vendicans, & ex hoc itinere.* Aganum diuertens, vbi præter reliquias diui Mauritij, corpus insuper Sigismundi Burgundiæ Regis multis inclytum miraculis iacere cognouit. ibi instat oppidanos pro illo poscere, tanquam populari suo, propter linguæ Vandalicæ commertium, nec destitit incępto, quàm illud impetrat, secumque Pragam cum maxima omnium veneratione apportat. Decessit tunc apud Morauos Ioannes Caroli frater Marchio Morauiæ, cum mirifica laude benè administrati officij, adeò vt post mortem quoque eius Morauiomnes gratissimâ illud memoria celebrarent, sibique optarent talem futurum administratorem. At Carolus accersitis Iodoco & Procopio, ambobus fratris sui filijs, plenissimam illis pietatem, qualem videlicet pater, non tantum patruus solet, exhibuit, ex æqua parte Morauiam æquabiliter inter illos diuidens. Paulò post item obijt Arnestus Archiepiscopus, similiter officio suo optimè functus, dum sedulò docet, aut sacerdotibus præscribit, quemadmodum illos oporteat in domo Dei versari cum timore & disciplina: quibus neglectis, doctores simul atque discipulos cum ipsa religione penitus ruere. Leges quas super hac rescripsit, in hunc diem Instituta Arnesti nominantur, Multaque insuper alia eius pia opera memorantur. Nam Valetudinarium languentibus in oppidis suis, vnum Brodæ, alterum Pribrami, tertium Libaui constituit, ampliterque dotauit: & adhuc amplius quatuor cœnobia, inductis in illa contubernalibus, qui se Canonicos regulares nuncupant, alios eorum Sackam, alios Rokizanam, alios Iaromirium, alios Glatium, apud quos sepulturam sibi delegit. Ad eiusdem sedem Carolus Ioannem Episcopum Olomucensem transtulit, quem deinde Vrbanus Pontifex in Senatum Purpuratorum allegit: deditque vicissim Olomucensibus Episcopum Ioannem item nomine, quem ciebat Cancellarium suum, ac tum idem præsulem agebat Lythomysliensem. Adolescebat sensim Venceslaus ad ætatem paulò fortiorem læto parente, summamq; dante operam, vt filium non solùm ad vitæ suæ rationes, sed etiam ad Imperij successionem traduceret. Itaq; tempestiuè illum grauioribus rebus, consilijsq; & alijs regni curis admouebat, vt benè consulta audire, laboresque ferre consuesceret. At illo ex serijs negocijs, non aliud quàm tædium referente, ac mox ad leuia & nugatoria cum æqualibus delabente, maritali illum capistro illigandum ex re duxit. Eorte id temporis conglobata promiscua armatorum multorum multitudo, vt [k] Vinciro Prussiæ Magistro, contra perfidos Lithuanos iam diu mutuis cladibus certanti, opem ferret, crucem induerat, ingentique agmine per Alsatiam transibat, vbi seditione orta, ac mox in exitium Alsatiorum versa, quam datura erat hostibus, eam hospitibus calamitatem attulit, vberrimos illorum agros latè deuastando. Sed nihil horum adeò Carolum terruit, quàm quòd Argentinam egregiè munitam vrbem obsidere ausi fuerint. Quanta itaque celeritate potest, ad liberandam illam pergere, vnà cum filio Venceslao festinat. Quorum aduentu colluuies illa cognito, relinquit obsidionem, atque rursus ad populandos agros se conuertit. Carolo propè mœnia in castris commorante, ad quæ ciues frequentes ventitabant. quorum vnus ferocior, militem quendam Cæsaris de via sibi decedere dedignantem, in lutum prouoluit, tantus subitò ad hoc facinus in castris tumultus extitit, vt nisi Pontifex Argentinus opportunè tunc deprecator affuisset, pereundum ciuibus omnibus qui

Sigismundus natus. Anno 1361.

Secundus Caroli in Italiam ingressus pro Pontifice Vrbano.

** Nũc sanctus Mauritius in Valesijs non procul Seduno*

Sacras reliquias in Bohemiã vehit.

Mors Ioannis fratris Marchionis Morauiæ. eius Epitaphium ad Diui Thomæ Brunnæ.

Eius filijs à Carolo diuiditur Morauia.

Mors Ernesti Archiepiscopi.

Leges sacerdotibus cõstituit.

Beneficus in pauperes et religiosos.

Ioannes prius Olomuzensis II. Archiepiscopus Pragæ, pòst Cardinalis.

Regimini consuefacit filium Carolus.

Cruciata pro ordine Theutonico aduersum Lithuanos.

Germaniã populatur.

Anno 1365. Incolæ Anglos vocabant ad 40000. fuisse memorant.

Carolus illis se opponit.

Ioannes à Lichtẽberg Episcopus Argẽtorati

qui in castris aderant, fuerat, reus tamen audaciæ supplicium pro omnibus
sustinere coactus est. Inde castra Colmariam versus mota, quo in loco adesse
hostium exploratores missi renunciarunt. Sed rursus turba maleficij sibi con-
scia, vindicem Carolum non expectauit dum propius accederet, sed instante
metu, sic dissipata & disiecta est, vt nunquam recolligi potuerit. Quo successu
Carolus delectatus immorandum sibi paulò diutius, sed dimisso exercitu, a-
pud Germanos existimauit, Rhenanas vrbes, & inferioris Germaniæ regiones
ociosè peragrans, quoad in Holandiam peruenit, hospitio à Comite eiusdem
prouinciæ per multam gratulationem & læticiam susceptus. Ibi tandem ne-
gocium Venceslao gratum peragendum repetit, peregitque vt filia Comitis,
Ioannam nominabant, quæ Venceslao cordi erat, matrimonio eidem coniun
geretur. Hoc negocio confecto, differre vltra tempus prensandi, suffragiaque
pro Venceslao colligendi non potuit, sumpto initio ab his suffragatoribus,
apud quos gratia & authoritate plurimum valebat: dein & ad alios, labori nō
parcens excurrebat, vt omnium voluntates exploratas haberet: quibus satis
perspectis, nulla videlicet ratione alia se illas, nisi grandi pecunia adnumera-
ta, expugnare posse, in singulos Electores Principes centum millia aureum
nummum se daturum spopondit. atqueita impetrauit, vt Venceslaus à Fride
rico Archiepiscopo Coloniensi, Aquisgrani loco solito in Regem Romano-
rum coronaretur. Cæterùm cum tantam summam dissoluere ad diem non
valeret, cum maximo Imperij detrimento, publica vectigalia Imperatoribus
ad subsidia relicta, ipsis principibus non tam oppignorauit, quàm perpetuò
abalienauit, propter nihili filium, vt res postea declarauit, nisi quòd suus cuiq;
charus est. Quintum annum Sigismundus alter Caroli filius iā agebat, cum
illi parens Marchiam Brandenburgensem attribueret, ne fraternas olim opes
respicere, sed suis potiùs absq; molestia gaudere posset. Vxore quidem Eliza-
beth, quæ mater Sigismundi erat, factum haud improbante, interim tamen
mediante, vt filius quoq; suus in fastigio sublimiore collocaretur. quod sanè
vno hoc modo fieri posse videbatur, si filia Ludouici Regis Hungariæ, cui Ma
ria vocabulum, filio suo Sigismundo desponderetur: nullo enim hærede viri-
lis sexus extante, successionem Regni Hungariç ad spōsam deuolutum iri. Ma
gnis igitur precibus matrem Ludouici cognatam suam, & ipsam Elizabeth
vocatam, in oppidum Tyrnauiam propè Morauiam situm, ad colloquium fa
miliare inuitat, valdeq; familiariter à cognata accipitur. deniq; familiarissimo
tractatu, per vtramq; spōsalia cupita transiguntur, ratam transactionem, tum
Carolo, tum Ludouico habentibus. Missus non multò post in Hungariam Si-
gismundus, vt à teneris statim sermonem Hungaricum, vsumq; militiæ perdi
sceret. Ac ne Ioannes natu minimus filius prçteritus à parente videretur, Gor
litium illi atq; alias in superiore Lusatia vrbes ad possidēdum, fruendumq; as-
signauit. Sanxit postremò legem, de viduis Reginis, offensus nuptijs, quas de-
coris quondam & maiestatis oblitæ, impares subibant, vt si posthac vidua Re
gina alij cuiuis, aut Regi, aut Principi nupta fuerit, præter dotem, vt exilio in-
super mulctaretur. Cæterùm in ordinanda excolendaq; Praga, nullum sibi fi-
nem facere potuit, adeò vt in illa quçdam opera magnificentiç magis cōmen
dandæ, quàm usus gratia excitauerit. Nam quam vtilitatem affert murus ille
sterilis, qui in hunc diem iugum Petrini montis longissimo spacio premit?
Quanquam dicant aliqui, venationibus, ferisq; animalibus includendis locū
illum à Carolo destinatum fuisse. At hoc omnium vtilissimū opus toti regno
futurū erat, si absolutum fuisset, quòd in finibus Bauariæ, qua parte Vultauia
fluuius qui Pragā interfluit, ortum habet, inchoauit, missis libratoribus, qui lo
cum idoneum per libellam inuenerunt, in quo Danubius cū Vultauia cōmis-
sus, omnes ex Italia & Germania aduectas merces Pragā transmittere posset.

Dilabitur exercitus.

Venceslaus ducit Ioannam filiā Alberti Bauariæ Ducis comitis Holandiæ.

Successorē Venceslaum declarari petit.

Pecunia impetrat.

Venceslaus coronatur Rex Romanorum.

Anno 1376. 12. Iunij, ætatis 15.

Carolus vectigalibus publicis diuendutis Electoribus satisfacit.

Sigismundo Marchia Brandeburgensis assignata.

Sigismūdo mater Elizabetha procatur Mariam Ludouici Regis Hungariæ filiā hæredem.

Sigismundus in Hungaria educatur.

Ioannes filius Marchiæ Lusatia donatur.

Lex de viduis Reginis.

Insana ædificia Pragæ extructa.

Memorandum cœptū de Danubij cum Vultauia vulgò Moldauia coniungenda.

Apparent etiamnum tanti conatus vestigia, sed irrito effectu, vicinis nouum opus prohibentibus, ne in iacturam illorum Danubius auerteretur. Aetate dein simul cum valetudine aggrauante, vocat ad se Venceslaum, paulò socordius madidiusq; viuentem, eumq; Ioanne Archiepiscopo corā pluribus compellat, quorum verborum hęc summa erat, Vt susceptam personam sanè magnam & difficilem magnanimiter gereret, in hoc verò magnum atq; imperio dignum elucere animum, si nullis facilè difficultatibus succumbat, sed vltro etiam occurrat negocijs. Ex quibus tamen quæ difficillima videri poterant, illa Dei benignitate, operaq; sua esse sublata, pacem in Italia, pacem in Germania, pacem circum vndiq; apud vicinos Reges & Principes vigere, affinitatibus aut fœdere conciliatos: domi verò tanta rerum omnium copia regnum instructum esse, quanta ab origine non fuerit instructius, vt iam vel leui cura atq; industria adhibita, omnia ista in statu suo æquabili contineri queant: cōtrà pessum itura per negligentiam & ignauiam, vtpote vitia ad perdenda imperia inuenta, quod vel notissimo Sardanapali exemplo satis liquet, cuius, & talium similium via domino abominatio est, velut impiorū. Tu verò, inquit, fili mi, tanquam veræ pietatis alumnus, diligenter cauebis, ne incidas in ociosas & improbas voluptates, néue te dederis ad assiduas cōmessationes & perpotationes. Luxuriosa enim res, vt Salomon ait, vinū est, & tumultuosa ebrietas, ac nemini magis quàm principibus turpis & dedecorosa, vt quæ facias impotes sui Principes, & propinet omnibus deridendos, vsq; ad contemptum: cuius ea vis est, vt dominis in subditos authoritatem adimat: qua adempta, pereat simul obediendi parendiq; obsequium, præsentem si crudelitas accesserit, quæ ferè vinolentiam consequitur. Omni igitur ratione immoderatus vini vsus, non secus atq; altera imperij labes tibi erit vitandus. Nā de cætero quod vitam tuam, quam hactenus egesti, meritò accusem non habeo, cum audiam laudari ab omnibus humanitatem, comitatem, adeundiq; & audiendi facilitatem tuam, atq; aliā fastigio minimè contraria, pro quibus videlicet ego me sponsorem pro te Electoribus dedi, te in rebus gerendis talem futurum Cæsarem, qualem maximè optarent. Næ tu igitur magna me solicitudine liberaueris, si ab hac sponsione fidem meā exolueris, mutata in paucis sic vita tua, vt ne minimam quidem rem quisquam posit vllam reprehendere. Promittentem dicto paterno audientem futurum à se dimisit, atque intra breues dies vltimum vitæ cum summa gloria actæ, finem clausit, Pragæ in templo diui Viti conditus.

Admonet filium Vēceslaum præsente Archiepiscopo.

In principibus omnia vitia magis conspicua teste Poeta. Omne animi vitium tanto conspectius in se crimen habet, quādo maior is qui peccat habetur.

Carolus mortuus, Anno 1378. 27. Martij.

[a] *Carolus IX. Rex Boiemiæ, idem & Romanorū Imperator omnibus anteferendus.*

[b] *Valdemarus suppostititius Marchio finxerat se religionis causa profectum redijsse. Ita plurimos fefellit indigenas mentitus nomen Valdemari. Magno non modo plebis verumetiam procerum applausū exceptus. Adiutus à Carolo Ducibus Saxoniæ & Anhaltinis. Eum tamen Voldemarus Rex Daniæ omni priuatum ditione nouennio pòst exilio multauit.*

[c] *Petrus Bertrandus Gallus & Aegidius de Albernotijs Legati Innocentij VI. Anno 1355. die Pascha.*

[d] *Duodecim regionum singulis annuatim præsunt Capitanei, Baro vnus, alter ex ordine equestri, qui lites minores cognoscunt inter subditos diuersorum dominiorum 2. Si qui emergant latrones licet ijs conuocare vicinam sibiq; subiectam nobilitatem ad grassatores comprehendendos 3. Bello fortuito incumbente quilibet ad suum se recipit præfectum. Sola Hradecensis Regio quia dos Reginæ Burgrauia habet ob eam amplitudinem.*

[e] *Boleslai Suidnicensis filiam Annam ducit vxorem, alij dicunt fuisse filiam Henrici Iurcensis fratris Buleonis.*

Ioannes

[f] *Ioannes hic Andronici filius in contumeliam Cantacuzeni soceri fœdus cum Amurathe Turca primus iniјt, se & regnum promisso tributo, filio Theodoro dato obside in Turcarum fidem tradidit. Hoc initium est seruitutis, qua subiecti fuêre postea Bizantini Imperatores Regibus Turcis.*

[g] *Otho successerat Ludouico Bauaro fratri frater. In coniugem filiam Annam Carolus dederat, cum Sobole caruisset ademit illi Marchiam, Anno 1373.*

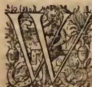
[h] *Carolus ducit Elizabetham filiã Boguslai Ducis Stettinensis neptem Casymiri. Nuptiæ splendidissima Cracouiæ celebrata præsentibus Rege Hungariæ Ludouico, Daniæ Sigismundo, Cypri Petro cum multis principibus, Anno 1363 in Bachanalibus.*

[i] *Iohannes quondam Marchio princeps Illustrißimus*
Qui Caroli quarti Cæsaris maximi frater fuit Germanus,
Quorum genitor Ioannes cæcus princeps Serenißimus,
Bohemiæ & Poloniæ regnorum Rex fortißimus,
Auus autem eorum Henricus septimus
Qui Imperator erat Christianißimus
Huius sancti templi fundator primus.
Iam pace fruens cum superis: hic comperiatur sepultus.
Iodocus quondam Romanorum Rex inuictus
Semper Morauiæ, Brandeburgiq. Marchio princeps Catholicus
Primogenitus fundatoris primi huius templi,
Et consobrinus Sigismundi quondam Imperatoris Maximi
Huius sancti templi liberalis restaurator
Et multorum in eo beneficiorum largißimus institutor.
Cuius anima cum Christo perpetua fungitur pace,
Quamuis ipse hic sepultus quiescit corpore.

[k] *Vinrichus à Knippenrod XVIIII. Magister Prußiæ, sub quo Keißtutus Dux Lithuaniæ captus.*

[l] *Bonfinius dicit, coniugem Caroli coniugem Ludouici periјsse. Hungara Elizabeth, Loksici filia. At Caroli Elizabetha quoq; ex altera filia Loksici prognata,*

HISTORIÆ BOIEMICAE. LIBER VIGESIMVS TERTIVS.

VEnceslaus Norberge natus, & aqua lustrali tinctus est. accidit q; vt eandem aquam, adhuc infans locio suo respergeret, sicut alui fimo ipsam aram in qua nondum bimulus coronabatur, coinquinauit, vtrumque peritiores inter prodigia retulêre, portendi per hæc dicentes, futurã, quæ sub hoc Rege euenit, sacrorum fontium, altariumq; contaminationẽ & violationem. [a] Hic igitur Venceslaus Carolo parente solemnibus exequijs funerato, postquam Regimen in Boiemos suscepit, initiò statim adeò dissolutè illud auspicatus est, vt nullam neq; legũ, neq; iudiciorum curam habuerit. Ex quo velut iustitio, & impunitate facinorum inde consequente, latrocinia & rapinæ, mala nuper intercepta, rursus per vias publicas cooriri cœpta, ingentem rerum iacturam, præsertim mercatoribus, Pragam tanquam ad celeberrimum emporium confluentibus, afferebant. Non enim pedites modò, sed etiam equites itinera obsidebant, maleficijs nobilitate quoq; obnoxia. Aduersus hãc tandem nobilitatem, velut è so-

Venceslaus X. Rex Boiemiæ & idẽ Romanorum Imperator. Anno 1361. 17. Martij vel 28. Septembris.

Ignauia Venceslai latronibus fenestram prædandi aperit.

Praeceptus latronum euersi. pore à suis excitatus, manum militarem colligit, caputque illi duræ ceruicis præponit, quod flecti non poterat, nisi latronibus expugnatis, & locis illorum euersis. Tres tunc arces è saxo structæ ad fundamentū sunt dirutæ, quas Boiemi, Zleby, Zbieroh, Rohozecz, vocant. [b] Nec Morauí hoc ipso ferè tempore sibi contra Hungaros populatores defuerunt, magna vi, per absentiam Regis sui Ludouici Morauiæ fines transgressos: qua parte Broda & Hradisstie oppida iacent, ibiq; totam illam regionem igne & spolijs vastantes. Properè Iodocus & Procopius Marchiones, ad vindicandam iniuriam arma arripiunt, & cæteros alibi pari festinatione à proceribus armatos admouent, vt itinera omnia occupent, quibus hostis intercludi queat. Conueniunt alij Cremsirinm, vbi copiæ Ioannis Pontificis erant, alij se ad vicum Malenouicium occulti cōferunt, ipsi Marchiones Korycanam oppidulum insident, ac mox pariter omnes hostium copias circumeunt. Illi desperata fuga acerrimè Morauos incurrunt, sed à condensatis illorum aciebus sine vlla ordinum perturbatione excipiuntur, orto vtrinq; cruento prælio, Hungarorum amplius quatuor millia occiduntur, ac paulò minus capiuntur. Captiuos omnes Iodocus nobilitati strenuè dimicanti distribuit, cæsorum autem spolia militi, cæterùm interceptas res quibus erant ablatæ, Morauis restituit. Sanè plaga hęc odiosa fuit, sed quoniam culpa Hungarorum contracta fuerat, Ludouicus illam dissimulanter præterire fiuit. Obijt tunc Ioannes Archiepiscopus Pragensis, authoritate apud Venceslaum plurimum pollens. Vni enim huic tantum bene monenti libenter auscultabat, modumq; aliquem cupiditatibus suis illo interueniente statuebat, cæteris omnibus contemptui habitis: proin nimis immaturè illi de medio sublatus est, cum antea de loco quem obtinebat, fortunis amplian do lautissimè meritus fuerit. Huic Sbinco à Leporibus è familia procerum successit. Expectabant Germani principes dum Venceslaus officio suo prouocatus, Germaniam inuiseret, atq; in illa, vt par erat, imperialia munera obiret. Quo nimis diu cessante, edendoq; ac bibendo ocium in Boiemia conterente, qui missi ab alijs principibus Pragam venerunt, salutem ei & gratulationē de incolumitate afferunt, & salutem ab illo rebus suis expetunt per aduentū illius in Germaniam. Inconsultis ille omnibus qui coram aderant, de cerebro suo inconsideratissimè respondet. Se quæ peragenda sibi in Germania fuerāt, pridem omnia negocia confecisse, Regno Romanorum legitimè ibi inito, nec in præsens videre superesse quicquam, quod è re sua istic agat. Si quis princeps est, qui opera sua indigeat, cur ille ad Regem suum potiùs non veniat, quàm Rex ad illum? Contempti ad hunc modum principes, quoad poterant contemptum reddebant, atq; ex ijs vnus cui Clemo cognomen, Princeps Bauariæ, vsq; ad æmulationem imperij aspirare ausus est, res Venceslai, cum in Boiemia, tum in Italia turbare cœptans. Sed illum Venceslaus propter egestatē adeò despexit, vt non alias illi opes ac vires quàm Cameræ, vt vocant, suæ, in qua monasteria item censentur, obijceret, negocio dato Sulconi Chotessouiensi præposito, vt militem armaret, & cum illo ad fines Boiemiæ Bauariam versus ire festinaret, vt inde hostem primum expelleret. Septem millia peditum sub signis habuit. Mox Sbinco Archiepiscopus libera sua voluntate tria equitum millia ei adiunxit, cum quibus copijs Sulco fugientem Bauarum vltra montes persecutus est, longeq; maiora acceptis detrimenta in Bauaria retulit, ac cum multis spolijs domum ouans reuertebatur. Conuersus in Italiam Bauarus, à Florentinis mercede conductus, cum Vicecomitem Mediolanensem (Ioanni Galeatio nomē erat) ab officio in Venceslaum tanquam Regem Romanorum auertere conaretur, ibi quoq; voto suo frustratus, incepto desistere coactus est, nec multò pòst mortem obijt. At Galeatius misso ad Venceslaum oratore, Petro Philargi Mediolanensi Archiepiscopo, & cum illo centū

Iodocus Marchio profligat Hungaros.

Rectore destitutus Venceslaus.

Sbinco III. Archiepiscopus Pragæ.

Euocatur in Germaniam.

Stolidi hominis responsum.

Princeps Bauariæ Boiemiam infestat.

Sulcho Bauariam victor, sa populatur.

Bauarus operam Florentinis locat.

millia

millia aureûm nummum, pro veteri titulo Vicecomitis nouum impetrauit, vt deinceps Mediolanenſis Dux appellaretur. Hoc quoq; tempore, nouum in Germania machinarum genus inuentum, quas Bombardas cognominant. Cura externa de animo poſita, quo ſecuriorē ſe eſſe viderat, eo deſidia & inertia maior, atq; libido intemperantior ipſum inuaſit, ſic vt ne à fœdis quidem luſtris, nedum à thoris alienis abſtineret, imò ſæpius in lupanari quàm in adulterio deprehenſus, adeò proſtitutis amoribus delectatum ferunt. Ab hac turpitudine Ioanna vxor maritum dehortari conata, offenſionem tantam ſubijt, vt audiret minantem, ſe quoq; in lupanar ab illo transferendam eſſe, ſi hac dehortatione non ſuperſederet. Ac paulò poſt ira adhuc flagrante, accerſit Ioannem ſacerdotem, audire Reginam ſolitum, quoties delicta fidelibus auribus committeret. Quæ quidem delicta Rex ab eo, dū authoritate, minis, carcere, fruſtra explorat, victus iracundia, Ioannem de Ponte Pragenſi deijci, ac ſubmergi iubet. Quàm verò ſanctus & innocens ſacerdos ille fuerit, ipſe fluuius oſtendit, ita de repentè arefactus, vt corpus nudaret ſubmerſi, in ſtatuque illo triduum permanens, donec ſubmerſus ad ſanctum Vitum ſepeliretur, vbi in hunc diem, quicumque ſepulchro temerè inſultauerit, immunis ab infamia non euadit. Mortua deinde Regina quoq; ex mœſticia & dolore fuit, quem ex iniquiſſima Regis ſuſpicione, cum maximo animi cruciatu tolerauit. At Rex alia occultiora naufragia aduerſus ſuos aduerſarios excogitauit, exſtructo ſub arce Vicegradenſi in ripa Vultauiæ balneo (nam ſæpiſſimè balneis vtebatur) machinoſo, in quo tabulæ pauimenti certa ſui parte ita leuiter coagmentatæ fuerunt, vt vel vno pede proculcatæ facilè laxarentur. quos igitur ex ijs qui ad lauacra inuitati erant, perdere volebat, per hanc rimam ruinamque præcipites in flumen dabat. Adeò natura ferus & ſanguinarius, vt aſſiduum penes ſe Carnificem haberet, quem vulgari vocabulo compatrem familiariter appellabat, quia filium eius de fonte ſacro leuauit: & tam proximū ſibi adhibuit, vt aliquoties vno eodemque equo ſecum vehi illum paſſus fuerit, deſilientemq; rapi ad pœnas, quos iuſſerat, ſpectauerit. Nulli interim ordini ſatis fidens, & nunc Boiemos Germanis, nūc rurſus Germanos Boiemis anteferens, Pragæ præſertim, in qua paucos in ſenatu Boiemos reliquit. Ac poſtremò nec arci Vicegradenſi ſalutem ſuam valde credere voluit, perturbatus tumultu à plebe contra Iudæos excitato, quem Rex cum omnibus ſuis nullo modo ſedare potuit. Seorſum igitur à Praga ſpacio vnius miliaris, nouam ſibi arcem vocabulo Cunratice bene firmam ædificauit, ad quam in quouis plebis vrbanæ motu, tanquam ad aſylum excurrere poſſet. ſed non minus ſibi cauent, qui timent, quàm is qui timeri vult, & ſæpe multi præualent aduerſus vnum, quemadmodum in Venceſlao tunc vſu venit, qui quantumuis ſibi cautus eſſe videbatur, tamen à ſuis captus eſt, qui in illum, tam ex plebe quàm nobilitate conſpirauerant, cæde recenti irritati, qua pridie duos ciues Pragenſes, & duos ex Procerum ordine, Giroſſium, & Hroskam, occidi gladio iuſſit. Captum igitur, quod nulli vnquam Regum ante contigit, in carcerem publicū; in quem ſupplicio afficiendi paſſim conijciebantur, detruſerunt, & menſes ibi quatuor in fœtore & ſquallore miſeris modis habuerunt. Exoratus deinde multis Regis ſui precibus ſenatus Pragenſis, vt loco illo tantiſper ei egredi, dum illuuiem & ſordes balnei lauacro elueret, liceret: deducendū enim in ſeruili habitu quatuor publicis cuſtodibus ad balneum iuxta Vultauiam in veteri Praga poſitum, commiſerunt, ita vt duo ex illis ſimul lauarent, & duo veſtes obſeruarent quas exuerat. Morem hunc Boiemi in Balneis retinent, vt viri, iuxta ac fœminæ in illis omnia miniſteria obeant, aquam ſuppeditent, capita lauent, corpora defricent. Harum vna adlubeſcente, vt ſermone ſaltem eius perfrui poſſet, diutius calore balnei torrebatur, ſecedenſque refrigerandi cau-

Vicecomitem Ducem Mediolanenſem cū heredibus in imperij detrimentū creat acceptamagna vi pecuniæ.

Bombardæ inuentio.

Publicis ſcortis oblectatur Rex.

Reginæ monētis m iurius.

Mergit Reginæ confeſſorē ſecreta detegere recuſantem.

Balneum fraudulentum.

Crudelis Rex Comitem adiū git ſibi carnificem.

Nihil Regi vſpiam tutum.

Cunratice arcē extruit prǽſidiariam.

Rex capitur inaudito exemplo.

Balneum impetrat.

Boemorū Balneorum mos.

Frustratis custodibus ope ambubaiæ lintre amnē traijcit et euadit decima septima captiuitatis hebdomade. Gratia habita balneatrici.

sa extra hypocaustum, conspicatur lemnunculum piscatorium cum remo in ripa vacuum,& mulierem interrogat,an remigare tantum sciret, quantum remigio ad traijciendum in alteram ripam opus esset? Qua annuente, abdit se in lembum, ac repentè ab oculis custodum elabitur, venitque per deuia nudus cum nuda ad nouam illam suam arcem, præfecto arcis multum admirante domini sui fortunā. Iubet ille vestes promi, cœnamq; parari, ac statim centum aureos nummos sibi afferri, quos Susannæ (sic enim mulier vocabatur) nauli nomine in manus tradit, illamq; nō ad mensam solùm, verùm etiam ad lectum sibi adiungit. Inde haud multò secus post carcerem efferatus, atq; efferari solent indomitæ feræ caueis inclusæ, non tractari, non demulceri, nō alloquio, nisi vnius Susannæ molliri facilis, donec in arcem, quam Boiemi Ziebrak dicūt, longiùs à Praga distantem, eoq; metu Pragensium magis liberam, concederet. Ibi epulare conuiuium instauratum, & scena crudelitatis renouata, dum rursus per compatrem suum carnificinam exercet in eos, quos suspectos vel inuisos habuit. Nec minore atrocitate Hanussius Ratiboriensis dux grassatus est, quē ex Slesia reuocatum, ideò arci Carlosteynæ præposuit, quia mirè appositus erat ad sæuitiam Regis insidiosam. Huius opera Straconicensis, Opocensis, Martinicensis ex procerum ordine, ad arcem per reconciliationem simulatā inuitati, crudeliter ibidem necati sunt. Iam tum Sigismundus Venceslai frater Regno Hungariç potitus erat, Carolo Neapolitano, quem nōnulli Hungari induxerant, inde expulso, cum tanta præter operam impensa, vt cum sumere pecuniam fœnore à nullo posset, Marchionatū Brandenburgensem Iodoco & Procopio patruelibus suis dare in pignus coactus fuerit. Is quidem Sigismundus cū priore captiuitate in fortunas fratris spe & mente oculos defixos haberet, placuit coniuratis, vt ex voluntate eius statuerent de inijcienda iterum manu in Venceslaum. Quo nō improbante facinus, & prætereа Iodoco Marchione Morauiæ eadem clam sentiente, (nam Procopius absens Brandenburgç erat) coniurati suo ibi tempore, dum Venceslaus iuxta Betaunam, in prædio regio cum paucis deliciatur, in eum inuadunt, captumq; in arcē Pragensem pertrahunt in turri, sub diligentioribus quàm prius custodibus asseruandum. Sed ne huic quidem custodiæ fidei satis habitum propter loci celebritatem. Inde igitur Crumlouiam ad Henricū Rosensem abductus fuit: atq; ille Viennam extra regnum tacitè transportandum curauit, vbi Albertus Austriæ princeps habitabat, quem deinceps Sigismundus elocata ei filia generum habuit. Ab isto in latebras turris cuiusdam Viennensis, ita abstrusus est, vt inueniri nisi à conscijs non potuerit. Nam Ioannes frater Venceslai, & Procopius patruelis, cum ad vindicandū Regem in libertatem, copias ille in Lusacia, hic in Marchia Brandeburgensi cōparassent, atq; ambo Pragam venissent, captiuo ibi non reperto, insistebant vestigijs Crumlouiam tendentes. Sed eis Henricus Rosensis cum valida armatorū manu occurrere nō longè à Budui-cio parabat. Quod vbi compertum simulq; certum habuerunt, Regem apud Boiemos in custodia nō attineri, progressu omisso, retrò cesserunt. Ita Venceslaus ab omnibus desertus esse videbatur, suo verò iudicio etiam inter desperatos numeratus. Erat senex quispiā piscator, qui pietate ductus frequenter miseros carcere inclusos cum ientaculo pisciculorum à se captorum reuisebat. Hunc Venceslaus propius fenestram admotum grandibus promissis onerat, si opera eius carcerem frustratus fuerit. Respondet ille, se nisi excussum nō intromitti, ne vnà cum cibo instrumēta secum ferret, quorum præsidio captiui queant elabi. Mihi quidem zona duntaxat serica opus est hac longitudine, & hac crassitudine, atq; vtrumq; piscatori indicat, eam tn facilè vel excussus celare poteris, si illa ad nudum corpus præcinctus fueris. Recipit ad se negocium piscator, & paulò post Zonam affert: tum Venceslaus paratā illum nauiculam habere

Metu Pragēsium lōgius ab vrbe secedit.

Dux Ratiborius minister crudelitatis Regiæ.

Carolus paruus Andreæ Regis Neapolis filius à Forgacio interfectus. An. 1385.

Sigismundus Rex Hūgariæ patruelibus Marchiam pignori deponit.

Secundò capitur Vēceslaus fratre & patruelium altero consentientibus Viennam è turri Pragensi deductus.

Ioannes frater Venceslai & Procopius patruelis liberationē moliuntur.

Euadit è carcere Viennensi ope piscatoris inopis.

habere lubet, qui Danubium traiiciat. Illoq; traiecto, multis, inquit, peccatis meis ego in hanc alteram, mi senex, ęrumnam incidi, sed iterum per oblatā mi hi diuinitùs nauicularij operam, saluū me recuperasse video. Dignus ergo & tu alter nauita, qui dignum à me operæ precium accipias, sed in loco suo, ad quem vt me deducas opus facto est, ac ne diutius qui sim hęreas, Rex ego Boiemiæ sum, cæterùm per viam tuum me socium esse assimulabo, & tu ne me aliter nominibus aut honestes, caueto. In via porrò hęc fuerat expiscatus: Sigismū dum rebus Hungaricis impeditum, nondū in Boiemiam ad capescendum regnum venisse, Pragæ autem alteram arcem à nobilitate, alteram quæ Vicegradensis dicitur, à Pragensibus teneri, eiq; Lanium quendam præpositum esse. In hanc Venceslaus mendici propemodum habitu, cum piscatore suo se insinuat, occlusaq; manu sua porta, ac persona detecta, exclamat: Qui Regij sunt, ad auxilium Regi suo ferendum accurrat. Plures quàm viginti pręsto fuerunt, iniectaq; pręfecto cathena, vinctū illum Regi tradiderunt. Iubet ille annulum detrahi de digito, illoq; signari literas, quas ad magistratum Pragensem nomine præfecti composuerat, vt aliqui eorum in arce consiliandi gratia properè apparerent, quorū ille neminem restituit incolumem. Piscatori verò hanc gratiam retulit, vt illum in ordinem equestrem adscriberet, cum censu equestri, quo se vxoremq; suā & liberos Vienna Pragam translatos, honestè aleret. Ad leuandam autem inuidiam, confirmandasq; in posterū & tuendas opes suas, affinitatem cum principe Bauariæ, quem Palatinum vocant, inijt, ducta in vxorem filia eius, quam Sophiam nominabant. Nouus porrò socer, vbi generum ludicris spectaculis, & magicis præstigijs delectari cognouit, plenum ludionū & præstigiatorum plaustrum secum Pragam aduexit. Ibi dum præstantissimus artificum ludibria artis ad permulcendos oculos explicar, adest inter spectatores Zyto Venceslai magus, ore vsq; ad aures dehiscente, accedensq; propius, artificem illum Palatini cum omni apparatu subitò deuorat, solos duntaxat calceos, quia luto obliti videbantur expuens, secessumq; inde petens, vētrem insolita esca grauem, in solium aqua plenum exonerat, præstigiatoremq; adhuc madidum spectatoribus restituit passim deridendū, adeò vt cæteri quoq; eius socij à ludo desisterent. Ipse verò artem suā ostentans, nunc sua, nunc alie na facie, staturaq;, modò item in purpura & serico, ac confestim in lana & panno sordido Regi se offerebat, ambulantemq; in solido ipse in codē solido tanquam in aqua adnauigabat, & aliquoties Regem equis rhedarijs vectum, idē gallis gallinaceis ad epirhedium suum illigatis subsequebatur. Conuiuas pręterea Regis varie ludebat, interdum manus eorum, ne illas ad patinas porrigere valerent, in pedes boum, interdum in vngulas equorum transformans, & aliquoties fronti illorum cornua ceruorum latissima adijciens, quoties videlicet è fenestris ad subitū spectaculum prospicerent, ne rursus caput & ora ad mensam referre possent, antequam ipse vino dapibusq; illorum se ingurgitasset. Atq; vt ostenderet, se pecuniam quoq; pro vsu suo facilè conflare posse, triginta sues bene saginatas, ex manipulis graminum procreat, illasq; pastū, proximè sues pistoris parci, sed locupleris extrudit, proponitq; venales, quo pistor vult precio: hoc tantùm emptorem admonens, ne gregem nouum ad flumē lotum propellat. Qua ille monitione neglecta, cernit in flumine manipulos fluitare, suibus submersis, ita vt neq; straminibus, neq; suibus potiri potuerit. Nihilominus precium datum recuperare parat, diuq; venditore quæsito, atq; in taberna vinaria tandem reperto, in qua porrectis pedibus in scamno recubabat stomachabundus alterum pedem excitandi causa inuadit, cumq; à corpore protinus cum coxendice auellit, clarè Zijtone quiritante, & obtorto collo pistorem ad Iudicem trahente. Quid faceret pistor, in manifesto deprehensus, vt sibi videbatur, facinore, nisi vt damnum damno adderet, atq; de hacin-

Piscatori se aperit Venceslaus.

Vicegradū habitu mendici ingreditur.

Piscator equestri ornatus dignitate.

Sophiam Ioannis Stephani Fibulati filij principis Bauariæ filiā ducit vxorem.

Zijto Venceslai Magus.

Sues pistori vēdit.

Prouerbium. super iniuria cum Zijtone decideret. Vsurpant ad hoc vsq; tempus Boiemi, vt malam emptionem exprobraturi, vice prouerbij dicant. Lucrum facies, quantum Michael in suibus: pistori namq; illi Michael nomen erat. *Exitus vitæ Zytonis funestus.* Cæterùm Zijto impostor ad extremum à Cacodęmone superstes, cũ corpore & anima de medio hominum sublatus fuit: iniecitq; Venceslao curam de religiosis deinceps ac magis serijs rebus cogitandi. *Ludi seculares Romani in Iubileum à Bonifacio VIII. Papa commutati. 1400. Iubileus à Bonifacio IX. Papa, vt Pragæ celebraretur impetratum.* Annus fortè tunc Millesimus quadringentesimus à natali die Domini numerabatur, ludis quondam secularibus destinatus, quando vno seculo, hoc est centum annis semel Romani illos pro salute suorum ædebant. Romanis deinde Pontificibus meliore auspicio, in Iubileum cõmutatus est, vt in eo omnium peccatorum esset remissio: Hoc deniq; nomine à Bonifacio Pontifice Romæ iniciatus fuit. Cuius vt Pragæ quoque Venceslaus esset particeps, à Bonifacio impetrauit, vt ad Romanum modum domi illum consecratum haberet, celebrauitq; magna religione, ac mira hominum multitudine, quæ non Iubilei solùm, verùmetiam reliquiarum venerandarum gratia Pragam confluxerat. Hactenusq; recepta semel ab sede Apostolica, à Boiemis Christiana religio cum omnibus ceremonijs inuiolata, *Ioannes Hussus contra indulgentias.* incussaque in Boiemia perdurauit. Sensim inde vacillare & labescere simul atque Ioannes Hus, quod vocabulum anserem sonat, strepere inter olores, eorumque suauem cantum strepitu suo, propter inualescentem factionem superare cœpit. Populärem enim causam inter populares suos agendam suscepit aduersus Germanos, & aduersus sacerdotes, quibus vtrisque Boiemi non *Debacchatur in Germanos & sacerdotes.* valde propicij erant, & ipse quanquam sacerdos, capitalis nuper inimicus vtrisque factus, dum impatientissimè fert, in honore cuiusdam sacerdotij prælatum sibi fuisse Germanicæ nationis candidatum, suffragio Germanorum, & fauore primorum sacerdotum. Sic videlicet Carolus ab institutione Pragẽsis Gymnasij constituerat, vt in ferẽdis suffragijs Germani tres voces, Boiemi *Lis de pluralitate votorum in Academia.* quartam haberent, quoniam paucissimi Boiemorum tunc operam literis nauabant: postremò tamen diplomate sic conclusit, vt mos Parrhisiensis Gymnasij Pragæ item seruaretur. Exclamat Hus, morem hunc in Gallia retineri, vt externi, suffragio simplici, domestici autem triplici perfungantur. Ad Regem prouocant Germani, atq; vtraque interim pars iudicem muneribus corrumpere non cessat, adeò vt Rex sibi dicere permiserit, vnde mihi hic tam beatus *Iudex auro corruptus.* anser natus? qui tot subinde aurea argenteaque oua mihi excludit? Lata denique sententia secundum Anserem cum tanta Germanorum indignatione, vt plus quàm viginti quatuor millia scholasticorum intra octo dies Praga ex- *Scholastici Germani Pragam deserunt. Anno 1408. Colonia Pragæ est Lypsia, vt illa Lutetiæ.* cesserint, detestantibus artificum collegijs Anserem, cuius opera fieret, vt labor illorum recideret ad tenuè precium, cum non adessent emptores. Hac re tam insigni designata, vertit hinc rostrum inquietum Hus, ad vellicandas Iubilei condonationes, quas Indulgentias vocant, taxandosque sacerdotes de auaritia, luxu, ambitione, sine vllo discrimine sontes insontesque, vt omnibus vbique inuidiam conflaret, ac præcipuè in aula regia, ad quam cum Sulco præpositus Chotessouiæ, stipatus equitum peditumque caterua incedebat, Rege ad mensam discumbente, qui adstabant, vt Regis animum incenderent, videsne inquiunt, Rex, quanto superbius, quàm etiam tu, Monachus *Sulco prepositus magno comitatu stipatus aulam frequentat.* iste progrediatur? Quin tu pompam illo indignam detrahis, & ad te, quem decet, illam reuocas. Sulconem ingressum Rex interrogat, cuiusnam hoc tam frequens esset satellitium? vt si suum responderet, mulctaretur. Non defuit ratio illi respondendi: Quemadmodum, inquit, tuus ego sum ò Rex, sic isti omnes tui sunt, id quod nuper in bello Bauarico satis declararunt, sed & hodie mecum in hoc apparent, vt ornamento tibi sint, & si opus fuerit *Applaudit Monacho Rex.* contra quoscumque auxilio. Stabat in mensa Regis patera aurea vino plena, ad eam Rex manu porrecta, præbibo, inquit, tibi Sulco, hanc pateram, vt

vt tu reliquum exhaurias, insuperq; eandem pateram tibi habeas, pignus erga te beneuolentiæ meæ. Quo viso, auditoq;, inuidia Hussitæ rumpebantur. At magister eorum Hus quottidie insolentior fieri, maximè vbi natus est libellum Vicleffi hæretici, in Anglia damnati, cuius titulus est Alythia, per antiphrasim videlicet, quia verum minimè dicat, sicut Lucum nos, & Parcas nominamus, quòd neque ille luceat, neque istæ parcant, sed potiùs ad interitum omnium festinent, ita libellus ille ruinam & interitum omnium in Ecclesia rituum, atque cerimoniarum continet, à capite prosternendo orsus, dum summo Pontifici authoritatem suam adimit, illumque in ordinem aliorum sacerdotum redigit. Imò inter ipsos quoque sacerdotes omnem turbat ordinem, omnibusque bonis illos spoliat, eleemosina tantùm contentos esse volens: monachos verò haud secus atque dæmonis figmenta vitandos: nihil enim esse vota, nihil pudicitiæ, continentiæque vincula, nihil disciplinam tolerantiæ & innocentiæ, nisi mera hominum commenta. Confessiones autem auriculares, satisfactionesq;, tum extremas languentium inunctiones, & pro defunctis postulationes, ad solum quæstum sacrificulorum pertinere, quemadmodum ad ambitionem sacrarum vestium ornatum. Et cætera quæ commemorare piget, inter quæ & illud, quod liberam cuique verbi diuini annunciationem concedit, cum in Ecclesia alios quidem Deus posuit Euangelistas, alios Prophetas, alios doctores, ne omnes omnia essent. Hunc igitur, vt diximus, libellum Hus assecutus, multa aliter, quàm catholica docet Ecclesia, in aures vulgi ad res nouas attectas detonabat, fusquedeq; faciens obnunciationes quæ per magistratus sacerdotum fiebant, donec ipse Sbinco Archiepiscopus, vir magni animi Pragam descendit, vulgatoq; regio edicto, omnes citari iussit, qui descriptum Vicleffi librum penes se haberent. Amplius ducenti fuerant allati, atque in tanta æstimatione habiti, vt maior illorum numerus fibulis argenteis, inauratisque infibularentur, cæterùm ad vnum omnes igne consumpti. Ipsi Hus concionibus interdictum. Atque ille Praga discendens, in pago Husinecz vnde oriundus erat, veteri domino suo permittente, sermones quos cœperat, in magno cætu hominum sermocinabatur, glorians se eiusmodi colaphum Romanæ Ecclesiæ impacturum, vt liuorem eius, ne post centum quidem annos aboleat. Interim Pragæ Hieronymus & ipse liberalium artium Magister, atque ipsius Hus collega & consectaneus, communem sectam contra Germanos doctores, qui ibi remanserant, crebris disputationibus propugnare, multis bilem concire, alios argumentis & oratione tenere: nam & acutus, & disertus habebatur, eandemq; in scholis, quàm Hus in templis palmam ab auditoribus obtinebat. Fieri autem non potuit, quin multa in propatulum emanarent, quæ intra parietes differebantur, quibus vulgò cognitis pro captu quisque suo, aut has, aut illas partes fouebant: tanta postremò contentione, vt partium studio plebs vrbana diuisa, mutuis inter se pugnis, plagisq; interdum & saxis concurreret. Senatoribus vrbis à doctoribus Germanis, plebe autem à Hieronymo, vt corporis sui membro (Pragæ enim natus erat) stante. Quæ omnia Venceslaus cum sine cura haberet, Subinco Archiepiscopus, vt malis impendentibus obuiam tempestiuè iret, in Hungariam ad Sigismundum Regem se recipiebat, vt ab eo consilium & auxilium, periclitanti in patria religioni imploraret. Venitq; Posonium ad fines Hungariæ, vbi finem vitæ quoque suæ fecit, veneno vt ferunt, potionatus: corpus eius Pragam referendum, & in conditorio familiæ condendum affines & cognati curarunt. Præclarissimo Antistiti Venceslao fauente, sordidissimus est suffectus, Magistrum Albicum cognominabant, arte Medicum ac

Alithia liber Viclephi Hussum cõfirmat.

Summa doctrinæ Vicleffianæ.

De pontifice, de sacerdotibus & monachis.

Confessio auricularis.

Prædicatio verbi cuius concessa.

Sbinco volumina Vicleffi palam exurit.

Hussus pulsus in pago concionatur.

Hieronymus collega Iohannis Hus.

Hieronymus facundus & doctus.

Scinditur studia in contraria vulgus.

Sbinco à Sigismundo contra Hussitas turbas auxilia petiturus moritur.

Alfordes aua ras Archiepiscopus Albicus vnicum extreme auaritiæ barratrū Pio Pontifici dicitur.

prorsus digniorem, qui pharmacopolis, quàm Pontificibus adnumeraretur, vt qui ita ingenio auido, & ad rem attento fuit, vt minutissimarum quoq; rerum diligentiam, curamq; non omitteret, ipse clauem à penu & à cella vinaria sibi retinere, viniq; promam anum abstemiam pręficere, & domi quasi cauponam & macellum instituere, dum vina meratiora, eduliaq; ex piscibus, auibus, feris lautiora ære commutat, seq; ad mensam aridam & sordidam cum familia pauca & abiecta reuocat. Quis enim paulò honestior ei libenter famularetur, qui ab alendis equis, tanquam sumptuosis, propterea quòd noctu etiam vorarent, ita auersus erat, vt palàm prædicaret, se multò patientius serræ stridorem ferre posse quàm andire equos per noctē dentibus hordeum confringentes. Ob quæ in tantum venit contemptum, vt non minus suis, quàm aduersarijs esset despectui. Quin neq; illis amissa authoritate & æstimatione prodesse, neq; istis sine vllis viribus nocere posset. Audacter igitur Hus Pragā ad nidum reuolat, vt in illo alas maiores, quàm in nido natali extendat. & aderat rursus noua occasio crescendi, quam per nouas indulgentias Ioannes Romanus Pontifex ad Boiemiam missas offerebat, pollicens plenam delictorum condonationem ijs, à quibus latum auxilium aduersus Ladislaum Regem Neapolitanum, Romanæ Ecclesiæ rebellem fuisset. Id verò Hus ambabus iam buccis, vt Satyricus dixit, sclopo tumidis intendebat rumpere, totasq; iam planè indulgentias cum potestate Pontificia abrogare, factione plebeia fretus, quam sic addictam sibi habuit, vt tres vno die conditionis extremæ homines, in tribus templis, cum quisque eorum in suo templo recitari, pro concione decretum Pontificis audisset, clamore magno recitanti obstrepere ausus fuerit, palàm vociferans, Romanum Pontificem esse Antichristum, qui crucem aduersus Regem Christianum decreuerit. Omnes hi tres comprehensi, & in carcerem continuò detrusi sunt iubente senatu, qui maiore ex parte è viris Germanis constabat, quibus Venceslaus, tanquam in religione constantioribus, plus quàm Boiemis fidebat. Adest repentè ipse Hus, & cum eo turba, minimū secum caudam trahens duum millium hominum, aditum in curiam postulantium. Renunciat senatus, non esse locum in curia tantæ multitudinis capacem, sed si quid agere apud senatum Hus velit, actionem ei nō denegari, modò quo decet numero comitatus veniat. Postquam venit, nō aliud postulauit, quàm vt ne quid grauius in iuuenes captos consulerent. omnem enim illorum culpam in eleuandis indulgentijs in se transferre, qui illos talia loqui docuerit, nec abnuere pœnam pro illis subire, si pœna dignus est, qui vera dicit. Respondet senatus: Irent cum bona pace in viam quisq; suā sibiq; persuadeant, nihil temerè senatum in captos acturū. Initaq; deliberatione, & ante oculos edicto proposito, quod pridem sub pœna capitis in audaces & præfractos promulgarunt, qui gloria præcellentes non verentur conuitijs incessere, postridie mane carcere cum præsidio armato eductos gladio percuti iusserunt. Corporibus adhuc iacentibus, accurrit mulier quæpiam, & singulos inuoluit sindone munda, eamq; continuò libitinarij cum choro scholasticorum insecuti, extulerunt illos ad templum Bethlehem, vbi Hus concionatorem agebat, præcinentes: Isti sunt sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt. Ac illo quidem die Hus concione abstinuit, sed postea non cessauit mortem illorum deplorare, inuidia maiore quàm vt illam sedare possent senatores. Nam quę tunc Regis cura fuerit, inde licet æstimare: Venerat Praga ad illum nuncius, nuncians arcē Vicegradensem incendio ferè totam esse consumptā: etiamne, inquit, cella vinaria exusta est? vt incolumem audijt: Ardeat, inquit, vel denuo arx, totaq; pereat, dummodò saluā nobis cellam sistat cum vino nostro Rhenano. Tantundem spei sacerdotibus iniuriā passim ab Hussitis sustinentibus, in Albico erat, homine perinde officij sui negligentissimo, ac lucri

Nihili fit Episcopus.

Redit Pragam Hussus.

Ioannes 23. Papa.

Papa dicitur Antichristus quòd crucem cōtra Christianos prædicet.

Comprehensi vociferatores.

Plebs captiuos relaxari vult.

Capite dederunt pœnas.

Martyres babiti.

Brutū animal Rex.

Rex & Episcopus dignum patella operculū.

lucri tantùm auidissimo, cuius amittendi metu, ab omnibus arduis negocijs valde abstinebat, natura aliàs meticulosissimus, quanquam adhuc metuenda haud instabant, nondum à quoquā facta mentione de cōmunione sub vtraq; specie, quæ deinde cōtrouersia, sursum ac deorsum cuncta apud Boiemos miscuit. Dum in hoc statu res in Boiemia essent, Germani iam pridem ᶜ Roberto Bauaro amisso, quem Venceslao superstiti surrogauerant, rursus ad alium eidem surrogandū animos adijciunt. Moguntino comitia Electoribus Indicente, ad quę cum Sigismundus Rex Hungarię, tanquam Marchio Brandeburgensis, qui vnus Electorū habetur, venisset, dignitatisq; Regiæ gratia, primus sententiam esset rogatus de Cæsare nominando, se ipse nominauit, Me inquiens ego noui, alios nō itidem, an æquè mecum imperio orbis digni sint, præsertim in tanto rerum motu, quo Italia quoq; Schismate ibi durante plurimū laborat. Mirati hanc tam liberam & apertam Sigismundi vocem cæteri Electores, cōmuniq; assensu illam approbantes, ipsum Sigismundum Venceslai frarrē, Cæsarem consalutant. Qui vt ostenderet, non tam se honōris ambitiosum, quàm laboris pro republica Christiana subeundi cupidum esse, vt illam videlicet in pristinum statum, erroribus & schismate sublatis reduceret, laboriosissimam peregrinationē obijt, qua magnam partē Europæ peragrauit. Dum Italos, Gallos, Hispanos, Britannos, & alias nationes ad concilium Constantiæ in Germania celebrandum contrahit, ad quod accersitus Hus, tametsi Romā antea citatus ire noluerit, fide tamen publica à concilio accepta, ipse primùm, deinde Hieronymus eius consectaneus Constantiā venit. Quibus absentibus, nihilominus discipuli eorum, disciplinam quam receperant, arctè tenebant, acurateq; illam apud Pragenses defendebant, quottidie noui aliquid de suo adijcientes. Tandem Petrus quidam Misnensis, quasi magnum quiddam, & abstrusum, ac non lippis notum & tonsoribus inuenisset, gestiens ad Iacobellum popularem suum, qui Pragę ad sanctum Michaelem Euangelium annunciabat, accessit, eiq; verba Ioannis Euangelistæ ex Cap vj. descripta perlegit, quæ sic se habent: Nisi ederitis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis. Vidésne, inquiens, quanto in errore versetur nunc Ecclesia, quæ alterā Eucharistiæ partem, sine qua vita non est, plebi adimat, cum nugator ille potiùs tota errauerit via, qui verba illa Domini de Sacramento altaris, quod in vltima demum cœna institutum fuit, interpretatus sit, veritate aliter se habente. De se namq; ipso Dominus apud Ioannem loquitur, deq; verbo suo, quod caro factū est, datq; vitā omnibus in se credentibus. Sed in tanta errorū caligine, quæ latè diffundebatur, facilè erat, vt stellæ erraticæ iter suis ostenderent deuium. Nam si rectam instititissent viam, nunquā illis Hus à carcere rescripsisset, Illos tandem reperisse poculum, quod sibi mortem acceleraret: iam enim de capite in cōcilio decernebat, & inter alia, quæ ei obijciebantur, quo celerius damnaretur, hic etiā articulus de calice eum pręgrauabat, quasi illo authore propinatus. Sed & ille Theologus Germanus vaticinari visus, qui Iacobello huius potius primò exprobrauit: Non tu, inquiens, calicem salutis, sed cyathum furoris, & poculū ruinæ Boiemis suppeditasti, vt illo hausto furiant, vomant, insaniant, & mutuis ad extremū prælijs inter se dimicent, quod paulò post ita contigit. Vetante enim concilio Boiemis vsum calicis, dein etiā execrante eos, qui aduersus vetita ire auderent, rantùm abfuit vt incœpto abstinerēt, vt pro irritamento potiùs concilij decreta habuerint, nō solùm ad institutū suum continuandum, sed etiam ad illud undecunq; augendum. Itaq; cum initio tantùm qui matura essent ætate, calicē delibarent, post hanc execrationē, sine vllo discrimine, pueri puellæq; rationis nondum capaces deducebantur: postremò infantes adhuc lactantes, ad degustandū à nutricibus portabantur in omnia templa Calixtinorum, sic videlicet se nouæ sectæ

Sigismundus Rex Vngariæ sibimet calculum in electione dat.

Sigismundus Imperator salutatus.

Anno 1411.

Itinera pro cogendo concilio à Sigismundo suscepta.

Concilium Constantiense.

Lis à Petro Misnense per Iacobellum de vtraq; Sacramenti specie mota.

Proscriptio calicis Husso mortem accelerauit.

Omen de poculo sacro.

Albicus Episcopatum Conrado Vesphalo subcamerario vendit.

Cōradus Vuestphalus V. Archiepiscopus Pragæ ex Episcopo Olomucense.

sacrificuli cognominabant. Albicus præsul cernens sacerdotes suos templis expelli,& Calixtinos substitui, verensq; nisi per tempus Pontificatum venderet,quem de Rege emerat,ne iacturam precij cum amissione ipsius Pontificatus faceret, Conrado illum Bestuallo, quem Rex subcamerarium vt vocant, constituerat, vendidit. Quippe solebat Rex à Boiemis postquam offensus est, externos quoq; & humili genere prognatos, ad nonnulla officia sublimare. Sed nec Pontificem ab initio ipsum Conradum improbares,adeò cōtra præuaricatores & defectores incaluerat,mox tamen eo vsq; intepuit, vt bona insuper Pontificatus ferè omnia, eodem quo Albicus metu, ac vitio auaritiæ victus, profanis vili precio oppignorauerit.

Ampliora petunt Calixtini templa.

Contra hunc,qui,vt dixi initio, vehementer Calixtinorum conatibus obsistebat,illi;psi Calixtini, Nicolaum ab Húsynecz actorem subornant, vt apud Regem ageret, quo illis liceret plura loca sacra occupare, in quibus commodè pro multitudine populi calix distribui posset. Respondet Rex ei,quantumuis tenuiter filum torqueas, nequaquam mihi tamen adeò hebetes oculi sunt, vt vel tenuissimè deducta fila haud cernam,non vnde tu,quemadmodum fortasse speras, telam texas, sed

Minax responsum Nicolao datum.

laqueum collo induas,si nere,vti cœpisti, perseueraueris. Nicolaus,qui nosset Regem non frustra minari,repentè se è conspectu illius subducit,& ad suos reuertens, malum, quod non minus sibi, quàm illis immineret, si obuiam illi communi consilio itum non fuerit, expromit. Iussus sententiam suam dicere,sibi secessione opus esse videri,quæ locum multitudini,tum amplum, tum satis tutum ad peragenda ipsorum,& participanda mysteria præbeat, qualem

Ad montē Tabor vrbe excedunt Calixtini.

se offert mons Tabor, quintum à Praga lapidem distans, in quo nunc municipium eodem vocabulo situm est. Ferunt ex viris,mulieribusq; & pueris turba miscellanea, ad quadraginta millia hominum illò confluxisse, mensasq; trecentas circum appositas fuisse, vino & calicibus instructas, factamq; ibidem mentionem Regis noui creandi, à ceremonijs ipsorum minimè dissen-

Coranda impedit noui regis electionem.

tientis, sed illam mox præuaricator, Coranda cognomine, eiusmodi verbis discussit. Regem,inquit,habemus,& non habemus: uocabulo quidem Rex est, qui modò regnat, potestate autem tantidem valet, quanti pictum in pariete simulachrum. Idq; vtrumque rationibus nostris maximè conducit, si modò confirmare sectam nostram, atq; corroborare cupimus. Primum enim ex titulo Regis Romanorum magnum robur nobis accedit aduersus factionē Romanam, quæ nihil contra Boiemos attentare audet, quoad videt regem

Vafrum consilium.

stare à religione ipsius. Nobis autem quantulum obesse potest Rex,qui viuens mortuus est? At si nobis ex priuatis Rex aliquis existat, & interim aliquid vel domi,vel foris ingruat, talis, neq; rebus suis, neq; nostris, propter virium imbecillitatem consulere poterit. Non erat grata Nicolao ista oratio, sed quid vnus aduersus omnes,qui verba Corandæ comprobabant? Et ante alios Rex, tametsi dicta in se contumeliosa inerant, Corandam tamen laudauit, quemadmodum scilicet Dominus ille in Euangelio dispensatorem iniquitatis,

Nobiles se Hussitis socios faciunt.

quòd prudenter fecisset. Nicolao verò etiam diligenter quæsito, potiri nequiuit,ipsa nobilitate sensim iam consilia sua cum præuaricatoribus & plebe infecta commiscente, ne alij alios auxilio destituerent. Atq; hac item ratione elapsus est alter nobilis latro,à Rege ad supplicium destinatus, propter summā eius perfidiam, credulitatemq; & sacrilegium. Ingressus monasterium quod Oppatouitiū appellant,hospitioq; cum tribus comitibus à Petro Abbate be-

Monachi interempti, direptæ opes monasterij Oppatouicensis.

nignè exceptus,tres mox alios induxit, ac deinde viginti simul prædones,dato illis negocio, vt obuios quosq; monachos trucidarent: adhibita insuper seni Abbati crudelissima tormenta, vt thesauros Monasterij proderet. at ille nullū omnino verbū per cruciatū emisit, qua re exasperatus immanis hospes,in omnia loca occlusa inuadit,armaria refringit,cistas recludit,& quicquid in illis

aureæ

aureæ,argenteæq; monetæ inerat,id totum diripit.Mox donario per quam opulenro impias manus admouet,fignaq; inde & calices,& cruces,atq; alia huiusmodi vtenfilia ex auro & gemmis preciofa,plauftris imponit,fecumq; aucta domũ afportat fuam. Trigefies feftercium æftimata fuerunt bona illa ablata. ipfi quoq; Abbati vitam abftulerunr.Aderat omnino Regi illa voluntas, vt tot fcelera & facinora protinus vindicaret, fed in feditionibus, & magnis factionibus, ne ipfi quidem Reges quæ uoluunt præftare femper poffunt. In tantum autem Huffitarum factio Pragæ contra Senarum inualuerat,vt quod dici folet, vbi res præpofterè gerirur, plauftrum ibi bouem traheret,adeò videlicet imbecilla erat Senatus authoriras,& valenriffima populi audacia: cuius audax Apoftata fignifer fuit,fignum calicis per vicos & plateas præferens, turbamq; antegrediens,& interim obferuans calicis contemptores aut irrifores.Venerat id temporis Pragam Zifco,malum parriæ fatale,fed hactenus bene reconditum, ne malè facere poffet. Natus in Boiemia loco quidem equeftri,fed re & cenfu tenui,quales non facilè emergunr,nifi omnes difficulrates audacter fuperauerint, iuxta illud dictum: Aude aliquid, fi vis effe aliquid.Is Zifco quod monoculus fonat,cum in noua ciuirare apud hofpitem diuertiffer,anxium & follicitum caufam præfentis curæ eius interrogat. Illo refpondente,iuffi,inquit,fumus,arma quæ habemus, omnia in arcem ad Regem deferre:fi iuffa facimus,præfidio domeftico in feditione inteftina nos nudamus, fin imperium detrectamus, veremur ne armaros regios in nos concitemus. Ad hæc Zifco,bonum habe animum hofpes,adeft mihi confilium ad liberandum vos cura ifta, fi vnufquifq; veftrum arma induerit fua, feq; Rege coram in armis repræfenraucrit, non audebit ille poftulare vt arma exuatis, fed gratus præterea erit,vt armati inde quàm primum difcedaris. Atq; ita res cecidit, eademque Zifconem Pragenfibus mirificè commendauit, ad omnem occafionem benè de illis merendi intentum.Incedebat Apoftata,de quo ftarim dictum eft,cum pompa facrorum per forum iuxta domum prætoriam, in cuius veftibulo accenfus prætoris fedebat,calici non affurgens, neq; caput denudans:quod vbi animaduertit Zifco, comprehendi accenfum iubet, fugam ille in domum cœptat, fed in veftibulo adhuc corripirur. Adeft confeftim Nicolaus Prætor,rogatq;, quid fibi velit hic impetus? hæc vis? an fe, an præfentem Senatum non habeant? ad quem fine tumulru querimonias deferant? At illi prætotem per contumeliam Germanum appellant, calicisq; oforem, & vnà cum accenfo multis ibidem vulneribus confodiunt. Irrumpunt deinde in curiam, & cæteris quoq; Senatoribus manus iniiciunt, deorfum illos de feneftris præcipitantes, gladijsq; & pilis, atq; telis excipientes. Pulfo inde Regni etiam Camerario, qui cum trecentis equitibus ad comprimendum motum accurrerat.Prandebat tunc Rex, cum ei tam atrocis rei nuncius de improuifo fuperuenit,ad quem ille confternatus,à menfa furgebat.Ibi adftans Prægustaror, triduo, inquir, antè hoc ego futurum effe fciebam. Arripit per capillos Prægustatorem Rex, illumq; ante pedes fuos profternit, pugione occifurus,tanquam tanti facinoris confcium. Qui circumfteterant, ægrè pugionem extorferunt, admonenres, ne cæde adminiftri Rex maieftatem fuam coinquinaret. Qui ftatim Apoplexia inter manus adhuc illorum tangitur,& non poft mulros dies moritur.Corpori ne Huffitæ illuderent,Sophia Regina clam illud noctu,fine vllo exequiarum honore in aula Regia,quemadmodum fuperftes exoptabat,fepeliendum curauit.Nam reliquis Monafterijs culru & fplendore aula Regia anteibat.

Rex imbellis.

Proftrata Regis & Senatus authoritas.

Zifconis genus & origo.

Nomen vnde.

Quibus artibus euexerit res fuas Zifco:

Confilium Zifconis benè fuccefsit.

Iudex urbanus à Zifcone confoffus.

Curia direpta Senatoribus iugulatis.

Rex Vencefslaus excandefcens apoplexia obit Anno 1418. Aetatis 57.

a *Addunt Germani adem parochialem ad S. Sebaldum cum aqua pro baptismate calefieret conflagrasse. Mater puerperio extincta.*
b *Excursionis huius nulla apud Hungaros mentio nisi viuo adhuc Carolo. Id ex auctoritate Regis Ludouici bellum indicentis, quarum inimicitiarum etiam Poloni meminerunt ante ductam Elizabetham Cracouia, vbi pax confecta.*
c *Splendida Vienna domus quam Regiam & iam Pragensem nominant, quod illic fuerit detentus Venceslaus. Nunc Salina eò loci, & praefectus Salis inhabitat.*
d *Ladislaus hic erat contra Sigismundum in regnum Hungaria accitus, sed Iadera Dalmatia reuersus suum regnum pacauit. pro incredibili prudentia & magnanimitate formidolosus esse cepit Pontifici Romano. vicesimo regni anno Romanos contra Bonifacium Pont. incitauit. Gregorius Papa, dum abesset Romam occupauit ideo, regni titulo priuatus, bellis Pontifices exercuit.*
e *Rupertus Rheni Palatinus Caesar designatus Anno 1400. Florentinis mercede suam condixit operam contra Galeacium Mediolanensem. conatu irrito obijt 1410.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER VICESIMVS QVARTVS.

Sacrum Interregnum.

Nterregnum sequitur, quòd impia facta, à religione laesa impiè profecta, & plus quàm ciuilia bella continet, qualia videlicet Gigantea fuisse feruntur, in quibus non cum hominibus modò, verumetiam cum Dijs, eorumq; sedibus pugnabatur. Vix enim in huuc diem monasterium paulò nobilius integrum in Boiemia inuenias, cum tot & tanta, tamq; magnificè exstructa & adornata habuerit, vt cũ quouis regno, de splendore & multitudine illorum certare potuerit. Sed ne testimonium nostrum velut domesticum, cuipiam leuius esse videatur, dabimus externum graue, & fide dignum, nempe Aeneae Siluij, qui postea Romanus Pontifex fuit. Eius verba haec sunt: Nullum ego regnum aetate nostra, tota Europa, tam frequentibus, tam augustis, tam ornatis templis dotatum fuisse, quàm Boiemicum reor. Templa in coelum erecta, longitudine atq; amplitudine mirabili, fornicibus tegebantur lapideis, altaria in sublimi posita, auro & argento, quo sanctorũ reliquiae tegebantur onusta, sacerdotũ vestes margaritis tectae, ornatus omnis diues, preciosissima supellex, fenestrae altae, atq; amplissimae conspicuo vitro & admirabili opere, lucem praebebant. Neq; haec tantùm in oppidis atq; vrbibus, sed in villis quoq; admirari licebar.

Pij Pontificis de Augustis Boemiae tẽplis testimonium.

Nunc igitur ruinam illorum, nihilo mirabilem minus, at magis profectò miserandam, stilo celeri percurremus, nec enim in re calamitosa diutius immorari iuuat. Ab obitu statim Venceslai cum iam Hus & Hieronymus exusti essent, conciliũ Constantiense literas hortatorias ad Boiemos scripserat, vt schismate impio tandem posito ad vnam verã catholicã redirent Ecclesiã. Quibus acceptis non Boiemi soli, sed cum illis Morraui quoq; Pragam conueniũt, ac de cõmuni consilio totius factionis ad quam multi iam Procerum nomina dederant, concilio respondent cõtumeliosè quasi iniusto iudicio viros insontes, dum monachis accusatoribus & testibus gratificatur, cõdemnasset, in magnum Boiemorum contemptum, cuius tam propere obliuisci nequeãr. Facta monachorũ inter Hussitas mentione, ruit turba incondita & temulenta in monasteria Praedicatorum & Cartusiensium, quos vtrosq; velut praecipuos ipsius

Hussus & Hieronymus cremati. An. 1415. 6. Iulij.

Inuitantur Boiemi à concilio ad resipiscentiam. respondẽt contumeliosè.

Direpta monasteria & succensa.

ipſius Hus delatores ſuſpectos habuit,bona monaſterij rapit,monachos tundit,ædificia ſternit,poſtremò vtriſq; ignem ſubijcit. Ac mox vertit impetum in templa,ritum Romanum in omnibus ceremonijs retinentia,in quibus nudat altaria,confringit organa.delet imagines,pellit foras paſtores,& in locum illorum fures & latrones ſubſtituit. Tranſtulerat ſe regina Sophia de arce Vicegradenſi in arcem diui Venceſlai à tumultibus plebeijs aliquanto ſedatiorem, quia minoris Pragæ oppidani huic arci ſubiecti, haud dum conſilia ſua, cum veteri & noua Praga conſociauerant,ſed antequam mordicùs tenebant religionem. Vt igitur cum ipſa Regina illi quoq; magis in tuto ab hoſtili inſultu eſſent,ſuaſore Vdalrico Roſenſe,præſidia locis idoneis imponuntur, vt ad templum diui Thomæ,ad domum Archiepiſcopi,ad domumq; Saxonnm, cùm fortè Pragenſes à Calixtinis inuitati, rurſus ad montem ſecederent, quo maxima hominum multirudo conuenerat,qui deinde omnes Thaboritę cognominati ſunt, ij quaſi Pragenſium vicem dolerent, quòd liberè domi calicem attrectare non auderenr, obſeſſi à duabus arcibus regijs capiti illorum impendentibus,ad demoliendas illas,ſimulq; tollendum in Boiemia regium nomen,& pro illo ſtatum popularem conſtituendum, vr tandem verè liberi ſint,operam ſuam pollicentur. Talibus verbis perſuaſi, redeunt cnm Thaboritis Pragam,ductoreq; Nicolao Huſentio arcem Vicegradum maiore vi adoriuntur,quàm vt præſidium regium ei poſſet reſiſtere,qna per deditionem recepta, ad minorem Pragam oppugnandam, Ziſcone præterea ſibi adiuncto conuertuntur. Domns Saxonum,quæ pontem rutabatur,aditumq; prohibebat,imperum illorum prima excepır, diuque illum ſuſtinuit ope Bombardarum, quod genus machinarum, vt nouum, ita terribile, ac omnium maximè exitiabile apparuit. Eius metu oppugnatione in noctem dilata,per quam tela certo ictu dirigi non poterant,Thaboritæ propius domum accedentes,pugnam cominus gladijs conferunt,euaduntq;,ſed non abſque ſuorum ſanguine ſuperiores. Eadem fortuna ad templum,& ad domum Archiepiſcopi fuit, cædibus omnia fœdans, donec vtrumq; præſidium diſſiparetur,& quæ cuiq; patebat ad arcem via confugeret. Regina caſu ſuorum territa,arcique diffiſa, inde ſe cum Vdalrico ad loca ſecuriora ſubducit. Inſtant Thaboritæ contendere,dieq; noctuq; pugnare,vt arce potiantur, ſed feliciore defenſorum contentione,ab illa retro in minorem Pragam repelluntur,quam deinde vtrique maximis incommodis affligunr, dum pro poſſeſſione eius acerbiſſimè certant,Sigiſmundo occultè ſubſidia arci ſubmittente. Inreruentu tandem procerum nonnullorum,tantæ cladi domeſticæ grauiter indolentium,factæ ſunt ad quatuor menſes inter præfectos arcis & Pragenſes indnciæ in hanc legem, vt ne præfecti communionem vtriuſque ſpeciei inrertnrbent,atque è dinerſo Pragenſes ne ſacerdotes,veterem ritum obſeruantes, ſuis ſedibus, néue monachos & ſanctimoniales monaſterijs expellant, & in primis vt Vicegradum reſtituant. Quo facto Pragæ rixandi, mutuiſque cædibus ſæuiendi panſa aliquantiſper fuit, ſed foris Thaboritæ nullam intercapedinem nocendi faciebant,nec vlla ipſi inuicem quiete perfruebantur. Montanis pręcipuè,quorum maximus numerus in monribus Cuthnis metalla mercede fodiebant,illis venatorum more inſultantibus, dum omnibus vijs eos indagant, captanr, captoſque in altos puteos conijciunt, breni tempore amplius mille ſexcentos. Antequam igitur indncię prærerüolaſent,dat Sigiſmundus Cæſar è Conſtantia ad omnes in Boiemia ordines literas, vt in Morauia Brunnæ in conſpectu ſuo appareant: nondum enim maturum videbatur,vt in Boiemiam ad capeſſendum regnum iret. Conueninnr tam multi,vt vix vllo alio tempore Brunna tot hoſpitib. completa fuerit. Aderat & Sophia regina. Pragenſes ſeorſum ab alijs vrbem ingreſſi ſunt, vt parum tempeſtiuam ambitionem,domino ſuo

Templa Romana expilantur.

Regina ſe ſubducit.

Muniuntur minoris Pragæ loca.

Coniuratio Thaboritarum cum Pragenſibus.

Vicegrado occupato, Pragã minorem inuadunt.

Domus Saxonum occupatur, eius fortunam Praga minor ſequitur.

Reſiſtit arx Pragæ.

Quadrimeſtres induciæ quo pacto.

Cuthnenſes Thaboritæ mulctant.

Conuentum Brunnæ Cæſar edicit.

Pragenses sacra sua Brunnæ priuatis ædibus peragũt.

præsente,tubis,fistulis,tympanis præcedentibus ostenderent: sequebantur sacerdotes præuaricatione insignes, ad quorum aduentum sacris in omnibus templis à legato Romani Pontificis interdicitur, nihilominus illi in diuersorijs suis orgia concelebrant, calicem aliter quàm conuenit propinant, donec mitterentur qui dicerent, non icirco euocatos esse, vt ex domibus profanis noua templa constituant, sacraque in illis sua peragant, quæ nisi facere intermiserint, audituros statim tale aliquid, quale vetus sonat hoc prouerbium: Foras Canes, non amplius Antistheria.

Pragensium ad Cæsarem oratio.

Tertio die ad Sigismundum Pragenses admissi, fausta omnia vt domino suo precarentur, sibiq; gratiam eius & fauorem multis verbis conciliare student, vocantq; ad regni possessionẽ accipiendam vt Pragam veniat. Dein queribundi mortem ipsius Hus deplorant, querentes indignissimo supplicio de medio cum ipso Hieronymo sublatum esse. Postremò communionem vtriusq; speciei super cætera sacramenta extollunt. Sigismundus, qui in ore habere solebat, Nescit regnare, qui nescit dissimulare,

Respondet Cæsar.

læta facie renidens: Supersedete istis, inquit, chari Boiemi, nihil ad rem in præsens pertinentibus, quæ non hîc Brunnæ, sed potius Constantiæ dicenda erant, vbi Concilium adfuit, quod vobis respondere ad querelas istas poterat: cæterùm quod ad regni successionem attinet, satis ad tempus veniam, illamque iure meo capiam. Interim iubeo, vt columnas, vt cathenas, & alia platearum vincula atque impedimenta de vicis omnibus auferatis, vtque ab iniurijs monachis & monasterijs inferendis abstineatis. Quæ vbi se facturos receperunt, commutatis quibusdam in Boiemia magistratibus, & pro Hussitis rursus in locum repositis, qui Romanam colebant religionem, flexit hinc

Sigismundus Vratislauiam profectus.

iter in Slesiam, Vratislauienses inuisurus. Erat ibi ciuis quispiam Pragensis rerum suarum satagens, quarum causa Vratislauiam venerat: is apud legatum Romani Pontificis, tanquam Hussita, & concilij Constantiensis calumniator delatus pertrahitur ad causæ dictionem. Fatetur ille, discipulum se esse ipsius Hus, disciplinamq; eius vehementer approbare, nec vllo mortis supplicio adduci posse, vt Hussita esse desinat, traditur carnificibus, & cum maiore Sigis-

Supplicium de Hussita sumptum.

mundi, quàm legati inuidia, equis per ciuitatem tractus ad rogum comburendus deducitur. Inde continuò deliberari cœptum, quomodo Sigismundus

Cruciata in Boiemos.

militiam, quam vulgo vocant Cruciatam, aduersus tam pertinaces Boiemos excitaret, conflaretq;. Noua interim insania Thaboritas inuasit, præuaricato-

Metu extremi diei dementantur Thaboritæ

ribus stupidos illorum animos falsa doctrina infatuantibus, quasi iam vltimus immineret dies, impijs ad interitum, pijs autem, quales ipsi se esse fingebant, ad salutem. Saluari aũt non posse, ne pios quidem, nisi in quinq; ciuitatibus, nominabantq; ciuitates, Pelsinam, Launam, Slanam, Glatouiam, Zatium. Primam Solem, alteram Lunam, tertiam Stellam, quartã Auroram, quintam Segor cognominabant: cæteras verò omnes cum vicis, pagis, arcibus, hiatu terræ pessum ituras denunciabant. Ad quam denunciationem mirificus ex Boiemia, Morauiaque, virorum & mulierum cum liberis concursus in illas ciuitates fuit, alijs vltrò bona sua donantibus, alijs vili precio distrahentibus, cetrasq; res pro vanissima spe permutantibus, vt quæ plerosq; eò perduxit, vt ad extremum propter famem & sitim, rerumq; omnium inopiam viribus ac

Zisco Coranda comite Pelsinam diripit.

vita deficerent. Ipse Zisco, antecursore Coranda vaferrimo præuaricatore, Pelsinam se per familiarem sermonem insinuauit, mox eodem intromisit Brenconem à Swihow, & Ianum Valcunum, Thaboritarum ductores. hi paucis exceptis, qui studium sectæ eorum præ se ferebant, cæteros ciues sibi hostes destinant, pecunias illis imperant: renuentes dare hostiliter diripiunt. Instinctore deinde Coranda, contra initum cum Regina fœdus, monachos extru-

Zisco monachomastix.

dunt, monasteriaque ciuitatis omnibus rebus despoliant. Infestissimus namque Zisco monachis erat, propterea quòd sorori suæ flammeo velatæ,

nescio

nescio quis cucullatus, vitinm obtulisse dicebatur. Sed prætextum hoc potius ad velandam auaritiam, propter quam se ad rapinas & spolia dederat, fuit. Nec enim adeò stnltns erat, vt non intelligeret, ob vnins scelerati culpam, nequaquam insontes quoq; esse plectendos. Cogitantibus ciuibus de pellendis vrbe sacrilegis, Bohuslaus Suambergensis cum copijs à regina comparatis superuenit. Ad hunc videlicet modum Sigismundo, cum Sophia Brunnæ conuenerat, vt quas ipsa haberet opes, per Venceslaum maritum coaceruatas, illas pro tutela regni in militem erogaret, atq; interim ex vectigalibus publicis iacturam sarciret. Obsessi Thaboritæ, quanquam adessent capita eorum ferocissima, intra paucos tamen dies transigunt, vt liceat illis sine maleficio abire. Dum abeunt in alias copias, prope Sudomirium incidunt, quas Mikessius monetæ in montibus Cuthnis præfectus, & Petrus à stellis magister tunc Straconicensis duxêre, prælio parati: sed nec aduersarij certamen detrectauêre, occupato ad piscinam loco, ne ab equite circumfunderentur, sed aduersa fronte, vt concurrerent, vtrisq; pugnæ intentis, & obstinatissimè cum ambarum partium clade præliantibus, Brenco cum Mikessio congressus interficitur, & multi iuxta cadunt, pars fatigati cednnt. Zisco animaduertens resisti non posse, admotis eqno calcaribus dat se in fugam, insequentes pernicitate equi frustratur. Elapsi & Thaboritarum nonnulli, plures tamen quàm sexaginta capti sunt, quos Mikessius ad montes Cuthnenses (vbi calamitatis eorum hospitium fuerat) pertraxit. Et quoniam nullum adhuc certum ducem Thaboritæ habebant, quisq; pro audacia sua dux erat, & inter illos maximè apostatæ, & præuaricatores, qui cætus hominum sermone seditioso facilè congregabant, ijdem etiam sæpissimè turbas quò libuit, ducebant. Huius farinæ erat, Vanceco Thaboritarum sacrificnlus nugacissimus, audacissimusq;, qui contracta in syluam per dies Saturnales multitudine, prima die quadragesimæ, dum adhuc oppidani crapnlam hesternam non edormiuissent, oppidum Sesemi muro cinctum, quod Austij vocant, assultu intercepit, oppidanis serò se dedentibus, & nõnullis se de muro proijcientibus, ne religionem mutarent. Vrgent victores successum, accrescente præsertim cotidie manu armata, & ipsam quoq; arcem Sesemi, Hradisstie dictam, inuadunt atq; expugnant, captiq; situ loci ad muniendũ appositi (nam muri adhuc veteris ibi oppidi extabant) nouum eodem loci oppidum condunt, translatis isthuc ex Austij, quod incendi placuit, habitatoribns, non sine magno fidelinm accolarum incommodo, vt paulò pòst reipsa declaratum fuit. Ipse autem Sesemus à feris illis & immanibus rusticis interceptus, humiq; prostratus, flagellis rusticanis in modum manipuli flagellabatur, ad singulos ictus vociferantibus, Non vltra insultabis Hussitis, mox deinde manib. truncatus, ac demùm flammis exustus est. Venit tandem illis in mentem de Ducibus, cùm turbam vndique affluentem circumspicerent, vt certos aliqnot sibi deligerent, quorum ductu bella gererent: nam vnum ducem omnes abnuebant, ne in superbiam elatus, impotentiùs, quàm conueniret, fratres suos regeret, fratres videlicet se cognominabant, quasi fraternum nomen locnm in latrocinio haberet. Quatuor igitur duces, ipsi Capitaneos appellabant, sibi crearunt, Zisconem, Nicolaum Hus, Zbinconẽ à Bochouo, & Chualum à Rzepice. Totidem capita Pragenses sibi cõstituerant, duo in veteri, & duo in noua ciuitate, vtrinque præterea quadraginta ciues adiecti, vt eorum consilio res à capitibus administrarentur, data vltro citroq; fide per iusiurandum, illos fideliter se in officijs gesturos, & Pragenses obedienter illis parituros. Cæterùm vnus apostata magis, quàm omnes isti, plebis animos quò voluit inuertebat, non quòd sapientiæ illi aliqnid superesset, sed plus satis ei eloquentiæ & licentiæ, qnibus vulgus delectatur, inerat, atq; inde miram sibi faciebat audentiam, cùm in no-

Pactum Cæsaris cum regina pro defensione regni.

Recuperata Pelsina.

Husi profligati; Thaboritæ

Acephalon agmen Thaboritarum.

Vanceco dux Thaboritarũ Austum capit.

Crudeli modo Sesemus necatus.

Quatuor duces creati apud Thaboritas, totidem apud Pragenses.

ua ciuitate ad ædem diuæ Virginis sermocinaretur, Apocalypsin tunc interpretans, ex eaq; ad Sigismundum Cæsarem retorquens, quicquid ibi de rufo Dracone narratur, indignatus ob editũ in Boiemiam ex Slesia transmissum, quo Hussitæ & Thaboritæ prægrauabantur. Vt igitur hi potiùs, qui instituta Romana sectabantur, Pragæ opprimerentur, autor fit depellendi inde omnes calicis illorum osores. Pulsi partim ad arcem Vicegradum, partim ad arcem Diui Venceslai, cui Czenco Vattembergus, regni summus præfectus præfuit, cum omnibus suis fortunis confugiunt. Furit monachus apostata, furibundamq; turbam ad oppugnandas arces incitat. Czenco arci suæ metuens, aut metum simulans, cùm vrgeretur ad calicis communionem, & ad societatem cum Pragensibus ineundam, conditionem amplexus, statim expulit de arce omnes, qui ex Romana factione ad se perfugerant, rebus illorũ interceptis. At Vicegradenses non solùm terrore Pragensium non terreri, sed omnes quoq; illorum impetus audacter sustinere, factaq; aliquoties in subeuntes, domosq; eorũ eruptione, tam in corpore, quàm in bonis, pessimè illos mulctare, donec ab obsidione penitus submouerentur. Hic tum Czenconem subijt pœnitentia facti sui aduersus officium suum commissi, quòd præfectus existens, regiam arcem occupauerit, qualem dolorem cùm ferre longius non posset, ad Sigismundum quendam intimum suum allegat, qui errori veniam precetur, & vbi exorauerit, polliceatur Czenconem, cui rex, & quando iusserit, ei arcem restituturum. Missi continuò Vilhelmus Lepus, & Arnestus Flasca, qui arcẽ regio nomine reciperent, qua recepta, Pragenses Czenconem infidelitatis crimine insimulant, vexillumq; eius, quod in domo Prætoria honoris causa suspenderant, inde ad locum inhonestum detrahunt & dilacerant. Hæc dum Pragæ fiunt, maiora ijs fortis Thaboritæ designabant, præcipuè in Bechinensi & Pelsinensi regionibus, ferro & igne templa, castella, arces, monasteria deuastantes, inter quę Nepomucense, Cladronense, Milewcense, Hradistiense combusta sunt, cum plerisq; monachis, ac multi præterea mortales occisi. Arx deinde firmissima Rabi vocabulo expugnata, in quam multas opes vicini congesserãt, sperantes tuto se illas loco credere, quæ omnia à Thaboritis direpta, & fœdè distracta sunt. Septem insuper monachi, qui depositos ibi monasteriorũ thesauros custodiebant, igne consumpti fuerunt, subditæ postremò arci quoq; faces. Ad arcem Wozyce, quam præsidium regium obtinebat, præter alia spolia multi etiam equi, multaq; arma intercepta sunt, occisis in oppido equitibus, incautius ibi in die Parasceues agitantibus. Equos statim Zisco suis distribuit, & ab hoc tempore armato equire in acie vsus est, iussitque arcem illam dirui, ne rursus receptaculum esset regiorum. Sigismundus Cæsar malum in Boiemia non minui, sed indies augeri cernens, ipsemet adire Boiemos constituit, vulgatissimum illud dictum vsurpans, Præsentia hominis, præsentia leonis: si quis tamen præsentiam leone dignam adueniens exhibuerit, cuiusmodi personam Sigismundus gestare, vtinam tam feliciter, quàm animosè ante alios nouerat. Coacto igitur exercitu, & auxilijs post se magnis in subsidium relictis, si illo exercitu rem suam conficere non posset, vt Pragæ rex coronaretur, peruenit ad montes Cuthnenses, castrisq; ibi positis, euocat Pragenses, coramque grauiter cum illis expostular, quòd in vicis & plateis vtriusque ciuitatis, columnas cum ipsis cathenis reposuerint, quas nisi statim amolirẽtur, machinasq; & arma ex noua ciuitate in arcẽ Vicegradum, ex veteri aũt in alteram arcem conueherent, pro rebellib. se illos habiturum. Rogant, vt liceat ciuibus alijs ista renunciari. Quo illi audito, cathenas & alia obstantia duplicant, noua munimenta extruunt, arma plura excudunt, fossam ab arce Vicegradensi cũ mulierib. & pueris fodiunt, ne tot detrimenta, quot paulò ante per excursiones ab aduersarijs sustineant. Mittuntque præterea ad Thabo-

Monachus apostata tribunus plebis.

Pelluntur calicis hostes.

Arcis præfectus conniuet.

Resistit Vicegradum.

Arcem Cæsarianis restituit Vattẽbergus.

Ruina cœnobiorum & arcium.

Zisco equitatum instituit.

Cæsar in Boiemiam.

Rebelles et contumaces Pragenses.

Thaboritas auxilium petitum,vt si illo opus fuerit,per tempus succurrant: simulque promittunt operam se daturos,vt in ijs quoque dogmatibus,de quibus modò dissentiunt,inter illos conueniat,nihil dubitantes, quin tanto violentius contra vim Cęsaris stare,iamq; recepta dogmata defendere valebunt, quanto concordia vtrinq; & conspiratio maior intercesserit. Vniuersi Thaboritæ,vno vt dicitur ore,auxilium Pragensibus decreuerunt. Cùm adhuc Sigismundus in castris suis se contineret,factus à Cuthnensibus certior,ingentem promiscuorum hominum multitudinem ad montem non longè ab arce Lypnicia iacentem,conuenisse,vt orgia sua cũ sacrificulis suis celebrarent,eúmque montem ab illis Oreb,& ipsos Orebitas cognominari,quorum bona pars ex eo numero esset, qui paulò ante carbones mineris conflandis ad officinas suppeditare soliti fuerunt: nunc sub prætextu nouæ religionis rapto viuere, quàm labori operam dare malle,per quæ officinæ desererẽtur, & perfidorum cœtus inualesceret. Extrudit continuò Sigismundus aliquot equestres Hungarorum turmas,quæ turbam fanaticam disturbarent, & quos possent,comprehenderent,aut occiderent. Sed eques in montibus & syluis parùm nocere pediti potuit. Itaque cum paucis alijs sacrificulo,qui pro more illorum solito, corpus Christi in stipite affixum in vrbis præferebat, ex arcu interfecto, cæteri notis sibi diuerticulis elapsi sunt. Atq; hinc Sigismundus auctis copijs,Pragam propius castra admouit. Alio item itinere Thaboritæ, ingenti audacia Pragensibus opem ferre celerabant, nihil territi, quòd illis ad oppidum Benessum,Petrus à Stellis cum cohortibus & turmis multis occurreret, sed instructi ad dimicandum vltrò aciem aduersarijs ostentabant, illosq; ad pugnam lacessebant. quibus decertare non audentibus, monasterium oppidi cum alijs ædificijs compluribus incendunt, tectáque Pragam,corpore Christi prælato,ire pergunt,effusis obuiam cum lætitia Pragensibus,ad similem modum cum corpore Christi in ordinem compositis. Post datam acceptamque salutem,Thaboritarum primores per domos vino frumentoq; & alio commeatu refertissimas,ex quibus videlicet ante aduentum illorum subitò deturbati fuerunt omnes,qui religionem incorruptam profitebantur,in hospitia deducti sunt,præbitæ cæteris quoque copiæ, qui extra portam, quam Poricensem appellant,per tentoria sparsi erant. Sed & mulieribus Thaboritarum castra perpetuò affectantibus,xenia frequenter ad monasterium diui Ambrosij, ad quod expulsis monachis diuerterant, mittebantur. Vtrique deinde hospitalium beneficiorum immemores, molesti Pragensibus esse incipiebant, viri barbas ciuium violẽter abscindentes,nexus capillorum cum ipsis capillis virginibus amputantes,matronis pepla de capitibus palàm detrahentes: illorum verò fœminæ impetum in monasterium diuæ Catharinæ, in quo virgines Deo consecratæ inerant,facientes, illudq; suis manibus demolientes, antequam præfecti eorum tantam licentiam coercerent. Sigismundus traiecto Vultauia flumine,ad locum, quem incolæ Bruscam vocant, arci S. Venceslai vicinum. castra metatus, Saxonum aduentum, qui in itinere erant,expectare ibi destinans. Ei exploratores renunciant,post discessum suum in alteram fluminis partem,Thaboritas extra portam degentes, studium, diligentiamque in vigilijs obeundis adeò remisisse, vt multi illorum cum præfectis suis in vrbe pernoctent, dat negocium Michaleoni per vadum fluminis ei notum,incompositos distractosque assiliendi. Noctu is incedens,quadrato agmine ante lucem semisomnes inuadit,occurrentes interficit,carros euertit,plures que illorum secum abducit, metu insidiarum non ausis insequi Thaboritis. At die illucescente, detrimentum acceptum protinus compensant,duobus monasterijs insignibus Strahouiensi & Breunoniensi exustis,& inde abductis Pragam vndecim monachis,vt haberent quos riderent, & impiè vexarent. Inter

Thaboritæ Pragensib. auxilia promittunt.

Hungari Orebitas dißipant.

Pragam Cæsar obsidet.

Ingreßi Pragã Thaboritæ.

Effrenis Thaboritarum vtriusque sexus licentia.

Michaleo stragem Thaboritarum edit.

Pensatur succensione monasteriorum.

hæc alij quoque Thaboritæ,qui Zatium, Launam, Slanam diuerterant, metuentes ne extra illas ciuitates hiatu terræ absorberentur,congregant se in vnum locum,quem eis præuaricatores per speciem sacrificij constituerant. Ad quem armati sicut solebant,postquam conuenissent,aduocata concione, concionator docet tempus postulare, vt fratribus pro lege Dei & communi ipsorum religione,Pragæ cum periculo decertantibus,subueniant,duces copiarum deligant,diem profectioni pronuncient. Quæ cum omnia statim faciunt,& quinque ductores sibi eligunt,quorum vnus præuaricator Petrus nomine erat. Huius ductu,tanquam religiosioris scilicet monasterium Porta Apostolorum vocatum,in via expugnant,& cum egregia bibliotheca illud exurunt,cætera spolia inter se partientes. Vbi Pragam ventum est, placuit accessione tantarum virium ipsum Cæsarem adoriri: quo ille cognito,castra inde Boleslauiam mouit,copias vndique maiores contrahens. Postridie Thaboritæ ad Pragenses referunt,satis clarescere,multos adhuc in vrbe restare,qui Sigismundo faueant,eique consilia vrbana prodant, non rectè ad hæc vigilantibus quos haberent præfectis, nec ita vt oportet per singulas domos explorantibus, aduersarij ne an religioni illorum consentientes illas inhabitent? Proin conuenire,vt noui præfecti,non solùm ex Pragensibus,sed ex Thaboritis quoque vrbi præficiantur,qui omnia de consilio communi agant. Res insolens videbatur, vt aduenæ & hospites tantum, quantum incolæ & ciues in vrbe pollerent,factum tamen est, vt causam obtinerent, qui viribus præualebant.Nouis præfectis constitutis, quicquid veteris religionis Catholicæ Pragæ superfuit,id explosum & eiectum est,inductis præuaricatoribus,quos Thaboritæ approbabant.Sed vtrisque arces molestissimæ erant, quæ se regijs opportunissimas præbebãt,& ad Pragenses de superiore loco inuadendos, & ad Thaboritas,si quid mouissent,compescendos. Aduersus tales regiorum impetus interpellandos,Thaboritæ mulieribus iniungunt, vt è regione Vicegradi,fossam à monasterio Slouano vsq; ad ædem S. Catharinæ ducant. Ipsi custodias armatas in Slouano, in Karlowo, & ad S. Apollinarem disponunt. Arcem verò alteram maiorem cum Pragensibus trinis castris obsident, ne obsessis subsidio veniri, neúe commeatus supportari posset. Thaboritæ & Pragenses in Pohorcelicio,Zacenses & Launenses in Strahouia collocati & ex ijs mixti, tumulum Bruscam occupare iussi. Summa rerum, quæ ad defensionem pertinent, facultas inclusis aderat, præter annonam. qua durante, non solùm arcem, sed ne Hradczanam quidem vicum arci adnexum, vlla vi expugnare poterant, fame dein ita premente, vt nudis herbis, aut equina carne, absque panibus illam leuare cogerentur. Prope erat vt arcem hostibus dederent,nisi miseris succurrerent ij, qui in Vicegrado erant, farina clam suppeditata,donec Sigismundus cum suis copijs aduentens, leuique inito prælio,abunde commeatum subministraret, seque Slanam inde conferret, quam Vilhelmus à Leporibus occupato cum aliquot globis colle proximo, dum affingit pacata inter Cæsarem & Pragenses esse omnia, recepit, nihilque præterea nisi metum vicinis Launensibus inijcere cogitans,assecurus est assultu suo,vt Launæ quoque ciuitatis potiretur,plebe ei portas aperiente, inuitis decurionibus. Strenuam eodem tempore operam Bohuslaus Schuambergius in regione Pelsinensi nauauit aduersus Chodones, rustici ita limitanei vocantur, occisis ex eorum numero amplius trecentis. Et presbytero illorum cum equo & armis comprehenso, quem Pelsinam deductum pyra extructa cremari iussit, personantibus ad ignem tympanis. At Vlrico Rosensi, qui nuper ad calicem desciuerat ac postea ad panem viuum redierat, aduersum prælium, contra Thaboritas montem Hradissitie incolentes, cecidit, vt in quo pulsus fugatusque & impedimentis exutus fuit, à Nicolao Hus, qui cum quadringentis

Confluunt Pragã cæteri Thaboritarum socij.

Retrocedit Boleslauiã Cæsar.

Noui Pragæ præfecti constituti.

Religio Romana explosa.

Arcem superiorẽ obsident.

Annona præsidiarijs suppeditata.

Cæsari restitutæ urbes.

Schuãbergius Chodones sternit.

Vlricus Rosensis à Thaboritis cæsus.

gentis equitibus Pragæ elapsus, subsidio ad tempus Thaboritis superuenit. Ab hac clade pellit ex bonis suis Rosensis omnes, qui aliam quàm Romanam religionem profiterentur. Captum etiam ab aduersarijs tunc fuit, sed multorum oppidanorum, calicem appetentium voluntate, oppidum Reginæ Hradecium, quod Sigismundus in suam tutelam susceperat. Hinc maior ex amissione illius dolor, & recuperandi desyderium. Nihil igitur cunctatus Sigismundus, delectis ex Boiemis & Morauis decem millibus hominum, iubet illos oppidum aggredi. Id, cùm illi summo conatu facerent, oppidum tamen recipere non poterant, reuocati ad oppugnandam Pragam, caput Regni. Iam enim vndique ex omnibus Christianis Regnis, in quibus à Romano Pontifice, crux contra perfidos Boiemos proposita erat, copiæ conuenerant, quarum numerus ad centum & quinquaginta millia armatorum implesse dicitur, qui campos omnes Bruscæ subiectos, vsque ad viuarium includendis ceruis destinatum, tentorijs suis compleuerunt. Ipse verò Sigismundus arcem tandem Sancti Venceslai, cum Alberto Austriæ Principe genero suo, cumq; Bauariæ & Saxoniæ principibus, ac Patriarcha Aquileiēsi, ingressus est, choro cum sacerdotum (nam Archiepiscopus aberat) cum gaudio excipiente. Post deliberationem inde mox cum principibus factam, partitur vltra citraque flumen Vultauiam per loca oppugnationi apposita, copias, ac leuibus pugnis prælud it prælium. Inter quæ ei suggeritur, si collem, sub quo veteris Pragæ furca constituta est, firmo præsidio occupauerit, posse, velut ex tertia arce prohiberi, ne vllus Pragam commeatus inferri queat. Id verò consilium protinus Zisconi fuit proditum, atq; ille festinans cum expedito agmine iugum collis capit, propugnacula erigit, fossam circumfodit, sepibus illam sepit, ac se præsidem ibi defensoremq; constituit. Dato à Sigismundo ad inuadendā Pragam signo, ex tribus locis fit irruptio. Ex arce maiore in minorem Pragam, ad expugnandam domum Saxonum, quam validissimo pręsidio munierant Pragenses. Ex arce item Vicegradensi in nouam ciuitatē, & in veterem ex campo hospitali. Misnenses cum Saxonibus collem Zisconis adoriri iussi, magno illum & forti impetu in conspectu Sigismundi adorti sunt, per fossas & sepes, vsque ad propugnacula transilientes, vbi duas quoq; mulieres, pilis armatas obuias habuerunt, quæ mori, quàm loco cedere maluerunt. Ibidem Zisco ingens periculū adijt penè ab equitibus oppressus, si non rustici ipsius cum flagellis pręferratis illos submouissēt. Quo discrimine cognito sacrificulus quidam arripit corpus Christi, insigne Thaboritarū belli, classicum cāpanula canit ac mox turbam post se multā trahens, ad collem perducit. Illa visa Germani diutius retineri in oppugnando. quanquā Sigismundus subsidia laborantibus semper submitteret, nō potuerunt, quin retrocederent cū magno malo suo, alij ex colle metu pręcipitati, plures in fuga interfecti, insultantibus Thaboritis perinde quasi Antichristi militibus. Ac se cōtinuò ad labores referentibus, vt si prælium redintegraretur, fossas altiores, latioresq; & plures quàm prius munitiones haberent. At Germani malè accepti. nihil nisi discessū meditabantur: nullo enim in loco valde prosperè eis successit. Nam in quo vel superiores esse videbantur, id carius eis constitit, vel vnius viri nobilis cęde, quàm victoria aduersus multos rusticos valebat. Quibus rebus omnibus Sigismundus cōmotus & anxius, cùm velut in salebra hæreret, accipit eandem belli execrationem apud plerosque ex aduersa parte versari, qui suam, suorumq; calamitatem miserarentur, & cuperent sagum toga mutare. Tentat, si aliter finiri bellum, nequeat, vt induciæ saltem ad longius tempus fiant. At illi inducias quoque alia conditione facere abiurant, quàm vt prius quatuor religionis capita rata habeat & confirmet.

Hradeciū in potestatē Thaboritarum venit.

Martinus V. P. M.

Ingens exercitus cōtra Thaboritas.

Deliberatio de bello gerendo.

Tribus locis Pragenses adoriuntur Cæsar.

Memorabili strage Zisco Germanos fudit ad furcas Pragenses.

Despondent animos Germani.

Induciæ firmātur approbatis quatuor ea pitibus.

Primum erat, vt verbum Dei per regnum Boiemiæ liberè absque cuiusquam interpellatione à sacerdotibus annuncietur.

Secundum, vt item liberè ſacramentum Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie, panis videlicet ac vini, omnibus Chriſti fidelibus peccato mortali haud obnoxijs, miniſtretur.

Tertium, vt à Clero, bonorum externorum poſſeſſio, & in ijs iuriſdictio auferatur, & ordo illorũ, vt ad vitam Euangelicam & Apoſtolicam redigatur.

Quartum, vt omnia peccata mortalia, ac præcipuè publica, & alia legi Dei contraria vitia, in quouis ſtatu, ritè & cum ratione, per eos, ac quos pertinet, corrigantur & prohibeantur.

Refutatio quatuor articulorum Cæſari ad approbandum propoſitorum.

Author Cæſarem theologũ facit, ſed intempeſtiuè.

Perlectis Sigiſmundus capitibus. Latet, inquit, anguis in herba, plenus veneno inſanabili. An ignoramus, alios præterquàm ſacerdotes in regno extare concionatores, vt Sutores, Caupones, Stabularios, quare non libertas hîc, ſed ſumma concionandi licentia quæritur. Deinde vtramque Euchariſtiæ ſpeciem requirunt, quaſi nos corpus ſine ſanguine accipiamus, cùm Dominus panem viuum, quem ſumimus, ſe nominet. Viuere autem corpus abſque ſanguine nequit, ſed manet cadauer, quod nec ſibi, nec alijs prodeſt: Ac videte aliam inſuper in verbis fraudem, qua infantibus illi lenocinantur, quibus calicem propinant, dicentes, non eſſe eos peccato mortali obnoxios, ideoque communione Euchariſtiæ dignos, cùm Apoſtolus diſertè ſcribat, probet autem ſeipſum homo, & infantes hoc facere nequeant. Nam in hoc, vt bona à clero tollantur, ſacrilegi ſuis rebus, non autem religioni conſulunt, metuentes, ac meritò, ne rapta & ablata ex camera noſtra, atque alijs templis cogantur reſtituere, itaque malunt etiam illa quæ Deo conſecrata ſunt, in vſum ſuum verrere, tam ſcilicet pij ſunt. Nam illud poſtremo de corrigendis peccatis nugaciſsimum. Qui enim fieri poteſt, vt authores delictorum, ijdem fiant errorum cenſores? cùm omnibus notum ſit, quanta inter vitioſos concordia exiſtat. Proinde, ne nos fallant animi perfidorum ſub vulpe latentes, ſi placet, differamus in præſentia reſponſum ad capita oblata, illiſque interim renunciemus, nos cum maturo conſilio deliberare, ac ſuo tempore adomnia illis reſpondere velle: Nunc autem rebus omnibus coronationem noſtram anteuertere: Placet placet, exclamant Germani domuitionem parantes, feſtiuantesque vt interim tempus cæteris controuerſijs prolatandis promoueatur, ac ſtatim dies præſtituatur, diademati induendo. Ita vltrò induciæ oblatæ, & Sigiſmundus Rex in Boiemia Pragæ coronatus, & inunctus eſt, magnamque vim à coronatione protinus auri argentique de templis omnibus abſtulit, vt ſtipendium conductis militibus exolueret, ſe obligans ad reſtituendnm ablatum, cùm primùm lætior fortuna arriſiſſet. Nihiloſecius Thaboritæ Regem inſectari, ac dicere, vtri tandem maiores hæretici, illi ne qui pictas & ligneas, an qui aureas & argenteas imagines è templis exigerent? & ad conflandam monetam igne adurerent? Rex paululum in arce Pragenſi moratus, dum præſidia cum commeatu vtrique arci adauget, inde ad montes Cuthnenſes, procerum & equeſtrium ordine comitantibus tetendit, atque ibidem in conuentu celebri pacis fœdus publicum, ad quod ſe per ſui abſentiam componant, cum Boiemis ferit. Cætera ſuo loco dicenda reſeruabuntur, nunc Sigiſmundum totum à pueritia repreſentabimus, quomodo videlicet ad alia quoque Regna peruenerit.

Prorogata ratificatio.

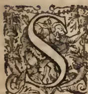
Corona Sigiſmundus Pragæ redimitus. Anno 1420.

Scomma in Cæſarē ſacris militi ſtipendium numerantem.

Fœdus publicum.

HISTO.

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER VIGESIMVS QVINTVS.

Sigismundo adhuc impuberi Carolus pater, Marchiam Brandemburgensem, quam ab Othone, postremo illius Marchione emerat, dono dedit, mira indole animi, ingeniique eius captus. Eandem secutus Ludouicus Panno- niæ Rex generum sibi, regnique successorem asciuit, desponsa ei filia nondum nubili, cui Mariæ nomen, sed nec sponsus etiam tum quartodecimum annum attigit, quem tamen socer penes se retinuit, vt sermone & consuetudine Hungarorum imbueretur, paulò post ad regnum Poloniæ, quod non cum magna voluptate rexit, eum transtulit, euocatis in Pannoniam ad vetus Solium (arci hoc, cum oppido vocabulum) Pontificibus & proceribus Polonis, ibiq; compulsis ᵃvt in nomen Sigismundi tanquã Regis sui iurarent. Eunte Sigismundo in Poloniam, non satis pacatam, mandat Ludouicus, vt rebelles in illa coerceat, & contumaces ad officium reducat, quod mandatum ille strenuè exequitur, plerasq; arces & oppida breui temporis spacio expugnans, ac mox copias ex Polonia in Masouiam traducens, in qua ducem agebat Semouitus, ipsi etiam Ludouico semper contumacissimus: nunquam enim ad obsequiũ etiam accersitus venire voluit, & idem tamẽ adeò inaudax, vt Sigismundo occurrere nullo in loco auderet, sed spectatorem se tantùm exhibuit dum vastarentur agri, gregesq; equarum, boumq; abigerentur, vici & castella diriperentur. Perseuerabat etiamtum in populanda Masouia Sigismundus, cùm repentè aduolat nuncius de morte Ludouici, qui Ternauiæ obierat, & ab obitu eius regnum Hungariæ in filiam eius Mariam reciderat, quæ Sigismundo, vt statim diximus, desponsa fuit. Non videbatur tanti esse regnũ Poloniæ, vt illius gratia perderet Hungariam. Itaq; non expectato, dum in Polonia rebus pacatis Rex coronaretur, festinat ad Hungaros, sed nimis lentè. Iam enim Carolus Andreæ filius, à nonnullis Hungaris, ac præcipuè à Zagrabiensi Episcopo è regno Siciliæ euocatus, classe Segniam appulerat, & inde Zagrabiam profectus Budam transijt, quasi futurus sorori, non consiliarius modò, sed etiam auxilia rius amicus, sed reipsa alius apparuit. Nam in arcem Budensem admissus, illam occupauit, & vtramque Reginam, matrem videlicet ac filiam, præ metu ex arce fugientes, à fuga retraxit, Albamque regalem secum ire coegit, vt solennibus sacris interessent, quibus ibi consecrandus erat in Regem Hungariæ, quo peracto rursus Budam cum nouo Rege sunt reductæ. Senior regina, vt vidit se cum filia esse fraude deceptam, ad fraudem retaliandam conuertit animum, communicatoq; consilio cum Nicolao Palatino, & Blasio Forgassio, per speciem secreti colloquij, Carolum insidijs circumueniunt, ac vita spoliant. Misso statim qui acciret Sigismundum, vt ad capessendum regnum quantum posset, acceleraret, sed non sine validis viribus. Dum igitur ipse in Marchia sua militem scribit, & in Boiemia apud Venceslaum fratrem, tum in Morauia quoque apud Iodocum & Procopium patrueles auxilia contrahit, Ianus Croatiæ Banus (præfecturæ id vocabulum honoratissimæ) in omnes vindicandæ cædis Caroli occasiones intentus Reginas animi gratia Buda ad vicinum vicum, Diaco cognominatum, egressas, in via cum suis turmis assilit, & primò Forgassium hasta equo deturbat, ac ense caput eidem adimit, dein Palatinum equo desilientem lethaliter telo vulnerat, similiterq; ei caput iuxta Reginarum carpẽtum amputat. Postremò ipsum carpentum, cum

Sigismundus XL. Rex Boiemiæ idem & Rom. imperator.

Vita Sigismundi vide lib. 22.

In Hungaria educatur. Ludouici filiam ducit.

Sita in montanis metallicis.

Obijt 12. Septemb. 1382.

Vitus Episcopus Zagrabiæ

Carolus parum ab aduersa factione emulus Regni Pannonici declaratur.

Nicolaus Gara Palatinus Hungariæ Forgastio vsus fica rio Carolũ interimit, anno 1385.

Regis manibus Palatini et Reginæ nece li tatum.

ipsis Reginis in terram prouoluit, rogantemq; Elisabeth matrem per Ludouici Regis mariti sui beneficia, quæ in Banum contulit, ex humili domo ad summam illum præfecturam subuehens, ne quid in exitium suum, filiæq; suæ moliretur, extractam de carpento in proximo flumine demersit, Mariam autem in Croatiam, arce claudendam, custodiendamq; auexit. Hæc audita, Sigismundum acerrimo dolore affecerunt, cuius aculeo extimulatus, toto animi impetu ad prosequendum in Hungariam iter ferebatur, Iodoco patruele eum comitante. Cùm fines Hungariæ attigissent, occurrit illis globus puerorum titu gentili sagatus, cum signifero adultiore. Interrogat Hungaricè Sigismundus: Quæ nam hęc militia? & cuius sunt isti milites? respōdit signifer. En tibi præsens adest Orsak, qui tecum ô Rex militet contra hostes tuos. Accipio, inquit, omen, & ita spero fore, vt à me stet Orsak, quod apud Hungaros sonat, concilium vniuersi populi, quemadmodum paulò mox accidit, Budam ingresso, vt ei omnes ibi ordines præstò essent, rogarentque, vt illorum obsequio ad omnes suos conatus vteretur. Huic signifero, vbi ætas illi validior accessit, hanc retulit gratiam, vt illum in loco ignobili, & in egestate natum ad equestrē gradum, & mox ad tantas diuitias prouexerit, quibus cū proceribus Hungariæ certauit, Orsak illi cognomine indito, quo in hanc diē familia illa gloriatur. At Banus aduētu Sigismundi territus, à Regina iusiurandum exigit, de nō vlciscenda à se illata iniuria, quo dato, dimittit Budam incolumē. Nactus sponsam Sigismundus, non vltra distulit, quin è vestigio & nuptias celebraret, & coronam Regiam, quam Hungari sanctam vocant, assumeret: nam vtrunq; prius dilatum fuit socrus ambitione, quæ ipsa filiæ nomine regnare, quasi nondum connubio maturæ, quàm alium pari Regem, vel ipsum etiam generum suum maluit, Coronam Albæ, loco solito, de manu Archiepiscopi Strigoniēsis accepit, nuptias Budæ apparauit, apparatu pro liberalitate sua lautissimo. Præter epulum enim, donatiuum militi, & congiarium populo addidit, ac militem inde statim, ad repetendam de parricida & proditore debitam pœnam in Croatiam duxit, obseditq; Banum in arce munitissima, adhibitis tormentis Bombardarum, quas antehac Banus non erat expertus. Sed vbi vidit tantam muri ruinā tam repentè ex ferreis globis factā, desperata arcis defensione, per noctem transfugit in stationē Transsyluani Palatini, eiusq; ope Sauam flumen traiecit, ac se in vicinum Bosnæ regnum subduxit. Nec tamen obsidium Sigismundus prius omisit, quàm arcem caperet ac diriperet, nec prius perfugam institit persequi, quàm Croatiam ad officium redire compulit. Quibus rebus confectis, ad Bosnam ditioni suæ subiectā, indagatores pręmittit, qui indagent vbinam Banus delitescat. Inuentus est in arce, quam Dobor appellant, in qua pariter obsessus, pariterque dum premeretur, fugam meditatus & conatus, sed non pari euentu: quippe in regios incidit, & ab illis ad Regem pertrahebatur, dedignantem socrus suæ Reginæ interfectorem aspicere, sed iubentem illum tradi carnifici ad supplicium mortis sæuissimum, cuiusmodi est in proditores constitutum.

Regina senior Elizabetha amni mergitur.

Orzagh regnum significat ac si totum regnum auxilia hostibus profligādis esset collaturum Extincta vltimo Barone Christophoro tota ea stirps Anno 1567.

Sigismundus Rex Hungariæ salutatus. Anno 1386.

Banum Croatiæ reginæ socrus parricidam Sigismundus persequitur.

Supplicium Bani Croatiæ.

Hinc à compluribus exhortabatur, vt Regnum Poloniæ repeteret, vnaq; cum regno Hungariæ illud sibi coniungeret, quando Polonos sacramento sibi obligatos pridem habeat. At Sigismundus non auarus homo, cùm sciret alteram Ludouici Regis filiam iuniorem, cui Heduigis nomen, quam Auia apud Polonos educauerat, pactam esse [b] Vilhelmo, Leopoldi Austriæ principis filio, cui domui bene fauebat Sigismundus, vt ex qua generum sibi posthac delegit, ius omne quod sibi ad regnum Poloniæ fuit, id ad Vilhelmum traduxit, gessitque se is aliquamdiu pro Rege, dum puella adolescebat. Verùm adultam Poloni, Iagello Lithuaniæ principi in matrimonium collocauerunt, addito in dotem regno, si exuta impietate, christianismum per babtismum

Ius Polonicum Vilhelmo Austrio concedit Sigismundus.

mum induere,Lithuaniamque ad Poloniam adiungere vellet.Iagellus quantumuis crudo adhuc videretur esse ingenio,ad splendorem tamen Regij fasti adeò incaluit, vt conditionem statim reciperet, matrimonium iniret,Lithuaniam daret Poloniæ regibus, baptismo tingeretur.Vnde nomen ei Vladislao inditum. Porrò Sigismundus summo studio annitebatur,ad reuocandos tam domesticos, quàm externos ad obsequium, qui sub muliebri regno iugum excusserant. Nam domi in oppido Budensi, duos & triginta primores nobiles gladio percuti iussit. Mox in Moldauiam(portio Daciæ est)aduersus Stephanum Veyuodam,sic aulæ principalis dominum,Getico vocabulo appellant, arma corripuit. Altissimi montes ab Hungaria Moldauiam circumuallant,ijs confisus Stephanus,omnes viarum aditus milite,sagittis,aut saxis instructo præclusit,si quicquam imperatori ad omnia fortiter audenda promptissimo,virtutique militum ei respondentium,clausum esse posset. Superatis igitur montibus paruo admodum nonnullorum detrimento intercedente, cætera in expedito erant,Moldauis ad fugam,non ad prælium animatis:ipso denique Stephano ad clementiam Regis confugiente,pollicenteque se facturum quicquid imperauerit. Imperat ei maius,quàm ante tributum, sacramentumque ab illo fidelitatis accipit. Et victor Budam talis reuertitur, qui se scire diceret,parcere subiectis,& debellare superbos.

Heduigis spretis nuptijs Austrijs, Iagello-ni Lithuano nubit.
Iagello baptizatus Lithuaniam Poloniæ adijcit.
Expeditio Sigismundi in Valachiam.
Stephanus Vayuoda in gratiam receptus.

Dacicum deinde bellum subsequutū est,mole grauius,quanto Dacia multitudine Valachorum Moldauiam prægrauat. Alexander illic Vayuoda erat, & ipse fidei ac obedientiæ immemor,sustulit contra Regem animos,pro domino illū agnoscere nolens. Itaq; vastare fines Regni,& exultare in excursionibus,quibus agros Regios persultabat.Tam insolentem iniuriam Sigismundus vindicandam ratus,ducit trans Alpes exercitū,cum machinis & tormentis,non pugnæ solùm , verumetiam obsidioni comparatis,atq; vtrunq; ei agendum obtigit,parato Veyuoda,& pugnare,& obsideri,nimirum freto Turcarum aliquot turmis, quas in subsidium ex Thracia euocauerat, quam tunc recēs Turcæ adepti sunt duce Amurate.Prælio inito vicit Sigismundus,Hungariq; tum primum virtutis suæ famam contra Turcas illustrarunt. Obsidio illos ad oppidum Nicod , diutius remorata est, ac nisi bombardæ affuissent, frustrata obsessores fuisset. Receptum oppidum præsidio validissimo teneri, & melius adhuc,quàm prius muniri placuit,ne illo Veyuoda potius rursus insolesceret . Lætitiam huius victoriæ mors Reginæ Mariæ turbauit,nec minus Vladislaus , nouus Poloniæ Rex, qui vxoris suæ nomine , velut superstitis,regni Hungariæ hæreditatem adire magnis viribus conabatur. Sed ab introitu in Hungariam Ioannes Archiepiscopus Strigoniensis, cui tutela regni absente Rege commissa erat,illum arcuit, donec Sigismundus cum copijs suis rediret, & Polonus ab incepto desineret. Paulatim inde Turcæ Mœsiam superiorem inferioremque , quas Bulgariam & Seruiam appellant, atque alia insuper regni membra lacerare cœperunt,duce Bazahite qui Amurathi successit , finium imperij sui promouendorum cupidissimo ,ad quem cùm legati à Sigismundo venissent , iniuriam querentes, quòd à nemine Hungarorum lacessitus in aliena inuadit , Bulgaros infestans regno Hungariæ subiectos. Sed quod ius apud Barbaros? Iubet in parietibus suspendi diuersi generis arma,tela,sagittas,acynaces,clypeos , sarissas, atque ad conspectum illorum legatis admissis: Dum , inquit, ista, quæ cernitis, nobis supersunt,superest ius quoque non ad Bulgariam modo, sed ad Croatiam, Dalmatiam, & ipsam Hungariam. Hæc igitur domum abeuntes, renunciate Regi vestro. At illi horrendum præterea belli apparatum, & tantam multitudinem pugnantium , quantam nunquam aliàs oculis suis vidissent, renunciant. Commotus his Sigismundus , auget copias ex Gallia, Anglia, Lucemburga,

Transalpinum bellum contra Alexandrum.
Turci Valachos iuuant.
Nicopolis minoris ad ripā Istri expugnatio.
Iohannes Kanisa Polonorū ingressum prohibet.
Baiazethes Amurathis filius.
Superbum oratoribus dans Turci responsum.

Bellum ad Nicopolim infeliciter gestum. Anno 1395. 29. Septemb.

tum præmijs, tum precibus ad hæc multi voluntarij arma sumpserunt, inter quos fuit[d] Ioannes princeps Burgundiæ, qui tactus amore religionis, vnà cum suis Burgundis, omnia contra impios hostes, pro Christianis experiri paratus venerat. Ad Nicopolim Sigismundo Bazahites occurrit. Ibi dum Galli gloriosum ducunt, prælium ante alios inire, non expectatis cæteris agminibus, aciem Turcarum ingenti impetu adoriuntur, coguntque parum retrocedere. At Turcæ ad arcus conuersi, equos Gallorum telis transfodiunt, desiliunt illi ab equis, vt pedites cum pedestribus copijs certamen experiantur. Equi Gallorum cum sellis vacuis in castra recurrētes, errorem Vngaris obijciunt, Gallorū quasi equites omnes à Turcis essent occisi: Voluit[e] Sigismundus celeri equo aduolans, hunc errorem suis demere, & ad pugnam illos ex fuga retrahere, sed postquam nihil profecit, equo delabens mutat vestem, seque in cymbam, qua commeatus Danubio aduectus erat, seruili habitu condit, & illa nauigatione captiuitatem euadit, in quam princeps Burgundiæ incidit, multo postea auro redemptus, cum paucis Gallis nobilioribus, qui superstites reperti sunt. Rarò autem vnum solum malum ingruit, sed mala pleraque malis succedunt, qualiter tunc Sigismundo vsu venit, in quo cùm nulla malè gestæ rei culpa resideret, sed in ipsis potius Hungaris, non prælium, sed fugam persequentibus, illi tamen nihil fortunæ, sed totum casum infœlicem Regi assignabant, tantaque in eum flagrabant insania, propter cęsos nuper Budæ proceres, vt ardere omnia bello inrestino, quàm illum regnare mallent. Indicto

Armatis comitijs Sigismundus carceri dicatur.

igitur sibi conuentu in campo, quem Hatwan nominant, ritu fero & barbaro, ad concilium armati conueniunt, iactantes se de summa regni acturos, quo pacto illud à nouis hostibus tueantur, opusque esse ad hanc actionem præsentia quoque Regis. Cùm ille venisset, capita conspirationis assidentem propius circumstant, ex ijs alij pugnam ei aduersam exprobrāt, alij cognatos & affines gladio carnificis interemptos ab eodem repetunt, quidam in barbam inuolant, pilosque ei vellunt, & ad extremum captiuum Regem suum capiunt, traduntque carcerandum in arce cui Soclos vocabulum,[f] duobus

Ladislaus Rex Neapolis inuitatur ad regnū contra Sigismundum.

fratribus, ob necem paternam Regi infestissimis. Atque interim Ladislaum, Caroli, pridem in Hungaria cæsi, filium ad regnum inuitant, diu tergiuersantem, quòd ei sæpius interitus patris acerbissimus ob oculos versaretur.

Sed nequeo mihi temperare, quo minus Bazahitis quoque casum hîc strictim percurram, qui tanto successu apud Turcas regnabat, vt breui tempore omnem Thraciam, Thessaliam, Macedoniam, Phocidemque & Bœotiam regno suo adijceret, ac iam ad imperium Constantinopolitanum, obsessa vrbe tenderet, cùm ei impotens & volubilis fortuna, hostem alium, quem minimè

Baiscethes Turca à Tamerlane Scbytavictus, cū antea fulmen belli diceretur. Græcis λαιλαψ. Anno 1397.

expectabat, imò quem maximè despiciebat, repentè obijcit. Tamerlanes ei nomen erat, paulò ante gregarius, & ignobilis miles, tunc ducem agens Thartarorum, gentis etiam apud Turcas contemptissimæ, sed numerus profectò non erat contemnendus, quippe duodecies centum millia hominum in exercitu habuisse dicitur, ac multa iam secunda prælia contra multos fecisse, non ætati, non sexui parcens, terror enim gentium, & haberi, & vocari gaudebat, sed nullam tamen pugnam eius, cum prælio Turcarum comparaueris, vt in quo, ad ducenta millia illorum cæsa esse feruntur. Captus Bazahites, in potestatem victoris viuus peruenit, ab eodemque aurea cathena cathenatus, &

Ladislaus Iadera vēdita repetit Neapolim.

pro scabello habitus, quoties sellam conscenderet, nec secus atque canis sub mensa de reliquijs cœnæ nutritus, ac ne quid ad contumeliam superbissimo quondam deesset, cauea inclusum, quocunque iter faceret, circumduci iussit. Tandem Ladislaus, vbi cognouit, continuo tenore, nomen suum in Hungaria celebrari, insigniaque sua in vexillis oppidatim circumferri, ex Neapoli remis velisque ad Dalmatiam aduolat, in eaque oppidum Iaderam obsidione

Inficias eunt annales Hungari.

he eximit, ac mox rumore accepto, Sigismundnm frustratis vinculis elapsum esse vendita Iadera Venetis, Neapolim renolat, nec falsus rumor de Sigismundo fuerat. Vt enim semel alloquendi viduam, quæ mater illorum fratrum, quorum meminimus erat, potestatem adeptus est, à se illam prius non dimisit, quàm aureis dictis, ingentibusque promissis blandè extorqueret, vt mater cum filiis ad se liberandum, furtiuisque itineribus in Morauiam deducendum conspirarent.

Sigismundus ope viduæ effugit in Morauiam.

Ex Morauia datis continuò Budam ad præfectos literis, illos hortatur, eandem, quam hactenus, vt in posterum etiam darent operam, ne Buda in alienas manus veniat, spondetque cum illis, tum imprimis Ioanni Strigoniensi Archiepiscopo, se breui adfore cum Iodoco & Procopio Morauiæ Marchionibus. Strigoniensis de aduentu Regis certior factus, multos ad officium reuocat, magnasque copias circum Ternauiam contrahit, quibus Rex comitatus, securior Budam ingrederetur.

Redit Sigismundus in Vngariam.

Ingens dein apud coniuratos metus, ne pœnas defectionis luerent: contrà Sigismundo tam se clementem omnibus exhibente, vt vltrò ad experiendam lenitatem suam, defectores inuitaret, qui paruerunt venia donati.

Parcit rebellibus.

Contumacium plurimi, bonis mulctati, in nullius tamen corpus sæuitum, hamum videlicet istum cruentum Rex adhuc suspensum tenebat, vt illò vastum piscem cuncta in regno vastantem facilius caperet. [g] Is erat Transsyluanus præfectus, non paucioribus agminibus, quàm ipse Rex stipatus, ideoque satis à vi aperta tutus. Ad hunc inescandum & intra parietes excluso satellitio attrahendum, ars fuit adhibita, qua succedente, caput illi amputatum est, & ad tumultum sedandum, corpus in plateam proiectum, ne frustrà satellites pro mortuo contenderent. Nullus posthac Hungarorum tam audax fuit, qui coniurare in Regem auderet. Mulctauit & Venetos loca quædam in Dalmatia contrectantes, clade & ære, quo deinde Marchiam Brandenburgensem redemit, ac mox nuptias cum Barbara Hermanni Ciliæ Comitis filia, cultu, ornatu, sumptu, munerumque magnificentia splendidissimas celebrauit: inde porrò ad altiorem gradum conscendit Cæsar ab Electoribus Francfordiæ declaratus.

Sigismundus Venetis mulctatis secundò fit coniunx.

Sigismundus Cæsar Rom. electus, anno 1410.

In qua dignitate multa & præclara gessit, Cæsare dignissima, sed hoc omnium præclarissimum, quòd ecclesiam Catholicam amplius triginta annos schismate scissam, diuisamque, ita vt vno eodemque tempore tres Pseudopontifices extarent, Ioannes, Gregorius, [h] Benedictus, per concilium sua opera & industria contractum ad vnitatem tandem redegerit, vno legitimè electo, Othone Columnio, cui dein Martino nomen.

Martinus V.

Tantumque ei studium in vindicanda, augendaque pietate fuit, vt concilio Constantiensi assiduus, totum ferè triennium adfuerit. Præfuit mox & Basiliensi, quo maior ei authoritas & libertas, liberè loquendi, agendique accederet. Venerat illò Boiemus quidam, palàm queri ausus quod à damnatione ipsius Hus, simul extincta esset libertas dicendi de religione, quæ de illa quisque sentiret. Huius querelam Sigismundus tali responso confutare satis habuit: Heus tu, an parum adhuc tibi liber esse videris? qui ista non palàm modò, verumetiam impunè iactes in contumeliam concilij?

Acutum Sigismundi responsum.

Et cùm ipse peritus esset multarum linguarum, & inter illas sermonis quoque Latini, quo tunc in concilio causæ omnes agebantur, vt nullos magis, quàm Germaniæ principes, illius rudes esse animaduertit (ferè enim ad singula verba Latina interprete indigebant) adhortari illos cœpit, vt saltem liberos suos, bonis literis præceptoribus erudiendos traderent, ne inter idiotas, & illiteratos, non satis nobilitati decora vocabula nnmerarentur.

Hortatur Germanos principes ad Latinæ linguæ studium.

Quantum verò honoris doctis habuerit, vel vno hoc exemplo clarè liquet: Habuit in aula sua iureconsultum Georgium, cognomine Fiscellinum, quem paulò ante ad ordinem equestrem prouexerat, eundemq; militem, vt vocant, auratum fecerat. Is cæteris, vt in consilio fit, in par-

Georgius Fiscellinus.

Historia Sigismundi morales. tes deliberandi gratia, per ordinem quisq; suum discedentibus, & ipse discessurus, anceps hærebat, ad doctorésne iurisconsultos, an ad equestrem ordinem discederet, ad equites postremò velut honorificentiores se contulit. Quod intuens Sigismundus: Nę tu, inquit, Georgi nimis ridiculus es, qui militiam literis anteponis, cùm scias ex idiotis, me, vel sexcentos vno die equites creare posse, at ex eodem genere, ne vnum quidem doctorem. Adnectam liberalitatis quoq; exemplum. Quadraginta millia aureûm nummum ex Pannonia in hanc ipsam Basileam, die quadam allata ei fuerant, ac tum reddita, cùm *Liberalis in viros doctos.* iret cubitum. Excitatus non semel à somno, secumq; cogitans, cuínam potissimum vsui aurum illud destinaret, manè ad se viros aliquot ingenio & doctrina præstantes vocat, quorum studio & opera concilij res non feriabantur, in bensq; sinum quemq; suum pandere, vim auri illius maiorem apud illos abscondit. Idem author fuit legationis mittendæ ex hoc concilio in Boiemiam ad pertentandos adhuc Boiemorum animos, si qua ratione adduci possent, vt *Legatio Basiliensis concilij ad Boiemos decreta.* ad sanitatem reuerterentur. Legati cùm Egram ciuitatē in finibus Boiemiæ sitam peruenissent, simulq; accepissent, Pragam factionibus & dissensionibus solitis agitari, non solùm ex sua ipsorum securitate, sed etiam ex concilij dignitate, rati fore, vt vocatis ad se Pragensibus, ibidem Egrę, tanquam loco pacato tutoq; & quasi medio, ideoq; vtriusq; partis colloquio maximè apposito, religionis negociū iuxta concilij præscriptum tractarent. Veneerunt Pragenses, & vnà cum illis Procopius Thaboritarum insignis apostata & ductor, audiuerunt q; concilij postulata, quæ omnia ad concordiam continendam, & schis- *Disputatio Egra instituta nullo fructu.* mata, ac dissensiones cohercendas tendebant. Prouocant statim aduersarij ad disputationem de scripturis, quasi de illis inter ipsos conueniret, cùm palàm voce alia, Thaboritę, alia Calixtini loquerentur. Ille impudentissimè, iuxta ac imperitissimè meris scripturarum commentis, expositionumq; earum mendacijs veritati obstrepebat. Calixtini etsi modestius agerent, tamen ea agnoscere, per quę reuincebantur, noluerunt, sacras literas ad defensionem sui instituti violenter trahētes, vtriq; deniq; in cæca & obstinata pertinacia per- *Acta colloquij synodo offeruntur.* manentes. Hoc tamen legatorum humanitas & comitas obtinuit, vt dogmata vtriq; sua concilio descripta mitterent, & interim pacis inter se fœdera seruarent. Finita Basiliensi Synodo, quàm pontifex Eugenius Martino succedēs, *Expeditio Sigismundi in Italiam, anno 1431.* ægrè ratam habuit, quoniam ipse illi non interfuit, etiamsi accitus fuerit, Sigismundus Romam profectionem cum duodecim equitum, & octo peditum millibus parat, vt coronam Imperij à legitimo tandē pontifice accipiat. *Philippus Maria Vicecomes dux Mediolani.* Introgressus Italiam, Venetis, qui cum Philippo duce Mediolanensium, cui ipse fauebat, bellum gerebant, subito impetu forum Iulium adimit, & Teruisum expugnat: nec vltrà moratus, iter destinatum pacato inde agmine continuat, Senas properans à Florentinis oppugnatas. At Florentini aduentu Cæsaris perculsi, transitum Arni, ne illum traijcere queat, impedire parant. *Veneti, Pontifex, Florentini contra Cæsarem et Mediolanenses.* Eugenio quoque Pontifice qui Venetus erat, persuaso, vt subsidiarias illis copias cum Nicolao Tolentinate, copiarum duce, submitteret. Hic attentior ad rapinas & ad excursiones in agros Senensium faciendas, traijciendi flumen, Senasque perueniendi, facultatem Cæsari dedit. Reuocat subitò pontifex Nicolaum, solutaque militia, pacem diuulgat, & Cæsarem verbis benignissimis Romam inuitat, qui tamen Senis ad sextum ferè mensem substitit, id po *Sigismundus Romæ ab Eugenio imperator salutatus die Pētecostes.* tissimum agens, vt bellum componeret: quo non succedente, rem per inducias tran'egit, venitq; Romam populo Romano expectatissimus. Sed & Pontifex multum officiosus apparuit, vt qui Cæsarem è Vaticano, vbi coronam acceperat, vsque ad pontem Hadriani comitatus fuerit. Roma digressus, Ariminum, Ferrariamque & Mantuam deflexit, præterito Mediolano, quoniam Philippus eunti Romam cum auxilio, quemadmodum spoponderat, nullibi

per

per viam occurrit. Mantuæ autem Ioannem Franciſcum Gonzagam, qui Domini tantùm titulo vrbi dominabatur, ad Marchionalem dignitatem euexit. Domumque reuerſus, nouas rurſus copias aduerſus Mahometem Bazahitis filium comparauit, qui Boſnam per ſuos crudeliſſimè infeſtabat. Ipſe ſibi regiã Adrianopoli conſtituit, ad occurrendum opportunam, ſi quid grauius, vel à Conſtantinopolitano Cæſare, vel à rege Hungariæ ingrueret, quippe locum ferè medium inter vtrorumque fines obtinente. Boſnenſibus igitur Sigiſmundo opem laturo, Satrapæ à Mahomete cum agminibus Turcarum miſſi obuiam ſe offerunt, partim fugam ſimulantes, & mox promptius reſiſtentes, partim cominus ſtatim congredientes: atque in vtroque caſu inſtantibus Hungaris impares, id quòd vno & altero prælio patuit. Nam anguſtiæ loci, totis confligi viribus non patiebantur, & Sigiſmundus non ſolùm pugnæ ineundæ, ſed locis quoque complurib⁹ rurſus in poteſtatem recipiendis, occupatus erat. Quæ mox omnia firmiſſimis præſidijs confirmauit commeatibus vndique aduectis, & ante diſceſſum ſuum Turcis inde exturbatis.

Gonzagæ fiunt Marchiones Mantuæ.
Anno 1415.

Sed deerat præfectus ad quem Rege abſente, cæteri omnes reſpicerent, qui prouinciam ab incurſione Barbarorum tueri debebant, cùm ecce tibi Pippus adeſt, è Florentia aduolans, vetus copiarum Sigiſmundi dux contra Turcas, ac ipſis quoque Hungaris probatus ob induſtriam, qua plus quàm viribus excelluit, illiusque ſtudio plerunque victor abijt. Atque hæc ſanè felix induſtria, in præſenti quoque præfectura eum proſequuta eſt, vt ſæpius in Boſna vinceret, quàm ipſe hoſti cederet. Et cùm hoc ipſo tempore à Germanis præterea deſideraretur præſentia Cæſaris, vt eius authoritate & conſpectu, lites, controuerſiæque & bellorum terrores inter principes & vrbes, quæ ſe liberas appellarent, nec alij, quàm Cæſari eſſe ſubiectas dicerent, tollerentur. Ne has quidem fraudare deſiderio eorum voluit. Adueniens igitur omnes conuentus, quos per Germaniam indixit, celeriter obiuit, publicas principum controuerſias cognouit, illasq; ſumma æquitate dijudicauit, vrbes præſertim maritimas, armis tumultuantes ſedauit, ipſum denique regem Danorum [k] Ericum, diu cum principibus Slefwicenſibus contendentem, in pace continuit, ſui interim non immemor, vt ſe, cauſamque ſuam illis contra Boiemos rebelles accuratiſſimè commendaret. Nec dum enim Rex Boiemiæ creatus erat, hæreticis ei contumelioſius inſultantibus, omnique virium conatu prohibētibus, ne aliter hæreditatem regni adire poſſet, niſi hæreſi prius illorum confirmata. Ad tantam Boiemorum inſolentiam reprimendam, Germani operam ſuam & impenſas perbenignè ſunt polliciti, ac reipſa abundè præſtiterunt, ſed quod dicitur, & oleum & operam perdiderunt, quemadmodum ſuprà commemorauimus. Nihil enim ex illorum præſtanti auxilio, Sigiſmundus aliud conſecutus eſt, quàm vt Pragæ rex coronaretur. Cæterùm bella, prioribus etiam immaniora ſunt ei relictã, quippe non aliunde ad immanitatem procliuior, quàm ab hæreſi prolapſus, vt quæ non ſolùm cum hominibus, ſed cum ipſo quoque Deo, inſtar Gigantum, quibus nihil immanius pugnare ſolet. Minimè itaque mirum, ſi nec homines, nec Deum reueretur, ſed vt ſerpens bellua, quam etiam Hannibal Italiam vaſtaturus vidiſſe fertur, quicquid obuium eſt, ſacrum, profanumque impiè proterat. Quanquam ad Hannibalem ex bellica laude Ziſco aſpirare nequeat, veruntamen ad Viriathum qui Hiſpaniam, ad Athenionem qui Siciliam, ad Spartacum qui Campaniam, inſignibus latrocinijs euaſtabant, proximè accedit. Sed iam tempus eſt, vt ad interruptam, de bellis Thaboritarum contra Sigiſmundum narrationem, dum peculiari libello vitam eiuſdem Sigiſmundi deſcribimus, reuertamur, peculiariter etiam reliqua eius geſta ſubnectentes.

Philippus Florentinus auſpicijs Sigiſmundi viginti Turcas cladibus affecit. Fuit è familia Strozziorum.
Germaniam pacatam reddidit.
Anno 1414.
Sigiſmundus auxilijs Germanicis Boiemico diademate cingitur.
Pernicioſa ob religionē bella
Ziſco latronibus, non peritis imperatoribus exequandus.

a *Iurarunt Poloni in verba Sigismundi 14 annos nati Zolij, anno 1382 sub finem Iulij. Profectus in Poloniam Cosminum, Nabyßice, Cosminecium expugnauit. Zemouitum Iohannis fratrem Masouia ducem imperium detrectantem eit aggressus. Sed mors Ludouici conatibus obstitit.*

b *Vilhelmus Leopoldi filius, qui ad Sempachum ab Heluetijs est interfectus, anno 1387. 9. Iulij.*

c *Ambæ Nicopoles interiecto Istro Maior & minor Traiani & Hadriani victorijs celebres contra Dacos.*

d *Philippi Audacis filius nepos Caroli sexti Regis Gallorum, auctor societatis Aurei velleris.*

e *Rex castris exutus Constantinopolim fugit, hinc Rhodum, postea per Dalmatiam delatus domum. Et Froßardus vetus Gallica scriptor historia, suis popularibus cladis accepta culpam tribuit.*

f *Nicolai & Iohanni filijs Ladislai Gazæ Palatini à Bano Croatia interfecti.*

g *Stephanus Vayuoda Transsyluanus Ladislai F. ob crimina læsa Maiestatis obtruncatus in Sclauonico conuentu.*

h *Pseudopontifices.*
Petrus de Luna dicebatur Benedictus XIII.
Angelus Carrarius Venetus Gregorius XII.
Balthassar Cossa Iohannes XXIII.

i *Bellum Bosnense Hernota Spalethij Ducis defectione ortum, auxiliante Mahomete Turca, qui postea Ikachum Bosna prefecit à Nicolao Macedonio monomachia obtruncatum.*

k *Pomerania dux Ericus rex Dania factus contra ciuitates & Henricum Holsatia Ducem bellum gessit. Sigismundo arbitro vicit Rex, cùm Slesuicensem Ducatum Dania adijcere ceu feudum suum vellet. Hic postea Hierosolymam religionis ergo profectus est.*

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER VIGESIMVS SEXTVS.

E Boiemia repetit Hungariam Sigismundus.

Ost assumptam Pragæ coronam Sigismundus, inde Cuthnas discedens, fœdus ibi cum suis de regno, Christianaque religione tuenda percussit, mandauitque, vt consilia belli communiter tractarent, dum ipse in Hungariam ad reparandas vires concedit. Interibi Pragæ nulla impijs pax, assiduò inter se, etiamsi alia deessent, de ritibus scholasticis aut ecclesiasticis contendentibus. Nam Thaboritæ nihil horum ferre poterant, vt se quisquam, qui populum doceret, artium magistrum, aut ciuilis, canoniciq; iuris doctorem appellaret, quòd eiusmodi vocabula, doctrinam à lege diuina prorsus alienam præ se ferrent. Dein vt quis sanctorũ patrum scripta, tanquam authentica citaret, aut vllum aliud, quàm veteris & noui testamenti verbũ in ore haberet, nec alias vestes Missam celebraturus, quàm suas, non verticẽ rasum, non manus chrismate vnctas, nõ calices argenteos aureosq;, sed obuios quosq; siue luteos, siue ligneos ad quem videlicet modũ Apostoli vsurparunt, qui eodẽ habitu Missam, quo cœnam cotidianam inibãt, eandemq; sine vllis cerimonijs, quemadmodum & baptismum sine sale & oleo conficiebant, nullas imagines, nulla organa musica

Contentiones in scholis & ecclesia Pragensi.

Thaboritarum dogmata.

musica,nullas aquæ aspersiones, nullas auticulares confessiones, nullum eucharistiæ,aut mortuorum hominum cultum nouerant. Ad hanc regulam Pragensium quoque sacerdotes esse dirigendos clamabant.Contrà illi ritum ecclesiæ veterem strenuè defendebant,ac pro solo calice obtinendo solliciti erant,passimque illum in parietibus,in vexillis,in templis pingebant,vt haud inscite quidam adscripserit:

Pragensium dogmata.

Tot pingit calices Boemorum terra per vrbes,
Vt credas Bacchi numina sola coli.

Scomma in pictos Boiemorum calices.

Ergo dum se Thaboritæ à Pragensi senatu contemni vident,discessum inde minantur. Adest continuò apostata ille,qui ad diuam Virginem in arena, concionibus suis populum tenebat, & magna caterua stipatus, intrat in domum prætoriam,occupansq; honoratissimum subsellium,iam hoc insolentiæ plenum fuit,Istud verò facinus etiam audacissimum,quòd sigilla sibi, quòd claues reddi,perinde ac princeps senatus esset,iusserit,nouumq; senatũ pro arbitrio Thaboritarum,tam in vetere quàm in noua vrbe instituerit.Qui quidem senatus,vt sibi ex suis,externisq; amicos conciliaret, Pragensibus monasterium Zderasiense, Thaboritis autem monasterium diui Clementis diripiendum , demoliendumque permittit. Ad diui Clementis viginti sex demolitores ruina muri oppressi sunt. Qua clade nihil exterriti, Coranda ductore,sub signis & vexillis ad aulam Regiam,omnium in Boiemia splendidissimum monasterium, hostiliter expugnandum vadunt, facileque expugnant, quia nemo illic erat,qui propugnaret.Nam monachi,qui sui cędem futuram senserant,si aduẽtum hostium expectassent, loco illo,rerum omnium copiosissimo relicto, fuga saluti suæ consuluerunt, putantes copia illa contentos hostes,in ipsum monasterium elegantissimum non sęuituros. At illi fortunis omnibus, aut interceptis,aut corruptis,postremò ignem ædificijs aliquot in locis subdiderunt,bustumq; ex Basilica fecerunt. Ac tum demum ex vino in cellis hausto temulenti, vestibusq; sacris per ludibrium induti, quasi strennè re gesta,cantantes iubilantesq; Pragam reuertebantur. Duranteq; adhuc furore,arcem Vicegradum noctu aggrediuntur. Sobrij illam,& ad omnes impetus vigilantes obtinebant, ij vt vesaniam madidorum incenderent magis, metum simulant, nullum in stationibus, nullum pro muris excubitorem ostendunt,sed patiuntur illos vsq; ad portam arcis subire,quam vbi excindere parant,alij saxa ex muro prouoluunt,alij porta aperta impressionem faciunt, temulentosq; velut pecora trucidant aut fugant. Cæsorum octoginta nobiliores, ab amicis intra vrbem funerati sunt. Post hæc Thaboritæ vasa colligunt, & agminatim Praga abeunt, querentes de Pragensibus sacerdotibus, quòd impedimento essent,quo minus in vnam coirent superstitionem,egressique vrbem, Zisconem summum agminis ducem constituunt, vnanimiter malè cum illo cogitantes, fœdusque paciscentes aduersus sacerdotes & populum Dei, qui ecclesiam Catholicam vti matrem agnoscebant,volentes illam ita disperdere in regno Boiemiæ, vt ne nomen quidem Catholicorum amplius memoraretur, sed Thaboritæ,vbique locorum vt caput suum cum Synagogis suis extollerent. Hoc igitur animo progredientes,castellum Riczianum, in quo multi inerant Catholici viri mulieresque, obuium habuerunt,datoque ad expugnandum signo,breui illud capiunt,in ipsos captos pro libidine sua desæuientes. Inter illos vndecim sacerdotes erant,cũcta se facturos promittentes,quæ Zisco iuberet,calicem se propinaturos,ritum Thaboritarum suscepturos,militiam cum illo obituros:at ille vinctos in vaporarium deduci, & omnes comburi mandat. Nactus deinde in arce Pribenicia Hermannum monachum, qui se episcopum suffraganeum cognominabat, quanquam Thaboritarum nonnullos consecrauerit, quia tamen metu ad-

Concionator Thaborita nouum Senatum instituit.

Splendidißima monasteria flammis absumpta.

Thaboritæ à Vicegradum vino sepulti trucidantur.

Thaborita duce Zisca cum exercitu discurrunt.

Riczianum expugnatur.

Suffraganeum Zischo aquis suffocat.

actus id fecisse videbatur, pertractum ad piscinam submersit. In oppido autem Vodnana, quotquot sacerdotes reperit, viuos in fornacem calceariam proiecit. Vertit hinc iter ad peruastanda Vlrici Rosensis bona, quod ille, præter alios Thaboritis aduersaretur. Huius rei pœnas coloni ædibus, eorumq; pagi & vici incendijs luerunt. Receptum præterea ibi oppidum Prachaticæ violenter, in quo cxxxv oppidani in platea occurrentes, flagellis Thaboritarum ferratis contusi, obtritiq; sunt, gloriantium, aream Domini se purgare. Confugerant ad sacrariũ cum sacerdotibus lxxxv viri inermes, manus in cœlum tendentes, voceq; flebili supplicãtes, vt eis tempus viuendi, pœnitendiq; prorogaretur, simulq; pollicentes, eadem se dogmata cum Ziscone professuros. Respondit ille, tempus vltionis, non autem misericordiæ instare, admotisq; malleolis & sarmentis, incendium suscitat, quo deflagrarunt ad vnum omnes. Paulò ante verò concionatores Thaboritę, conciones prorsus sanguinarias de vltione habebant, authore quodam Venceslao caupone, qui plura cæteris, de lege noua, veteriq; memoriter narrare, & ad id, quod Thaboritis placebat, detorquere solebat. Is iam in hoc ipsorum præsenti seculo cõsumationem instare asseuerabat, in qua Christus occultè sicut fur venturus esset, ad Regnum suum, hîc in terris reparãdum instaurandumq;, pro quo oramus cottidie, Adueniat regnum tuum, & in hoc aduentu, inquit, non erit tempus gratiæ, sed vltionis & retributionis, & igne & gladio, aduersus legis Christi aduersarios, quos necesse est perire, septem illis plagis nouissimis in Apocalypsi cõmemoratis. Thaboritas autem esse angelos ad illas exequẽdas à Deo missos. Maledictus itaq; ille, qui manus suas in sanguine peccatoris non lauerit, illasq; cæde impiorum non sanctificauerit, siue ille sacerdos, siue vnus è plebe fuerit. Sic rursus ad desolãdas euertendasq; villas, pagos, vicos, ciuitates, suos animabat, Scriptum esse inquiens, quod hoc ipso vindictę tempore, qui in Iudęa sunt, fugere debent ad montes, ad quos tandem? nisi ad eos, in quibus fideles Thaboritæ habitant, securi à plagis quæ manent illos, qui vicos, castellaq; & vrbes, extra quinq; duntaxat, non deseruerint, destruxerint, combusserint, quando in illas amplius nec Dominus, nec Deus, aut quisquam alius ingredietur, idq; breui futurum esse dicebat, rursus scriptura attestante, & adhuc pusillum, & non erit peccator, quæres locum eius & non inuenies, mansueti autem, quales se dici volebant, cùm omnibus feris essent ferociores, hæreditabunt terrã, & delectabuntur in multitudine pacis. Quid itaque mirum, si sub tam impijs ac planè belluinis rectoribus, templorum, oppidorumque incendia, agrorum deuastationes, hominum cædes, carissimarum rerum direptiones, & alias miserrimas calamitates, misera Boiemia sustinuerit? His malis velut quidam ærumnarum cumulus accessit, quòd à Rege quoque suo vastabatur, postquam malè sani, diæta curari nolebant, ad Chirurgiam illo descendente. Oberrabat autem Rex tunc è Pannonia cum Hungaris rediens, circum Czaslauiam, Coloniam, Nymburgam, Litomeritium, & alias ciuitates, fidem ei seruantes, ac interim vires maiores vndecunq; potuit colligebat aduersus Pragenses, qui Zatecensibus, Launensibus, Slanensibus sibi adiunctis, arcem Vicegradum ab omni parte obsederant, vt obsessos à commeatu excluderent, sed deerat illis, cuius authoritate imperioque rem gererent. Itaque celeriter ad Hinconem Crussinam, & Victorinum à Kunstat, nuncios mittunt simulque Thaboritas rogant, vt subsidio veniant, quibus venire aspernantibus, Crussina & Kunstat cum Orebitis affuêre, omniumque consensu præfectura belli ad vtrumque delata est. Qua illi suscepta, locum castris propius arcem in valle vinearum, vnde ad diuum Pancratium ascenditur, delegerunt fossaque illum & vallo circum munierunt. Nam & arx magnam munitionem continebat, non opere solùm, verumetiam virtute defensorum, quibus

Ianus

Bolones Vlrici Rosensis vastat.

Prachaticę direptum.

Sacerdotes cremati.

Venceslaus caupo concionator, auditores ad vindictã extimulat.

Sensus scriptura deprauatus

Sigismundus vltioni intẽtus

Vicegradum Pragenses obsident ducibus Crussina & Kunstadio.

lanus Bozkouitius ex Morauia præfuit. Itaque ex arce, in opere distentos eruptiones, crebraque, sed minuta, intercedebant prælia, ex quibus modo hi, nonnunquam illi superiores discedebant. Adhibitæ dein ad murum arcis concutiendum, vna & altera balistæ, quibus maiora saxa iaciuntur, sed totidem ex arce bombardæ appositæ, vnà eum balistis disturbatis, tortorem quoq; occiderunt. Eodem tempore, ab altera arce telum ex maiore bombarda in veterem Pragam iactum, vno ictu quinq; homines interfecit, inter quos mulier prægnans erat, cuius fœtus ventre euolutus, tantisper fuit superstes, dum tingeretur. Obsidione diu perseuerante, scribunt obsessi ad Regem, qui tunc Beronæ erat, tertiò à Praga lapide, inopia commeatus se laborare, qui nisi intra mensem suppeditatus fuerit, actum de se iri. Rescribit per eundem tabellarium rex, non commeatum modò, sed obsidionis insuper solutionem illis adfore, si ad tertiam hebdomadem fortunam præsentem fortiter tolerauerint. Ac mox in Morauiam suos extrudit, qui præsidi Morauiæ dicant, vt imperio regis nobilitatem & plebem armet, atque sine vlla dilatione obsessis succurrat. Ipse Lythomiritium festinat, vt naues inde Beronam curribus auehat, quibus vti posset ad commeatum in arcem transpottandum. Sed adeò omnia loca per terram & aquam stationibus obsessa, aut eathenis impedita erant, vt omnis conatus frustra caderet. Præterierat iam sesquimensis, ipsique obsessi consumpto omni frumento, equina tantùm carne, non cuiuis salutari, vitam sustentabant. Illa quoque deficiente, inducias eum Pragensibus ineunt, hac lege, vt si ad festum diem omnium sanctorum ad horam quindecimam rex ipsis auxilium non attulerit, se illis arcem bona fide traditurος. Quo rex cognito, ad arcem nouam, vno milliari à Vicegrado distantem, pridie eius diei, quæ præstituta deditioni erat, cum suis copijs venit, sed placuit in crastinum differri profectionem, vt illis quoq; significare per literas posset, qui in altera arce præsidia habebant, quid facto opus esset. Scriptum inerat, vt distinendæ manus hostium causa, bene manè impetum in domum Saxonum facerent, illamque expugnarent, aut incenderent. Nam se quoque tempestiuè venturum, Pragensesque aggressurum esse. Has literas in itinere cum Pragenses forte intercepissent, consiliumque regis cognouissent, nouam, veteremque & minorem Pragam eum manu delecta occupant, totamque noctem in armis excubant, aduentum regis expectantes. Qui tametsi serius, quàm oportuit, vix duabus horis apparuerit, obsessi tamen ab eruptione contra Pragenses sibi temperabant, ne fidem illis datam violarent. Appropinquante rege, munitionibus extra portam magnis operibus excitatis, densisq; flagellantium stationibus instructis, Henricus à Crauar Morauiæ præfectus regem adit, à pugna illius diei, eum dehortaturus, quando nulla ex arce Vicegradensi subsidia adesse videret, inquiens: Noui ego Rex, flagelliferos istos rusticos, ac nimis metuo, ne multum vapulemus, si intempestiuam cum illis pugnam inierimus. Commotus hoc dicto rex: Et ego, inquit, noui, vos Morauos esse meticulosos, non ideò tamen deterrebor, quo minus rusticos illos cum fortibus viris hodie aggrediar. Tum Henricus, & præterea duodecim insignes Morauiæ proceres, equis desilientes. Hic dies, inquiunt, testis erit cuiusque fortitudinis & metus, prout quisque strenuè pugnauerit, aut turpiter fugerit: vaduntque in primam aciem ad congrediendum cum hostibus, in qua vitam prius omnes amittunt fortissimè dimicantes quàm loco demigrant, cæteris vndique fugientibus extra quadringentos, qui vnà desiderati sunt, & insepulri relicti, prohibentibus hæreticis sepeliri orthodoxos. Mox arcem ingressi, prophanarunt in illa templa, vastauerunt altaria, polluerunt palatia, denique desertam reliquerunt in pomorum custodiã. Rege cum Hungaris ad nouam arcem confugiente, & inde ad mon-

Ianus Bozcouitius Vicegradi præfectus.

Laborant nimium penuria Vicegradenses.

Auxilia cogit Sigismundus.

Paciscuntur Vicegradenses cum Pragensibus.

Literæ Sigismundi interceptæ.

Consilia prodita.

Morauiæ præfectus timiditatis insimulatus.

Cæsus Sigismundi exercitus.

Arx vastata.

tes Cuthnenses se conferente, vbi ad dissimulandum ex clade accepta dolorem, capiti sertum viride imposuit, lætaq; facie, conuiuium cum honoratioribus init, dein equites misit, qui ad prædas agendas, ex bonis Victorini Kunstat, & fratris eius, qui societatem belli cum Pragensibus & Thaboritis confirmarunt, excurrerent. Ac ne simili inopia annonæ, quali prius fui, in altera Pragensi arce conflictarentur, copiosissimo illos commeatu instruxit. At Pragenses cum Thaboritis, in mutandis, nouandisque rebus inquieti, de rege nouo deliberant, quem Sigismundo æmulum opponant, maior factio in Polonum inclinabat, equestribus copijs potentem, & Sigismundo non valde amicum: contrà Nicolaus Hus cum quibusdam Thaboritis pugnabat, ne extra Boiemiam rex quæreretur, ignarus consuetudinum regni, ac præcipuè ipsorum religionis, cuius conseruandæ gratia alio rege opus sit. Vicit frequentior numerus, missique legati sunt ad regem Poloniæ, qui regnum prætera Boiemiæ ad illum deferrent. Quibus ille breuibus respondet: Se regno, quod in præsens habebat, contentum esse, vtinamque vni illi satisfacere queat. Cæterùm regno Boiemiæ, quod sciat ab ecclesia propter hæresin condemnatum esse, nihil se egere. Vadunt illi ad Vitoldum Lithuaniæ ducem, non ita religioso stomacho præditum, vt regnum propter crudam nonnullorum religionem concoquere non posset, oblatum illud sibi promptè suscepit, ac protinus cum ipsis legatis Sigismundum Korybuthum affinem suum ire in Boiemiam ad accipiendam regni possessionem iubet, additis ei delectis equitum turmis. Eum Pragenses & Thaboritarum complures læti excipiunt, gaudentes de equestrium copiarum accessione. Cæterùm [a] Korybuthus, cùm nullos præterea ordines insigniores adesse videret, qui comitijs indictis Vitoldum Regem Boiemiæ declararent, non diu Pragæ moratus est, sed retrò, vnde venit, abijt. Rursus altercantibus de ceremonijs Thaboritis, cùm viderent Pragensium sacrificulos ritu veteri sacris vestibus ornatos sacra facere, corpus Christi manibus attollere, illudque cernuos venerari, qua in re impedienda, multò adhuc magis Thaboritæ mulieres quàm viri molestæ erant, tum procacius illudentes, tum impudentius incursantes, vt sacrificuli deposito alieno, ad suum redirent vestitum, & ita demum calicem propinarent. Id cùm impatientius ferrent Pragenses, discedunt vrbe Thaboritæ, ad populandos aduersariorum pagos & vicos, cum mulieribus, sicut prædarum, ita latrocinij participibus. Nam quod ad spoliandum suum sexum attinuerat, has sibi plerunque partes sine viris assumebant, scrutantes in nudo etiam corpore, locos muliebres, ne quid in illis auri aut argenti abstruderetur. Sed abeuntibus etiam Thaboritis, Pragenses non omiserunt arcem Vicegrado vicinam, propter crebras excursiones in eos, qui Pragam comeabant, aut inde migrabant, cum exercitu & machinis oppugnare. Fulsteinus arci, cum bene firmo præsidio præfuit, atque illam egregiè longo tempore tutatus est, expectans regium subsidium aduersus tantam Pragensium vim, cui se longè imparem cognoscebat. Quo nimis diu tardante, oblatam sibi à Pragensibus conditionem recepit, vt si arcem illis per deditionem traderet, incolumis cum omnibus militibus, rebusq; insuper suis saluis, ad sua rediret. Præmittere ille currus reculis oneratos incipit, cum repente turba Pragensium incondita, in illas velut in prædam suam inuolat, clauditur continuò arx, nulla prorsus dein excusatione admissa, cùm Fulsteinus diceret, perfidis nihil esse credendum. Hoc dicto irritati, subeunt muros, scalas admouent, conscensum magno conatu parant; sed tanta vi & clade repelluntur, vt amplius ducenti ex illis caderent, occiderenturque. Mox ad cuniculum fodiendum versi, tanquam aditum illis in arcem subterraneo itinere securiorem præbiturum: sed ibi quoque Fulsteino ad omnia vigilante, clades eos excepit, octodecim fossoribus oppressis, ac cuniculo

Dissimulat cladem Sigismundus.

Vladislaus rex Poloniæ Sigismundo in Bohemico regno opponitur. Anno 1421.

Oblatum regnũ repudiat.

Vitoldus dux Lithuaniæ misso Koributho suscipit.

Lis de ritibus sacris inter Pragenses & Thaboritas.

Fulsteinus nouam arcem tradit Pragensib.

niculo penitus obruto. Denuò igitur de arce dedenda agunt, iurantes, fidem, quam dederunt, se inuiolatam seruaturos, ita videlicet, vt omnibus cum ipso præfecto equitibus liceat, cum equis & armis, ac similiter pedites armatos liberè, quò quisque voluerit, discedere. Pragenses arcem ingressi, solito tunc sibi more in sacra prophanaque impetum faciunt, & postremò ignem arci subijciunt. Interea temporis Zisco, monasteriorum vastator & euersor, in Pelsinensi regione versabatur, ibique Chotiessouiam, & Cladronam, Plassoniam, tria bene peculiata monasteria, pulsis inde regijs præsidijs expugnauit, & quartum in oppido Rokyezana euertit, omissaq; oppugnatione oppidi, quod Misam vocant, arcem Bohusij Swambergi, cui Crastikow vocabulum, inuadit, ac vi recipit, cùm sex continuas horas circa oppugnationem vnius turris consumpsisset. Hinc Tachouiã profectus, suburbio oppidi potitur, illoq; mox ab oppidanis incenso, magnam equorum plaustrorumq; iacturam facit. Et quoniam imploratus Rex, qui tum in Boiemia erat, in auxilium ciuibus aduentabat, non est ausus aduentum eius expectare, sed relicta obsidione, Pragam auxi iã petitum misit, quibus Regem de campo cedere, & ad mœnia velut illius latebras fugere cogeret. Rex tum Cladronam oppugnabat, auidus recuperandi illius monasterij de manibus Thaboritarum, cùm certior fit, Ziscонem equestribus & pedestribus copijs instructũ appropinquare, vt acie cum Rege congrediatur, satis intempestiuo Regi tempore, quare etiam nocte insequenti Rex castra sua incendit, & ad Morauiam versus iter facere cœpit. Tum Zisco ad capiendam Pelsinam se cum omnibus viribus contulit, potiri se magnitudine copiarum ciuitate, circum vndique obsessa, posse sperans, auxitque spem captum suburbium cum molis frumentarijs. Sed præter ciues, magnus nobilitatis numerus aderat, qui Pelsinam, tanquam in tutissimum salutis receptum confugerant, ibiq; vitam suam tutari destinauerant. Quod quidem strenuè exequuti sunt, eò redactis hostib. post cæsum Pragensium præfectum, vt priores facerent induciarum mentionem, intra quas Pelsinenses, aut quatuor illis capitibus à Pragensibus & Thaboritis descriptis subscriberent, de caliceq; biberent, aut nouum, & multò grauius bellum futurum expectarent. Planè se ad vtrumq;, & per tempus responsuros Pelsinenses receperunt. Nec morati ad Regem de corpore suo Brunnam legant, qui rem gestam illi explicent, & sententiam ciuium de retinenda veteri religione exponant, implorentq; ab illo transactis inducijs, si Zisco redierit, subsidium. Qui quidem Zisco tunc grauiter videlicet ferens, arcem Rabij, quam nuper occupauerat, sibi ab aduersarijs esse interceptam, ad eam recuperandam cum suis Thaboritis deflexit, castrisque è regione arcis collocatis, & militibus ad illam oppugnandam ordinatis, ipse ad arborem pyrum substitit, vt militum operam specularetur, qui ex arce telorum multitudine repugnabant. Fortè euenit, vt vnus illorum ex bombarda tela torquens, pyrum illam adeò concuteret, vt frustillatim dissiliret, ac fortuna ita volente, alterum Zisconi oculum quem reliquum sanum obtinebat, paruo frustulo eriperet. Videlicet cùm ipsa cæca esset, alumnum quoque cæcum habere voluit, nimirum cæcorum ducem. Per id ferè tempus aduersam illi quoque Thaboritæ fortunam senserunt, qui Chotiborium & Prelauczium oppida, firmis præsidijs & munitionibus tenebant, ac magnis incommodis Cuthnenses ac Chrudimenses vexabant, à magistro monetæ, cui Flasca cognomen, expugnati, partimque in loco cæsi, partim captiui abducti. In Chotiborio amplius mille ceciderunt, præfectusq; eorum Hromada, cum tribus presbyteris sacrarum vestium illusoribus, Chrudimam pertracti, in medio foro combusti sunt. Cuthnenses verò, quos Prelautzij viuos comprehenderunt, numerus illorum fuit ducenti viginti quinque viri, hos omnes in puteis suffocauerunt. Ad eam

Zisco monasterijs inuertendis incumbit.

Rex fugit ab exercitu Zisconis.

Pelsinam Zisco oppugnat.

Pelsinenses auxilia regia implorant.

Alter oculus Zisconi excussus.

Malè actum cũ Thaboritis.

Thaboritarum dogma in Morauiā peruasit.

vſque diem Morauia intacta ab hæreſi & factionibus Thaboritarum fuit, in ſeceſſu tandem inſulæ, quam ſibi Mora fluuius non longè ab arce Straſnicia fecit, noui emersêre Thaboritæ, errores veteres ab externis Piccardis mutuatos innouantes, ne quis ante ſacramentum altaris venerabundus procidat, cùm ibi corpus Chriſti minimè adſit, vtpore in cœlum cum carne & anima tranſlatum, ſed panis duntaxat & vinum remanet, quale ſumere quiſque de plebe ſuis manibus poteſt: nec enim presbyteri manus, quàm idiotæ dignior, & alias præterea voces blaſphemas illoto ore contra verum corpus Chriſti expuentes, vomentesq́ue. Hi magno breui numero aucti, ne ſteriliorem alijs Thaboritis religionem colere viderentur, certatim ad diripiendum atque euaſtandum nobile & opulentum in proximo monaſterium, quod Velegra-

Velegradum Morauiæ Thaboritæ ſpoliant & incendunt.

dum appellant, proſiliunt, euius ſpolijs non contenti, Abbatem præterea, opinione hominum virum ſanctum, cum ſeptem alijs ſodalibus flammis exuunt, ablatisq́ue rebus, quas inuenerant, ad inſulam reuertuntur. Iohannes tunc Pontificem in Morauia agebat, Ferreus cognominatus: poſtquam enim

Iohannes in ordine episcopus trigeſimus ſecundus Olmuzenſis.

præſidio religionis tutum ſe eſſe non videbat, ferro & armis ad retundendam impiorum vim, vti ſolitus erat. Is ſecum multis in Morauia & in Auſtria conſentientibus, inſulam illam aggreditur, quam non modò Thaboritæ, ſed vicina quoque nobilitas, ſectæ nouæ fauens, ita propugnabat, vt expugnari non potuerit: quo rex accepto, ſex millia equitum ex Hungaria in Morauiam ſubmittit, præcipitq́ue, vt Petri Straſnicij, Haſconis Oſtrouienſis, Boczeconis iunioris à Kunſtat, qui præcipui fautores habebantur, bona quàm latiſſimè populentur.

Delentur Thaboritæ in Morauia.

Hoc demum terrore perculſus impiorum cætus, deſerta inſula diſſipatur, maiore ex parte in Boiemiam dilapſus, vbi Piccardorum vocabulum retinuit, eorum, qui Curios ſimulant, & bacchanalia viuunt, ſi tamē vnquam eiuſmodi bacchanalia extiterunt, vt in illis viri mulieresq́; nudi perpetuò incederent, ipſi Adamitas ſe cognominabant, ab Adamo, qui in ſtatu innocentiæ cum Eua ita ambulauerit, in eodem ſtatu ſe ſtare dicentes, quoniam legem Dei non tranſgrediantur, ſicut ille tranſgreſſus, vt opus ſit veſtibus, ſed illam defendant, vt iure optimo naturæ opus implere debeant, de liberis procreandis, de quacunque placeret muliere, ſine vllo delectu.

Adamitæ.

Promiſcui concubitus Adamitarum.

Qui ex ijs continentiores, matrimonijq́ue tenaciores videri volebant, nihilominus hanc licentiam vſurparunt, vt vxor quouis in loco ſacro aut profano, item clauſo aut aperto, marito poſtulanti debitum redderet, diuortiumq́ue ferre cogeretur, ſi vir fœcundus, ipſa autem ſterilis aut ſenex eſſe comprobaretur.

Adamitas & Ziſco deteſtatur, multos eorum exurit.

Quis non miretur, Ziſconem in maximis ſceleribus verſantem, omniaq́ue alia enormia admiſſa tolerantem, hanc tamen plus quàm Cynicam obſcœnitatem ſuſtinere non potuiſſe, adeò vt cæcus iam factus cùm audiſſet, quinquaginta viros fœminasq́ue, & inter has duos presbyteros de cœtu illo comprehenſos eſſe, ad pagum Klokot dictum, in medium prodierit, comburiq́ue omnes iuſſerit: deinde inito cum Pragenſibus belli conſilio, placuit, ne quam bene gerendæ rei occaſionem, rege abſente omitterent, præſertim in ciuitatibus oppugnandis, & ad calicem redigendis, quæ præſidio regio tenerentur.

Chomutouia expugnata.

Primo igitur vadunt ad expugnandam Chomutouiam, auxilijs Miſnenſium refertam, magnaq́ue ſuorum cæde illius potiuntur, vnde in ſæuitiam efferati, ad tria millia ciuium, aduenarum, presbyterorum, Iudæorum in illa interfecerunt.

Mulierū Thaboritarum crudelitas.

Sæuitum præterea à mulieribus Thaboritis in matresfamiliâs & puellas, quas promiſſa ſalute extra ciuitatem eductas, ſpolijs & igne in tugurijs vinearum ſuccenſo, ita vt ne prægnantibus quidem parcerent, combuſſerunt. Inde Zatzlum & Slanam itum, vt reliquias aduerſariorum calicis ex vtraque ciuitate expellerent. Quo confecto, Beronam adoriuntur, in quam complures Pragenſium exules cum xxxvij ſacerdotibus & monachis, ac tribus inſu-

pet ar.

per artium liberaliũ magistris se incluserant, dum præsidio & mænib. fidunt, sed breui expugnati, omnes ab igne consumpti sunt, præfectus autem vrbis, de turri, in quam perfugerat, proiectus. Firmo item Germanorum præsidio à rege imposito, Broda occupata erat, fossisque & mœnibus cincta, sed aderant Pragensibus machinæ & tormenta, Ziſconis verò militibus ea audacia, vt spretis vulneribus & cædibus, peruia sibi facerent etiam, quæ erant inuia. Transcensis itaque mœnibus, portisque reseratis, obuios quosque in plateis aut in foro flagellarores flagellis concidunt, templum quò Germani confugerant inflammant, quorum plures quàm ducentos flamma illa exhausit.

Brunna exusta

Broda cremata.

Hoc terrore consternati Melnicenses, Caurimenses, Nymburgenses, Colonienses, Cziaslauienses, missis ad Pragenses oratoribus, pacem orabant, seque ad quatuor illa capita Pragensium seruanda, & ad calicem propinandum atq; bibendum obligarunt. Cæterùm nihil lætius à Pragensibus acceptum, quàm quòd Vuestphalus ille Conradus, qui se pro archiepiscopo gerebat, manus quoque suas illis dederit, seq; fidei illorum commendauerit. Certiores mox facti, Iaromirium oppidum, Morauiam versus situm, diligentissimè tum à Bohemis, tum à Morauis, sub præfecto Morauo ex familia procerum Boskouiria, muniri: eò exercitus ducunt, & mœnia ingenti ac pertinaci impetu inuadunt, quippe ab ortu solis vsque ad meridiem illum continuarunt, tanta suorum occidione, vt Pragensium plus minus septingenti, Thaboritarum autem noningenti desiderati fuerint. Minus posthac feroculi ad circumuallandum oppidum se dederunt, mox ad colloquium obsessos inuitarunt, Pragensium loquente præfecto, futuram statim obsidij solutionem, si quatuor capita agnoscere voluerint. Nihil nobis, respondent, cum vestris capitibus errore plenis, nos vnum ecclesiæ caput, sicut vnum regem nostrum agnoscimus. Cæterùm si liceat viris mulieribusq; cum ipsis pueris incolumibus exire, & tantum cuilibet recularum secum auferre, quantum dorso gestare queat, de ciuitate se Pragensibus, non autem Thaboritis concessuros. Obstringunt fidem ita se facturos, sed perfidi non faciunt. Nam ipsum præfectum Pragam captiuum deduci iubent, viros mulieresq; etiam ipsis vestibus despoliant, ac plures virgines nudatas in flumine submergunt. Dein alias in transitu ciuitates Morauis vicinas metu aut vi accipiunt, nempe Mutham, Policzkam, Curiam, Trutnouiam, in quibus omnibus monasteria demoliuntur, monachos deprehensos exurunt, iterque porrò dirigunt ad recipiendos montes Cuthnenses, eorumque oppidum opprimendum, sed tempestiuè montani ab omni parte se destitutos videntes, illis occurrunt, rogantque Pragenses, ne argentarias, regni totius Gazam, pessundatum eant, vnde sibi regnoque plus quàm inimicis noceant. Instant Thaboritæ ad exitium illorum, crimini dantes, nullibi locorum plures eorum fratres turpissima morte interijsse, quàm in montium puteis. At illi orare Pragenses perseuerant, vt totius regni vtilitati, quàm priuato aliquorum odio magis cōsulant, spaciumq; sibi deliberandi dent ad manendum, aut securè emigrandum, prout vetus aut noua religio cuiq; ipsorum cordi fuerit. Iterũ fidei promissa intercesserunt, iterumq; perfidè violata sunt, retractis violenter qui inde abibant, & plerisque auribus aut nare mutilatis.

Reliquæ urbes sese dedunt.

Archiepiscopus Vuestphalus in partes transit Pragensium.

Iaromirium se defendit.

Post sese dedit.

Fines Morauiæ populantur.

Cuthnensibus parcunt Pragenses.

Tot rerum successibus Pragenses erecti, molestissimè ferebant, vnam solam Pragæ adhuc superesse arcem, quæ supra caput illis immineret, velut iugum minitans. Ad illud igitur excutiendum, arcis oppugnationem decernũt, mox illam obituri, si nō anteuertissent, de inducijs transigere. Qui præpositi à Rege arci erant, ex vtroque ordine, procerum, equestriumq;, ij perspicientes, arcem se contra tantam multitudinis vim tueri non posse, & periculum instare, si impetu capta esset, ne ad eum modum, ad quem Vicegradum fœdissimè cum ipsis templis demoliretur, eiusmodi transactionem inierunt, vt à festo Vrbani

Arx Pragensis superior obsidetur.

Induciæ pactæ dic,vsque ad tertiam hebdomadem vtrinque durarent induciæ, intra quas nemo arcem ex vrbe,nisi admissus ingrederetur,nec item ex arce in vrbem,& si interea temporis rex adueniat, vt nec ille recipiatur, nisi tribus millibus equitum fuerit stipatus. Die induciarum instante, nec in Boiemia rege apparente,dum externa quærit auxilia,quæ plerunque tardè inueniuntur,Pragenses incredibili lætitia arce potiuntur, illique centum ex veteri, & rursus centum ex noua Praga custodes præponunt, inuiolatamque relinquunt, quod quidem vehementer displicuit Iohanni Apostatæ, qui vnus plus multiloquio apud plebem quàm tota Praga imperio potuit. Signo itaque solito per tintinnabulum dato, multitudinem quantam vult breui contrahit,illamque in arcem rapit, vt eam spoliet omnibus ornamentis, quibus exornata, præsertim ad ædem Diui Viti erat. Intromissa turba, portis perfractis,cum aris, cum simulachris,cum imaginibus precio & arte nobilibus atrox prælium init. Nihil enim intactum,nihil incorruptum reliquit. admoliri dein templo manus iubet,à Carolo Cæsare,vti diximus, elegantissimè ædificato. Sed hìc rixa inter ipsos,qui iussa capessere debebant, orta, saluti templo fuit, vt in memoriam Caroli de regno optimè meriti,incolume permaneret. Apostata vbi videt cupiditati suæ non fieri satis, furorem in simulachrum aselli,cui Christus manu in cœlum sublata insidebat, effudit, frustatim illud comminuens, dum prius illi Misnam versus conuerso, scurriliter insultasset, inquiens: Tu, si es Christus,benedic Misnensibus,& adsis illis subsidio. Sed non longè aberant Misnenses,qui pro eiusmodi benedictis Pragensibus malefacta referrent. In eam spem Pragenses venerant,se eadem facilitate fortunaque ciuitates à plaga occidentali,qua nuper ab orientali recepturos. Magnis igitur copijs coactis, & præterea Zatzensibus,Slanensibus, Launensibus sibi adiunctis, Belinam ciuitatem benè munitam, oppugnatum vadunt, quam sine labore sineque vulnere per proditionem accipiunt:cognitoque,Pontem ciuitatem vnà cum arce valentissimo Misnensium præsidio esse prouisam (nam rex Sigismundus Pontem & Austiam ciuitates Marchioni Misnensi tuendas, interimque fruendas dederat) augent vires, præsertim equestres,vt si ad pugnam veniretur,repugnare commodius possent. Ponti appropinquantes, maiorem arci terrorem quàm ciuitati iniecerunt, defensoribus in arce adeò nutantibus,vt deditionem facere parati essent, si illam Pragenses æqua conditione recipere voluissent. Mox visis Marchionis antecursoribus,& non paruo puluere, quem vicini Pontensibus, Chualus, Decinius, Nicolaus Chudobius cum suis cohortibus excitabant ad ferendum obsessis auxilium properantes, alacritatem non defendendi solùm,sed pugnandi quoque induerunt. Initaq; est vtrinque pugna,sine vlla partium dilatione, nisi quòd Boiemi valde Misnenses contemnebant. Simul atque congressi sunt,tantus subitò ad primum impetum pauor aciem Pragensium incessit, vt post cædem paucorum non sensim cederent,sed effuso cursu fugerent omnes: in qua fuga haud secus atque pecora trucidabantur sine vllo vindictæ solatio, poteratque deleri persequendo totus Pragensium exercitus, si Marchio insidias non timuisset. In hoc deinde omnes ordines vna mente consensère, vt data fide publica,vtriusque factionis fautoribus, Morauis quoque accersitis, Czislauiam conuenirent, de summa rerum consultaturi, fuitque consultatio ista in Regem contumeliosissima, quasi tam magnanimus rex, quàm erat Sigismundus, vlla contumelia de statu suo deterreri potuerit. Maior tamen Boiemorum pars cum Pragensibus contra eum censuit, vt regnum ei abrogaretur, ac legati rursus ad Vitoldum mitterentur, qui eum Regem salutarent, & vt in regnum maturè veniat, inuitarent, tametsi Morauì extra paucos indignum sibi videri dicerent, vt fidem Sigismundo, tanquam hæredi datam, mutare, ac se nouo sacramento Vitoldo, quem

Arx Pragensibus tradita, non intacta à furore populi mansit.

Caroli templum incolume seruatum.

Misnenses illusi.

Occidentalem Boiemiam inuadunt Pragenses.

Magna strage affecti Pragenses ad pontem.

Czislauiam conuentus tam Boiemorum quàm Morauorum de nouo rege.

quem nunquam viderint, obligare deberent. Nam Zisco nullum potius, quàm aliquem regem volebat,quòd diceret,nihil opus esse rege libero populo. Nihilo secius clam submissi, qui in Lithuaniam ad Vitoldum irent, atque ij in via qua Oppauiam ambulatur, à Iohanne Oppauiensium duce intercepti,ad Sigismundum abducuntur,qui celeberrimum principum conuentum Norbergæ celebrabat,legato Romani Pontificis præsente,ac denuò vexillum crucis contra hæreticos Boiemos erigente. Quo facto irritati magis quàm perterriti Pragenses, arcem in Boiemia nobilissimam,in qua regiá corona asseruatur, Carolosteynam vocant, à Carolo videlicet conditam, cum xxiiij millibus armatorum circumsident, quadrifariã copijs,ex eo numero per sex millia hominũ distributis, & ad singulas stationes sagittarijs atque machinis dispositis.Sagittarij vt tela & missilia in propugnatores cõtinenter iacerent ex machinis,vt muri & munitiones quaterentur,atq; ignei globi ex eisdem emissi,vt pauimenta & tecta incenderent. Sed intolerantissima omnium graueolentia fuit,quam proiectis in arcem vasis,cadaueribus & humanis excrementis plenis,tantam obsessis nauseam concitarunt, vt præ grauitate odoris, alijs dentes nutarent,alijs planè deciderent.Et quia obsidio ad sex menses durauerat,instabat ad extremum fames,quam frumento consumpto,pecore reliquo & equis interfectis sustentabant, cum tamen animum in omnibus istis difficultatibus retinuerunt, vt mori potius, quàm vllam ignominiam accipere, (multi enim nobiles viri inerant)parati essent. Quacunq; igitur ratione prouideri malis potuit, fortissimè occurrebant, obsidionemq; patientissimè patiebantur.Deniq; ostentatione prętetea Inani Pragenses ludebant,quasi enim cibo etiam lautiore abundarent, præfectus arcis hircum,qui vnicus superfuerat,exutum pelle medium diuidit, cruoreq; pulchrè macerat, inspersis desuper pilis damæ,ex tomento sellæ detractis, ac protinus partem iliã ad ciuem Pragensem,qui præfecturam militarem gerebat,mittit, qui suo nomine diceret, se recens captam damulam libenter cum illo partiri. Is,eum alijs persuasus,habere obsessos transitum aliquem subterraneum, qui illis venandi quoque facultatem præbeat,hortantibus in primis sellularijs opificibus, qui propter molliciem animi, neq; frigus diutius,neq; laborem ferre poterant, obsidionem in die Martini soluit. Primo vere Slesitæ,quorum numerus circiciter viginti millia hominum erat, à Sigismundo rege ad arma contra Boiemos excitati,Glacensi itinere in Boiemiam ingressi, agros & pagos circum Nachodam,Chrudimam,Hradecium latissimè populantur: nam oppida munitiorá aggredi non audebant.Cæterùm hoc iam sæuitiæ illorum, non autem militiæ specimen, quòd obuios inermes, alios auribus truncarent,alios nare mutilarenr, quosdam altero oculo eluscarent, nonnullos item manu altera mancos facerent. Vocant Crussinam magna mercede Pragenses, vt exercitum illorum contra tam importunos hostes ducat,illosque pro merito castiget.Nec Thaboritæ cunctabantur, sed neutri sunt assequuti Slesitas, metu reditum in Slesiam festinantes. In illam quoque persequi illos vtrique contendebant, prohibentemque Crussinam nihil propius fuit,quàm vt lapidarent,quasi per proditionem illius staret,quò minus totam Slesiam in potestatem suam subijcerent, cùm ille pacatis aliquantisper illorum animis literas profert,Praga ad se missas,quibus iubebatur,vt pulsis ex Boiemia Slesitis,Pragam reuerti cum exercitu maturaret: non enim longè abesse Germanos, & alios externos principes ad exitium Boiemorum imminentes, nec aliud illos morari,nisi Cæsarem Sigismundum in habendo suarum gentium delectu adhuc occupatum. Sed eius quoque moræ vbi Principes pertæduisset, fiducia multitudinis, quam armatam trahebant, Egram perueniunt, Iohannes Moguntinus,Theodoricus Coloniensis Archiepiscopi,Palatinus Rheni,Frideri-

Vitoldus Lithuanus sollicitatur.

Legati capti.

Crucis tessera cõtra Boiemos

Carolosteinũ obsidetur à Pragensibus Duce Koributho.

Obsidionis incommoda.

Strategema obsessorum.

Re infecta Pragenses soluunt.

Silesij Regis iussu Boiemiã inuadunt. Tyrannicè agunt.

Crussina dux in periculo.

Totá Germania ad excindendos Boiemos se armat.

y

cus Saxo, omnes isti Electores imperij: dein Ludouicus Bauariæ princeps, Pontifex Herbipolensis cum Franconibus, Comes Flandriæ à Nassau, & præterea alij plurimi dignitate nobilitateq; & opibus insignes viri, Boiemiam ingressi, tantum sui agrestibus hominibus terrorem fecerunt, vt relictis agris, aut in montes & syluas, aut in ciuitates validiores confugerent: verùm illi nemini qui se Catholicum esse dixerat nocebant, cæterùm Calixtinos malè accipiebant. Versi deinde omnes ad oppugnandum Zateczium, quo se cum ciuibus sex delecta armatorum millia & quad. ingenti equites concluserant, trinis mœnia castris obsident. Apud Slanenses in loco propinquo copiæ Pragensium erant, sed in conspectum hostium sine Ziscone venire noluerunt, ne se temerè in ancipitem cum Germanis plurimum tunc robore præstantibus dimicationem darent, eo celerius Zisco celerabat, vt se cum Pragensibus coniungeret. Interim Germanis non valde succedebant impetus, quos ferocius, tum per pedites tum per equites mœnibus propius adequitantes faciebant, adeò vt obsessi vna eruptione sexaginta Germanos neci darent, & totidem captos in ciuitatem abducerent, cùm illi ne vnum quidem ex Boiemis cepissent, & paucos sauciassent. Præcurrebant alij super alios nuncij, Zisconem cum terribilibus suis agminib. aduentare nunciantes, ad quos tum nuncios Germani noluerunt videri, quasi metu illorum commouerentur: sed postquam simul ferè omnia in castris eorum tentoria ardere cœpissent, quod quidem Zatczenses diuinitùs, Germani aũt fraude Boiemorũ proditioneq; accidisse interpretabantur, omissa obsidione, nimis intempestiuè, ne dicam timidè, retrocesserunt. Ex qua re Sigismundus ingentem accepit dolorem, ad nihilum videlicet recidisse tantum belli apparatum. Sed quæ fuit altitudo animi eius, vt nullis vnqnam periculis succumberet, gerere incœptum bellum, illudque continuare, vel cum suis tantùm copijs (sexaginta millia erant) constituit. Adiutores sibi asciuit, Albertum Principem Austriæ, cui paulò ante filiam suam in matrimonium collocauerat, & [b] Fridericum Brandeburgensem Marchionem, cui totam illam Marchiam dono dederat, atque ex comite ducem eundem creauit, propterea quòd in re militari præstantissimus habebatur. Cùm ijs igitur, vniuersum agmen suum montibus Cuthnensibus admouit, à quo loco vno tantummodo milliari Zisco cum Pragensibus abfuerat. Cuthnenses, Rege viso, illi se permittunt relictis Pragensibus, qui mox tamen cum Ziscone montibus appropinquabant, castraque è regione castris regijs posuerunt, equestri prælio eo die leui facto. Similiter & alijs diebus peditibus quoque interiectis pugnabant, quasi in pugna ducenti Pragensium à Cuthnensibus è puteis emergentibus interfecti sunt. Præstare igitur videbatur in aciem descendere, quàm sic carpi per partes, diminuique. Magnæ vtrinque copiæ aderant, quæ non paruam vtrisque solicitudinem iniecerunt, acies aptè ordinandi. Sigismundo in equitum vi ac numero spes victoriæ posita erat, illorumque frequentiam vt adaugeret, bobus, quorum greges secum ex Hungaria adduxerat, post aciem collocatis, in speciem equorum vsus est. Auxit & Zisco curruum plaustrorúmque numerum, quibus suos circundedit, ne ab equite circumfunderentur, protererenturque. Versæ inde adhortationes ad milites, post quas dato signo concurritur, vtrinque tam infestis animis, vt ad tres perpetuas horas anceps staret prælium, cum insigni vtriusque partis clade. Cùm interim cæco Zisconi indicatur, non esse omnes equites, quos Sigismundus in acie ostentaret, sed boues quoque plurimos ibi adesse. Iubet ille omnes suos ab vltimis etiam subsidijs cum sagittis & flagellis euocari, plaustrisque à lateribus prouolutis, in ipsos equites emitti. Is nouus terror additus, vertit retrò equites Hungaros, quibus turbatis, peditum mox acies vsq; ad castra impulsa fuit,

Zateczium oppugnatum à Germanis.

Panico terrore perculsi Germani tergiuersantur.

Cuthna à Rege oppugnata.

Strategema militare.

Rex

Rex abiecta spe fortunæ melioris, si vel aciem postero die instauraret, extinctis nocte ignibus inde discedit. Pergit Zisco cum Thaboritis abeuntem sequi Brodam vsque, quam Teutonicam cognominant, vbi complures Hungari sunt submersi, dum omisso præ trepidatione pontis transitu, flumen aquis tunc redundans traijcere festinant. Fœdè item in Cuthnenses, ira defectionis stimulante, à Pragensibus est sæuitum. Porrò Zisconi, cùm sciret Brodæ viciniam esse Morauiam, iter prosequi in illam placuit, vt apud Morauos quoque nomen sibi & opes faceret. Propinquanti Iglauiæ, plenis repentè portis effusi oppidani in Thaboritas impetum faciunt, sed leui inito certamine, statim intra mœnia compelluntur, à quibus oppugnandis Zisco ad interiorem Morauiam properans abstinuit, & inde abiens, in via multos sectæ iampridem Hussitarum affectatores obuios habuit, qui eum cum lætitia excipiebant, eique se in tutelam tradebant. Cæterùm vrbes & oppida validiora sibi aduersa reperiebat. Itaque declinatis vrbibus, Euantium oppidum, dein Miglitium, vtrumque muris & fossis cinctum vi recipit, non incruenta victoria, nisi quòd apud Thaboritas paulò maior hominum, quàm pecorum iactura. Rursus post hæc à pagis & vicis benignè ac sibi obnoxiè acceptus est, donec Cremsirium perueniret, quod pontifex Olomucensis præsidio nobilitatis vicinæ, cuius sibi fidem iure, vt vocant, feudi addictam habet, benè firmauerat, ita vt aculeus ferociæ Zisconis, dum nullo assultu oppidum capere potest, hactenus retunderetur, vt diceret: Non tam lenem sibi in Morauia, quàm in Boiemia spirare auram, inscensoque curru, temonem Boiemiam versus conuerti iussit. In qua denuò cum Pragensibus coniunctus, spolijs ferroque, & flammis ac cædibus cuncta miscebat, inter eos, qui diuersa ab vtrisque sentirent.

Zisco in Morauiam.

Vrbes in Morauia Zisconi non fauent.

Cremsirium resistit Zisconi.

[b] Quę secum maximo cum animi dolore Sigismundus reputans, seque imparem hostibus, non vno experimento cognoscens, subire tandem iuxta suum prouerbium, perticam, quam transilire non poterat, statuit, vt leui damno honestatis detractæ, ingentem vtilitatem patriæ rependeret. Allegat igitur occultè ad Zisconem, qui ei mentem suam declararent, sibi in animo videlicet esse, posteaquam mille cotidie Imperij & regni Hungariæ curis distineatur, vt Zisconem pro se vicarium atque administrum in regno Boiemiæ præficiat, si is ad obsequium regium, cæteros ordines cum ciuitatibus hactenus contumacibus adigat. Applausit Cyclops tam lauto bolo, sed hîc demum sup puduit fortunam tantum illi indulsisse, vt nimia indulgentia ad participatum regiæ potestatis aspirare sibi permiserit, idque antequàm conficeretur, tactum prius Zisconem vlcere pestilenti, extinxit, sed haud intestatum. Testamentum fuit rebus gestis dignum, vt fratres, sic enim Thaboritas compellabat, post mortem suam sibi pellem detraherent, in vsum tympani, quo in acie vterentur, ad propellendos strepitu illius hostes, præcipuè Germanos: quasi eadem vis illius foret, quæ fuit oris Medusæ, cuius aspectu homines in lapides vertebantur: corpus verò suum, vt insepultum relinquerent, volucribus & feris deuorandum. Sed quando nec post interitum Zisconis bellorum motus in Boiemia cessarunt, quàm calamitosi illi deinceps non Boiemiæ solùm, sed etiam vicinis prouincijs fuerint, non est prætermittendum, vt vel inde liqueat, nullum periculosius crudeliusque & pertinacius bellum geri, quàm quòd hæretici suscitarint.

Testamentum Zisconis, Pribislauiæ ad fines Boiemiæ & Morauiæ mortui.

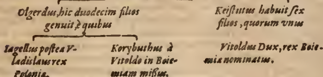
Cadauer Czislauiam deductum, ubi adhuc monumentum ostenditur.

[a] *Koributhus redit. Imo sat magno operæpretio facto secunda vice ingressum ferunt, & vix non regem creatum scriptores Poloni.*

[b] *Friderico comiti à Zollern Burggrauio Norinbergensi vendidit Marchiam Brandeburgensem Sigismundus cum dignitate electorali quadringentis millibus aureorum. Hinc propago Marchionum Brandeburgensium, qui modò rerum potiuntur.*

Eos Otho Columnius Papa Martinus V. gentilis in suam cooptatos familiam esse voluit.

c Huc res Imperatoris redacta fuerat, vt Cæsar Augustus, quem non modò Italia, Gallia, & Germania, sed tota Europa veneratur, homini ignobili, senicaco, prophano, sacrilego, hæresiarcha, & omnium scelerum auctori, si Boiemia titulo potiri velit, supplicare cogeretur. Monstrum feritatis, quod humana manus conficere nequiuit, Dei digitus è medio sustulit. Bonfinius ex Syluio.

Iagellus postea Vladislaus rex Poloniæ.

Korybuthus à Vitoldo in Boiemiam missus.

Vitoldus Dux, rex Boiemiæ nominatus.

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER VIGESIMVS SEPTIMVS.

Posteri Zisconis Orphanos se nominarunt QVantum Zisconem Thaboritæ dilexerint, testimonio sit, quòd illo mortuo se Orphanos, velut amisso parente cognominarunt, nec vnum posthac ducem sibi præesse, tanquam neminem illi parem, voluerunt, sed honorem illum inter plures distribuerunt, quorum insigniores duo Procopij erant, alter maior & Tonsus dictus, quia quondam presbyter, in morem sacerdotum attondebatur: alter minor, ex modica statura nuncupatus, & ipse præuaricator, amboque omnium bipedum nequissimi truculentissimique, prorsus quasi nefas esset, truci Zisconi, alios quàm immanissimos latrones succedere. *Procopius maior, qui & Rasus, Procopius minor, Duces in locum Zisconis creati.* Nulla autem mœnia temerè Orphani isti subibant, sed perpetuò in agris aut montibus vitam sub tentorijs feram agrestemque degebant, vnà cum vxoribus & liberis, quos secum in plaustris circumuehebant, rapto viuentes, si vltro commeatus aduectus à colonis non fuisset, tametsi rarò quieti erant, præda & rapinis illos semper solicitantibus, quas sub specie tuendæ suæ religionis vndecunque collibuit raptabant. *Campis oblectantur Thaboritæ. Rapto uiuere assueti.* Nec Pragensibus, belli aliâs socijs, parcentes, quia in expeditionibus priores sibi partes vendicabant, & nondum omnes ceremonias ab illis damnatas deposuerant. *Lythomislium occupant & Slanam.* Aggressi igitur Lythomyslium, quod Pragenses Episcopo Lythomyslensi ademerant, illud in ditionem suam recipiunt. Mox Slanam Pragensibus fœderatam expugnant, plurimis oppidanis cæsis. Decurionibus verò atque sacerdotibus etiam Calixtinis, & quicunque ex nobilitate inerant, simul vinctis, & in forum pertractis, vbi mensæ lanioniæ & officinæ stabant, igne illis subdito, ibi vinctos comburunt omnes. *Calixtinos comburunt.* Pragæ inde insidiati, nocte quadam tempestuosa illam inuadunt, sed ne tum quidem in tempore, à Pragensibus videlicet bene vigilantibus turpiter à mœnibus repulsi. Hic dum alij in alios culpam ingerunt, in duas partes scinduntur, alteri nouum Orphanorum vocabulum retinent, alteri vetus

Tha-

Thaboritarum vsurpant, diuersique vadunt ad laniandam, lacerandamq; miseram Boiemiam. Sed rursus paulò post inter se & cum Pragensibus, qui in oppugnatione oppidi Austiæ erant, de quo, vt diximus, Sigismundus Marchioni Misnensi ad tempus concesserat, in vnum coeunt, tanta multitudine, vt præfectus oppido admirabundus exclamauerit: Quo mihi tot canes, ad circumrodendum tam exiguum os? quippe pusillum oppidum erat. Et quanquam egregiè munitum, multo tamen maiore hominum præsidio indigebat, quale statim Marchio submisit, insigni Saxonum numero & robore: quos Thaboritæ propius oppidum accedere non sunt passi, sed obuiam ad pagum Preslice procedentes, manus cum illis conserunt. Fit magna contentione prælium cruentum, duratque aliquandiu pari contentione, donec simul coorti vniuersi Orphani, Thaboritæ, Pragenses tantam Germanorum cædem faciunt, quantam hactenus nullo in prælio, plus quàm duodecim millia cæsa feruntur. Captum mox oppidum, atque in illo omnes ad internecionem occisi, ipsumque concrematum habitatore totum triennium caruit. Si tunc itum in Misniam fuisset, actum de illa erat, adeò terror, fuga, desperatio, Misnenses inuaserat. Sed interpellarunt iter Pragenses, dicendo, prius domesticos, quàm externos hostes esse subdomandos, superesse Pelsinenses, qui pertinacia sua indignissimè calicem detrectent, eorumque vrbis authoritate, Mysam, Clatouiam, Domaslitium in eadem pertinacia contineri, cum summo omnium ipsorum dedecore, quibus vna ciuitas tam diu repugnaret. Pelsinenses, qui assiduè suspectam à Thaboritis obsidionem habebant, pecus, frumentumque vnde panis, vnde etiam potus fieret, atque alia tuendis mœnibus necessaria, large prouiderant, quodque horum maximum, pro religione mori parati erant. Itaque alacri & constanti animo, quæ difficillima obsidionis habentur tolerabant, nimirum tres hostium indomitorum exercitus, vim ingentem tormentorum, crebras oppugnationes, aduersus quas difficultates solatio fuit, quòd crebris inuicem eruptionibus, malum hostibus pro malo reddebant, hoc præsertim læti prælio, quo victores Camelum illis, quem secum volut nouum in Boiemia spectaculum circumducebat, vi ereptum in ciuitatem pertraxerant, occisis non minus trecentis in ea violentia Thaboritis. At illi exasperati, negant se prius, quàm capta ciuitate, receptoq; Camelo inde abituros, & cum assequi quod proposuerant tempore idoneo nequissent, consilium capiunt, hyemando continuare obsidionem, atq; statim hybernacula ædificari cœpta: decretumq; vt pars exercitus Clatouiam, quæ pronæ voluntatis esse dicebatur, ad accipiendas Pragensium ceremonias mitteretur. Qui missi erant, fœdere ciuitatem in amicitiam receperunt: mox & Domaslicium. Nam Mysa ijsdem legibus Pribiconi Clenouiensi se dediderat: tanto validius vrgebant Pragenses, ne soli Pelsinenses plus sapere quàm ceteræ in regno ciuitates vellent, sed darent tandem manus calici, & bona pace rebus suis saluis fruerentur. Respondent illi, haud nos, inquiunt, à vobis, sed vos à nobis recessistis, proin multò æquius fuerit, vt vos eò redeatis, vnde descire non oportuit. Vtriq; deinde in magnis annonæ versabantur angustijs. Nam obsessi, dum de pleno sine modo promunt, nihil de hyberna obsidione cogitantes, seram in fundo instituere parsimoniam. Ipsos item obsidentes, horrea in pagis vicisq; frumento exinanita, non multum adiuuabant. Quam illi inopiam non tolerantes, decimo exacto mense cum ea ignominia à mœnibus recesserunt, vt in hunc diem Pelsinenses glorientur, se à Cæsare Sigismundo habere diploma laudis, & gratiæ plenum, in quo sit ad contemptum hostium hoc epiphonema adiectum, vt hoc nomen, Pelsina, in faucibus hæreticorum perpetuò amarescat. Hinc ad externa bella intenti, ex quibus vberiorem fructum sperabant, Rhetium in Austria totum triduum, contempto omni periculo ac la-

Diuisi Thaboritæ ab Orphanis.

Austium vtrique inuadunt.

Germanorum 12 millia cæsa ad Austium.

Domesticos hostes prius subigendos cẽsent.

Pelsinenses ad obsidionem se muniunt.

Camelum Thaboritis eripiunt.

Discedunt à Pelsinæ obsidione.

Encomium Pelsinensibus à Sigismundo traditum.

Vetium in Austria expugnant, comite Hardecio capto.

Austriam Hussitae inuadunt.

bore oppugnant,& tam arcem quàm oppidum expugnant, capto in arce Comite ab Hardeco Hussitis infestissimo: illum Pragensibus viuum dant, vt de eo statuant quod videretur. Qui Pragam missum in carcere habuerunt, quoad animam exspiraret, cęteros quos ceperant, passim occidebant, incensisq; ędificijs, agros Australium latè vastabant, ingentiq; praeda potiebantur. Inter haec, castra rumor peruadit, Bauaros Hercyniam syluam transgressos, tendere ad inuadendam Tachoniam, praesidio Thaboritarum custoditam. Non potuit miles ista audiens in Austria diutius retineri, sed ad ferendum suis subsidium, magnis itineribus properabat. Bauari, appropinquantibus Thaboritis cùm nihil citra syluas tutum sibi iudicarent, obsidione omissa, in illas rursus se penetrant, sed impeditiore quàm prius via, carris praecipuè deducendis, quorum longum ordinem trahebant: & quò festinantius in arcto, eò tardius proficiscebantur, alij alios modo alio impedientes. A tergo haerebant Thaboritę, assecutiq; in medio syluae carros, illos extra paucos cum omnibus rebus retrahunt, & praeterea septingentos Bauaros capiunt, quos nudatos flagellis & clauis verberandos subijciunt. Et inde pergunt in Misniam à plaga nuper accepta nondum percuratam. Itaque tantus subitò tremor Misnenses apprehendit, vt castella & plerasq; arces post se vacuas relinquerent, fugaq; sibi salutem quaererent. Ad oppidum dein Plaunum, muros armatis completos esse Thaboritae vident: ponuntq; iuxta castra, ac statim se ad oppugnationem expediunt, parsq; arcem, pars oppidum vno impetu assiliunt, nec oppugnare vtraq; desistunt, quàm vtrumq; recipiunt, suo more post spolia & caedes, aedificia quoque inflammantes. Ab hac expugnatione proposito quò venerant vltra porrò ibant, totius illius terrae populatores: ac decimo demum die explorant, Marchionem Misniae non longè à Lipsia in oppido Grimme, aduentum Boiemorum expectare, continuantque ad illum iter quadrato agmine, vt obuiam forsan venienti acie occurrant. At ille ante praemisso equitatu hoc potius expectabat, vt praefectus equitum turmis ostensis, à terrore subditos liberaret, & hostes infestos retrocedere cogeret. Secus res accidit, ipse namque coactus est, amissis in praelio tumultuario plurimis equitibus, retrò fugere, manentibus in campo Thaboritis vnum & alterum diem, si fortè auctis ille viribus ad dimicandum redire vellet. Vbi nullus in conspectum venit, rursus ad populandos euastandosque cum oppidis agros, non in Misnia solùm, verum etiam in Marchia, Lusatiaque & Slesia reuertebantur. In quibus omnibus prouincijs septuaginta ferè castella & oppida, in portis suis ac moenibus, signa armaque Thaboritarum viderunt. Tanto metu insignium quoque vrbium, vt Erffordia, Magdeburgum, Brunsuicum, Luneburgum, nouis aduersus illos munitionibus & propugnaculis se communirent. Norberga verò & Bamberga, dato stipendio, pacem ab illis redemerint. Quibus rebus inflati Thaboritae, quotidie insolentius agere, nobilitatem contemnere, Pragenses paruipendere, simultates inter nouam & veterem Pragam disseminare, vbique religionem deprimere, denique regimen totius regni vsurpare: qui digniores erant, vt porcos pascerent quàm homines regerent, vtpote omnes ferè apostatae omnibus sceleribus contaminati, aut praeuaricatores malè conciliati: nam alios magis praecipuos rectores non habebant. Eaque indignitas non minus quàm solitudo terrae & vastitas saniores aliquando tandem ordines commouit, vt de somno surgerent, & ad abolendas eiusmodi pestes vigilarēt. Aut, quod verius est, tempus vltionis iam aduenerat, vt redderet illis iniquitatem ipsorum, & in malitia eorū disperderet illos Dominus Deus noster: Redderet, inquam, vicem eis iuxta opera manuū suarum, caedem pro caede, ignem pro igne, malum deniq; pro malo. Vltores aūt primarij è proceribus nobilitatis erant Menardus à noua domo, Ptaczko, & duo Alexiones,

Bauari pessimè mulctati.

Misniam petūt Thaboritae.

Marchio Misniae à Thaboritis caesus.

Lusatiam & Slesiam populantur.

Vrbes imperij pecunia pacē redimunt.

Successu rerū prospero insolescunt Thaboritae.

Coniuratio aduersus Thaboritas procerū.

Stern-

Sternberglus,& Wresslouius,dein Pragenses & Pelsinenses. Ij Thaboritas,inter Brodam & Caurimam planicie latissima assecuti,locum pro se ad pugnam aptũ esse censebant,quoniam equitatu abundarent,ideoq; & à fronte,& à lateribus, & à tergo persultabãt,vt hostes multitudine carrorũ circumdatos,ad certamen apertum elicianr,ad quod non celerabant. Qui vltimos circuibant currus,animaduertunr illos non satis inrer se cathenis cohærere, nec multo præsidio firmos esse: impetum illuc magna vi faciunt, interruptaque carrorum serie,cædem peditum nil minus in eum locum,quàm equitum assultum expectantium, insignem ædunt. Quod vbi Procopius minor conspexit, in medium certaminis discrimen,cum aliquot globis se transfert, sed eum statim nonum equitum robur excipit, ac tam vehementer premit,vt & ipse pugnans caderet,& qui superfuerant,fugam capessetent. Qui tamen rursus mox collecti, pugnam cum Procopio maiore, totius exercitus duce instaurarunt, pugnaruntq; vnà cum alijs acerrimè,donec Czapeo,equitum illorũ,sed malæ fidei præfectus,pugnantes desereret,aciesq; pedestris labescere inciperet. Cæterùm Procopius vt decebat strenuum ac desperatum monachum,in desperatione salutis mortem vitę prætulit, occidiq; se passus est,ne viuus in manus inimicorum cruciandus veniret. Mox reliqui deditionẽ obtulerunt,quorum non paruus numerus restabat, partim indomitorum illorum Orphanorum, partim eorum qui ex pagis coacti, ad pugnam pertracti sunt. Iubent itaq; victores pronunciari, nondum bellum esse profligatum equitibus superstitibus,qui cùm Czapeone Coloniam profugissent: ad hanc expugnandam, qui dare nomina vellent, ij in proxima horrea secederent, hac arte discretos cum ipsis horreis milites cõcremant omnes, qui militiam appetebant, paganos autem rusticos in seruitutem redigunt. Atq; ita exercitus ille Dijs hominibusq; inuisus,atq; infestus,eisdem Dijs hominibusq; plaudentibus deletus est: appaturiq; Boiemos, nisi à Boiemis, vel ipso Sigismundo teste, non facilè subdomari posse. Ab hoc post victoriam confestim datæ ad Boiemos literæ, vt sublatis de medio impijs hominibus, ad pietatem & pacem regni conciliandã se conuerterent. Satis belligeratum esse cum irrecuperabili totius patrię damno,cùm tamen nulla digna causa,tam exitiali bello in eum diem prętendi queat, si quid est, quod ipse peccauerit, se correcturũ esse, idem ipsi quoque faciant, Regemq; tandem suum cum bona fide agnoscant, recipiantque. Quibus perlectis, conuentum sibi Morauisq; Pragam indicunt, ad quem in magna frequentia omnes ordines cõueniunt, satis inter se quoq; conuenientes, vt finis aliquando bellorum constitueretur, sed de conditionibus dissentientes, quibúsnam recipi in regnũ Rex, & ad sedem suam reponi deberet. Metuebat sibi videlicet aduersa factio, ne à Rege opprimeretur, nisi per tempus rebus suis prouideret. Decretum postremò, vt Rege propius regnum accedente, de hoc coràm ab vniuersis ordinibus ageretur. Interim Budam missi honoratissimi, qui fundamenta pacis iacta esse docerent, sed opus esse præsente architecto, qui pacem consummaret. Rex sexaginta millia aureũm nummum legatis, & præterea equos & boues plurimos largitus est, iussitq; renunciari, se breui Iglauiæ, ad limites Boiemiæ præsto futurum esse, illic, quorum interesset, vt appareant. Venitque ille ad diem, secum præsulem Constantiensem, & quosdam alios oratores, authoritate concilij Basiliensis comprobatos, adducens. Ibi cum Boiemi nullã inire pacem, nec aliter Regem agnoscere vellent, nisi illis communionem vtriusq; speciei confirmaret, Oratores de sententia patrum promulgant, hac lege illis quod exigunt concedi, vt ijs demũ illa vti liceat, qui pacẽ & vnitatem ecclesiæ amplectentes, vsu illam longo vsurparũt, qui rationis compotes fuerint, qui reliquos Catholicę ecclesię ritus custodierint, eamq; secum fidem attulerint, vt credãt, tam sub specie panis, quàm sub

Ad internecionem cum ducibus deleti Thaboritæ.

Boiemos soli Boiemi domare possunt.

Edictum pacis promulgatum.

Conuentus Pragæ.

In Boiemiam Sigismundus euocatus.

Iglauiensis conuentus.

Calicis vsus qua lege Boiemis concessus.

specie vini, totum & integrum Christum contineri. Petebant insuper Pragenses, ne exules Pragam restituerentur, ne ad monasteria instauranda compellerentur, ne alius illis, quàm magister Rokiczanus, qui primas inter concionatores illorum obtinebat, Archiepiscopus praeficeretur. Nihil tum Sigismundo facilius ad subscribendum omnium votis, vt omnes lucrifaceret, fuit. Secuta tum mira in Sigismundo mutatio: quem enim paulò ante peius angue oderant, quem conuitijs atque calumnijs lacerauerant, pulsumq; in vltimas terras videre concupiscebant, hunc Pragam venientem, effusa obuiam tota vrbe, cum frequentissima nobilitate, vt legitimum regni hęredem, vt Dominum ac Regem suum faustis omnibus salutabant, magnoque certatim studio in verba eius denuò iurabant, ac laeti interfuerant, cùm Barbaram vxorem eius, Praesul Constantiensis corona Regia coronaret, cùm idem omnes execrationes tolleret, quibus Pragenses deuoti fuerant, cumq; Rokiczanus obedientiam ecclesiae Romanae praestaret, quasi Archiepiscopus futurus, qui parum abfult, quin mox interturbasset omnia. Solenne sacrum faciebat legatis coram, illoque peracto, temperare sibi haud valuit, quin vetere suo instituto, idiotae cuidam sacramentum ex calice offerret, frustrà Polomaro legato reclamante. Sedata res fuit per alios inquientes, propter vnum pactorum conuentorumque violatorem, communem concordiam non esse rumpendam. Ex eo tamen tempore Rokiczanus de perfidia suspectus haberi, negociumque eius de Archiepiscopatu confirmando de die in diem prolatari, vt ad extremum fumi instar euanesceret. Sensit hoc callidus ille, punicaque inuicem religione, datam Ecclesiae Romanae fidem seruabat, in paucissimis illi obsequens, caetera sibi arrogans audacius & impudentius, quàm disciplina habet ecclesiastica, petulans in primis aduersus monachos, quos secum Pragam Sigismundus reducebat, vt sana doctrina aegros curarent, temq; diuinam solito more facerent: hos ille, organa daemonis, ad obtundendam veritatem, ab eodem daemone immissa nominabat, pellendosque protinus censebat. At eosdem Sigismundus non modò sibi tuendos, verùm etiam augendos, sicut alios quoque Romanae professionis sacerdotes, qui pauci numero superfuerant, profanatis passim templis profugi, susceperat, nec vllo pacto templa eiusmodi ingredi voluit, nisi denuò fuissent à Philiberto, hoc nomine erat Praesul Constantiensis, inaugurata, altaria cum ornatu suo restituta, fontes baptismi constituti, imagines repositae. Quae Rokyczanus grauissimè ferens pro concione sua vulgari, Videtisne, inquit, viri Boiemi, quánam fide Rex nobiscum transegerit, quóue fauore nos prosequatur? tanto nimirum, vt ne templo quidem communi nobiscum quasi cum profanis vti sustineat, conuenta & pactiones in concillo Basiliensi pactas nobis exhibuit, & praeterea fidem suam obstrinxit, ne nos extra praescripta à calice detorqueat. Verùm ille non solùm conuenta turbat, sed etiam calicem extorquere nobis parat, dum studet pellendis nostratibus sacerdotibus, & inducendis monachis religioni nostrae hostibus capitalissimis. Caeterùm hoc illius studium, cum magno ipsius malo fuerit, si viri estis, quemadmodum hactenus fuistis. Haec statim ad Regem perlata sunt, nihil aliud respondentem, quàm vt Rokiczanus potiùs caueat, ne malum sibi ante tempus accersat. Ita clam se ille Praga subduxit, & Hradecium contulit, quo in oppido moratus est aliquot annis. Pulsi insuper Praga alij quoque seditiosi sacerdotes, qui Rokiczanum, vt Archiepiscopum affectabantur, & Cristannus interea presbyter Pragae delectus est, qui res sacras, dum legitimus creatur Atchiepiscopus, administraret. Adhibitum mox consilium de amouenda sentina hominum ex tumultibus domesticis se alentium, promisso largo illis stipendio, qui in Hungariam stipendium contra Turcas facerent, quam tunc expeditionem Albertus, Sigismundi

Marginal notes: Annuit Pragensium petitionibus Sigismundus. — Pragae excipitur Sigismundus. Regina coronatur. — Anno 1436. 24 Augusti. — Rokiczano spes facta de Archiepiscopatu. — Rokiczanus Laico praebet calicem. — Episcopatus promissum euanuit. — Monachos insectatur Rokiczanus. — Repurgata templa Sigismundus ingreditur. — Insectatur Sigismundum Rokiczanus. — Fugit Praga Rokiczanus. — Cristannus substitutus Archiepiscopo.

gismundi gener sibi sumpserat, primoq; prelij impetu in fugam versus, ac statim resumpto animo rursus collectus, magno vtriusq; exercitus sanguine victor euasit, ibi plures Boiemi occisi sunt, quàm domum reuersi, non sine quadam Sigismundi inuidia, quam tum auxit, cùm aduersę factioni ad querelam, quasi vni parti plus, quàm alteri faueret, cùm vtrisq; parem conditionem pari sacramento promiserit, ita respondere sibi permisit. Si quis habens sponsam, cum altera contrahat sponsalia, per eandem, quam prius obligationem, vtri illarũ plus debebit? priori an posteriori? nónne, vt omnia iura habẽt, priori? Prius igitur ego Romanæ sponsæ, quàm Boiemæ, fidem obligaui meam, & tamen in vtraq; ita mihi à promissis consto, vt neutra de me queri iure possit. Erat inter proceres Rohacius quidam cognomine, acerrimus sectę nouæ propugnator: hic dicto isto offensus, atq; maximè fretus propugnaculo arcis, quã sibi recẽs in loco (vt existimabat) munitissimo excitauerat, appellauitq; montem Syon, quasi à nullo commoueri posset, Sigismundum Cęsarem, ac dominum suum, modis omnibus lacessere cœpit, conuitijs, rapinis, dum in greges boum, & dolia vini, quæ ex Hungaria in Boiemiam Cæsari aduehebantur, insilit, dum terrore & minis exilium minatur. Huius quidem dementiam, satis diu Cæsar contempsit ac risit, & quali erat aduersus insolentes & contumaces patientia, curare illius insaniam per affines & cognatos studuit: postquam ne hac quidem cura potuit curari, medicos ei apposuit, milites armatos, dato illis mandato, ne ab arce oppugnanda, nisi illa expugnata, Rohacioque capto redirent. Arduo loco arx sita erat, altisq; fossis, & muris sublimibus munita, ac planè expugnatu difficilis, etiamsi pauci defensores affuissent. Sed aderant cum Rohacio frequentes, & indies ei accrescebant per portulam quandam, quæ secretum aditum ad flumẽ subter arcem fluens dabat. Qua re breui animaduersa, missa est ad flumen statio militũ, quæ iter illud intercluderet. Nec interim omissa arcis oppugnatio ab vlla parte, qua modò potuit oppugnari, vbiq; locorum forti manu resistentibus, qui arcem defendebant, ac maiora damna, quàm accipiebant, oppugnatoribus dantibus. Quæ vbi Cæsar intellexit, complura suis ænea tormenta submisit, quibus munitiones arcis, muriq; deijcerentur. Illis bona ex parte prostratis, aderant obsessi, qui ruinas & rimas quibus poterunt rebus obstruebant, trabibus, arborum truncis, cadis exsiccatis. Contrà obsessores tela feruefacta comparabant, quæ in opus ligneum immissa, ignem celeriter dederunt, illumq; in totam ferè arcem vento afflante distulerunt. Fit concursus vndiq; ad restinguendam flammam, ipseq; Rohacius, omisso, quod sumebat, prandio, inter suos pręsens occursabat, nec cum igne modò, sed magis etiam cum armato milite, pro vallo pugnabat. In eaque pugna cùm cupidius instar, capitur, cæteri in fugã coniecti, sed mox cum ipsa arce recepti, Pragam ad Cæsarem deducuntur. Qui vt contemptũ maiestatis suę, contemptu nobilitatis, quam Rohacius iactabat, vlcisceretur, furcã trium tabulatorum erigi iubet, ac summo loco Rohacium suspendi, vt coruos pasce ret: medio sacerdotem eius, qui de secta Thaboritarum fuit: infimo, reliquos latrones circiter septuaginta, eoq; supplicio tantũ cæteris metum incussit, vt tam insolenter deinceps lattocinari nemo auderet. Venerant tunc ad illum Pragam, nonnulli ex Germania principes, qua gratulatũ illi de rebus feliciter tandem in Boiemia gestis, qua etiam rogatum, vt copiam sui principibus Germaniæ faceret: multas enim controuersias res extare dicebant, quæ componi nisi præsente Cæsare nequeant. Grandior natu Cæsar erat, sed neq; ætatẽ, neq; valetudines quæ senectam comitantur, excusationi sibi esse voluit, quò minus suo munere in obeundis, tum regnorum, tum imperij negocijs studiosissimè fungeretur. Itaque ad illorum votum, Ratisbonæ, propinqua finibus Boiemiæ vrbe, conuentum omnibus ordinibus indicit. Audiritque istic

Boiemi milites Turcico exercitui obiecti.

Romanis plus quàm Boiemis fauet Sigismundus.

Arx montis Syonis à Rohacio extructa expugnatur à Sigismũdi milite.

Supplicium de Rohacio sumptum.

Conuentum imperij Ratisbonæ edicit.

benignè singulos ordines, quæ quisque ad se refert, transigitque controuersias iure æquissimo, & in posterum prouidet, vt pax diuturna perduret, sublatis inter principes odijs priuatis, in malum publicum erumpentibus, & ambitionibus perniciosis, ex quibus, dum alter cedere alteri, seque intra pellem suam continere non sustinet, sed vnusquisque primus haberi vult, simultates & seditiones, atque ex ijs magni sæpius motus in Germania oriebantur. Itinerum quoque ibidem cura habita, vt à grassatoribus essent secura, dispositis per ditionem cuiusque principis deductoribus, qui viatores ad locum destinatum tutò deducerent. Laudauit postremò in eodem concilio, Romanorum veteres censores, quibus cura morum, ac disciplinæ Romanæ tradita fuit, tantaque potestas addita, vt in Senatum legere, Senatu rursus amouere, equitibus parum dignis equos adimere, plebeios ærarios facere, aut infamia notare, principem deniq; à vita ipsius describere liceret, tanquam sine moribus & legibus ne principibus quidem constare sua officia possent, quibus titubantibus facilè Respublicas tuere. Se quidem promptum esse ad reddendam vitæ imperijque sui rationem, censuramque subeundam, si quid in illo secus ac oportuit, gesserit, modò illi vicissim redderent iurisdictionis nimis latæ, licenterque vsurpatæ, & bonorum ab imperio aballenatorum, quæ se nescire dicebat, quali titulo illa possiderent Sed valde se scire, nihil imperio esse spoliatius, nihil egetius, adeò, vt qui sibi ex Germanis principibus successurus esset, qui præter patrimoniū nihil aliud habuerit, apud eum non imperium, sed potius seruitium sit futurum. Non tam grata omnibus, quàm vera esse, quæ dicebantur, inde apparuit, quod omnes quidem sermonem approbabant, sed potentiores, qui aderant vehementer intercedebant, ne quid in iacturam absentium, intempestiua deliberatione præiudicaretur, obtinuerúntque, vt in aliud tempus concilium, ad quod Cæsarem venturum non expectabant, præsens consultatio transferretur. E Ratisbona igitur Cæsar, Pragam rectà cum Philiberto Præsule, quo religionis in Boiemia restaurandæ consultore vtebatur, remeat, augetque magno cum studio rem diuinam, & ab exilio sacerdotes reuocat, eos præcipuè, qui templo diui Venceslai, in quo cathedra Archiepiscopi continetur, erant consecrati. In hos annua, sex millia aureûm nummûm, de fisco suo (nam bona eorum omnia tunc direpta fuerant) distribui iussit. Sed & aliorum in alijs templis degentium inopiam, pro conditione cuiusque de ære suo subleuauit, frementibus præ inuidia præuaricatoribus, & id clam palamque agentibus, vt nouum Cæsari odium concitarent, si non valetudo illum præoccupasset, per quam factum fuit, vt nulli amplius negocio maiori animum accommodaret, sed medicis tantùm & amicis operam dabat, de successore Alberto, cum illis differens. At Barbara Cæsaris coniunx superstite adhuc viro, Boiemiæ & Hungariæ regnis, quæ in dote sua numerabat, non successorem modò, sed sibi etiam maritum, eumq; iuuenem, petulanter ambiebat, nempe Vladislaum Poloniæ Regem, quem tanta regnorum dote persuasum iri sperabat, vt cum anu matrimonium iniret. Accendebant spem Vlricus Ciliæ Comes, Barbaræ frater, sorori assentiens, & complures Boiemiæ diuersæ factionis Proceres, qui Polonum Germano præferebant. Quod vbi Sigismundus intellexit, sensitque tum Hungaros, tum Boiemos saniores, magno cum dolore accipere, id à matre agi, idque parari, vt filiæ suæ Alberto desponsæ, spem regnorum, in quæ adoleuerat, eriperet, vocatis ad se Hungaris, consilium eis suum de discessu ex Boiemia aperit, metuere se inquiens, ne post obitum suum, quem imminere præsentiat, Boiemi eos in Boiemia nactos, tanquam sibi ob religionem infestissimos, vita & rebus omnibus despolient. Tanti autem se facere Hungaros, quorum fidem erga se exploratam habeat, vt salutem illorum sua salute posteriorem

Acta conuentus. *Viæ securiores redditæ.* *Censoria apud Romanos potestas laudata à Sigismundo.* *Fiscus imperij egens.* *Restituit cultum sacrum in Boiemia.* *Barbara Ciliensis Regina ambit Vladislai Poloni nuptias.* *Artes Barbaræ eluduntur.*

non

non duceret, eiusq; rei causa, & se, & illos, ab impendenti periculo, quàm maturissimè velle subducere, iubetq; post tertium diem in procinctu esse. Sparso interim rumore, medicos loci mutationem ęgroto suadere, si pristinam sanitatem recuperate cuperet: ad diem suis dictum, cùm iam arcem Pragensem bono præsidio bene firmasset, à Philibertoq; Præsule obtinuisset, vt in eadem ad certum tempus remaneret, capillum canum, barbamq; promissam de industria comit, sertoq; viridi caput, quod crebro hilaris facere solebat, adornat, & ita lecticam vndiq; apertam, vt ab omnibus aspici, ipseq; omnes spectare posset, conscendit, & per mediam sicut iusserat vrbem deportatur, præter Hungaros & nonnullos ex Boiemia proceres, coniuge insuper ipsa, & Comite Cilię illum comitantibus vsq; Znoymam Morauiæ ciuitatem: in qua labore itineris, & morbo fessus tandem substitit. Ibi Barbaræ coniugi custodes addidit: Vlricus autem Comes, ante ingressum elapsus, carcerem vitauit. Adfuit mox Albertus gener, cum quo multa secreto locutus socer, vocauit pòst Morauos, Boiemos, Hungaros in conclaue suum, palàm indicans, mortem in foribus adesse, tempusq; vrgere, vt in medium tempestiuè consulant, quemadmodum regna inter se pacata retineant, ipsiq; bona pace in illis perfruantur, quod quidem nulla ratione alia fieri commodius queat, quàm si in vnum Regem conspirent, qui & regnare esset idoneus, & pacem rueri, consilio atque opibus posset, qualem Dei munere Albertum haberent, vtroq; regno, etiamsi gener non esset, dignissimum. Nunc verò hac necessitudine accedente, planè nefas esse præterire eum, qui vtriusque regni hæredem in matrimonio obtineat. Sic se ante quinquaginta annos regnum Hungariæ, ducta Maria hærede assecutum fuisse. Sic item Ioannem auum suum, in regno Boiemiæ successisse iure vxoris suæ, cui, vt nunc filiæ, Elisabeth nomen fuerit. Sic etiam in præsens sperare, quòd non ad alium, quàm oporter, honorem hæreditatis sint translaturi. Annuentibus vltimæ voluntati, qui circumsteterant, illamq; reterre ad suos pollicentibus, æquissimo inde animo vita excessit. Princeps liberalissimus, humanissimus, prouidentissimus, qui tamen meliore in omnia ingenio atq; animo, quàm fortuna & felicitate vsus sit. Corpus eius Varadinum quemadmodum superstes iniunxerat, elatum, prosequente inter alios, funus, Barbara vxore captiua, ne quid eo temporis spacio per eam nouaretur.

Laudat Hungaros.

Pragam defert Sigismundus.

Imperatrix custodiæ traditur.

Albertum Ducem Austriæ suum generum heredem constituit.

Moritur Sigismundus Znoymæ Varadini sepultus 9 Decembris, anno 1437 ætatis 70. Regnorum Hungariæ 51. Romanorum 27. Boiemiæ 17.

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER VICESIMVS OCTAVVS.

Vstis omnibus defuncto Cęsari persolutis, placuit Hungaris luctum maturè poni, & ab inferiis ad festum coronationis diem Albertum conuerti, priusquàm latius tumultus serperet, quem inter se Germani atq; Hungari Budam incolentes ex æmulatione concitauerant, dum alteri priores partes alteris sibi in ciuitate vindicant. Sed vt plures numero Hungari erant, ita vi maiore instabant, primū rapinis, mox cædibus in Germanos, qui ibi domicilia, aut domos conductas negociandi gratia habebant, quorum stragem ingentem mense Decembri ediderunt. Ergo kalendis statim Ianuarijs, solennia Regis, Reginæque ad locum solitum, quem Albam Regalem vocant, promulgata, & magna omnium ordinum frequentia celebrata. Compositis deinde Budæ rebus, & præfectis ac magistratibus per regnū constitutis Albertus in Boiemiam accelerabat, vt

Lis inter Germanos et Hungaros Budæ.

Anno 1438. Albertus Rex Hūgariæ proclamatus, eodē anno Boiemiæ Rex & Imperator dictus.

Boiemi ad Casimirum Vladislai filium, & Vladislai fratrē inclināt.

electionem ibi de se factam, pręsens comprobaret, confirmaretque, contra omnes, qui ab illa non solùm dissentiebant, sed alium iam sibi Regem, planè puerum, delegerant, Casimirum videlicet regis Poloniæ fratrē, nondum tredecimum annum implentem, vt non tam Regem sibi, quàm ęmulum Alberto quæsisse viderentur. Sed in Alberto tantus animi vigor erat, vt nulli inimicorum terrori succumberet: itaq; in arcem Pragensem, quam suam esse sciebat, cum paucis turmis & cohortibus se contulit, magnoq; fauore factionis suæ procerum exceptus est. Nec Pragenses alieni apparebant, quanquam diu perterent, vt quędam noua, & parum licita, priusquā Rex coronaretur, illis diplomate roboraret, tamen non alia, quàm ea, in quę antehac socer Sigismundus consenserat, rata habuit. Horum igitur, & qui ex nobilitate aderant procerum assensu, Regiū diadema vnà cum coniuge, nulla amplius interposita mora induit, incassum reclamantibus Henrico Ptascone, Alexio Sternbergio, Georgio Podiebtadio, & alijs sectam Thaboritarum tunc sectantibus, qui à Casimiro stabant, eiusq; nomine duo millia equitum Polonorum subsidio sibi missa habebant. At interim fortuna propitia imperialem præterea coronam ipsi Alberto in conuentu Francfordiensi per suffragatores principes adornabar, suffragijs in eum inclinatis, vt sicut in regnis, ita in Imperio Cæsari Sigismundo succederet. Huic fortunæ Hungari præpedimentum obijciebant, dicendo, quòd Albertus illis spoponderit, se ad imperium Romanorum non aspiratutum, cùm intelligat satis superq; negociorum sibi superfuturum, vt regna per vxorem hęreditaria salua integraq; retineat, quod fieri, nisi per assiduam sui in illis præsentiam nequeat. Sed illud obstaculum Fridericus Alberti patruelis, Styriæ tunc princeps, Hungarisq; vicinus facilè amouit, vt affini ad imperium aditus pateret. Atq; ille non cunctatus Principes adire, vt de veteri consuetudine in Germania locis suis Imperium iniret, Aquisgrani miro omnium Electorū gaudio & gratulatione, Imperij corona redimitus est. Promissa eidem auxilia, contra hostes domesticos, simulq; missi ad Regem Poloniæ, qui regno ipsius denunciarent periculum, si ab alieno inuadendo non abstinuerit. Contractis in Germania, quantum celeritas passa est, copijs, Pragam reuersus, Ptasconem Pragensibus fiducia Polonorum, quorum numerus auctus erat, insultantem, ab illa repulit, fugereq; vsq; ad oppidum Coloniam coegit, ita mœnibus inclusum, vt inde egredi, apertoq; marte decernere non auderet. Proximè eum locum Georgius à Cunstar arcem Podiebradam habebat, valido equitum præsidio munitam. Is vbi obseruauit, Alberti alam equestrem licentius vagari longiusq;, impetum in illam cum suis facit, circumuentamq; ferè totam concîdit, atq; illic primùm notus magis, magisq; inter suos clarus haberi cœptus. Cæterùm adfuit mox Alberto copia, vnde acceptum dettimentum resarciret, Friderico Saxonum Duce cum frequentibus equitum turmis superueniente. Nam Austriacos suos, adiunctis eis Hungaris, ad euastandam Morauiam, rebellesq; in illa, & perfidos subdomandos præmiserat. Amplius quingenti in Morauia direpti & incensi sunt, multique perfidorum neci dati, & ad extremum omnes in Morauia contumaces ferre iugum, Albertumq; Regem suum salutare coacti fuerūt. Ipso interea cœptam in Boiemia rem aduersus Ptasconem persequente, qui eum sua factione & quatuordecim Polonorum millibus, ad oppidum Thabor, loco & reliquijs Thaboritarum fisus, se contulerat. Ab eo oppido non longius, quàm vt tela vitari potuerint, Albertus castra munit, in illa subirò equitatus Polonorum assilit, sed eadem velocitate grauis armaturæ equite contra se, cum sagittarijs ruente, resilit, idq; quum sæpius facit maiore cum ostentatione, quàm periculo, insolentiæ Albertus insolens, hostibus instructā aciem ostendit, vt se quàm primum omnium illorum molestia expediat, manetq; instructus vltra meridiem:

Albertus Austrius XII. rex Boiemiæ, idem Imperator Romanorū salutatus 4 Maij, anno 1438. alij 30 Iunij.

Hungari dicus imperij Alberto non concedunt.

Poloni cum sua factione in Boiemia profligati. Georgius Podiebradius fudit Albertum.

Moraui domiti.

Poloni Thabor oppidum occupant.

diem, pòst rursus in castra se recepit, mirabundus, non quòd Poloni, vagæ & fugaci militiæ dediti, sed quòd Ptasco cum Thaboritis acie pugnare soliti, pugnam detrectauerint. Vbi comperit, noua illum, valentioraq́, ex Polonia auxilia expectare, quæ ventura cum Vladislao Rege Poloniæ Casimiri fratre dicebantur, ænea tormenta, propius stationes Polonorum cum oppido coniunctas, admouet, magnaq́; clade Polonos, qui intra mœnia recipi nequibant, afficit. Vrgebat prætereà fames vtrunq; exercitum, magis autem Albertum, in cuius exercitu ad triginta millia hominum erant, ita vt relictis ieiunis castris, Pragam se referre cogeretur. Dilapsi statim eadē ratione obsessi in suas quisq; sedes, inter quos maximè miserabile Polonorum agmen visebatur, fame, siti, machinis enectum lacerumq́;, & amissis plurimis equis, pedestre magis quàm equestre incedens, domumq́; cum mœstitia, & rerum omnium inopia repetens. Quod vbi Poloniæ Rex, qui iam in Slesiam, vsque ad oppidum Oppauiam, cum nouo exercitu peruenerat, cognouit, imparem videlicet se, post suorum casum, potentiæ Alberti futurum, abiecta spe regni, in Boiemia pro Casimiro fratre assequendi, Slesiam qua redibat, hostili modo peruastat. Porrò Albertus cùm partem copiarum, inter quas Fridericum quoq; Ducem Saxonum dimitteret, partem sibi retineret, Gorlitzium in Lusatia, dein Vratislauiam in Slesia tetendit, vbi ei Albertus Marchio Brandeburgensis, vir bellicosissimus præsto fuit, quem mox vindicem iniuriæ per Polonum illatæ, totiq́; Slesiæ tuendæ præfectum constituit, lætusq́; ei narrauit victoriam Friderici ducis contra insidiatores Boiemos, reuertenti insidiantes, cum non contemnendo agmine, cuius ductores è Proceribus erāt, Holitius iunior, Petrus Zwireticius, Absalon Swogissius. Ciues deinde Launenses & Zatecenses, cum quibus Fridericum fortiter, inter Pontem oppidum, & Biliniam pugnasse, adiutore Iacobo Bilinensi, cuius curæ Albertus Rex mandauerat, vt Ducem vltra montes Misnenses, bene comitatus deduceret, in eaque pugna sexcentos insidiatores occidisse, & quingentos viuos cepisse, secumq́; in Saxoniam abduxisse. Atque hæc ideo narrauisse Albertus videbatur, vt Marchionem aduersus Polonos exacueret, sine cote satis per se asperum, ita vt Poloni aciem eius nunquam retundere valuerint, malisque tandem fatigati, pacem vltrò petierint, cuius arbiter Alphonsus Burgensis, ex Hispania Episcopus à Romano Pontifice missus fuerat, sed infecta pace inducias tantùm parum longiores conciliauit: Alberto ex dignitate esse imperij non existimante, vt tam insolenter, quàm est factum à Polonis, imperij maiestas, minæque ab illa denunciatæ contemnerentur. Habuit itaq; in animo, bellum Polonicum alio tempore gerere, nam tunc ei ab Amurathe Turca grauius impendebat, Seruiam, Rasciamque, Georgij Despoti regiones, qui sub tutela Regum Hungariæ viuebat, latè populante, oppidaq́; in illis diripiente, ac iam Synderouiam arcem quarto lapide à Taururo, quam Albam Græcam vocant, dissitam, arcem prorsus firmissimam obsidente. Reliquerat in illa Georgius parens Stephanum filium, interea dum ipse ad Hungaros proficiscitur opem imploraturus, qua filium à metu, arcem à periculo liberare posset. Non deerant Hungari, nec ipse Albertus Rex: nam vt in bellis audax, ita etiam promptus erat, sed quantumuis ad ferendum auxilium properarent, prius tamen Turca arcem cepit, Stephanumq́; candente ignitoque ferro visu priuauit: Sic re infecta Budam reditum, ibique Barbara Regina Sigismundi vxore è custodia emissa, intercedente de oppidis regni dotalibus transactione, vt nomine illorum, duodecim millia aureûm nummûm quotannis acciperet, inde in Boiemiam ad oppidum suum Hradecium se contulit, Alberto etiamtum Budæ commorante, donec ex immodico peponum esu læuorem intestinorum, quem dysenteriam vocant, sibi contraheret. Suadebant Medici, vt in eodem loco conquie-

Detrectant Poloni pugnā.

Vladislaus frātri Casimiro auxilia adducit.

Dilapsus inedia vterque exercitus.

Silesia vastatā à Vladislao.

Albertus Marchio Brandenburgi Silesiæ præficitur.

Insidias Boiemorū effugit Misniæ Marchio.

Marchio Brandenburgensis Polonis grauis.

Amurathes Turca Rasciā inuadit.

Despota auxilia Hungaricā implorat.

Immanis seuitia Amurathis.

Transigit Cæsar cum Regina seniore.

Saluum id Ladislao patrueli esse vult Cæsar.

Ad quæ Fridericus: Alij,inquit,viderint,quid illis aduersus sanguinem suum liceat: se nihil in filium patruelis facere posse, quò ius necessitudinis, officiumque suum expleat, nisi vt illi paterna regna pro virili conseruet ac restituat,nedum vt aliquid adimat. Cæteris dein legatis respondet,Nec tutelam regni se recipere, sed curam illam Boiemis delegare, qui vt regni commoda, incommodaq; notiora habeant,ita vtrisq; se melius consulere posse, relaturi olim à domino suo bene aut secus administratę tutelæ,gratiam aut odium.

Meynardus & Ptasco consules.

Hinc duo Proceres designati,Meynardus & Ptasco,capur vterq; suę factionis, qui Consulari potestate regni negocia administrarent,gubernarentq;.

Bella inter Reginam et Vladislaũ Regem.

Inter hæc marer Ladislai Elisabeth,dum regnũ Hungariæ filio retinere studet, multa hostilia à Vladislao occuparore perfert,& vicissim illi infert non dispari euentu,ac tam animo constanti,vt cùm in prçlio quodam acerrimo,factio aduersa opera Ioannis Hunniadis, pulso fugatoq; Ladislao Bano superior euasérir,non minus tamen intentam,quàm prius continuauerit militiam: haud sine Vlrico Ciliæ comite, auunculo suo, cuius consilio arces deinde,& oppida nobiliora præsidijs Boiemorum firmauit.

Iohannes à Brandesio Giscra Reginæ partes impigrè defendit.

Inter præsides Boiemos, manu & bello præstantissimus,Ioannes à Brandesio,Giscra cognomine,erat. Hic cùm toti territorio Bistriciensi, in quo Aurariæ,Argentariæq; in hunc diem,largè aurum argentumq; suppeditant, præpositus fuisset, non solùm ea salua,quæ accepit,præstitit, sed pluta etiam numero municipia,quàm quot tenebat aduersarijs vi eripuit,Polonos crebris prçlijs fudit,ipsum Hunniadem castris bis exuit, tanto deniq; terrori Hungaris fuerat, vt authore ipso quoq; Vladislao, pacis conditiones cum Regina Elizabeth inire non abnuerit.

Iulianus Cardinalis pro arbitro se gerit.

Reginæ Elizabeth mors.

Missus legatus de latere Iulianus Cardinalis,qui rem inter partes controuersam componeret,dabatq; ille sedulam operam,aliquoties è Buda,Iaurinum vbi Regina inérat,& inde rursus Budam ad Vladislaum cômeans, cùm repentè grauissimus intestinorum morbus Reginam corripit,ac tertio die eandem extinguit. Placuit in eodem,cum marito Alberto conditorio,illam condi.

Meynardus collega mortuo rerum in Boiemia potitur.

Solus per idem tempus, Ptascone collega per mortem sublato, Meynardus In Boiemia summæ rerum præfuit,magna cum inuidia diuersæ partis,quæ Meynardum causa religionis Romanæ,semper malè oderat, eoq; minus æquo animo ferebat, vnum illum omnes honore & authoritate anteire,Pragamq; in potestate habere,quæ ipsorum sectæ caput esset,quo diminuto,capitis omniũ diminutionem consequutum iri, si non primo quoq; tempore periculo occursum fuerit.

Odium in Meynardum excitatum.

Georgius Podiebradius Meynardo opponitur.

Instruunt mox Rokiczanum, & alios seditiosos Pragæ sacerdotes,idoneis ad concitandam plebem aduersus Meynardum consilijs, quasi ad hoc magistratum gerentem,non vt communi regni tranquillitati consulat,sed vt extollat suam factionem, & ipsorũ deprimat. Congregantur deinde pleriq; eorum cum Thaboritis ad Cuthnas, ibiq; Georgium Podiebradium, totius Gradicensis regionis præfectum pronunciant,,ac tacitè inter se conspirant ad recipiendam Pragam, tacitos in illa se proditores habere dicentes,nec falsò, Inerant enim, & vti cum Georgio conuenerant, appropinquanti paulò ante lucem mœnibus, casulam longiùs ab alijs ædificijs semotam accendunt, portamq; inde statim reserant, per quam Georgius intra vrbem veterẽ receptus est cum sexcentis ferè equitibus,

Georgius Praga potitur.

Symbolum succinentibus,Cunstat eia Cunstat, vt sui adesse suos scirent, nihil mali metuentes: apud cæteros rei ignaros trepidatio fuit,cum paucorũ cæde,qui armis sumptis resistere cœptabant,aliàs nemini nocitũ.

Meynardus captiuus abducitur, pòst mors iuus.

In hoc tumultu Meynardus nullius culpæ reus capitur,& cum indigna captiuitate Podiebradium abducitur,vt Georgius Praga solus liberè potiretur,tanta potentia, vt Senatũ Pragæ sua authoritate constitueret, quod munus antea regium fuerat. Dedit mox Meynardo quoq; successorem Zdenconem Sterenbergiũ,vt summum in arce Pragensi ageret præfectũ,ipsé

Georgius Pragæ magistratum instituit.

tamen Pragam in potestate sua habere voluit. Mors denique Meynardi, quæ paulò pòst subsequuta fuit, nõ caruit veneni, vndecunq; dati, suspicione. Hinc multum crescere Georgius, multaq; sibi vendicare, imò cuncta simul in se trahere, nemine iam extante, qui voluntati eius palàm obsistere auderet, maximè posteaquam legati ad Fridericum missi, vt Ladislaũ in Boiemiam adducerent, tanquam nullibi locorum meliùs quàm in regno suo nutriendum, non impetrarunt quod petebant, Friderico se excusante, ob nimis teneram pupilli ætatem, quam etiã accersito in conspectum puero, nondũ septimum annum agente, coram indicault. Aderat tunc Gisera, Viennam ex Hungaria ad Fridericum euocatus, visoq; Ladislao, eum vti Regem suum reuerenter salutat, ac more dein militari, vulnera & cicatrices ostentat, quę ipsius gratia apud Hungaros rebelles se accepisse iactabat, tandẽ subridens: Ecquę spes, inquit, pręmij laborum meorum apud te, mi Rex, vnquã erit? Ecquid stipendij nomine militi tuo fideli aliquando rerribues? Tacitus ille, dispensatorẽ Friderici prope astantem adiens sacculum, vnde stipem mendicis depromebat, de collo ei detrahit, inuentosq; in illo sex tantummodo nummos, eos Giserę dono dat, inquiens, non se plures in pręsentia habere. Hac voce atq; dono, quamuis exiguo, pariter Gisera exultans, quia parem sibi laudem vendicabat, & dedisse quod habes, & dare plura voluisse si haberes, acceptos ęreos nummos auro inclusis, aureaq; zona è collo suspendit, vt conspicua esset omnibus intuentibus, tam prona adhuc pueri Regis, erga bene meritos, referendæ gratiæ voluntas, rediÿtq; lætus in Hungariam, ad exequenda officia sibi demandata.

Ladislaus Boiemis postulatus à Friderico negatur.

Lepida præclaræ indolis in Ladislao historia.

Gisera fidus Ladislai satelles.

Hungaris interim bello Turcico occupatis, ac sæpius in illo, ductore Hunniade victoribus, quàm victis. Dacus hic, nunc Valachos appellant, natione fuit haud claro genere ortus, sed factis per arma clarissimus, vt qui primum Hungaros docuerit, quomodo Turcæ acie frangi superatiq; debeant. Eiusdem opera factum, vt bonam partem Mysię, quam Rasciam vocant, ab Amurathe interceptam recuperauerint. Sed cùm rursus ille excursionibus in Thraciam, circum Constantinopolim peractis, Mysiæ instaret, aderat iam & Vladislaus, cũ Polonis, & Hungaris hosti occursurus, peruenitq; in Rasciam, vsq; ad oppidum Sophiam, præsidio Turcarum obsessum, quod quidem breui expugnauit, & incendit. Vltraque sensim progrediens, Hunniade agmen cogente, videt à tergo subitum Turcarum aduentum, recta impetum in nouissimum agmen facientem, accurrit statim Hunniadi subsidio cum omni equitatu, iubens pedestres copias cum curribus mox subsequi. Certatur vtrinq; atrocissimè, Amurathe quanuis absente, sed pręsens erat Orientis pręfectus affinitate ei innexus, cui Turcæ non minus quàm imperatori suo parebant. Illo grauiter in agmine icto, atq; inde excedente, & statim moriente, non certamen, sed cædes & fuga hostium consequebatur. Sex millia illorum in acie cæsa, & nouem signa ablata esse narrantur, tantumq; metum Amurathi incussisse, vt pacem vltrò peteret, vltroq; se offerret ad restituendas Georgio Despoto omnes quas in Rascia receperat arces, & prætereà duos eius filios quos luminibus priuauit. Eaq; conditione accepta, in decem annos induciæ, iureiurando vtrinq; interueniente, confirmatæ sunt. Ac magno paulò pòst Hungarorum malo interturbatæ, Romano Pontifice fœdus cum hoste Christiani nominis sede inconsulta ictum, non approbante. Spem videlicet ille ex hac victoria multò futuram maiorem conceperat, si hosti adhuc ex recenti casu trepidanti, instaret. Igitur continuò Iulianum Cardinalem in Hungariam mittit, qui Vladislaum à iuramento absoluat, Hungarosq; ad instaurandũ bellum animet, pręsenti, quod secũ adducebat, auxilio, ex militibus cruce signatis collecto. Prefecerat idem præterea Pontifex alterum Cardinalem Franciscum, affinem suum, classi, quam in mari habuit, ne Turca ex Asia

Iohannes Hunniades.

Sophia Turcis erepta.

Vrbs à templo Iustiniani Cæsaris nomen accepit.

Sciabadenus Bassa ductor copiarum Turcicarum, alijs Carambus Asiæ præfectus.

Segedini pax solenni ritu inter Vladislaum et Amurathẽ confecta.

in Europam copias traijcere posset, Vladislao ad arma resumenda inclinante. Despotus intercedere parat, inquiens: Non conuenire Christiano Regi con uenta turbare, fidem fallere, iurisiurandi religionem violare, quotũ omnium vindex afforet Deus. Sed nihil magis profecit, quàm Dracula Valachiæ dominus, dissuadens, ne cum tantulo Polonorum Hungarorumq; exercitu, aduersus ingẽtes Amurathis copias progrederetur: compertum enim se habere aiebat, plus quàm centum millia Turcarum ex Asia, per Bosphorum Thracium, frustrato Cardinale Francisco esse transuecta, præter eum numerum, quem in Europa, nulla parte minorem obtineret. At cùm Hunniades, numerum Turcarum, prę viribus Hungarorũ valde contemneret, atq; diceret, apud Turcas extra paucos, cæteram inesse turbam muliebrem, ab Hungaris autem stare virorum robur, iubet Rex agmina progredi, antecursore Hunniade cum densis equitum turmis, ingressusq; Bulgariam, ibat Nicopolim oppugnatum ac mox ad famam hostium aduentantium, apud castellum lacumq; Varna di ctum, substitit, castraq; ibi carris circumdatis metatus est. Hunniades aciem triplici instructa, dextrum cornu Varadiensi, Agriensiq; Episcopis, & Franconi Bano cum cæteris Hungaris dedit: sinistrum Iuliano legato, cum omnibus externis auxilijs attribuit: in medio Regem cum Polonis collocauit. Ipse in vtroq; cornu, cum equite quem habebat concursabat, impetum hostium sustinens retundensq;, eo primũ successu, vt in fugã obuios hostes verteret. Qua re cõsternatus Amurathes, ac mox indignatus, quòd tam pauci aduersarij, tantæ suorum multitudinis non solùm conspectum ferre, verumetiam cum illa pugnare auderent, acertimè ignauiam suorum increpat, minisq; & conuitijs ad pugnam reuocat. Quo dedecore accensi, intolerandam vniuersi, in totam Regis aciem impressionem faciunt, occisisq; viuos, saucijs integros, fessis recentes viribus subministrant, quod ab altera parte fieri propter paucitatem non potuit. Ita nimium ac diu vrgentibus hostibus, initium fugæ in dextro Hungarorum cornu cœptum, in sinistro dein cõsecutum, quando ipse quoq; Hunniades victoria desperata cum decem millibus equitum ex acie se subduxerat, vetus illud vsurpans, vir fugiens iterum pugnabit, præsertim viribus totis haud destitutus. At in media acie, Regis magnanimi, ac nullo pacto cedere, suosq; deserere volentis, totæ à Turcis profligatæ sunt copiæ cum ipso Rege. Iulianus verò legatus in fuga non solùm ingloria, sed etiam misera morte perijt, à latrunculis despoliatus, interfectusq;, ac nudus esca feris, volucribusq; cœli relictus. Adeò autem cruenta vtrinq; hæc Varnensis victoria fuit, vt ipse etiam victor maiorẽ ex illa mœstitiam, quàm lætitiam præ se tulerit, dicens: Nolle hoc euentu sępius vincere. Hungari Rege, quem in regnum intruserant amisso, ad legitimum tandem post varia in comitijs studia & certamina redeunt. Mittuntq; ex corpore suo primora capita ad Fridericum Cęsarem, qui ab illo Ladislaum, vnà cum ipsa regni Hungarię corona reposcẽt. Fridericus collaudatis Hungaris, quòd aliquando resipuissent, quodq; Regem, quem prętериri non oportuit, ad regnum reuocarent, de corona planè dissimulat, sed hoc tantum, quod ad Ladislaum attinet, respondet: Puerum adhuc esse, nec alia in pręsens re egere, quàm fideli tutela, tutorẽ autem quemnam magis idoneum inueniri posse, quàm agnatum atq; gentilem pupilli, & præterea Cæsarem? Ex pectarent itaq; parumper, dum ille adolesceret, atq; interim bona fide regni negocia curarent. Deligunt confestim illi Ianum Hunniadem regni gubernatorem, nec ideo tamen desinunt Regis præsentiam requirere, non iam precibus, sed armorum terrore, quem Hunniades contractis duodecim millibus equitum, satis terribilem Friderico infesta populatione incussit, vt saltem corona potiri posset, sed non aliud assecutus est, nisi Cæsaris indignationem, quam breui pòst, re feliciter in Seruia aduersus Turcatũ præsidia gesta, in gra-

Franciscus Cardinalis Florentinus Latinæ classis præfectus Amurathem contrà Carmanos profectum asserebat.

Violatum fœdus cum Amurathe ictum frustra reclamantibus multis, Romano pontifice impellente.

Exercitus Regius ad Varnã peruenit.

Ingentes Amurathis copiæ.

Hunniades fugit.

Clades Varnensis, anno 1444 pridiè D. Martini, Rẽgni anno quarto. Rex in acie occumbit & Iulianus Cardinalis ob commissum ingens violatæ fidei piaculum victimam sibi deuoueri Deus voluit regiam.

Poscunt Hungari Ladislaũ Regẽ nondum quinquennẽ.

Hunniades Regni gubernator institutus, anno 1446 festo Pentecoſtes.

tiam vertit, sibiq; beneuolentiam Cæsaris reconciliauit. Vrgentibus deinde Fridericum, tum Hungaris tum Boiemis, tum etiam Austriacis, atq; omnibus vim minitantibus, nisi illis dominum suum restitueret, qui suis liberè domi- naretur. Hoc ad extremum consilio frustratus est omnes, quo decreuit secum puerum adducere in Italiam, quam coronæ Cæsareę sumendæ causa petebat. Nec secus destinauit, ac fecit, atq; ita se à molestia omniũ liberauit, qui sibi extorquere Ladislaum laborabant. Erat inter comites Friderici Albertus frater eius. Huic cura Ladislai comendata fuit toto illo itinere, quod Fridericus Italiam ingressurus, nouo more inermis & pacato agmine, non autem cum exercitu, vt alij Cæsares & terrore inibat, imò togatũ quoq; agmen ita per viam distribuerat, vt alij antecederẽt, alij subsequerentur, ne cui multitudo grauis aut formidabilis existeret. Quare etiã aduentus eius lętus omnibus & gratus fuit.

Fridericus in Italiam profectus, Ladislaũ secum abducit.

Veneti eum primũ magna cum reuerentia ac lauticia exceperunt, prorsus hospitalissimè, officiosissimeq;: inde discessuro Abacum ex vitro elegantissimè concinnatum, exornatumq; donaturi erant, illumq; inter alias ex auro, argentoq; & gemmis diuitias, quas illustrioribus hospitibus solent ostentare, seposuerant, quò Fridericus ab ijs deductus, gemmas & alia preciosiora in manus sumit, & quæ magis ex ijs placent, magis laudat. Cumq; illi Abacum suum vitreum, verbis magnificis extollere non desinunt, annuit morioni suo, vt mensam reponendis vitris appositam commoueat, qua commora, prouoluuntur vitra, & confringuntur, arridente Cæsare, ac dicente: nunquam aurea vel argẽtea vasa ad tam leuem casum ita fuissent cõminuta. Quo dicto, pro vitreis, aurea à Venetis munera extorsit. Dehinc Senas profectus est, quò Leonora sponsa, Regis Portugalliæ filia, ex sorore Alphonsi Regis Neapolitanorũ prognata, ei aduecta ex Hispania fuit, nihil prætermittentibus Senensibus, quæ ad instauranda, denuoq; celebranda sponsalia, cum omni rerum copia, splendoreq; & magnificentia pertinere putabant. Romam inde cum sponsa ingressus, ad scalas sancti Petri, Nicolaum Romanum Pontificem obuium habuit, à quo in templum introductus, solenni more copula matrimonij cum noua nupta copulatus fuit. Ac mox vterq; eorum Imperatoria corona donatus, nuptijs Neapolim dilatis, quas Alphonsus Rex tanto apparatu, tantaq; pompa apparauit, quantam illa ætas apud nullum alium Regem viderat. Inter cætera lautissima, venationem exhibuit, fixis passim in campis tentorijs, in quibus amplius triginta millia hominum discubuêre, fontibus è vario vini genere affatim ad mensam affluentibus. Reuertentem cum bona pace ab externis regionibus Cæsarem, domi bellum Austriacum excepit, Ladislai gratia, quem Cæsar à se dimittere, fideiq; aliorum committere noluit.

Veneti magnificè excipiunt Fridericum.

Abacus vitreus ex fenestris præcipitatus.

Leonora Eduardi Lusitaniæ Regis filia coniux Friderici.

Nicolaus Papa V. Fridericum corona et coniugem cingit, anno 1452. 17. Martij.

Nuptiæ Neapoli regio apparatu.

Ad duodecim millia militum Austria armauerat, Vlrico Eyneingero belli incentore, sicut idem primus etiam author fuit, vt absente Friderico præsides Austriæ mutarentur, in quorum locum non alij, atq; illi, qui in verba Ladislai iurarent, substituerentur. Ipsius deniq; opera Vlricus Ciliæ Comes, qui Viennæ, vrbi in Austria primariæ præfuit, in partes Ladislai pertractus est, subscripsitq;, vt confestim ad Fridericum irent, qui denunciarent, vi se Ladislaum recepturos, nisi vltrò illis redderetur. Cæsare sua consuetudine suspensum, incertumque responsum dante, Nouam ciuitatem, quæ secundas post Viennam sibi partes vendicat, oppugnare adoriuntur, vocatis in societatem oppugnationis Boiemis. Ex quibus Henricus Rosensis iunior cum ducentis tantùm equitibus, & octingentis peditibus socium se illis exhibuit, cæteris domi, ad ea quæ à Georgio Podiebradio fiebant intentis. Maximè posteaquam ille, quod diu concupierat, per factionem suam, & Pragenses, Thaboritasque assecutus est, vt regni gubernator pronunciaretur. Accesserunt ad eundem pleraque alia oppida, & in primis ipsius Barbaræ Reginæ dotalia, quæ tunc recens Hradecij

Repetitur Ladislaus ab Austrijs.

Nouam ciuitatem Austrij oppugnant.

Georgius Podiebradius Boiemiæ gubernator.

decij decesserat, mulier prorsus Sadducea Epicureaque. Cum Epicuro enim summum bonum in voluptate ponebat. Similiterque atque Sadducei de immortalitate animę nihil planè credebat, sed tam superos quàm inferos ridebat. Huic ad lasciuiam comprimendam cùm à viris matronisq; honestio ribus turtur auis proponeretur, quæ marito mortuo iterum nubere nesciret, absterso omni pudore, solita est respondere: Et quid mihi cũ aue monticola & solitaria? Cur non potius columbas & passeres domi ob oculos quotidie obversantes mihi proponitis? quarum auium oscula & amores nunquam cessant. Hæc tamen vt Pragæ in conditorio regum sepelitetur, Georgius sacerdotes Pragenses coegit. Ac protinus vi maiore militũ addita, Buduicenses, Slanenses, Launenses parere sibi vti gubernatori dedignantes facere imperata compulit. Sensim inde & nobilitas aduersa potentiæ Georgij succumbere cœpit, in eum finem tamen, vt in hoc magistratu daret operam, ne diutius regnum Ladislao rege careat. Durabat interim Nouæ ciuitatis in Austria oppugnatio, fossa, propugnaculis, ac robustissimo præsidio se tuentis. Sed de fame solicitus erat Fridericus, ne illa tandem expugnaret ciuitatem. Quo faciliorem etiam se exorabilioremque præbuit Carolo Badensi Marchioni, & Sigismundo Salspurgensi Archiepiscopo, qui in istam partis vtriusque pacificationem se interposuerant. Pax ita transacta, vt Cæsar Ladislaum de sua potestate dimissum tutelæ Vlrici Comitis tanquam auunculi tantisper crederet, dum in concilio Viennæ breui futuro, melius de tutela illius cum Boiemis & Hungaris deliberaretur, interimq; Ladislaum extra Viennam commorari, vt priuatum adhuc, oportere. Nondum pacificatores Austriæ fines egressi sunt, cùm Vlricus Comes præter pacta Ladislaum Viennam inducit, positaq; sede principali, in illa eum, assentientibus omnibus Austriacis, collocat, vt tanquam princeps Austriæ fidei iuramentum à sibi subiectis exigat, quorum primus ipse Comes, deposito tutoris nomine, iurauit rectorem omnium videlicet, quàm vnius Ladislai tutorem agere maluit. Qua re Georgius cognita, non procrastinauit illam ad omnes ordines referre, quos Pragam edicto seuero frequentes coegit, aperiensque os suum: Adesse opportunitatem, diu frustra de adducendo in regnum Ladislao quæsitam, dicebat. Si igitur Ladislaus etiamnum puer placeat, aut si expediat, vnum in regnis duobus regnare, quorum vtrumq; regis sui præsentiam ob calamitates acceptas desideret, prudenter consultandum esse, atq; per tempus statuendum, quid maximè regno conducat. Quo dicto rogat sententias à sua factione auspicans, quæ domi regem esse legendum censebat. Ex aduersa parte dicebatur: nihil minus conuenire omnibus ordinibus, quàm non constare sibi in petitionis honestæ perpetuitate: crebrò à Friderico peritum fuisse, vt nobis regem nostrum restitueret. Nisi in præsens item faciamus, leuitatis crimen & inconstantiæ non euademus. In hanc sententiam discessum. Rursus inde Georgius: Solent, inquit, ij, qui ad pauca respiciunt, in multis sæpius oberrare: id ne nobis contingat, maturè prouidendum esse, ne hoc solùm videlicet agamus, vt quamptimùm habeamus regem, sed vt rebus quoque nostris sobriè consulamus, ne de religione statuque nostro, & libertatibus, ac maximè de calice periclitemur. Proin sibi ex re videri, vt per capita describantur, atque Ladislao offerantur ea, quæ nobis ab eo seruari, & confirmari iustum esse duxerimus. Ne qua noua mox de capitibus illis contentio suscitaretur, per quam aduentus regis impediri posset, concessum est, vt scriberent, quod iustum existimarent, ne tamẽ Ladislao prius scripta redderent, quàm in Boemiam veniret. Cuncta apud Ladislaum ex arbitrio Comitis gerebantur, inter quæ hoc quoq;, vt Ladislaus ad Hungaros, apud quos & natus, & iam rex coronatus erat, primũ diuerteret, auspicia regni auspicaturus, quem tamen lon-

Barbaræ Sigismundi vidua atheismus

Cogit obsequi urbes Boiemas Georgius.

Soluta Nouæ ciuitatis obsidio.

Austrijs redditur Ladislaus.

Georgius de reducendo Ladislao in Boiemiã deliberat, uel nouo eligendo

Decretum fit de aduocando Ladislao.

Conditiones Ladislao proponendæ.

Hungaros prius inuisit Ladislaus.

gius progredi,quàm Posonium non est passus: sed ibi regijs negocijs in magistratibus mutandis,& cæteris propriè ad Regem pertinentibus confectis, curaq; regni Iano Hunniadi commendata,rursus Viennam illum retraxit,significans inde Georgio Podiebradio,ad quē diem Ladislaus finibus Boemię appropinquare vellet, vt regnum quoque Boiemiæ ineat. Quo intellecto Ianus Smiritius,procerum haud postremus, consiliorumque vtriusque factionis conscius,dat literas ad Ladislaum sua manu in hanc sententiam scriptas: [a] Placet vt in regnum quàm primùm venias,sed non sine copijs & armis,si modò regnare in Boiemia cupis,& viuere. Has literas Ladislaus puerili videlicet animo Comiti tradidit: illeque perlectas, ad Georgium in Boiemiam remittit. Nec is moratus,illas in concilium procerum,in quo Smiritius quoque aderat,secum affert,suppressoque authoris nomine, sensum illarum cum magna indignatione recitat. Omnibus supplicium eum meritum, quisquis literas scripserit, censentibus, rogat seorsum Georgius Smiritij sententiam, illo respondente simpliciter, tanquam facti huius ignaro: Quid aliud hac in re censeam, quàm quòd cæteri omnes. Obtrudit illi literas,iubetque signum & manum agnoscere, ac statim eodem die supplicio capitali afficit: de alieno cautiùs quàm de suo capite curiosum. Vidit ista Ramnusia illa Nemesis, quæ insolentiam fortunæ arrogantiamque punire solet,ipsumque Comitem,qui literas prodidit,repentè de statu illo suo florētissimo ita deiecit,vt ei adnitenti Eyncigero, aula omnibusque aulicis honoribus, & ipsa Vienna vrbe interdiceretur: & nisi ab Alberto Marchione Brandeburgensi ad portam vsque vrbis deductus fuisset, lapidatus erat. In exilium ad paternum solùm proficiscentem, quatuor tantùm equites comitati sunt, cùm aliàs frequentiore satellitio quàm ipse rex cingeretur. Tantò intentius Austriaci curabant, vt illo absente maximo hominum equorumque apparatu Ladislaum in Boiemiam deducerent.

Iani Smiritij literæ ad regem scriptæ per comitem Podiebradio traduntur.

Capitis supplicio Smiritius affectus.

Vlricus Ciliensis Comes aula & Vienna urbe pellitur.

[a] *Smiritthei epistolæ exemplum ex Syluio Bonfinius:*
Venturum te quamprimùm in regnum tuum probo, si modò veneris imperaturus,non pariturus: inermem impotentemq; te intrare non laudo nisi bicipitem te fortè mater pepererit,vt ex duobus vnum Viennæ apud amicos dimittas, alterum dubiæ Boiemorum fidei caput temerè credas. vale.

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER VIGESIMVS NONVS.

Ladislaus Alberti Cæsaris filius xiij. rex Boiemiæ.

Adislao nobilitas Boiemorum cum Pragensibus ad fines Boiemiæ obuiam progressa, iuramentum ei de more offert, quo præstito,capita dein libertatum ab omnibus ordinibus missa exhibet,submissè orando,vt illa de regia clemētia & liberalitate rata habere & approbare dignaretur. Benignè respondet adolescens,se,quæ pater auusque suus Boiemis indulserint, cuncta illis integra præstare & confirmare velle,ita vt de se nemo iustè queri possit. Agunt gratias Boiemi,gratulabundique Regem comitantur ad sedem regiam, omni commeatu instructissimam,vt tantò lautius hospites, qui ad solennem coronationis diem inuitati

Ingressus Ladislaus in Boemiam.

ultati erant,acciperentur. In ipso introitu vrbis Magister Rokyczanus cum suis officij gratia in conspectum prodijt,Regemq; salutauit, sed eum Rex valde frigidè resalutauit. At occurrente ex arce Pragensi sacerdotum cœtu cum sanctis reliquijs, ipsos sacerdotes hilari ore affatus est, reliquias verò veneratus & osculatus, haud æquo animo ferente aduersa factione. Quæ factio nihilominus tamen post acceptum statim diadema, quod Ladislai capiti Dionysius Strigoniensis Cardinalis imposuit,Regem adijt, per Georgium, illum promissorum admonens, quorum non vltimum esset,de corroborando Rokyczani Archiepiscopatu.Dat ille negocium Georgio vt protinus curet,vt legatio Romam ad conficiendam rem mittatur. Qui missi erant, retulerunt, Pontificem Romanum decreuisse legatum suum in Boiemiam legare, qui præsens inspiciat, an pacta concilij Basiliensis à sacerdotibus seruentur: illo comperto, facturum officium suum, vt Boiemis Archiepiscopum constituat, non qui hunc honorem ambiat,sed qui dignus officio illo existimabitur. Optimam ea tempestate famam in concionibus ad populum faciendis Iohannes Capistranus,natione Italus, professione Franciscanus Minoris ordinis obtinuit,summa homini dicendi facultas, incredibilis memoria, vitæ sanctitas rara,mirumque studium in vitijs insectandis,& corrigendis erroribus. Hunc allegare Boiemis,qui cuncta apud illos exploraret, quique concionibus suis deuios in viam reduceret, Pontifici Romano summè placuit. Antè ille tamen in Morauiam diuertit,mansitq; Olomucij apud sodales suos haud paruo tempore,docens populum tanta celebritate frequentem, vt illum vel capacissimum templum non caperet, sed necesse habuerit in foro sermocinari, duobus semper assistentibus interpretibus, altero Boiemo, altero Germano, qui ea,quæ Latinè diceret, vernacula lingua pronunciarent. Dicebat autem contra Rokyczanum, communionem vtriusque speciei, quod ad idiotas attinet, non esse ex veritate præcepti Euangelici: nec licere cuiquam ritum ab ecclesia cum bona ratione introductum ausu temerario mutare. Quæ audiens Venceslaus à Boscouicze,inter proceres Morauiæ magnæ authoritatis, vale Hussitis dicto,rursus veritatem Romanæ sedis cum duobus subditorum millibus amplexus est. Huius postea filius nomine Prothasius omnibus ad vnum suffragijs Pontifex Olomucensis declaratus fuit. Rokyczanus irritatus, tam multa apud Morauos Capistranum posse,vt ipsos quoque proceres quò velit sermonibus suis ducat & impellat, ad disputationem eum prouocat,definitis certis quibusdam locis,sibi valde idoneis. Contrà Capistranus Olomucium illum aut Brunnam inuitabat,tanquam ad ciuitates vtrique accommodatissimas. Illo tergiuersante, iter in Boiemiam tetendit,venitque Crumlouiam,Procerum Rosensium oppidum, & inde mox abit,vbi percepit literas à Georgio gubernatore ad Vlricum Rosensem esse scriptas, ne oppido reciperetur. Cæterùm à regijs ciuitatibus, Pelsina, Ponte,Cadana,cupidissimè honorificentissimeque fuit exceptus, & pro sancto ab omnibus viris probis habitus,quoniam sancta inculpataque & diceret & faceret. Ergo cùm aliter illi Rokyczanus nocere haud posset, ad calumnias conuersus,professionem monachi ei quasi probrum obiectabat,hypocritam seductoremque populi,& pacis interturbatorem appellabat. Ipse interim Pragæ fretus potentia gubernatoris,authoritatem sibi Archiepiscopi inter suos omni modo vsurpabat. Pro quo beneficio,vt gratiam illi referret, honoremque inuicem illius apud Pragenses amplificaret,diem cum,quo ille Praga per proditionem potitus est,alio tamen palàm festiuitatis titulo inducto, festum & celebrem indicit,mandatque omnibus sacerdotibus, vt postridie manè ad ineundam solennem processionem præstò sint omnes. Gestat ipse(dum per plateas veteris,nouæq; ciuitatis proceditur)diuinam eucharistiam, veniensq; ad portam, quà Geor-

Hussitis nullus à rege honor habitus.

Coronam accipit Ladislaus anno 1452. die Simonis & Iudæ.

Vrgent Rokiczanæ præsulatum.

Iohannes Capistranus à Nicolao V. P. M. Boiemis conuertendis destinatus.

Summa doctrina Capistrani quà professus est Olomucij.

Venceslaus à Boscouicz in uiam reductus à Capistrano. Prothasius Episcopus Olomucij 59.

Rokyczanus disputationē Capistrano offert.

Probris Capistranum insectatur Rokyczanus.

Dies occupatæ Pragæ fit solennis.

gius in vrbem clam intromissus est, hymnum victoriæ, Te Deum laudamus, canere incipit, deflectitque inde ad domum regiam, prospectante Rege è fenestra, sed neque caput nudante, aut inclinante, aut vllum alium honorem solitum habente, adeò vt sui quoque illum tanti contemptus arguerent. Quibus ille: An ego, inquit, vobis tam venerandum omnibus Christianis sacramentum contemnere videor, quem cotidie illud per rem diuinam cernuum, prostratumque adorare cernitis? Sed non erat hîc venerationi eiusmodi locus, ne dum Christi corpus honoro, simul approbare sacrilegum sacerdotem putarer. Cæterùm altius hæc res parti alteri adhæsit, quàm vt euelli vel probabili excusatione potuerit. Nec minorem paulò post inuidiam sibi mouit, dato præsidi aulicorum mandato, vt sacrificulum factionis Rokyczanæ, qui locum sacrificandi in eo sacello, in quo Rex sacris adesse solebat, occupauerat, nec idem cedere legitimo sacellano volebat, abstractum ab aris de proxima rupe præcipitaret, quanquam ille saluti suæ fuga consuluerit: durauit tamen inuidia apud Pragenses, vt non multum dolerent de discessu illius, quem in Slesiam ad exigenda à Ducibus Slesiæ debita regibus officia parabat. Constituto igitur Pragæ in vtraque ciuitate per semet, vt moris erat, senatu præsidibusque regno duobus præpositis, Sbincone Lepore, & Henrico Strazio, cum Georgio gubernatore Vratislauiam profectus est, vbi præterea sponsalia consumauit, desponsa Elizabeth sorore sua Casymiro Regi Poloniæ quam vt ad diem, quâliter oportuit adornatam, in Poloniam mitteret. De Slesia in Austriam se transtulit, Comite Cliæ ad omnem occasionem vigilante, per quam reconciliari Ladislao posset. Cui fortuna semper mutabilis adeò non est aduersata, vt nescias, contumeliosiùs ne eum paulò ante Vienna eiecerit, an gloriosius reduxerit. Quatuor clientuli eiectum comitabantur, reducem mille equites, phaleris, armis, auro, argento conspicui deducebant. Ipse Rex cum proceribus venienti obuiam extra vrbem factus, honorem vt auunculo habuit, restitutumque in pristinum dignitatis gradum, gubernatorem Austriæ constituit. Vnde rursus inter triumuiros, Hunniadem, Podiebradium, Comitem, inita societas plus valuit, quàm iuuenis Regis imperium. In hoc fortunæ ludibrio Eyncingetus tempestiuiter cũ amicis elapsus, quod vix sperandum erat, id industria sua assecutus est, vt apud Cæsarem, quem grauissimè offenderat, rursus se in gratiam reponeret, ne sibi, etiamsi vellet, aduersarius nocere posset. Funestissimum hoc tempus atq; infaustissimum Christianis, expugnata à Mahometo Amurathis filio, Constatinopoli incidit, adeò vt in præsens quoque animus horreat, recordatione tam luctuosi funeris, quo tot Christianorum in tanta[a] vrbe millia cædibus Turcarum funerata aut insepulta fuerunt. Dum enim omni sæuitię genere in omnes, spurcus ille & immanis hostis desæuit, nullum pietati, nullum misericordiæ, nullum precibus inermium, seque vltro dedentium locum relinquens, sed passim vt quemque sors obtulerat, sine vllo militum populique discrimine sternens, pueros puellasque rapiens, & inter raptus ætate illarum abutens, sacras virgines incestans, honestas matronas ludibrio habens, seque & suos, quibus ciuitatem in prædam dedit, ad omne libidinis sanguinisque facinus impellens. Hoc interim dolo in delenda quoque nobilitate vsus, vt palàm pronunciaret, Nobilibus fieri potestatem pecunia redimendi salutem, libertatemque suam. Quo illi lenocinio illecti, ex latibulis in apertum prodibant, captique, & ad Mahometum adducti, in conspectu eius crudelissimè trucidabantur.[b] Allarum postremò & caput Constantini Imperatoris, intra portas oppressi ei fuit, quo ille viso, hasta illud affigi, & ad terrorem Christianorum per omnia castra circumferri iussit. Vertit deinde ab hominibus ad numina violanda rabiem, aliorum enim aras diruit, aliorum ossa & reliquias canibus suibusque obiecit, alio-

rum

Rex nullum honorem defert sacrificulis Hußitarum.

Hußitam sacerdotē rex ab ara deturbari iubet.

Magistratibus Boiemorũ constitutis, in Slesiam pergit Ladislaus.

Anno 1454. sexta Decemb. Casimiro regi Poloniæ pacta soror Ladislai.

Vlricus Ciliæ comes fortuna in melius mutata redux dignitati pristinæ restituitur.

tum imagines luto & stercore fœdauit. Templa verò illorum adeò profanauit, vt lupanaria meretricum in illis & stabula equorum constitueret. Id porrò omnium acerbissimum atque impijssimum, quòd cùm ipsi Christo, à quo Christiani censentur, aliter illudere Turcæ nescirent, sublato è templo Sophiæ illius simulachro in formam crucis transformato, omnibus illud modis, quibus quondam impia gens Iudæorum, illudendum susceperunt, denuò Christum, quantum in illis fuit, patibulo affigentes, addito furcæ elogio: Hic est Christianorum Deus. Agnoscimus libenter, ô impij, Christum esse Deum & Dominum nostrum, simulque confitemur, tam miserandam tantæ vrbis ruinam secundum peccata maiorum nostrorum contigisse, dum viam disciplinamq; Domini non tenerent, nec vnitatem ecclesiæ Christi seruarent, sed vana animi elatione & ambitione inflati, illam temerè scinderent, sibimet mercenarium pro legitimo pastorem constituentes, cum quo extra pascua tota via errarent. Ab hoc successu Mahometes in Hungariam expeditionem plus quàm biennium apparare cœpit, quo magis instructus ab omnibus rebus ad bellum pertinentibus esset, Hungaris crebrò ad Ladislaum Viennam concursantibus, petitum vt Budam reuisat, rebusque suis & regni consulat, præsertim magnis impendentibus & periculosis motibus, vt omnes intelligant, salutem fortunasq; & liberos ipsorum Regi suo esse charissimas. Liberaliter legatis per Comitem responsum: Affuturum breui regem, ipsumque communiter cum illis regni negocia veteri regum consuetudine curaturum. Nam si quis alius plurimum, plus adhuc Ciliæ Comes cupiebat, vt Hunniade de gubernatione deiecto, regimen ad Regem perueniret, quem ipse Comes regebat. Facilè autem Comiti erat, dare verba iuueni Regi, sed difficile anno- sa vulpis, qualis Hunniades erat, laqueo capi solet. In hanc autem suspicionem apud Regem Comes Hunniadē adduxerat, vt suspectus haberetur tanquam regni æmulus. Quippe sine Regis imperio in arces & oppida regia inuaserat, vectigalia regni vsurpauerat, homines, arma, equos in potestate sua habuit, ac solo nomine excepto, Regem potentia gerebat. Ne igitur Ladislaus velut pictus adumbratusque rex Hungariam introiret, suadebat ei Comes, vt prius Hunniadem sub colore aliquo Viennam euocaret, euocatumq; caperet, atq; in carcerem conijceret. Rara in aulis taciturnitas inter tot linguaces, qui linguam suam feliciorib. libenter venditant. Ab ijs Hunniades de insidijs certior factus, cùm accepisset literas euocatorias, rescripsit, se intra regnū obedientet Regi appariturum, vltra fines progredi non esse obnoxium. Ergo rursus vt ad fines appareat vocatur. Venit duobus millibus equitum delectorum stipatus, obtulitque in campo colloquium. At Comes eum in castellum, quod præsidio muniebat, pertrahere conabatur, nobilitatem & cum Rege cognationem obtendens: contrà Hunniades magistratum suum ei opponens, cui Comes quoque in Hungaria cedere loco cogeretur. Ita per rixam & mutuum metum re infecta vtrinque discessum. Mox Hunniades de consilio amicorum arces nonnullas Regi sua sponte restituit, atq; cum illo de securitate pepigit, antequam Budam introijt. Budæ de nulla re prius crebriusq; quàm de bello Turcico consultatum fuit, accurrentibus alijs post alios nuncijs, terribilia de copijs Mahometis eiusq; minis nunciantib. quo modo videlicet regno Hungariæ par exitium atq; imperio Costantinopolitano interminaretur, paratamque se iam victoriam habere iactaret. Factum senatusconsultum, vt oratores ad Romanum [c] Pontificem (Calixtus Pontifex erat) mitterentur, oratum, vt curā adhortandi Christianos Principes ad ferenda contra Turcas auxilia sua authoritate susciperet, quando Hungarorū precibus clausas illi aures haberent, spe tantùm & vanis promissis Hungaros lactantes. Nihil in Calixto defuit: nam ipse continuò sedecim triremes, quibus maritima hostium

Immanis rabies Turcarū tam in res sacras quàm profanas.

Apparatus Mahometis in Hungariam.

Regem suum vocāt Hungari

Simultates inter Comitem & Huniadem.

Patulæ susurronibus regiæ aures.

Gubernator à rege euocatus regni limites excedere non vult.

Eluduntur insidiæ Ciliensis.

Rex Ladislaus Budam uenit Anno 1456. 25. Februarij.

Calixtus III. pontifex in bellum Turcicum Christianos principes accendit.

vexarentur, aduersus Turcas transmisit, & Caruaiam S. Angeli Cardinalem in Hungariam ire iussit, qui vnà cum Capistrano ad commouendam miserationem ad vnguem facto, quantum numerum possent militum cruce signatorum conflarent. Eorum pars vix tertia armis militaribus instructa fuit, cætera turba, vt mos in Hungaria habet, falces, & sudes portabat. Vis autem tota in exercitu regis erat, quem sibi raptim ex regnis suis contraxerat, cui Huniadem præfecit, sed nihil cum Turcis simile, qui omnes circum Bellegradum, à veteribus Taururum appellatum, campos & agros innumerabilibus copijs compleuerant. Non eo tamen territi, quia pauci erant; ferre obsidionem fortissimo animo Huniades & Capistranus, qui suis cruciferis signum crucis præferebat, decreuerunt. Nam Rex consilio eiusdem Huniadis Budæ substiterat. Idem paulò pòst suasu Comitis per speciem venationis Buda elapsus, Viennam ad locum tutiorem se contulit. Mahomethes, quia primo impetu quemadmodum sperauerat Bellegradum non cepit, sed præter castra nauium quoque stationem, quam in Danubio habuit, vt ab obsessis peti turbariq; vidit, dentibus infrendens gemitu, tantulum oppidulum sibi ad cetera quæ ceperat peragenda impedimento fore, admoueri mœnibus ænea tormenta, quorum neque plura neq; maiora vnquam aliàs habuisse dicitur, iussit, murosq; & turres sterni, diruiq;. Deinde per strata ruinis, tota suorum mole aggredi obsessos impellit. Ingens mali vis Christianos vrgebat, multitudine Turcatum nimis premente: sed mirum dictu, quòd pauci nulli malo cedebant, præsertim cum oppugnatio per diem noctemq; continuata fuerit, sed illam Christiani tam strenuo atque constanti animo cum Huniade & Capistrano ducibus suis, egregiè munera ducum pro functione vterq; sua fungentibus, sustinuerunt, vt ad extremum hostes maxima strage prostratos à mœnibus repellerent. Inter autem duces reddendus est militi quoq; Boiemo debitus gloriæ titulus, qui cùm vidisset Turcam cum signo vexilloque Turcico murum iam conscendisse, eoq; metu plerosque militum perculsos, fugam in arcem parasse, complexus lucta Turcam, rogat Capistranum inferius stantem. Si, inquit, sponte mea cum cane isto me de muro præcipitauero, illi commoriturus, quid de anima mea censes futurum? Illo respondente, Saluam sine dubio fore: eiecit se protinus & Turcam, morteq; hostis & sua vitam socijs incolumem reliquit, ita vt persequi quoque Turcas fugientes, rebusque illos suis spoliare auderent, quæ ab igne manserunt integre. Tanta namq; post rem malè gestam Mahometis animum desperatio inuasit, vt castris, quæ facilè tueri poterat, ignem subijcere indeq; fugere maluerit: illum inter alios insequente signifero cum signo crucis, quod signum ille nuper contumeliosissimè tractauerat, vt maiore vicissim contumelia ipse confunderetur. Memor enim Dominus erat opprobriorum eorum, quæ ab insipiente fiunt tota die. Sed nec amplius idem cladis ignominiæque suæ obliuisci potuit, quin ad mentionem illius barbam manu demulcens, & caput quassans, pugnam diemque fuerit detestatus, qua cum Christianis certamen ad Bellegradum inierat, & plus quàm centum ænea tormenta raræ magnitudinis illis reliquerat. Certè, quæ ex ijs Budam aduecta in arce vsque ad Ludouici Regis obitum iacebant, facilè certare de magnitudine cum alijs huius ætatis, ac vincere illa poterant. Modico post hanc victoriam interiecto tempore, gloriosi victores, quemadmodum in vita se dilexerunt, ita in morte non sunt separati. Prior Huniades, procurante funus eius Capistrano obijt: mox ipse Capistranus in choro suorum sodalium, inter hymnos Deo decantatos, senilem emisit spiritum. Porrò Huniades duos superstites filios reliquit, Ladislaum atque Matthiam, Ladislaumque Bellegrado eum firmissimo militum præsidio præfecit. Is Regem Ladislaum cognoscendi loci pugnæque cum Turcis initæ auidum illò venien-

Alba Græca uel Nandor alba à Mahomete oppugnata defensoribus Huniade et Capistrano 13. Iunij anno 1456.

Boiemi militis uirtus.

Mahometes repulsus à Belgradi obsidione.

Iohannes Huniades obijt 10 Septembris. Capistranus 26. Octobris: ille in Alba Transsyluanica, hic Vylaci sepultus.

nientem cum purpuratis & alijs insignioribus aulicis intromisit, cæteram turbam(ad quatuor millia hominum erant) tentoria extra mœnia tendere iussit, Comite indignante, quòd suum militem intra oppidum contineret, regium autem foras extruderet, vnde vetus inter eos simultas paternaq; offensio recruduit, ita vt vterque ad primam occasionem ad omne facinus vi deretur esse paratissimus. Fortè Comes dum cubiculum egreditur, obuiam fit Ladislao Huniadi itæ impatienti, sed nec ipse illius continens: subitò igitur post rixam ad gladios, Comes duos Ladislao digitos amputat, Ladislaus Comitem loricatum frustra ferit, donec illum accurrentes Hungari crudeliter interficiunt. Nullus magis acerbus casus Regi contingere potuit, tam alta in iuuene tamen animi moderatio fuit, vt summum illum dolorem intra se penitus cōtineret, mœstitiamq; nec invultu ostenderet, nec proderet gemitu; deniq; non dubitauit(quoniā ita Hungaris videretur) Comitem, qui loricatus inter togatos incedere ausus fuerit, iure cæsum profiteri. Cæterùm omnem exequiatum honorem auunculo habuit, iussitque funus Ciliam efferri, vt in maiorum suorum conditorio conderetur. Nec vltrà Bellegradi moratus, Budam reuertebatur, comitantibus eum Ladislao & Matthia fratribus vsque ad arcem Hunniadam, In qua mater eorum vidua mœrore anxia delitescebat. Mira rursus animi indoles in tam tenera Regis ætate emicuit, postquam arcem ingressus, omnia ibi luctu plena, ipsamque viduam lacrymabundam, ac veste lugubri indutam vidit, quanquam ipse satis mœstus, reuocare tamen illam à mœrore ad lætitiam incipit. Eam, inquiens, mortem esse dolendam & deflendam, quæ vitam penitùs aufetat, non verò illam, quæ nos ad meliorem vitam transferat. Maritus, inquit, tuus vtique etiamnum viuit, & cum Christo procul dubio regnat, qui pro Christo tot se periculis obiecit, maxima interim solatia tibi relinquēs, Ladislaum istum & Matthiam filios, quibus quoties volueris refici poteris: anteuertāt igitur luctib. gaudia quibus maritus fruitur, vt simul cum illo gaudere videamur, ac protinus funebris iste habitus deponatur: mandatque aurum, purpuram, sericum afferri, & per totum Gynecæum distribui. Mutata veste læti omnes ad epulas & conuiuia dilabuntur. Quibus rebus vehementer exhilarati, suique velut iam valde securi Hunniades, Budam amborégem prosequùntur. Ibi Regem, qui à consilio ex ipsis Hungaris quoque præcipui erant, circumsistunt, audaciamque Ladislai commemorant, indignamque Comitis atque crudelem mortem deplorant, & si inulta diutius manserit, quónam euasura sit ostendunt, ante oculos fastum Ladislai ambitumq;, incessum, & clientium apparatum proponentes, quo potentiam Regis iam complecteretur, nomen tantùm remitteret, quod auidissimè concupisceret. Ad quæ Rex: Viderent, ne quid ipse regnumque detrimenti caperet, sibi eam facultatem non adesse, vt æmulum maiore factione subnixum in potestatem suam redigat, quando nullos ad manum armatos habeat. Bonum animum habe Rex, inquit Palatinus regni, Ladislaus Garai cognominatus, cuncta adsunt, postquam Gisera adest, qui ex altera Danubij ripa in oppido Pestho diuersabatur, præpositus ei numero externorum, qui Regem in itinere comitabantur. Hic admonitus vt occultus cum fortissimis in arcem penetraret, in vestibulo arcis Ladislaum Hunniadem comprehendit, & eum eodem Episcopum Varadiensem, Sebastianum Rosgonium, Ladislaum Canisium, & quosdam alios ex eadem factione proceres. De Hunniade capitale sumptum supplicium, Carnifice succlamante: Sic perire illos, qui suis dominis sunt rebelles. Cæteri in carceres coniecti, quibus tuptis breui pòst inde euasêre omnes. At Matthias adolescens Ladislai frater, adhibitis custodibus, Viennam cum Rege adductus est, ibique sub custodia habitus. Duodeuigesimum ætatis annum Rex attingere inchoabat, matrimonio satis habilem, de

Ladislaus Albam Græcam inuisit.

Simultates paternæ in liberis conspicuæ.

Læsa fit furor sæpius patientia.

Comes Ciliæ obtruncatus.

Absoluuntur Regis sententia sicarij.

Viduam Hunniadianam consolatur rex.

Patrocinium suscipit rex liberorum.

Fratres Huniades regem Budam deducunt.

Consilium de Ladislao interficiendo.

Ladislai Garæ filiam ducturus erat Ladislaus.

Gisera Ladislaum capit & complices.

Capite plexus Ladislaus Hunniades ætatis anno 26.

Matthias Viennam in carcerē detrusus duodecim annos natus.

quo maturè conciliando sæpius aliàs inter se Hungari, Boiemi, Austriaci disserebant: tum verò in concilium Viennam coacti, sententiam suam regi palàm aperuerunt, placere omnibus dicentes, vt Rex ducat vxorem, hoc solùm scilicet ac maximè necessarium restare ad consummandam regnorũ felicitatem, vt videant ex Rege suo liberos procreatos, qui ius succedendi legitimum in regno habeant. Quo audito Rex, haud sanè alienus à re vxoria, iubet illos hanc quóque sententiam promere, quæ nam ei sponsa, & ex qua domo esset eligenda, vt eò melius secum de matrimonio deliberare posset. Vna rursus voce omnes nobilitatem, formam, opes, Magdalenæ Regis Galliarum filiæ prædicare, nec aliam digniorem connubio nobilissimi Regis ostentare, nihil dubitante Rege, quin illam cæteris præferret, sed maximè ambigebatur de loco nuptijs legendo. Hungari Budam, Boiemi Pragam, Austriaci Viennam appositissimam ad eam celebritatem peragendam esse contendebant, qua in re non satis conuenientibus, in aliud tempus dilata fuit consultatio. Interim grauissima inter Fridericum Cæsarem & Ladislaum Regem dissensio amicissimè cum ingenti Austriæ commodo & vtilitate composita fuerat. Quæ Georgius Gubernator audiens, cum octingentis expeditis equitibus in Austriã ire properat, habere se arcana, inquiens, nemini nisi Regi credenda. Iussus traijcere Danubium, atque vrbem ingredi, vt coràm quę vellet, Regi in aurem diceret, Viennam sibi suspectam esse respondit. Feruntq; inde ei ortam suspicionem fuisse, quòd clanculum inaudiuerit, chirographa post interitum Ladislai Hunniadis non pauca eorum esse reperta, qui cœpta consiliaque aduersus Regem eiusdem Ladislai approbabant, inter quæ Georgij quoque chirographum extare aiebant. Veritus itaque ne inauditus, indictaque causa, aut inimicorum suorum factione, quorum plerique tunc in aula Regis erant, periculum aliquod adiret, ex tuto alloqui Regem destinauerat. Id verò maximè indignum cunctis videri, exigere à rege, vt contra maiestatem suam extra mœnia ad subditum suum prodeat, nugas fortasse illius auditurus. Rex nihilominus authoritate gubernatoris, quam sibi in Boiemia apud factionem potentiorem conciliauerat, motus, seposito dignitatis respectu, seruire tempori in animum induxit, sibique tentorium non procul à Gubernatore constitui iussit. Ad tria ferè millia equitum Regem prosequebantur, sed inermia, colloquiumque in diem quartum protractum est, pernoctante rege semper in vrbe. Ac cæteris quidem diebus, sermoni vtrinque habito, duo ex consilio regis testes affuerant. Quarto, exclusis omnibus arbitris, quid inter se collocuti fuerint, id scilicet ipsi nouerant. Verùm quia vultu vterque turbido & indignationis manifesto ex tentorio discesserant, ex ea re statim innotuit, Gubernatorem cum Rege egisse de nuptijs in Boiemia celebrandis, & postquam non impetrauit, indignabundum minabundumque abijsse. Pœnitentia mox rex ductus, quòd illum malè animatum, qui ipsas quoq; nuptias impedire posset, à se dimisisset, reuocari illum mandat, & si pertinax in proposito abeundi fuerit, polliceri aduentum suum Pragam, ibidemque nuptias celebraturum. Introeunti cum insigni pompa equestrium pedestriumq; copiarum Pragam, Nicolaus quidam ex eorũ numero, qui pronunciandi scientiam ex decretis astrorum profitentur, malè faustum ingressum planeq; stellæ crinitæ regibus horrendæ, quæ eodem anno apparuit, congruentem pronunciauit, quale vaticinium apud paucos curam, apud reliquos risum, velut vanitate plenum excitauit. Omnisque solicitudo omnium, ac maximè regis intenta fuit in apparatum nuptiarum, vt quàm splendidissimè atque ornatissimè illæ quamprimùm adornarentur. Ac sine mora decretum vt legati ad Carolum Galliæ regem pro adducenda in Boiemiam sponsa omni rerum copia instructi proficiscantur. In ea legatione primas partes tenuerunt

Vdalri-

Deliberatio de regio cõiugio.

Magdalena, alijs Margaretha, Caroli VII regis Galliæ filia sponsa regi eligitur.

Georgius gubernator non nisi data fide publica regẽ extra Viennã cõpellare vult.

Colloquium regis cum gubernatore.

Offensum gubernatorẽ Ladislaus placat.

Ladislaus in Boiemiam.

Astrologi præsagium.

Legatio in Galliam pro sponsa.

Vdalricus Patauinus Episcopus, & alter quidam ex Hungaria Episcopus, tertius Zdeneo Sterenbergius, magnificentia clarus. Iis additi septingenti equites, vno colore vestiti, matronæ ac virgines gemmis vnionibúsque exornatæ. Quadrigæ auratæ, atque octoginta equi candidi, & præterea alia dona, & dante & accipiente digna, sponsæ missa sunt. Iniunxerat item Rex Helcelio, quem à secretis intimum habuit, vt Zdeneoni quadraginta millia auri pro viatico adnumeraret. At ille à Gubernatore, cui haud bene cū Zdencone conueniebat, persuasus, viginti tantùm millia repræsentauit, quam summam Zdenco ne attingere quidem voluit, sed stomachabundus regem adiens, aut integrum viaticum aut nullum repetebat. Ita profectò, inquit Rex, iusseram, vt tibi in solidum summa redderetur; sed pereat Helcelius, si quid de illa defraudauit, tibi ne quid desit curabimus. Interim Helcelius iratum metuens regem, in alienas incidit manus, regéque inscio tortus, occultiora quædam regis consilia Georgio prodere coactus fuit. Delecti mox & alij legati, qui hospites ad nuptias inuitarent, Cæsarē in primis cū coniuge Leono ra, dein regem Poloniæ, qui vnam, & Vilhelmum principem Saxoniæ, qui alteram Ladislai regis sororem in matrimonio habuit, postea Bauariæ Rheníque principes & Marchiones Brandeburgenses vocati. Trabesque & asseres Pragam conuecti; vt ex illis theatrum & orchestra exrrueretur, in quibus ludos spectatent, & cum tripudijs subsultarent. Allatæ etiam tunc ex Gallia literæ, significantes, quàm amplissimo honore, quantaque liberalitate opulentissimus Rex legatos Boiemos tractaret. Ad hæc tantam ibi adesse principum illustrium frequentiam, quantam antea nunquam vidissent, horumque maiorem partem in Boiemiam venturam. Hîc demum animo fluctuari Gubernator ac serò perpendere, infinitas in hospites non sine graui onere regni futuras impensas. At Rokyezanus aliud magis periculum veteri, ne scilicet tot Christiani principes, ad abolendas Boiemorum sectas tantò studio Pragam venire festinarent. Inter hæc subito languore tentari Rex, ipséque de recuperanda salute modicam spem habere, vt ex verbis eius patuit. Nam cùm Hinco à Vetouia, vnus de consiliarijs, regi ad fenestram stanti, nondum abstersis lacrymis interuenisset, ac mœroris causam requisiuisset, non sine gemitu respondisse dicitur, mortem sibi certam instare, ne quam tamen cæteris suspicionem infirmitatis daret, more solito cœnauisse, & cum purpuratis satis hilares sermones in multam noctem miscuisse. Eunti deinde in cubiculum, rapulas, cuiusmodi cibi auidissimus erat, oblatas fuisse, à quarum esu totam noctem cruciatu doloribúsque vigilem exegisse, nihil amplius medicis proficientibus, donec post sex & triginta horas, quàm ægrotare cœpit, sanctam innocentemque animam Deo optimo traderet. Cruditate ne an veneno extinctus fuerit, illo statim tempore inter medicos variatum fuit, quibusdam illam accusantibus, cæteris manifesta veneni signa se deprehendisse fatentibus: sed quis incerta audeat pro certis affirmare? Illud palàm fuit, etiam ab ijs qui suspecti habebantur, mœrore tristi completam fuisse domum in qua funus iacuit, quippe in vrbe, nōn autem in arce obijt, in qua deinde regia pompa elatus, iuxta Carolum Cæsarem proauum suum, tanto ploratu eiulatuque conditus est, vt totum templum Diui Venceslai lamentis & planctibus personaret. Maxima pars immaturam inexpectatamq; adolescentis adhuc regis mortem deplorabant. Multos regni quoque ipsius miseratio subijt, quod desertum certo hærede ad nouas rursus calamitates expositum cernebant. Aduenæ verò omnes communem reipublicæ Christianæ fortunam quasi vnà cum Ladislao intercidisse, ante alia dolebant, vt qui cognitum haberent, tot & tantos principes non tam ad ornandas sua præsentia nuptias, quàm ad consultandum de expeditione contra Turcas suscipienda venturos fuisse. Hæc igi-

Munera splendida.

Helcelius secretarius dimidium uiatici numerat iussu gubernatoris.

Conuiuæ inuitantur ad nuptias.

Boiemi in Gallia benignè excepti.

Malè sibi metuit Rokiczanus ob aduentum tot principum.

Ladislaus rex moritur Pragæ anno 1458. 23. Nouembris ætatis 18.

Luctus ingens ob regis mortem.

tur omnia crudele mortis fatum disturbasse, tantamque spem & certissima regni Galliæ præsidia ad nihilum adduxisse, victi dolore tantũ non impiè querebantur. Porrò Gubernator funerato rege ab exequijs, eodem confestim die omnes ordines in domnm Regiam seuocat, & ad illos refert, magistratũ suum per obitũ regis, qui in diem Clementis inciderat, nõ esse extinctum, quoniam ita sibi à rege mandatum fuerit, vt in administrando regno vsque ad Pentecosten perduraret. Subticentibus alijs, Pragenses sine vlla dubitatione gubernationi eius se commiserunt, deinde amici & fautores, cæterorum silentium pro approbatione acceptum. Et quis armatis circumsepto apertè contradiceret? Idem Gubernator ea hora qua Rex emisit spiritum, detracto ei annulo literas Viennam ad Matthiam Hunniadem scripsit, vt eum sub spe libertatis assequendæ Pragam eliceret. Quippe hac conditione alligatus erat, ne liber fieret, nisi Rex ipse mann sua ei oblata, liberum pronunciaret. Proin facilè eius modi illecebra iuuenis illectus, Pragam eum deductoribus venit, ad nouam custodiam illum deducentibus, ex qua (nisi magno precio se redimeret) exeundi potestas non aderat. Missi præterea in Galliam ad legatos nuncij, qui illos domum, siue negotium confectum, siue adhuc infectum fuerit, reuocarent, sponsa in Gallia relicta. Hoc nuncio prorsus inexpectato vehementer tota regia conturbata fuit. Quippe cuncta, quorum gratia legati venerant, melius etiam quàm sperauerant, cum rege Galliæ transegerunt. Omnes denique iam in procinctu erant, tanquam postridie abituri, qui sponsam in Boiemiam deducere debebant, ingens is & illustris comitatus fuerat. In hac omnium rerum confusione Zdeneo Sterenbergius sumpta audacia Regem Galliæ adit, secum afferre dicens, quibus præsens ista eius animi ægritudo sanari queat, promere iussus remedia: Da, inquit, alterum ex filijs regem nobis Boiemiæ atque Hungariæ, postquam regnum vtrumque hærede careat: longè maiora per hæc quàm perdidisti assequi poteris. Demulctus istis, & planè persuasus rex, legatos super hac re in Boiemiam mittere non procrastinauit.

Prorogat ipetit Georgius potestatem gubernandi.

Matthias à Georgio Pragam uocatur.

Reuocati oratores in Galliã profecti.

Galliæ rex ambit regnũ Boiemiæ, persuasus à Sterẽbergio.

[a] *Constantinopolis à Mahomete 2. Turcarum Imperatore expugnata anno 1453. 29. Maij, ab vrbe à Constantino condita anno 1122. & mense tertio.*

[b] *Flauius Constantinus XV. Paleologus Manuelis iunioris filius, in quo desiit imperium Orientis.*

[c] *Nicolaus V. mortuus dicitur reliquisse in bellum Turcicum 1200000 aureorum.*

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER TRICESIMVS.

Vnquam maiore, quàm tnm ambitu comitia regis creandi in Bolemia caluerunt, adeò multi magniq́ue competitores erant, qui illa calefaciebant. Cæsar in petitione sua, ins, quod nunc feudatarium vocant, à Ladislao neglectum & contemptum prætendebat. Mox Alberto aut Sigismundo Austriæ ducibus, ex antiquo fœdere inter Boiemiæ & Austriæ principes icto, regnum illud alteri eorum asserere tentabat. Casymirus Poloniæ Rex, cui soror Ladislai nupta erat, & Vilhel-

Potentes multi candidati circa regnum Boiemiæ. Cæsar, Albertus et Sigismundus Austrij, Casimirus rex Poloniæ, Vilhelmus dux Saxoniæ.

mus

mus Saxoniæ dux, qui alteram sororem natu maiorem in matrimonio habuit, regnum ad se iure successionis pertinere dicebant. At Rex Gallus non iure aut ambitiosa petitione, sed auro & opibus, quibus etiam parta regna debellantur, audacter prensabat, spondens omnia regni debita suo ære se persoluturum, omniaque à regno alienata suo Marte recuperaturum, & ad annum vsque septimum nullum planè tributum à quoquam exacturum. Si admissi & in comitijs auditi oratores Galli fuissent, opinio erat, ablaturos illos suffragiorum calculum fuisse. Sed non defuit Gubernatori prouidentia, ad cauendum, ne prius vlli oratores in Senatum vocarentur, quàm Rex futurus deligeretur. Locus eligendo Regi in domo prætoria veteris vrbis constitutus, cohortibusque armatis circumdatus, in eum antequam conuenirent, per speciem religionis templum Rokyczanæ ingressi, concionantem audiuere.

Magnifica pollicentur Galli oratores.

Legatis dicendi potestas negata.

Ne quem externum regem ac minimè omnium Germanum declararent, experti toties quàm animati sint Germani in Boiemos, tantum videlicet, vt si possent, hodie potius quàm cras perderent omnes, nulla nostra, inquit, culpa, nisi quia veritatem agnouimus, quam illi hæresin vocant, & nos per contumeliam hæreticos, vt ira nos traducant per ora hominum, & tantam nobis conflent apud cœtus piorum inuidiam, vt quasi impij & piaculum meriti à sedibus concilijsque eorum abigamur. Sed si nos Boiemos esse meminimus, nulla tanti ignominia erit, vt propter illam à maioribus acceptam multoque sanguine partam religionem prodamus. Et quis tandem melior eius custos fuerit, quàm ille, qui in ipsa religione natus educatusque, & qui ad eandem defendendam promptus paratusque sit, nempe ipse Gubernator, consilijs & armis iuxtà conspicuus, & vobis iam pridem omnibus domi militiæque satis notus. Aut hunc regem nominandum esse, aut si nemo inter Boiemos tanto fastigio dignus censeatur, Hebræo more duodecim Iudices assumendos, qui populum Boiemum æquo iure gubernarent. Hinc in prætorium itum & tam foris quàm intus prius acclamatum, quàm decretum: Viuat Rex Georgius.

Rokiczanæ concio electioni præmissa.

Consilium Rokiczanæ.

Eodem ferè tempore apud Hungaros inter magnam etiam armorum vim Matthias Huniadis filius opera & contentione Michaelis Zylagij auunculi sui bene armati Rex Hungariæ declaratus fuit. Hunc Georgius, facti illius inscium, mensæ suæ adhibet, ad quam præter vxorem & filiam Catharinam, forma elegantem, nemo aderat, crebroque ad hilaritatem & epulas conuiuam inuitans, Tandē si quid ego, inquit, te adiuuero, & ab hac captiuitate liberauero, ita vt ad regnum Hungariæ conscendas, ecquid erit præmij? Magnas, inquit, res magna præmia sequi decet. Interpellat Georgius: Nullius ego pecuniæ, inquit, sed amicitiæ potius & concordiæ per affinitatem tecum ineundæ cupidus sum. Proin si cordi est filia ista mea, hanc tibi desponsam mea matrisque voluntate habeas. Datæ inuicem dextræ, sponsaliaque protinus iure legitimo confecta. Inde cura Georgium de futura sui coronatione satis anxia subijt, proptetea quòd Archiepiscopo sedes Pragensis vacabat, & Prothasius, qui ad Olomucensem cathedram electus erat, nondum confirmatus Episcopus à Romano Pontifice fuerat. Solenne autem Boiemia habet, idque Cæsarum diplomatibus comprobatum, vt Rex Boiemiæ ab Archiepiscopo Pragensi, aut Episcopo Olomucensi, si Pragensis non adesset, inungi coronarique debeat. Auctaque cura fuit, quòd nullus è Germanis Episcopis falcem in alienum agrum, ac præsertim vt dicebant, zizania Hussitarum infectum, mittere voluit. Postquam deinde patuit, Georgium præ se ferre nolle, nisi per ostium, more videlicet aliorum regum Christianorum, in aulam regiam ingredi, præstito prius iureiurando à Romano Pontifice Calixto sibi oblato, missi ex Hungaria sunt à Matthia genero duo Episcopi, Iaurinus & Vaczouiensis in Boiemiam, qui munere illo coronandi fungerentur. Affuit & Prothasius Olomu-

Georgius à Kunstat Podiebradius xiiij. rex Boiemiæ.

17. annorum fuit tum Matthias cum rex Hungariæ diceretur.

Matthiam ab Hungaris electum regem Georgius filiæ coniuge tradita liberum dimittit.

Georgius de sua coronatione solicitus.

Episcoporum nullus coronare audet Georgium.

cij electus, vt testimonium de iuramento perhiberet. Iuramentum Latinè primùm recitatum palàm fuit, dein vernacula lingua Georgio per regni Cancellarium, vt vocant, perlectum, quo audito, schedam ille in manus sumit, nec dubitat, in omnia illa verba, quæ ibi concepta & scripta fuerant, ore suo iurare. Obedientiam videlicet sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ in vnitate fidei, quam eadem Romana Catholicaque & Apostolica Ecclesia profitetur, prædicat, ac retinet, custodire, & illam tueri & propugnare pro virili enixè velle, ac populum sibi subiectum ab omnibus erroribus, sectis, hæresibus, atque ab alijs articulis Romanæ atque fidei Catholicæ contrarijs reuocare, & ad ritum cultumque veterem reducere, ac restituere. Hæc ab ore eius audita & mox per regnum inuulgata, magnam ei gratiam apud optimum quemque conciliauerunt, sperantem illorum quemlibet, bene iactis principijs bonum exitum consecuturum: quam opinionem confirmare videbatur, humanius quàm prius tractans, & faciliùs ad magistratus admittens eos, qui Romanæ essent religionis. Eandem opinionem secuta apud Morauos pleraque nobilitas antea non satis illi propter religionem æqua, venienti in Morauiam, vt mos habet ad accipiendam illius possessionem, officiosè occurrit, Regémque salutauit, ac se imperio eius commisit. Ciuitates præterea Morauiæ priores, Olomucium, Brunna, Znoyma, Noua ciuitas, Graditium, Hussitis sem per inimicissimæ, portas ei aperuerunt, extra Iglaulam ciuitatem, quæ claudere ausa fuit, nolens fidem suam à fide Catholica alieno, vt dicebat, credere. Excanduit vehementer Georgius, & cum his copijs quas secum habuit obsideri Iglauiam ciuitatem statim iussit, quas cùm Iglauienses præsidio Australium muniti contemnerent, validiora ex Boiemia auxilia suis submisit, durauitque obsidio ad quartum vsque mensem, Friderico Cæsare deinceps se interponente, vt illam transactione dissolueret, qua Georgius bene contentus fuit. Maiore inde impetu in eadem Morauia Hinconem à Wetonia, qui nullis minis nulloque terrore adduci potuit, vt obedientiam Christianis regibus solitam Georgio vellet exhibere, aggressus est, atque totos decem menses vano conatu propter situm arcis & strenuam illorum operam, qui in arce (Corensteynam appellabant) cum Hincone se tuebantur, postremò deditione magis quàm vi expugnata & mox demolita fuit, Hincone per tempus elapso.[a] Sed maximè rebelles & contumaces aduersus Georgium animos Slesia atque Lusatia extulerat, Principibus Slesiæ cum ipsa Vratislauia vrbe insigni, cumque Suidnitio: dein & in Lusatia alijs quibusdam ciuitatibus, summa cum pietate fideque & constantia Romanæ Ecclesiæ adhærentibus, vicissimque constantissimè Romanis Pontificibus illis patrocinantibus apud omnes Christianos principes. Ii cùm pressius rum à Georgio tum à regno Boiemiæ ad officium regis debitum exhibendum vrgerentur, ita sibi respondere permiserunt: Si Georgius se regnumque suum in statu regio asseruare, subditosque sibi dicto audientes habere cupiat, eò intendat animum, vt ipse obedientiam, quam paulò antè Pio Romano Pontifici, qui Calixto successit, per legatos obtulit, adimpleat, omnia ei absque vlla dubitatione pro voto successura apud omnes qui ad regnum pertinent. Vnde namque tot mala, quæ fiunt & quotidie instant, nisi ex inobedientia & contemptu religionis Romanæ conflantur? à qua illis, salua ipsorum conscientia, saluoque honore, nullo pacto discedere liceat, ne de albo principum ciuitatumque Christianarum velut impij deleantur. Vrgebat porrò ille eò acrius, quo se contumacius Slesitæ gerebant, ac iam plerosque metu armorum imperata facere coegerat. Sed nec Romanus Pontifex curam solicitandi vicinos, ac præcipuè Casymirum Regē Poloniæ remisit, ne Slesitas pro religione Christiana certantes auxilio destitutos relinqueret. Qua in re Pontifici Rex studiū suum tunc probauit

Calixtus Papa coronationi consentit.

Formula iuramenti à Georgio præstiti.

Georgius coronatus 7. Maij anno 1459.

Conciliat sibi hoc iuramento subditorum animos.

Morauia Georgium dominum agnoscit, excepta Iglauia oppido.

Iglauia à Georgio obsessa.

Intercedit Cæsar.

Hinco à Vuetonia regi rebellis.

Responsum Georgio regi à Silesijs datū.

Pontifex regē Poloniæ instigat contra Georgium.

bauit, dum sine armis cõsilio litem ad tempus componit. Quo vix transacto, armat Georgius copias, ducitque illas ad obsidendam Vratislauiam, sed non adeò, vt rebatur, expugnatu facilem. Itaque non diu ibi moratus, suburbanis ædificijs ferro & flamma, dein agris populatione cum insigni Vratislauiensium detrimento vastatis, Pragam rediјt, aliam insuper viam contra aduersarios sibi muniens, coniunctione videlicet Germaniç principum per mutuam beneuolentiam, amicitiamque & affinitatem.

Vratislauia frustra obsessa Georgius Rex populatur suburbia.

Aderatque mirifica occasio, frequentibus tunc principibus, Egram ad fines Boiemiæ conuenientibus, atque illis præsertim, qui arces & oppida à regno Boiemiæ iure, quod vocant feudatario possidebant, inter quos tres Electores imperij erant, Ludouicus Bauariæ, Fridericus Saxoniæ princeps, & Marchio Brandeburgensis, qui Pragam non satis per religionem pacatam venire grauabantur, rogabantque Georgium, vt Egram ciuitatem suam ingredi ne dedignaretur, quorum ille precibus libenter acquieuit, habuitque hospites Egræ lautissimè. Rerum quas ibi gerebant summa in hoc consistebat, vt Rex, si dignitatem suam incolumem retinere cuperet, à Romana ecclesia ne discederet, à qua ipsi omnes cum toto imperio penderent, sed quemamodum semel iurauit, ita deinceps obedientiam Romano Pontifici, reuerentiamque cum vniuersis suis subditis perpetuò vt exhiberet, cætera illi expedita fore, ad eaque expedienda consilia studiaque sua, & opes se polliceri. Grato animo à Georgio accepta, pollicente vicissim se ita facturum vt suaderent.

Principes imperij ratione oppidorũ accipiunt feudũ à Georgio tanquam legitimo Rege Boiemiæ.

Hortantur Georgium principes ad resipiscentiam.

Ibi dein affinitas cum Alberto Principe Misniæ, Ducis Saxoniæ Friderici filio, per filiam Georgij nondum nubilem, contracta: nonum enim duntaxat annum agebat, sed ne à teneris statim hæresi aliqua imbueretur, translata ante tempus in Misniam fuit.

Georgij filia Alberto Saxoniæ Ducis filio pacta.

Georgius memor eorum quæ sibi à Principibus Electoribus dicta erant, oratores ad Romanum Pontificem Pium delegit, obedientiam ei renouaturos, & simul petituros, vt pacta concilij Basiliensis ab eo confirmarentur. Legatione functos collaudat ore suo Pontifex, quòd rex eorum portam Domini videatur inquirere, per quam iusti intrarent, & sine qua iter ad cœlum non pateret.

Legati ad Pontificem à Georgio missi.

Cæterùm quod ad pacta, & ad communionem vtriusque speciei idiotis communicandam attineret, de hac concilium Basiliense verbis disertis definisse, illam non esse de necessitate salutis, nec alijs concessam, nisi ijs, qui in vsu eius & vsurpatione ætate iam matura fuissent, quique à cæteris ritibus & ceremonijs ab ecclesia Catholica institutis non discrepassent, contra præscriptum concilij non videri æquum quicquam aliud concedi, sed conandum Boiemis esse, ne plus pars eorũ sapere velit, quàm totus ferè orbis Christianus.

Decreti concilij Basiliensis de cœna Domini explicatio.

Ac ne quid ad declarandam pactorum illorum sententiam desideretur, missurum se in Boiemiam oratores suos, qui mandata sua perferant, & ita vt se res habet, totum negotium exponant, deinque operam, vt cum bona potius gratia, causa Vratislauiensium, quàm eum mala componatur. Missi cum pleno mandato Hieronymus Archiepiscopus Cretensis, & Franciscus Toletanus sacrarum literarum professor. Eos Georgius, ne loqui quidem passus est de pactis concilij, quæ Boiemi Compactata vocant, postquam à suis oratoribus comperit, illa à Pontifice non esse comprobata. Vnde omnis existimationis dignitatisque suæ incolumitatem sperabat. Nam si Pontifex illa rata habuisset, Regis quoque sectam ratificasse videbatur: aliter igitur spem cecidisse cum magno videlicet animi dolore accepit: facilè tamen permisit, vt se illi Vratislauiam conferrent, atque in eam pacificationem darent, quæ salua Regis maiestate tolerari possit, quam industria sua & authoritate, ita ex sententia vtriusque partis confecerunt, vt induciæ præterea triennij Vratislauiensibus concessæ essent, priusquam in verba Georgij iurarent. Redierat eodem tempore ex curia Romana Venceslaus ecclesiæ Pragensis De-

Legati Pontificij in Boiemiã missi nõ auditi.

Tentatur conciliatio cũ Vratislauiensib. Triennij induciæ inter Regẽ et Vratislauienses cõstitutæ.

Venceslao Pragensi Decano Archiepiscopatus administratio à Pontifice tradita.

canus, cum literis pontificijs; quibus sua sponte Pius curam administrandi Archiepiscopatus Pragensis ad eum deferebat. Hinc rursus indignatio in Pontificem adeò succensa, vt clamore & conuitio tota Praga iactaretur: inflammatore Rokiezano, cuius item mox opera concursus ad Regem factus, fidem illius implorantium, ne pateretur communem sibi cum ipsis religionem proculcari ab Antichristo, sic scilicet pontificem Romanum cognominabat Rokiczanus. Aderat Zdenco Sterenbergius cum nonnullis ex nobilitate catholica Proceribus nouo administro, illiusque causam summa dicendi facultate, summoque studio, & tanta contentione agebat, vt ausus fuerit Regi, intercedere actioni illamque impedire paranti, iusiurandum obijcere, quò se ad defendendam religionem Romanam, illique addictos obligauerit. Rex offensionem malè simulans: Fateor, inquit, ita esse, vt dicis, sed fateare & tu promissa mea tibi bene cognita, quæ alteri parti promiserim, illa me quoque scias integra & inuiolata seruare velle. Atque ita Rokiezanus præualuit aduersus Venceslaum, vt ille Pragæ administraret omnia, iste ferè nihil. Nam cùm ad hunc ipsum Venceslaum questum venissent sodales Franciscani, templo, cui Rokiczanus præfuit, vicini, querentes contumeliam sibi iniuriamque ab eo in omnibus suis concionibus inferri: admonuit Rokiczanum Venceslaus, vt à contumelijs abstineret. At ille exagitatus querelà, multò deinceps quàm prius, magis insolentiusque ad vexandos miseros fraterculos, cum sua administratione incubuit, vetans, ne præter præscriptum suū sermocinarentur, ne ægrotos cum sacramento Eucharistiæ sub vna specie visitarent. ne mortuos à calice abhorrentes sepelirent. Itaque multi sine viatico decedebant, & ad sepeliendum extra portas ciuitatis efferebantur. Disposuit idem in omnibus domibus, qui perscrutarentur, si quem inuenirent inquilinum à secta illorum dissentientem, vt eum vrbe exturbarent. Nec iniuriam passis vllum propius quàm Romæ perfugium: quippe solius Romani Pontificis censuram Georgius aliquantisper reuerebatur. Sed hunc quoque metum exuit, postquam Fantinus de Valle, orator Pontificis Pragam, ad conuentum à Georgio omnibus prouincijs ad regnum respicientibus indictum venisset, vt certum apertumque ab eodem Georgio responsum referret, an sibi constaret in eo quod per legatos promiserit, velit, filialem videlicet obedientiam, & reditum ad vnitatem ecclesiæ Catholicæ. In frequentissimo omnium ordinum conuentu assidente sibi coniuge, & liberis circumstantibus, Georgius ipse ore suo infit dicere: Quo modò legatos de concilio illorum ad Romanum Pontificem miserit, qui honorificè ab illo dictis bonis rem prorsus iustam peterent, vt nobis Boiemis, compactata à concilio Basiliensi concessa confirmaret. Quid ille renunciati iusserit, animos, dum ipsimet legati ordine omnia exponunt, aduertite: legatis auditis, iam diu ira æstuans Georgius, Quid satis, inquit, dici potest de impudentia istius Pontificis? quem non pudet, acta concilij, pactaque irrita velle facere, quæ Eugenius Papa non temerè, sed de sententia omnium patrum, qui in concilio aderant, ritè nobis comprobauit? Nec leuitate sua contentus obijcit nobis iuramentum, quo inrauimus hæreticam prauitatem velle abijcere; & omnes hæreses de regno nostro tollere. Nunquam nobis hæretici, qui verè digni hoc nomine sunt, cordi fuêre, nec hodie sunt. Sed tantum abest vt eos qui compactata, & communionem vtriusque speciei obseruant, pro hæreticis habeamus, vt libentissimè nos inter illos tanquam Christianos, illæso vt credimus nostro iuramento, vnà cum coniuge & liberis numeremus. Si igitur Papa, vt cœpit, Compactata oppugnare perrexerit, scire ex vobis cupimus, num propugnare nobiscum illa volueritis? Exclamat factio Regia, volumus. Ab altera parte Iodocus è familia Rosensium Episcopus Vratislauiensis aliorum quoque nomine, respondit. Quod ad regni

Regi iuramentum obijcitur.

Venceslaus à Rokiczano compescitur.

Rokiezanus omnia Pragæ pro arbitrio gerit.

Conuentus Pragæ, quo mentem suam Georgius aperit contra Fantinum de Valle legatū Pontificium, anno 1462 mense Iulio.

Compactata à concilio Basiliensi Boiemis concessa.

Inuehitur rex in Pontificem.

Hussitæ non sunt hæretici.

Iodoci Rosenbergij Episcopi Vratislauiensis oratio in consessu habita.

gloriam, & communem vtilitatem attineret, omnium ipsorum in tuendo & regno & Rege promptam adesse voluntatem, sed quod alienam religionem tueri debeant, nec se teneri, nec sibi videri tutelam eiusmodi salutarem. Et quid, ait Rex, de Compactatis? Excipit Iodocus: Qui illis egent, ij sibi illa defendant, nos illorum nihil indigemus, præsertim cùm Pontifex illa penitus abrogat. Vtinamq; ait, & tu Rex sine illis, candidam simplicemq; obedientiam ecclesiæ Romanæ præstares. Nullo responso ille reddito, surgit, & postero die ad horam redire iubet omnes. Conuenientibus, mittit pro Fantino oratore Pontificis, quem seuero vultu excipit: rogat ille indignabundum, vt sibi ea libertate securitateque mandata Pontificis perorare liceat, qua Boiemis oratoribus licuit apud Romanum pontificem, alioqui silere, quàm loqui malle. Audiemus, inquit Rex, te, vti oratorem Pontificis, & procuratorem nostrum: cupiens explorare Fantinus, cuiusmodi esset procurator Regius, interpellat ille, cras se indicaturũ ei. Ergo ore intrepido Fantinus, à salute & benedictione Apostolica incipit, bonis dictis tam Morauos quàm Boiemos compellans, qui obedientiam debitumq; honorem Ecclesiæ catholicæ retinerẽt. Alios deinde, ad hoc ipsum studium, ad eundemque consensum adhortans hoc argumento, quòd dicat Dominus, Omne regnum in se diuisum stare diu nõ posse. Enumerat postea beneficia à Pontificibus in Boiemos profecta, quorum maximum esset ipsa religio, quę authoritate Romani Põtificis per Cyrillum & Methudium Episcopos, primùm fuit introducta. Mox ab Ecclesia Romana confirmata, & ad summum vsq; honoris fastigium ita perducta, vt ipsis quoque regibus in Boiemiam aditus pateret, qui vtique legitimè non coronantur, nisi de sententia Romani Pontificis. Nihil autem in præsens illum aliud à Boiemis exigere, quàm vt facta verbis respondeant, quæ Boiemorum legati in curia Romana loquuti sunt, simplici atque aperto animo, Regis regnique obedientiam Pio Pontifici offerentes. Excusat ad extremum Pontificem, cur non approbauerit Campactata, impedimenti causas allegando, idq; plurimis verbis, sed ista erant, quæ Boiemos maximè offendebant, cùm diceret, concessa ex pacto concilij, nunquam illos asseruasse, sed inconcessa, ac plane hæretica mordicus adhuc retinere, in hoc videlicet, quòd plerique affirmẽt plus inesse gratię in sacramẽto duplici, quàm simplici, dein quòd sub specie panis tantũ corpus, & sub specie vini duntaxat sanguis contineatur, quódque post verba consecrationis panis remaneat, & vinum, non autem corpus & sanguis Christi. Quæ omnia in Constantiensi & Basiliensi concilijs, euidentissimis rationibus dicebat esse cõfutata. Vnum hoc ex mandatis dicendum adhuc superesse ait, Romanum pontificem, Rokiezano interdicere omnibus sacris, & alijs quibuslibet functionibus sacerdotalibus tantisper, dum resipiscat, & ad vnitatem Ecclesiæ, à qua sacerdotium habet, redeat. Ad quæ omnia benignum scilicet à Rege se responsum petere. Iussus cras ad eundem locum reuerti: id verò ne faceret, fautorũ prudens quisq; dissuadebat. Sed tantus Fantino animi vigor, tamq; imperteritus aderat, vt vitam potius, quàm mandatam sibi à Pontifice legationem deserere prætoptaret. Venienti in conspectum regis, crimini datum, quòd & præuaricator, & acerrimus dissuasor, vnà cum Procopio regni Cancellario Romę fuerit, ne Compactata ratificarẽtur. Cancellarius in domo sua sub custodibus habitus. Fantinus in prætorium abductus, & de nocte in carcerem raptus. Eodem die Episcopo Vratislauiensi, & Zdencone Sterenbergio Praga se subducentibus, ne periculosis dignitati suæ implicarentur consilijs. Substitit autem ibidem Prothasius Olomucensis Episcopus cognatione Regi iunctus, cuius fiducia, adiuncto sibi Ioanne Rosensi, enixè laborabat, vt Fantinum carcere eximeret, sed laterem vt dicitur, lauit. Amplius tres menses in carcere Pragensi fuit, atque ægrè inde,

Fantini oratio publico conuentu ad Boiemos habita.

Pontifices & religionis & regij splendoris in Boiemia auctores.

Causæ quo minus approbet Pontifex compactata.

Sacris Rokiczano à legato interdictum.

Fantinus liberatus Ratisbonæ moritur.

Ludouico Bauariæ principe deprecatore abstractus. Mox Ratisbonæ mortuus, ex veneno, vt dicebar, tabifico. Quo minus aurem Pius Pontifex, vti cœperat, censuris & execrationibus propter violatum ius gentium fulminare in Georgium perseueraret, obstitit precibus Fridericus Cæsar, beneficio recenti Georgio deuinctus. ᵃ Obsidebatur Cæsar Viennæ in arce cum Leonora coniuge, & Maximiliano filio à ciuibus & frarre suo Alberto: cui Georgius subsidia ad se tuendum submiserat: postquam verò eum præualere vidit, milites suos reuocauit. Ipseq; in Austriam cum octo millibus armatorum profectus est, arre tamen magis, quàm viribus negocium confecit. Sequestri enim personam inter partes suscipiens, Cæsarem ad colloquium euocauit, atque ita eum cum vxore & filio de manibus obsidenrium erlpuit, & in tuto collocauit. Huius operæ precium quadraginta millia auri à Cæsare abstulit, & pro auctario, Victorino, Henrico, Hinconi filijs Georgij, honos præterea principalis habitus, delata ad eos principum dignitate. Pragæ item Georgio statua lapidea cum ense & calice inaurato, honoris graria, à Rokiczano & Pragensibus, in ædificio tempi templi foro imminentis, loco posita. Sed & Rokiczano iurisdictio amplificata, vt posset in Morauia quoque sacerdotes suæ sectæ constituere, id quod Prostanni primùm fecit, ac deinceps in alijs locis.

Fridericus Cæsar à Viennensibus in arce obsidetur, ciuibus auxiliāte Alberto fratre Friderici. Sed ope Georgij liberatus Cæsar.

Georgij filij principes creati, anno 1463.

Statua Regis Georgij.

Rokiczanus Prostannæ sacerdotes creat

Cùm igitur ad morem, vt dici solet, Mandrabuli, res in Boiemia procederet, indies scilicet in peius religione Christiana labante, non amplius Pontifex Romanus expectandum ratus, dum meliora, vt Cæsar sperabat, succederent, Vratislauienses & Namyslauienses, quibus Georgius infestissimus erat, palàm in suam tutelam & protectionem recipit, atque ab omni illos vinculo fidei Georgio datæ absoluit, prohibetque edictò, neu quis illis dicto aut facto noceat, néue contra illos arma cum hæreticis ferat. Qui aliter fecerir, Pontificem & Senatum Cardinalium decernere, eum contra rempublicam Christianam facturum, pœnasque olim debitas luiturum. Deridens ista Georgius: Nos, inquit, perfidos interim Vratislauienses pro merito illorum puniemus: pòst viderit Pontifex quando velit, vel à quo debitas sibi pœnas exigere: & pleraque alia contemptim de Pontifice loqui, cùm fideret viribus suis, & principum vicinorum fœderibus: ignarus quòd Pontifex, Matthiam Hungariæ regem ab ipso auerterat, disturbatis omnibus sponsionibus & veteribus obligationibus, quæ per affinitatem, vel aliter intercesserant, inquiens, non obligari Christianum Regem, vt fidem ei seruet, qui Deo & ecclesiæ fidem non seruaret. Matthias igitur suscepto Vratislauiensium patrocinio, illos aduersus Georgium strenuè turatus est. Moritur inrer hæc Pius Pontifex Anconæ, vbi classe comparata, obire ipse per se bellum Turcicum destinauerat: in locum eius Paulus Venetus suffectus. Longè acrior, acerbiorque in Georgium apparuit interdictis, censuris, execrationibus in eum desæuiens, postremò anathemate eundem feriens abrogata ei Regia dignitate, Regisque Boiemiæ titulo ad Matthiam Regem Hungariæ, conniuente ipso quoque Cæsare, translato. Magna hinc malorum, vt dicitur, Panegyris consecuta, cum perpetuo velut tenore malum malo succederet, alijs post alios à Georgio ad Matthiam deficientibus. Conuenerant in vnum locum primores viri ex proceribus, qui Catholici cognominantur, Ioannes Rosensis, Zdenco Sterenbergus, Ioannes & Vlricus fratres germani à Leporibus, Henricus à Plauen, Bohuslaus Suambergius, Henricus à Noua domo, Vilhelmus ab Ilburga, Dipoldus Wissenburgus, Buryianus Guttsteynus, & Dobrohostius, atque pleriquo alij nobilitate, & opibus insignes. Ii pòst longam consultarionem, literas ad Georgium dederunt, adhortantes eum, vt omissis malis consultoribus, rationes randem suas ad pietatem, quam Romana ecclesia colit, animo sincero adiungeret, quàm primumque in gratiam cum Romano Pontifice rediret,

Pontifex absoluit Vratislauienses à fidei sacramēto Regi debito.

Pontificem aspernatur Rex.

Matthias rex Hungariæ à Pōtifice Georgio opponitur

Paulus II. pontifex M. vehementior in Georgium, eum proscribit, anno 1466.

Proceres Boiemi Regem ad obedientiā Romanæ sedis reducere conantur.

ret, si otio dignitatique suæ, si ipsorum fortunis & saluti optimè consultum velit. Postquam nec adhortando, nec rogando, abstrahi eum à persuasioni-bus Rokiezani posse vidissent, cum Pelsinensibus, & Buduicensibus, qui relligionem Romanam gratiæ regis prætulerant, se coniunxerunt. Zdenconem cæteris omnibus peius oderat Georgius, quoniam lingua & manu audax. & dicere verum cuius promptus erat.

Fœdus percutiunt contra Regem.

Huius aliquot simul arces sine vlla belli denunciatione oppugnandas suscipit, Sterenbergiam, ad quam Victorinus Georgij filius castra habuit. Konopistiam, Raudnitiam, Lestnam, Costeliciam, inuitatus occasione, quia Zdenco aberat Viennæ apud Cæsarem negocium suum procurās. Sed confestim ad hunc nuncium ad fines Boiemiæ Iglauiam reuolauit, quæ ciuitas, sicut aliæ in Morauia ciuitates, Olomucium, Brunna, Znoyma à Georgio deficientes, ad fidem & imperium regis Matthiæ se applicuit. Ibi Zdenco nactus milites Matthiæ, & mox amicorum suorum auxilia, effusè bona regis circum Chotieboriā, Czaslauiam, & montes Cuthnenses populatur, vt damnorum acceptorum vicem illi redderet. Nec cæteri ex eius factione proceres, in Pelsinensi, Bechinensi, Prachensi regionibus, à vastandis regijs agris, spoliandisq; & pellendis colonis cessabant.

Rex Sternbergij arces inuadit.

Morauia ad Matthiam deficit.

Sternbergius regios agros populatur.

Ex qua calamitate, magna breui annonæ caritas subsecuta est. Durauit nihilosecius artium obsidio ex quibus Raudnitia vi expugnata, oppidumq; incensum: Costelicia verò arx etiam demolita. Interim nihil minus expectanti, quàm quòd in Slesia, à Vratislauiensibus, Nissensibus, Budisinensibus, oppugnari debuerit oppidum Minsterbergium, vnde titulum Principis filij regis deducebant, vt Minsterburgenses Duces appellarentur, delectu ex ijs, qui ad manus erant militibus raptim habito, Henricum filium eum illis aduersus oppugnatores mittit.

Silesij Minsterbergium oppugnant, anno 1467. 15. Maij

Sed illi aduentum Boiemorum non expectantes, adeò discedere inde festinabant, vt aliquot machinas in castris relinqueret. Vertit hinc agmen Henricus ad oppidum Frankensteynum, illudq; captum incendit, at oppidum Episcopi Vratislauiensis Pascouo, totum diripuit, eaq; rapina stipendiū militi dissoluit abireq; quò vellet, permisit. Ipse Oppauiam deflexit, quam nō diu antè pater à vidua per quandam transactionem adeptus fuerat.

Frankensteinum Henricus Regis filius exurit.

Sed cùm Matthias immi nere tanta cupiditate in Morauiam videretur, vt ad expugnādam Graditiam ciuitatem, quæ sola ex ciuitatibus Regis fidem Georgio mutare noluit, ipse cum Hungaris suis venire non grauaretur, robustissimum Georgius ciuibus veteranorum militum subsidium per tempus submisit, additiq; Victorino filio quinq; millia armatorum, cum quibus in locis opportunis excubaret, ne quid improuisum accidere possit ijs, qui partes regis sequerentur.

Matthias Graditiam oppugnat.

Gradicia Mora cingitur.

Matthias ab altera oppidi parte castra sua in pratis collocauerat, ab altera, occupatis suburbanis ædificijs mandat, proximè mœnia aggerem excitari, castellaq, erigi, quoniam circumuallari propter Moram fluuium oppidum non potuit, situ omnino ab omnibus insultibus egregiè munitum. Consilium igitur erat, fame illud in potestatem redigere. Sed ea veteranorum virtus atque præstantia animi fuit, vt auderent acie intra oppidum instructa, in castra Regia erumpere, præliumq; tam strenuum inire, vt Matthiam, quod ei nunquam antea cōtigerat, in fugam verterent, nullibi in via subsistentem, priusquam Brodam oppidum penetraret. Miro gaudio Georgius ad hunc successum exultauit.

Matthias Brodam vsq; pulsus.

At Matthias modica interposita mora, rursus exercitum, sed iam contra Georgium coegit, eumque in Austriam, vbi arx vocabulo Stosko, Morauiæ & Boiemiæ vicina eminet, adducit. In eandem Austriam ad oppidum Lauam Georgius copias suas contrahit, quas Misnensis Princeps auxilio mille equitum ei adauxit, Cæsare tunc Lincij per summum ocium, summamque dissimulationem commorante, nec se inter partes dicto aut facto interponente. Sed dum pauore mutuo propius accedere, præliumque inter

Inter Stazium & Lauam exercitus Regū in castris locatus, anno 1468.

Insolentes Boiemi in Misnenses. se committere differunt, seditio in castris Georgij exoritur, Boiemis ex vetere odio Misnensibus acrius insultantibus, quàm vt tantam petulantiam ferre possent. Vt ergo patuit, quantum mox discrimen adeundum foret, priusquam ferro cum ijs, quibus subsidio venerant, decernerent, maior eorum pars, impetrata à Rege venia discedere maluit. Sequuti mox Regem alij, qui & ipse pertęsus tumultuosa suornm castra, in Boiemiam redibat, Victorino filio cum satis valida manu relicto, qua Morauiam tutaretur. Qnem vt Matthias ad Trebicense cœnobium in oppido Trebitio statiua sibi delegisse accepit, eò copias conuertit, Victorinumque obsidione premit. Metu vrgente occupat ille cœnobium, paulum à mœnibns seiunctum, & ad defendendum facilius, rogatque insuper à parente auxilium, quo celeriter comparato, adest ipse pater cum frequentibus agminibus, aliquorque leuia prælia cum Hungaris ęquo successu commitrit, Marthia non tantùm suis fidente, vt eis aciem summamque belli credere vellet. Incenso itaque oppido, soluit obsidionem, & per Morauiam in Hungariam regreditur, quoniam hyems appropinquabar. Incidit inter hæc Victorinus, dum è Trebitio Crumlouiam vadit ad Henricum à Lippa, qui sororem ipsius in matrimonio habuit, in manus Hungarorum, captusque ab illis, Budam perductus est, & omnibus miseris modis ab Hungaris habitus. ° In eam siquidem turrim illum proiecerant, quæ in hunc diem tecto caret, vt die, noctuque niuibus aut pluuijs complueretur, ac cæteris aeris tempestatibus vexaretur, quasi parum esset famem & sitim eum siccissimã tolerare. Repetita ipso statim vere à Marrhia expeditio in Boiemiã fuerat, sed nec illa ex vtraq; parte memorabilis, nisi quòd Georgius, cùm Matthiam intra montes, quos ferreos cognominant, ita cõclusum stratis per vias à carbonarijs arboribus haberet, vt euadere inde sine magno periculo nõ posset, circumscribi se ab eo, vanisq; de pace pollicitationibus circumueniri passus fuerit, vt eum aggredi in locis angustis vincereq; supersederet. Sanè Georgius, tot & tam continuis bellis defessus, atque omni pecunia, qua bella sustentantur exhaustus, adeò animum ad pacem inclinabat, vt illius conciliandæ, imprimis apud Romanum Pontificem, omnes vias quæreret, vltrò se offerens ad dicendam causam, fideique suæ reddendam rationem (id quod aliàs sæpius faciebat) vbi ei Pontifex locum idoneum, & securum præscripserit. Qua de re Prothasius Episcopus Olomucensis, qui Regis intima familiaritate propter cognationem vtebatur, bellè ei respondit. Quid agis, inquit Rex? vtrum de fide docere, an doceri cupis? Primum valde præposterum, vt doctoris partes inter doctissimos ille suscipiat, qui sit literarum omnium ignarus. Alterum etiam absurdum, Regem Christiano more vnctum, ætate ingrauescente primum imbui velle Christianæ religionis elementis. Tertium restat, vt dicas tui expurgandi causa te cupere vt publicè audiaris. Quid hîc opus verbis? satis superque ab omni infamia purgatus eris, si reipsa obedientiam promissam Romano Pontifici, Romanæque ecclesiæ præstiteris, quam nullus hactenus Regum superauit, nec vnquam superabit. Quantò liberius, tantò gratius consilium erat, sed effectu vt careret, veterator ille maximus obstitit Rokiczanus. Porrò Matthia Rege in proposito nocendi, regniq; Boiemiæ potiundi persistente, dolorem vltra non ferens Georgius, sed magis suis (vti dicebat) ne velut pecora trucidarentur & spoliarentur, quàm saluti suæ consulens, prouocat Marrhiam ad singulare certamen, hanc ei conditionem proponens, vt inter duos exercitus ad spectandum contractos, paribus armis, pariter induti, cancellisq; angustioribus septi, propterea quòd ipse abdomine grauis, procursare longius nequeat, ipsorum solùm capite decernerent, & vtrer vicerit, in alterum vt victoria ex arbitrio suo vteretur. Aut si malit acie confligere, deligatur locus idoneus, ad quem exercitus conueniat,

Castra soluta nullo facto operæpretio.

Trebitio conclusum Victorinum Matthias oppugnat.

Victorinus Regis filius capitur, anno 1469. 29. Iulij.

Matthias astu elabitur.

Conciliationi studet Rex.

Consilium Prothasij Episcopi Olomucensis Regi datum de Pontificis promerenda beneuolentia.

Obstat Rokiczanus.

Prouocat Georgius Matthiam ad duellum vel ad iustam aciem.

quæ-

quatridui spacio vtrinque concesso, vt liberum sit, vtrique sine alterius impedimento locum adire, & inde abire. Cæterùm inprimis necesse esse, ne ex acie alteruter Rex ante prælium initum diffugiat. Ad quæ Matthias, se prouocationi libenter annuere, illamque obire pro Christiana religione ex animo velle, legatis respondit, sed ita vt Christianum Regem decet, in loco non angusto, sed ad pugnam apposito, deinde armatus militaribus armis, vt cùm armato militari more congrediatur. Hæc si conditio placet, se locum vtrique commodum breui nominaturum. Nam quòd nimis arroganter aciem Georgius iactat, vidit ille, ait, aliquoties Matthiam & exercitum ipsius, à conspectu eius haud fugientem, quemadmodum ille nondum hoste viso ex Austria turpissimè fugerit. Atque hæc irritamenta potius, quàm piamenta erant. Cęterùm Georgium maximè terruit, cùm in conuentu Pragam à se indicto, miram nobilitatis infrequentiam vidisset. Splendidissimus enim quisque validissimusque alienus à Georgio fuit, aut Matthiam apertè fouebat, & quæ tunc nobilitas conuenerat, pleraque non tam fauore in Regem, quàm spe præmiorum & prædarum in officio continebatur. Denique haud aliud illi magis fidum, quàm ciuitates, eandem cum illo sectam affectantes, fuerat. Sed vt in illis vis inerat, ita dignitas abfuit, cuius iacturam tum primùm sentire cœpit, postquam ad animum reuocauit, quid domi amiserit, quos foris principes à se abalienauerit, quas prouincias à regno auulserit, nempe Lucemburgiam, Slesiam, Lusatiā, & maiore ex parte Morauiam, ac solum sibi Boiemiam (quid aliud? quàm caput mēbris abscissis deforme) reliquerit. Solantem eum qui tum fortè aderat, Rokiczanum, vt bono firmoque animo esset, ac virum fortem agere perseueraret, infesto tandem sermone à se abigit, serò damnās, insolens atque impotens illius magisterium. Rursus tamen illi obsequens, Monasterium S. Crucis in vetere Praga, ad ripam Vultauiæ situm, thesauris magni precij expoliauit. Quo lucro inuitatus, cupiditatis oculos ad aliorum quoque Monasteriorum bona adiecit, partim vt illa suis donaret, partim vt ipse frueretur. Præter autem curas alias, valde eum anxium habuit regni successor, quisnam ille futurus post mortem suam esset, vnúsne è filijs, quod omnium maximè desiderabat, an externus aliquis nihil ad se pertinens. Hunc scrupulum vt sibi de animo eximeret, tum fortè etiam corpore imbecillior, vocat ad se primores ex omnibus ordinibus, & illis coràm: Sentio, inquit, finem vitæ, quem mihi natura constituit, appropinquare. Nollem autem, quàm tum in me situm est libenter committere, vt post obitum meum, ipsum regnum in aliquod discrimen adduceretur, propter dubium regni successorem. Proin scire aueo, quidnam in hac causa agere, quémue Regem vobis legare destinaueritis? Respondentibus nullā, ipso Rege superstite, successoris faciendam esse mentionem, instabat auidus, donec ab illis extorqueret, non admodum sibi gratam sententiam, qua se dicerent sentire, apud Polonos Regem esse quærendum, cum quibus & lingua conuenirent, & moribus non multum dissentirent. Adesse prætereà vires Polonis, quibus regnum Boiemiæ tutari possent. Georgius ea spe, quam velut certam de successione suorum conceperat, deiectus, in rem suam aliena conuertere, arces, oppidáque regni, & aliorum bona filijs suis attribuere, omne argentum ex montibus Cuthnensibus, quos loculum suum cognominabat, in arcem Podiebradam conuehere, id denique agere, vt dites atque opulentos filios relinqueret. Prius tamen Rokiczanum, omnium malorum architectum mors oppressit, quàm Georgius suum diem obiret. De sepultura contentio suborta, quibusdam vetantibus, ne ad ædem diui Viti, Romanæ religioni deuotam sepeliretur: sed vicit factio valentior, vt in illa ipsa æde, iuxta Regum conditoria condetetur.

Cōditiones duelli vel prælij.

Responsum Matthiæ.

Vrit Georgiū Matthias.

Cōuentus Pragæ solito minus frequens.

Sero sapere incipit Georgius.

Repellit Rokiczanum.

Monasteriā consultore Rokiczano diripit.

Sollicitus sub vitæ finem de successore Georgius.

Non gratum accipit responsum.

Locupletandis liberis vacat Rex.

Mors Rokiczani quam et Regis sequitur mors quintodecimo die hydrope defuncti, anno 1470, alij 1471. die 22. Martij.

a *Principes & ordines Silesiæ, Lignitij 22 Martij contra Georgium fœdus fecerunt, quod Vratislauiæ 19 Aprilis renouatum est.*

b *Lis erat inter fratrueles Albertum & Sigismundum de portione Ladislai in Austria, quam Fridericus occupauerat. Hinc origo belli quod morte Alberti diremptum.*

c *Turrim mancam seu mutilam adhuc dicunt perduellium carcerem. Atqui non indignè tractatum Bonfinius asserit.*

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER TRIGESIMVS PRIMVS.

Cuthnæ inaudito exemplo Regalia comitia habita.

Factio Matthiæ, sed vicit Polonica.

Vladislaus XV. rex Boiemiæ Casimiri regis Poloniæ F. Rex renunciatus 25 Maij 1471. ab Episcopis Nicolao Camenecense, Vincentio Ennense, Paulo Laodicense coronatus vix 15 ætatis anno.

a Matthias repulsam passus vastat Boiemiam.

Animosus Vladislaus.

Fridericus Cæsar Vladislaũ Regem Boiemiæ cõfirmat.

Hoc anno 1477 factum narrat Polonus scriptor.

Cæsar Vladislao sanguinis propinquitate iunctus.

Matthias à Cæsare extorquet inuestituram Boiemiæ.

Olenne erat, vt comitia Regis creandi Pragæ celebrarentur, sed in tam varijs omnium tunc ordinum voluntatibus, ac Pragam valde suspectam habentibus, placuit comitia ad montes Cuthnenses transferri, data omnibus fide publica, vt quisq; ad illa liberè veniret ac rediret, summaq; cum libertate suffragia perageret. Ioannes Rosensis, Zdenco Sterenbergius, Henricus à noua domo, contentissima suffragatione Matthiam iuuabant. Sed maior numerus Vladislaum, Casimiri Poloniæ Regis filium, etiamtum adolescentem, nullarumq; partium factionibus per ætatem infectum, Regem poscebant, numeroque præualuerunt. Septem millia equitum, & duo peditum Polonorum iuuenem comitati sunt, lateri eius ex eadem Polonia Episcopis adhærentibus, qui eum simulatque Pragam venisset, statim inungerent, & coronarent. Matthias, vt se præteritum cognouit, armis rursus in Boiemos debacchatur, vi regno potiri, quando aliter non poterat, cupiens. Sed violentiæ eius parem vim Boiemi cum Rege suo opposuerunt: qui Rex adeò animosus initio statim apparuit, vt cùm adesse Matthias cum multis agminibus diceretur, & ille tria duntaxat armatorum millia circum se haberet, suadentibus cæteris tempestiuam ac securam fugam, respondens ille: Nondum, inquit, video, quem fugiam, nec me terret multitudo, cùm sæpius aspiciam vnum accipitrem multas fugare columbas. Itaq; sensim progressus, eum locum castris delegit, quem Matthias oppugnare non fuit ausus, sed deflectens ad loca eorum, quos sibi aducrsari maximè accepit, illa hostiliter deprædatus est. Abiensq; minitabatur breui se in Boiemiam rediturum, vt melius castiget rebelles. At Vladislaus ne interim omitteret reddere Cæsari, quæ Cæsaris sunt, sed ab omni parte, vt firmum stabileque regnum haberet, Viennam ad Fridericum Cæsarem profectus est, vt de manu eius, vexilla regni, prouinciarumq; ad regnum pertinentium, tanquam Elector Imperij sumeret. Quæ res summa cum dignitate, pariq; celeritate confecta fuit, ita vt facilè omnibus appareret, habitam fuisse rationem cognationis, quæ Cæsari cum Vladislao intercedebat, cuius mater è domo Austriaca, Ladislai Regis soror fuerat. Vladislaus domum reuertens, Cuthnas diuertit, ibiq; nouam excudi monetam iussit, omnibus probatam, à pondere & valore. Cæterùm quàm grauissimè factum Cæsaris Matthias Rex tulerit, vastatione & incendijs in Austriam & Stiriam perpetratis apertè declarauit, à maleficijs non prius militem reprimens, quàm extorqueret à Cæsare, vt ei quoq; regalia de regno Boiemiæ, & certam quandam pecuniam se daturum promitteret, sed neutrum postea præstitit. a Interim, præcipua Vladislao in Vratislauienses ira, quòd se iam legitimè regnante, sacramentum

tum fidei Matthiæ renouauerant in sui contumeliam. Sic enim Casimirus quoq; Vladislai parens interpretabatur, authorq́, fuit, vt filius ad illam vlciscendam, vnà cum patre incumberet: vtriq; enim communis hostis Matthias erat. In exercitu Poloniæ Regis, Poloni, Lithuani, Tarthari erant, quorum omnium numerus ad sexaginta millia hominum explebat, statiuaq́; propè Olauiam tenuit, expectans Vladislai aduentum, qui circiter viginti millia Boiemorum, maiore ex parte peditum adducebat. Fortè, aut data opera, pabulatores Poloni propius Vratislauiam, in qua Matthias ipse aderat, pabulatum accesserant, qualem insolentiam Rex non tolerans, iubet populatoribus occurri. At Poloni ne tentato quidem certamine in castra refugiunt, nimis audè Hungaris eos insequentibus, seq́; Tartharis & Lituanis, quos Casimirus cum aulicis quibusdam, & vexillo maiore subsidio miserat, immiscentibus: qui sicut numero, ita vi superiores, in fugam persecutores Hungaros vertunt, instantq́; fugientium tergis, & cædunt, ac paucos ex ijs nobiliores [b] capiunt, ad mille omnino desiderati feruntur. Atq; hactenus fortuna secunda Polonis adfuit. Superueniente mox Vladislao, vtraq; castra ab Olauia sunt Vratislauiam versus promota, non tamen mœnibus coniuncta, quoniam Matthias rex tormentis & machinis longè superabat. Rarus igitur dies intercessit, quo non eruptio ex vrbe in Polonos fieret, quorum castra non fossa, non vallo, nec diligentibus vigilijs munita erant, licenterq́; ab signis & ordinibus per agros prædæ gratia vagabantur, ideoq; nullo negotio passim intercipiebantur, tanta frequentia, vt captiuis Polonorum Vratislauiensia tota ergastula, omnesq́; turres complerent. Ex quo ita aucta est Matthiæ audacia, vt auderet interea dum Polonus Vratislauiam oppugnat, ad maiorem Poloniam infestandam ex Glogouiensi & Opoliensi regionibus submittere militem, qui vsque ad ciuitatem Posnaniensem spolijs & incendijs fœdauit omnia. In vtroque tandem exercitu, Boiemorum & Polonorum, commeatus inopia, fames, dysenteria, postremò lues incessit, vt Rex vterq; non quas volebat, sed quas Matthias offerebat conditiones accipere cogeretur. [c] Inducijs duorum annorum impetratis, Vladislaus Pragam reuersus, impias in caput suum à veneficis insidias reperit, comprehensis duobus, altero Pragensi, altero Cuthnensi ciuibus, Regi Matthiæ addictis, qui venenum ex Venetijs Pragam attulisse conuincebantur: de altero in arce Carlosteyna supplicium sumptum, alter Pragæ in arce mortuus, suppresso in eum indicio, à quo suborna-ti ad hoc facinus erant. In tanto autem odio, inuidiaque & infamia tunc temporis Senatus vtriusque Pragæ apud populum fuit, accusantem, quòd nulla in iudicijs religio, nullæ leges, nulla iustitia seruaretur, sed cupiditas sola, & auaritia in illis regnaret, modò vndecunque appareat corruptor, & iudicum emptor, cùm interea nemo senatorum vel nocentissimus, reus peragetur, & plerique eorum modò egentes, repentè dites facti, cum tanta, inquam, inuidia ante oculos obuersarentur, vt idem populus primùm nouæ Pragæ, hanc sibi licentiam in Senatores suos permiserunt, vt bonam illorum partem de magistratu proturbarent, partim etiam ære mulctarent, atque omnes solum protinus vertere coegerunt. Mox imitata vetus Praga, eundem per omnia cum Senatu suo ludum lusit, nisi quòd præterea duos ex ijs capitali pœnæ destinauit, si non Rex interuentu suorum, illos à damnationis periculo subtraxisset, castigato vtriusque vrbis populo, quòd iudicia sibi temerè sumeret, non ad multitudinem, sed ad Regem pertinentia. Sed apud indomitam turbam perfidi apostatæ seditiosa vox, plus quàm Regis authoritas valebat, quoniam nimia Regi probitas, nimiaque patientia inerat: qua apostatæ abusi, cùm nihil planè haberent quod ei vitio dare possent, in concionibus gentis vocabulum, quasi probrum ei obiectabant, Polonum per

Bellū Vladislai regis Boiemiæ et Casimiri regis Poloniæ aduersus Matthiam in Silesia gestū, anno 1473.

Matthias à Polonis fugatur.

Vladislaus patri se coniunxit 14. Octob.

Poloni carceres Vratislauienses replēt.

Siradiensem regionem cum maiori Polonia vastat Matthias.

Vitæ Ladislai insidiatum.

Cōiuratio plebis aduersus Senatores Pragenses, 21. Nouembris anno 1473.

Rex compescit tumultuantes.

Conuicijs proscindit ut Rex.

contumeliam vocitantes, ablegandumque rursus ad Polonos vociferantes, vt cum illis Romanam colat religionem, quando Boiemum calicem bibere abnuit.

Bacchanalia Vladislaus cũ matronis Pragensibus celebrat.

Proximè instabant dies carnisprivij adipales, non tam dapibus, quàm tripudijs & vsurpatis saltibus celebres, ad hos dies Vladislaus in domũ suam Regiam ciues Pragenses cum ipsorum coniugibus frequentes inuitat, & totum ijsdem triduum epulas in conspectu suo præbet, ad hilaritatem prouocat, simulque choreas & tripudia obit. Nihil minus opinans, quàm vt publica eiusmodi gaudia, in priuatam sui contumeliam à præuaricatoribus trahi deberent: at illi odio in Regem inflammati, maxima voce, Videte, inquiunt,

Reprehenditur ab Hussitis concionatoribus quod illis impunè abijt.

fructus religionis, quam Rex vester adorat, petulantiæ videlicet, luxuriæque & libidinum plenos: ac retinete diutius talem regem, vt super vos pluat ignis, sulphur, & spiritus procellarum. Atq; hæc tam importuna, tamq; insolens censura, magis Pragensibus quàm Regi acerba fuit: quippe illi expellendos statim vrbe huiusmodi nebulones, qui de virtute locuti, turpius ipsi multò viuerent, censuerant: contrà Rex, ne id in præsens fieret intercessit, ac satis

Hasisteynij Epigramma in Pragenses.

monere illos habuit, vt deinceps ori suo adponerent custodiam. Non infacetè tunc [d] Bohuslaus Hasisteynus, genere & doctrina præcellens, lusit Pragenses, postquam in arce sua illos audiuit lupanar publicum incendisse. Hoc non est, inquit, tollere vitia Veneris, sed totam vrbem malo Veneris ardore implere, ex vno igne, scintillis per singulas domos concitatis.

Conuentus Pragæ.

Post hæc Vladislaus conuentum ordinibus, & inter illos filijs quoque Georgij Pragam indixit, ad quem cùm illi non venissent, transtulit illum in aliud tempus, quo Victorinus & Hinco affuêre, debita à regno exigentes, quæ sibi patris nomine deberi iactabant, prolatis tabulis è syngraphis, quibus se pecuniam mu-

Satisfit liberis Georgij de mutuo quod exæquauit aureorum CCCM. Cõiuratio aduersus Regem ob dissidium religionis.

tuam dedisse ostendebant. Et quanquam satis constaret, omnes filios Georgij ex ærario Regio victitasse, pacis tamen & concordiæ causa placuit, vt dissoluendis debitis tributum certum constitueretur. In eodem conuentu ab ijs quos ad perturbandum regnum inopia atque mali mores stimulabant, secretum componendæ nouæ aduersus Regem coniurationis, in domo, quam Collegij vocant, quæsitum, allatis in medium pactis & conuentis concilij Basiliensis, de communione vtriusque speciei, quasi illa per Regem infirmarentur, quia totum se à calice seditioso auerterat, Romanam sectatus religionem. Inter se igitur sub prætextu pactorum tuendorum, noua in Regem consilia consociant, ad vrgendum illum, vt eodem cum illis bibat poculo, aut inde in Poloniam rursus abeat. Atque hæc intra Pragam vbi præuaricatorum, seditiosorumque sacerdotum maximus numerus inerat, imprimis agunt, vehementer concionatores instigantes, perinde quasi malè sani stimulis egerent, vt Regi tantam apud plebem Pragensem conflarent innidiam, quantam ille non facilè restinguere posset. Eoque insani illi impudentiæ processerant, vt ore illoto, Regem appellarent Suem

Maledictis incessunt regem. Declinat vulgi furorem Rex.

Polonum, haris ineundis, quàm aris, in quibus calix propinatur adeundis, aptiorem. Qualem impudentiam, cùm neq; senatus Pragensis, neq; ipse Rex comprimere valuerint, multitudine indomita præualente, quæ probrosis concionibus applaudebat, cessit tempestati Rex ad tempus, seque ex vrbe in secessum arcis Gradecæ contulit, atque inde ad Cuthnenses profectus est, de Charybdi, quod dici solet, in Scyllam. Nam apud Cuthnenses quoq; velut

Sutor Polonus Cuthnæ in Regem debacchatur.

canes, fœdo latratu aduersus maiestatem suam latrantes audiuit, ac præcipuè Sutorem quendam, natione Polonum, quem mox arripi, & in domum in quam diuerterat (altã curiam vocant) pertrahi carcerãdum iussit. Conuolant subitò operæ quæ in officinis metallicis operabãtur & viri amplius quingenti domum Regiam circũsident, vociferantes se ferro in illam & igne grassaturos nisi protinus illis Sutor incolumis restituatur. Quo restituto, sine cuiusquam

iniuria

ininitia ad suum quisque opus reuertitur. Rex item postero statim die Pragam redibat, certior factus, audaciores quosdam de plebe, à Senatu Pragensi exilio punitos esse: censuram autem in sacerdotes contumeliosos sibi reseruari, quando neq; Archiepiscopus, neq; vllus Episcopus in Boiemia censor sacerdotum extaret.

Plebs castigata.

Itaq; adnuentibus nonnullis ciuibus, Rex censutam Archiepiscopi induit, notans sacerdotes ob petulantiam linguæ, notari dignos, eosq; à sacris ædibus remouens, vnum ab æde diui Galli, alterum ab Egidij, tertium ab æde Nicolai minoris Pragæ, omnesq; vinculis in arce Carlosteyna includens, præbitis ad mensuram pane & aqua, ne saturi ferocirent. Attenuatos deinde ex fame, Ioannes Varadiensis Episcopus, natione Morauus, à rege Matthia ad Vladislaum missus, precibus suis in integrum restituit.

Sacerdotes linguaces loco moti.

Nihil enim Vladislao ad deponendam offensionem mollius, nihil eodem ad exhibēdam clementiam & misericordiam promptius.

Benignitas Vladislai.

Miserat autem ad Vladislaum Matthias, satis superque bellis Turcicis implicitus, Ioannem Episcopum, vt eum ad colloquium de pace transigendum inuitaret, eiq; rei certum locum, certumq; tempus constitueret. Placuit vtrinq; mense Iunij in Morauia ad vrbem Olomuciū coiri.

Conuentus Regum Matthiæ & Vladislai vrbe Olomucio, anno 1479

Non decedebat Matthias de more suo ambitioso, sed ita tardè iter faciebat, vt xv. dies Vladislaus, in Nouo, quod vocant, oppido expectare coactus fuerit, antequam Olomucium ille ingrederetur.

Moram ingenti apparatui Hungari tribuunt.

Inde quoq; cum noua ambitione obuiam prodibat, nudo videlicet capite, ac viridi tantùm serto coronato, ne ipse caput suum hospiti detegeret, sed eum potius honorem ab illo sibi haberi ambiret. Qua in re bellè falsus est, siquidem Boiemi & ipsi satis ambitiosi, cognita Matthiæ arte, Regi suo insusurrant, vt tegmen capitis sui, zona sic planè innodet, vt nodos ipse explicare nequeat.

Sic ars deluditur arte.

Quo facto euenit, vt præter omnem opinionem voluntatemq; suam, Hungarus nudus capite, salutaret tectum capite Boiemum, deduceretq; vt hospitem in hospitium, prospectante è fenestra Beatrice Regina, amoremq; tacitum, ex conspectu noui hospitis forma conspicui hauriente.

Beatrix Ferdinādi regis Neapolitani filia notha coniunx Matthiæ.

Porrò Matthias non videri solùm, sed haberi etiam lautus & magnificus vbiq; studuit, ac præsertim in excipiendis illustrioribus hospitibus, singularem pręse tulit liberalitatem, nulli sumptui parcens, siue in conquirendis epularū conuiuiorumq; apparatibus, siue in ædendis quotidie spectaculis, siue in donis mittendis, non ipsi Vladislao modò, verùm etiam comitatui eius pro cuiusque dignitate: denique omnes ad infimum vsque largis alimentis sustentans.

Conditiones siue articuli pacis Olomucensis.

Vt dein ad seria ventum est, sic pax inter Reges conuenit, vt Vladislaus vniuersam sibi retineret Boiemiam, & in Slesia Suidnicensem, atque Iauoriensem Principatus: Matthias verò Morauiam, Slesiam cum reliqua parte Lusatiæ, hac conditione possideret, vt si prior ipse mortem absque liberis obiret, possessa omnia, vt sine vlla controuersia, sine vllaque pecunia ad Vladislaum regnumq; Boiemiæ reciderent. Hærede autem relicto, vt is tantisper dictas prouincias regeret, dum ei ducenta millia aureûm nummûm à rege Boiemię in limitibus Hungariæ adnumerarentur.

Quod si contingeret, vt Boiemi eundem sibi Regem, quem Hungari delegerint (eligi autem ipse maximè cupiebat) rursus sine illius precij interuentu, vt auulsa à corpore regni membra, Boiemiæ coniungerentur. Rebus ad hunc modum transactis, Matthias Budam, Vladislaus verò Pragam redibat. Cæterùm cognito per viam, quid plebs Pragensis in Senatum suum, quid in patres religioni consecratos designauerit, Melnicum deflexit, quo in oppido, primū lachrymas Regis viderunt qui illum comitati sunt, tantus videlicet dolor animum illius incessit ex tam immani Pragensium audacia, qua curiā vtramque nouæ ac veteris Pragæ multorum Senatorum sanguine fœdauerunt, Monasteriaq; instaurata, pulsis monachis, rebusq; omnibus spoliatis profa-

Noua plebis Pragensis contra Senatum & religiosos seditio magna Regis indignatione.

narunt, non ob noxam aliquam, sed quia monachi religionē acceptam mordicus retinebant, & nonnulli Senatorum patrocinio illos suo, Rege ita iubente protegebant. Qua de re anxio, ambiguoq; Rege, quànam via, ad expetendas ab audacibus pœnas procederet, veniunt ad illum placādum Henricus, & Hinco filij Georgij, muneribus ciuium corrupti, Sed cùm tam atrox facinus illorum esset, tamq; euidens læsæ maiestatis crimen contineret, vt nulla prorsus excusatione potuerit excusari, qui placatū venerant Regem deuotissimum religioni, ad exemplum misericordiæ Dei prouocant, dicentis: Nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, idq; tandem obtinent proposita quadam satisfactione, vt scelus illorū dissimulatione potius, quàm vltione sensim obliteraretur. Reuertente Pragam Rege, Pragenses multorum regimine factionibus inter se dissidentium, ac nihil in comune consulentium prægrauari, legitimū Senatum requirebant, sed eum nisi Rex, alius legere non poterat, ne vel factione ciuium, vel mala electione, homines seditiosi, aut administrandis rebus parum apti, publicis negotijs præponerentur. Eunt igitur ad regem quidam eorū, priuato magis quàm communi consilio, rogantq; vt magistratibus orbæ reipublicæ Pragensi nouos sufficiendo senatores succurreret. Indignabundus adhuc ille: Et vbinam, inquit, sunt ij, quos paulò antè vobis dedimus? Respondent: Malum sibi quæsiuerunt, malum inuenerunt. Aequúmne fuit, inquit, vt vos accusatores pariter & iudices ageretis? illorum quos pro libidine vestra insimulastis, vitaq; crudelissimè spoliastis. Atq; auersus ab illis in cubiculū secretius secessit. Rursus itaq; Hinconē Podiebradium sibi aduocant, eoq; aduocato impetrant, vt in vtraq; Praga integer à Rege Senatus restitueretur. Interim vnus & alter veterum Senatorum, qui nuper cædem fuga effugerant, clàm Pragam regressi, in apertum, nisi personati, nō prodibant. Eorum alter Caudula cognomine, quamuis personatus ambularet, cùm nihilominus tamen à quibusdam agnosceretur, dedit se in pedes, rectáque domum regis, tanquam Asylum petijt. Ac primò Rex minis armisq; supplicem, contra persequutores tueri, postquam furens multitudo eresceret, nec iam probra sola in regem, sed saxa etiam & tela iacere, scalasq; afferre cœpit, suadente Gescone Boscouicio, egregio bellatore, vt contentione impari Rex omissa, daret se ad mitigandam verbis benignis turbam. Eamq; prouinciam ipse nomine Regis suscipit, Pragensibus tum familiariter notus, tum eidem cum illis religioni obstrictus, quod illi vinculum magni æstimabant. Nulla tamen re alia furore percitos Gesco mitigare potuit, nisi vt per communem fidem illis promitteret, Caudulam se in ipsorum potestatem redacturum, cùm primùm ex latebris extractus, in illisq; repertus fuerit. Dilabentibus inde turbis non defuit vltimæ fecis homuncio, qui viso Rege, dum ex fenestra abeuntes prospectat, clamare ausus fuerit, occidatur Polonicus iste porcus, calicis osor, intentoq; arcu, propius fenestram accedens, in illam, declinante iam Rege, telum dirigit. In tanto discrimine constitutus Rex, consilium mutandarum ædium capit, ac vix se continet, quin statim hora illa domo infausta emigret. Vesperam expectans ob tenebras ad tacitè elabendum tutiorem, qua adueniente cum paucis clientulis ad ripam fluminis pedibus vadit, conscensisque nauiculis, flumen traijcit, ac se protinus in arcem diui Venceslai transfert, tangens & adiurans aram eius, se nunquam amplius ab arce ad aulam Pragensem delapsurum. Conuersusq; ad ædificandam & muniendam arcem vallo ac fossis, atq; propugnaculis illam circumdedit, & ante omnia palatio eandem prorsus Regio adornauit, vt quantò ornatior appareret, tantò libentius illam Reges Boiemiæ inhabitarent. Nunquam tot insidijs vita cuiusuis Boiemię Regis, quot Vladislai appetita fuit, tam veneno, quàm ferro, semper tamē frustrante insidiatores euētu, vel quia occasio veneni dandi nō aderat,

Demulcetur Rex à filijs Regis Georgij.

Petunt à Rege nouum senatū Pragenses.

Expostulatio Regis cū Pragensibus.

Senatus exoratore Hincone Podiebradio Pragæ institutus.

Caudula senator ne Regis quidem præsidio tutus.

Effrænis vulgi Pragensis licentia.

Rex in periculo vitæ est.

Fugit ex vrbe in arcem superiorem, quam sibi domicilium posteritatiq; constituit.

aderat, vel quia conſpiratio ante tempus detecta fuit, vt validiſſima tunc illa in vrbe Pragenſi conflata, quam Hrabanius ciuis Pragenſis proditionis conſcius patefecit. Venit item tempeſtiuiſsimè in lucem, & altera illa occultiſſima nobilitatis coniuratio per Alexandrum, & quendam alterum ex ordine equeſtri virum, in tormentis prodita, qua Rex ferro ab ipſis occidi debuit. Qui dum ad ſupplicium de proditoribus haberi ſolitum ducerentur, conſpicerentque regem in ambulacro ambulantem, Vide, inquiunt, ò Rex, quàm cautè agas, qui diſcipulos proditionis punis, magiſtros autem honoras. Eruntque ambo Hinconis Bodiebradij clientes. Sed nec Matthias rex ea tempeſtate ſine malo rumore ab hominibus ſuſpiciosis tranſmiſſus eſt, eum inſimulantibus, quaſi pecunia ſua coniurationes in Boiemia aleret, vt vel per illas regno Boiemiæ potiretur, crebro dicere ſolitus, hoc ſibi ad deterrendos quoslibet in orbe hoſtes deeſſe, quòd Boiemos Hungaris adiunctos ſub regno ſuo non haberet,[g] adeò in re militari exercita, & aſſiduis bellis inuicta vtraque tunc gens fuit, Boiema videlicet atque Hungara. Cæterùm Vladiſlaus natura & conſuetudine leniſſimus vſq; eo remotus ab omni mala aduerſus Matthiam ſuſpicione poſt talem etiam rumorem fuit, vt ſe iterum fidei ipſius committeret, veniretque Iglauiam, quam tunc Matthias poſſidebat, ſine vlla publica ſibi fide data, ibique ex animi vt libuit ſententia reliquas controuerſias, de quibus Olomucij decidi non potuit, compoſuit, præſertim de bonis gladio vtrinque interceptis, vt illa ijs ab vtroque rege gratuito reſtituerentur quorum antea fuerunt, ne cum damno ſuo officium & fidem erga reges ſuos coluiſſe viderentur. Plurimi enim nobilium dum fideliter regi ſuo adhærent, omnibus bonis à diuerſa factione exuti fuerant, inter quæ cœnobiorum quoque habita ratio eſt, vt ab vtroque rege illa cœnobitis, quibus erepta erant, redderentur. Senſit tamen paulatim Vladiſlaus magnum incommodum, magnamque regnandi pro maieſtate regia difficultatem ex Morauia, Sleſia, Luſatia abalienata, quippe tanta per illam alienationem de vectigalibus cenſibusque & ex tributis deductio facta fuit, vt ne numerum quidem equitatus ſolitum rex ſuo ſumptu alere poſſet. Quin etiam ijs, quos reliquos circum ſe habebat, ſtipendium imminuere in animum induxit, ne extra ordinem tributo aliquo ordines oneraret. Solatio in malis fuit, quòd tranquillitatem in Boiemia ab hoſte externo obtinuit, Matthia in Cæſarem Fridericum hoſtilia connertente, qui iure quodam ſuo Hungariæ regnum ſibi vindicabat, quod Matthias Ioanni filio extra matrimonium nato relinquere deſtinauerat. Prælium inter Cæſareos Regioſque in Auſtria prope oppidum Cornombergam atrox & cruentum factum, in quo victor Matthias, deducendum ſibi exercitum de Auſtria prius non exiſtimauit, quàm Viennam Auſtriæ caput reciperet. Qua recepta, non diu ſuperuixit, ibidem ex apoplexia mortuus, tardè Morauis quibuſdam proceribus nuncio[h] mortis eius credentibus: quoniam memoria tenebant, aliquoties famam mortis eius antea ſparſam fuiſſe, ac ſemper illum magno alicuius malo reſurrexiſſe. Poſtquam certo apparuit ſepultum, vnus è proceribus illis, à centum, inquit, annis malus theſaurus melius tempeſtiuiuſque in terram conditus non eſt: malè enim ille mulctatus à Matthia fuerat: regium funus Regina Beatrice exequias procurante, Albam celeri pompa transferri placuit. Inde Beatrix Budam reuerſa, authoritate, qua apud Hungaros poſt mariti quoque obitum pollebat, obtinuit, vt interregno durante ipſa potiſſimum regnaret, liberalitateque mox & ſermonis etiam Latini elegantia, tum itē arte mulcendi aures hominum hactenus ſe inſinuauit, vt ſibi à compluribus concederetur poteſtas deligendi maritum, quem ad regnandum ſciret maximè appoſitum. Atque illa non occultè Vladiſlaum Boiemiæ regem, cuius ſpecie in conuentu Olomucenſi capta fuit,

Vita Vladislai multis insidijs exposita.

Perduellibus uita adempta.

Matthias & Podiebradij subornant sicarios.

Conuentus regum Boiemiæ & Hungariæ habitus Iglauiæ.

Definitiones conuentus.

Aerario Vladislai multum deceßit ob prouincias Matthiæ conceßas.

Bellum Matthiæ contra Cæsarem Frider.

Vienna capta anno 1485. Calendis Iunij.

Beatrici datur potestas eligendi regis & mariti.

Alij Hungarorum Albertum Vladislai fratrē, Beatrix ipsum Vladislaum poscit.

maritum ſibi deſtinauit. Sed aderat alia factio, quæ Albertum Polonum regis Vladislai fratrem in regno præferebat, quoniam ferocior & armis promptior eſſe videbatur. Huic ita in ſecretiore conſultatione, quam nonnulli in arce Budenſi habebant, acclamatum eſt, vt nullius alterius nomen audire voluerint. Exarſit ita Beatrix, ſeuocatoque Iohanne Varadienſi Epiſcopo, qui ſua ſponte cauſam Vladislai enixa fouebat, ire eum continuò extra arcem ad circum, quem Sancti Georgij vocant (in quem tunc omnes Hungarorum ordines coiuerant) iubet, pollicerique reginæ nomine militibus donatiuum, & populo congiarium, ſi Vladislaus Hungariæ Rex ab illis pronunciatus fuerit. Ingenti omnes voce exclamant: Viuat Vladislaus Rex Hungariæ. Vterq; dein frater, tum Vladislaus, tum Albertus, ius ſuum armis perſequitur, illum non Boiemi iam ſoli, ſed & Moraui & Sleſitæ iuuabant, vt rurſus cum regno Boiemiæ copularentur, iſtum parens Caſimirus rex Poloniæ copijs inſtruebat, grauiſsimè ferens, quòd maior natu filius vno diademate contentus eſſe nollet:

Auro Beatrix milites corrumpit.

Vladislaus electus 15. Iunij, coronatus 14. Septembris.

Certant fratres de regno Hungariæ.

Pietàs Vladislai in fratrem Iohannem Albertum regni æmulum.

Qui tamen quàm libenter ad arma deſcenderit, hinc liquet, quòd plures conditiones rei fraternæ componendę vltro obtulerit, & cùm neq; patrem neque fratrem mouere poſſet, ipſe in caſtris, quæ aduerſus fratrem parabantur, adeſſe noluit. Magna præterea cura præfectis militiæ, quorũ vnus Petrus Sterenbergius, alter ex equeſtri ordine Venceslaus cognomine Lúpulus erat, iniunxit, vt ſi ventum ad manus eſſet, recordarentur, ab altera parte Albertum fratrem ſtare, quem fratri violare fas non eſſet. Sed parum abfuit, quin violaretur ob nimiam animi audaciam, qua poſt confoſſum ſub ſe vnum equum, altero rurſus in aciem inuectus eſt, ægreque inde elapſus inter fugam ſuorum, quos retinere non potuit, inſequentes Boiemos fruſtratus. Occurſum mox ab eodem Vladislao Iohanni notho Matthiæ filio ad occupandam Budam feſtinanti, quaſi illegitimi filij legitimam in regnis habere deberent ſucceſſionem. Opes addebant animum, quas Matthias ei cum toto patrimonio ſuo reliquerat, magna vi auri & argenti adiecta, vt facilè militem ſcribere, exercitumque conflare potuerit. Suſceptis illius partibus, inter alios Valachos

Dux Iohannes Matthiæ ſpurium ab Vladislao profligatus

quoque, ex qua gente Matthias ortus erat: atque ij acerrimum prælium diu ſuſtinuerunt, tandem cum duce victi, aut cæduntur, aut dilabuntur caſtris deſertis, ſupellectili precioſa opulentis, quæ à milite, cui præda conceſſa erat, vt cupidius pugnaret, variè diſtracta fuit, adeoque vili precio diuendita, vt vnus orbis argenteus vno aureo nummo permutaretur, lanx, peluis, trulla, phiala, etiam inaurata, cariſſimè decem aureis nummis redimebatur. Interim Fridericus Cæſar non ſatis poſt ſtragem nuper acceptam milite inſtructus, legationibus & literis ius ſuum, quod ad regnum Hungariæ habuit, repetebat, & quia Viennæ inprimis recuperandæ auidus erat, de illa ei Vladislaus concedebat.

Vladislaus Viennam Cæſari reſtituit.

Sed ea re minimè contentus Maximilianus, quem parens conſortem imperij fecerat, armat militem, auxiliaque vndique à principibus & amicis contrahit, atque validiſſimo agmine ad inuadendam Albam, quam Hungari Regalem cognominant, ire infeſtus pergit, datque ciuitatem militi in prædam, ſi illam expugnaſſet, excepto tamen templo, in quo reges Hungariæ & coronantur & ſepeliuntur. Illud ne quis attingeret, edicto prohibuit. Expugnata & crudeliter direpta Alba fuit, iamque miles edicti immemor, templo etiã in Hungaria ditiſſimo admouere manus cœperat, cum ecce tibi Maximilianus equo cataphracto inſidens aduolat, aliquot cohortes ſecum trahens, cum quibus magna vi turbam à templo remouet. Hoc item ſuper omnia pietatis continentiæque eius opera prædicandum, quòd templum ingreſſus, donis & monumentis, gemmeis, aureis, argenteis refertiſſimum, quibus reges Hungariæ locupletiſſimi eum locum, in quo auſpicia regni, auſpice Deo, auſpicabantur, exornatum illuſtratumque eſſe voluerunt, nihil ex tantis copijs extulerit,

Maximilianus Albam Regiã diripit intacto templo ſacro, 60. die poſtquã coronatus eſſet Vladislaus.

cùm

cum iure victoriæ omnia auferre posset, nisi vnicam crucem aurcam, illamq; perparuam, quæ maiorum suorum principum Austriæ fuisse dicebatur, cui rei testimonium insigne gentilitium præbebat. Budam exercitum ab Alba deducenti Vladislaus copias suas longè maiores in via obiecit, quibus cùm cedere de campo Maximilianus sine certamine nollet, aduersam in prælio fortunam expertus est, victoriamque de regno Vladislao concessit. [k] Qui statim rursus Alba recepta, regium in illa diadema ritu solenni suscepit. Visusq; est, non solùm de viuis competitoribus, sed de mortuo etiam æmulo triumphasse. Deficiente namque regni vexillo, quod regi inter coronandum offerri solebat, detractum est Matthiæ vexillum supra sepulchrum eius suspensum, illudq; in manus Vladislai velut triumphantis traditum. Egressus templo vix prandium absoluerat, cùm baiuli in ordinem compositi, scyphos, phialas, pateras, & alia vasa præclaro opere grandique pondere insignia, & nonnulla ex ijs aureis nummis plena manibus gestarent, vt illa pro munere dominorum suorum nomine regi offerrent, quibus postquam mensæ & scamna essent ornata, innuit Rex vni & alteri è proceribus Boiemis vt propius accederent, inquiens, Multò culina vnctior in Hungaria quàm in Boiemia apparet: captusq; nidore eius Pragam rarius frequentabat, accusante illum assiduò Beatrice, vt ingratum, vt accepti beneficij immemorem, quòd nihil eorum, quæ ante regnum adeptum spoponderat, præstiterit. Sua erga illum merita in confesso esse, sed & promissa eius de contrahendo matrimonio testes multos habere. Si magni æstimet regnum, non minus æstimare illum debere fidem & sacramentum, quo sibi ad matrimonium ineundum obligatus est, vt interim secreta intra tacitam duorum conscientiam lateant, quorum Deus solus testis esset. Quæ sæpius frustra iterata deplorataq; coegerunt Beatricem, vt Vladislaum Romam in ius vocaret, ibique consuetudine Romana causa de anno in annum diu ampliata, & ad extremum multo auro redempta dicitur, vt Vladislao aliam quamcunque vellet, ducere vxorem liceret. Duxit autem apud Vascones, filiam Herois de Gandala, cui nomen Annæ fuerat. Quies aliquantisper à Turcis post obitum Matthiæ durauerat, donec Basaythes motu terræ commotus, qui tam acer Constantinopoli extitit, vt octingentas domos ruina prosterneret, ac homines plus minus ter mille vel obrueret, vel fulmine excitato adureret, rursus arma in Hungaros resumeret, eam calamitatem, quam acceperit, Mahomethi prophetæ sui furori attribuens, ob id furenti, quòd nimis diu vacationi militiæ aduersus Christianos vacauerit. Ab hoc submissi Turcæ, agros in Bosna ad Hungariam pertinentes vrunt vastantque, & omnia fuga & terrore complent. Eunt dein ad expugnandam arcem Sabatiam, quam nuper Matthias recuperauerat. Qui in præsidio arcis erant, Budam confugiunt, orantes ne se in rebus tam trepidis Hungari deserant, sibi nequaquam tantum virium esse, vt resistere tantæ vi hostium queant. Consultant illi rege coràm, fuitq; omnium consilium, vt maturè obsessis succurratur, ne arx multo labore & sanguine recepta, per ignauiam turpiter amitteretur. Delecti confestim præfecti militiæ, periti hostium bellorumq; cum Turcis, quos equitatus peditatusq; robustissimus sequebatur, prælium meditans, quod futurum cum hostibus præsagiebat, non falso præsagio. Adeò autem fortuna in certamine Hungaris adfuit, vt primum vix illorum impetum Turcæ sustinuerint, ac mox inde præcipites fugæ se mandarunt, non arcis modò oppugnationem deserentes, sed è tota Bosna retrò fugientes. Sabatia arx firmiore quàm prius firmata præsidio, atque in primis commeatu largo instructa fuit, ad tolerandam diutius obsidionem, si opus foret. Inter hæc in Boiemia, vt fieri solet, rege multo tempore absente, factionibus, seditionibus, latrocinijs, corruptis ad spem rapinarum paganis militibus omnes vias

Crucem aufert Maximilianus

Maximilianus cæsus.

Vexillum è sepulchro Matthiæ auulsum Vladislao traditur.

Munera regi ab Hungaris tradita.

Hungaria opulentior Boiemia.

Beatrix ingratitudinis regē insimulat.

Repudiata Beatrice rex Annā Gandalā ducit.

Baiazethes II Turcarum imperator religione tactus bellum molitur Hungariæ.

Turci ad Sabaziam cæsi duce Paulo Kinisio anno 1492.

In Boiemia ob regis absentiā tā sacra quàm profana miscentur insidentibus, res vehementer turbabantur, Pragam quoque solitis motibus inquieti concionatores suis concionibus commouebant, donec eò conatum suum perducerent, vt haberent Episcopum de secta sua. Is erat præuaricator, Augustinus nomine, ex eo numero Episcopotum, qui titulares vocantur, quia titulum sine ditione præferunt, senex, auarus, & delirus, vt qui in hac voce animam exhalauerit: Si non possum salutem assequi vt malus Christianus, saltem seruari queam vt bonus Marranus, quasi bonus Marranus vsquam locorum inueniatur. *Augustini episcopi extrema uox.* Collegia præterea artificum in eadem Praga per factiones diuisa, cædibus Inter se mutuis dimicabant, non tam imperito, quam inualido ad cohibendā audaciam, Ioanne Genczone, quē Rex summum arcis Prag. præfectum reliquerat. Sed & in argentarijs Cuthnensibus res pessimè administrabantur, tantum cupiditate progressis, qui montib. & operis præerant, vt furta illorum ne operæ quidem ipsæ amplius tolerare quiuerint, nimirum offensæ, sibi quoque operæ precium ab illis diminui detrahique. *Metalla Cuthnensium improbitate præfectorū minus abundant.* Signo igitur sublato, ad montem oppido vicinum armati secedunt, armis iniuriam vindicare parati. At furtorum conscij ad proximas ciuitates confugiunt, Czaslauiam atque Coloniam, docentque quanto in discrimine sit thesaurus regni, qui ex montibus Cuthnensihus coaceruatur, quem seditiosi quidam ex plebe promiscua prodere, & ad nihilum redigere pergerent, nisi subueniatur, & quamprimùm audacia illorum comprimatur. Ab vtraque ciuitate ad arma conclamatur, vt Cuthnensibus extemplo suppetias ferant, atque vtrinque prompto studio ad montem, quem pars aduersa occupauerat, occurritur. *Vulgus consurgit aduersus quæstores rapaces.* Obsessi superante aduersariorum multitudine, cui quantumuis innocentes essent, facile succumberent, ad iudicium prouocant, seque in illo furta, quæ fiunt, & à quibus, demonstraturos recipiunt, interim Coloniensibus, & Czaslauiensibus decem ex suo numero honoratiores dant obsides, hac conditione, vt incolumes in futuro iudicio sistantur. Verùm malè sibi conscij Cuthnenses, iudicio anteuertere cupientes, Budam ire præfestinant, obsidesque apud regem falsò rei capitalis accusant, ita miseri illi causa indicta damnati, pœnas indebitas luerunt, extra vnum, qui carnifice prostrato maleque mulctato superstes euasit. *Obsides Cuthnenses regis mandato innocentes uita plectuntur.* Hæc igitur atque alia pleraque regni incommoda præsentiam regis desiderabant, quibus ille tandem euictus constituit Boiemiam inuisere.

[a] *Præterit auctor bellum contra Polonos à Matthia gestum ob euocationem Casimiri II in Hungariam à coniuratis, vbi licet Boiemorum nulla fit mentio, tamen exacerbati sunt animi ad bellum hoc maiori ardore persequendum.*

[b] *Captum dicunt Vilhelmum à Pernstein, & Petrum Hauguizium Silesium.*

[c] *Auro corruptos asserunt fuisse Poloni consiliarios.*

[d] *Extant huius volumina tam soluta oratione quàm metris, ingenium & eruditionem hominis testantia.*

[e] *Hic est Episcopus etiam Olomucensis administrator, Prostannæ ignobilibus parentibus ortus, qui principium familiæ Baronum à Kunouicz in Morauia dedit, cuius virtutes toti orbi notissimas Bonfinius passim tum Dec. 4. lib. 10. sub finem copiosè describit. Hunc cum Iano Pannonio Episcopo Quinqueecclesiense confundit Silesiacorum annalium scriptor.*

[f] *Imò successoribus Matthiæ CCCC M. aureorum fuère pendenda, quicunque essent futuri reges Hungariæ iuxta pacta Vratislauiensia, quæ hic fuère confirmata.*

[g] *Imò ad Vratislauiam conspecto agmine Polonorum & Boiemorum fremebundus dixit, se totius orbis imperio potiturum, si tanti exercitus imperator esset.*

[h] *Matthias rex Hungariæ humanis rebus cessit Viennæ anno 1490. 5 Aprilis: ætatis anno 47. regni 37.*

[i] *Interregni tempore Dux Iohannes ab Hungaris caesus est, cum aspiraret ad regnum.*

[k] *12. Septembris capta Alba à Maximiliano. Recepta verò 19. Iulij anni sequentis, id est, anni 1491. Ergo ante captam Albam coronatus fuit Vladislaus.*

HISTORIAE BOIEMICAE LIBER TRICESIMVS SECVNDVS.

VT magnificus ita fauorabilis Vladislai regis Pragam reditus fuit, magnificentia in celebri comitatu emicuit, ex viris dignitate conspicuis coacto. Tres enim praesules eum affectabantur, Agriensis, Varadinus, Vaciensis, tum procerum insignium & primorum nobilium ingens numerus, cultu omnes ornatuque & clientulorum & equorum splendidissimè instructi. Fauorem Pragenses obsequio declararunt, ex omnibus tribus ciuitatibus obuiam eum signis & vexillis effusi, gratiam Regis venantes, eumque ad arcem vsque cum pompa illa prosequentes. Rex in arce nullum prius, quàm templi Diui Venceslai tectum subijt, gratias Deo agens, tanquam salutis suae prosperitatisque authori. Mox ad referendam gratiam deflexus, multam vestem sacram preciosamque, multa tapetia varijs coloribus picta, vim praeterea magnam auri & argenti templo dedicauit, accitis aurificibus, qui diuorum reliquias, ac praecipuè sanctorum patronorum capita thecis vilioribus inuoluta, caelato argento includerent, desuperque inaurarent. Et vt cultus quoque diuinus in templo adaugeretur, Chorales instituit, qui in conuentu coronaque canentium, hymnos Deo tum die tum nocte psallerent, atque vtroque tempore, dum per otium licuit, libenter illis interfuit, vt religionem sanctis vocibus pasceret, spem erigeret, fiduciam in Deo figeret, simulque oraret pro rerum quiete, quam tantum dilexit, vt quoties vel cubitum iret, vel è lecto surgeret, nulla eius vox alia audiretur, nisi, Da pacem Domine in diebus nostris. Hinc de arce Pragam descendit, & tam in noua quàm in vetere ciuitate Senatum valde imminutum suppleuit, atque vtrobique de regendis ciuibus constituit, vt in suae quisque ciuitatis ius ciues redigerentur. Sumpsit etiam supplicium de Cuthnensibus, qui, quòd in alijs insontibus reprehendebant damnabantque, in eo ipsi manifestò deprehensi sunt. Ad coercendos autem grassatores, edictum promulgatum fuit, vt cuiuis liceret in cuiusuis fundo latroni manifestario liberè manus inijcere, illumque ad supplicium pertrahere. Mox in conuentu ordinum actum de tabulis publicis in arcem transferendis: hactenus enim Pragae in domo regia asseruabantur, cùm iam iudices quoque in arcem fuissent translati. Sed & in iudicibus atq; ipsis iudicijs pleraq; tunc in melius mutata, indies magis ac magis ad ius quàm ad vim inclinantibus omnium animis post tam inquieta & violenta tempora, & postquā Rex addictissimus tranquillitati esset. Cuius turbandae cùm praecipuam materiam dissensio de religione suppeditaret, quòd alij Romanam, alij Pragensem acriter tuerentur, sic in eodem conuentu inter vtrosque controuersiam Rex composuit, vt quae loca veteri vsurpatione cuique eorum ex hac vel illa factione hactenus obtigerunt, ea vt

Rex Pragam reuersus magno applausu excipitur.

Ornat Rex templa & reliquias sanctorum.

Pacis studiosus Rex.

Supplementa senatui data.

Lex contra praedones.

Forum iudiciarium restitutum.

Lis de religione composita.

quisque pro suis teneret, aliena ne appeteret, aut occuparet, néne alteri alteros contumelijs conuitijsque incesserent, sed darent vtrique operam, ne pax communis quouis modo læderetur. Conatus est præterea gymnasium Pragense in antiquam dignationem restituere; conductis ex Italia claris doctrina & eloquentia professoribus, nullo non propositum regium mirificè laudante, extra senem quendam, cui Coranda vocabulum cum paucis magistellis gymnasium occupantibus, qui metuentes ne bolus eis è faucibus eripetetur, clamare apud suos occipiunt: Actum est de religione vestra Pragenses, ni vigilaueritis: conatumq; per hæc tegls irritũ faciunt. Is in Hungariam reuerrens, aliquantulum in Morauia substitit. Olomuciumque ingressus, cognitioni nouæ ac vix auditæ præsedit. Ciuis Vratislauiensis, honesto domi loco natus, copijsque rei familiaris locuples, & existimatione inter primos habitus, negocij cuiusdam sui gratia in Poloniam profectus, diuertit in oppido quodam in domum meritoriam. Ibi Caupo quingentos hospiti aureos clam subducit, accusatusque furti, crimen metu tormentorum fatetur, reddere ablatum paratus, nec aliud quicquam hospes petebat. Cæterùm iudex & decuriones oppidi instare, vt legibus illorum satisfiat, quæ sanciunt, vt accusator furti suis manibus furem in furca suspendat, aut si ad manus carnificẽ suum non habeat, ipse à fure suspendatur, si fur id exequi voluerit, quod ille promptissimè se facturum recepit. His verbis exanimatus metu hospes, ignominiam infamiamq; supplex deprecatur, donatq; gratuitò iudicibus totã illam summam sibi ereptam, modò abire incolumi illi liceat. Negant illi fas esse legũ custodib. contra leges quicquam agere. Quid multa? quando nihil æqui impetrat, facere quàm pati quod necessitas iubebat maluit, continuoque Cracouiam ad Regem Poloniæ perrexit, qui legis huius barbaræ non solùm testem se exhibuit, sed literis præterea suis regijs ab omni infamia illũ purgauit, quas Vladislaus quoque rex suo diplomate confirmauit, addita mulcta, si quis factum illud illi opprobrare auderet. At nemo tursus quisquam extabat, qui facinus illud seriò excusaret, sed metu mulctę omnes mussabant. Hanc demum Vratislauienses rationem, hominis in pristinam dignationem restituendi, inueniunt: creant eum præfectum, quem ipsi Capitaneum vocant, qui nobilitati ad iurisdictionem Vratislauiensem pertinenti tanquam iudex præesse solet, quem honorem si ille assecutus fuisset, cætera omnia salua esse videbantur. Sed nobilitati valde turpe erubescendumque visum, subire iudicium hominis, aut ei in subsellijs assidere, in cuius vita tam manifesta hęreret infamiæ macula: contrà ciues literas regias opponebant, quibus omnis prorsus nota detergebatur. In hac igitur difficultate Rex medium quiddam censuit, vt tum præfecturam vrbis ille gereret, posteaquam à ciuibus rursus in senatum allectus fuerit: remouerant enim illum è senatu. Sed nec post hanc Regis sententiam eum in locum restituerunt, ita nec senator, nec præfectus, sed vt priuatus tandem mortuus. Per idem tempus Stanislaus Thurso Roma Olomucium veniens, regem suum qua decuit reuerentia salutauit, pontificatumq; Olomucensem inijt, aliquandiu pontifice vacuum, eoq; gratior aductus eius omnibus fuit, auxitq; ipse gratiam in tantum ornatus cunctis dotibus pontifice dignis, in quantum ornari capit humana vita pastoris casti, sobrij, pij, atque ea simplicitate simplicis, quam cũ prudentia Dominus miscuit, inquiens: Estote simplices sicut columbæ, & prudentes sicut serpentes. Meritò itaque non solùm apud domesticos fidei, sed etiam apud eos, qui extra domum Dei in speluncis versantur ob vitę innocentiam gratiosus fuit. Rex Budam reuersus, non multò pòst factus est pater ex Regina vxore, quæ filiam ei nomine Annam primo tum partu edidit, non omnibus hac te lætis, qui videlicet regni spem, si absque liberis decessisset Rex, iam dudum deuorauerant, quanquam nec tum

Academiam Pragensẽ amplificaturus impeditur à Coranda.

Disceptationi causæ inauditæ præsidet Rex urbe Olomucensi.

Barbara lex.

Sententia à rege lata.

Stanislai Thursonis Episcopi Olomucensis laudes.

Anna filia regi nata prius Elizabeth dicta anno 1500 23. Iulij.

he tum quidem ſpem illam fouere deſiſtebant, verbis ſe conſolantes, quòd filia, non autem filius, qui legitimus regni hæres habeterur, nata eſſet. Altero deinde partu appropinquante, & nonnullis ex illa factione ſuſpectam reginam habentibus ne puerum ſupponeret, ſi puellam enixa fuiſſet, iuſſit illa partui ex ijs ſuſpicioſiſſimum vnà cum obſtetricibus intereſſe, vt oculatus eſſe teſtis poſſet, mas an fœmella naſcererur, natusq; eſt Ludouicus, matre ex illo nixu fato functa, quoniam non ita vt debuit procurari ab obſtetricibus potuit, arbitro præſente, cui fas non erat puerperijs ſe admiſcere. Quàm verò grauem iacturam Rex immaturo reginæ interitu fecerit, mox ſenſit, redactus ad priorem fortunam, in qua ab alijs, prout illis aut expediret aut liberet, non ipſe alios, vt principem decuit, regebat. Id autem, Regina incolumi, nemini conceſſum eſt, vt plus quàm Rex vlla in parte polleret, ſed ſi quando partes regiæ ſuſcipiendæ erant, præſertim in tuendis vectigalibus cenſibusque, & arcibus regijs conſeruandis, in quas proceres inuadebant, viliſſimo obtruſo precio, ipſa munere regis aduerſus tales fungebatur, breuique inſignem theſaurum coaceruauit, ac prima reginarum abacum regis ex ſolido auro planè regium inſtruxit, aggreſſa dein menſas argenteas adornare, ne quid aliud in cœnaculo regio niſi aurum & argentum purum putumque reſplenderet. Sed in iſta poſt obitum reginæ, ſicut in alia regis bona, impetus, non quidem feſtinus, ſed lentus factus eſt ab harpijs aulicis, qui tempora rapiendi obſeruare, nimiaque regis bonitate ad ſuum quæſtum abuti probè nouerant. Huius adeò reginæ deceſſum cùm diutius lugeret, mœrorisque inſignia veſtes pullas deponere, aut barbam incanam abradere non ſuſtineret, circumſtat eum magna conſolantium frequentia ex Hungaris, Boiemis, Morauis, Budam aggregata, ex quibus pro ſe quiſque conſolatorem agit, alius alio modo, atque in hoc omnes conueniunt, Nihil regem amiſiſſe, ſaluo Ludouico filio, in illo omnia ineſſe, illumque regi pro omnibus eſſe, vt non ſolùm lugere deceat, ſed etiam gaudere oporteat. Quibus auditis Rex, ſolita ſibi in rebus ad ſtomachum non facientibus taciturnitate omnes tranſmittit. Redeunt poſtridie Hungari, quorum nomine Archiepiſcopus Strigonienſis: Ad lætum, inquit, exoptabilemque nuncium lætus decet regem habitus, quem ſi induis, exoptata feres, vt Ludouicum regem Hungariæ tibiq; conſortem vel in hac puerili ætate confeſtim videas. Tam grato, inquit, nuncio libenter in habitu quoque mutando ſubſcribimus, proditq; mox purpuratus lautusque & attonſus ad prandium, cùm ſubitò Hungari mutant voluntatem de Ludouico coronando patre adhuc ſuperſtite, quoniam huius rei exemplum inquirendo ſe nondum inueniſſe aiebant. Sed rurſus à Boiemis & Morauis facturos ſe quæ Hungari negarent, prolixè pollicentibus, in priorem mentem impulſi, vt Ludouicus antea Hungariæ rex quàm Boiemiæ haberetur, coronandum eum in Alba regali ſuſceperunt. Biennio dehinc pòſt, in Boiemia Pragæ coronatus eſt, intra quod temporis ſpacium multa apud Boiemos ſeditioſiſſima turbulentiſſimaque contigerunt, diuiſis per factiones & coniurationes inter ſe ordinibus, alijsque auctoritatem iudicum defendentibus, alijs iuri & ſententijs latis non obtemperantibus, alijs latrocinari quàm iudicari malentibus, vnde plena inſidiarum, plenaque armorum Boiemia erat. Ab omnibus enim ferè arma ſumpta fuerant, contra proceres iudicio rebelles, quos Schlicones cognominant. Illorumq; oppidum munitiſſimum, vocabulo Cubitum, diu oppugnatum, non tamen expugnatum fuit. Capti mox per inſidias Heinrici Guttſteini duo fratres è familia Schuambergenſium ornatiſſima, abductiq; in Bauariam, libertatem aliter niſi grandi ſumma adnumerata recuperare haud potuerunt, nec interim Georgius Kopytlansky, graſſatorum grege ſtipatus, quem aduerſus Pragenſes contraxerat, igne, cædibus, rapinis, inter-

Ludouicus filius Regi natus matre mortua anno 1503.

In re domeſtica amplianda & reditibus percipiendis peritiſſima fuit regina.

Rex mœſtus ob coniugis obitum.

Hungari ſolantur regem promiſſa Ludouici filij coronatione.

Biennis Ludouicus rex Hungariæ coronatur.

In Boiemia ſurſq; deq; omnia fiunt.

Cubitum oppidum Schliconum oppugnatur.

dum membrorum mutilationibus insultare Pragensibus acerrimè destitit, atque ita illos premere, vt pedem è mœnibus vix efferre auderent. Eisdem molesti & sacerdotes erant, more suo inter se rixantes, ciuiumque concordiam distrahentes, dum alij Calixtinorum, alij Piccardorum factionem magna contentione præferunt, fouentque. Continuæ ad regem literæ, frequentes item legationes missæ, orantes, vt aduentum suum in Boiemiam celeraret, vix aliàs vnquam magis necessarium: aut si adhuc negocijs regni Hungariæ impediretur, quò minus ipse statim venire possit, legatos cum plena potestate ad componendos præsentes motus præmitteret, qui simul viam quoque commodam domino suo præpararent, quam sine animi molestia libenter paulò pòst obiret. Delecti ad hoc duo Episcopi, partibus minimè suspecti, quia à studio illarum contentioneque alieni, Stanislaus Olomucensis, & [a] Iohannes Varadiensis, qui quanquam vestem religiosam induit, curas tamen aulicas non planè exuerat, quibus ab ineunte ætate innutritus, ac sub rege Mathia peritissimo magistro edoctus, exercitusque, quoties opus erat, multum arte in illis pollebat. Frequentissimus omnium ordinum conuentus Pragæ tunc adfuit, cùm legati mandata Regis exposituri suggestum conscenderent, quibus breuiter initiò expositis, iubet ante omnia Varadiensis literas cum signis exhiberi eas, quibus nomen quisque suum fidemque in societatem noui fœderis obligauit. Tacentibus primùm vniuersis, mox non paucis tergiuersantibus, & nonnullis extare illas negantibus, instat Varadiensis, vrgetque, & se authoritate regia vsurum minatur, nisi dicto mandatoque regio audientes fuerint: quo audito, vadunt, rollunt, afferunt literas, quibus ille acceptis, explicat pellem longam laramque: sed neque quid in illa scriptum est legit, neque signa circumquaque pendentia considerat, sed cultro sumpto per medium illam discindit, signaque amputat, ac mox ea dispergit, vnde recolligi illa non potuerint. Cùm hæc fierent, aderat nonnemo in illo conuentu qui diceret: Quin detrahimus huic monacho bardocucullum, & imponimus ei trabeam palmatam, quãdo tam insignem de nobis egit triumphum. At Varadiensis ab hoc facto hilari vultu ordines affatur, spem illis dans optimam, omnia ex vsu regni ipsorum vtilitate successura: postquam res huc adducta sit, vt liberè omnibus in medium consulere liceat. atque ita sanè euenit, vt communi intercedente consilio, adhibitaque ab vtroque legato medicina, quæ vitiosas partes sanaret, totum inde regni corpus bellè conualuit. Ab ijsdem legatis, mandato Regis peculiari, hoc quoque de Piccardis actum fuit, vt ne in cœtus publicè aut priuatim coirent, synagogas suas omnes occluderent, à concionibus scriptisque de sua secta plane abstinerent, & intra certum tempus, vt ad alterutram partem Romanam aut Calixtinam discederent. Conuenit inter omnes ordines, vt mandatum istud ad publicas tabulas, cum mulcta transgressoribus imposita referretur, eiusque exequendi potestatem arcis præfectus cum iudicibus haberet. Hinc Regi opportunitas adesse visa est eundi in Boiemiam, quam protinus etiam arripuit, Ludouicum regem paulò amplius triennium agentem, & Annam filiam aliquanto natu maiorem secum adducens. Cumque omnia instructa apparataque inuenisset, quæ ad festa coronationis gaudia apparanda erant, iamq; Marchio Brandeburgensis cum liberis & vxore sua, quæ Vladislai regis soror germana fuerat, cumque alijs principibus & hospitibus Pragam venisset, nulla mora interposita ad regnum Boiemiæ Ludouicum, augure Stanislao pontifice Olomucensi, inaugurandum curauit. Non tenuit Anna puella lacrymas, viso Ludouico corona aurea redimito, interrogataq; à parẽte, cur fleret? quia corona, inquit, regia careo, cũ æquè ac Ludouicus regis sim filia. Vladislaus subridens, post solennia peracta coronam sibi afferri iubet, illamq; capiti puellæ

In Pragenses sæuitum à Kopitlansko.

Regis implora tur præsentia.

Memorabile Varadiensis facinus.

Præter spem pacata omnia.

Lex de Piccardis, ut Romanis uel Calixtinis se coniungant.

Ludouicus xvi rex Boiemiæ coronatur Pragæ.

Iocus de Anna regis filia coronam fratri inuidente.

puellæ imponit, atq; ita læti inde omnes ad conuiuium ineundum procedebant. Digressis hospitibus, atrox facinus à Boiemis in Hungaros, in ea vrbis parte, quam Minorem vocant, perpetratum, rixam nebulone quodam suscitante, ob ereptum sibi prostibulum: diu procacitatis, & petulantiæ certamen stetit, concurrentibus ad clamorem vtrinq; Boiemis & Hungaris, atque vtrisq; stricto ferro se turbæ suorum miscentibus. Validior Boiemorum manus trucidatis circiter xiiij Hungaris, cæteros in fugam auertit, sed nullum tutum fugæ aderat perfugium, in ipsis diuersorijs sauciabantur, & fœdè spoliabantur sine vllo discrimine domini seruiq;. aucta mox rapiendi licentia fuit, aucto prædonum numero, ex veteri nouâque Praga affluentium, adeò vt Stephanus Batori inter primos apud Hungaros dignitate conspicuus ægrè è manibus illorum elapsus fuerit, Medæam imitatus, vt enim illa sparsis per viam liberorum suorum membris, ita Stephanus aureis nummis passim proiectis se insequentes remoratus est, donec in arcem penetraret. Sedata post hac turba, à magistratibus, & saniore parte plebis omnium trium ciuitatum, authores tumultus comprehensi, varijs pœnis subdebantur. Leuissima erat pœna capitis, frequentissima autem pellium detractio, excoriatioq; quã passi sunt ferè omnes, qui nestium Hungaricalium preciosis exuuijs sua corpora induerant. Vocati deinde sunt Principes Germaniæ ad præstandam debitam Regibus Boiemiæ obedientiam, Palatinus Rheni, & Dux Saxoniæ. Nam Marchio Brandeburgus ante discessum Praga suum, illo munere solenniter cum sacramento functus est. Compari ceremonia isti quoque similia sacra regibus in throno considentibus iurati peregerunt. Ac ne, post reditum in Hungariam suum regni status malè staret, curam in primis iurisdicendi, iustitiæq; omnibus ex æquo administrandæ habuit, monitis iudicibus, vt ad legitima iudiciorum tempora Pragam coirent, actuique rerum & cognitionibus sine vlla cuiusuis interpellatione vacarent, eisdem armis quoque ipsum ius & sententias exequendi concessit aduersus eos, qui per audaciam aut potentiam res iudicatas illudere audebant. Ad eosdem transtulit arcium censuumq; Regiorum procurationem, cũ accepisset eum, quem Regijs negocijs præfecerat, magis suum marsupium, quàm Principis fiscum procurare. Ad plurium itaq; conscientiam confugit, deditq; illis potestatem, tam præficiendi, quàm submouendi ab officijs quos idoneos esse non iudicarent, atq; inter præcipua illis iniunxit, vt crebrò cum eis rationes putarent, ne dilati prò nummis repræsentarent ratiocinarium, nummos denique ne in alio loco quàm in arce Pragensi deponerent, nullius nisi Regis mandato dispensandos: quòs quidem ille breui pòst discedens ita dispensauit, vt ne teruntius quidem maneret reliquus, sed tot præterea & tantis debitis regnum inuolueretur, quantis nunquam aliàs, multis videlicet ærusçatoribus pro vno succedentibus, qui in æs varijs artibus inuaderent. Extat verò prouerbium, Multis ictibus deijcitur quercus: cuius naturæ cùm Vladislaus videretur esse affinis, durus interdum in assentiendo ac inflexibilis, & quem vnico ictu non prosterneres, quid mirum, si crebris multorum ictibus tandem procumberet, vt tædium & molestiam vel cum iactura aliquâ redimeret. Vrgentibus reditum Hungaris, indulgendum iam illis quoque tempus adesse ratus, itinere per Morauiam solito progrediebatur, diuertitque Cremsirium ad Stanislaum præsulem, & vsque in tertium diem ibidem substitit non sine cura, quæ animum illius angebat ob pestem in Hungariâ pullulantem, cui liberos committere nolebat. Aderam præsens ego, cùm Regem ita affectum Stanislaus in cubiculo istis verbis alloqueretur: Video maiestatem vestram esse solicitam periculo liberorum, quod illis ex aura in Hungaria ob morbum suspecta imminere videatur: Nihil maiestati vestræ opus est hac cura, maneant ambo

Leui principio ingens rixa inter Boiemos et Hungaros orta.

In authores sat seuerè animaduersum.

Principes feudum ab Vladislao accipiũt.

Armat supremã magistratus auctoritatẽ rex: illis etiam reduuum curã commissa.

Mandata de fisco.

Prodigus Vladislaus.

Guttã cauat lapidem non ui sed sæpe cadendo.

Reuertitur rex in Hungariam.

Rex Cremsirium ex itinere diuertit.

cum suis in Morauia, aut hîc Cremsirij, aut in vicina arce Viscouiensi, cui hortus satis amoenus adiunctus est, libentissimè ego illis de altero loco concedam, vt quoad maiestati vestræ placuerit, in illo commorentur. Ducens ex alto Rex spiritum, gratias, inquit, agimus. Ac multis præterea huius officij tam prompta exhibitio grata fuit. Sed disturbauit totam rem Ioannes Comes Sepusiensis è Trencinio Cremsirium ducentis equitibus comitatus superueniens, regiq; coràm minas proponens, quibus Hungari minarentur, se illum Budam non intromissuros, si absque liberis in Hungariam redeat. Cum liberis itaque reuersus est. Tranquillæ tunc res in Hungaria à Turcis fuerant, rege continenter pro pace orante, & vt multorum opinio habebat, precibus suis, Basaythen à Christianis aduersus Persas auertente. A quibus Turcæ iam tertia insigni clade prostrati, casum suum apud filium Selimum miserabantur, inculantes patrem, quòd omissis in Thracia, Misia, Pannonia felicibus prælijs, infaustissimum apud Persas concitauerit bellum, multisq; eum exhortationibus cōtra eundem patrem accendentes, ad extremum effecerunt, vt filius illi imperium extorqueret, ac deductis ex Persia reliquijs, fines regni Hungariæ infestare cœperit. Erat tunc Romæ Thomas Archiepiscopus Strigoniensis, eoque facilius præsens impetrauit, vt crucis tuendæ contra Turcas, crucis militiam in Hungaria promulgandam Romanus Pontifex concederet, facta promulgatione, vexilloque crucis sublenato, cùm præter spem magnus hominum ad arma conflueret numerus, multoque adhuc maior fama eius apud Turcas increbresceret, adsunt protinus Turcæ à Selymo Budam missi, vltrò fœdus postulantes. Id verò valde ex voto regis pacis cupidissimi cecidit, oblatumque sibi fœdus, nulli nisi Deo optimo acceptum retulit, quale ad vitam vsque suam cum hoste percussit. At multitudo plebis collectitia impium nacta caput, bona deposita, malam crucem (nempe latronis à sinistra pendentis) induit, signoque libertatis asserendæ proposito, bellum seruile in dominos suos commouet, in quo non minore vi ac rabie quàm Turcæ solent omni sæuitiæ genere debacchata est, tam in agros quàm in homines, qui dominationem potestatemque reuerebantur, defendendamque suscipiebant aduersus Georgium Cæclum, sic ducem suum nominabant, dignum scilicet, vt in prouerbio habetur, patella operculum. Is igitur regnandi libidine præceps, in omnem nobilitatem, quæ malesanæ eius audaciæ obsistebat, infestus ferebatur, agresti prorsus implacabilique odio illam persequens: nullum enim dignitati, nullum religioni, nullum misericordiæ precibusque locum relinquebat, sed quoscunque nobilitate insignes comprehendit, eos capite statim adempto, mulctauit, vnum etiam ex Episcopis in palo suffixit. Vnde mox adeò terribilis factus, vt ipsi quoque regi, quis vnquam crederet? metuendus videretur. Qua indignitate Boiemi, Morani, Slesitæ commoti, agmina peditum equitumque celeriter comparant, cum ilisque ad opem principi suo ferendam maturè Budam perueniunt. Horum tandem aduentu latronum audacia fracta, etiam duci pauorem intulit, vt cogeretur vltra Tibiscum fluuium tutiora castris loca quærere. In hac trepidatione Ioannes Trencinensis, qui præfecturam Cisalpinam obtinebat, cum delecto equitum robore improuisus superuenit modicaque cæde turbam agrestem ad fugam impulit, Georgio duce eorum intercepto, cui coronam ex ferro iussit fieri, ignitamq; capiti illius imponi, ac tum demum ceruicem noui regis amputari, cùm ipse tamen regni cupidine inter primos incensus esset, quam spem indies acrius fouebat, senectam Vladislai considerans & pueritiam Ludouici non magnifaciens, sed vni Annæ, quæ soror Ludouici erat, oculum adijciens, si eam sibi pacto matrimonij vincire posset.

Ob pestem in Hungaria liberis rex metuit.

Ioannes comes Trenziniensis urget liberorū adductionem.

Selymus Baiazethem patrē non solum imperio, uerum etiam ueneno ab Hebræo medico propinato è uiuis sustulit.

Strigoniensis Archiepiscopus à Leone Papa x. cruciatam impetrat.

Fœdus ictum cum Turcis

Bellum rusticanum in Hungaria.

Anno 1514.

Immanis crudelitas Georgij Cæcli ducis rusticorum

Strages magna rusticorū edita à Ioanne Vuayuoda Transyluaniense.

Posseau-

Posse autem id se efficere eo facilius sperabat, quòd soror sua cum [b] Sigismundo rege Poloniæ Vladislai fratre nupta erat. Indicata sunt ista regi, simulque datum consilium, vt cum intimis ex vtroque regno contractis de summa rerum tempestiuè deliberaret: qui Budam conuenientes post multas & varias consultationes hanc postremò sententiam Hungari Boiemique approbauerunt, quæ censuit, vt cum Maximiliano Cæsare, cui nepotes & neptes essent, affinitas rege liberisque regijs digna conciliaretur, ita cæteros omnes tanquam impares studium regni ambiendi positutos. Huic sententiæ & Rex præbuit autes, si frater eius Sigismundus eidem subscriberet: nōn enim valde regi Poloniæ eum Cæsare tunc conueniebat. Missi igitur in Poloniam legati, regem doceent quid, Vladislaus de liberis suis constituerit, & an constitutio eiusmodi placeat, aut displiceat rogāt, vt Rex planè respondere dignaretur. Ille vt erat aperto candidoq; pectore: Nihil, inquit, mihi obstare debet offensarum quantumuis grauis acerbitas, quò minus rectè sanctèq; meis consulam: itaque planè vobis respondeo, quòd consilijs fraternis vehementer assentior. Non latuit hæc animi prorsus regia moderatio Maximilianum ad omnia circumspectum & vigilantem, de qua modestia ne regi concederet, sponte illi eam reconciliationem obtulit, qua ille bene contentus fuit. Ambos dein fratres reges Viennam benignissimis atq; humanissimis verbis inuitauit ad perpetuam inter ipsos amicitiam, beneuolentiamq; & pacem confirmandam. Ad hunc verò conuentum interturbandum non deerant, qui tumorem spargerent, Turcas fines Hungariæ incursare. Ibi Ianus Trencinensis capere arma & se milites sequi ad pellendos finibus hostes iubet, sed cùm nulli hostes fœdere adhuc durante, in agris inuenirentur, fingit metu cessisse, hortaturq; vt arcem hostium in vicino sitam, quam Zetnouice vocant, recipiant, gloriam ambiens, & apud Hungaros fauorem, si res è sententia successisset. Sed contrà euenit, vt nōn solum cùm ignominia, sed cum multa etiam suorum strage inde repelleretur, ita Vladislaus citra vllum impedimentum cœptum iter Posonium vsque cum liberis continuauit, fratrem inibi manens, vt vnà cum illō Viennam ingrederetur. Quo iam præsente nouum rursus commentum excogitant pacis disturbatores, exploratum se habere dicentes, insidias à Cæsare esse regibus præparatas, vt Viennam venientes caperentur, quibus verbis Vladislaus deterritus, exequi profectionem non properabat, verùm Sigismundus sine vlla cunctatione se profectum respondit, adijciens malle vitā excedere, quàm fidei Cæsaris se nō committere. Traxit igitur hac cōstantia secum fratrem, & ipsum Cæsarem incredibili fauore sibi deuinxit. Satis adhuc longo itineris ab vrbe interuallo, Cæsar obuiam Regibus progressus cum cohortibus & turmis per partes dispartitis, vt seorsum equites, seorsum starent pedites, omnes pulchris armis resplendentes. Ipse togata purpuratorum caterua stipatus, ad salutandos reges hospites adequitabat, primumq; Vladislaum ob pedum dolorem in lectica desidentem vt patrem salutauit, mox Sigismundum vt fratrem, dein Ludouicum vt filium, & Annam vt filiam, eumq; charitatis ordinem, quem titulis præ se tulit, & tum & postea semper coluit. Cœptum dehinc agi, de conciliandis vtrinque matrimonijs, hanc conditionem Cæsare offerente, vt alteri ex nepotibus suis aut Carolo aut Ferdinando filiā Vladislai Anna desponsaretur, & vicissim Ludouicus vt stipularetur, se neptē Cęsaris Mariam in matrimonium ductum iri, Nec dum enim sponsis ætas habilis coniugio erat, quanquam Anna proximè ad maturitatem accedere videbatur. De hac liberum Cæsari vterque frater facit, vt eam vel sibi copulet, vel vtri nepotum destinauerit in matrimonium tradat. Ad hæc Cæsar, Viuam, inquit, adhuc memoriā Friderici Cæsaris parentis teneo, dicere soliti: Si quis honesta ratione senem vita priuare velit, obtrudat ei puellam iuuenem: id e-

Ambit Iohannes regnum et nuptias Annæ. *Deliberatio procerum de affine regia- doptando.* *Affinitas cum Cæsare contrahenda uidetur consensu Sigismundi.* *Candor Sigismundi.* *Inuitantur reges Poloniæ et Boiemiæ Viennam.* *Ioann. Vueyuoda ceu Dauus turbare conatur nuptias.* *Suspectum Cæsarem regibus facere student maleuoli.* *Ad Prukum Maximilianus excepit reges anno 1515. die 16. Iulij.* *Viennæ coniugia stipulata.* *Liberum Cæsari uel ducere Annam, uel nepotibus è rege Philippo natis concedere.*

Apophthegma Maximiliani Cæsaris.

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Ann[illegible] Germa-n[illegible] sermo-[illegible] Viennæ.

nim senibus præsens esse venenũ. Quo dicto ego monitus, valde seniliter desiperem, si sciens volensq; periculũ mortis adirem: dein vehementer in puellam peccarem, si breui moriturus viduam relinquerem, non statim post Cæsar em maritum alium inuenturam. Proin consilium placet, quod puellis dedit ille qui cecinit, Si qua voles aptè nubere, nube pari: optimè enim iuueni cum iuuene conuenit. Annam tamen Viennæ retinet, vt simul cũ nepte Maria in eodem Gynœceo educaretur, sermonemq; Germanum perdisceret, donec ambo adolescerent, sponsus & sponsa. Atq; ita rebus omnib. ex voto confectis, reges magna cum lætitia in regna sua remigrant. Vladislaus cum Ludouico rectà in Hungariam, Sigismundus per Morauiã & Slesiam in Poloniam Tam verò in transitu quàm in reditu in Morauia à Stanislao præsule hospitio exceptus est cum frequentissimo procerum & ornatissimo comitatu: primũ Cremsirij, dein Viscouiæ, atq; in vtroq; loco quàm hospitaliter, nullius tantũ valeat testimonium, quantum ipsius regis ingenuè tunc fatentis, à Vienna vsq; Cracouiam à nemine quoquam se lautius liberalinsq; tractatum fuisse, quàm ab Episcopo Olomucensi.

Sigismundus rex Poloniæ ab Episcopo Olomucẽsi humaniter exceptus.

Vladislaus Budam rediens, molitiones procerum quorundam sinistras, dilatas potius quàm sublatas reperit, quas ipse tamen omnes mira patientia aut dissimulauit, aut contempsit. In tantonamq; silentio quo consilia sua obtegebat, difficile erat diuinare, quid secum cogitaret, aut quali animo hoc vel illud ageret, sic videlicet taciturnitatẽ amplexus, vt à plerisq; mutum idolum cognominaretur, quod aliud proloqui nesciret v el nol let, nisi bene aut **dobre**. Hunc enim morem habuit, vt Hungaris, quorum linguæ ignarus erat, vocabulo Latino, Bene, Boiemis aũt vernaculo ipsorũ verbo **dobre**, quod idem cũ priore sonat, responderet, cùm vtriq; illi compendio suo studentes sibi quidẽ bene, cæterùm regi malè consulerent.

Vno eodemq; uerbo tam Boiemis quàm Hungaris respondet rex.

Nihil itaq; mirum, si per hæc duo verba regnum vtrunq; miserè afflictũ fuerit, amissis regijs oppidis, arcibus, vectigalibus, & quibuscunq; alijs reditibus, adeò vt in Morauia rex nullum planè reliquum censum haberet, tenuissimum verò in Boiemia. Nam illud omnem fidem excesserit, quòd in Hungaria tam dite, & omni com meatu regio abundante ad eam non semel penuriam peruenerit, vt nihil in penu esculenti, nihil in cella vini reperiret, cogereturq; aliunde sibi prandium emendicare.

Eget Vladislaus.

Videram Budæ, quando ministri aulici cũ aliquot lagenis vacuis ad domum Georgij Episcopi Quinqueecclesiensis currerent, vinum pro regis prandio impetratum, interrogat Episcopus, an vinũ in arce non haberent? Ne vllum quidem, obsonium, respondent. Indignitate rei ille concitus, ad regem properat, accersitoq; mox quæstore, cum illo rege coràm grauissimis ver bis expostulat, quòd præ quæstu suo officium turpissimè deserat, regnumque ad indiguam tum infamiam, tum inuidiam adducat, quasi non haberet vnde regem suum aleret, cùm ipsius quæstoris tam plena sint promptuaria, vt ex hoc in illud cotidie eructent, iussitq; protinus cõplura vini vasa de domo sua in arcẽ transuehi, vt vini interim adesset copia, dum alia obsonantur.

Episcopus Quinqueecclesiensis quæstorem ob rem malè administratam accusat.

Redacta & in Boiemia res ad esuriem, nunquam saturis, qui se annona regis ex montibus censibusq; aurea & argentea saturabant, tantamq; authoritatem sibi assumebant, vt pro libidine sua honores, magistratus, officia, inscio plerunq; & ignaro rege, quibuscunq; placuit, distribuerent, vt eò procliuius ærarium cum multis manibus exhaurirent.

In Boiemia eadem rerũ series

Negari non potest, quin Rex senecta & valetudine, qua ex podagra sæpius, nonnunquam etiam ex apoplexia tentabatur, lentus, tardusque & rerum suarum incuriosus haberetur, non autem sponte voluntateque, sed summa importunitate eorum, qui iniustè petere non desinebant, quòd iustè eis negabatur. Factus est sine modo profusus, vt vel per hæc modum se molestantibus imponeret. Sera dein pœnitentia ductus, in vltimo tandem vitæ actu omnes eiusmodi iniquas largitiones extortas in oppidis

Negligentia regis excusatur.

& arci-

& arcibus Regijs hæreditates,tum in monasterijs, noui generis tutelas,quas sibi lupi in oues impetrabant, voce scriptoque reuocauit, sed post mortem parum valido. Cætera in illo iure optimo laudaueris,pietatem summam,clementiam singularem, amorem in sibi subiectos,ciuilitatemq; insignem,mirificam ab alieno abstinentiam, & pacis studium incomparabile. Mortuus est Budæ,& Albæ conditus, cùm regnasset in Boiemia XLV, & apud Hungaros XXIIII annis.

Sera in fundo Regis parsimonia.

Anno 1516. die 13 Martij, ætatis 61.

a *Huius superius facta mentio Varadiensis qui Pantheo Olomucij extructo Diui Francisci regulam Bernardinorum acceperat eandem professus religionem pluribus in Silesia cœnobijs extructis Vratislauia cœnobio se dicauit.*

b *Sigismundus postea rex Poloniæ ducit sororem Iohannis Sepusij.*

HISTORIÆ BOIEMICAE LIBER TRIGESIMVS TERTIVS.

Aternum regnorum decus Ludouicus excepit, impar adhuc per ætatem tanto oneri sustinendo, quod per se satis graue,insuper factionibus Hungaricis prægrauabatur:non nulli enim gubernacula regni statim ad Ludouicum deferenda censebant, alij gubernatorem requirebant, cuius authoritate & consilio tantisper regnum administraretur, dum Ludouicus paulò ad ætatem maturiorem adolesceret, atque in hanc partem Iani Trencinensis familiarium vehemens studium apparebat. Sed missi per tempus à Cæsare,& à Rege Sigismundo in Hungariam legati, dignitate ac nobilitate conspicui, facilè in hanc sententiam Hungaros adduxerunt, vt regimen penes Ludouicum esse finerent,vsque ad publicum Hungarorum concilium, in eo quod omnium consensu fuerit definitum,id meritò vt præpolleat. Discedentibus legatis,vocat concilium Ludouicus,cui Boiemos prætereà,Morauosq; & Slesitas, consultandi gratia interesse iubet, congregatur in loco solito ad oppidum Pesthum,maxima Hungarici populi multitudo,non sine armis, vt mos est illi genti. Aderat quoque Ioannes Trencinensis cum sexcentis equitibus. Cæteri Proceres & Pontifices cum Rege in arce Budensi erant, ibique periculi rationem habentes, Regi persuadent, ne se turbæ tumultuosæ credat, sed euocet potius Budam omnes, quibus in publicis consilijs versari liceret. Nolunt illi consuetum consilij locum mutare, sed conscensis mox nauibus, numerus maior quàm trium millium, Danubium traijcit, totumque hoc spacium quod ante arcem patet, strictis gladijs complent, Proceribus minitantes, ni vltrò Pesthum veniant, se illos vi eò pertracturos. Talique furore inflammati, in portam arcis faciunt impetum, cui custos præpositus erat Paulus Tomori miles strenuus cum validissimo præsidio. Is reserata audacter porta, oppositisque bombardis, complures de ponte in fossam proturbat, cæteros metu tormentorum longius summouet, donec à Rege missi, qui furorem illum compescerent, nomine Regio spondentes,si postridie manè in eundem locum inermes redeant, ipsum quoque Regem cum suis absque armis ad illos progressurum, idq; factum fuit, constitutumque Regi tribunal,in quod cum consiliarijs conscenderet. Proximus Regi Thomas Archiepiscopus

Vndecim annorum rex Ludouicus regendi imperitus.

Gubernator quæritur.

Ianus Trencinius Vayuoda ambit gubernandi munus.

Res in conuentum ordinum reiecta.

Conuentus Hungarorum ad Pesthum.

Rex se Hungaris non committit.

Paulus Tomoreus ab arce Budensi Hungaros repellit.

Consultatio de gubernatore.

Rex et Archiepiscopus recusant gubernatorem.

Strigonienſis aſſedit: cum Rex vti puer rogat, quid hoc nominis eſſet, aut quę illius authoritas, quem gubernatorem vocant? tanta, inquit ille, vt in ipſum Regem & regnum habeat imperium, qualis ergo, ait Rex, ego futurus? picto, inquit, ſimilis, qui nullam exercet iuriſdictionem. At ego, ait, ferre talem non poſſum: dabitur, inquit, opera, vt ne nos etiam illum feramus. Vacabat tunc morte Perenij ſummus apud Hungaros magiſtratus, quē regni Palatinum appellant, qui vt cæteris omnibus magiſtratibus honore antecellit, ita imperio tamen Regis ſicut alij ſubiectus eſt. Huic eùm & Rex intendere, & omnes Proceres eundē cupere viderentur exploſo gubernatore, Stephanus Batori, Palatinus regni declaratus fuit, atq; ita maieſtas Regia apud Ludouicum incolumis manſit. Qui ſi nactus fuiſſet educatorē, qualem oportuit Regem habere, qui non ſolùm corporis vitæque curam ſuſcepiſſet, ſed multò magis optimam viuendi rationem menti eius indidiſſet, tam bona indoles, quæ in puero emicuit, ſopita nunquam fuiſſet. Nunc altor, morumque formator ei patris voluntate Georgius Marchio Brandeburgenſis obtigit, bonus ille quidem princeps, ſed cui conuiuia, theatraque & arena, in qua haſtis concurritur, ludique & choreæ magis cordi erant, quàm ſeria ſtudia, quæ mox deliciæ Ludouicum ſic proſecutæ ſunt, vt conſultationes de regno grauiores vitaret cane peius & angue. Aduenerant in Boiemiam quoque à Ludouico miſſi legati, qui liberam regni Boiemiæ adminiſtrationem ei, tanquam Regi coronato concedi peterent, ſimulque cohortarentur omnes ordines, vt poſitis inteſtinis ſeditionibus, mutuam inter ſe pacem & concordiam fouerent, latrocinijs obuiam irent, iudicia celebrarent, quanquam ætas adhuc non ſatis regni capax eſſe videretur, ne tamen Hungaris cedentibus, ipſi contrà contenderēt Ludouico regimen liberum hac lege promittunt, vt cùm primùm in Boiemiam veniret, iura libertateſque ordinum omnium ſuo ore per ſacramentum Regibus Boiemiæ ſolenne confirmaret: præterea operam ſe daturos pollicentur, ne quid interim inteſtini motus oriatur, & ſi quid exortum ſit, vt intercipiatur. Nolebant videlicet expectare Boiemi, dum externi illos peregrinis legibus in concordiam fortaſſe non valde omnibus gratam reducerent, ſed ad præſtitutam diui Venceſlai diem, Pragam coeuntes, incredibili facilitate difficilimas controuerſias amicè inter ſe ac domeſticè compoſuerunt: cæterùm de Regijs debitis, ſine authoritate Regis tranſigi non potuit. Denuò itaq; legati in Boiemiā remiſſi, qui hanc cauſam Regis mandato tranſigendam ſuſciperent, in qua tamen aliud proficere nequiuerunt, niſi vt dilata in certum tempus ſortis ſolutione, fœnus interim à debitore ſine vlla intercapedine creditori repræſentaretur. Seorſum hinc ciues rebus ſuis conſulere, atque in primis ipſi Pragenſes id agere cœperunt, vt ex duabus ciuitatibus vnam facerent, ſerius licet ſecum reputantes, quod adunata quàm diuiſa virtus & fortior & tutior eſſet. Vnum igitur ius, vnumque magiſtratum in vtraque ciuitate conſtituunt, foſſas complanant, portas reſerant, pœnamque exilij perpetui contra eum ſanciunt, quiſquis conſtituta turbare auſus fuerit. Aliæ dein ciuitates, diu multumque à latronibus & graſſatoribus vexatæ, cùm vagos per vias perſequi difficilè eſſe viderent, coniunctis in vnum viribus, latibula illorum & receptacula aggrediuntur, partimque illorum comburunt, partim demoliuntur, nec loca ignobilia erant, ſed quæ à nobilitate poſſidebantur, vocabulis vernaculis, Tochouice, Maciec, Caleniec, Neſtanice, Ianouice nuncupata. Querelæ nobilium minæque, poſtquam vis ad vleiſcendum deerat, paulatim cum cæteris regni erroribus euanuēre, ac ciues interim maiore quàm prius cum ſecuritate degebant. Ea tempeſtate [a] Selimo Turcæ, qui interfecto Soldano Syriæ potitus erat, Solimannus filius ſucceſſit, bella à Parthis auſpicans, vt illorum etiam imperium ſibi adiungeret, ſed nimis

Stephanus Batoreus regni Palatinus creatus.

Egregia in Ludouico indoles mala educatione extincta.

Georgius Marchio pædagogus Ludouici.

Ludouicus regnū Boiemicum petit.

Annuunt Boiemi.

Ante aduentū Regis Boiemi rebus in tranquillo conſtituendis vacant.

Duæ ciuitates Pragenſes in vnā coaleſcūt.

Graſſatorum receptus & arces ſolo æquantur.

mis aduerſo & cruento prœlio ab illis acceptus eſt, ſiquidem amiſſis plus centum millibus ſuorum, cum octoginta ſolùm equitibus Conſtantinopolim redijt, tanto ex hac clade Turcarum odio ſibi conflato, vt deijciendum protinus imperio tanquam infauſtum, maleq; ominatum cenſerent. At ille ad preces & promiſſa verſus, quòd totam Miſiam, Bulgariam, Boſnam, cum ipſo Bellegrado redacturus breui in poteſtatem Turcarum eſſet, gratiam tandem recuperauit. Audita hæc Turcæ promiſſa Budæ erant, ſed pauci illis animum intenderunt, reliqui cum lætitia ſtragem hoſtium præſentem accepêre, nihil de futuro ſolliciti, quaſi cum vno prælio tota vis Turcæ interijſſet. Per incuriam igitur, perque epulas & conuiuia, vitam amœnam Hungari tranſigebant, Regemq; iuuenem, qua quiſque arte nouerat circumueniebant. Quis vnquam carius emptam vulturem auem audiuit, quàm fuit à Ludouico redempta? Seceſſerat Agriam, quam morte Epiſcopi vacuam, ipſe per præfectum ſuum aliquandiu tenuit, eratq; præfectus Regi familiariſſimè cognitus. Is vulturē cicurem, & ad aucupium edoctā habuit, ipſum præterea aucupem vario præſtigiarum genere, quo Rex maximè delectabatur, inſignem petit vtrumque ſibi dari Rex. Ad hæc Præfectus, hac, inquit, conditione dono, vt liber ſim à ratione villicationis reddenda. Annuit Rex, nutumq; literis & annulo ſuo roborat, vt à quadraginta millibus aureûm nummûm, quæ penes Præfectum reliqua erant, liber eſſet. Vide quàm longè viliori argento Auguſtus coruum præſtinauerit, qui tamen humana voce Cæſarem eum ſalutauerat, qua meruit, vt precio aliquo dignus exiſtimaretur. Ab eiuſmodi igitur leuioribus ſtudijs, vt Ludouicus abſtraheretur, de vxore ei maturius adducēda deliberatum. Nihil autem horū neſciebat Turca exploratoribus illum de omnibus quæ in Hungaria fierent certiorem facientibus, ideoq; prouidentiſſimè copias paulatim colligit, vt illas ad manus ſemper habeat, interimq; ab omnibus excurſionibus abſtinet, expectans nuptiarum tempus, vt improuiſos & feſtis diebus occupatos Hungaros adoriatur, Bellegrado potiſſimum imminens, quòd id quoq; compertum haberet, arci præpoſitum eſſe non virum aliquem maturum, militiæq; gnarum, ſed prorſus adoleſcentem, Turcam Valentinū cognominabant, quem Hungari, quaſi hæreditaria eſſet præfectura, in patris locum ſubſtituerant, obliti Bellegradū Regni Hungariæ clauem eſſe, quæ portam in regnum patefaceret hoſti, quiſquis illius clauis poti retur. Proin ante alias omnes arces, firmiore præſidio diligentioreq;, & maturiore cuſtodia indigebat. Sed tantum abſuit vt à quoquam cura aliqua adhibita fuerit, vt ipſe etiam præfectus per cauſam petendi ſtipendij Budam pergeret, relicta arce ſine capite, manſitq; Budæ vſq; ad nuptias, Quæſtore tam diu illum fruſtrante, & ad extremum nihil adnumerante. Conſtat pleriſque (nec enim adhuc omnes mortui ſunt) centum tantummodo aureis pro ſtipendio adnumeratis Bellegradum retineri potuiſſe, ne in poteſtatem Turcæ veniret: ſed cùm Præfectus abſque nummis regredi ad ſuos non audet, & illi ſine duce inter ſe diuerſi ac diſcordes agunt, & mox circumfuſo pauore, quem eis Turca modico exercitu incuſſit, ita torpent, vt ad defenſionem nec animus nec vires ſupereſſent, priuſquam illis ſuccurri potuit, deditionem fecerunt. Ad hunc modum Bellegradum aliorum quoq; regnorum præter Hungariam munitiſſimum propugnaculum, ad confluentem Saui, Danubijq; inclytorum fluminum ſitum, turpiſſimè eſt amiſſum. Turca in præſens hac victoria contentus, relicto Bellegradi validiſſimo præſidio, Adrianopolim retro iter conuertit, vt è propinquo ſuis adeſſet, ſi ad recuperandam arcem Hungari exarſiſſent. At illi metu exoluti, quem de progreſſu Turcæ in vlteriorem interioremque Hungariam conceperant, ſatis habebant fortunam amiſſæ arcis miſerari, & inter ſe potius hoſtilia, quàm aduerſus Turcas exercere.

Solimannus cum Parthis aduerſo prælio concurrit.

Expeditione in Hungariam damna ſarcire vult.

Luditur in caſtris, ocia miles agit.

Vultur à rege Ludouico magno emptus.

Regis nuptiæ accelerantur Budæ.

Eodem ferè tempore Linzij Ferdinandi nuptiæ celebratæ.

Valētinus Tœrök præfectus arcis Belgradenſis.

Belgradum obex Turcis in Hungariam irrumpentibus.

Stipendiorum inopia Belgradi cauſatur deditio.

Belgradum à Turcis occupatū, anno 1521. 21. Auguſti.

Hungaris recuperandi Belgradi deficit animus.

adeò à virtute & militia maiorum degenerare cœptabant, iuxta Romanorum dictum, defunctis patribus, successit praua, aut verius ignaua iuuentus.

Dissolutè viuunt Hungari neq; Rex sui iuris.

Nam in Rege nihil erat, quòd eum de militia accusasses, qui per ætatem nullis consilijs bellicis interfuerat, nullaq; adhuc arma, nisi ludicra tractauerat, vt veris præluderet: ad quæ si vel tum vocatus fuisset, illa seriò contra hostes sumere non detrectasset.

Stimulum addit Regi vxor.

Nam suo ipsi arbitrio agere nihil ferè licebat, tandem imperium sibi in principem suum subditi arripuerunt. Post nuptias tamen frenum mordere, suoq; interdum arbitrio currere audebat, calcar ei vxore Regina subdente, hortanteque vt Regem aliquando non semper ministrum ageret.

Martini Lutheri dogma cœpit.

Ea tempestate Lutherus apostata malo bonorum morum publico exortus est, Monachus audax, vafer, subdolus, varius, vt qui pugnantibus & contrarijs, tum studijs, tum consilijs semper vteretur: in hoc solùm intentus, vt ad suam apostasiam traduceret quàmplurimos, idq; fieri vix aliter posse cùm videret, nisi religione euersa, quæ præuaricatores, periurosq; & transfugas abominaretur, nouam instituit religionem, quæ & vota & periuria, continentiamq; & castimoniam, tum preces & ieiunia, aliaq; pia opera confidentissimè contemneret. Cumq; à bono ad malum facilis sit lapsus, breui temporis spacio totum illum terræ angulum, in quo morabatur, fidefragis, periuris, adulteris, incestuosis, sacrilegis compleuit.

Mentitum.

Talium colloquia praua, ne bonos mores apud Hungaros corrumperent, submonitus Rex, edicto vetuit, ne quis externus in Hungaria quidquam in religione nouaret.

Edictū in Hungaria contra Lutheranos propositum.

Nec diu post à Boiemis multis precibus rogatus, vt profectionem in regnum Boiemiæ aliquoties dilatam, cum ipsa regina, nondum regio diademate in Boiemia coronata susciperet, Pragam tandem vterq; venit, amboque lætis excepti omnibus.

Rex cum Regina Pragam concedit.

Nihil àurem Rex apud Boiemos pro authoritate Regia prius agere potuit, quàm concepris verbis inter sacra iurans, libertates illorum confirmasset.

Iurat rex Boiemis.

Præibat iuramentum, Zdenco Leo, arcis Pragensis Præfectus, vicissimq; cum omnibus ordinibus obsequium Regi debitū stipulata manu exhibuit.

Disceptatio inter proceres & nobiles de regni insignijs circumferendis.

Sequi postridie coronatio Reginæ debuit: huic moram in octauam vsque diem, Procerum & Equitum de insignibus Regijs gestandis, nempe corona, sceptro, malo, ense, dissensio obtulit, vtrisque ad se decus illud trahentibus, tanta Procerum pertinacia, vt ne vel vnum ensem gestandum equitibus permittere voluerint, cùm nullus contentionis finis appareret.

Regina Maria Pragæ coronata.

Rex de consilio suorum coronam capiti suo imponit, dextraque sceptrum, ac leua manu aureum malum gestat, ensem verò Marchioni præferendum tradit. Mox Stanislaus Olomucensis Præsul celebritatem coronationis ritè peragit.

Eludit eorum conatus rex.

His rebus confectis Rex, ad ordinandum regni statum, cum consiliarijs ac tribus potissimum, in consilium ingreditur, cum Andrea Siculo, Barone cognomine, Cæsaris legato, & cum Alberto Marchione Brandeburgensi, à Rege Poloniæ Pragam misso, cumque Ladislao Episcopo Vaciensi, sine quo raro quicquam ardui deliberabat.

E consilio prudentissimorum virorum omnes Boiemiæ magistratus rex mutat.

Is consuetudinis Boiemorum magis cæteris gnarus, docet in manu Regis, qui tunc primum regnum auspicaretur, omnia sita esse iudicia, tabulasque publicas, & quosuis summos magistratus, ideoque occasionem egregiam adesse, quos oportet ex dignitate & vtilitate regni, tam iudices quàm magistratus deligendi, creandique, cùm antea per gratiam aut factiones priuato cuiusque compendio crearentur. Nullam autem esse rem, quæ vehementius statum regni incolumem contineat, quàm rectus iustusque magistratus. Deliberatum inde fuit, num omnes an aliquos mutare expediret? placuit omnes mutandos, ne cum pudore & verecundia pauci reijcerentur. Ac quò cum minore inuidia summa arcis Pragensis præfectura ad alium transferretur, nullus ad illam Procerum, sed Carolus dux Minsterbergensis, natione Boiemus, delectus est, nouo Capitanei nomine. Cæteri

voca-

vocabula antiqua vſurpataq; retinuerunt, vt ipſe etiã Cancellarius, ad quem magiſtratum Adamus à noua domo allectus fuit. Aſcripti in album iudicum ex vtroque ordine viri fama integra, conſcientia bona, authoritate magna. Sed & minora per arces Regias officia idoneis hominibus diſtribuebantur, nouuſque magiſter monetæ argentarijs Cuthnenſibus præpoſitus, qui pecuniam Regi ſuppeditaret. Sed apud Regem ſic interim in ipſa aula cuncta erant diſſoluta, vt nullus ordo, nullus diſpenſandi modus ineſſet, ſed profuſio intempetantiſſima, nullo protſus modeſto diſpenſatore exiſtente, ſed omnibus ad ſe omnia rapientibus, dieſque & noctes in aula cum grege ſuorum commeſſantibus, aut perpotantibus, quando nulli cella, nulli coquina clauſa eſſet. Inuentum & ab aulicis nouum tunc rapiendi genus. Vt enim quemque à prima nobilitate, ornatum torque vel cathena, vel aurea veſte conſpexerant, Regem continuò adibant, impudenter petentes, vt Rex alios decore illorum ſpoliaret, & aulicos ſuos adornaret. Nemo ſanè erat, quem iuuenis Rex de re ſatis precioſa appellaret, quin ſtatim ei donaret, rurſus è veſtigio ille donum ad aulicum transferebat. Vocat deinde ad ſe Henricum Tunkel exuuijs murium Ponticorum, quales pelles apud nos in magno precio habentur, indutum, danque ſibi veſtem illam petit. Has ego, inquit, ille pelles, honoris mei cauſa, vt in conſpectu maieſtatis tuæ ex dignitate mea apparerem, haud paruo ære permutaui, & ex illis ita concinnari mihi veſtem iuſſi, vt corpori meo apta eſſet, illudque accedente iàm ſenecta calefaceret. Iſti autem qui illam venantur iuuenes ſunt, poſſuntque adhuc ſanguinis & pellis ſuæ calore eſſe contenti, at ſi pellibus indiguerint, bene pulchrè & honeſtè pro ætate illorum vulpinis contegentur. Quo reſponſo audaciam cæteris negandi indidit, & pudorem aulicis petendi alienа incuſſit. Rex præpoſito, vt diximus Boiemiæ, Carolo duce, rurſus in Hungariam temonem vertit, tranſienſque per Morauiam Olomucij ſubſtitit, dum Iglauienſes ad ſe accerſitos ſæuetiſſimis verbis caſtigat, quòd leuitate ingenij, nouarumque rerum ſtudio veterem religionem deponere inciperent, à Sperato quodam planè deſperato faſcinati, vt non crederent veritati, ſed attenderent pſeudoprophetarum mendacio, à quo niſi reſipiſcerent, pœnam perfidiæ debitam, Regem à ciuitate exactutum eſſe: captuſque interim Speratus & in vincula coniectus. Inde Rex cum Regina Cremſirium flexit, ſuaq; ibi manu literas ad ducem Opolienſem ſcripſit, vt fidem orationi haberet, quam Staniſlaus Epiſcopus ad eum miſſus oraturus eſſet, de Teſtamento videlicet agebatur, ne Dux orbus & ſenex, ac bene locuples, alium quàm Regem bonorum ſuorum hæredem relinqueret. Audita per idem tempus Rhodi, clariſſimæ inſulæ oppugnatio, quam Solimannus Turca ingentibus viribus oppugnabat, adeò obſurdeſcentibus cæteris Chriſtianis ad preces & clamores militum Rhodiorum, vt ne per ſex quidem menſes, per quos difficillimam atq; grauiſſimam obſidionem ſtrenuiſſimè ſuſtinuerunt, exaudire voces clamantium, auxiliumq; implorantium vllus Chriſtianorum voluerit, donec ope humana diuinaque deſtituti milites Rhodij concedere de inſula Turcis coacti ſunt, quanto Chriſtianorum malo, ſatis in hunc diem ſentimus. Non defuerant qui ſtatim tunc dicerent: Prænunciat hic Rhodiorum fumus incendium Hungarorum, niſi maturè cauerint. At Hungari velut ſenſibus omnibus capti, animoque torpentes, ocio præſenti perfrui, quàm metu futurorum torqueri maluerunt, ſi tamen ocium appellari debet, in quo omnis dies, omnis hora, negocium turbidum, ex inſidijs rapiniſque, & latrocinijs mutuis concitatum afferebat. Credat aliquis Budam, in qua Rex præſidebat, & magnus ſemper Pontificum, & Procerum numerus aderat, furta, cædes, ſpolia, quæ intra illam fierent, ſpectare coactã fuiſſe. Non ſpectauit modò, ſed inuita etiam fortunam

Carolus dux Manſterbergenſis capitaneus Boiemiæ.

ἀταξία in Regis aula.

Nouum aulicorum aucupij genus.

Petacitas aulicorũ perſtringitur à Tunkelio.

Iglauienſes à rege reprehenſi ob mutatam religionem.

Speratus concionator captus.

Ludouicus petit ſe ſcribi hæredem à duce Opolienſe.

Rhodus inſula in poteſtatem Solimanni venit, anno 1522. menſe Iunio obſeſſa, 25 verò Decembris ſe dedit.

Veterno oppreſsi Hũgari.

Budæ omnium ſcelerum et flagitiorum ſentina.

Spreta Regis authoritas.

ἰλιὰς κακῶν.

Emerici Iudæo Christiani domus direpta. suam perinde ac si capta esset, tolerauit: nam in tumultu Regi nihil authoritatis affuit, & qui munia Regia obibant, ipsi magis à suis quoque sibi timebant, quàm timebantur. Inter alias domos Emerici cuiusdam, nuper Iudæi, tum Christiani, saltem nomine, domus direpta fuit, quàm diuitiarum plena, vel vnus eius angulus indicium facere potest, in quo sexaginta millia aureûm nummûm reperta sunt. Meliore fortuna vsi cæteri Iudæi, qui Christianismum non simulabant. comparato enim sibi firmo validoque præsidio vim vi audacter repellebant. Sed nihil indignius, quàm quòd Adamum à Noua domo, regni Boiemiæ Cancellarium, cùm domuitionem pararet, ac per vrbem sine cuiusquam iniuria curru veheretur, ad portam aggressi, omnibus rebus despoliauerunt, verùm maximam omnium inuidiam Hungari à Germanis hinc sibi contraxerunt, quòd omne æs Cyprium, labore & sumptu Fuggarorum conflatum, ex omnibus regni locis, ad quæ depositum ab illis fuit per improbam cupiditatem violenter abstulerunt, & inter se pro libidine sua partiti sunt. Damnum non vana ad augendum oratione, sed re & veritate à fidelibus ratiocinatoribus, amplius quater centum millibus aureorum æstimatum fuerat, missique à Cæsare & fratre eius Ferdinando oratores, qui hanc tam insignē iniuriam cum Ludouico Rege expostularent, ad quem tamen nihil eius prædæ peruenerat. Imò ipse potius præda omnibus erat ad paternam redactus penuriam, vt neque in arca, neque in penu aliquid ei superesset, ideoque sæpius alienam messem coactus est metere. [b] In hoc tria peculiaria sunt adnotata, cuncta nimis præcocia, quòd citò adoleuerit, ante tempus barbam emiserit, & vix annum decimum octauum ingressus, canos ostenderit. Quale ingeniorum præcox genus, vt quidam dixit, non temerè peruenire solet ad frugem. Idem porrò cùm nemini planè noceret, ac ne verbo quidem molestus cuiquam esset, habuit tamen vitæ suæ insidiatores, qui illam veneno ex Venetijs in Boiemiam allato appetere dicebantur. Diues & præpotens reus erat, qui de veneficio accusabatur, & quanquam innocentiæ satis fideret, ne tamen recenti inuidiæ propter opes impar esset, formidabat, præsertim cùm in Hungaria cognitio, & apud iudices de auaritia suspectos celebraretur, nec secus atque cogitaret euenit, vt iudicium hoc, non ob causæ difficultatem, sed emungendi reum gratia aliquoties prorogaretur, vsque dum plena cruoris hyrudo cutem dimitteret, reumque absolueret.

Fuggarorum æs Cyprium direptum.

Adamus à Noua domo bonis in vrbe exutus.

Venenum paratum in necē Ludouici.

Reus absolutus.

Quum igitur hæc, atque alia multa indigniora, acerbioraque apud Hungaros existerent, & ipsi inter se magnis odijs & simultatibus conflictarentur, rumor turbidus de aduentu Turcarum sensim serpere, indiesque augescere incipit, à senioribus Hungaris, & multa expertis grauissimè acceptus, quòd nec duces vllos, nec multos centuriones, militesque bellorum peritos viderent. Regemne igitur iuuenem, qui nondum hostilem gladium conspexerit, tantam belli molem à regno propulsaturum esse, inuicem alter alterum interrogabat. At reliqua turba curam seniorum irridere, vires & opes suas tam superbe iactare vt inuenirentur, qui palàm gloriari auderent, solis annulis quos haberent, gestarentque potentiam Turcæ se obruturos. Accessit ad hanc linguæ vanitatem tantus animi stupor, vt sana externorum consilia admittere nulla vellent, sed ipsi inter se de alijs quibuslibet friuolis, quàm de regni arduis rebus consultarent, nullo ferè consultandi die prætermisso: & quocunque Turcæ incidisset mentio, ille dies aliquot missus de prandio Regis detrahebat, sublatisque lancibus maioribus, modicis patellis cibum sumere absque vllis conuiuis cogebatur, vt vel per hæc fucus populo fieret, tanta scilicet sollicitudine tractari negocia regni, vt ne prandere quidem præ cura liberat. cùm nullus tamen interim eiusmodi cura conatus appareret, non commeatus prouisus, non stipendium promptum, non miles delectus, non tormenta,

Solymannus parat expeditionem in Hungariam.

Terror senioribus incussus.

Arrogantia Hungarorum.

Plebi fucum faciunt.

menta,non nitrum,non sulphurei pulueres comparatl,quodque caput rei erat, ipse dux belli adhuc in monasterio priuatus inter idiotas latitabat,aliam iam ibi quàm nuper in arce Budensi militiam meditans. Supra enim Pauli Tomori meminimus, qui in arce illa tuenda, strenui militis functus est officio. Hunc igitur plerisque placuit ducem creari:illis denique fautoribus exuitur Paulus cucullo,& infula Archiepiscopi Colocensis coronatnr, vt cum dignitate authoritas quoq; ei accederet. Erant qui in contumeliam Iani Trencinij, Paulum esse antelatum existimarent, quoniam Ianus nimis impotenter se gereret, vt qui præ se vno cæteros valde contemneret:non enim alium parem opibus atque viribus habuit, & fortissimæ Hungariæ regioni, quam Transyluaniam vocant, quæ minimum quadraginta millia equitum armare solet,præsedit:cum quibus si prælio Turcico interfuisset,nunquam tantá clades accepta esset. Porrò Tomori verissima excusatione vsus,cur ducis partes assumere detrectaret,quoniam parere tantùm,& manu strenuè facere,vt miles didicisset,sed nullas vnquam legitimi ducis artes,à quibus salus exercitus pendet,attigisset: cum excusando se nihil promoueret, consilium dat, vt externa propere auxilia quærantur:parum enim domesticas vires aduersus tam præpotentem hostem profuturas. Hactenus illi consilio parent,vt Boiemorum,Morauorum,Slesitarum auxilia requirant, sed moderata,adeò immodica in viribus proprijs fiducia adfuit. Dixit me coram primæ in Hungaria authoritatis dignitatisque Pontifex hęc ferè verba Stanislao Præsuli tum meo: Nihil opus est vt multos nobis subsidio mittatis milites,cæterū famam hanc spargite, tanquam plurimos extrudatis, cuiusmodi famam bellè subornabitis,si complura vexilla militibus admiscueritis. Ad vexilla enim militum nostratium Turcæ numerum ineunt. A prudente viro parum prndens oratio, sed illam metus ei dictasse videbatur,metuenti,ne si externorum auxilio Rex victoria potitus esset, aliorum quàm Hungarorū arbitrio deinceps regnaret, neue à nonnullis regni malè administrati, rationem victor reposceret. Cæterùm dictu mirum quanta cum fiducia quantoq; Turcarum contemptu auxiliares quoq; milites in Hungariam festinabant, tanto prorsus; vt in omnibus symposia mutua inirent, & inter potandū alins alios ad pocula inuitans, hic procęde quinq; Turcarum, ille alter pro decem alteri prębiberet,cum nulli tamen temulentorū vnquam in mentem venerit,qua ratione hostes superari possent, sed quemadmodum victoria vti vellent,id solùm ostentabant. Non vno autem agmine auxilia ibant, sed sparsa per vias diuersas,alia celerius,alia tardius veniebant. Turca iam Bellegradi cnm incredibilibus copijs pręsente,vocatis raptim ad concilinm Hungaris,consulitur,expectandumne sit,dum gentes subsidio aduentantes conuenirent, an contatione sublata, occurrendum in via hosti cōsultius fuerit?ne ab illo velut ignaui mœnibus Budæ inclusi deprehenderentur. Conclamanr obuiam hostibus eundum esse,locumq; prælio futuro idoneum occupandum, hortanturq; Regem ad celerem profectionem. Rex modico apud Reginā præsidio Budæ relicto,dat se in viam non lęto omine, quòd ante portam statim equus sub eo Phrisius, in genua procnbuerat, insessorē, si non succursum fuisset, deuoluturus,Regem Pontifices,Proceres,equites,per se quisq; cum numero suo seqnebatur. Sic enim mos exigit, vt Rege in castris degente, omnis in campo nobilitas,capite suo militet. Qua necessitate Georgius quoque Iani Trencinij frater natu minor, adductus Regem comitabatur vsq; ad vicum Mohatum, iuxta quem locus pugnæ destinatus fuit. Ibi Fatis iam vrgentibus regnum Hungariæ,pœnamq; veternm & nouorum erratorum reposcentibus,tanta mentibus Hungarorum caligo infusa est. vt nihil dilucidè expędire,quod oportuit,possent. De duce autem inter illos, deq; opperiendis auxilijs rursus certamen ortū fuit,ducem pręPau-

Paulus habitū & religionem diui Francisci assumpserat, qui Archiepiscopus factus summæ rerum præficitur. Potentia Iani Vayuodæ.

Excusat Tomoreus.

Auxilia quæruntur.

Stolidum Episcopi consilium.

Secusq; cogitata fortè interpretatum.

Vana auxiliorum iactantia.

Turca Belgradi apparet.

Turbulenta consultatio.

Leuum omen Regi Buda egresso obuenit

Georgius Trétinius Paulo collega additus.

lo, ipsum Georgium multis præferentibus. Sed Georgius hunc honorem toto capite abnuebat, inquiens, adeò se bellorum esse inexpertum, vt nunquam gladium aduersus hostẽ strinxerit. Nihilo secius collega Paulo adiunctus est, cum quo moribus & voluntate dissentiebat. Sed nec illi auditi sunt, qui dilationem maximè esse necessariam dicerent, vt peditum atq; equitum grauioris armaturæ copiæ augerentur.

Ambrosij Sarkanij consiliũ repudiatum.

Reiectum deniq; consilium Ambrosij Sarcani, de prohibendo traiectu Draui fluminis, quod haud dubiè consultissimum erat, si id exequi illum siuissent. Poscebat non amplius quàm sex millia equitum, illoq; numero se impediturum, ne hostis Drauum transmittere posset receperat, reddiditq; consilij sui hanc rationem, quòd proximè Drauum loca restagnarent vliginosa, quæ nullum transitum propter voraginem admitterent, nisi vna illa via, quæ ramis arborum velut pontibus strata esset, sed eam nimis arctam videri, facileq; tueri posse. Cuncti simul ore fremebant, clamantes, à seculo non esse auditum, vt conspectum Turcarum Hungari declinauerint. Ita hostis nemine obstante securus flumen traiecit, castraq; castris

Præcipites ad vicinam mortem ruunt Hungari.

contulit, paratus vel statim cum Hungaris confligere. At illos ne vltimi quidem discriminis tempus à malè consultis deterrere potuit. Adhuc multa auxilia in via erant, sed de proximo à castris adhuc tormenta, pulueres ænei globi ad Danubium in nauibus custodiebantur, & iam duces aciem instruebant promiscuam confusamque, omnia videlicet in vnum permiscentes, equites, pedites, lixas, calones.

Rex in prima acie collocatus

Cumque Turca in tertio demum militum agmine à suis constitueretur, isti in prima acie, ad quintum equitum ordinem, Regem cum Pontificibus stare iusserunt.

Franciscus Perenus falsè Proteruiam Pauli ridet.

Hic se, Varadiensis Episcopus Perenij filius, non tenuit, quin clara voce diceret, Ferunt, inquit, maiores nostros, decem millia martyrum, quorum diem in Ecclesia celebramus, neci quondam dedisse, multò plures vt ego perspicio hic Monachus hodie martyres ex Hungaris consecrabit. Inter funestas ipsius postremò Regis vox numerata, qua prægustatori roganti, vbinam cœnare vellet, in castris, an in vico?

Ominosa Regis vox.

respondit: Deus nouit vbi hodie cœnabimus. Ac paulò pòst fremitus, vlulatusq; Turcarum appropinquantium exaudiebatur, quem mox tormentorum tonitrus consecutus est, cum tanto fumo, ex sulphureis pulueribus excitato, vt mutuus vtrinq; conspectus exercitibus eriperetur. Sed admodum parua ex bombardis Hungarorum strages facta est, telis exercitum prætervolantibus. Plures cæco fumi beneficio vsi, ante hostem visum pedibus fugacissimis, qui lingua tamen paulò antè pugnacissimi videri volebant, fugam arripuerunt.

Fuga Hungarorum.

Vnde fumo repentè discusso, tam ingens metus ex hac fuga alios inuasit, vt & illi nondum tentato certamine passim dissiparentur, extra pedestrem externorũ aciem, cui vt ad fugam nullus patebat locus, ita ad pugnam non magna vis aderat, propterea quòd ruptos turbatosq; ab equite suo inepte sibi admixto ordines habebat, gradum tamen stabili hostium impetum excepit, sustinuitq; vsque dum ab hostibus cæsa esset.

Tomoreus interfectus, caput Cæsari Turcæ oblatũ.

Non procul ab illa Paulus Tomori cum equitibus, quos circum se habuit, interfectus, caputq; eius à ceruice desectum, ad Turcam est perlatum, miraculo tam repentinæ victoriæ obstupefactum, magisq; adhuc mirantem, quòd paucissimi in acie: cætera autem omnis nobilitas aut in fuga trucidata, aut sua sponte submersa fuerit, quorum capita Georgius Trencinensis, & Ladislaus Archiepiscopus Strigo-

Proceres Danubio absorpti.

niensis erant, ambo à Danubio hausti. De Ludouico autem Rege diligenter Turca iniunxerat, vt incolumis caperetur, dignum vita & ipso regno existimans propter animi magnitudinẽ, quem adolescente adhuc iuuenta gerebat, ausus cum paucis apparere contra infinitam multitudinem. Sed iam is quoq; decesserat in proxima alluuie Danubij cum equo, in aquis collapso, priusquã casum deductor conspiceret, ferreq; opem posset, submersus. Interim fugæ

inse

insequendique fugientes non ante noctem finis. Quis hîc occisorum numerum, in tam confusa omnium, nocturnaque etiam dispersione facile inierit? Sed orta mox luce videre licebat, plenas cædibus vias, castra vbique cruenta, ferto corpora lacerata, & omnia ferè capitibus trunca, atque in vnum cumulum ingentem capita coacervata, mox igne concremata. In captiuos deniq; sæua & immania exempla edita, quæ pro rei indignitate, luctuosissimum spectatoribus præbuerunt spectaculum. In hoc tam acerbo funestoq; & calamitoso Hungarorum casu, vnicum id solatium affuit, quòd Turca cum exercitu in regno hybernare, atque reliquos sibi subdere ausus non fuit. Inter quæ Regina Ludouici Regis vxor, magna cura ad vestigandum scrutandumque corpus mariti adhibita, illud tandem in stagno illo, vbi fluctus Danubij stagnare solent, reperit, sepelirió; in Alba Regali in conditorio Regum Hungariæ iussit, annum ætatis nec dum vigesimum attingentem, adeò immatura morte è medio sublatus est, si tamen is moritur, qui per gloriam, quam sibi ob pietatem apud posteros peperit æternùm viuit. Non defuerunt, qui diem diui Ruffi pugnæ Regum Boiemiæ, vt antea diximus, tristi omine infamem, necis Ludouici reum citarent. Post occasum Ludouici, Ferdinandus Austriæ tunc princeps, infansque Hispaniarum, cui Anna soror ipsius Ludouici desponsa fuit, vtriusque regni gubernacula excepit. Dextra prorsus manu, & adeò tenaci, vt ad extorquenda illa ipsa gubernacula, neque insidiæ, neque arma sumpta quidquam hactenus valuerint, sed nec postea valebunt, quoniam regnis gubernator contigit prudentissimus, de quali Salomon diuinitùs: Et intelligens (inquit) gubernacula possidebit. Frustrà videlicet (vt idem ait) iacitur rete, ante oculos pennatorum, qui intelligentiæ pennis subnixi, facilè retia transuolant, & ab omnibus sibi laqueis cauent. Nemo autem quisquam Regum Ferdinando cautior, quia nemo ad cauendum solertior, vigilantiórque: nemo vigore ingenij, atque animi præstantior: nemo aduersus omnes humanos casus fortior, infractiórque. Cæterùm quando lubricus locus sit, & ab historicis vitatus, superstites adhuc Reges laudibus celebrare, propter adulandi suspicionem melius est, me in præsens silere, quàm de tanto Rege, qui magnitudine sua omnibus Regibus caliginem sit inducturus parum dicere. Itaque alijs post nos, longè me disertioribus, quæ de Rege Ferdinando memoranda erunt, relinquimus.

Ludouicus rex aquis mergitur clade Mobaziana, anno 1526, die 29 Augusti.

Regina cadauer Regis disquiri iubet.

Ruffi dies nefastus trium regum Boiemiæ cruenta morte.

Ferdinandus Archidux Austriæ XVII. rex Boiemiæ, Hungariæ, idē Imperator Romanorum. Pragæ coronatus 24 Februarij, anno 1527.

a *Selymo Turcarum Imperatori Aegypti Victori regni Mamaluchorum euersori mortuo, anno 1520 mense Septembri ætatis 46 Regni 8. succedit Solimannus filius ex filia Tartari Præcopitæ natus.*

b *Aliter referunt alij: Natus epidermide, seu extrema cuticula caruit, quæ liniamentis fuit de nouo producenda. Ante statum tempus partus in lucem editus. Præter ætatem barbam adeptus. Statim canos emisit.*

c *Hungari Rege in aciem prodeunte per capita omnes militant.*

CATALOGVS EPISCOPORVM OLOMVCENSIVM.

AD REVERENDISSIMVM PATREM AC DOMINVM STANISLAVM OLOmucensis ecclesiæ Pontificem, Augustinus decretorum Doctor eiusdemque ac Brunensis ecclesiarum Præpositus,& Secretarius Regius S. P. D.

ORRIPVIT me nuper, Reuerendissime præsul, nescio an curiosior vel religiosior potius (vt ita dicam) scabies ecclesiæ nostræ Pontifices, in eum quem reuerendissimæ dominationi tuæ nuncupatim dedico ac ꝶ itto, catalogum referendi, quidue per eorum tempora memorabile gestum sit, non ingratum veluti auctarium addendi. Dolebam enim eos per quos orthodoxa Christiana religionis apud nos exordium cæpit, & tanquam per manus tradita, ad hæc vsque tempora defluxit, aut iniuria obsolescere, nullisque annalibus, seu literarijs monumentis commendatos, cæca nocte ac obliuione inuolui debere, quò nihil infelicius in rebus humanis accidere reor. Quale enim hominis ac beluæ discrimen, si terra & corpora simul & nomina obruuntur? Quod ne his qui ecclesiæ tuæ olim præfuère accidat, pro virili mea prouidi, breueq́ id licet, ac compendiarium opusculum in tui gratiam congessi. Nolim tamen reuerendissima D. tua mihi succenseat, de ea me pauca in præsens scripsisse, quæ maiore longè præconio quam quisquam eorum quos retuli, pensanda foret. Nouit enim ea ecclesiæ præscripto, neminem nisi mortuum, in diuorum Apotheosim referendum fore. Nescio ergo an tanta gloria huius dulcedo reuerendissimam D. tuam capiat, vt pro ea emori velit: arbitror sanè viuentis à me potius præconia expectare, quàm mortua, quantumuis diuturniora perenniorâque elogia expetere: quin etiam vetus est Græcorum adagium, Herculem nemo laudat quem nemo vituperat. Ita ergo, optime ac sanctissime Præsul, eorum quorum & ordinem & sedem tenes, exempla oculis tuis subijce, vt ad bonorum veluti ideam quandam, te (quod hactenus egisti) componas, & formes, prauorum autem sacrilega opera vt pestem quandam declines. Vale ex Buda vij. Nonas Decembris.

STANISLAVS DEI GRATIA EPISCOPVS OLOMVCENSIS, Reuerendo ac excellentissimo Iurispontificij Doctori, domino Augustiuo Olomucensis & Brunnensis ecclesiarum Præposito, ac Regio supremo Secretario, S. P. D.

Ccepi cum multa voluptate,& perlegi diligenter, charissime doctor Augustine, priscorum Pontificum Olomucensium & maiorum meorum actę vitæ instituta sanctissima, & quęnam quisque eorum pro sua liberalitate,& munificentia in suam sponsam memoratu digna cōtulerit, quantúmue non solum obseruan-

obſeruandæ, verùm etiam amplificandæ religionis Chriſtianæ: cui que ſtudium inſederit, eleganter & accuratiſsimè tua cura & induſtria conſcripta: quæ mihi indigno præſuli ex tenebris in lucem te duce educta, dicare ex humanitate tua voluiſti: habeo tibi chariſsime Auguſtine pro tanto munere non immeritò ampliſsimas gratias, & pręſertim propterea quòd nominis & famę meæ bonæ ſtudioſiſsimus publicis & priuatis continuè occupatus negocijs, eorũ nihil omittis quę virtuti, honori atq; nomini tuo optimè ſeruiunt. Quantum itaq; tibi debebunt patres illi celeberrimi, quos admiranda ſanctitate præpollẽtes commemoras, & quos ſquallore obſitos, precioſos & conſpicuos facere voluiſti, ipſemet tibi hæc mente reuoluito. Multa proculdubiò precatione & ſuis ſanctiſsimis votis, ob tuam huiuſmodi pręclaram eis relictam memoriam, te plurimum hîc & in futuro ſeculò iuuabunt. Facis igitur (vt compendio dicam) chariſsime Auguſtine, quæ te decent: vtpote qui præclara eruditione, doctrina, & ſcribendi gratia multum potes & vales. Quod autem me tua eleganti præcurſoria epiſtola hortaris & inuitas, vt maiorum meorum (qui rectam vitæ ſecuti ſunt viam) documenta & veſtigia imiter & ſequar, agis iterum probi & integerrimi fratris, & amici officiũ, atq; vtinam tui ſimilimos complures fratres haberemus, ſtaret ſponſa mea (quæ cœleſti prouidentia adhuc benigniſsimè fouetur) longè illuſtrior, precioſior, ornatiórque. Vt igitur tuis ſalutaribus conſilijs obſecundem, enitar, dilecte Auguſtine, & elaborabo maximè, vt ad eorum pontificum conſuetudinem & morem me pręſtem, qui ampliorem & magis gratam ſui memoriam reliquerunt. Tuoq́; recto conſilio confirmatus, libenter ea præſtabo, quæ in mea poteſtate fuerint, nõ ignarus eum qui gloriam virtutis & bonarum rerum geſtarum memoriam reliquerit, meliorem hęreditatem, & præſtantius patrimonium relinquere non poſſe. Vale feliciter, & præſulem tuum diligito, qui mori potius cum virtute, quàm viuere cum dedecore iam pridem animo conſtituit. Datum Olomucij xi. Ianuarij.

EIVSDEM AVGVSTINI
Decaſtichon.

Clauditur hoc paruo ſeries numeroſa libello
Pontificum, per quos gratia larga venit
Chriſticolis, qui ſancta fides & myſticus ordo
Hoc numero (vt cernis) ſacra regenda dedit.
Nec te vel Bauarus moueat vel Mraza prophanus;
In ſpinas flores degenerare ſolent.
Illorum potius mireris candida facta
Quos decorat priſcæ religionis honos.
Nam vita meritis redolet, fulgétque, beátque,
Vileſcit vitijs pontificalis apex.

OLOMVCENSIVM EPISCOPORVM SERIES.

Rimus Archiepiscopus Morauiæ Cyrillus natione Græcus prius Constãtinus philosophus dictus, à Nicolao primo Pontifice maximo, anno Christi octogesimo septimo supra octingentesimum sedem Velegradensem suscepit, postquam Triballos primùm, inde Swatoplukum Morauorũ regem cum vniuersa gente (quæ Vistula, Danubio ac Vago fluuio terminabatur) in fide Christi initiarat. Fuere hi Marcomanni veterum quondam historijs celebratissimi. hic quum ecclesiæ quinque fermè annis præsedisset, Archiepiscopatui cessit, Adrianiq; pontificis nutu Methodium fratrem ecclesiæ Velegradensi præfecit. Qui cùm à iuniore Swatopluko multis iniurijs ac contumelijs cum clero suo afficeretur, ecclesiæ huic sacris interdixit, Romamque concessit, reuocatusque non multo pòst, quum nihilo remissius rex in clerum sæuiret, omnibusque sceleribus & vitijs homo sanguinarius flagraret, beatus Methodius gregis sui perditionem ferre non valens Romam iterum redijt, atque illic anno Christi Noningentesimo septimo, ex hac luce migrauit, in ecclesia diui Clementis (cuius corpus Cyrillus ex Chersona ponti Romam attulerat) sepultus, post cuius obitum sedes Episcopalis quinquennium ferè vacauit.

IOannes ex Morauiæ episcopis primus beato Methodio in pontificatu successit, Episcopalemque sedem in oppido Polessowicz, in ecclesia sanctorum Petri & Pauli apostolorum, annis sexdecim ferè rexit, religioseque administrauit. huius tempore Venceslaus quum ducatum Boiemiæ moderaretur, ab impio Boleslao fratre (qui virtutibus ipsius vitæque sanctimoniæ regnandi cupiditate æmulabatur) occisus, gloriosam martyrij lauream suscepit, inter diuos non multo pòst relatus. Otho verò Cæsar qui tum Germanis præerat, tam immane parricidium ferre non valens, Boleslaum vsque adeò persequutus est, vt bello contra eum moto, hunc castris exuerit. Eoque miserabiliter extincto, Boiemiam etiam ditioni suæ subiecerit. Tradunt nonnulli sedem Episcopalem non in Polossowicz, sed in Kunowicz fuisse.

SIluester Morauorum Episcopus secundus, Ioanne vita defuncto, episcopales infulas, anno Christi quadragesimo secundo suprà noningentesimum suscepit, Episcopatuique decem & nouem annos præsedit: post cuius mortem Episcopatus Ratisponensi ecclesiæ (quæ tum Baioariorum erat metropolis) vsque ad annos triginta quinque fuit vnitus: inde verò per Benedictum septimum tempore beati Adalberti Pragensis Archiepiscopi, opera Boleslai pij ecclesiæ Pragensi annexus, quæ vnio nonaginta duobus annis durauit, vsque ad Seuerum Episcopum Pragensem, ac Vratislaum regem Boiemiæ primum, cuius opera, annuente Alexandro Pontifice maximo, Episcopatus redijt ad Morauos. Sub hoc Siluestro, Hungari gens Scythica Pannoniam infestant, exactisque inde Gepidis & Auaribus occupant, ad Belgicam vsque Galliam omnia ferro ac flammis vastantes. Hoc etiam tempore Ricinensis Episcopatus Slesiæ, Vratislauiam translatus est. Electusque est hic Hieronymus Romanus primus Episcopus Vratislauiensis.

IOannes Morauorum Episcopus tertius, sancti Stanislai Cracouiensis Episcopi coætaneus, consentiente Seuero, ex Canonico Pragensi à Segefrido Maguntino episcopo ordinatus, anno sexagesimo tertio supra millesimum pontificatus curam suscepit. Hic pro arce podium Iaromiro seu Gebhardo Pragensi Episcopo Vratislai regis fratri germano (qui non eam solùm, sed & episcopatum violenter occupare conabatur) se viriliter opposuit, episcopatúque suo eum omnibus prædijs rursum reintegrauit. Moritur anno Christi millesimo octogesimo sexto, septimo Calendas Decembris: post cuius mortem episcopatus quinque fermè annis vacauit, occupante eum iterum Gebardo Episcopo Pragēsi: qua etiam tempestate sanctissimus Carthusiensium ordo in Gallijs excitatur, & Cisterciensium alter apud Burgundos auspice Bernardo de Clara valle.

ANdreas Morauorum Episcopus quartus, ex Pragensi Canonico Ioanni sufficitur, anno Christi millesimo nonagesimo primo, & à Richardo Maguntinensi Episcopo consecratur. Huius pontificatu Vratislaus primus rex Boiemiæ episcopalem sedem ex Polessowicz transtulit in Olomucz, atque illic ecclesiam cathedralem sub titulo sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in suburbanis erexit: cui quum Andreas quinque annis præfuisset, moritur, atque in ecclesia sua sancti Petri sepelitur. Sub huius exitu Hierosolymæ ingenti Saracenorum Turcarumque strage per Gottifredum Gallorum regem capiuntur, Christianique denuò iuris efficiuntur.

PEtrus Episcopus Olomucensis secundus, quintus in Morauorum episcoporum ordine, Canonicus regularis Strahouiensis cœnobij, in pontificatu Andreæ successit. Huius electionem Bretislaus Dux Boiemiæ Vratislai regis filius vsque adeò approbauit, vt deinceps statuerit neminem nisi eiusdem cœnobij Canonicum in Episcopum Olomucensem eligi debere: quod etiam decretum literis suis ac diplomatibus perpetuò duraturum firmauit: idque in Episcopi & Pragensis capituli contemptum, qui sibi electionem Olomucensis ecclesiæ violenter vsurpare nitebantur: quæ quidem electio Canonicorum regularium de Strahow continua serie centum & quinque annos durauit. Moritur Petrus anno Christi millesimo centesimo quarto, Nonis Iulijs, sepultus in Strahow.

IOannes episcopus, dictus Ventrosus, in ordine Episcoporum sextus, Canonicus in Strahow, concordi voto ecclesiæ Olomucensi præficitur, non tàm religione vitæque sanctimonia clarus, quàm de ecclesia bene meritus. Hic enim Cremsirium cum foro & omni iure ab Othone Marchione Morauiæ pro trecentis marcis argenti emit, ecclesiæque bonis adiecit: insuper Lubaeum in Boiemia à Sobieslao duce episcopatui incorporandum obtinuit. Moritur anno Christi vigesimo sexto supra millesimum ac centesimum, nono Cal. Martij, in Strahow sepultus.

HENRIcus cognomine Zdik, illustris Vladislai Ducis Bohemiæ frater, ac Strahouiensis cœnobij professus, Iohanni succedit: miræ sanctitatis ac innocentiæ pontifex, miserorumque singulare profugium. Huius pontificatu, anno scilicet tricesimo supra millesimum ac centesimum, Vencesiaus Othonis Marchionis Morauiæ filius, cultum diuinum

amplificare ſtudens, & epiſcopium (quod paruis continebatur anguſtijs) gloriofis ſtructuris euehere, templum ſub honore & titulo diui martyris & penatis Venceslai in arce ſua Olomucenſi erexit, ſedemque illuc epiſcopalem ex eccleſia Sancti Petri permiſsione ſummi Pontificis Innocentij ſecundi transferri curauit, duodecim ibi Canonicis inſtitutis. Hic etiam corpus ſancti Chriſtini pro eccleſia ſua recens conſtructa obtinuit, ibidemque religiosè recondidit. Addidit eidem & eccleſiam Diui Mauritij intra ciuitatem Olomucenſem, quæ antehac ad monaſterium Gradicenſe pertinebat. Moritur tandem glorioſus hic pontifex anno Chriſti M. C. L. VII. Calendas Iulij, in monaſterio Strahouienſi ſepultus.

IOannes ex numero Epiſcoporum octauus, Henrico viam vniuerſæ carnis ingreſſo, pontificatum Olomucenſem ſuſcepit, Canonicus regularis de Lythomiſsl. Hic dum epiſcopatui ſeptem annis præſediſſet, moritur: & in eccleſia ſua Olomucenſi ante introitum chori ſub albo marmoreo lapide ſepelitur. Eà tempora inſignes cùm philoſophos tum medicos tulêre, Auicennam Hiſpalenſem, & Auerroem Cordubenſem, cognomento Commentatorem: cœpit & hac tempeſtate Lugduni peſtifera Valdenſium inſania, quæ alibi iam pridem extincta, virulenta tabe Boiemos tandem ac Morauos corripuit, longeque ac latè infecit.

IOannes nonus, ſextus verò Olomucenſis Epiſcopus, cognomento Caluus, cathedræ Olomucenſis concordi omnium voto præficitur, Strahouienſis & ipſe cœnobij profeſſus: vir magnæ prudentiæ, eximiæ largitatis, ac ſingularis in omnes humanitatis & beneuolentiæ. Qui quum ſedi ſuæ miro omnium fauore bene & laudabiliter quindecim annis præfuiſſet, anno Chriſti M. C. LXXII. moritur, & in monaſterio Gradicenſi prope Olomucz honorificè ſepelitur.

DIetlebus in ordine Epiſcoporum decimus, ex Strahouienſi monaſterio pontificatum inijt, beneque hunc & religiosè adminiſtrauit. Moritur anno Chriſti octogeſimo primo ſupra milleſimum & centeſimum, & in monaſterio Strahow tumulatur: poſt cuius deceſſum ſedes anno vno vacauit.

PEregrinus vndecimus, Epiſcopus Olomucenſis octauus, Dietlebo ſucceſſit, ordinis & ipſe Canonicorum ex Strahow, vir integer & pius. Hic nondum expleto pontificatus ſui quadriennio moritur, & fratribus ſuis epiſcopis in Strahow attumulatur, quo mortuo ſedes biennio integro viduata eſt præſule & paſtore.

CAyn, in catalogo Epiſcoporum duodecimus, ex Strahouia procurante Conrado Marchione Morauiæ pontificias infulas, opponentibus ſe iterum Epiſcopo & Canonicis Pragenſibus, ſuſcepit: Pontifex, qualem Paulus eſſe voluit, hoſpitalis ac modeſtus, profuſæque in omnes largitatis, in clerumque ſuum potiſſimum. Hic quotieſcunque Olomucium venit, non Canonicos ſolùm, ſed totum eccleſiæ ſuæ clerum ex menſa & quadra ſua pauit, facilem & benignum ſe omnibus exhibuit, religioni mirificè vacauit, de quo id vulgo ferebatur, quòd vox eius ſonora vt tuba Dei, & quaſi vox angelorum. Moritur pius & religioſus pontifex anno Chriſti M. C. XCIIII. pridie Idus Ianuarias.

Engelbertus, natione Brabantinus, Canonicus & ipse regularis de Strahow, in ordine episcoporum tertius decimus, Olomucensem sedem, vbi pridem Archidiaconus & Canonicus fuerat, obtinuit, magni consilij vir, & ob hoc à principibus & optimatibus in maximo precio & existimatione habitus. Canonicos suos miro amore & beneuolentia complexus, & ab eis vicissim paterna veneratione cultus, nulli noxius, quin potius erga subditos suos mirificè benignus: sciens boni pastoris esse, tondere oues non deglubere. Moritur plenus dierum xvi. Calend. Ianuarij: anno Christi centesimo nonagesimo nono supra millesimum. Hic totum ecclesiæ tectum plumbo vestiuit.

Bauarus Boemus, nobili genere natus, ex Strahoniensi cœnobio, Engelberto in pontificatu sufficitur: vir gulæ & ventri totus immersus, seditionibusque & turbis plus quàm quieti intentus: helluo & prodigus, miserabili ob hoc exitu vitam finiuit. Nam quum in monasterio Milewsk sacris operaretur, intraque canonem primam supra calicem benedictionem extenderet, apoplexia correptus concidit, omniquemembrorum destitutus officio, infelicem animam Calendis Octobris exhalauit anno Christi ducentesimo primo supra millesimum, in Strahouia sepultus: post quem series electionis episcoporum ex Strahow cessauit. Fuit ea tempestate memorabilis ille vir Balduinus, Decanus Olomucensis, natione Romanus, perpetuo præconio ob ipsius in ecclesiam bene merita celebrandus, qui ordinem cantus & psalmodiæ, quæ hodie in ecclesia Olom. obseruatur, primus distinxit, libris antiphonarijs ad id proprijs sumptibus coemptis: omnibus insuper se humanum & facilem præstitit, & Italici licet sanguinis, hospitalem se ac liberalissimum & externis & domesticis præter modum exhibuit. Moritur anno Christi ducentesimo tertio supra millesimum, sexto Calend. Decembris.

Robertus, natione Anglicus, quintus decimus in Episcoporum ordine, Olomucensem cathedram (quum prior in Nepomuck fuerat) obtinuit, homo excellenti literatura præditus, magna prudentia ac morum grauitate insignis. Hic Sarcophagum Diui Christini auro & argento vestitum, gemmis preciosis vndique distinctum, pulcherrimo opere cœlatum magnis sumptibus & impensis ecclesiæ suæ contulit, crucemque preciosissimam duodecim marcarum auri à Vladislao Marchione filio Przemisl, seu Ottagari tertij regis Bohemiæ pro ecclesia similiter dari obtinuit. Multis beneficijs & sacerdotijs peculium Diui Venceslai augendo: namque præposituram de bonis suis in ecclesia Olomucensi primus instituit, villam Miedwiezy ecclesiæ perpetuò possidendam tradidit, compluribusque priuilegijs & diplomatibus principum indulgentia adauxit. Moritur dijs & hominibus gratus præsul decimo sexto Calendas Nouembris, anno Christi ducentesimo tricesimo secundo supra millesimum in Velegrado sepultus. Quo anno Diuus Antonius Vlyxiponensis in Apotheosim cælitum Pataui refertur. Sub hoc dno ista clarissima religionis Christianæ lumina Franciscus Assisiates, & Dominicus Calaguritanus ordinis mendicantium architecti, paupertatisque veri sectatores illuxêre, miroque sanctitatis & doctrinæ fulgore, totum orbem illustrauêre. Claruit & Diua Elizabeta Andreæ Pannoniarum regis illustris filia hac eadem tempestate.

Frideri-

FRidericus sextus decimus, Roberto vita functo, ecclesiæ Olomucensi præficitur. Nihil de hoc memorabile legitur. Moritur anno Christi ducentesimo quadragesimo primo supra millesimum: post cuius mortem Vilhelmus quidam per Capitulum erat electus, aduersus quem Venceslaus Re" " iemorum Conradum de Fridebergk violenter intrusit: verùm Decanus & Capitulum, spontaneum pro ecclesiastica libertate subeuntes exilium per septennium ferè contra Conradum in Romana curia causam egerunt, iura ipsorum & electionem defendentes, quousque anno Christi ducentesimo quadragesimo septimo supra millesimum in Brumonem de Schœnbergk vnanimi voto fuit consensum, Vilhelmo in potestatem ac manus summi pontificis Adriani quarti iuri & electioni suæ cedente. Ea tempestate Scythæ & Sarmathæ profunda paludis Meothidos egressi, Poloniam & Hungariam latè peruagati, in Germaniam vsque penetrauêre, omniaque cædibus igne ac ferro populati, miserabilem stragem vndique edidère.

BRVmo Comes de Schœnbergk, natione Saxo, præsul nunquam satis laudatus, cedente Vilhelmo, pontificias infulas, ac Olomucensis ecclesiæ moderamen suscepit: homo præstanti ac liberali forma, singulari consilio ac heroicis quibusque virtutibus egregiè dotatus, dijsque & hominibus iuxtà acceptus. Hic ecclesiam suam tenuem & inopem adeò auxit & locupletauit, vt eam de nouo visus sit & instituisse & erexisse. Cremsirium enim in primis muro cinxit, & ex pago in ciuitatem turribus & propugnaculis munitam euexit, collegium in ea Diui Mauritij, institutis illic Decano, Præposito, & Canonicis, ex fundamentis erexit, ac liberalissimè dotauit. Comitatum Hukenwaldt, cum arce & oppido Ostrauia, nec non comitatum Schœnbergk, cum arce & oppido Kelcz, cumque multis prædijs & villis ecclesiæ suæ adiecit, oppidumque insuper Hulyn ac Prawczize & Niemczize cum antiqua villa à rege Ottocharo obtinuit. Præterea Scolastriam & quatuor præbendas in Vitonicz & Friczonicz de nouo creauit. Insuper pro ornamento & tutela ecclesiæ complures insignes Vasallos instituit, variaque his bona & prædia in feudum concessit, adeò vt Olomucensis Episcopus antehac pauco cleri sui comitatu contentus, iam militaribus etiam viris honestissimè stipatus procedat, ecclesiasticaque ac militari æquè præfulgeat dignitate. Moritur gloriosissimus hic pontifex anno Christi ducentesimo octuagesimo primo supra millesimum, duodecimo Calend. Martij, in collegio Cremsiren. quod ipse extruxerat, sepultus. Floruère ea tempestate Albertus cognomento Magnus, ac Thomas Aquinas, viri & vitæ innocentia clari, ac præstanti ingenio & eruditione illustres.

THeodoricus octauus decimus, Morauiæ Episcopus, mortuo Brumone in pontificatu successit, non minus grauitate quàm religione ac vitæ innocentia clarus. Hic missam gloriosissimæ Deiparæ virginis ante auroram singulis diebus in ecclesia Olomucensi solenniter decantari instituit, præbendam in Powla per illustrissimum principem Otthocarum ac Venceslaum ipsius filium de nouo fundari obtinuit, & alias insuper quatuor in Slatina de redditibus proprijs adiecit. Mortuus anno millesimo trecentesimo secundo, sexto Idus Octobris: Olomucij in ingressu chori sepultus. Fuit hoc tempore in precio Scotus, argutissimus ille Sophista, cui posteri Subtili cognomen indidère.

Iohan-

IOhannes dictus Haly, ex cathalogo pontificum nonus decimus, Olomucensem cathedram post Theodoricum obtinuit, vir magnæ prudentiæ optimeque meritus de ecclesia sua: namque parochialem ecclesiam in Slapanicz scolastriæ Olomucensi contulit ac vniuit, statuitque vt deinceps Archidiaconatus, scolastria & custodia non nisi præbendatis ecclesiæ Olomucensis Canonicis conferantur. Mortuus est Nonis Octobribus, anno Christi cccxj. supra millesimum, in ecclesia Olomucensi ante altare Sanctæ Ludmillæ sepultus.

PEtrus cognomento Bradawicze, ex famigerabili procerum de Lomnica familia ortus, pontificales infulas post Iohannem suscepit, vigesimus in Episcoporum ordine. Hic cùm ecclesiæ triennium laudabiliter præsedisset, moritur Pragæ, in ecclesia metropolitana sancti Viti sepultus.

COnradus ex cathalogo pontificum vigesimus primus, comitijs publicis ecclesiæ Olomucensi præficitur: magnanimus ecclesiæ tutor & defensor. Hic villam Chrzenowicze prope oppidum Cogetin emit, ecclesiæque & Capitulo perpetuò possidendam tradidit: constitutiones saluberrimas clero suæ diocesis sanciuit, plurimisque ecclesiam ornamentis auxit. Mortuus Idibus Augusti anno Christi cccxxvj. supra millesimum, ante altare sanctæ Cordulæ in ecclesia sua humatus.

HEnricus Berka, ex vetusta & insigni familia procerum de Duba, Conrado in pontificatu suffectus, Olomucensem cathedram in ordine Episcoporum vigesimus secundus, sanctè & religiosè administrauit, villam Chrzenowicze ex manibus Ioannis de Lucemburgk Bohemiæ & Poloniæ regis vendicauit, ecclesiæq; reddidit: ecclesiam parrochialem in Wischow Decanatui vniuit. Moritur Pragæ quarto Calendas Ianuarij anno Christi trecentesimo trigesimo tertio supra millesimum, ibidem in ecclesia sancti Viti sepultus.

IOhannes cognomento Wolko, filius Venceslai regis Bohemiæ, vigesimus tertius in pontificum cathalogo, Henrico successit, moxque religionis zelo succensus, monasterium sanctimonialium in Pustimir à fundamento non paruis sumptibus erexit, copiosisque redditibus dotauit, vasisque insuper ac supellectili argentea magnificè ornauit. Ibidem illustris ac religiosus pontifex insigni pompa & apparatu sepultus.

IOhannes cognomento Oczko, ex clara procerum de Wlassim familia: in Episcoporũ ordine vigesimus quartus. Wolkone vita functo ex Præposito omnium sanctorum in arce Pragensi fauore inuictissimi principis Caroli Romanorum & Bohemiæ regis, Episcopatum Olomucensem sortitur: non multò pòst ad metropolitanam ecclesiam Pragensem translatus, cardineóque culmini ascriptus, ac rubri galeri honore sub titulo Basilicæ duodecim apostolorum à summo pontifice insignitus, magna auctoritate ecclesiam sibi commissam administrauit: postque multa laudabiliter gesta ex hac luce feliciter migrauit: sepultus in ecclesia Pragensi. Ferunt huic genitricem Dei Mariam in arce Raudnik visibiliter apparuisse.

IOannes de nono foro, episcopus Lythomyslensis, ac Caroli Augusti cancellarius, ad ecclesiam Olomucensem postulatus, ipsius curam non inuitus suscepit. Hic monasterium Heremitarum sancti Augustini in Lythomissl à fundamentis erexit ac liberaliter dotauit: ecclesiam Olomucensem per familiares Iodoci Marchionis ignis consumptam iniuria restituit. Moritur anno Christi ccclxxx. supra millesimum, in Lythomissl humatus, in monasterio quod ipse fundauit.

PEtrus cognomento Gelyto, vigesimus sextus in episcoporum ordine, ecclesiæ Olomucensi præsedit, ex Chorensi primum sede in Magdeburgensem ecclesiam translatus: deinde Venceslai Romanorum & Bohemiæ Regis ductu: Olomucensi cathedræ præfectus: homo magni animi, deque ecclesia sua & religione optimè meritus: monasterium Canonicorum regularium in Lantzkrona magnis sumptibus proprijsque impendijs extruit: ornamentis ecclesiasticis egregiè decorauit. Insuper altare sancti Briccij in ecclesia Olomucensi erexit. Hic etiam munitionem Dtzewcziz cum villa Popowicz pro se & suis successoribus fauore regis Venceslai emit. Moritur pius pontifex Idibus Febr. Anno Christi ccclxxxvij. supra millesimnm: in monasterio Lantzkronensi humatus.

IOannes Iodoci & Procopij Marchionum Morauiæ frater germanus, ex ecclesia Lythomislensi violenter ac renitente capitulo cathedræ Olomucensi præficitur, Iodoco & Procopio bona ecclesiastica præter fas occupantibus, miserabiliterque distrahentibus. Quo audito, Vrbanus sextus Pontifex maximus Ioannem confirmare renuit, sed paci & tranquillitati ecclesiasticæ consulere cupiens, ad patriarchatus apicem ecclesiamque Aquilegiensem promouit, Nicolaum verò de Prussia ex ecclesia Constantiensi Episcopatui Olomucensi, in cathalogo pontificum vigesimum octauum, præfecit, dissipatorem ecclesiasticorum bonorum, magisque principum commodis quàm ecclesiæ suæ vsibus fauentem. Nam arcem Modriz & Melicz cum oppido Vuischau Iodoco Marchioni pignoris nomine tradidit, dissipatisque bonis ecclesiæ in Bohemia Pragam ac munitionem Drzeuicz incoluit, vbi & mortuus est, & in ecclesiam suam Olomucensem translatus.

IOannes dictus Mraz, nunquam sine honoris præfatione nominandus, Iuris Pontificij Doctor, ex præposito Zderasiensi ordinis Cruciferorum sacri sepulchri, ad ecclesiam Olomucensem primùm electus, inde verò ad Olomucensem postulatus, non episcopum gessit, sed sacrilegum, furem atque prædonem: non contentus enim ecclesiasticis bonis, oppida & arces per libidinem distrahere, à sacris etiam vasis supellectileque ecclesiastica non abstinuit. Sed dum se ob religionem sanctorum ossa & reliquias veneraturum fingit, in ædes sacras matricis ecclesiæ se intromitti prope noctis crepusculum petijt, satellitumque stipatus caterua, res ecclesiæ (ductu Smilonis de Wyczzow Canonici & Vicarij sui in spiritualibus) abstulit, ac capsas quæ pro tuta & fideli custodia ad sacras ædes repositæ erant, effregit, magna inde vi auri & argenti subducta. Hic etiam postquam arcem Hukenwald contra inhibitionem summi Pontificis Sigismundo Cæsari tradidisset, maioremque partem bonorum ecclesiæ vel alienasset vel oppignorasset, arcem Myrow duntaxat, pro vsu suo & molendinum in Cremsir retinuit: vnde & prouerbium inoleuerat, ex Episcopo Olomucensi molitorem Cremsirensem effectum. Moritur anathemate damnatus, ac corio bubulo inuolutus; in domo sua Episcopali sepeli-

sepelitur, obtenta tamen post mortem absolutione, exhumatus ante eum locum, vbi sacrilegium commiserat, in ecclesia reconditur.

LAdislaus, aliàs Laezko, nobilis de Crawar in episcoporum ordine vigesimus nonus, sacrilego Mrazoni concordibus suffragijs sufficitur, retinente Iodoco Marchione Morauiæ, & Smilonem illum sacrilegum de Wyczow aduersarium eidem subornantem: Cui & octo milia numûm aureorum tradidisse fertur, ad causam contra eum in Romana curia instituendam. Verùm Smilone Romę turpiter & probrosè vita functo, Ladislaus episcopatu pacificè potitur, redemptisq; nõnullis bonis, quę Mrazo oppignorarat, ac ecclesiæ redditæ, Suitauiaque ex manibus Sigismundi recuperata, toxico (vti fertur) anno Christi M cccc viij necatur: in ecclesia collegiata sancti Mauricij Cremsirii sepultus. His temporibus Emanuel Chrisoloras Bizanzius literas Latinas & Græcas, à quingentis fermè annis fœda barbarie occupatas, in Italiam veluti postliminio reduxit, miraque felicitate auxit, vt Varronis Marciique Tullij secula redijsse videantur.

COntradus natione Westphalus, humili genere natus, regni Bohemiæ Subcamerarius, Laczkoni succedit, homo vanus & prodigus, artibusq; necromanticis ac sortilegijs contra professionem suam (vti aiunt) infamis: Hic bona ecclesiæ iterum diripuit, in duplaque quàm prædecessores ipsius pecuniarum summa partim Venceslao regi, partimq; alijs Marchionatus proceribus oppignorauit, fauore tandem Venceslai ad metropolitanam Pragensem sedem translatus: cuius bona, æquè atque in Morauia fecerat, distraxit, in Hussitarum insaniam (quæ tum pullulare cœpit) non multò pòst prolapsus; postquam duo errorum architecti, Iohannes Hus & Hieronymus, patrum Concilij Constantiensis decreto igni traditi fuissent.

WEnceslaus cognomento Kralik, Patriarcha Antiochenus, post Contradum ecclesiæ Olomucensis curam in commendam (sicut vulgo aiunt) suscepit: homo ventosus, gloriæque, suprà quàm religioso homini conuenit, cupidus, quique dum sacris operaretur, spectari præ alijs voluerit, populumq; in admirationem sui pertrahere, altiore in ecclesia suggestu (quod ad id parare iusserat) conscenso. Hic etiam sub obtentu adeundi sacri Constantiensis Concilij magnam argenti vim à Capitulo mendaciter extorserat, quam Pragam vsque procedens, abliguriuit, neque vlterius (prout pollicitus erat) processit, redire tandem volens in Suitauia oppido Episcopali, pridie Idus Septembris defecit anno Christi quadringentesimo vicesimo sexto supra millesimum, in ecclesia Olomucensi sepultus.

IOhannes de Praga in episcoporũ ordine trigesimus secundus, ex Lythomislensi sede ad Olomucensem postulatus, variam fortunam expertus est, aduersante sibi Venceslao Romanorum & Bohemiæ rege, ad cuius importunitatem quidam Also Canonicus Vissegradensis fauore hæreticorum & Conradi Archiepiscopi Pragensis pro Olomucensi Episcopo per factiosos quosdam Canonicos fuit electus. Verùm quum ea de re coram sacro Concilio Constantiensi controuersum esset, Iohannis electio approbatur, adeò vt in Cardinalium etiam cœtum sub titulo Sancti Ciriaci fuerit aggregatus. Qui tandem nutu Martini quinti Pontificis max. anno Christi quadringentesimo vigesimosexto supra millesimum vniuerso clero & populo sibi occur-

rente & applaudente, in sedem suam reponitur, infulaque & Cardinea & pontificali decoratus, postquam laudabiliter ecclesiæ præfedisset, Strigonij moritur, Vaciæ sepultus, anno Christi tricesimo supra millesimum ac quadringentesimum. Hic non pontificem modò gessit, sed fortissimum & militem & Imperatorem, hæreticorum copijs ipsius auspicijs sæpe fusis. Cùm is cataphracto etiam equo insidens, instructis eorum aciebus identidem occurrere haud dubitarit, ob id vulgo Ferreus nuncupatus.

Conradus qui & Kunzo, ex familia procerum de Zwola, Iohanni successit, pontificij iuris professus, ac sacri palatij apostolici causarum auditor. Hic ecclesiæ suæ cura neglecta Sigismundum Cæsarem passim per Pannoniam & Germaniam comitabatur, duorum tantùm aut trium famulicio ob auaritiam contentus: quamuis præter episcopatum multis sacerdotijs abundasset. Mortuus Vlmæ in Sueuia, quum tribus annis ecclesiæ præsedisset.

Paulus nobili genere de Miliczin natus, ex Præposito Pragensi ob memorabilem hominis probitatem ecclesiæ Olomucensis pontificatum suscepit, tricesimus quartus in Episcoporum ordine. Multa hic ecclesiæ bona ab iniustis possessoribus vel vindicauit, vel redemit, ecclesiæque denuò reddidit: grauissimis ob hoc hæreticorum persecutionibus attritus, quorum insidias pro comitijs in Mezerzioz, & Prostanno bis egrè effugit: armatis eum hostibus concitatissimè insequentibus, quamuis corpore obeso esset, & ob ætatem inualido & imbecilli, singulare in pauperes pietatis exemplum: quorum greges quocunque ibat ipsum consequebantur, pro foribus hospicij ipsius continuè excubantes. Moritur tandem pius Pontifex sexto Nonas Maij anno Christi millesimo quadringentesimo quinquagesimo, Brunnæ in collegio Sancti Petri sepultus.

Iohannes dictus Haz de Brunna, Paulo vita functo, pontificatum obtinuit: quem ipsi prius quàm vita excederet destinasse fertur, cùm Præpositus Olomucensis fuisset: vir magni consilij, iurisque pontificij egregiè peritus. Hic Ladislaum Alberti filium regio diademate imposito in Bohemorum regem inunxit. Mortuus non multò pòst in Muglycz oppido Episcopali, ac in ecclesia sua Olomucensi sepultus. Huius tempore anno scilicet salutis quinquagesimo secundo supra millesimum ac quadringentesimum, Bizantium seu Constantinopolis ab Amurate Turcarum imperatore magna Christianorum principum ignominia capitur, insigni summæ Sophiæ templo prophanis vsibus polluto, captis postridie etiam Galathis, quam hodie Peram appellant.

Bohussius tricesimus sextus in pontificum cathalogo, Conradi de Zwola gentilis, Episcopales infulas Iohanne nuper extincto suscepit, iuris & ipse pontificij professus, regiq; Ladislao (cuius consiliarius erat) ob rerum agendarum peritiã apprimè acceptus. Hic 8000. aureûm nummûm à clero acceptis, Cremsirium oppidũ redemit, ecclesiæq; rursum restituit: nõ multò pòst temporibus ita exposcentib. iterũ id oppignorare coactus. Pauco is tẽpore ecclesiæ præfuit, hæreticorũ odio veneno (vti fertur) Viennæ necatus. Ita enim medici intestanea ipsius scrutantes asseuerasse produntur. Sepultus Olomucij eo

loci

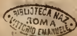
loci,vbi Mrazo ille facrilegus humatus erat, quem viuens vt inauſpicatum ſemper cauebat.

PRothaſius de Czrnahora, ex illuſtri Bozkowiceorum gente, quum in Ticinenſi gymnaſio ageret,ad pontificatum aſcitus,eccleſiæ Olomucenſi præficitur: & ab Iodoco epiſcopo Vratiſlauienſe ex Roſenſibus regulis Georgio Podiebratio Bohemiæ rege præſente inſigni pompa ac magna procerum frequentia in eccleſia ſua coronatur: homo excellenti ac procero corpore, facie liberali, miraque prudentia, ac ſingulari eloquentia præditus, ſacrorum curam diligentiſsimam geſsit, nihilq; epiſcopalium cerimoniarum vnquam obmiſit. Hic arcem Wiſthaw regijs ſtructuris euexit, eccleſiamque illic à fundamentis magnis ſumptibus extruxit. Moritur peſte nono Calendas Septembris, anno Chriſti octogeſimo ſecundo ſupra quadringenteſimum ac milleſimum: in eccleſia ſua Olomucenſi ſepultus. Per eius tempora floruêre viri omni ætate memorandi, Laurentius Valla, Theodorus Gaza, Guarinus Veronenſis, Leonardus Aretinus, Pogius, Franciſcus Philelphus, latinæ linguæ egregij vindices & aſſertores.

MOrtuo Prothaſio, eccleſia Olomucenſis longo tempore antiſtite ſuo caruit: quindecimque ferè annis apud adminiſtratores ad hoc per capitulum deſignatos, adminiſtratio & ſpiritualium & temporalium fuit. Interea Matthia Coruino Pannoniæ & Bohemiæ rege prouidente, vt Iohannes Epiſcopus Varadienſis eius curam ſuſciperet, Pontificemque geſſerit. ex obſcuro hic oppido Morauiæ Proſtanno proceſſit, ingenio tamen & induſtria ſua ad id culminis euectus, vt neminem per ea tempora inter ſui ordinis homines parem habuerit, breui adminiſtrationis ſuæ tempore glorioſis ſtructuris arcem Viſchaw & Mirow ornauit, cœnobium omnium ſanctorum Canonicorum regularium in ſuburbanis Olomucenſibus ex fundamentis erexit, oppidum Mugliez ex epiſcopalibus ſumptibus redemit; eccleſiæque reſtitutum verùm eo familiæ diui Franciſci non multo pòſt aſcripto, quum epiſcopatus ad ſedem Apoſtolicam deuolutus fuiſſet, Innocentius octauus pontifex maximus Cardinali Allerienſi hunc contulit, eoque extincto, Alexander ſextus ad eum rurſus epiſcopatum Cardinalem Montis regalis ſuffecit. Quouſque impenſa ac fideliſsima opera Stanislai Thurzonij (qui eccleſiæ nunc ſanctè, integrè ac religioſè præſidet) libertati priſtinæ reſtitutus eſt, capitularique rurſum electioni permiſſus. Ea tempeſtate clariſsimi illi philoſophiæ triumuiri effulsêre, Iohannes Picus Mirandulanus, Hermolaus Barbarus Patricius Venetus, & Platonicæ philoſophiæ aſſertor Marſilius Ficinus Florentinus.

FINIS.

E 2

Ite leues procul hinc moneo, procul ite prophani,
Neu fœdent veſtri limina ſancta pedes.
Quadraginta ſenes habitant hæc clauſtra domúmque:
Omnibus ijs cingit infula ſacra caput.
Nulli fas caſtum ſcelerato inſiſtere limen:
Nam chorus hic ſacer eſt: ſit procul ergo ſcelus.

DOCTISSIMO AVGVSTINO MORAVO, SVpremo Regis Hung. Secretario, Ioachimus Vadianus.

Pontificum, quòd ſancta refers memorandáque ſeclis
Nomina, & ex ſacris nobile ducis opus.
Auguſtine tibi tantúm proba pectora debent,
Elyſio quantum hæc turba ſacrata ſenum.
Te ſiquidem ductore cedit vtriuſque fidéſque
Et redit excultæ relligionis amor.
Nam dum clara legit præſul monumenta ſuperſtes
Nimirum virtus gratior inde ſibi eſt.
Hæc facis vt vigeat cultis mandata libellis:
Cætera cuncta dies longior interimit.

AD IVRECONSVLTISS. D. AVG. REGIVM AVricularium, Petri Aperpacchi Hendec.

Auguſtine ſacri decus ſenatus
Rex quem Pannonius fouet probatq;
Potens, belliger, integer, beatus,
Quod tu pontifices ſacris vetuſtos
Duris viuere vinculis relictis
Crede, magna manet pium laborem
Nullis gloria diluenda ſeclis.
Quantum clarus equis, celerq; curſu
Caſtor: morigero pioq; fratri
Debet perpetuæ fauore fratris
Vitæ redditus, ac redemptus horco.
Quantum Threitio reducta Vati
Felix Euridice, Stygios palude
Quondam debuit. Herculiq; quantum
Thæſeus, Cecropiæ ſalus iuuentæ
Tantum turba tibi ſacrata debet
Vitæ reddita nunc perenniori.
At pro munere Nestoris ſenectam
Factus te duce corpori ſuperſtes
Ab ſummo chorus hic Deo rogabit
Virtutis celebri ſuæ patrono.

INDEX RERVM ET VERBORVM LOCVPLETISSIMVS IN HAC HISTORIA Bohemica contentorum.

B

Bellum

C

D

I

Ludo-

P

Pre-

S

Cus-

V

Vene-

FINIS.

341

AENEAE SYLVII SENENSIS S. ROM. ECCLESIAE CARDINALIS TITULI S. SABINAE

De

BOHEMORUM, ET EX HIS *IMPERATORUM ALIQUOT* *origine ac gestis,*

Ad illustrissimum principem & Dominum ALFONSUM regem Aragonum

HISTORIA.

BASILEAE
PER PETRUM PERNAM
Anno *M D LXXV.*

AENEÆ SYLVII SENENSIS, S. ROM. ECCLES. CARDINALIS, TITVLI S. SABINAE DE BOHEMORVM *& ex his Impp. Rom. aliquot origine ac gestis, ad illustrissimum principem & dominum Alfonsum regem Aragonum*

HISTORIA.

NTERITVRA esse quæcunque nascuntur, atque homines in primis, quos ea de causa mortales appellant, omnes norunt, plurimi damnant. Nam cur hominem natura finxit, cui negata immortalitate, spatium quàm breuissimum vitæ indulsit, cornicibus & ceruis, quorum nihil intererat, longissimum largita est æuum? Sed cui de naturæ operibus iudicare permissum, quã nihil esse aliud, quàm Deum vel Dei decretum dixerim? Ego illud mihi persuadeo, nisi mors introisset in orbem terrarum, ex duobus alterum fuisse necessarium, aut terræ scilicet quam incoleremus amplitudinem sine fine patuisse, aut humanam generationem interdictam. Quis mundi ambitus homines capiat in horas absque mortis periculo nascentes? Tot præterea calamitates hominem circumsistunt, vt mori satius sit, quàm vitam producere miseram. Optabant fortasse vtcunq; viuere, queis vitæ alterius adempta spes, quamuis & huiusmodi homines mortem sibi aliquando consciuerint. At homini Christiano, qui Deum fabricasse mundum constanter credit, nec dubitat illum gubernare quæ condidit, iniquitatem quoque omnem ab eo alienam putat. Sacri veteres nouiq; sermones fidem faciunt, qui animas ex corporibus excedentes in alia loca meare tradunt, in queis præmia pro benefactis, supplicia pro malefactis expendant: quamuis in hac mortali vita & viros bonos aduersis rebus oppressos, & iniquos homines sæpe numero blandis fortunæ afflatibus in sublime raptos cernimus: licet in omni gente, quæ sub cœlo est, hoc videre: Bohemia tamen testimonio satis: fuerit in qua nostra ætate pessimi homines reiecta Rom. ecclesiæ obedientia, conculcata parentum religione, sacerdotibus Christi occisis, phanis sanctorum direptis, sine fide, sine bonis moribus, in latrocinijs, in adulterijs, in omni spurcitia viuentes, aduersus potentissimos reges, innumerabiles populos, peritissimos duces, structissimos exercitus inuicti perstiterunt: ex quibus plerique ad hoc æui peruenêre delitijs affluentes, plerique quum diu ex arbitrio vixissent, non morbo, non gladio ex hac luce, sed naturæ necessitate senio confecti obierunt: vt si nihil aliud quàm præsentis viræ cursum animo voluas, beatos iudices, qui tot victorijs potiti, apud suos ciues charissimi, inter opes quàmplurimas inoffensi morbis, quantum homini licet, æuum produxêre. Contrà verò infelices dicas ac superis odiosos fuisse, qui pro lege patrum custodienda, pro veritate, pro iustitia, pro honestate, aut in exilio pauperes obiêre, aut in medio vitæ cursu rapi, ante ora suorum miserabili cruciatu necati sunt. Sed verissima est Christianæ religionis assertio, quæ post vitam huius seculi patere alteram asserit, his qui religiosè vixerunt iucundam ac beatam, reliquis molestã & infelicem. Cui sententiæ & Iudæi & Saraceni, & Gentiles, & ipsi quoq; philosophi consentiunt, quos veri conscios, & humanæ vitæ magistros putant. Nemo homo est, cui non insit aliquid boni: id Deus in terra, & in

hac transitoria vita remunerat. Neq; enim mole malorum obstante cœlestem conferre lucem potest. Vitia apud inferos plectuntur: viris bonis, queis terra clausa est, cœlum patet. Peregrina in terris virtus, in cœlo ciuis. Zischa igitur, Ciaccho & Prasco, quos felices Bohemi credidêre, tot præliorum victores, tanto imperio præditos, Coranda quoque & Iacobellus, quibus velut apostolis Christi, aut angelis è cœlo missis, populorum aures patuêre, cum Procopijs pugna cæsis, cum Ioanne ac Hieronymo Constantiæ in magna synodo igni damnatis, apud inferos pœnas dant temeratæ religionis, in æternumque dabunt: eosq; proculdubio Rockitzana sequetur, & ei qui auscultant, diuinæ legis temeratores, nisi ante finem vitæ suæ resipuerint. Viri constantes, qui vel exilium, vel carcerem, vel cædem pro testamento Christi fortiter pertulêre, cum rege suo in cœlo regnant, ex aliena victoria triumphantes, quorum multa milia Bohemia tulit. Nam sicut Hussitarum insania Bohemicum nomen labefactauit, ita & fortium virorum constantia illustrauit. Nec prouincia est, quæ tempore nostro plures Christi martyres quàm Bohemica produxerit. Inter quos equitem fuisse nôn est ambiguum, nobilibus parentibus ortum, captum ab Hussitis, admotum ignibus, pedes primùm, deinde tibias, mox genua coxasq;, postremo reliquas corporis partes exuri passum potius, quàm illorum insaniæ consentiret. Admiranda sunt quæ tempestate nostra inter Bohemos emersêre, siue pacem, siue bellum recenseas. Mihi verò dum valetudinis causa in balneis Viterbiensibus ago, procul ab negocijs Curiæ haud indigna cura visa est, res Bohemicas scribere, atque hominibus nostris ex barbaris, quæ partim vidimus, partim verò auditu accepimus, digna memoratu nota efficere. Sunt enim multa, quæ in communi nosse perutile est. Et dum cogito, cuius potissimum nomini dedicem, tu primus occurris, qui seculum nostrum non doctrina solùm ac bonis moribus, sed splendore quoque rerum gestarum exornas, & quasi clarissimum quoddam sydus illustras. Tibi ergo Bohemicam historiam dedico: nam tuo nomini inscripta, facilè cum rerum tuarum notitia, quas doctissimi celebrarunt, ad posteros transferetur: nam egò ab origine gentis in hanc vsque ætatem, si Deus dabit, producam: in qua etsi vetera digna sunt memoria, illustriora tamen noua existimo, quæ tum certà, tum admirabilia sunt. Nec mea sententia regnum vllum est, in quo æuo nostro tot mutationes, tot bella, tot strages, tot miracula emerserint, quot Bohemia nobis ostendit. Hæc ego tuæ maiestati libens pandam. Vale: & quod ab homine deditissimo tibi mittitur, quodcunq; est legito, boniq; consule.

Temere

DE SITU REGIONIS BOHEMIAE, DE FLUMINIbus, eiusdem & ciuitatibus, ac de Bohemorum moribus. Caput I.

Bohemia in solo barbarico trans Danubium sita, Germaniæ portio est, Aquilonis flatibus tota fermè exposita. Cuius ad Orientem vergens latus Morraui obtinent & Slesitarum natio. septentrionem ijdem Slesitæ ac Saxones, qui & Misnenses & Thuringi appellantur. Ad occidentem * Aduocatorum terra est, Baioariorumq; regio. Meridionalem plagam tum Baioarij, tum Australes habent, qui ripas Danubij vtrasq; accolunt, nec alia Bohemiæ quàm Teutonum terra coniungitur. Regionis longitudo latitudoq; penè parem formam rotundam ferunt: cuius diametrum trium dierũ itinere expedito pateat. Sylua vniuersam claudit, quam veteres Hercyniam vocauêre, cuius & Græci scriptores & Latini meminerunt. Flumina quæ terrã irrigant vniuersa in Albim exonerãtur. Hic in montibus oriens, qui Bohemiã Morauiamq; disterminant, mediam fermè prouinciam perlabitur, primò in occidentẽ, deinde septentrionẽ versus, vbi prouinciam

alias indicum.

Bauari nunc.

Albis fluuius.

etiam relinquit, per angustias montium & abrupta conuallium præceps Saxoniam petit, quam duas in partes dirimens in Oceanum fertur, vbiq; à Rheno flumine æquo terrarum spatio distans. Quod plerique Germaniæ terminum Sarmatiæq; quondam dixêre: sed nostra ætate Oderam fluuium, qui Slesiam intersecat, & ipsum Viscellam Prutenorum amnem Germania prætergressa Albim in alueo continet. Amnes alij quos Bohemi memorant, Orlioze, quod Aquilam signat: Egra, qui ex nomine oppidi quod alluit vocitatur, in terra Aduocatorum exoriens, apud Littomeritiam Albi miscetur. Sed cunctos Multauia excedit, qui metropolim regni Pragam influit: hic Saczanain & Lusmiclum & Misam & Albim secum trahit. Oppida toto regno memorabilia, Praga, regi pontificique honesta sedes, neque minor neque ignobilior Etrusca Florentia, tres in partes diuisa, queis nomina indidêre, paruam Pragam, veterem, ac nouam. Parua sinistrum latus Multauiæ fluminis occupat, colliq; coniungitur, in quo sita est regia, ac sancti Viti potificiale augustumque templum. Vetus Praga in plano iacet, vniuersa magnificis operibus adornata: inter quæ prætorium & forum & lætam curiam & collegium Imp. Caroli mirificis efferunt laudibus. Iungitur autem minori Pragæ lapideo ponte 24. arcuum. Nouam ciuitatem à veteri fossa disiungit profunda, vtrinque munita muro, & in quam facilè fluminis aqua deriuari potest. Hæc quoq; ciuitas ampla est, & ad colles vsq; protenditur, quorum alterum S. Caroli, alterum S. Catharinæ appellant, tertium *Vissegradum, in arcis modum exædificatum, vbi & collegium est, cuius præpositum & cancellarium regni & principe vocant. Post Pragam Litemesce, altera in Bohemia pontificalis ciuitas, vicina Morauis. Cuthna quoq; haud parui nominis habetur, vbi argenti inexhaustæ venæ suffodiuntur: quamuis nostra ætate sæpius capta exhaustaque fuerit, & in ipsas argenti fodinas pluuiales aquæ deriuatæ. Nec Buduicium contemnere oportet æque splendidum & munitum, habet etiam nomen Slagenuerdium. *Eaduum, Luna, & vtraque Broda, altera Bohemica, altera Teutonica: Budinge colonia Litomericium, & quod reginis dotale dicunt, Grezium, Pons insuper, Noua domus, Neuburgia, Poggiebracium, & diutina obsidione memorabilis Pelzma, Zaziorumq; ciuitas, & si Bohemiæ dederis Iglaria, quà iter est in Morauiam. Postremò arx hæreticorum asylumq; Thabor, memoria nostra ex ruinis alterius Hauschæ, difficili loco conditum oppidum, & à Sigismundo Cæsare ciuitatis honore donatum. Gelida prorsus regio, pisce atque armentis abundans, cum volucre ferisq;, frumenti ferax. Sicera pro vino vititur: illi Cetuisiam vocant, quasi ex Cerere factum. Ager toto regno optimus. Circa Zazium colles, apud Litomericium consiti vineis. Vinum quod nascitur, acerbum: ditiores ex Austria atque Hungaria importato vtuntur. Sermo genti & Dalmatis vnus. Mos vetus in hanc vsque diem seruatur. In templis sermone Teutonico plebes docent, in cœmiterijs Bohemico, vbi secularium presbyterorum collegia sunt, aut monachorum prædia possidentium. Solis mendicantibus libertas fuit, qua vellent lingua populum instruere. Quæ res palàm indicat, regionem ipsam olim Teutonicam fuisse, sensimq; subintrasse Boiemos: quod Strabonis testimonio confirmare licet, cuius verba hæc septimo Comment. inuenies: Senones Sueuorum natio, vt superius dixi, partim intra partim extra syluam habitant, Getarum contermina genti. Sueuorum quidem gens amplissima: è Rheno siquidem vsq; ad Albim peruenit fluuium: eorum etiam portio trans Albim loca depascitur, quemadmodum Emondori & Lancosargi. Hæc Strabo. Plebs toto regno bibula, & ventri dedita, superstitionumq; sequax, & auida nouitatum. Quoties Cretense vinum caupones venale proponunt, inuenies quamplures, qui iuramento adacti, nunquã cellam vinariam egredientur, nisi exhausto dolio. Idem efficiũt in electis Italiæ vinis.

Odera. *Multauia.* *Praga.* *alias Vicegradum.* *aliàs Cadanum* *Thabor.* *Sicera.* *Strabonis locus.* *Boiemorum mores.*

dum alimoniam ex pecoribus trahentes, domesticum in carris tollentes instrumentum, quocunque sors tulit & opinio, cum suis armentis conuertebantur. Non assentimur Bohemorum historiæ, quæ Zechium illum omnémque familiam suam (nam frater cognatiq; fugæ comites erant) glandibus ac syluestribus pomis tantùm vitam duxisse affirmat, obliterato iam tum glandium vsu: nec post diluuium ex his fuisse hominibus victum crediderim. Illud mihi persuasibilius fuerit, Zechium paucos inuenisse cultores, quos lacte ac venatu viuentes arare terram, triticum serere, fruges metere, vesciq; pane docuerit: atque ita sibi rudes homines, ac penè feros, ad vsum mitioris vitæ redactos subiecerit. Nec rursus apud me pondus habet, omnia tum fuisse communia, atq; tam viros quàm fœminas incessisse nudos. Neq; enim illa regionis temperies est, vt hominem asseruare nudum queat ex Dalmatia venientem, vbi non defuit vestis vsus: nisi fortassis in argumentum quis aduexerit Adamitas, qui nostra tempestate apud Bohemos emersere, communione rerum omnium, nuditateq; gaudentes, quos breui deletos constat. Zechio frater fuit nomine Leches, paupertatis & exilij comes. Hic vbi Germanum agris ditatum, bobusq; potentem animaduertit, ad Orientem profectus in magna camporum planicie sedem collocauit, Poloniamque nomen ex loco dedit: nam planicies Sclauonica lingua Pole nominatur: cuius hæredes in numerosam multitudinem breui coaluerunt, ac Russiam, Pomeraniam, Casubiámque sui generis hominibus impleuerunt. Zechij quoq; familiam: Bohemos, id est, *Diriuos appellant, mirum in modum germinantes, non solùm prouinciam à se dictam, sed Morauiam Lusatiamq; pulsis veteribus incolis occuparunt. Dum vixit Zechius nihil temerè, nihil tumultuosè actum, eius imperio sine controuersia obtemperatum. At eo vita functo, quum sibi quisq; principatum vendicaret, diu seditionibus agitata prouincia est, sine principe, sine certa lege, iudicio tantùm multitudinis gubernata. Postremò quum potentiores imbecilles opprimerent, & serum atq; incertum esset populare remedium, ex re visum est rectorem assumere, qui omnibus præsidens imbecilles ac potentiores pari iure gubernaret.

Adamitæ.

*Aliàs diuinos

De Croco, secundo Bohemorum duce.
Caput IIII.

ERat per idem tempus apud Bohemos vir nomine Crocus, iustitiæ opinione insignis, ac propterea magnæ apud vulgus authoritatis: hunc sibi principem deligunt, summamq; ei rerum committunt. Cuius tanta moderatio fuit, vt non aliter quàm pater à prouincialibus coleretur: neq; enim ad suam voluptatem, sed pro subditorum vtilitate ac quiete prouinciam rexit, ferocemq; populum non tam imperio, quàm beneuolentia quietum continuit. Hic arcem apud Stemnam condidit, quam de suo nomine Cracouiam nominauit. Moriens autem tres filias reliquit, Brelam, quæ castellum Brelum ædificauit, herbarum ac medicinæ peritam: Therbam, siue Therbizam augurem & sortilegam. Tertiam Libussam, quæ vt natu minor fuit, ita diuinarum humanarumq; rerum scientia maior.

De Libussa filia Croci, quæ pluribus annis rexit Bohemiam.
Caput V.

LIbussa autem velut vna ex Sybillis habita, post obitum patris fauente populo pluribus annis prouinciam gubernauit: & priusquam Praga ædificaretur arcem Vissegradensem communiuit: fuitque suum imperium patri-

bus plebiq́ue iuxta gratum. Poſtremò non crudelitate àliqua, non tyrannide aut ſecordia vſa, ſed rectum iudicium faciens, popularem fauorem amiſit. Contendebant coram ea duo ex optimatibus de poſſeſsione agrorum. Sententia ex bono & æquo dicta, potentior humiliori damnatur. Ille tanquam iniuria eſſet potentiorem in iudicio ſuccumbere, populares appellans, indecorum eſſe indignumq́ue ait, tantum populum, tot proceres, tantum imperium vnius fœminæ ſubeſſe arbitrio. Ad cuius vocem excitata multitudo, muliebre regimen accuſare, vicinarum gentium mores in medium adducere, virum qui ſibi dominetur expetere. Libuſſa indicto ſilentio, deſiderium ſe populi animaduertiſſe dicit, neq; ſe illos eo fruſtraturam: imperium ſubditis, non ſibi poſt patris obitum tenuiſſe. Iubet ad diem poſterum redeant. Obtemperatum eſt, itum atque reuentum.

De Primiſlao tertio Bohemorum duce.
Caput VI.

Libuſſa in concione vbi adeſſe multitudinem vidit, Ego vobis, inquit, Bohemi, in hanc vſque diem placidè molliterq́:, vt mulieribus mos eſt imperaui, nulli quod ſuum eſſet eripui, nullum læſi, matrem experti eſtis, non dominam. At vobis meum regimen ingratum, more humani ingenij mecum agitis: nihil diu placet homini: pium iuſtumq; principem deſiderant populi magis quàm ferunt. Eſtote ergo iudicatu meo liberi: virum qui vobis præſit, quiq; ſuo arbitratu capita veſtra indicet, ſicut optaſtis, dabo. Ite, equũ meum albicantem ſternite, atque in campos latè patentes adducite, liberum effrenemq́, ibi dimittite, ſequentes eum quocunque ierit. Curret equus aliquandiu: deniq; ante virum ſubſiſtet in menſa ferrea comedentem. Ille mihi coniunx erit, vobis princeps. Gratus ſermo concioni fuit. Emiſſus equus decem millia paſſuum percurrit. Poſtremò ad flumen Bieli ante aratorem conſtitit, nomine Primiſlaum. Sequuti proceres populareſq;, poſtquam ſtantem equum & aratori blandientem adulantemq; viderunt, accedentes propius, Salue, inquiunt, bone vir, quem nobis ſuperi dederunt principẽ. Solue boues, atq; aſcenſo equo nobiſcũ venito: Libuſſa te virum, Bohemia ducem poſcit. Agrum colere, gregem paſcere, nauim regere, texere, ſuere, ædificare, multi ſe ignorare fatentur: magiſtratum in vrbibus agere, regem gerere, gentibus ac nationibus imperare, quod eſt difficilimum, nemo ſibi à natura negatum dicit: etſi plerique ſiue laboris odio, ſiue ocij amore, oblatis regnis abſtinuere. Primiſlaus quanuis agreſtis, nuncios benignè excipit, facturumq; poſtulata reſpondit: tanta eſt mortalibus regnandi cupido: nemo ſe regno indignum putat. Solutos boues, vt fabuloſa eſt omnis antiquitas, eleuatos in aera ferunt, & in altiſſimam præſciſſe rupis ſpeluncam delituiſſe, nunquam poſtea viſos. Stimulum verò quo boues vrgebantur, terræ defixum mox fronduiſſe, ac tres corili ramos emiſiſſe: ex quibus duo ſtatim exaruerunt, tertium in arborem eiuſdẽ generis proceram excreuiſſe. Non recipio ad me veri iſtius periculum: apud authores iſta quærantur. Vidi tamen inter priuilegia regni literas Caroli quarti Romanorum imperatoris, diui Sigiſmundi patris: in quibus hæc tanquam vera continentur. Villæq; illius incolæ, in qua hæc geſta creduntur, libertate donantur: nec plus tributi pendere iubentur, quàm nucum illius arboris exiguam menſuram. Sed nec mihi Carolus fidem facit: nam reges plerunque creduli ſunt, nec quicquam non verum putant, quod generis ſui claritatem aſtruit. Primiſlaus igitur audita legatione, inuerſo vomere, pane caſeoq; appoſito, viam quaſi grandem facturus, cibum ſumpſit. Ea res Bohemorum animos confortauit, menſam ferream, de qua Libuſſa vati-

Tres tantum liberi vſq; hodie 1515.

Menſa ferrea.

vaticinata fuerat,in vomere cognoscentes.Stupentes edentem circumstant, saturum equo imponunt, iubentq; festinare. Inter eundum, quid sibi vult stimulus frondens? interrogant:& cur duo rami mox aruerunt? Ille qui diuinandi peritiam calleret, treis sibi liberos nascituros ait, ex quibus duo funere immaturo deficiant, tertium nobiles fructus editurum. Quòd si ager totus exarauisset ante vocationem, genus eius masculinum perpetuò regnaturum fuisse: quum ante tempus accersitus sit, eam spem ademptam. Interrogatus, quúrnam calceós, querno robore factos secum afferret? seruandos in arce Vissegradensi respondit, ostendendosque posteris, vt scirent omnes primum qui principatum inter Bohemos accepisset, ex agro fuisse vocatum: neque insolescendum esse, qui ex humili fortuna solium ascenderit. Seruati calcei diu apud Bohemos, religiosè habiti, ac per sacerdotes templi Vissegradensis ante reges delati, dum pompa coronationis educitur. Quum Vissegradum appulisset Primislaus, ingenti fauore plebis atque honore exceptus est, Libussámque sibi matrimonio iunxit. Nec diu moratus, Pragense oppidum aggere atque muro cinxit: de cuius nomine dum disceptaretur, iussit Libussa ex artificibus, qui primò occurreret, rogari quid ageret: ac ex primo verbo eius vocari oppidum. Interrogatus faber lignarius quispiam: limen se agere dixit, quod Bohemicè praha dicitur: indeque nomen vrbi datum, sed corrupto vocabulo posteri Pragam dixêre. Exinde leges conditæ, quibus Bohemi longo tempore vsi, prouincia pace & ocio fruens, opibus aucta est. Et Libussa castellum Libus ędificauit, non longè ab Albi flumine, quod morienti sepulchrum fuit. Qua mortua, imperium ad Primislaum solum redijt, quod viuente coniuge eius maximo consilio administrauit: fœminarũm (quæ illa viuente plurimum poterant) authoritas extincta.

Calcei è quernorobore.

Praga vnde dicta.

Libus.

De puella Valasca, quæ principatum Bohemiæ more Amazonum septennio potenter obtinuit.
Caput VII.

SED fuit inter virgines, quæ Libussæ ministrare solebant, Valasca puella ingentis spiritus, & Amazonicæ mentis, quæ clanculum accersitis comitibus: heram, inquit, ô sorores perdidimus, quæ nos à virorũ contumelia vindicauit, nec passa est seruire viris: contrà, viri eiusdem imperium subiêre, nos reginarum honore fungebamur. Nunc iugum asperum & miserrimum ferre oportet: nisi libertatem nobisipsis vendicemus, vilissima mancipia sumus. Quòd si vobis id animi est quod mihi, facilè pristinam authoritatem obtinebimus. Ego secretorum Libussæ conscia Therbieæ quoque sortes noui, herbarum vires non minus quàm Brela calleo. quod tres habuêre sorores, hoc mihi soli datum est. Assistite audenti, vobis imperium in viros polliceor. Probant singulæ Valascæ consilium: coniurant, poculum recipiunt, quo virile genus odissent. Interea loci Primislaus virginem sibi per quietem sanguineum ministrare potum videt. Territus somnio, ac malum quod erat futurum suspicatus, primores terræ admonet, ne tantum licentiæ fœmineo sexui præbeatur. Mos enim virginibus erat equos ascendere, fatigare cursu, flectere in gyrum, hasta contendere, gestare pharetram & arcum sagittare, iaculari, venari, nihil officij virilis omittere. Quod Primislao tum periculosum, tum bonis aduersum moribus videbatur. At proceres ridere principem, fœmineum sexum nil ausurum magni credere. Mirari tantò maius atque amate puellas, quantò agiliores ac doctiores dicerentur. Valasca monere interdiu noctuq; conspirationis socias, spem bonam facere, audaciã augere, poculis atq; carminibus mẽtes earum à virorum amore auertere, dietim plures

Muliebris audacia.

allicere prouinciam vniuersam veneno inficere. Vbi iam virginum ac nuptarum satis conuenisse arbitratur, mandat omnibus suos viros, parentes, germanos, filios mares, omnes somno vinoq; sepultos noctu occidant, armis equisq; arreptis in campum prodeant, non longè à Praga monstratum. Maturarur scelus, virorum quantum imperatum erat interficitur: veniunt in campum armatæ fœminæ, prostratoq; virorum exercitu, qui parricidas insequebatur, ducem in arce Vissegradensi obsident. Quam quum expugnare nequirent, castellum sibi haud procul inde in prærupto vndique colle naturaque munitissimo ædificant, quod Dieuizum appellant, quasi virginum castrum. Dieuizæ namque eorum lingua virgines nuncupantur. Res visa patribus plebiq; perniciosissima, tum propter admissum scelus, tum quòd illarum exemplo reliquas adduci fœminas verebantur, & hostem cuique domi esse formidabile fuit. Horrantur itaque principem, puellas bello coerceat, se cum copijs affuturos promittunt. Primislaus se à dijs admonitum ait, perituros omnes qui puellas armis lacessant, tempus aliud expectandum. Illi spreto consilio, coacto sine principe exercitu, castra ad Dieuizum ponunt, puellasq; cingere obsidione pergunt. Valasca nil territa in maiori discrimine maiorem adhibet animum, comites ne mente labantur plena fiducia hortatur, aduenisse tempus affirmat, quo toti Bohemiæ leges imponant: videre se omnes prouinciæ optimates in suam potestatem venisse: vires tantùm acuant, victoriam in manibus esse. Neque nouum viros mulieribus obsedisse, Amazones sibi Asiam vectigalem fecisse, pugnasse ad Troiam, Thesei atque Herculis arma contempsisse. Si consilium atq; animus mulieribus adsit, vires haudquaquam deesse: nullius Bohemi consilium suo præferre. Vbi persuasam multitudinem animaduertit, palantes hostes, & nil tale verentes aggreditur. Fit trepidatio in totis castris. Mox fœda oritur fuga, instant virgines, virosq; passim trucidant. Neque aliter pugnatum est, quàm si muliebres viri animos, viriles fœminæ induissent. Pauci ex ea pugna euaserunt, quos velocitas equorum, non sua virtus à morte redemit. Singularis audaciæ in hoc prælio septem puellas fuisse memorant, Maladam, Nodeam, Suataciam, Vorastam, Radgam, Zastanam, Tristanam. Reginam sua manu septem viros interemisse. Spolia ingentia capta: præmia pro meritis reddita: septem quæ virtute præstiterant, torquibus aureis atque armillis donaras: Valascam veluti deam habitam: neque post id prælium Bohemis aduersus puellas audaciam fuisse. Illę populari agros, abducere prædas, rapere, occidere, villas incendere, potentiam indies augere, fingere Interdum se virorum amore teneri, amatorias epistolas nobilibus adolescentibus mittere, detestari fastum atq; insolentiam Valascæ, simulare fugam, rogare in syluam potenti manu venirent, ac se raperent. Iuuenes qui puellarum facinora magis admirarentur quàm odissent, victi blanditijs, captiq; nonnullarum specie (erant enim pleræque pulcherrimæ) imperata faceffunt. Sed ingressi syluas, insidijs circumuenti, trucidantur. Alij noua fraude in arcem vocantur; Valascam veluti per traditionem comprehensuri. Qui mox intromissi, ad vnum necantur. Vbi iam nulla fides virginibus est, commentum inauditum excogitant.

Dieuizum

Fortiter

De puella Sarca, quo modo dolosè nobilem Stiradum deceperit, mortique tradiderit.
Caput VIII.

SArca erat inter puellas admodum honesta facie, sed animo impuro, & ad omne scelus parato. Hanc in altissimo nemore strictis pedibus ac manibus arbori alligant, tubamque venatoriam, ac vasculum medone plenum iuxtà

iuxtà ponunt:ipsæ in insidijs haud procul delitescunt. Solebat hac iter sępe facere Stiradus nobilis eques inter Bohemos opibus & authoritate potens, & qui puellarum tyrannidem præ cæteris abhorreret, atque persequeretur. Is ergo quum syluam pro suo more venaturus intrasset, puellamque vinctam conspicatus esset, miserabundus quid sibi ea res vellet percontatur. Cui Sarca: Nosti, inquit, quot scelera his in regionibus Velasca perpetrarit, dum sibi potentiam regnumque vendicat. Ego quoque pariter in furorem acta, insaniam eiusdem aliquandiu sequuta sum. Peccaui fateor, pœnituit me tamen tot ineptiarum, cogitauiq; quonam modo scelestam relinquere vitam possem: statui ab iniqua discedere domina: sed dum comitem fugę quæro, prodita captaq; huc peducor: hic de me sumere statuerat supplicium sanguinaria carnifex. Interea dum ligor, dumq; mihi vltima verba dicuntur, vt auditus est tuorum canum latratus atq; hinnitus equorum, illæ meæ lamiæ salutem pedibus quæsiêre. At ego te vir clarissime, quem vnum perfida turba metuit, per nobilitatem tuam oro miserere infelicis fœminæ. Solue me obsecro atque abducito: aut si hoc non placet, iugula me potius quàm hîc viuam deseras: namque vbi abieris, mox aderit iniqua virginum cohors, meq; diris lacerabunt modis: iuuat tua manu perire. Stiradus lacrymis motus muliebribus, puellęq; forma captus, equo desiliens vincula soluit, rogatq; medonis vasculum, simulq; tuba apposita quid sibi velint? Tum Sarca, Medonem, inquit, optimum carnifices attulerunt, quo inter cruciandum vterer: hunc iam læta securaq; bibam: & haustu sumpto, quod reliquum fuit Stirado propinauit, qui pariter bibit. Erat autem potus suauissimus, quem Bohemi ex albo melle conficiunt: sed quàm mulieri saluber, herbis & carminibus adhibitis, tam viro pestilens: qui mentem Stiradi prorsus alienauit. Exinde tuba hæc, inquit, mea fuit dum venarer, quam mihi mortuæ ad collum suspendere statuerant pessimæ, quasi venatricis signum: inflabo vt intelligant me viuentem, fuisque manibus ereptam esse. Moxq; tuba cecinit. Valasca vbi sonitum audiuit, ex composito cum armatis puellis adest, Stiradum incautum capit, comites eius obtruncat. Ferunt dum hæc agerentur, auditum tota sylua ingentem veluti ridentium strepitum: vbi dum esset hominum solitudo, creditum dęmones de puellarum facinore ac fallacia cachinnatos: illas verò instructo exercitu Stiradum cathenis vinctum, in conspectum arcis Vissegradensis deduxisse, ibiq; prospectante Bohemorum principe, nobilem virum rotę supplicio, quod est inter Germanos atrocissimum ac miserrimum, peremisse. Post hæc iam planè regionis dominas viros sibi asciuisse, ex quorum complexu nouis fœtibus Rempublicam sustentarent, sancitumq; lege, vt natæ fœminæ diligenter asseruarentur, masculis dextri oculi eruerentur, amputarenturq; pollices, ne viri facti aut arcus tendere, aut armis vti valerent. Idq; aliquandiu factitarum. Septem annis ea pestis Bohemiam afflixit, tributariaq; magna ex parte prouincia virginibus fuit. Qui detrectauêre imperium, intra mœnia clausi, nusquam exire audentes, magnis incommodis affecti sunt. Denique quum necessaria deessent, eoq; perducta res videretur, vt coactos fame deditionem facere oporteret, tumultuariè principem adeunt, dirum puellarum bellum deplorant, ignauiam ducis accusant, malle se fœminis obedire, quàm perire inedia dicunt, aut populum tueatur, aut meliori cedat: probris & contumelijs minas adijciunt. Primislaus tot angustijs circumuentus, quum non tam armis, quàm fortibus valeret, plebem paucos adhuc dies expectare hortatur. id si faciant, puellarum excidium imminere. Paret multitudo. Ipse medio tempore scribit Valascæ, iniussu suo optimates prouinciæ arma in eam sumpsisse: placere sibi eos subijsse pœnas: se illam filiæ loco amare: neque inuidere principatum, quæ coniugis suæ Libussæ discipula extitisset: imperium

Medô

Stratagema

virtuti suæ deberi, quæ Bohemiam virili audacia bello attriuisset: senium suum regno ineptum, neque filio impuberi gubernationem credendam, monere vt arcem Vissegradensem ex manibus suis accipiat, sic Bohemiam totam in potestatem eius venturam: filio quam velit partem faciat: sibi priuato, quod restat ætatis, viuere libeat, atque in agrum reuerti, quem reliquisset, inuitus. Potestatem quam sibi fœmina tradidisset, iure optimo se fœminæ restituere. Capitur Valasca suis artibus, missaque puellarum cohorte, tradi sibi arcem postulat. Intromissæ virgines apud principem opipare epulantur. Interea prosilientes ex insidijs iuuenes armati, puellas omnes trucidant: nec morati, castellum Dieuizum cum exercitu petunt. Valasca re cognita, furore amens, cum paucis obuiam egreditur, consertoque prælio priusquam comites adsint, dum strenuè pugnat, inter confertissimas hostium turmas occiditur. Subsequutæ virgines, vbi dominam cecidisse cognoscunt, non tam spe victoriæ, quàm vltionis ardore certamen instaurant. Pugnatum est aliquandiu, nunc huc, nunc illuc victoria inclinante: ad extremum infeliciter præliantes fœminæ, cæsis quampluribus, fugæ se commiserunt. Subsequuti hostes, vno agmine victores cum victis castellum irrupere, potitique arce, quicquid fœminei sexus inuentum est, ferro extinxere, atque hoc pacto magnanimi iuuenes dominatu fœmineo Bohemiam liberarunt. Valasca inter fœminas clarissimas numeranda, plus ausa quàm sexui suo congrueret, insepulto cadauere iacens, feris ac volucribus esca fuit.

De Nimislao quarto, ac Mnata quinto, Vorcióque sexto, nec non Vinslao septimo Bohemorum ducibus.
Caput IX.

PRimislao ex Libussa tres filij nati, duo immaturo rapti funere, tertius morienti seni hæres dictus, Nimislaus nomine, quod nihil excogitans interpretatur. Fuit enim stupidi ingenij, & prorsus iners: inter scorta & concubinas ocio marcens. Molliciem eius fortuna confouit, quæ pacem illi perpetuam dedit, nullo vicinorum arma mouente, nec seditionibus studente populo, quem diutina virginum bella prorsus extenuauerant. Hunc Mnata filius subsequutus est: Mnatam Vorcius, cui duo fuerunt filij, Vinslaus & Vratislaus. Inter quos moriens partitus est terram. Vinslao Praga & ducatus Bohemiæ cessit, Vratislao Lucensis principatus, qui postea Zazensis dictus est.

De Grezomislao, qui & Neclam dictus est, octauo Bohemorum duce. Et graui bello quod gessit cum patruo suo Vratislao.
Caput X.

EX Vinslao natus est Grezomislaus, qui & Neclam dictus est, vnicum timoris & pauoris exemplum. Cuius ignauiam animo voluens patruus, optimum instrumentum ad subigendam sibi Bohemiam ratus, arma mouens plura aduersus eum bella feliciter gessit. Quibus magnificatus & auctus, vrbem condidit inter duos montes Mednam & Pubecham; quam de de suo nomine Vratislauiam nuncupauit. Neque contentus prioribus victorijs, nouum nepoti bellum indicit, capitalem pœnam subditis suis interminans, qui gladij longitudinem æquantes in prælio deessent. Iubet quoque purpuratos suos falcones atque accipitres secum afferant, quos humana carne pascere velit, non ad pugnam, sed ad cædem iturus. Postremò se nulli ætat

par

parsurum dicit, ipsósque lactentes pueros ab vbere matrum rapi atque confodi mandat, mammásque mulierum pullis equorum sugendas tradi. Insolens sanè ac superbissimus, & fortasse crudelior quàm si vicisset. Parte alia, Neclam vir muliere corruptior, trepidare atque pauere, nihil consilij, nihil spei habere, vltimam vitæ suæ diem aduenisse putare, non gladium intueri, non milites affari posse, alieno tamen ductus consilio, se pugnæ interfuturum dicit. Et accersito clàm Selercio nobili equite, figura corporis sibi perquam simili: animi verò fortitudine & corporis robore dissimilimo. Fuit enim manu promptissimus, & audaci animo, atq; in primis rei bellicæ peritissimus. Hunc suis armis iudutum ac insignibus principalibus honestatum, quàm paucissimis rem scientibus, obire ducis munia iubet. Multa interim vatum presagia, fœminarum quoque spiritu, vt aiunt, pythonico imbutarum vaticinia exquiruntur. Ex quibus vna placandos deos humana hostia respondit, sic enim victoriam repromitti. Cui Neclam, plus religioni quàm armis fidens, cæso quem sortes designauere iuuene, morem gessit. In alia parte mulierem fuisse tradunt, quæ priuigno bellum petituro, Vratislaum in pugna casurum, maiorumque populi partem cum eo interituram prædixerit: posse tamen euadere iuuenem, si sibi crederet. Adolescenti se credere, atque imperata facturum respondenti, iussisse vt pergeret, quando remanere domi capitale esset, primumque qui obuius fieret occidere, atq; vtrasq; aures cadenti amputare, & in pera recondere. Exin gladio inter priores equi pedes signum crucis in terram facere, qua deosculata, equum ascendentem fugam maturare. Pugna in campo cui Thusco nomen est committitur, concurrunt acies, magnis vtrinq; viribus ac clamoribus certatur. Stat belli fortuna diu anceps, multi hinc atque inde vulnerantur, prosternuntur, occiduntur. Ad vltimum Bohemi qui non pro gloria, aut ampliando imperio, sed pro vita, pro focis, pro aris, pro vxoribus ac liberis in aciem venissent, desperatione in virtutem versa, audacibus animis, inuicto robore præliantes, victoria potiuntur, non sine Selercij magna laude & summa gloria: cuius in hoc bello, tum ars, tum virtus plurimum valuit. Occiditur tamen inter præliandum: & vt iusserat, in eo campo sepultus est, vbi prælium gestum, suaq; morte vitam ducis, & patriæ liberationem redemit. Ex hostibus cæso principe, quàm paucissimi euaserunt. Aiunt adolescentem, qui nouercæ iussioni paruerat, domum redeuntem vxorem suam quam vnicè amauit, interemptam reperisse, ambabus carentem auribus, pectusq; confossam, & quas hosti amputauerat aures, coniugis suæ fuisse, stupentem tristemque cognouisse. Tantum præstigia possunt, aut veneficarum carmina mulierum.

Victoria ex desperatione

Præstigium

De infidelitate Duringi, qui Vratislai filium sibi commissum interfecit, pœnámque condignam dedit.

Caput XI.

Bohemi parta victoria, occiso Vratislao, terram eius ferro atque igne deuastant: inuentumq; Vratislai filium impuberem, principi tradunt. Qui misertus ætatis, patruelem educandum Duringo, ad Egram fluuium imperium possidenti, Vratislao gratissimo quondam comiti tradidit. Qui cæca cupidine captus tanquam initurus principis gratiam, puero supra Egram, qui tum glacie constrictus erat, perfracto gelu pisces quærenti, gladio caput abstulit, secumque Pragam deferens, vbi ad Neclam introductus est, proferens cruentum caput, Solium, inquit, tuum hodie firmaui: aut perire hoc, aut te oportuit. Securus in vtramuis aurem post hac dormies, æmulo regni sublato. Motus haud aliter quàm par erat princeps tam diro spectaculo: perfi-

diam,ait,nulla beneficia vincunt. Vt alcres puerum,non vt occideres,credidi. Te neque meum imperium,neque amici memoria,neque innocentis pupilli miseratio retraxit ab scelere? At mihi quietem parare voluisti. Tui ergo meriti hæc sumito præmia. Ex tribus mortibus, quam malueris,optionem habeto: aut gladio teipsum confodito,aut laqueo perstringito guttur, aut ex Vissegradensi rupe præceps ruito. Duringus accepta sententia,in alni arbore,quæ propinqua fuit sese suspendit: alnus postea quamdiu remansit,arbor Duringa dicta est.

De Nostirico nono, & Borsiuoio decimo Bohemorum ducibus. Qui & ultimus Paganorum ducum fuit,& tandem cum vxore sua fidem Christi suscipiens,baptizatus est.
Caput XII.

Aliàs Hostiuicum — NEclam verò moriens, *Nostiricum maiorem natu filium hæredem instituit. Dipoldo prouinciam Surimensem testamento dimisit. Nostirico Borsiuoius filius successit, vltimus Paganorum ducum: qui tamen & ipse imperante Arnulfo Cæsare à beato Methodio Morauorum archiepiscopo, cum Ludmilla coniuge ad Baptismi gratiam perductus est DCCCCXCV. anno post Christi saluatoris nostri ortum. Ludmilla sancta mulier habita,etiam miraculis claruisse fertur.

De situ Morauiæ, & Suatocopio, penultimo Rege eiusdem. Qui & primus Christianus inter Reges Morauiæ fuit.
Caput XIII.

SVatocopius eo tempore Morauis imperabat Christianæ religionis cultor,& dignus cuius memoriam ad posteros referamus. Morauia trans Danubium iacet,cui ad Orientem Hungari Poloniq; regnum possident, Moraua disiuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem solem Bohemi excipiunt,Australes,Meridianum:Septentrionale latus Slesiæ occupant. Ager vini,frumentiq; ferax, gens rapinis assueta: nulli tutum iter nisi armato,potentioriq; præbet. Hic multos annos regnatum. Hungari, Bohemi,Russani, Poloniq;ue,Morauorum principi paruerunt,princeps ipse Romano imperio.
Aliàs Suatocupus — Caput regni ciuitas Volegradensis.*Suatocopius regum penultimus,quum aliquandiu feliciter regnasset, tandem Arnulpho Imperatori tributum pendere recusans, commisso prælio, quum suos cadere animaduertisset, clàm sese pugnæ subtraxit:atque vt erat mutata veste incognitus,salutem solus fuga quæsiuit. Quumque ad montem venisset,cui Sambri nomen est,abiectis armis,equo dimisso pedibus iter fecit, & tanquam viator inops, vastissimam ingressus eremum, tam diu pomis arborum atq; herbarum radicibus vitam sustentauit,donec treis eremi cultores obuios habuit:quibus sese adiungens, vsq; ad extremum vitæ perseuerauerit incognitus,patienter ac sedato animo incommoda quæq; ferens. Vbi verò obitus affuit,accersitis eremitis:nondū, inquit,quis fuerim,nouistis? Rex ego Morauorum,prælio victus ad vos con-
Scitè — fugi,& regiam vitam & priuatā expertus morior. Nulla regni fortuna est tranquillitati eremi præferenda. Hic securus somnus,dulces herbarū radices atq; vndas efficit:ibi curę atq; pericula nullū cibum,nullum potum non amarum reddunt. Quod vitæ mihi fata dederunt,apud vos felix peregi:in regno quicquid eius transactum est,mors verius quàm vita fuit. Sepelite me hic postquā anima corpus reliquerit, Morauiamq; deinde petentes, filio meo, si adhuc viuit, hæc nunciate. Atque his dictis vita excessit. Arnulfus interea victoria

potitus,

potitus, regnum Morauiæ Suatocopij filio, quem de sacro fonte leuauerat, possidendum reliquit. Is ab eremitis edoctus de fortuna patris, quem cecidisse in prælio existimauerat, corpus eius ex eremo defossum, Volegradum retulit, atque in sepulchris maiorum condidit. Fuit autem Suatocopij filius, quanquam Christianorum sacris imbutus, minus tamen quàm decuit, sacerdotes Dei veneratus. Qui venationem aliquando facturus, archiepiscopo Methodio imperault, ne ante suum reditum diuina perageret. Expectauit Methodius ad meridiem vsque, tandem negligi rem diuinam veritus, Deo sacrificium cœpit offerre. Interea reuersus princeps, vbi se neglectum animaduertit, sacram ingressus ædem, multitudinem canum intromisit, tubasq; clangere iubens, ad altare vsque progressus, conuicia multa ingerens, vix manus à violatione sacerdotis abstinuit. Ob quam rem paucis post diebus Methodius in Bohemiam fugiens, regem extra ecclesiã fecit, regnoq; sacris interdixit. Quo facto, non solùm archiepiscopalis sedes in Morauia defecit, sed in seipso quoq; regnum extinctum est. Mortuo namq; paulò pòst excommunicato rege, imperij Morauorũ partem Theutones ac Bohemi, partẽ Poloni atque Hungari diripuerunt. Methodius in Bohemia aliquandiu moram traxit, deinde Romam se contulit, ibi fratrem suum Cyrillum comperit, qui baptizato quondam Suatocopio, Morauis Christiana sacra crediderat, multasque alias Sclauorum gentes ad fidem Christi conuerterat. Ferunt Cyrillum quum Romæ ageret, Romano pontifici supplicasse, vt Sclauorum lingua, eius gentis hominibus quam baptizauerat, rem diuinam faciens vti posset. De qua re dum in sacro senatu disceptaretur, essentque non pauci contra dictores, auditam vocem tanquam de cœlo in hæc verba missam, Omnis spiritus laudet dominum, & omnis lingua confiteatur ei: Indeque datum Cyrillo indultum.

De Spitigneo vndecimo, ac Vradislao duodecimo Bohemorum ducibus. Capvt XIIII.

BOrsiuoius autem, coniunxque Ludmilla, Christianam veritatem amplexi, fidem catholicam inter Bohemos magnopere ampliarunt. Ludmilla filia fuit comitis Slamborij castelli Bizeniæ, quod postea Melnica dictum est. Ex qua tulit Borsiuoius duos filios, Spitigneum & Vradislaum. Primus patri successit: sed moriens sine filijs, fratri principatum reliquit. Coniunx Vradislai * Drabonucia, mulier audax, & ad scelus prona, duos pariter filios viro peperit, Venceslaum & Boleslaum: priorem Ludmillæ tradidit educandum, alterum ipsa enutriuit. Alumni ex nutricibus mutuati mores, Venceslaus pietatem colere, mansuetudinem præferre, Christiana sacra venerari, elargiti multa pauperibus, nulli noxius esse: Boleslaus idolorum sectari culturam, honores ambitiosè quærere, adulterari, rapere, occidere, in scelera cuncta prolabi. *Alibi Drahomicia.*

De sancto Venceslao martyre, tertiodecimo. & fratre suo Boleslao quarto decimo Bohemorum ducibus. Capvt XV.

PAter suprema ordinans, Ludmillæ, cuius integritatem prudentiamque optime nosset, quousque liberi adolescerent, gubernationem prouinciæ dimiserat. Id ægre Drahomiciæ fuit, quæ Tymam & Simonem nephario homines submittens, socrum in castello Thetim strangulari iussit: ipsa deinde imperium accepit. in omnes crudelis, in Christianos sæuissima & intolera-

Venceslau bilis, ac propterea Veneeslao etiam filio infesta, cui præferre fratrem non dubitauit. De Venceslao hæc referuntur. Porus cibique parcissimum fuisse tradunt, corporis maiestate decorum, virginitatem ad vltimum vitæ seruasse: diuina in templis officia, diurna nocturnaque nunquam neglexisse, & noctis quidem tempore nudis pedibus super glaciem ac niuem iter agentem, vim frigoris minimè sensisse. Podium verò eius comitem, quum caligatus obriguisset, iussum vestigia Venceslai pedibus premere, concaluisse. Postera die cruenta sancti viri vestigia inuenta: misse eum populo perurgente, adhuc viuente matre, principatum. Duci verò Curinensi, nulla iniuria lacessito, cum exercitu in Bohemiam ingresso, atque agros vastare conanti, armatum cum copijs occurrisse, vocatoque in colloquium, singulare certamen obtulisse. Accepta ab aduersario conditione, vbi manus conseri debuit, angelos visos, qui Veneeslaum protegentes arma ministrarent: territum ea nouitate Curinensem, ex equo prolapsum veniam petiuisse. Bohemum libenter humiliato pepercisse, monuisseq; ne deinceps aliena peteret. Similem angelorum comitatum vidisse aiunt Imperatorem, quum Venceslaus adolescens in eius curia obuersaretur, eamq; ob causam brachium sancti Viti dono ei dedisse, in cuius honore cathedralis ædes in Praga constructa est. Feruntt tunc Bohemiam sub episcopo Ratisponensi fuisse, ac propterea quum Venceslaus Volgangum præsidem, qui postea inter sanctos relatus est, ad consecrationem eius basilicæ summis precibus inuitasset, respondisse pontificem, coram Deo iam templum suum dedicatum esse, quod futuram metropoliticam cerneret, missurum se tamen, qui sua vice Veneeslao satisfaceret. Creuerat iam Venceslai nomen, miraq; populi charitate atque admiratione celebrabatur. Sed quantò cæteris acceptior erat, tantò acrius in se odium fratris matrisque concirabat, ac propterea licet dimittere seculum, & in monachum tonderi destinasset, non potuerunt infelices animæ sancti viri propositum expectare, sed impatientes moræ, piam principis intentionem scelere præueniunt. Fit conuiuium apud Boleslaum matre iubente: vocatur Venceslaus. Qui

Venceslai mors. & si mortem instare prædixerat, facta tamen cum sacerdote de peccatis suis ex more Christiano confessione, fraternam domum ingreditur, ibique statim Boleslai manu percussus interijt. Dicat aliquis homicidam sui ipsius Venceslaum fuisse, negetque cœlo dignum, qui certæ se morti obtulerit. Nos Gotthorum instante procella, plurimas Romæ fuisse puellas legimus, quæ pudicitiæ suæ vim inferri timentes, & ne in manus hostiles inciderent, in Tyberim sese præcipitauerunt: quæ postea miraculis coruscantes, sanctorum honores meruere. Venceslai sanctitati qua die cæsus est Christum Deum testimonium præstitisse, memoriæ prodiderunt, qui regi Daciæ per visum apparens, suo martyri ædem construi mandauit. Ipsum autem Venceslaum multis miraculis claruisse, atque inter sanctos martyres ab Ecclesia receptum tradunt, Drahoniciam paucis post diebus fatis suis trahentibus, vltionemque parricidij exigentibus, hiatu terræ apud arcem Pragensem absorptam, Boleslaum multis sceleribus nobilitatum, morbo absumptum duos filios reliquisse, Boleslaum paternum nomen referentem, & Stratiquatem.

De Boleslao quintodecimo Bohemorum duce.
Caput XVI.

Milada Boleslaus imperio potitus, patrui magis quàm patris æmulator extitit. Religionem enim Christi extollens, viginti ecclesias erexit. Huic soror fuit Milada eximia specie virgo, sacris imbuta literis, & multa pollens eruditione. Quæ quum Romam orationis causa petiuisset, à Ioanne pontifice maximo

maximo benignè excepta, ipsius authoritate monasterium sancti Georgij in arce Pragensi construxit, ibiq; sacerdos consecrata est. Eadem quoque sancti Viti ædem à Venceslao fundatam, in pontificalem eleuari obtinuit. Ditimarus natione Saxo, & opinione sanctitatis insignis, primus ibi episcopus consecratus, cui Adelbertus successit, nobili genere apud Bohemos natus. Stratiquas, Boleslai frater, relicto seculo, apud Ratisponam Baioariæ ciuitatem, in cœnobio sancti Emetammi, monasticam vitam elegerat. Quem Pragam forte aduenientem, aggressus Adelbertus, pontificalem ei cathedram offert: qui quum esset regis frater, ex rege natus, facilè populum sub religione continere posset: nam sibi non esse facultatem eius regendæ plebis, quæ rapinis & adulterijs assueta, ius fasque omne contemneret. Stratiquas mundanas dignitates quasi malas pestes effugiendas esse respondit, monasterium sibi & præsentem vitam suauem præstare, & futuram promittere meliorem, in eo se viuere morique velle. Scribunt authores, Adelbertum his auditis, prophetico spiritu plenum Stratiquati dixisse, Poteras modo Pontificiali honore cum salute defungi: at quod nunc recusas, in perniciem tuam vehementer expetes. Abijsse deinde Romam, ac cum fratre suo beatæ vitæ Gaudentio in monasterio sancti Alexij tamdiu delituisse, donec iussu pontificis maximi, suas oues repetere iussus est. Quibus quum esset prorsus ingratus, in Hungariam profectum, regem Stephanum baptizasse, quem inter sanctos relatum aiunt. Exinde Poloniam ingressum, Gaudentium fratrem, in ecclesia Gnesnensi predicaturum Euangelium, pontificem ordinasse. Postremò Prutenos adijsse, apud quos dum Christi legem prædicat, gladio cæsum, martyrio vitam finisse. Interea Stratiquatem mutato proposito, Pragensem ecclesiam poposcisse, neque repulsum, fraterno regioque fauore adiutum. Sed dum apud Maguntinum archiepiscopum agit, sacris de more imbuendus, inter duos episcopos iacentem pronum, diabolico spiritu arreptum, tamdiu vexatum, donec animam exhalauit, Adeodato natione Teuthonico, ecclesiam commissam.

Ditimarus

Stratiquas

De Boleslao sextodecimo Bohemorum duce.
Caput XVII.

Boleslaus duobus & triginta annis imperio potitus, ex vita decessit, relicto successore filio sui nominis Boleslao tertio: Huic Mescho Polonorum princeps Cracouiam per fraudem eripit. Bello deinde orto, vastatis agris, induciæ demum dictæ, statutumque vti ambo duces apud Crocouiam conuenirent. Boleslaus accepta fide eò pergit, atque in conuiuio captus, luminibus priuatur, comites eiusdem crudeliter necati, exceptis Vrisbuicensibus insidiarum conscijs, scelerisque participibus. Qui domum reuersi, tanquam magno ex periculo euasissent, publicam fidem atque iusiurandum & iura hospitij à Polono violata queruntur. Vbi fides habita, Ianurem Boleslai fratrem dolo necare conantur. Cocherem inter Vrisbuicenses consilio, opibus & authoritate maior, adolescentem sub specie venationis in syluam tractum, ad stipitem arboris alligatum, sagittis cōfodi iussisse fama est: diuum Ioannē Baptistam ab eo precibus exoratū, hirsuto tegmine sagittas excepisse, vxoremq; eiusdem per visum commonuisse, periclitanti viro opem ferret. Interea famulum principis Oueram nomine, ex periculo prolapsum, proditionem populo exposuisse: illum tanta nouitate commotum, correptis mox armis in syluam procurrisse, captisque proditoribus atque occisis, ducem saluum reduxisse. In eo loco vbi hæc acta sunt, monasterium ordinis sancti Benedicti, quod Veliscam appellatur constructum, & aram maiorem ibi sitam,

vbi arbor religatum Ianurem tenuit. Meſcho autem coacto exercitu, longè lateque Bohemorum populatus agros, Pragam denique obſidione cinxit, eamque biennio fame laborantem obtinuit, excepta arce Viſſegradenſi, quæ in fide Ianuris permanſit.

De Vdalrico, ſeptimodecimo Bohemorum duce.
Caput XVIII.

FVerat & alter Boleſlao frater, Vdalricus nomine, quem pater Henrico imperatori nutriendum dederat. Is audita Meſchonis proditione, clàm ab imperatore dimiſſus, caſtellum Dieuizum natura & arte munitum ingreditur. Exin collecto raptim milite, colles occupat, qui Pragæ ſupereminent, tubaſque clangere iubet. Mox alta voce præconem Pragenſibus nunciare, victos prælio Polonos fugam cepiſſe, victorem principem cum exercitu adeſſe. Qua voce accepta Polonorum præſidium quod vrbem tenebat, metu perculſum exceſſit. Pragenſes aucti animo inſequuti, complures in fuga captos necauere. Meſcho cum paucis in Poloniam ſe recepit. Vdalricus Pragam ingreſſus, germano ſuo, ſiue proditoribus ſuggerentibus, ſiue quòd ætatis beneficio illum ſibi præferri videbatur, effodi oculos iuſſit. Multa huius facinora referuntur, partim reprehenſione, partim laude digna. Inter cætera & illud narratur, redeuntem ex venatione, puellam vidiſſe in villa quadam, iuxta puteum veſtimenta lauantem, nomine Bozenam, quod Beatricem interpretatur, eleganti forma, & moribus ſupra quàm par eſſet agreſti venuſtis: captum ſpecie & alloquio modeſto, quamuis amici aduerſarentur, coniugem accepiſſe: Bizetiſlaum ex ea natum. Is quum adoleuiſſet, Iutham Imperatoris Otthonis Rufi filiam, quæ apud Ratiſponam in monaſterio nutriebatur, quamuis nunquam vidiſſet, ſola fama commotus, vi rapuit, ſoluſque cum illa ad patrem perrexit, comitibus velocitatem eius inſequi nequeuntibus, ab imperatore ex fuga retractis atque occiſis. Non improbauit pater factum, ſed admiratus audaciam, tantum ſe filium genuiſſe gauiſus, matrimonium cum rapta in Morauia celebrari mandauit: tantò præſtantiorem filium ęſtimans, quantò nobilius eſt, Imperatoris quàm villici filiam amauiſſe. Imperator ea contumelia motus, iureiurando affirmat exercitum in Bohemiam ducturum, terram malis affecturum, ſibique ſedem in medio regni collocaturum. Statimque cum exercitu Bohemiam inſtar torrentis cuncta ſecum rapientis, ingreditur. Contrà Vdalricus filiuſque caſtra mouent. Iam duo exercitus ad iactum teli conuenerant, tum Iutha, cuius ex iniuria bellum ortum, crinibus ſparſis, ſeiſſa vnguibus facie, victo periculorum magnitudine muliebri pauore, auſa telis ſeſe inferre volantibus, inter primas acies proſiliens, patris alloquium priuſquam furor ardeat amplior, expoſcit. Quo impetrato, Fateor, inquit, pater, iuſtum te bellum mouiſſe, cuius filia rapta eſt, illumque pœna dignum, qui te contempſit, niſi compuliſſet amor, cuius cæca conſilia ſæpe veniam meruere. Sed age obſecro, pone ante oculos quem armis inſequaris, gener tuus, mihi maritus, cui tantoperè iraſceris, & fortaſſe nepos tuus, eius filius, in ventre meo conceptus eſt. Parce oro filię, parce nepoti: patrem illi, mihi virum dimitte. Non eſt degener maritus, nec ſolui cõſummatum matrimonium Romana eccleſia ſinit: nec tibi victoriæ poteſtas eſt: vtrique vires, vtrique belli artes ſuppetunt: Mars dubius caſum reſpicit. Ne obſecro pater, mei cauſa tantam militiam morti obijcito: parce, cui ego prior læſa, peperci. Illachrymatus pater, audita filia: facturumque ſe quod illa vellet, niſi obſtaret iuramentum. Tum Iutha, Et maritus, inquit, meus iureiurando adſtrictus eſt Theutoniam armis laceſſere: ſed

Iuthæ elegans oratio.

Grauiter.

vana

vana religio,quæ sceleri locum facit. Vim criminibus sacramenta non addunt.Et promissorem maleficij diuina maiestas odit,factorem exterminat.Inueni tamen,si libet,viam,qua te simul promisso virumq; solnam.Veniet cum patre gener ad pedes tuos,veniam commissi petet:te regem,te dominum profitebitur:neque impedimento erit,quo minus sedem in medio Bohemiæ colloces,ibique ius dicas. Postremò curiam tuam in Theutonia petens, villas aliquas quas iusseris inter equitandum maritus diripiet.Placuit Imperatori consilium filiæ,atque in eius verba fœdus ictum, exercitus consalutati,& in Boleslauia,quæ vmbilicum tenere Bohemiæ creditur, sedes Imperatoris lapidea erecta,perpetuum rei monumentum principibus terræ insigne datum Imperialis aquilæ.Exin Bisetislaus Morauiam ex paterno indulto rexit, Polonosque, qui magnam eius partem occupauerant, bello deleuit, eorúmque multa milia, ligatis post tergum manibus, in Hungariam venundandos misit.

De Bisetislao decimo octauo Bohemorum Duce.
Caput XIX.

DVm hæc aguntur,anno post Christi ortum tricesimo ac millesimo, Bolesłaus apud Cracouiam excæcatus interijt. Vdalricus quoq; frater eius vita functus est.Qua re cognita Ianur & ipse cæcus,Pragam veniens,ducatum gentis suopte ingenio nepoti dimisit.Bisetislaus ea re cognita,animo auctus, quamuis nulla iniuria lacessitus, exercitum in Hungariam duxit, magnámque inde prædam retulit. Quinque ei ex Iutha fuerunt filij, Spitigneus, Vratislaus,Conradus,Iaronurus & Otho:quorum fiducia plenus,etiam Polonos vltrorus,anum pulsare bello non timuit,Cracouiamque armis captam funditus euertit,Gnesenium quoq; metropoliticam vrbem diripuit, multorúmque martyrum sacratissima inde corpora asportauit, & crucem auream ccc. pensantem libras. Quod quum Imperator Henricus eius nominis secundus accepisset,indignatus iniussu suo Poloniam vastatam esse,Bisetislaum aut resarcire Polonis damna,aut bellum expectare iussit. Ille nihil se Imperatori nisi tributum debere respondit à maioribus institutum. Pendebat autem Dux Bohemiæ Romano imperio quotannis centum & viginti boues, & argenti puri centum quinquaginta marcas:id se neq; neglexisse hactenus,neque neglecturum.Si quid amplius iusserit Imperator,à bono & æquo recedere,se libertati gentis nihil detracturum.Imperator his auditis,ex Ratispona in Bohemiam copias traducit: Orhardo Saxonum Duce ex altera parte cum exercitu properare iusso. Ingressus syluam,qua Bohemiam cingi diximus, præcisis arboribus iter interceptum reperiens, milites viam securibus aperire iubet. Magnus hic labor equiti:erant enim vastæ magnitudinis arbores, multaque robora incidenda, priusquam iter pateret. Ob quam rem, quum iam opere peracto ad interiora peruenissent, nec hostis in conspectu vsquam daretur, fessi ac sitibundi proiectis armis flumina petunt. Bisetislaus ex insidijs prodiens,palantes atque inermes aggressus,stragem haud paruam effecit. Imperator repentino commotus malo multis suorum desideratis,fuga salutem petit. Orhardus verò iam fines Bohemiæ ingressus,Septentrionalem prouinciæ partem longè latéque populatus:his cognitis,cum præda domum reuertitur.Procopius comes Biclinensium,cum parte copiarum aduersus eum missus,fortuna parum prospera vsus,tanquam pecunia corruptus,effossis oculis, manibus,pedibusq; obtruncatis,in flumine Biclinæ demersus est; nec tamen eo pacto quies Bohemiæ data. Nam sequenti anno Henricus Imperator, & Orhardus, maioribus collectis copijs redeuntes, transmissa sylua ferro ac

Gnesna

flamma cuncta vastarunt.Bisetislaum armis diffidentem intra Pragæ mœnia clausum obsederunt. Seuerus tunc episcopatum vrbis gerebat, iureiurando Imperatori obnoxius, ex cuius indulto pontificali sede præerat. Is noctu cum pluribus ad Henricum confugit, obtinendæque vrbis viam ostendit. Quare fractus animo Bisetislaus, errati veniam petijt: dictæ sunt pacis leges quas voluit Imperator,& trium annorum tributum pensum: Slesia sub annuo tributo, auri triginta, argenti cl. marcarum Bohemiæ principi tradita: secundo & quinquagesimo anno post millesimum à Christi saluatoris aduentu. Pace cum Imperatore composita, Hungariam sibi subigere Bisetislaus aggreditur: cuius populus suis vtens legibus, Romanorum imperium contemnebat. Sed ingressus hostilem prouinciam, mox ardenti febre correptus, vltimum instare diem intelligens, vocatis Bohemiæ primoribus, Spitigneum primogenitum successorem suum designat, reliquos filios Morauia inter eos diuisa, parere fratri iubet. Atq; his demandatis, vita decedit quarto Cal. Maij. Corpus eius Pragam translatum apud parentes sepultum.

De Spitigneo decimo nono Bohemorum Duce.
Caput XX.

Spitigneus vt regnum primùm potitus, omnes Teutonici generis Bohemia excedere iubet, nec matri potestatem manendi facit. Exinde Morauiam infestis petens armis, fratres bello aggreditur. Vratislaus audito germani aduentu, relicta in Olomucio coniuge, ad regem Andream in Hungariam confugit. Conradus & Otho fratri se dedunt. Vxor Vratislai capta, aliquandiu in vinculis habita, Postremò suadente Seuero Episcopo dimissa, dum virum in Hungaria petit, vicina partui in itinere decedit. Mœstus ea re coniunx, ab Andrea rege consolationem accepit, qui filiam suam Adilheidam nuptam ei tradit. Quod quum Spitigneus accepisset, veritus ne vires Hungaricas in se frater armaret, missa legatione, sine causa illum ex Morauia abijsse, dicit, nihil hostile timendum fuisse. Nam cur frater fratrem oderit, secundo post se loco genitum? Seruasse se abeunti bona, non abstulisse: redire eum ad suos debere, cuncta ei salua esse. Nec frustratus est fratrem, redeunti quæ armis abstulerat, cuncta restituit. Iutha verò à filio deiecta, quum secundo nupsisset, breui mortua est: cuius corpus in Bohemiam translatum, in sepulchris principum condidere.

De Vratislao vicesimo Bohemorum Duce.
Caput XXI.

Spitigneo vita defuncto, Vratislaus successit. Qui Morauia rursus inter fratres diuisa, Iaronurum, quem pater ecclesiæ dedicatum exortem regni fecerat, in diaconum vel inuitum ordinari iussit. Is relicto Christi habitu, ad Poloniæ duces confugiens, militarem disciplinam sectatus est. Fuerunt Vratislao ex Adilheide tres liberi, Bisetislaus,& duæ fœminæ, Ludimilla,& Iuditha. Verùm Adilheide mortua, vxorem alterã ex Polonia duxit, nomine Suaranam, ex qua Boleslaum, Borziuislaum, Vladislaum, Sobeslaumque suscepit. Inter hæc Seuerus Episcopus, qui Bohemiam Morauiamque sacerdotio tenuerat, Iohanne in Morauorum ecclesia sibi substituto, iam grauis senio ex vita decedit. Ob quam rem Conradus & Otho Vratislaum precibus onerabat: Iaronuro fratri vt ecclesiam Bohemiæ ab Imperatore impetret. Annuit Vratislaus, neque Imperator aduersatus est. Iaronurus ex Polonia reuocatus, relicta militia, episcopus ordinatur, ac mutato nomine* Gebardus appellatur

tur. Qui mox spiritu superbiæ inflatus Morauiam non minus sibi quàm suo antecessori debitam dicit, illum exterum, se ciuem : illum infimo loco natum, se regia stirpe ortum. Ingressus Morauiam, Iohannem episcopum, qui cedere nollet, contumelijs & verberibus afficit. Vratislaus, qui Ioannem amaret, ea re commotus, Romanum pontificem contumacia Gebardi vti corripiat, scriptis hortatur. Missus est in Bohemiam Rudolphus Cardinalis, qui causa cognita delictum puniat. Is vocatum Gebardum, quum minimè pareret, sacerdotio abdicauit. Sed rogatus à clero, dignitatem ei restituit, iubens & ipsum & Iohannem intra annum coram summo sacerdote se exhibere. Paruerunt ambo. Sacerdos maximus ambobus auditis, Gebardum amouere sacerdotio statuit: fecissetque, nisi preces interuenissent Mathildis virginis, filiæ Bonifacij ducis Lucani, quæ tum Romæ fuit, ex Bohemorum sanguine nata. Hæc est illa Mathildis, fama inclyta, & apud historicos latè memorabilis, quæ à Radicofano Senensis agri oppido vsque Ceperanum interiacentem terram donauit ecclesiæ: posteri patrimonium S. Petri appellarunt. Huius ergo interuentu Romanus præsul vtrumque sacerdotem sua diocœsi contentum esse, ac remissis iniurijs in patriam reuerti iussit. *Mathildis.*

Vratislaus dux, Maguntia in regem creatur per Henricum Imp. quartum, regnoq; Bohemiæ Poloniam, Slesiam, Lusatiam, Morauiamq; adiecit.
Caput XXII.

INter hæc Leopoldus Austriæ Marchio Morauiam latrocinijs magis quàm iusto bello infestam reddit, nec Conradi aut Othonis, qui tunc prouinciæ præsidebant, preces audit. Illi fraterna solatia expetunt. Vratislaus collecto raptim exercitu, Austriam ingressus, instar horridæ tempestatis obuia quæq; prosternit: occurrentem Leopoldum prælio victum in fugam conuertit, ipse onustus spolijs domum reuertitur. Post hæc anno sexto & octuagesimo supra mille ab ortu saluatoris Christi, apud Maguntiam in concilio principum ab Imp. Henrico, eius nominis quarto, Vratislaus rex declaratur, Morauorum regno, quod supra extinctum diximus, in Bohemiam translato: Polonia, Slesia, Lusacia, Morauia, Bohemorum imperio adiectæ. Gilbertus, Treuirorum Archiepiscopus cum eo Pragam missus, qui coram prouincialibus regem inungat, regalibusq; adornet insignibus. Id eodem anno factum acclamante populo, Vratislao regi salus, honor atque victoria. Suatana quoque regina cum eo coronata. Mortuus est per idem tempus Iohannes Morauorum episcopus, cuius ecclesia instante Gebardo Pragensi vnita est. Quæ res illi maioris insolentiæ fomentum fuit, adeò, vt præsente rege interesse diuinis minimè dignaretur. Ob quam causam Vratislaus, indulgente Alexandro Papa tertio, natione Senensis, collegium Canonicorum regularium in arce Pragensi erexit: in quo dum res agitur diuina, non præpositus tantùm, sed decanus & sacerdos, diaconusq; & subdiaconus rem diuinam facientes, episcopalibus ornamentis vtuntur. Et præpositus quidē cancellarius regni appellatus, principis honore defungitur. In fundatione autem eius ecclesiæ regem suis humeris duodecim cophinos lapidum gestasse ferunt. Religiosum principem, dignumque qui primus inter Bohemos regio diademate vteretur. Gebardum verò indies magis atque magis insolescentem, ac propterea à Morauorum plebe repulsum, dum per Hungariam ad Romanum pontificem questum iniurias proficiscitur, apud Strigonium morbo correptum interijsse, Cosinumque illi suffectum. Fuerunt Vratislao & cum Saxonibus, & cum germano, qui Morauiam obtinebat, inimicitiæ. Illos per filium vicit: germanum ipse ex Morauia armis expulit, vrbemq; Olomucensem possidendam filio tradidit. *Primus Bohemorum rex.*

De Conrado vicesimoprimo, Bizetislao vicesimosecundo, ac Boleslao vicesimotertio, nec non Borziuislao vicesimoquarto Bohemorum Ducibus.

Caput XXIII.

Vita functus Vratislaus, non filium, sicut optauerat, sed Conradum fratrem habuit successorem. qui septimo mense potitus imperio, morbo correptus, nepotibus ex fratre locum fecit. Quinque eos fuisse diximus, qui sibi inuicem pro natiuitatis ordine successêre. Duos ex his Vrbuicenses, perpetui regum hostes, fraudibus interceptos necauêre.

De Vlatislao vicesimo quinto Bohemorum duce, & rege secundo.

Caput XXIIII.

alias quinti. Penultimus Vladislaus nomine, ex Bisctislao fratre nepotem sui nominis, cum ccc. galeatis equitibus auxilio Henrici sexti Romanorum Imperatoris Romam misit, qui plurimas inde reliquias sanctorum reportauit. Inueni in historia Bohemorum, post Vratislaum primum regem pluribus annis interregnum fuisse. Nam Conradum fratrem eius, ac deinde Vratislai filios non regis nomine, sed ducis tantùm vsos, tanquam regni decus homini, non prouinciæ datum fuisset. Vladislaum verò quarto loco Vratislao natum, à Friderico primo, sibi & posteris regiam dignitatem obtinuisse, & quum in expugnatione Mediolanensi egregiam operam nauasset, Imperatori mirificè gratum, leonem rubeum bifurcatæ caudæ in clypeó albi coloris insigne regium accepisse: candelabrum quoque Salomonis ex Mediolano asportatum in ecclesia sancti Viti Pragensis recondidisse. Pontem super Multauiam, quó vetus Praga minori iungeretur, magni operis ædificasse, quem Ratisponensi præferunt, in quatuor & viginti arcus, vt antea diximus, protensum.

De Sobieslao vigesimosexto, & Friderico vigesimo septimo, nec non Conrado vigesimooctauo, ac Bizetislao vigesimonono, atque Venceslao tricesimo Bohemorum ducibus.

Caput XXV.

Post eum Sobieslaum quinque annis ducatu functum, à prouincialibus exactum, in exilio interijsse. Exin Fridericum Vladislai filium successisse, post Conradum, qui apud Apulos in Italiam sequutus Imperatorem decessit. Conradum Bitetislaus sequitur, qui & Henricus dictus est. Et quum esset Pragensis episcopus, sedecim annis pontificatum simul & principatum Bohemiæ tenuit. Post eum ducatum obtinuit Venceslaus frater eius. Hos quoque regis nomine abstinuisse constar, siue quia magis vi quàm iure imperauerunt, siue quòd Imperatoris Romani indultum sumendæ coronæ more maiorum obtinere non valuerunt.

De Primislao tricesimo Bohemorum duce & rege tertio.

Caput XXVI.

Venceslaum tribus mensibus ducali authoritate functum, Primislaus Vladislai secundi regis filius, armis deiecit, & à Philippo Rom. Imp. Friderici secundi fratre, quem Romana ecclesia non accepit, tertio loco inter Bohemos reges coronatus est.

De Ven-

De Venceslao Bohemorum rege quarto, & de Othocaro Bohemorum rege quinto,
Caput XXVII.

PRimislao duo fuerunt filij, Venceslaus & Othocarus: Venceslao regnum Bohemiæ cessit: Othocaro marchionatus Morauiæ. Fuit autem Venceslaus vnoculus, & sine liberis decedens, regnum Othocaro reliquit: qui & alio nomine Primislaus appellatus est, inter Bohemiæ reges v. belli appetens, & magnorum operum effector, cui nec animus in rebus arduis, nec consilium defuit. Imperium quod à fratre susceperat, ex mari Balthico, quod falsò plerique Oceanum putauêre, (est enim mediterraneus sinus) vsque ad Danubium protensum, ad internum nostrumque mare, quod Adriaticum dicimus, extendit. Nam quum obijsset Fridericus dux Austriæ sine liberis, soror eius Margarita hæreditatem accepit. Nupserat hæc olim Henrico Imperatoris Friderici secundi filio, eoque sine sobole vita functo, in patriam redierat. Eadem iam anus Othocarum sibi virum asciuit, qui non tam coniugis ætatem, quàm dotem animo voluens, sterile matrimonium contraxit, & principatum nobilem consequutus, more humano, quanto plura possedit, tanto maiora concupiuit. Vlricus eo tempore Carinthiorum principatum tenebat: qui quum virili sobole careret, accepta ex Othocaro pecunia, Carinthiam illi, Carniolam, Marchiam Sclauonicam, & portum Naonis tradidit. Veronenses, exinde Feltrenses, Taruisini, & multi ex Foroiulij vltrò sese ei submiserunt. Bellum Hungaris indixit, commissoque prælio, victor ingentem prædam reportauit, Stiriamque prouinciam illis ademit. In Prussia, quam veteres * Vlmrigiam vocauêre, superatis Tartaris, vrbem condidit, quam Kunisbergium, id est, Montem regium vocant. Sed quantum aucta eius potentia est, tantum etiam insolencia creuit. Qui viuente legitima vxore, & quæ sibi tantum imperium adiecerat, alteram superduxit Cunigundam regis * Maschoriæ filiam. Vocatus per principes electores ad imperium, contempsit: palàm inter suos iactitans, pluris Bohemiæ regem, quàm Rom. Imperatorem esse. Rodolphus itaque Habsburgi comes, qui magister curiæ Othocari fuisset, non minus belli quàm domi clarus, Christianæ Reipublicæ præfectus est. Is missis ad Othocarum legatis, Austriam & Carinthiam, cæterasque vicinas Italiæ prouincias tanquam iuris imperij repetit, quando nec Austria muliebre feudum esset, nec Carinthiam iniussu Cæsaris Vlricus venundare potuisset. Renuit Othocarus & Imperatori, qui aliquando sibi seruiuisset, impacato respondit animo. Sed interuenientibus amicis, ea lege reconciliati sunt, vt Austria Imperatori cederet: exin datis acceptisque filiabus, affinitas vtrinque iungeretur: prouinciæ de quibus lis esset, dotales fierent. Adeptus Austriam Rodolphus, Othocarum in verba sua more maiorum exposcit. Id superbo regi grauius visum, tanquam ex domino seruus fieret. Exoriuntur nouæ lites, exin bellum indicitur. Cumq; iam duo exercitus ad milia passus alter alteri proximus conuenissent, veritus Othocarus Rodolphi potentiam, iniustamq; belli causam animo voluens, legatos mittit, qui se iuraturum dicant, si modò intra tentorium Imperiale honoris sui causa fieri Rodolphus velit. Accipit conditionem Imperator paratur potius, quàm belli fortunam experiatur. Suggestum in tentorio sublime paratur, ibique aureum solium eminentiori loco erigitur. Rodolphus diademate & imperialibus Insignibus conspicuus, considentibus electoribus imperij, cæteris baronibus circumstantibus, aduenientem regem sedens expectat. Ille cum paucis regni sui optimatibus ingressus, conscenso suggesto, ad pedes Imperatoris genua flectit: proinde ex veteri consuetudine, admotis sacrosanctis iureiurando se adegit. Interea tentorium erat arte compositum, à summo vs-

* alijs Vlmerigiam.

* Masouiæ

Rodolphus in Imp. electus.

que deorsum in quatuor prosciſſum partes, decidit, regemque, vt erat in alto loco ad Imperatoris genua supplex, videndum exercitibus præbuit. Stabant circum armatæ acies, rei exitum expectantes: sed quàm læti Theutones gloriosum Imperatorem suum intuebantur, tàm mœsti tristesque Bohemi regis sui vecordiam atque ignauiam excipiebant, qui seruire Imperatori magis quàm prælium experiri voluiſſet. Stupefactus ea re Othocarus, quamuis dolo magis quàm casu cecidiſſe tentorium non ignoraret, subticendum tamen in præsentia censuit: petitaque ab Imperatore venia, plenus irarum domum redijt. Quem, tametsi sua sponte satis fureret, magis tamen ac magis vxor incendit: quæ cognito rerum succeſſu; aduenientem regem hisce verbis allo-

Vxoris ad Othocarũ oratio. quuta fertur. Hæccine nobis spolia, hæc belli adorea domum refers? Dediti omnes hodie tua opera, veluti mancipia, veluti pecudes sumus, Regina prouinciarum Bohemia tributaria facta. Quúm te olim superaſſe Tartaros, exuiſſe castris Hungaros, Stiriam armis adeptum eſſe, Italiam cum exercitu penetraſſe audieram: felicem me quæ tali nupsiſſem viro: patrem, qui me regi magnanimo tradidiſſet, sapientem existimabam, neque reginam eſſe vllam orbe toto, cui me cedere oporteret. Nunc falsa omnia experior: nam quæ mulier me infelicior? quis te virorum omnium ignauior? Austriam prouinciarum nobiliſſimam, tot vrbibus, tot proceribus insignem, nulla neceſſitate coactus, è manibus tradidisti: Stiriam, Carinthiam, & quas poſſidebas in Italia ciuitates, turpi metu reliquisti, cum comite Habsburgensi infimi generis affinitatem contraxisti. Postremò ei qui satelles quondam tuus fuerat, iureiurando exhibito te submisisti, & seruus serui factus, tu simul ac maiorum tuorum glor'am offuscasti. En virum, qui magnitudine animi tenuiſſe imperium videri vult. Laudarem, si te illi non subieciſſes. Age, si tibi animus virilis deest, neque gladios exertos intueri potes, sine me regem eſſe, experiar profectò, Bohemis an Theutonibus regnum debeatur? Sunt Poloni, sunt Saxones ac Francones, qui nostra signa sequuntur: sunt Slesitæ, Morauique, & verebimur belli tentate fortunam? Vtinam aut tibi meus animus fuerit, aut mihi obedientia quam te habere animaduerto, sentiret profectò Rodolphus, neque vires aduersus dominos valere, neque dolos. Othocarus, qui vxoris charitate teneretur, eamque veram loquutam animaduerteret, simulque animi magnitudine irrogatam contumeliam ferre non poſſet, accersitis regni primoribus, collectisque nouis copijs, Rodolpho, qui dolo secum egiſſet, bellum indicit: neque ille certamen detrectat. Conueniunt ambo cum exercitibus in campis Austriæ, trans Danubium commiſſum est atrox prælium, diuque Marte dubio depugnatum, quum Bohemi multitudine ac robore, Sueui, quibus Rodolphus maximè fidebat, ordine ac arte superiores eſſent. Cecidêre quamplurimi ex vtraque parte, maior tamen strages Bohemorum edita. Ad extremum relictus à suis Othocarus, dum fortiter pugnat, in-

Othocari interitus. ter confertiſsimas hostium acies occiditur. Ferunt Stirienses duos domi nobiles, quorum frater ab Othocaro per iniuriam extinctus fuiſſet, in toto prælio quæsitum, quum certis indicijs cognouiſſent, in vltionem fraternæ cædis obtruncauiſſe. Corpus eius, permittente Rodolpho, in Bohemiam translatum regio honore sepultum. Prælium ipsa die B. Ruffi peractum, anno ab incarnatione verbi VIII. & LXX. post ducentos & mille. A populatione Bohemiæ Imperatorem abstinuiſſe, quæ genero deberetur.

De sancto Venceslao Bohemorum rege sexto.
Caput XXVIII.

VEnceslaum Othocari filium septem annos natum, ab Othone Marchione Brandeburgensi in Franconia abductum, regnumq; tutorio nomine ab co

ab eo quinque annis gubernatum, reuersum puerum sub imperio matris fuisse. Illam Zauisium quendam ex baronibus potentem amasse, cuius nuptias adeptam, multas regni opes ad eum contulisse. Sed ipsa breui morbo extincta, Zauisium captum, neciq; traditum: regnum deinde ex Venceslai arbitrio ordinatum. Quo regnante, eo ipso anno quo Ptolemaida à Saracenis occupata, in hanc vsque diem tenetur. Pragam fermè vniuersam igne familiari exustam, liberalitate regis, ciuiúmq; diligentia atque impensa ita instauratam, vt felix incendium fuisse videretur. Rodolpho Albertus filius successerat Imperator. Huic non minores inimicitiæ cum Venceslao quàm inter parentes eorum fuêre. Has Iutha Venceslai coniunx atque Alberti soror, mulier viro cantior, magno labore diremit. Charissimus apud Venceslaum Alexius quidam, pontificio iure consultus habitus est. Qui multa de Rom. nobilitate cum eo locutus, vsq; adeò animum regis illexit, vt Iutham filiam admodum paruulam, in clara Vrsinorum familia gentili cuidam matrimonio spoponderit. Hinc secuta inter Vrsinos & Bohemiæ reges amicitia, quæ apud Matthæum eiusdem familiæ Cardinalem plurimi fuit. Is enim rogatus à Venceslao, Gotium Vrbeuetanum, vtroque iure cons. in Bohemiam misit, quo regnum sub leges reduceret. Sed impediuête principes, quib. incerta esse omnia, lucrum. Huius Venceslai soror: nomine Agnes, Rodolpho nupsit Imperatoris Rodolphi filio. qui Pragæ moriens ibi sepultus iacet. Ex ea natus est Ioan. qui Albertum Cæsarem patruum suum circa flumen Rhenum nô longè ab oppido Schaffhausen, dum simul amicè iter agerent, sua manu interfecit. Deinde pœnitentia ductus, Clementem quintum Pontificem maximum, qui sibi purgationê indulgeret, apud Aueniônem adijt. Pontifex Imperatoris occisorem ab Imperatore iudicandum ait. Venit igitur Pisas Ioannes, vbi tum Cæsar Henricus vij eius nominis Imperator considebat, à quo iussus religionem ingredi Eremitarum S. Augustini, in eaque perpetuò pœnitere, non recusauit. Mortuus est tandem in eadem vrbe, & in æde sui ordinis sepultus. Tumulum eius nos eo anno vidimus, quo iussi ab Imperatore Friderico tertio sponsam eius Leonoram ex Portugallia venientem, sororis tuæ filiam, cum alijs collegis ducturi Senas excepimus. Mater eius Iohannis cordata mulier fuit, & ingenio feroci. Quæ cùm accepisset germanum suum contentum regno Bohemiæ, delatum imperium recusasse. At ego, inquit, si rerum potiar, glebaque vna mihi modò desit, aut quod reliquum est subijciam, aut imperio excidam. Ferunt in coronatione Venceslai non minus nouem ducenta equitum millia apud Pragam ex regia curia cibos accepisse, peditum verò infinitam multitudinem pastam. Subiecisse & Polonos sibi Venceslaum, à quibus inuitatus, in ciuitate Gnesno diadema susceperit. Filium quoque sui nominis xiij. annos natum, petentibus Hungaris regem dedisse. Sed quum Bonifacius Pontifex maximus Carolum adolescentem, Caroli regis Siciliæ filium eò misisset, & Hungarorum animi nutrarent, filium suum Albæ coronatum, & sacram simul coronam ad se recepisse, nec diu postea tertio & tricesimo ætatis suæ anno ex tabe obijsse. Mortem eius Bohemos magno mœrore prosequutos. Fuerat enim mansuetus & clementissimus princeps, & admirandus opinione sanctitatis, quæ postea vel miraculis confirmata traditur: Iohanni Brixinensi episcopo, si vera est fama, per quietem apparens, quum eum flentem tristemque reperisset, interrogauit, quæ nam esset causa mœstitiæ? Dicenti se mortem eius æquo animo ferre non posse, incredulitatem exprobrauit, qui sacris eloquijs fidem non adhiberet, in quibus hæc verba potuisset aliquando legisse. Quum te consumptum putaueris, orieris vt lucifer, & habebis fiduciam proposita tibi spe, & defossus securus dormies. Requiesces, nec erit qui te exterreat, & deprecabuntur faciem tuam plurimi, subiungensque paruam esse eius

Albertus imp. occisus.

Ferociter.

Venceslai laus.

fidem atque inanem, si mortem sanctorum miseram putaret: repentè disparuit. Episcopus excitatus, verba quidem sibi dicta memoriter tenuit, sed vbi nam scripta essent in sacro codice penitus ignorauit. Euoluto autem concordantiarum libro xj. apud Iob. capitulo, quod quærebat inuenit. Ad tumulum autem eius insignis latro quum accessisset, exprobrans mortuo vitam, lapideæ statuæ super sepulchrum iacenti colaphum incussit: nec mora, excæcatè percussus impietatis suæ pœnam dedit. Statua postmodum in sacrario erecta est, & alia ænea loco eius reposita, Iohannis Brabantini egregij statuarij nobile opus.

De Venceslao Bohemorum rege septimo.

Caput XXIX.

VEnceslao filius eius successit, quamuis eodem nomine, moribus tamen longè dispar. Qui quum ebrietati & turpissimæ parti corporis dies noctesq; indulgeret, & aliorum bona diriperet, aliorum vxoribus illuderet, apud Olomucium Morauiæ ciuitatē, dum solus in domo decani pontificalis ædis perambulat, tribus vulneribus confossus, duodeuiginti natus annos interijt. Ignoratus est necis author, quamuis Conradus eques Thuringus, cruentum gestans pugionem, exire regiam visus fuerit. Nam is prius obtruncatus est populari tumultu, quàm crimen confiteretur.

De Rodolpho Bohemorum rege octauo.

Caput XXX.

VEnerat fortè eo tempore Pragam dux Carinthiæ Henricus, cui altera ex sororibus regis, nomine Anna, natu maior, iampridem nupserat. Hunc Bohemi regem sibi deligunt. Id ægrè fert Albertus Imperator, qui repentè coactis copijs, Bohemiam ingressus, Henricum regno deturbat, Rodolphumque filium suum regem constituit, Elizabeth senioris Venceslai relicta in matrimonium ei tradita, quò regnum eius solidius esset. Qui quum magna Bohemorum spe regnare cœpisset, subitaneo morbo correptus, primo regni sui anno absque liberis decessit.

De Henrico Bohemorum rege nono.

Caput XXXI.

POst obitum Rodolphi dissentientes inter se Bohemi, alij Fridericum Rodolphi fratrem, alij Henricum, quem deiecerant, petierunt. Vicit Henrici factio, trucidatis alterius partis authoribus. Et quamuis Albertus Imperator cum magnis copijs Bohemiam ingressus, regionem longè lateque afflixerit, Henricum tamen regno deijcere non potuit, prius à nepote, vt antè diximus, occisus, quàm meditata in Bohemos exequeretur. Successit Alberto Henricus vij. de quo paulò ante mentionem fecimus, comes Luzelburgensis, consilio & animo iuxtà potens. Hic Elizabeth alteram Venceslai sororem, decem & octo annos natam, clam iussam ad se venire, apud Spiram Galliæ ciuitatem Ioanni filio suo quatuor annis minori matrimonio coniunxit. Eodem quoque tempore tribus comparatis exercitibus, vnum ipse in Italiam duxit aduersus Brixienses, quos armis victos, imperata facere compulit, Lombardosque omnes in potestatem accepit. Alterum aduersus comites Vuirtenbergenses direxit sacro imperio rebelles, quibus ex octoginta castellis & munitissimis oppidis quæ obtinebant, duo & lxx. armis expugnata ademit. Tertium ex

Fran-

Franconibus ac Baioarijs comparatum; duce Petro Archiepiscopo Maguntino,cum filio in Bohemiam misit.Hic est ille Henricus,qui Romæ coronatus renitente Roberto rege Neapolitano Florentiam obsidione arctissima cinxit,Pisas, Senasq; in potestate habuit, & apud *Bohemicumconuentum in agro Senensi hostili fraude veneno extinctus fertur:cuius corpus in vetusto ac nobili Pisarum templo sublimi loco post aram maiorem amici condiderunt. Pugnatum est in Bohemia pluribus locis, quum alij Bohemorum Ioannem regnare cuperent, alij Henrico studerent, qui iam cum tribus Imperatorum filijs de regni possessione contendisset.Obsessa est denique Praga regni caput, diuq; oppugnata, quum Henricus & Marchio Misnensis haud pigrè mœnia tuerentur. Ad extremum tamen oppidanorum proditione Iohanni tradita, hostis in arcem sese recepit: nec multis post diebus Henricus in Carinthiam profugit. Ex eo tempore vsque ad Imp. Sigismundum Bohemia in potestate Lutzenburgensium fermè centum viginti sex annis fuit. *Boncouentũ.

De Iohanne Bohemorum rege decimo.
Caput XXXII.

IOannes potenti manu regnum gubernauit, & patre in Italia agente apud Germanos vicario nomine administrauit imperium. Patre verò defuncto, quum plurimæ Italiæ ciuitates ei sese dedissent, penetrauit Alpes cum exercitu,easq; non paucis annis tutatus est: tum Fridericus Austriæ,& Ludouicus Baioariæ principes,de Romanorum imperio inter se contendunt. Fuerunt ei & cum coniuge graues dissensiones, Baronibus regni reginam à rege subtrahentibus,tanquam Bohemorum inimico, qui Theutones in primis haberet acceptos. Ventum est ad arma,affectum magnis calamitatibus regnum. Vix tandem compositę lites.Post hæc Egra à Ioanne recepta est:Vratislauiensium ciuitas,quam Dux Slesiæ occupauerat Henricus,Legnicium quoq; & quamplures aliæ Slesiæ ciuitates Ioanni subijciuntur.Geritur & aduersus Australes bellum, in quo victor Iohannes suos milites præda non modica ditat.Quum regnum Poloniæ quietè obtinere non posset, Casimiro,acceptis xx.millibus marcarum argenti,ius suum cedit. Cracouiam tamen obsidione cingit: sed deficientibus commeatibus abire compellitur. Cæcus effectus à rege Francorum aduersus Anglicos in auxilium accersitus, cum lectissima equitũ manu consanguineo solatium tulit,prælioq; memorabili & cruentissimo se immiscuit,in quo cum multis millibus cęsus interijt:quum regnasset xxxv.annis: Bellum in celebritate S.Ruffi gestum. Hinc ea dies apud Bohemos atra atque innominabilis habita,quæ duos reges hostili gladio abstulisset.

De Carolo Bohemorum rege vndecimo,qui & postea Romanorum Imperator factus, Carolus quartus dictus est.
Caput XXXIII.

VNum & triginta annos agebat Carolus tum filius eius,ex Elizabetha coniuge natus.Is viuente patre aduersus Tartaros feliciter dimicauit: ciuitates Lombardiæ à patre acceptas armis tutatus est. Pugnauit adolescens cum Veronensibus, eosq; prælio fudit: in ea pugna bis equo deiectus,non dubitauit tertium conscendere,facinoraq; fortissimi militis edere.Ferunt eum iuueniliter lasciuientem,quum Parmæ ageret,alienos thoros non paucos polluisse,neq; increpatũ à patre abstinuisse.Fuisse per idem tempus Delphino Franciæ cum principe Sabaudiæ bellum, cui cùm rogatus Ioannes auxilium ferre statuisset,nocte,quæ decretum iter præcessit, visum esse in somnis Carolo,iuuenem forma conspicuum, militari manu raptum,eminentiq; loco,vnde vi-

deri ab omnibus posset vestimentis exutum, moxque virilia ei execta: quæsiuisse Carolum ex proximo adolescente qui specie supra humanam venerabilis astabat, eaque sic geri mandauerat, quisnam hic iuuenis esset tam crudeliter acceptus, & cur eo supplicio afficeretur? interroganti responsum datum, Delphinum esse regis Franciæ primogenitum, qui talibus modis acciperetur: sic plectendos esse, qui aliena matrimonia violarent. Experrectum Carolum summo mane patri somnium recitasse, rogasseque, ne frustra exercitum fatigaret, Delphinum enim non egere auxilio, quem interemptum esse non dubitaret. Contempsisse patrem verba filij, somnijsque nihil inesse ponderis respondisse, duorumq; dierum itinere cum exercitu profectum, certum accepisse nunciū, Delphinum in obsidione cuiusdam castelli, sagitta in incertum missa, confosso inguine expirasse, copias eius dissipatas esse. Carolum in villa Terentij Parmensis agri, quo in loco visum viderat, in honore beatæ Mariæ virginis collegiatam ecclesiam erexisse, magnificeq; dotasse, quæ adhuc extat. Patronus eius est præcentor ecclesiæ Pragensis, quemadmodum eiusdem Caroli literæ attestantur, quas nos vidimus legimusque. Nomen huic Carolo in Baptismo Venceslaus fuit, quod in confirmatione à Carolo Francorum rege mutatum est, apud quem pueritiæ rudimenta peregit. Fuit autem hic Carolus vir magnorum operum, qui regnum Bohemiæ tum religionis cultu, tum legum ac bonorum morum disciplina illustrauit. Nam schola liberalium artium ab eo in Praga erecta est, noua ciuitas mœnibus cincta, palatium regium magnificentissimè exædificatum, monasteria multa fundata, arces constructæ admirabiles, pax toti regno reddita. Adeptus imperium, rursus Italiam ingressus, Longobardos in potestatem accepit: Gibellinos, qui iam pridem Florentia exulauerant, eiectis Guelphis, in suum locum restituit: reliquis Hetruriæ partibus pro suo arbitrio leges dedit. Coronatus Romæ magnifico apparatu. Nouatores rerum, qui aduersus ecclesiam sentiebant, Romano Pontifici indicandos tradidit. Iohanni fratri suo Morauiam possidendam concessit. Vissegradum nouis muris ac propugnaculis communiuit: corpus S. Viti Pragam detulit. Pontem Multauiæ, qui exundationibus corruerat, in Praga restaurauit: ecclesiam Pragensem ad metropoliticum decus erexit, cùm antea Maguntino pontifici subiecta esset. Clarus profectò Imperator, nisi Bohemici regni gloriam magis quàm Romani imperij quæsiuisset. Illud quoque nomini suo non paruam inussit maculam, quòd Venceslaum ex filijs suis natu maiorem in imperio sibi successorem adhuc viuens ordinare conatus est, idque pecunia. Nam cùm principes electores, haud facilè ad eam rem trahi possent, quod virtute obtinere non potuit, precio comparauit, promissis cuiq; electori centum millibus aureis. Quos cùm repræsentare non posset, publica illis Rom. Reipub. vectigalia obligauit, perpetuum imperij malum. Hinc Romana potestas ad nihilum redacta, nec posthac attollere caput imperium potuit, cùm principes electores omnia sibi retinerent: Imperatoremq; iureiurando adegerunt, ne pignora reuocaret. Sigismundus alter Caroli filius à rege Hungariæ Ludouico in spem regni adoptatus est, ibique tandem coronam adeptus, pugnauit feliciter contra Turcas: xxxij Turcarum regulos securi percussit. Tumultu populari captus, ac viduæ, cuius virum occiderat, in custodiam traditus, beneficio linguæ libertatem adeptus, regnum armis recuperauit. In quo fortunam vtramque expertus, inter viros claros enituit.

De Venceslao Bohemorum rege xij. qui & rex Rom. extitit. *Caput XXVIII.*

Venceslaus ætatis suæ anno secundo, permittente patre, regni Bohemici sceptrum assecutus: exin quindecimum agens annum, cum coniuge sua Iohanna

Iohanna apud Belgas ciuitate Aquensi, Romani regni coronam accepit. Quarto deinde anno pestis sæuissima Bohemiam populata est. In Praga verò quatuor mensibus in vna tantùm sancti Stephani parochia tria millia funerum & quinquaginta fuêre. Sexto deinde anno regina decessit: & altera superducta est ex domo Baioaria, nomine Sophia, longè viro suo præstantior. Inter hæc Pragenses populari tumultu excitati, atque in furórem acti, Iudæorum domus inuadunt, bona eorum diripiunt, domus incendunt, atque inter duas horas, non sexui, non ætati parcentes, infelicem gentem gladio cædunt. Periisse aliquot milia feruntur, seruati complurimi infantes misericordia bonorum ciuium, baptismi gratiam acceperunt. Calamitosum genus hominum Iudæi inter Christianos agentes, qui vbi paululum abundare creduntur, mox tanquam Iesu Christi Dei nostri maiestatem contempserint, aut religioni illuserint, non fortunas tantùm; sed vitam quoque amittunt. Impune apud Pragenses flagitium fuit, tum quia populi haud facilè corriguntur scelera, tum quia Venceslaus desidia corruptus, præsenti rerum statu contentus, neque præterita corrigere, neque futura curauit præcauere. Fuit enim Venceslaus longè patri absimilis, voluptatum sequax, ac laboris refugiens, vini prorsus quàm regni curiosior. Ob quam rem captus à baronibus, xvii. hebdomadas in custodia habitus est. Iohannes dux Lusatiæ, & Procopius Marchio Morauiæ magno Reipublicæ malo eum libertati reddiderunt. Captus & secundò per Sigismundum Hungariæ regem fratrem suum, & Alberto Austriæ duci in custodiam datus. Custodia eius egregiis in ædibus apud Viennam habita, quibus exinde cognomen Praga datum, quòd eas rex Pragensium incoluisset. Sed quum parum diligenter custodiretur, fugam arripuit, regnoque rursus potitus est: neque tamen vitam mutauit, sed priori consuetudine vino ciboque marcens, lucemque dormiendo nocti coniungens, ab electoribus imperii, comprobante Romano Pontifice, imperio deiectus, domi torpens illaudatum egit æuum.

Iudæorum clades.

Venceslai ignauia.

De perfida secta Hussitarum, & damnatis articulis professionis illius.
Caput XXXV.

SVb hoc rege, nostra demum memoria, ætatis verò suæ anno circiter quinquagesimo, perfida Hussitarum insania ortum habuit: cuius & originem, & progressum hoc loco prosequi animus est, quando ea pestis omnem penè Germaniam conturbauit, neque adhuc extincta, regni Bohemici magnam partem occupat. Rexerant scholam Pragensem vsque in ea tempora Theutones: id molestissimum Bohemis fuit, hominibus natura ferocibus atque indomitis. Ex quibus vir quidam genere nobilis, ex domo quam Putridi piscis vocant, apud Oxoniam Angliæ ciuitatem literis studens, quum Ioan. Vuicleui libros offendisset, quibus De realibus vniuersalibus titulus inscribitur, magnopere illis oblectatus, exemplaria secum attulit. Inter quæ de ciuili, deque iure diuino, de ecclesia, de diuersis quęstionib. contra clerum, pleraque volumina, veluti preciosum thesaurum patriæ suæ intulit. Imbutus iam ipse Vicleuitarum veneno, & ad nocendum paratus, tum quòd erat familiæ suæ cognomen, Putridum piscem, id est, fœtidum virus in ciues suos euomuit. Commodauit autem scripta quę attulerat his potissimè, qui Theutonicorum odio tenebantur: inter quos Ioannes eminuit, obscuro loco natus, ex villa Hus, quod anserem significat, cognomentum mutatus. Hic cùm esset ingenio peraeri, & lingua diserta, multumque dialecticis oblectaretur, & peregrinas opiniones amaret, auidè admodum Vuicleuitarū doctrinam arripuit, eaque Theutonicos vexare magistros cœpit; sperans eo modo confusos Theutones scholam reli-

ros.Quod cùm succederet,à Venceslao impetratum,vt Pragense gymnasium ritu Parisiensis gubernaretur.Ea res magistratum scholæ Theutonibus abstulit. Quam ob causam commoti magistri ac discipuli Theutonici generis,iureiurando adacti,vno die supra duo millia Pragam reliquêre.nec diu pòst circiter tria millia sequuti, apud Lipsiam Misnæ ciuitatem,trium dierum itinere à Praga distantem,vniuersale studium erexêre.Bohemis scholæ suæ gubernatio liberè patuit,quorum princeps est habitus Ioannes Hus, lingua potens, & mundioris vitæ opinione clarus.Qui vbi satis fidei comparatum sibi existimauit,venenum,quod iam pridem occultè conceperat, palàm euomuit. Fundauerat opulentus quidam ciuis in vrbe Pragensi sub nomine Sanctorum Matthiæ & Matthæi haud ignobile templum, quod Bethlehem appellauit, reditibus additis, ex quibus duo prædicatores alerentur, qui festis profestisque diebus verbum Dei Bohemico sermone plebibus insinuarent. Horum alter Iohannes assumptus est. Qui quum se libenter audiri animaduerteret,multa de libris Iohannis Vuicleui in medium attulit, asserens in eis omnem veritatem contineri, adijciensque crebro inter prædicandum,se postquam ex hac luce migraret,in ea loca proficisci cupere, ad quæ Vuicleui anima peruenisset,quem virum fuisse bonum,sanctum,cœloq; dignum non dubitaret.Sequebantur Ioannem clerici ferè omnes, ære alieno grauari, sceleribus ac seditionibus insignes,qui rerum nouitate euadere pœnas arbitrabantur.His & nonnulli doctrina celebres iuncti erant, qui cùm in ecclesia consequi dignitatem non potuissent,iniquo animo ferebant, sacerdotia maiorum censuum his committi, qui quamuis nobilitate præirent, scientia tamen viderentur inferiores. Excæcauit eos inuidia, vt qui viderant nō viderent,& qui intellexerant,nō intelligerent.Proruperunt in blasphemias, & cùm aliquibus ignauis fortasse ac vitiosis maledicere possent,in omnes latrare sacerdotes cœpêre:& ab ecclesia catholica recedentes, impiam Valdensium sectam atq; insaniam amplexi sunt. Huius pestiferæ ac iampridem damnatæ factionis dogmata sunt: Rom præsulem reliquis episcopis parem esse.Inter sacerdotes nullum discrimen,Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritū efficere potiorem. Animas è corporibus excedentes, aut in æternas e vestigio pœnas mergi, aut perpetua consequi gaudia.Purgatorium ignem nullum inueniri. Vanum esse orare pro mortuis,& auaritiæ sacerdotalis inuentum.Dei & sanctorum imagines delendas. Aquarum palmarumq; benedictiones irridendas. Mendicantium religiones malos dæmones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse debere, sola contentos eleemosyna.Liberam cuiq; prædicationē verbi Dei patere. Nullum capitale peccatum,quantumuis maioris mali vitandi gratia tolerandū. Qui mortalis culpæ reus sit, eum neq; secularii,neq; ecclesiastica dignitate potiri,neq; parendum ei. Confirmationem,quā chrismate pontifices inducunt,& extremam vnctionem inter ecclesiæ sacramenta minimè contineri.Auricularem confessionem nugacem esse: sufficere sua quemq; Deo in cubili suo conqueri peccata. Baptisma fluuialis vndæ, nulla interiecta sacri olei mixtura recipiendum. Cœmiteriorū inanem vsum,quæstus causa repertum: quacunq; tegantur tellure humana corpora,nil distare. Templū Dei latè patentis ipsum mundum esse:coarctare maiestatem eius,qui ecclesias,monasteria,oratoriaq; construunt, tanquam propitior in eis diuina bonitas inueniatur.Sacerdotales vestes,altariū ornamenta,pallas,corporalia,calices,patenas, vasaq; huiusmodi nil habere momenti. Sacerdotē quocunq; loco, quocunq; tempore sacrum Christi corpus conficere posse,petentibusq; ministrare:sufficere,si verba sacramentalia tantùm dicat. Suffragia sanctorum in cœlis cum Christo regnantium frustra impetrari, quæ iuuare non possunt. In canonicis horis cantandis dicendisq; frustra tempus teri.Nulla die ab opere cessandum, nisi

Caute

Hussitarum dogmata.

nisi quæ dominica nunc appellatur. Celebritates sanctorum prorsus reijciendas. Ieiunijs quoque ab ecclesia institutis, nihil inesse meriti. Subinco, cognomine Lepus, claris parentibus apud Bohemos ortus, per idem tempus Pragensem ecclesiam pontificio retinebat, consilio & animo illustris. Qui orienti calamitati obuiam ire cupiens, priusquam amplius debacharetur, libros Ioannis Vuiclei ad se ferri, omnesq; doctorum virorum consilio adhibito publicè concremari iussit. Supra CC volumina fuisse traduntur, pulcherrimè conscripta, bullis aureis tegumentisq; preciosis ornata. Ioanni prædicatio interdicta, & adiectæ minæ, si quando priores in populum errores vulgare auderet. Ipse Praga excedens, apud villam vnde sibi origo fuit ac cognomen, permittente loci domino, qui eius insaniæ fauebat, vocare plebes, ac docere non destitit: multa in Romanum præsulem, multa in reliquos ecclesiæ pontifices maledicta congerens. Vtq; populi animos sibi magis ac magis conciliaret, decimas haud aliter quàm eleemosynas sacerdotibus debitas, liberum esse prædia possidentibus, si velint eas dare: si nolint, nullo iure cogi posse. Nondum error de sacramento altaris irrepserat, sed attulit nouam pestem Petrus Dresdensis (id oppidum Misnæ super Albim situm) qui cum alijs Theutonibus paulò ante Bohemiam reliquerat. Cognitus inter suos, quia Valdensi lepra infectus esset, patria pulsus velut hæreticorum asylum Pragam repetijt, puerorumq; docendorum curam accipit. Apud ecclesiam sancti Michaelis per id temporis populum prædicando instruebat Iacobellus Misnensis, literarum doctrina & morum præstantia iuxtà clarus. Petrus hunc aggressus, mirari se ait doctum & sanctum virum, qui diuina eloquia plebibus exponeret, errorem illum non animaduertisse communionis eucharistiæ, qui iam pridem ecclesiam pessundasset, in qua sub vna tantùm specie dominicum corpus populo ministraretur, quum apud Ioannem euangelistam & apostolum Christo dilectissimum, sub duplici specie, panis viniq; sumi iubeatur, dicente apud eum saluatore: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Commotus his Iacobellus, quum perquisitis vetustis sanctorum doctorum codicibus, Dionysij præsertim & Cypriani, communionem calicis laudatam inuenisset, prohibitus apud sacellum archangeli Michaelis prædicare, in templo maiore sancti Martini cathedram sortitus, publicè cômouere populum cœpit, ne deinceps communionem calicis, sine qua saluari nemo posset, quoquo pacto negligerent. Huic omnes hæretici consenserunt, haud modica gestientes lætitia, quòd articulum inuenissent in euangelica lege fundatum, per quem Romanæ sedis vel ignorantia, vel nequitia coargui posset. Odioso quanuis hæc animo rex intelligeret, desidia tamen corruptus, & inertia torpens, impunè debacchari sinebat hæreticos. Subinco archiepiscopus vbi nullum aduersus tantum emergens malum in Venceslao præsidium inuenit, ad Sigismundum Hungariæ regem confugit, obsecrans atque obtestans, vt negligentiam fratris emendet, neque labefactari orthodoxę fidei sacramenta permittat. Dat fidem Sigismundus, petiturum se breui Bohemiam, ecclesiæ catholicæ consulturum. Sed quum dies die ducitur, Subinco apud * Postinium in Hungariam moritur, & Albicus ei sufficitur, natione Bohemus, arte medicus, & Sigismundo propterea charus, vnicum extremæ auaritiæ barathrum. Qui claues cellæ vinariæ nulli alteri quàm sibiipsi credidit, & animalia viuentia dono accepta mox vendidit. Et quia sumptuosos esse coquos didicerat, abiectam anum popinæ suæ præfecit. Interrogatus aliquando, sonorum omnium quem molestius audiret: Maxillarum, inquit, ossa frangentium. Idoneus profectò pontifex, qui surgenti fomentum hæresi daret. Infestabat ea tempestate Romanam ecclesiam Ladislaus rex Neapolitanus aduersus quem

Subinco

Petrus Dresdensis

Subinco

* Aliàs Posoniũ

Albici sordes

Ioannes papa tertius & vicesimus bellum decernens, plenariam peccatorum remissionem indulsit his, qui ad tuendam ecclesiam arma induerent. Recitabatur in ecclesia Pragensi decretum pontificis. Quod quum quidam sordidæ artis homines audissent, Ioannem papam antichristum esse magna voce clamauerunt, qui crucem contra Christianos decerneret. Eos e uestigio senatus in carcerem rapi iussit: populus verò susceptis armis dimitti omnes petijt. Sed placatus oratione senatus, tanquam vita captiuorum in tuto esset, suam quisque domum rediere. de illis clam supplicium sumptum. At quum sanguis extra prætorij ianuam defluens iudicium necis fecisset, iterum accurrens populus interemptorum corpora rapuit, & aureo circumuoluta panno per omnes vrbis ecclesias detulit, clamantibus eiusdem sectæ sacerdotibus: Isti sunt sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt. Exin cadauera in sacrario apud Bethleem reposita, quasi martyrum reliquiæ aromatibus condita.

De Ioanne Hus & Hieronymo hæresiarchis, in Constantiensi concilio igni traditis. Caput XXXVI.

DVm hæc aguntur, generale consilium apud Constantiam Sueuorum vrbem cogitur. In quo de rebus Bohemicis sermo habitus, patrum mentes ingenti cura confecit, voluentium animo, quonam modo sanari prouincia posset. Placuitq; tandem, Sigismundo imperatore suadente, Ioannem & Hieronymum ad synodum euocari, qui tùm cæteris eiusdem regni doctiores, tum populi ductores, ac hæresum principes habebantur. Venerunt ambo, non tam verecundè aliena discere, quàm sua impudenter ingerere parati: docendi quippe quàm discendi cupidiores, & popularis amantes auræ. Auditi sunt in consessu patrum. Ioannes ætate & authoritate maior habitus, doctrina ac facundia superior Hieronymus. Lecti ex omni natione patres, diuini atq; humani iuris doctores: sæpe cum his colloquium habuêre: dogmata eorum à lege diuina aliena esse monstrarunt, neq; bonis conducere moribus. Rogauerunt ne plus saperent quàm ecclesia vellent, sed saperent ad sobrietatem: peregrinas opiniones relinquerent: ingenia sua, quæ quidem essent nobilissima, Vuicleuitarum insania ne fœdarent: eloquentiam qua præditi essent, in corroborandis ecclesiæ institutis, non euertendis: in edocendis populis, non dedocendis exercerent: posse eos & in conspectu Dei, & in ecclesia militante sublimem consequi locum, si reiectis nouitatibus patrum vestigia sequerentur, inuentionesq; suas vniuersali concilio submitterent. Stetere in proposito pertinaces Bohemorum animi, neq; victi rationibus vinci voluere. Se veraces, se sancti euangelij æmulatores, se Christi discipulos esse: Romanam ecclesiam, cæterasq; per orbem dispersas, longè à traditionibus apostolorum abijsse, quæ opes ac delitias sectarentur, dominatum in populo, & primos in conuiuijs accubitus exquirerent, canes, equos alerent, ecclesiarum bona, quæ Christi pauperibus deberentur, per lasciuiam luxumq; consumerent: aut nescire prorsus diuina mandata, aut scientes contemnere. Primores magnæ synodi, vbi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animaduerterunt, membra ecclesiæ putrida, quæ sanari non poterant, ne reliquum corpus inficerent, resecanda censuerunt. Lata est in consessu patrum aduersus contumaces sententia: Cremandos esse qui doctrinam ecclesiæ respuerent. Prior igitur Ioannes combustus est, Hieronymus diu postea in vinculis habitus, quum resipiscere nollet, pari supplicio affectus. Pertulerunt ambo constanti animo necem, & quasi ad epulas inuitati

ad incendium properarunt,nullam amittentes vocem quę miseri animi posset facere indicium. Vbi ardere cœperunt,hymnum cecinêre,quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit. Nemo philosophorum tam forti animo mortem pertulisse traditur, quàm isti incendium. Pogius Florentinus,ætatis nostræ nobilis scriptor,de morte Hieronymi ad Nicolaum Nicolai conciuem suum elegantem scripsit epistolam: quamuis paululum sua consuetudine in mores cleri inuectus videatur. Cineres exustorũ ne raperentur à Bohemis in lacum proiecti. Discipuli eorum ex eo solo terram abstulêre in quo ignis fuit,eamq; veluti sacram secum attulêre in patriam. Ioannes ac Hieronymus apud Bohemos martyrum honores meruêre, nec minores quàm Petrus & Paulus apud Romanos habiti. Nunciatis enim in Bohemia quæ Constantiæ gesta fuerunt de Ioanne ac Hieronymo, discipuli eorum sequacesq; omnes in vnum conuenientes,memoriam in primis defunctorũ consecrant, celebrandamq; quotannis decernũt. Exin per amicos nonnullas sibi ecclesias à rege tradi poscentes extorquent, in queis suæ prędicari plebi,sacramentaq; ministrare liberè possint. Neq; hoc modo contenti,apud *Sclauoniam nobile monasterium fratrũ Prædicatorum extra mœnia oppidi situm,à fundamẽtis deijciunt:eaq; prima ecclesiarum ruina in Hussitarum nouitate facta,decurriturin ecclesias monasteriaq; passim: nobilissima superis dicata templa ferro atq; igne vastantur. Nullum ego regnum ætate nostra in tota Europa tam frequentibus, tam augustis,tam ornatis templis dicatum fuisse quàm Bohemicum reor. Templa in cœlum erecta,longitudine atq; amplitudine mirabili,fornicibus tegebantur lapideis, altaria in sublimi posita,auro & argento quo sanctorum reliquiæ tegebantur onusta, sacerdotum vestes margaritis textæ,ornatus omnis diues, preciosissima supellex:fenestrę altæ atq; amplissimæ conspicuo vitro & admirabili opere lucem præbebant. Neq; hæc tantùm in oppidis atq; vrbibus, sed in villis quoq; admirari licebat. Fuit inter cætera monasterium aulæ regiæ apud ripam Multauiæ, qua Mosa fluuius illi iungitur, situm,in quo regum corpora condebantur, singularis excellentiæ:nam præter ædem, magni & memorabilis operis amplum dormitorium, cæterasq; monachorum officinas magnificè constructas:quadrata porticus fuit,quæ non paruum conclusit hortum,ambitum vocauêre. In huius lateribus vetus nouumq; testamentum ab initio Genesis vsque ad Apocalypsim Ioannis literis maiusculis in tabulis scriptum continebatur, noris quo altius iret paulatim crescentibus,ita vt à summo vsq; deorsum facilis lectio præberetur. Sed hoc decus post Venceslai mortem Hussitarum rabies deleuit. Qui postquam ecclesias quamplurimas deiecerunt,monasteria incenderunt, castellum petentes cui Bechingne nomen est, octauo ferè miliario ab oppido quod nunc Thabor appellant,triginta circiter milia hominum conuenêre,atq; ibi trecentas mensas in patentibus campis erexêre,ex quibus populo sacramentum calicis ministrarunt. Terruit ea congregatio Venceslaum,verentem ne tumultu facto in se arma conuerterent,regnumque sibi adimerent. nec sua res periculo caruit. Venceslaus ei saluti fuit cognomento Coranda singulari facundia presbyter,& in plebibus auditus. Qui dum populum de republica admoneret,inter cætera quæ loquutus est, Quanquam,inquit, viri fratres, ebriosum atque inertem sortiti regem sumus, si tamen cæteros expẽdere principes pergimus,nemo est quem nostro regi anteferamus,quem rectè omnium regum specimen dixerim, quietum, benignum, nostri amantem:nam quis eo regnante nos lacessere audet? licet nobis ex voto viuere nostro. Si non est eadem sibi quæ nobis de religione sententia, ritum nostrum neq; ipse perturbat,neq; alios perturbare sinit. Quibus de rebus par esse arbitror preces pro eo ad Deum fundamus, vtq; singuli ei vitam rogemus,cuius

Aliàs Glaconiam

Corandæ oratio.

desidia, nostra salus, nostra quies est. Quòd quum ab exploratoribus rex cognouisset, quieto animo fuit, & factus ex tepido frigidus, Corandam inter amicos habuit. Peridem fermè tempus surrexit & alius Pseudosacerdos apud Pragam, Ioannes quidam ex ordine Præmonstratensium impius monachus, & ad omne scelus audax: qui quum prædicaret apud sanctum Stephanum in Piscina, neq; bene sapere videretur, inde amotus monasterium Carmelitarum inuasit. Hoc suasêre hæretici, vt suam potentiam ostentarent. Singulis fermè diebus sacram eucharistiam per suas ecclesias circumuectabant: quas quum paucas esse dicerent, ductore Nicolao viro nobili eius loci domino, vnde Ioannes Hus originem trahere diximus, in regiam tumultuariè prorumpentes, Venceslaum orauêre, sibi vt ampliores ecclesias elargiretur, qui iam populi maiorem partem obtinerent. Audiuit rex benignè Nicolaum pro multitudine loquentem, vtq; in posterum diem redirent, iussit. Deinde misso populo, ad Nicolaum qui remanserat conuersus: Tu, inquit, qua me regno eijcctes orditus es telam: at ego laqueum inde efficiam, quo te postea strangulem. Ille è regis conspectu abiens, populares magis ac magis incendit. Rex in arcem Vissegradensem vrbi vicinam, paruoq; tantùm fluuio disiunctam, sese recepit, & paulò post in castellum nouum quod ipse construxerat, quinto distans lapide, cum paucis abijt, missis ad fratrem oratoribus, qui eius auxilium implorarent. Consulibus autem nouæ ciuitatis Pragensis, ne vlterius ab hæreticis dominicum corpus in pompa deferri sinerent, impetrauit.

Ioan. Præmonstratensis

De morte Venceslai regis. *Cap.* XXXVII.

AT hæretici pridie Cal. Iulij apud ecclesiam Carmelitarum conuenientes, ad ędem sancti Stephani eucharistiam per plurimas plateas atque ecclesias armati circumtulere, ibiq; domum sacerdotis suis ineptijs non consentientis diripuere: & sublato clamore ingenti, furentes prætorium petiere. Consules XI metu perculsi fuga saluati sunt: septem qui remanserant, & cum his iudex vrbis, atq; alij nonnulli ciues raptim intercepti, ex altissimis fenestris in forum præcipitati, lanceis ac verubus irati populi excepti, dirum spectaculum dilaniati præbuêre, stante in foro Ioanne monacho, & sacrum Christi corpus sanguinario populo ostentante. Camerarius regni, qui cum trecentis equitibus ad sedandum tumultum accurrerat, vbi furentem plebem animaduertit, de sua vita solicitus, fuga sibi consuluit. Ea quum regi nunciarentur, cunctiq; circumstantes attoniti facinus detestarentur: At ego, inquit pincerna, futura hæc præscieram. Quem rex indignatus correptum repentè ante pedes suos prostrauit, & arrepto pugione conatus est interficere. Sed impeditus à circumstantibus, ægrè illi vitam dimisit: nec mora, paralysi correptus ægrotare cœpit, atq; infra x v i i j. dies signatis nominibus hęreticorum, quos neci destinauerat, fratrem assiduè vocitans, & amicorum auxilia anxius expectans, antè vita excessit quàm vocati principes adessent, quũ regnasset annis LV, vixisset duobus amplius. Consueuerunt corpora regum apud Bohemos priusquam sepelirentur, octo diebus aromatibus condita per sacraria vrbis circumferri, plangiq;, & sequentibus amicis ac Baronibus conclamari. Hoc in Venceslao neglectum, non audente regina nouam ingredi ciuitatem. Delatum est cadauer ad ecclesiam S. Viti in arce, & inde ad aulam regiam, de qua paulò antè meminimus, ibiq; conditum in sepulchro quod ipse sibi delegerat. Sed postea quum monasterium ipsum ab hæreticis diriperetur, & sepulchra regum effringerentur, cadaueraq; abijcerentur, pisciculos quispiam cognomine Musca Venceslao vendere solitus, regis quem amauerat corpus clàm collegit, & in loculo apud se domi condidit. Intericcto deinde

Venceslai mors.

de tempore, rebus in meliorem formam redactis, quum Venceslai corpus inquireretur, acceptis xx aureis illud reddidit, rumq; circumgestatio ex more facta, & iustum regi funus exhibitum.

De Ioanne Zisca, hæreticorum Hussitarum capitaneo, in armis strenuißimo ac victoriosißimo.
Caput XXXVIII.

RECens obierat Venceslaus, quum Ioannes Zisca nobilis genere, ex loco cui Trosnouia nomen, censu tenui, in curia regis à puero enutritus, & bellis exercitatus, vno carens oculo, quem strenuè pugnans iam pridem amiserat, infectus Hussitarum veneno, & rapinarum auidus, collecta perditorum hominum multitudine, in ecclesias quæ restabant, impetum fecit, simulachra sanctorum & imagines magni Dei perfregit: monasterium Carthusiensium Pragæ vicinum inuasit, & direptum incendit: monachos eius ordinis tanquam populo inutiles, qui veluti fues in claustro saginarentur, migrare aliò iussit. Venère per idem tempus ex montibus Pragam CCCC circiter viri cum mulieribus lepra Hussitarum infecti, atque in foro sedentes, cibum ex magistratibus petiere. Consulatus metu plebis, quæ aduenarum miserabatur, cibaria eis publicitùs ministrauit. Zischa hos sibi adiunxit, & arcem Vissegradensem, quæ negligenter custodiebatur, inuadere cupiens, ad locum quem Cruces appellant, profectus est. Ibi supra quadraginta millia virorum ex hæreticis conuenere. Qui suam multitudinem conspicati, animum ad omne facinus audacem sumpsere. Multa ibi aduersus Sigismundum Cæsarem, quem regni hæredem suis conatibus infensum norant, excogitata atque decreta. Exin Zischa, duce Coranda, de quo suprà meminimus, Pelzinam, vbi complures esse suæ factionis amicos non ignorabat, raptim contendit, eamque vrbem in potestatem receptam valido præsidio muniit: qui apud Cruces remanserant, arcem Vissegradensem inuasêre. Sophia interim anxia quo se pacto tueretur, crebris nuncijs ac literis Sigismundum vocare, vicinorum auxilia petere, atq; in omnes partes mentem dirigere. Sigismundum malo vsum consilio, in Turcas, qui se iam pridem castris exuerant, arma prius mouere, quàm Bohemiam petere libido incessit. Quod si mox exercitum Pragam duxisset, antequam vires hæreticorum concaluissent, nunquam ea incendia quæ postea vidimus, Germaniam exussissent. At dum ille Turcas lacessere parat, Bohemiam amisit, & Hungariam non defendit. Ea propter quum serum esset eius auxilium, regina cum Cenchone Vuartenbergensi regnum gubernans, ex thesauro regio copias comparauit: arcem Pragensem & minorem ciuitatem quæ arci adiacet, præsidio firmauit: ponti Multauiæ, ne transitus illàc esset hæreticis, ligneas turres ac ianuas adiecit. At illi passim per regnum conuentus agitare, sollicitare populos, homines terrere, illos blanditijs allicere, implere nouam ciuitatem suis hominibus, dies noctesque consultare quibus modis summam sibi rerum acquirerent. Cum quibus Petrus Sterembergius apud insulam Benedicti confligens, æquo Marte prælium diremit. In Praga aucta hæreticorum colluuie, pro ponte pugnatum, multisque vtrinque cadentibus, pons denique in potestatem Hussitarum factus, & pars decliuior Pragæ minoris: fideles in altiorem sese partem receperunt, atque inde conuersi acribus animis instaurauêre certamen. Pugnatum est die noctuq; continuis quinque diebus sæuissimis ac crudelibus ausibus: multi vtrinque cæsi, magnificæ domus exustæ, prætorium infimo loco situm, incensum atque deletum.

De Sigismundo Bohemorum rege xiij, & Roman. Imperatore.
Caput XXXIX.

QVum hic esset rerum status, legati Sigismundi superuenêre, qui regni gubernationem accipientes, cum ciuitate Pragensi ea lege inducias fecêre, vt arce Vissegradensi reddita, liceret ciuibus ad Sigismundum oratores mittere, deq; re sua cum eo transigere. Zisca Pelzinam, Piestam, & alia quæ occupauerat loca restitueret. Conditionibus acceptis atq; completis, externi hęretici vrbem reliquêre: consulatus ex prisco more gubernationem inijt, quietior reddita ciuitas: non tamen catholici qui excesserant, redire ausi. Expectabant enim Sigismundi aduentum, cuius præsentia sese tutos fore arbitrabantur. Sed interruperunt spem omnem literæ ab eo missæ, in quibus scriptum erat, ipsum breui venturum, regnumq; eo modo gubernaturum, quo pater Carolus prouinciam gubernasset. Quibus ex verbis intellexerunt hæretici sectam suam exclusum iri, quæ regnante Carolo nondum ortum habuisset: proinde magis ac magis indignati. Sigismundus autem ad festum natiuitatis dominicæ Brunnam, quod est Morauiæ oppidum petijt: ibiq; Pragensibus veniam petentibus ea lege pepercit, vt catenas & repagula tota ex vrbe deponerent, suosq; magistratus acciperent. Paruit attonita ciuitas, quũ primores regni eleuatis in cœlum manibus aduentum noui Regis gratulabundi exposcerent, eiusq; rectores sine controuersia reliquæ vrbes admitterent. Nec dubium videbatur quin tota Bohemia Hussitarum labes excessisset, si ex Brunnâ Sigismundus rectà se Pragam contulisset. Sed diuertit ille, vt fortasse in fatis erat, Vratislauiamq; Slesiæ caput accessit. Quò in loco populus vrbanus non diu anteà consulatum à Vencaslao fratre suo constitutum per seditionem obtruncauerat, cuius sceleris authores securi percussit. Quod vbi Pragæ renunciatum est, diffisi de venia ciues, exemplum Vratislauiensium veriti, manifestò desciuerunt, & allecto præmijs Cenchone, qui arci Pragensi præerat, in totum regnum literas dedere, ne quispiam Sigismundo aditum præberet; qui Dalmaticæ linguæ hostis esset, nec alia cura teneretur, quàm regni perdendi, qui * antiquam Prutenorum ciuitatem ordini ture pignotis obligasset, Brandenburgensem autem à corona Bohemica alienasset, Ioannem ac Hieronymum in Constantiensi concilio cremari non solùm permisisset, verumetiam procurasset: dogmata fidei quæ ipsi sequerentur, totis conatibus impugnaret.

Aliàs Marchiam nouam Prutenorum, &c.

De ciuitate Thabor & extructione eius, fratribusq; Thaboritis.
Caput XL.

ZIscha dum hæc aguntur, relicta ex fœdere Pelzinâ, bis à fidelibus inuasus, bis versutijs vsus, ex penè victo victor euasit. Erant aspera loca, in quibus pugnare oportuit, hostes in equis, milites sui omnes pedites: nec certamen committi nisi pedestre potuit. Vt ergo desiliêre ab equis aduersarij, mulieres quæ de more suum exercitum sequebantur, proijcere pepla in terram iussit: quibus implicati per calcaria equites, prius extincti sunt, quàm pedes expedire valerent. Ipse deinde Auscam petijt, oppidum ad Lusinitium amnem in ripa situm, ex quo Procopius & Vlricus fratres, veræ fidei cultores, eiusq; loci domini, non paruam populi partem eiecerant cum hæreticis sentientem. Id Zisca prima quadragesimæ nocte aggressus armis expugnauit, diripuit, incendit. Sed & Litium castellum, ab eo loco mille passuum distans, quò se Vlricus receperat, vi cepit: Vlricum familiamq; suam gladio occidit, vni tantùm vita retenta, qui reliquos obtruncaret. Quumq; ciuitatem quam

Stratagema.

inco-

incoleret, muro cinctam non haberet, locum natura munitum ad eundem amnem elegit, vix octo stadijs ab Auscha separatum. Hunc mœnibus cinxit, & vt quisque tentoria fixerat, ita ædificare sibi domos imperauit, ciuitati Thabor indidit nomen: nam & comites eius, fratres Thaboritæ appellabantur, tanquam cum tribus apostolis saluatoris Christi transfigurationem in monte vidissent, indeque suas opiniones mutuati essent, quas fidei Veritates appellant. Ciuitas quamuis altis defensa rupibus, muro tamen & antemurali cincta est. Lusinitius amnis maiorem vrbis partem alluit: quod reliquum, torrens non modicus ambit. Qui quum rectà in Lusinitium tenderet, saxeo colle impeditus quàm longa est ciuitas flectere ad dexteram iter coactus, in fine vrbis maiori fluuió miscetur. Spatium quo per terram acceditur (nam peninsulam duo amnes efficiunt) vix pedes xxx protenditur. Hic fossa profunda manu facta, & triplex murus ea crassitudine, quæ nullis effringi machinis queat. Turres in mœnibus crebræ, & propugnacula, quæ ipsi Thaboritæ, expugnandarum vrbium magistri, excogitauerunt, locis opportunis constructa. Hic refugium omnium hæreticorum, arcemq; Zischa primus erexit: qui eum sequuti sunt: pro suo quisque ingenio munimenta vrbis auxerunt. Nos qualem vidimus ciuitatem descripsimus. In amne Lusinicio auri grana reperiuntur, ciceris æquantia magnitudinem, quæ nullo egent purgamento. Nondum equites apud Thaboritas militauerant, quum essent omnes fermè infimæ plebis homines; & qui non tam nouam fidem sequuti, quàm iudicia & carceres fugisse videbantur. Nicolaus magister monetæ, quem Sigismundus ad res curandas in Bohemiam miserat, primus omnium equorum copiam Thaboritis fecit, qui cum mille equitibus in vico, cui Vogize nomen est, nouis Zischę motibus occursurus consederat. In hunc nocte ipsa Parasceues Zischa ex improuiso prorumpens, omnes illi equos ademit, arma surripuit; vicum incendit, milites suos equos ascendere, saltare, currere, flectere in girum docuit: neque posthac absque alis equitum copias duxit. Nicolaus in arce saluatus est. — *Thabor*

De Adamitis hæreticis. *Caput XLI.*

INter hæc & alia apud Bohemos nefanda & inaudita prius emersit hæresis. Piccardus quidam ex Gallia Belgica, transmisso Rheno per Germaniam in Bohemiam pererrauit, qui præstigijs quibusdam fidem sibi concilians, breui tempore non paruam mulierum virorumque plebem ad se traxit; quos nudos incedere iubens, Adamitas vocauit: & occupata insula quadam, amne Lusinicio cincta, filium Dei se dixit, & Adam vocari. Connubia eis promiscua fuere: nefas tamen iniussu Adam mulierem cognoscere. Sed vt quisque libidine incensus in aliquam exarsit, eam manu prehendit, & adiens principem: in hanc, inquit, spiritus meus concaluit. Cui princeps: Ite, respondit, crescite & multiplicamini, & replete terram. Aiebat quoque cæteros homines seruos esse, se verò, & qui ex eis nascerentur, liberos. Ex ijs quadraginta viri insulam exiere: & intrantes vicinas villas, euaginatis gladijs supra ducentos agrestes interfecere, quos diaboli filios afferebant. Zisca ijs auditis, quamuis sceleratus, scelus tamen exhorruit: habet enim hoc natura hominum, vt aliena magis quàm sua quisque vitia perhorrescat: neque summa mala diu inulta manent, vltoremque mali sæpe malum cernere licet. Duxit igitur in eos exercitum, expugnataque insula, Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantùm reseruatis, ex quibus gentis superstitionem cognosceret. Audiui ego ex Vlrico Rosensi præstanti regulo, quum agerem in Bohemia, fuisse apud se viros & mulieres eius sectæ captiuos, & mulieres — *Piccardus*

quidem palàm dixisse, non esse liberos qui vestibus, & præsertim femoralibus vterentur, easque in carcere apud se pepperisse: quas quum anno elapso simul cum viris igni tradidisset, ridentes cantantesque flammarum incendia pertulisse.

Quomodo Sigismundus Bohemiam ingressus coronam regni acceperit, minúsque feliciter pugnauerit.
Caput XLII.

Sigismundus interea conuocatis Slesiæ ducibus, ingressus Bohemiam, Grecium, exinde Cuthnam infesto exercitu petit. Cenchonem vt arcem Pragensem sibi reddat magnis sponsionibus allicit: equitum quatuor millia qui vrbem lacessant ibidem collocat. Cencho bina proditione insignis domum reuertitur. Pragenses Zischam accersunt, qui cum Thaboritis nihil moratus, vrbem accepit in potestatem. Duo tantùm ex Baronibus, Hilco Crussina Lituburgensis, & Hilco Valdesteinensis, ac pauci nobiles, Pragensium signa sequebantur: reliqua multitudo ex plebe collecta. His primum studium fuit arcem oppugnare, locus ipse natura munitus, non aliter quàm fame vinci posse apparebat. Clausi aditus, ne quid commeatus importaretur. Sigismundus ferro iter aperuit, obsessisq; necessaria præbuit: nec diu postea ciuitatē ipsam, accersitis ex imperio auxilijs, obsidere decreuit. Fuerunt in castris eius Saxoniæ duces, Marchionesq; Brandenburgenses, & gener eius Albertus Austriæ princeps. Oppugnata est ciuitas sex hebdomadibus. Ipse verò Sigismundus in æde metropolitica, quæ in arce sita est, regni coronam accepit. Conradus natione Vuestualus archiepiscopus, qui postea in hæresim prolapsus est, sacris solennibus ritè peractis, diadema ei imposuit. Albicus enim iampridem dignitate cesserat, quum familiam edentem bibentemque ferre non posset, & minori contentus officio, auaritiæ seruiebat. Oppugnabatur summis viribus hæretica ciuitas. Medio tempore reguli Rosenses, & Chrageri Thaboritæ castra tenentes, à Nicolao Hus, quem Zischa cum parte copiarum cō miserat, prælio victi castris exuuntur. Grecium quoque reginæ ab hæreticis expugnatum. Imminet vrbi Pragensi sublimis mons, quem Videchonis appellant, hunc ne hostes occuparent, Zischa præsidio munierat. Cum quo is Marchio Misnensis congressus, magnam militum suorum partem amisit. Misnenses enim quum iam montis cacumen occupassent, in partem coacti, quæ prærupta erat, acrius oppressi, vbi retinere impetum non valuere, alij cæsi sunt, alij ex monte deturbati per abrupta dilapsi perierunt. Sigismundus obsidione dimissa Cuthnam se recepit. Per idem tempus vulgauerant hæretici, ipsa die Pentecostes ignem de cœlo casurum, qui vrbes Bohemicas omnes exureret: ob quam rem magna ex parte ciuitatum mœnia relicta, populariter in agris erratum. Sed quum dicta die imbres tota fermè Bohemia vehementes fuissent, religio in risum conuersa, multum opinionis hæreticis detraxit: vicit tamen obstinatio eorum, quos rapinarum cupido magis quàm fidei scelus pellexerat. Zischa apud Pragenses degens, ex consilio suorum sacerdotum omnes basilicas delere adorsus est, quæ sanctorum nominibus dedicatæ fuerant: neque enim fas dicebant, alteri quàm soli Deo templa sacrari. Hinc plurima monasteria & nobiles ecclesiæ vno impetu in ciuitate disiectæ. Id Pragensibus ægrè fuit, quibus seruandum ædificiorum decus videbatur. Orta dissensione, iurgioq; sensim obrepente, Zischa cum suis abijt, & ad Thaboritas reuersus multa fidelium loca expugnauit. Inter quæ Pragatini præpositi Vissegradensis oppidum diripuit, in quo viros ac mulieres cum pueris & infantibus cunctosque loci sacerdotes in ecclesia conclusos immisso igne combussit.

De

De Orebitis hæreticis. Caput XLIII.

FVit & alia in Bohemia hæreticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, quæ territorium Gresense vicinasq; gentes Romanæ ecclesiæ cultum obseruantes magnis affecit cladibus, pestifera atq; immanis, neq; Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior. Aduersus quam Martinus V Pont. Max. nominatim crucem decreuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Huius sectæ homines quotiens sacerdotes nostros intercepere, aut igne cremauerunt, aut nudos rigenti hyeme super glaciem colligatos dimisere: quos parui momenti existimarunt, desectis virilibus abire permiserunt. A' Pragensibus inter hæc summis viribus arx Vissegradensis oppugnatur. In qua quum cætera abessent, equinæ carnes aliquandiu pro cibo fuere. Ad extremum, nisi ad certum diem Sigismundus auxilium ferret, deditio promissa: verùm ea lex adiuncta, vt veniente Sigismundo Vissegradenses prorsus quiescerent. Affuit inter diem dictum imperator, ignarusq; conditionis locum ingressus arctum sub arce, in quo facilè ab obsessis defendi poterat: quum illi datam fidem obseruassent, inuasus repentè à Pragensibus, ingentem perpessus stragem, rebus infectis retrò abijt. Ceciderunt ex Moranis xiiij proceres, ex Hungaris cæterisque gentibus quamplurimi, arx Pragensibus dedita.

De multis prælijs & victorijs Ioannis Zischæ. Caput XLIIII.

ZIscha dum hæc fiunt, Booslaum regulum, cui Cygneo cognomen fuit, qui multis antea cladibus hæreticos affecerat, in oppido suo munitissimo vi cepit, & in hæresim suam pellexit. Qui ad Rhenum paucis post annis in Austria dum hæreticorum copias ducit, vulneratus interijt. Erant in territorio Pelzinensi complura cœnobia, opibus & structuris insignia, ex quibus Zischa quinque combussit. In monasterio verò Claronensi, quod munitius fuit, præsidium posuit. Huc Sigismundus exercitum admouit. Zischa autem in eum copias ducente, turpi fuga recessit, nec diu postea, Bohemiam quoque reliquit. Zischa ad Pelzinam duxit. Sed quum ciuitatem egregiè defensam expugnare desperaret, inde soluens Comitauiam petijt, non parui nominis oppidum. Quo vi capto, populares cum sacerdotibus in ædibus ligneis reclusos frustrà veniam petentes exussit. Quum verò ante oppidum, cui Rabi nomen est, conuocatis fratribus Thaboritis & Orebitis castra teneret, obsessosq; summa vi oppugnaret, oculum quo vno lumen cœli videbat, sagitta confossus amisit. Inde Pragam ad medicos vectus, quamuis ex vulnere curatus vitam retinuit: lucem tamen haudquaquam recuperauit. Nec propterea castrensem laborem, aut rei militaris curam omisit. Cæco populo cæcus placuit ductor: res apud posteros plus admirationis habitura quàm fidei. Pragenses autem Veronam, vbi magnum inerat Sigismundi præsidium, armis ceperunt: & paucis vita reseruatis, puberes vriusque sexus interemerunt. Expugnarunt & Brodam Teutonicam, interfecto præsidio: mox Cuthnam, pluresque alias ciuitates dedentibus oppidanis in potestatem acceperunt. Quum verò ad oppidum cui Pons nomen est, & à Misnensibus possideretur, copias ducerent, occurrentibus Saxonibus non audentes congredi redierunt. Post hæc Sigismundus principibus electoribus diem statuit, vt in celebritate diui Bartholomæi ad Occidentalem plagam Bohemiam cum copijs ingrederentur, ipse ad Orientale latus cum Hungarorum exercitu aggressurus. Venere Moguntinus archiepiscopus, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ duces, Marchio Brandenburgensis, & plurimi ex Alemania pon-

tifices, cæteri suos misere. Castrametati ad oppidum Sozium munitissimum locum expugnare non potuere. Vastatus est vndiq; per circuitum ager. continuata obsidio ad festum vsq; sancti Galli: tumq; soluta quum Sigismundus ad promissum diem non adesset. Ille autem collecto ex Hungaris, Australibus ac Morauis exercitu, circa solennia dominicæ natiuitatis Bohemiam intrauit, & aliquot oppida vi cepit, Cuthnenses per deditionem accepit. Sed irruente in se Zischa quamuis cæco, pauidus trepidusq; multis ex suis interfectis nobilibus, & amissis impedimentis effugit. Prius tamen Cuthnam exussit, quam Thaborenses propter argenti fodinas crumenam Antichristi vocabant. Zischa itinere vnius diei imperatorem sequutus, magna fugientiũ præda ditatus est: & oppidum Brodam, quod Teutonicorum vocatur, vi captum incendit, quod postea xiiij fermè annis sine habitatore permansit. Imperator amnem Iglariam ponte transmisit. Piso Florentinus, qui equites in eam expeditionem xv millia ex Hungaria duxerat, per glaciem iter habuit, quæ multitudinis pondere dissoluta multos mortales in profundum rapuit. Hac victoria elatus Zischa magis ac magis in ecclesias desæuit: nec iam amplius villam pati aut statuam sanctorum, aut picturam poterat, nec tolerandum esse putabat, qui prisco more sacerdotalibus indutus vestibus, rem diuinam conficeret. Ob quam rem maiores quàm prius inter eum & regni proceres inimicitiæ obortæ. Consules verò Pragenses insolentiam Ioannis apostatæ Præmonstratensis iniquo ferentes animo, eum in prætorium vocauêre, & nouem simul scelerum principes tanquam de republica cum his aliquid acturi, intromissos statim gladio percussere: & quasi nihil actum esset pacatam ciuitatem arbitrati, domos quisq; suas petieruut. Sed ministri parum canti, dum atrium aqua proluunt, cruorem interemptorum per aquæductum in forum transmisere. Eo viso non latuit populum res gesta. Tumultus e uestigio factus, expugnato armis prætorio, vndecim primarij ciues, qui rei authores putabantur, occisi: collegium Caroli direptum, & nobilis bibliotheca disiecta. Mulieres, quæ Ioannem monachum veluti diuinum habebant, caput eius intercipientes, pluribus diebus vlulantes, per vrbis ecclesias circumtulerunt, beatum vociferantes, sanctum & Deo plenum virum, qui pro veritate & patrum traditionibus occubuisset. Contrà verò sacrilegos, nepharios, Deo atque hominibus odibiles, qui sacro & optimo sacerdoti manus iniecissent: postremò inter sacras reliquias aromatibus conditum seruari Ioannis caput obtinuere. Per idem tempus castellum Purgellinum, in quo parunm Sigismundi erat præsidium, & quò multi Pragenses rectæ fidei cultores cum liberis & vxoribus confugerant, per incuriam arsit: qui superfuerunt incendio, Pelzinam se contulêre. His actis nonnulli Bohemorum regnli, & consulatus Pragensis legatos ad Vitoldum Lituaniæ ducem misêre, eumq; sibi regem asciuerunt, aduersante Zischa, eiusque factione, qui liberis hominibus regem habendum esse negabat, & eum potissimè qui gentium ritu viueret. Vitoldus Sigismundum Coributum cum duobus millibus equitum in Bohemiam misit, qui apud Pragenses magnis exceptus honoribus, ciuitatem breui ad meliorem formam redegit: nobilibus & qui quierè viuere vellent, blandus atque amicus: in insidiosos atque facinorosos asperrimus vindex. In huius aduentu munitissimum castellum in monte situm oppugnare placuit, quod lapidem Caroli vocant. Hic Sigismundus quartus centurias militum præsidio liquerat. Castra tribus locis posita sunt: obsidio sex ducta mensibus, neque die neque noctu omissa oppugnatio: quinque balistæ maiores ingentia saxa per omnes horas intra mœnia iactauerunt: vasa circiter duo millia cadaueribus, & humano excremento plena in hostes emissa, tantùm miseris obsessis fœtorem attulere, vt omnibus infectis dentes aut deciderent

Ioannes Præmonstratensis. *Purgellinum.* *Fœtor dentibus inimicus.*

derent

detent aut nutarent:tolerauerunt tamen forti animo,& in hyemem vsq; protraxerunt certamen, accepto clàm ex Praga medicamento, quo dentes contineri possent. Fons erat extra mœnia in medio præruptæ rupis, vnde aquam oppidani necessariam hauriebant: & turris desuper vetusta, qua tuerentur aquantes. Hanc Pragenses diruere machinis conabantur. Fama est, in potestatem obsessorum primarium quendam inter Pragenses ciuem, casu factum; eumque in turris culmine deligatum, dato per irrisionem in manum flabello, quo lapides balista missos quasi muscas abigeret: parsuros quippe conciui suo Pragenses arbitrabantur. Illos nulla misericordia flexos, saxa ingentia quamplurima proiecisse: Hominem verò, quum diem integram intactus perseuerasset, hostium magis misericordia, quàm ciuium suorum humanitate seruatum. Interea Fridericum seniorem, Brandenburgensem principem, magnis copijs Bohemiam ingressum, longè lateque prædas agentem, Pragenses ab obsidione discedere compulisse: Vitoldum verò rogatu Vladislai, Poloniæ Regis, qui cum Sigismundo Cæsare in finibus Hungariæ conuenerat, patruelem suum Coributum ex Bohemia reuocasse. Putauit ea re Sigismundus hæreticos externis auxilijs destitutos, mox imperata facturos, sed longè deceptus est. Nam illi magis ac magis insolescentes, subactis intra regni fines catholicæ fidei cultoribus, exercitum extra Bohemiam duxêre, vicinas latè gentes populati. Ferunt Zischam in Austriam profectum, quum agrestes armenta quæque nauibus in insulam Danubij transportassent, vitulos, suesq; nonnullos per negligentiam in villis dimissos, ad ripam fluminis tamdiu deuerberasse, donec pecus insulam depascens, mugitum, grunnitumque audiens, desiderio similis animantis fluuium transnatauit, eoque modo magnam prædam abactam. Per idem tempus Sigismundus Imperator Alberto duci Austriæ genero suo Morauiam, ne defensore careret, dono dedit: quamuis iam plerique illius prouinciæ proceres ad Hussitarum insaniam defecissent. Eo quoque tempore Ericius rex Daciæ, & infans Petrus regis Portugalliæ germanus, Iacobi Cardinalis sancti Eustachij excellentis & clarissimi viri pater, Imperatorem accedentes, ambo rei militaris peritissimi, exercitum eius & copijs & auxilijs auxêre. Ob quam rem castra ad Lutembergam Morauiæ oppidum, Hussitarum peste infectum, statim posita: obsidio tribus mensibus eo loco ducta Eques apud Pragenses cognomento Aqua, satis opulentus fuit, & inter suos ciues authoritate præditus. Is sororis filium nomine Procopium quum sobole careret in suum adoptauit, eumq; grandiusculum, ad Galliam, Hispaniam, Italiam, demum Hierusalem secum adduxit, reuersus in presbyterum ordinari curauit. Qui, surgente in patria Hussitarum nouitate, Zischæ adhæsit, & quum esset robustus, & manu promptus, nulliusque fugax laboris, magno loco apud eum habitus, primos ductauit ordines, malus malo aptissimus. Hic est ille Procopius, qui postea ob res fortiter gestas Magni cognomen obtinuit. Huic prouincia Morauiæ commissa est, & Lutemburgensium defensio. Qui non parua militum manu accepta, inuitis obsidentibus, commeatum in obsessum oppidum importauit, irritamque Sigismundo fecit obsidionem. Dederat Imperator Marchionibus Misnensibus Pontem & Auscam super Albim fluuium, vt eas ciuitates præsidio tuerentur. Obsederunt Auscam Zischa simul cum Pragensibus: Fredericus Marchio Misnensis pater eorum, qui modo prouinciam regunt, & frater eius Lantgrauius Thuringiæ, collecto ex Saxonia, Thuringia, Misnia, & vtraque Lusacia milite, obsessis auxilium ferre statuerunt. Commissum est ante vrbem prælium: incerta diu victoria pependit, quum fortissimi vtrinque caderent, & nunc illi, nunc isti victi victoresque viderentur. Ad extremum cæca cæcum sequuta penes hæreticos fuit. Burggrauij

Stratagema

Procopius

Alias Chiburgenses. Misnenses & * Chirpogenses, & comites Glichenses, multique nobiles in eo prælio ceciderunt. Ex quibus plerique proiectis armis, flexis genibus frustrà vitam supplices petierunt. Nouem millia ea pugna ex fidelibus cæsa: Ausca capta, & funditùs deleta. Elatus ea victoria Zischa, insolentius indies agere, ecclesias passim delere, si quæ restabant: sacerdotes qui more maiorum sacra peragerent, crudeliter persequi: nobilibus infensus esse, ciuitatibus grauia imperare tributa: Pragensium qui detrectarant eius imperium vicos & villas incendere. Ob quas res Pragenses Baronum auxilio freti, aduersus eum copias eduxere. Ille cùm se armis imparem animaduerteret, ad Albim vsq; profugit, eratq; penè comprehensus, nisi pater Georgij eius qui nunc regno potitur, per Poggiebracium oppidum transitum sibi præbuisset. Nec sic sua res facta est. Patuerunt & hostibus alio loco pontes, per quos Albim transmiserunt: sed Pragenses fugientes vltimum agmen insectati, complures Thaboritas necauêre. Peruentum est denique ad montes, vbi Zischa vallem ingressus, quum loci angustias eas esse nosset, in quibus explicare hostes suas acies minimè possent, stare signiferum iussit. Exin commilitones pro tempore hortatus, pugnæ copiam fecit. Certamen atrox commissum, victor Zischa tria millia Pragensium cecidit, reliquos in fugam vertit. Nec moratus, Cuthnam à Pragensibus instauratam iterum vi cepit, atque incendit, & qui Pragenses inerant, eodem igne consumpsit. Mox successu rerum tumens, infestis signis Pragam petijt, & ad sagittæ iactum castrametatus obsidere vrbem cœpit. Erant & in ciuitate & in exercitu plurimi, qui hoc dissidium detestabantur, & alij Zischam, alij Pragenses accusabant. In castris quoque tumultuatum est, dicente milite, indignum esse eam vrbem armis premi, quæ caput regni esset, neque de religione secum dissentiret, casuram breui Bohemorum potentiam, si se hostes diuisos norint. Materiam belli satis magnam à Romano Imperatori præberi, stultum esse consilium in se arma vertisse. Accepit Zischa quæ vulgò dicebantur, & aduocata in concionem multitudine, vas vinarium quod forte aderat conscendens: Nolite, inquit, amari super me fieri fratres, & hominem accusare, qui vobis salutem peperit. Recentes victoriæ sunt, quas me duce consequuti estis, nunquàm ego vos in aliquem locum duxi, vndè victores non redieritis. Vos clari, vos diuites facti: ego vestri causa lumen amisi, & iam in tenebris ago, nil mihi ex tot bellis feliciter actis, nisi nomen inane superest. Vobis pugnaui, vobis vici: nec laborum pœnitet, nec mihi cæcitas dura, nisi quòd rei vestræ priore ex more consulere nequeo. Nec ego Pragenses mei causa persequor, ipsi vestrum sanguinem, non meum sitiunt. Parum eis fuerit me iam senem & vtroque cassum lumine perdidisse: vestras illi manus timent, & feroces in periculis animos. Aut vos certè, aut illos perire oportet, qui dum mihi parant insidias, vestras animas expetunt. Domestica vobis arma timenda magis quàm externa, ciuiles auferre seditiones oportet. Pragam prius expugnabimus, seditiososq; ciues exterminare licebit, quàm Sigismundo diuisionis nostræ nuncius afferri possit. Cum paucis eiusdem animi tutius imperatorem expectabimus, quàm si nobiscum dubij Pragenses in castris militent. Verùm ne me amplius accusetis, liberam vobis consulendi facio potestatem. Si libet Pragensibus pacem dare, non abnuo, insidiæ modò absint. Si bellum decernitis, præsto assum. In vtramuis partem declinaueritis, Zischa vestri consilij adiutor erit. His dictis mutati militum animi, bellum decreuere, multitudo arma capere, festinare, muros adire, prouocare hostem, pro portis vrbis pugnam ciere, egredientes ciues in vrbem repellere, Zisca ad oppugnationem vrbis cuncta parare.

Zischæ oratio ad populum.

De Ioan

De Iohanne Rochezana presbytero hæretico.

Caput XLV.

Oppidum est Pragensis ecclesiæ,non longè à Pelzina, cui Rochezana est nomen. Ex hoc loco puer obscuris parentibus,censuq; tenuissimo natus,Iohannes nomine,Pragam venit,mendicatuque victum quærens,grammaticam & dialecticam didicit. Quum adoleuisset,nobilis cuiusdam pueri pædagogus factus est: & cùm valeret ingenio,linguaque promptus esset, in collegio pauperum receptus,auditor Iacobelli fuit. Postremò presbyter ordinatus, prædicare verbum Dei Pragensibus cœpit, ex oppido vnde ortum habuit,Rochezanæ cognomen ducens. Etiam nomine & authoritate valebat,quum Zischa Pragam obsideret. Exijt ergo consentientibus ciuibus,& in castra profectus, ciuitati Zischam conciliauit.

De morte Iohannis Zischæ.

Caput XLVI.

Sigismundus autem vbi Zischæ cuncta ex sententia cedere animaduertit, & iam illum esse vnum, ex quo res Bohemiæ penderent, clam sibi eum conciliare tentauit, gubernationem sibi totius regni, militiæ quoque ducatum,& ingens auri pondus quotannis promittens,si se regem nominaret,& in verba sua ciuitates iurare cogeret. In magnam profectò regiæ maiestatis ignominiam,& imperialis gloriæ dedecus,atque infamiam Reipublicæ Christianæ sempiternam. Sigismundum pluribus regnis præfectum,ex Imperatoribus natum,& ipsum Imperatorem,cuius nomen Italia,Gallia,Germania,& omnis Europa venerata est, quem barbaræ nationes timuerunt, supplicem vidit nostra ætas homini ex parentibus haud admodum nobilibus nato, seni,cæco, hæretico, sacrilego, & in omne scelus audaci,pecuniam & summos honores offerre,vt suarum esse partium dignaretur. Sed auertit diuina pietas eam pestem,& tantum malum è medio Christianorum eripuit. Nam Zischa conditionibus annuens,dum conuenta completurus Sigismundum petit,inter eundum apud Castellum Priscoulam diuinitus, vt par est credere, peste tactus,expirauit: monstrum detestabile,crudele,horrendum,importunum: quod postquam manus humana conficere non valuit, digitus Dei extinxit. Ferunt illum quum ægrotaret interrogatum,quonam loco mortuus sepeliri vellet: iussisse cadaueri suo pellem adimi, carnes volucribus ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri,eoq; duce bella geri: arrepturos fugam hostes,quàm primùm eius tympani sonitum audiuerint. Thaborenses, qui reliquas picturas abominantur,Zischæ tantummodò & angeli cuiuspiam calicem manu tenentis effigiem supra portam vrbis pinxêre,eique sacra quotannis agunt.

De Orphanis hæreticis, qui se post mortem Zischæ separauerunt à Thaboritis.

Caput XLVII.

Zischa mortuo ingens mœror inuasit exercitum, trepidare,lamentari milites, accusare fortunam, quæ ducem inuictum, morti vincendum dedesit. Nec mora,duæ factiones exortæ. Altera Procopium magnum, quem Rasum quoque vocauêre,cuiusque supra meminimus, sibi ducem præfecit. Altera nullum inueniri posse dictitans, qui iure Zischæ succederet, selectis paucis, qui communi consilio bellum administrarent, sese Orphanos appellauê-

re inter quos potior habitus est Procopius, cognomento Minor. Atque ita Thaboritæ in duos exercitus diuisi, alij verus nomen retinuêre, alijs Orphanorum, vt diximus, ob mortem ducis inditum nomen. Qui etsi aliquando inter se dissentirent, vbi tamen extrinsecus vis ingruit, iunctis viribus in vnis castris sese defenderunt. Muro circundatas vrbes nisi necessariorum emendorum gratia perrarò ingredi, cum liberis & vxoribus in castris vitam agere: carros quamplurimos habere, his pro vallo vti. Procedentes ad pugnam, duo ex his cornua facere, in medio peditatum claudere, alæ equitum extra munitiones prope adesse. Vbi congredi tempus visum, aurigæ qui cornua ducerent, ad Imperatoris signum, comprehensa sensim qua voluerunt hostium parte, ordines quadrigarum contrahere: intercepti hostes quibus sui subuenire non possent, partim gladio à peditatu, partim missilibus ab his qui erant in carris, viris ac mulieribus necari. Equitatus extra munimenta depugnare, quem si fortè hostis oppressisset fugientem, mox aperti currus excipere, indeque velut ex ciuitate mœnibus cincta defendi, eoque modo victorias quamplurimas consequi: cùm eam pugnandi peritiam vicinæ gentes ignorarent, & ager ille Septentrionalis latè parens, ad explicandos bigarum quadrigarumúe ordines peridoneus haberetur. Egrediebantur duo exercitus, alter Slesiam, alter Morauiam populabatur, vicinásque regiones assiduis excursionibus infestabant. Theutones per circuitum habitantes, alios Philisteos, alios Idumæos, Moabitásq; vocabant. Bohemiam terram promissionis esse dicebant. Cumq; in proximam prouinciam exissent, prius cum præda depopulatis agris reuertebantur, quàm hostis cognouisset aduentum. Erat & tertius exercitus, quem fratrum Orebitarum appellari diximus. Huic ductor fuit Bredricus presbiter Strasnicensis, natione Morauus, qui bellis assiduis Slesiam affectauit. Hic etiam hodie viuit, & vrbem Coloniam appellatam possidet. Qui spreta religione Christiana, calcatoque pontificio iure, vxorem publicè duxit; & illa mortua, alteram ex Polonia superduxit, ex qua filios suæ nequitiæ sectatores sustulit. Quum obsiderent Suetlam oppidum in Austria, Thaboritæ simul & Orphani duabus noctibus & vna die absque intermissione mœnia oppugnauêre. Superueniente autem Alberto eius terræ principe cum exercitu, vt auxilium oppidanis afferret, pugnatum est quatuor fermè horis, nutante hinc atque illinc victoria. Ceciderunt ex vtraque parte primi bellatores. Postremò ita discessum est, vt currus Thaboritæ suos amitterent: Albertus castris exutus abiret, quod negligentia Roberti Vallensis factum credidêre, qui tum ductor exercitus fuit. RediJt tamen paulo pòst Procopius Rasus, & oppidum Retium in Austria celebri obsidione cinxit. Pragenses eius signa secuti, & Boheslaus Cygneus, cuius suprà meminimus, qui eo loco sagitta confossus interijt. Retium vi captum, direptum atque exustum, in quo multi mortales periêre, Burggrauius Magdeburgensis, loci dominus, captus, & Pragam ductus, in carcere diem obijt. His gestis, vocati ab Imperatore Bohemorum principes, ad eum vsque Posonium profecti sunt. Id oppidum Hungariæ, in finibus Austriæ atque in ripa Danubij situm. Neque ingressi mœnia, in tentorijs è regione vrbis mansere. Egressus ad eos Sigismundus, multa de iure suo locutus, paternum atque auitum regnum repetere, si qua essent, quæ prouincialium mentes ab sese alienarent, ea ablaturum, Bohemis, ex quibus natus esset, pacificum, benignumque regem futurum. illi se armis ab eo sine causa impetitos dicere, ciues suos in Constantia contra publicam fidem exustos inauditos, Bohemiæ primores tanquam hæreticos à Romana ecclesia damnatos, regnum sacris contumeliosè interdictum: non esse tam exiguam Bohemorum potentiam, quæ suo nequeat honori consulere. Responsum à Sigismundo benignè datum ad obiecta, oblatumque generale concilium, in quo suam innocen-

nocentiam Bohemi ostendere possent, si se vniuersalis ecclesiæ iudicio submittere vellẽt. Bohemos, qui armis vincere consuesset, verbis vinci non tulit, infectisque rebus domum abijt.

De expeditione in Bohemiam contra hæreticos & rebelles, per Martinum Papam quintum instituta: & de infelici pugna contra eosdem.

Caput XLVIII.

AT Martinus pontifex maximus, vbi armatam hæresim crescere indies animaduertit, priusquam pestis amplius inualesceret, Cardinalem Vintoniensem natione Anglicum, regia stirpe natum, in Germaniam proficisci iussit, qui contra Bohemicam labem vicinas gentes in arma conciret: cui & Imperator adiumento fuit. Instituti sunt tres exercitus. Saxoniæ duces, & quas vocant stagnales ciuitates in primo militauere: secundum ex Franconibus constitutum Marchio Brandenburgensis ductauit: tertio præfuit Otho Treuirensis Archiepiscopus, quem Rhenenses sequuti sunt. Baioarij quoque & ciuitates Sueuorum imperiales. Ingressi Bohemiam tribus locis: postquam syluam penetrauere, iuncti simul, ante Misnam castrametati sunt. Hanc vrbem *Prichicho Elenotensis, inter hæreticos quantum doctior ac facundior, tantum crudelitate ac perfidia nequior, præcedenti nocte ex fidelium manibus se eripuerat. Erat igitur consilium exercitus, hanc vrbẽ prius recuperare, quàm vltra procederent. Sed quum hæretici collecto raptim milite, in eos properare nunciarentur, non visum hostem fugerunt: Thacouiamque petentes, instrumenta bellica cum præda ibi dimiserunt. Nondum Cardinalis in exercitu fuerat: sed ad Thacouiam fugientibus occurrens, admiratus est tot ducum, tot fortium virorum pauidam fœdamq; fugam, magnis precibus vt redirent in hostem omni ex parte debiliorem hortatur. Quod cùm frustra niteretur, & ipse turpis fugæ comes effectus. Vix syluam ingressi erant, cùm superuenientes Bohemi postremum agmen lacessere cœperunt. Facta est profusior ac pauidior fuga, nec prius Theutones fugere, quàm Bohemi persequi desliterunt. Hostes impedimentis direptis, Thacouiã expugnantes, machinisq; bellicis potiti sunt. Exin Misnam populati, quum per Franconiam redirent, ne Bambergensem agrum Norinbergensemq; vastarent, pecunia placati, diuitem exercitum reduxere. Sigismundus his cognitis, Norinbergam profectus, noua principum auxilia comparat. Martinus quoq; Pontifex maximus Iulianum Cardinalem S. Angeli, literis ac moribus excellentem, eum ea legatione in Theutoniam mittit, vt Bohemis bellum inferat, & adueniente tempore in Basiliensi concilio, quod propediem futurum erat, nomine apostolico præsideat. Is Germaniam ingressus, mox Norinbergam ad Sigismundum se confert: quo in loco frequentes Germanorum reguli conuenerant. Decreta est noua in Bohemos expeditio ad octauum Calendarum Iulij. Dux belli Fridericus Marchio Brandenburgensis declaratus, qui Cardinalem sequeretur. Ingressus est Bohemiam per viam quæ ducit ad Thopam. Institutus Albertus Austriæ princeps, suas copias per Morauiam ducere iussus est. In ea expeditione Albertus & Christophorus Baioariæ, & Fridericus Saxoniæ duces fuere. Iohannes & Albertus Brandenburgenses principes cum patre, quem penes belli summa erat. Herbipolensis, Bambergensis, Eistetensis episcopi, societas Sueuorum, quam Sancti Georgij vocant, & imperialium ciuitatum magistratus, Maguntinus, Treuerensis, & Coloniensis antistites auxilia miserũt, & cum his prouinciarum suarum primores. Supra quadraginta milia equitum fuisse traduntur. Peditum minor erat numerus, Nam Germani

* *alias Prierācho Clenouensis.*

patentibus freti campis, equestres plerunque pugnas agitant. Promiserat & Renatus Lotharingiæ princeps in eam expeditionem sese venturum. Sed domestico bello implicatus, dum comitem Videmontensem oppugnare nititur: neque promisso satis fieri potest: neque comes Palatinus Rheni, qui Videmontensi opem tulit, aduersus Bohemos ire permittitur. Cardinalis dum eos opperitur, ad Calendas vsque Augusti profectionem suspendit. Albertus interea ex Austria ducens, cùm ad dictum diem adesse Cardinalem minimè intelligeret, impar Bohemicæ potentiæ retroecessit. Ingressus deinde Cardinalis, numerosum exercitum ductans, multas hæreticorum villas incendit, oppidáque diripuit, in quibus non auaritia tantùm, sed crudelitas etiam militum grassata est, qui mares cum fœminis obuios, senes, puerosque passim necauêre. In extremis tamen regni partibus ea calamitas desæuit, cùm duces copiarum interiora petere formidarent. Bohemi, qui iampridem hostem affuturum acceperant, expeditas in armis legiones coegerant, & vbi fidelium domicilia reperiebant, ea ferro atque igne vastabant. Inter quæ Stiltiuergium oppidum ab Orphanis expugnatum ac direptum, puberes ad vnum necati. Interea siue proditio in exercitu fidelium fuit, quod plurimi putauere, siue inanis sua sponte mentes hominum pauor inuasit, totis castris trepidatum est, & priusquam hostis vllus in conspectu daretur, fœdissima cœpta fuga. Mirari Iulianus vnde hic timor, quæ ratio tantum exercitum fugere suaderet, ambire duces, hortari arma expedirent, aciem instituerent, forti animo hostem expectarent. Non de regni gloria, aut agrorum possessione certari: de vita, de religione, de Christi honore, de animarum salute bellum geri. Turpe Germanis esse, quorum nobilitatem virtutemque totus orbis celebraret, ex prælio fugere: mori satius, quàm hosti nondum viso cedere. Neque securos intra mœnia habitare posse, qui campos hosti relinquerent, arma viros non muros tegere. Nisi gladijs modò libertatem suam tueantur, aut casuros breui hostili ferro, aut seruitutem morte miseriorem laturos. Sed frustra apud eos cohortatio fuit, quorum pudorem metus euicerat. Ablata sunt raptim signa, & tanquam nullus esset in exercitu ductor, tumultuosè quisque non expectato imperio, non salutato comite, multi etiam proiectis armis, non aliter quàm si hostis à tergo instaret, rapido cursu fugam maturauêre. Quibus & Cardinalis inuitus sese comitem dedit. Hostis paulò pòst ex metu alieno factus audax affuit, impedimentisque omnibus, quibus per syluam non erat facilis exitus, & ingenti præda potitus est. Albertus tamen quum accepisset intrasse Bohemiam Cardinalem, & ipse iterum raptim ex Austria coactis copijs, in hæreticos duxit, Præzorouiamque munitum oppidum oppugnare adorsus est. Sed fuga Cardinalis cognita, ab incepto destitit, & per Moravuiam, quæ nondum ei patebat, infesta signa circumferens, suprà quingentas villas ferro atq; igne deleuit. Oppida multa vi cepit atque diripuit: mortalium maximam cædem fecit, adeoque gentem illam afflixit, vt iugum eius accipiens, parête sibi ea lege promiserit, vt circa religionem id sequi teneretur, quòd Basiliense concilium decerneret.

Iuliani ad fortitudinem oratio.

De inchoatione Basiliensis Concilij, & de vocatione Bohemorum ad ipsum Concilium, vt fidei suæ rationem redderent.
Caput XLIX.

Exactus ex Bohemia legatus, Basileam se contulit, ibique concilium celebrauit Sigismundus, qui per tempus expeditionis Norinbergæ se contulerat. Ad coronam imperij Romæ suscipiendam iter ingressus, primoribus regni Bohemiæ literas dedit, in queis scriptum erat, se natione Bohemum

nulli

nulli genti magis quàm suæ affectum, Romam non aliam ob causam petere, quàm coronæ suscipiendæ gratia. Id decus Bohemorum genti accidere, cuius honestandæ sibi maxima semper cura fuerit. Cœptum esse iam sua opera Basileæ concilium, horrari eos, qui se audiri de religione cuperent, eò proficisci, nec plus sapere vellent quàm mater ecclesia catholica: auditurum benignè conuentum rationes eorum, tantùm operam darent, vt cum synodo de religione conuenirent, sibique redeunti pacatum regnum reseruent: neque enim se arbitrari Bohemos eius imperium fugere, cuius frater, pater, auus apud eos regnauerint: nec se alia lege regnaturum quàm cæteri Christiani reges. Scripsit & ipsa Basiliensis synodus Bohemis, vt legatos mitterent, qui fidei suæ rationem ostenderent, securitatem itineris & dicendi quæ vellent libertatem promittens. Fuerunt inter Bohemos duæ sententiæ: Orphani & Thaboritæ & plebs fermè omnis, eundum esse negabant, Ioannis & Hieronymi exemplum in medium afferentes, qui Constantiam ad synodum profecti sub fide Sigismundi, publicè combusti fuissent. Nobilitas verò Mainardum sequuta principem Nouæ domus, virum cordatum & ingenio dextro, petendum esse concilium prorsus aiebat, nec tolerandos videri, qui nouas peregrinasúe de fide sententias, nouumque ritum religionis inuenissent, nisi dictorum factorumque rationem vniuersali ecclesiæ redderent, & quæ vulgo inculcauerant, coram doctis defenderent. Vicit hæc sententia. Legatio CCC equitum Basileam missa, cuius principes fuêre Gulielmus Cosca, non tam equestri dignitate, quàm ecclesiarum direptione insignis: Procopius cognomento Rasus, idemque magnus multis victorijs, magnisque sceleribus nobilitatus: Iohannes Rochezana, pseudo Pragensium apostolus: Nicolaus Galecus Thaboritarum sacerdos, & Petrus Anglicus patria profugus, ac solis elenchis in disputatione confidens. Effusus extra mœnia vrbanus populus, ex synodo quoque complures, aduentum fortissimæ & iam fama celebratissimæ gentis pro portis expectauêre. Alij frequentes in plateas quà transitus esset conuenere: matronæ, pueri, puellæ fenestras atque tecta compleuere: alij hunc, alij illum digito designare: peregrinos habitus, non visa prius vestimenta mirari: horribiles hominum facies, truces notare oculos: non esse alienum dicere, ab ea hominum specie facta, quæ fama prodiderat: in vnum tamen cuncti Procopium defigere lumina: illum esse qui toties fidelium fudisset exercitus, qui tot oppida subuertisset, tot hominum milia neci dedisset, quem sui pariter atque hostes metuerent: inuictum ducem, audacem, intrepidum, neque labore neque timore superandum.

Sigismundi literæ ad Bohemos.

Bohemorum legatio.

Procopius.

Oratio Iuliani Cardinalis ad Bohemorum legatos, responsiuaq; eorundem.
Caput L.

EXceptos Bohemorum legatos hospitaliter, postridie in concione accersitos Iulianus Cardinalis benignè alloquutus, & longa & luculenta oratione, quæ adhuc extat, ad ea quæ pacis & vnionis essent cohortatus est: ecclesiam Christi saluatoris sponsam omnium fidelium matrem esse dictitans, claues ligandi atque soluendi habere, candidam sine ruga, sine macula, in his quæ necessaria ad æternam vitam esse creduntur, errare non posse: qui eam contempserit, alienum, prophanum, & quasi ethnicum publicanumque censendum: eam nusquam melius quàm in generali concilio repræsentari. Statuta conciliorum ecclesiæ placita existimari: concilijs non minus quàm euangelijs credi oportere, quorum authoritate & ipsa sacrarum literarum eloquia recepta sunt: Bohemos, qui se filios ecclesiæ dicerent, vocem matris audire

debere, quæ filiorum obliuisci non potest: eos iampridem seorsim à matre vixisse: neque id nouum esse. Complures aliquando fuisse, qui matrem reliquere, rediisse tamen qui salutem optauere: regnante diluuio, omnes periisse qui extra arcam remansere: dominicum agnum in vnis ædibus comedendum: extra ecclesiam non inueniri salutem: hanc esse conclusum hortum, signatumque fontem, cuius aquam si quis biberit, non sitiet in æternum. Ex re sua fecisse Bohemos, qui eius aquæ fluenta apud concilium requisiuerint, matremque tandem audire statuerint. Facessere iam odia debere, ponenda esse arma, omnemque belli materiam procul abiiciendam: audituros benignè patres quæcunque Bohemi pro sua causa dicere velint: tantùm parati animo sint, ne bene consulta sanctæ synodi consilia respuant: quibus non Bohemos tantùm, sed omnes Christi fideles conquiescere oportet, si modò æternæ vitæ participes esse velint. Audita est Cardinalis oratio summo patrum consensu. Bohemi pauca respondere, quibus par facundia non esset: Se neque concilia neque ecclesiam contempsisse: aduersus inauditos sententiam Constantiæ latam: nihil de religione Christiana detrahere: incorruptam apud se patrum authoritatem manere: quodcunque Bohemi afferant, sacris literis atque euangelio confirmari: venisse vt innocentiam suam vniuersali ecclesiæ patefaciant, petereque publicam audientiam, in qua laici quoque adsint. Neque id negatum. Interrogati quænam illa essent, in quibus à Romana ecclesia dissentirent, quatuor articulos proposuere. De communione diuinæ Eucharistiæ, quam sub specie panis & vini sumendam his qui salui esse velint necessariò affirmabant. De ciuili dominio, quod clericis interdictum diuina lege dicebant. De prædicatione verbi Dei, quam liberam permissamque passim omnibus arbitrabantur. De publicis delictis, quæ nulla ratione toleranda putabant, etiam maioris mali vitandi gratia. Nam quamuis plurima sint, quæ Hussitarum perfidia aduersus catholicæ fidei veritatem astruere ac prædicare non dubitat, coram concilio tamen doctorumque patrum cœtu, hæc tueri tantummodo posse arbitrati sunt, eaque regni nomine dicta. Verùm quum legatus alia quoque de Bohemis accepisse se affirmaret, quæ Christianas aures offenderent: inter quæ illud esset, quòd religiones Mendicantium inuentum esse diabolicum prædicarent: assurgens Procopius, Neque hoc falsum est, inquit: nam si neque Moyses, neque ante eum patriarchæ, neque post eum prophetæ, neque in noua lege Christus dominus, neque apostoli mendicantes instituêre, quis non intelligit diaboli tenebrarumque opus esse? Excepta est ingenti auditorum cachinno Procopii vox: Legatus verò vt erat mansuetissimus pater, argumentationem indocti hominis placidè dissoluit: neque enim patriarcharum prophetarumque placita, & quæ Christus instituit, quæ sanxerunt apostoli duntaxat à Deo esse docuit, verùm ecclesiæ quoque decreta, quæ sancto dirigente spiritu ducitur, opera Dei esse monstrauit: quamuis & aliunde Mendicantium vita ex euangelio sumpta videri possit. Selegerunt Bohemi quatuor magistros, qui suos articulos ex diuina lege sumptos ostenderent. Qui eos confutarent, ex cœtu patrum totidem assumpti viri præstantes, & ad dicendum parati. Disputatum est quinquaginta diebus: multa in vtramque partem adducta. Postremò quum victa Hussitarum perfidia vinci nollet, ad tractatus ventum: tentatumque si fortasse amice trahi possent.

Bohemorum responsio.

Missi & oratores ex concilio in Bohemiam viri doctissimi, & qui gentis versutiam nossent. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis spes facta, nunc belli metus.

De vi-

De victoria Bohemorum fidelium, & debellatione morteq́; Procopij, ac aliorum hæreticorum.
Caput L I.

DVm hæc aguntur, Thaboritæ & Orphani Mainardo cæteriſque nobili-
bus infenſi eſſe cœperunt, eorumq́; ſuſpectas actiones habere, tanquam
concilio auſcultarent. Neq; vana opinio. Conuenere namq; ſæpe inter ſe Ba-
rones, errorem ſuum recognoſcere, miſeros ſe dicere: qui quum regis impe-
rium abdicauerint, Procopij iugum ferant: illum dominum eſſe, illum pro ſua
libidine prouinciam regere, vectigalia exigere, tributa imponere, delectum ha
bere militum, exercitum quò velit ducere, rapere, ſpoliare, occidere, nullum
pati qui ſuis conſilijs aduerſetur, nobiles iuxtà atq; ignobiles ei mancipia eſſe,
nullum hominum genus infelicius eſſe Bohemis, quos ſemper in caſtris ver-
ſari oportet: æſtates atq; hyemes ſub diuo agere, in duro iacere ſolo, arma in
omnes horas verſare, nunc ciuilibus bellis, nunc externis agitari, aut bellum
geri, aut belli metum impendere. Excutiendum tandem crudelis tyranni iu-
gum, neq; ferendum, vt qui cæteras gentes armis vicerint, Procopio ſeruiant.
Placet accerſire publicè conuentum procerum & ciuitatum, in quo regni ſta-
tus reformetur. In eo Mainardus ei regno bene eſſe dicit, in quo neque per o- *Pulchre*
cium marceant homines, neq; per bellum atterantur. Bohemos hactenus ex-
pertes fuiſſe quietis, attritum aſſiduis calamitatibus regnum: periturum bre-
ui niſi occurratur: incultos iacere agros: homines atq; armenta ſenſim defice-
re: id accidere quòd omnia in poteſtate vnius ſita eſſent, qui ſine conſilio pro-
cerum ciuitatumq́; pro ſuo arbitrio rem gereret. Illi ſalubre bellum eſſe: nam
ſi paci locus ſit, imperium eius ſtatim caſurum. Deligendum vnum eſſe ex no-
bilitate ducem, cuius poteſtas annua ſit, nonnulloſque ei adiungendos, quo-
rum conſilio domi belliq́ue rempublicam adminiſtret. Ne verò vſurpare ſibi
Barones imperium viderentur, ex media nobilitate aſſumendum ducem con-
ſuluit. Itum eſt fauente conuentu in ſententiam Mainardi, Alſciò Riſembur- *Alſcio.*
genſis antiquæ nobilitatis homo, ſed tenui cenſu, dux gentis declaratus, quem
Capitaneum vocauêre. Cæterùm maieſtatis inſignia penes eum fuere, autho-
ritas apud Mainardum extitit. Procopius his cognitis, Orphanos & Thabori-
tas in expeditionem ducens, ad vrbem Pelzinam, quam fideles incolebant, ca-
ſtra ponit, atq; vndecim continuis menſibus pertinaci obſidione, crebriſq́; op
pugnationibus vrget. Oppidani extrema omnia paſſi, ac iam fame pereuntes,
ad ſynodum Baſilienſem miſêre oratum, ne fidelem vrbem in manus hæreti-
corum peruenire ſinerent. Patres, quibus non eſſet publicum ærarium, ex pri-
uato argento ſymbolum dedere, auri octo milia numûm Mainardo mitten-
tes, qui collecto exercitu ſubueniret obſeſſis. Per idem tempus, ea pars Pragæ,
quę Noua ciuitas appellatur, ab Orphanis impoſito præſidio tenebatur: cuius
præfectus erat presbyter Lupus Rochezanæ infenſiſſimus: aduerſum quem
prædicando plebem incitabat. Ille in veteri ciuitate, apud ædem ſanctæ Mariæ
ante lætam curiam habitabat, Lupumq́; ſuis & ipſe ſermonibus probroſiſq́;
maledictis lacerabat. Ob quam rem creſcentibus odijs, clauſerunt Orphani a-
ditus veteris ciuitatis in nouam: turreſque ligneas plurium tabulatorum e-
rexêre, quibus oppidanos in aduerſa ciuitate miſſilibus infeſtarent. Ea occa-
ſione vſus Alſcio conuocata nobilitate, nihil eſſe imperium ſuum dicit, quòd
Thaboritæ Orphaniq́ue contemnant, regnum maturè periturum, niſi magi-
ſtratibus pareatur. Rogat proceres in medium conſulant. Placet omnibus
cum ea manu militum, quam Mainardus comparauerat, Pragam peti. Nec
morati, veterem ciuitatem ingrediuntur, ligneas turres amoueri, parereq́ue
omnes Alſcioni iubent. Negant Orphani ducem eſſe, quem neq; ipſi, neque

Thaboritæ susceperant. Fit tumultus, committitur in vrbe prælium. Lupus vbi suos cedere animaduertit, pluresq; cadere, salutem pedibus petijt. Disiectæ turres ciuitatis omnes, in potestatem Alscionis factæ. Pelzinenses re cognita, Procopio è muris illudere, hortari suis ciuibus opem ferat, alienos ne lacessat. Stultum esse eum qui sua tueri nequeat, infestare aliena: nisi suopte ingenio ab obsidione discedat, venturos breui proceres, qui nolentem cogant. Ficta ea Procopius credere, atq; oppidanis ad ferendam fortius obsidionem blandimenta oblata. At vbi certum nuncium de gestis Pragensibus accepit, soluta mox obsidione, plenus irarum, cū omnibus copijs versus Pragam iter dirigit. Properanti communes amici occurrunt, de pace inter eum & nobiles agunt: diuisum inter eos regnum stare non posse, consulendum communi quieti, neque concordiam sine viribus, neq; vires sine concordia sufficere: ciuitatibus eius populi inexpugnabile munimentū esse, qui concordib. animis arma tractaret: lites ex arbitrio ducis componi posse, delectis ex vtraq; parte pari numero viris, quorum consilio leges pacis dicerentur. Procopius demum ita se pacem habiturum respondet, si noua Praga sibi restituatur: si munitiones deiectæ reficiantur: si Pelzina eo in statu reponatur, in quo fuerat ante dissolutā obsidionem: nam commeatus iam eò importati fuerant. Nobiles vbi res factu difficilimas peti vident, Procopiumq; vincula, verbera, cædes minari, cùm alia via pax inueniri non posset, armis decertare constituunt. Relicta itaq; ciuitate, cuius nutare animos non ignorabant, obuiam hosti pergunt. Ventum est ad locum inter Brodam Bohemicam & Burim, quatuor milibus & quingentis passibus à Praga distantem, in agris latè patentibus. Ibi curtus contra currus incurrunt, & sublato clamore, alteri alteros cōtumeliosè compellant. Decreuerat Procopius haudquaquam pugnæ copiam facere, nisi ex occasione prærogatiua daretur. Erat ei animus recta via Pragam petere, vbi non dubitabat nouam ciuitatem sibi portas aperturam. At equitatus nobilium munitiones eius prætergressus, dum fortè vltimam partem apertam videt, raptim ingreditur, cædemq; magnam facit. Hostes improuiso malo præuenti, quid agant nesciunt. Trepidatur totis castris: insolita res terrorem auget. Neq; enim intra munitiones curruum intrasse prius equites aliquando viderant. Cædun tur passim pedites, fit fuga aperta ex altera parte mole quadrigarum. Instant nobiles, sternuntur vbiq; fugientes. Procopius vbi suos retinere non potest, nec audire hortamenta periculum metusq; finit, inter confertissimos hostes dilapsus, cum cohorte quam sibi ex fortissimis magis quàm amicissimis delegerat, aliquandiu hostis impetum sustinet: multisq; cæsis, victoriam penè hostibus eripuit. Sed circumuentus multitudine equitum, non tam victus quàm vincendo fessus, telo in incertum misso transfoditur. Pari modo & alter Procopius, quem minorem appellari diximus, in eodem globo fortiter pugnans occumbit. Atq; is finis duobus illis perniciosissimis ac deterrimis monstris fuit. Sic Thaboritarū & Orphanorum scelerati exercitus, Inuicti prius, victi ac deleti sunt. Procopiū Rasum quis occiderit ignoratū est, quamuis Coscha de quo suprà meminimus, id facinus honestum dignumq; præmio suum dixerit, qui tum partes nobilium sequebatur. Primus eius victoriæ author habitus est Mainardus, post eum Ptarsconis magna virtus visa. Coapcho verò, qui Thaboritarum equitatum ductabat, rei militaris apprimè peritus, & qui multis aliquando damnis Prutenos affecerat, & à rege Poloniæ vocatus, vsque Gedanum & mare Baltheum, victorem exercitum duxerat, ex hoc prælio dilapsus, cum magna parte equitatus in Coloniam sese recepit. Confecto bello cum multa milia captiuorum essent, Mainardus concilio procerum accersito, perdere pessimam plebem statuit, quæ nutrita in armis, omnem ætatem in castris egerat, nec sub legibus victura crederetur, rapinis & cædibus atq; adulterijs assueta.

Procopiorum interitus.

Qua

Qua stante,pacatum regnum stare non posset. Sed veritus ne simul innocentes interficeret,qui ex agris coacti ad pugnam venerant, voce præconis edici iubet,nondum bellum peractum esse,fugisse Coapchonem, Coloniam expugnari oportere,vicinasque per circuitum gentes quæ regnum popularentur, armis domandas. Ad eam rem necessarios, qui sub Procopijs militassent,viros fortes,& in bello exercitatos: decretum eis ex publico stipendium,donec regnum pacaretur.Proinde omnes qui stipendia facere vellent,in horrea sese proxima reciperent,cauerent,ne rudes inexpertosq; belli secum admitterent: illos sua rura suosq; lares repetere posse. Introierunt horrea, quæ apud Bohemos in villis ex maceria culmo tecta, frequentia sunt, pleraq; Thaboritarum & Orphanorum milia, homines nigri, ad solem & ventum indurati, aspectu tetri atque horribiles,& qui circa fumum in castris vixissent, aquilinis oculis, impexo crine,promissa barba,corporibus proceris, membris hispidis, cute adeò dura,vt ferrum quasi lorica repulsura videretur. Clausa sunt confestim ostia,& ignis immissus horreis,quo fex illa & colluuies hominum,ignominiosum agmen,post multa quæ patrauerat scelera,exusta,contemptæ demum religionis pœnas dedit.

Quomodo Sigismundus Romæ coronatus, post multas dissensiones & bella cum pace & gaudio à Bohemis suscipitur.
Caput L I I.

Sigismundus interim ab Eugenio Pont. max. Romæ coronatus, Basileam petierat,dissidioque patrum quod tunc erat cum Eugenio ad tempus sedato,Vlmam se contulerat. Ea est Sueuiæ ciuitas, ad vlteriorem Danubij ripam sita: Licius amnis, qui Sueuos à Baioarijs disterminat, eregione vrbis in maiori flumine exoneratur. Hic audita Thaboritarum Orphanorumq; clade,legatos in Bohemiam mittit,regni proceres commendat,qui viros nocentes deleuerint.hortatur regni quietem procurēt,seq; regem suscipiant, quem fratri successorem ius gentium dederit. Illi magno numero apud Ratisponam eum conueniunt,regemque salutant. Venerunt & seorsum Coapcho & Johannes Rochezana,de suis rebus acturi. Legati quoque Basilienses,qui Pragæ fuerant, & cum Bohemis certo modo conuenerant, eò se contulere. Sigismundus auditis quæ de religione in communione placuerant, conuenta probauit,eaque seruari mandauit. Exin poscentibus Hungaris, nauibus per Danubium vectus,Budam petijt,vbi reformato rerum statu, vocatis ad se Bohemorum principibus,in Alba regali sexaginta milia numûm inter eos distribuit,pecorumque maximum numerum. Dicta die qua vellet Bohemiam ingredi,non moratus Iglauiam venit:vbi concilio cum Bohemis habito,conuenta legatorum synodalium iterum comprobauit firmauitque. Ea huiuscemodi fuere. Bohemis ac Morauis ecclesiasticam vnitatem, pacemque complectentibus, seq; in cæteris, omnibus præterquàm in vsu communionis vtriusque speciei vniuersalis ecclesiæ fidei ac ritui confirmantibus,authoritate domini nostri Iesu Christi & ecclesiæ sponsæ suæ, sub duplici specie panis scilicet ac vini,his qui consueuissent,diuinæ eucharistiæ communicare licebit.An verò ex præcepto Dei id fieri debeat,generale concilium in Basilea congregatum diffiniet,& quod vtilitati fidelium salutiq; congruat, lege in perpetuum valitura constituet. Quo facto si perseuerauerint Bohemi in eiusmodi communionis desiderio,idque missa legatione petierint, facer conuentus Bohemiæ ac Morauiæ sacerdotibus communicandi sub vtraque specie personas sibi subiectas,& in annis discretionis constitutas, & quæ id reuerenter postula-

uerint,libertatem impartietur: ea conditione adiecta, vt inter communicandum plebem publicè instruant,non sub specie panis carnem Christi tantùm, nec sub specie vini solùm sanguinem, sed sub qualibet specie totum & integrum contineri Christum. Breuis concordiæ notula, verùm tot sententiæ, quot verba,quibus peregrinæ de fide sententiæ,diuersiq; de religione ritus eliminari iubentur:& quod ecclesia vniuersalis credit,quod seruat,genti Bohemorum credendum seruandumq; præcipitur: circa communionem tantùm permissa nouitas. Cæterùm inter Bohemos & Imperatorem aliæ pactiones interuenere,quibus ecclesiarum prædia occupatoribus iure pignorum relicta sunt,donec certa pecunia redimerentur. Religiosis vtriusque sexus, quibus adempta monasteria essent:exulibus quoque spes reditus interdicta, Rochezanæ Pragensis ecclesiæ præsulatus promissus, de disponendo ecclesiarum Bohemicarum regimine, summo pontifici facultas oblata. His sic constitutis,Rochezana cum alijs quatuor presbyteris, nomine totius cleri sibi adhærentis, sedente Sigismundo pro tribunali in foro ciuitatis erecto, assistente Alberto genero, magnaq; procerum & oratorum circumstante corona, obedientiam Romanæ ecclesiæ sese præstare professus est.Sequenti verò die haud absimili solennitate absoluti sunt ab anathemate, cæterisque censuris hæretici,& in ecclesiam per concilij legatos introducti. Vbi quum diuina celebrarentur,Rochezana perfidiæ suæ non immemor,altare accedens,diuina re peracta,vni quem iusserat ex laicis adesse,sacramentum ex calice dedit. Et quamuis Ioannes Polomor,alter ex concilio legatus in aliena ecclesia id sibi non licere assereret,eumque prohiberet,in proposito perstitit. Ob quam rem penè in irritum conuenta ceciderunt.Composita tamen lis est,ex eo conuentionis capite,quo sancitum erat,ne paucis pacta violantibus,communis concordia rumperetur.His compositis,Sigismundus vj.Cal.Septem. anno vj & xxx.supra millesimum & quadringentesimum ab ortu saluatoris domini,Pragam venit: vbi,qui paulò antè Bohemorum hostis euaserat, ex adulterio natus,antichristi filius,sacrilegus,publicis hominum votis perdendus censebatur, extremis honoribus exceptus est. Barones ac ciuitates in eius verba iurauerunt,& magistratus suos quos ipse cōstituit acceperunt,certantes inter se,quis alter altero suo regi obsequentior videretur,vt est humanum ingenium vtranq; in partem immodicum,siue persequi,siue obsequi malit.Philibertus episcopus Constantiensis,natione gallicus,& collegæ sui ex Basilea missi,ecclesiasticos introducere ritus,sacerdotes instituere,ex missarum solennib. vulgaria verba,cantilenasq; detrahere, sanctorum imagines reducere,aquam benedictam in ædibus sacris reponere,baptismatis fontes sacrare,altaria ornare, spurcitias omnes abolere.Paruere complurimi,quib.mens sanior fuit. Rochezanæ complices resistere,obloqui,blasphemare,plebem modis omnib.auertere.Ipse quoq; incentor malorum ex parochia S. Mariæ ante lætam curiam, quā propria temeritate inuaserat, amoueri minimè potuit: neq; laniare sermonib.suis inter prædicandum Romanam curiam prætermisit,legatisq; sæpe necem per insidias machinatus est. Sigismundus autem cùm ecclesias pollutas intrare nollet, templum S. Iacobi, quod fratrum minorum fuerat, & in quo machinæ bellicæ tum seruabantur,restitui sibi poposcit.Annuit ciuitas,& aliquot monachi introducti sunt, qui verbum Dei prædicarent. Id olim ne Zischa subuerteret, armati carnifices defendêre, sepulchris maiorum consulenres. Redierunt & alij mendicantes,tum Celestini,Sclaui,Serui sanctæ Mariæ,Theutones,Hierosolymitani,& nonnullorum monasteriorum abbates. Sacerdos quoque sancti Georgij in arce Pragensi, quæ principis honore defungitur,& pastorali baculo vtitur,sacris præfecta virginibus,ab exilio remeauit.Hæc ex veteri more quotannis in celebritate sancti Viti nouellum regi panem offerre tenetur.

Restituti sunt & cathedralis ecclesiæ canonici, ac vicarij & mansionarij, ornamenta altaribus reddita, diuinum officium instauratum: Legati Basileani missi, qui declarationem super articulo communionis expeterent: quumque nulli essent ecclesiæ redditus, ex quibus ali templorum ministri possent, iussit Imperator ex fisco regio per singula canonicorum capita hebdomadatim aureum nummum distribui, minoribus clericis dimidium dari. Ea res annuè aureorum sex millia apud ecclesiam cathedralem absumpsit. In alia quoq; templa donaria collata. Noua iam facies vrbis, nouus populus, vetus rediisse religionis cultus apparebat. Quibus ex rebus liquet, Imperatorem, quæ fœdera cum hæreticis percussit, necessitate magis admisisse quàm voluntate: voluisse illum paternam hæreditatem quoquo modo intrare, sensimque regni possessione accepta, more maiorum sub veram Christi religionem prouinciam reducere. Iam reges ei populique Christiani de regno recuperato congratulabantur, eiusq; nomen in omni ecclesia magnum erat. Eugenius quoq; Pontifex maximus auream rosam indicem suæ lætitiæ ad eum misit. Thaboritæ qui superioribus cladibus superfuerant in oppido conseruati, ea lege in gratiam recepti, vt quinquennio toto suis moribus viuerent, religionis cultum mutare non cogerentur, iura ciuitatis haberent, signum ferrent, in sigillis rubra cera vterentur, tributi nomine singulis annis sexagenas decem penderent. Sed cùm nefandas eorum consuetudines Sigismundus accepisset, quibus illi circa rem diuinam vterentur, quinquennium haudquaquam expectaturum se dicere, correpturum propediem sceleratæ ciuitatis insaniam, Rochezanam hortari, Romanæ ecclesiæ se subijceret, sic posse pontificatum ei committi: superbienti, & aliena de fide sapienti ascensum desperandum esse, quin vel consecratus episcopus eijci deberet. Ille mente superba, & opinione sua inflatus, dietim peior, dietim venenosior effici, monachorum reditum ægerrimè ferre, quorum sermones non minus quàm suos acceptum iri verebatur. Ob quam rem occurrente inter prædicandum sermone de monachis, Veniunt, inquit, noui dietim ad nos dæmones, quos monachos vocant: his studium est eijcere nos de veritate: at si vlti fuerimus, prius sanguinem effuderimus. Id Sigismundus vbi accepit, Imò nos, inquit, Rochezanæ sanguinem non inuiti ante aras libabimus. Non latuit Rochezanam Sigismundi sermo, qui ex amicis commonitus clàm aufugit. Eius ecclesia Rapuleoni bono & docto viro commissa, quem nos postea exulem, perturbatis iterum rebus, in noua domo vidimus. Priusquam Bohemiam intrasset Sigismundus, Iohannes Rohacius, nobili loco natus, ingenio malo, mente pessima, non longè à montibus Cuthnis, intra syluas in edito colle castellum exædificauit, vocauitque montem Sion, asserens ex eo loco veritatem aliquando exituram, quæ gentem Bohemicam libertate donet. Euntibus ad Iglauiam cæteris nobilibus Imperatorem suscepturis, ipse domi manens, vicinis infestus prædas agitat, instigantibus nonnullis baronibus, quibus pax noxia, bellum salubre videbatur. Sigismundum quoque lacessit, armenta boum & * ouium, quæ illi aduehebantur ex Hungaria rapit. Itinera quoq; insecura infestaq; reddit, neque à purpuratis regibus abstinet. Sigismundus Henricum Ptarsconem qui hominē corripiat cum exercitu mittit: obsidio quatuor ducta mensibus, castellum summa vi occupatum. Sed in cacumine montis situ, vallo, fossa, murisq; opportune munitum, difficile superatu erat. Eriguntur turres, quæ munitiones murosq; superent, tela intra iaciuntur, multi vtrinq; cadunt, obsidentium plures, in quos tela haud frustra cadebant. Accessum ad muros altior fossa prohibebat, quæ licet aqua caruit, laboriosum tamen periculosumq; militi erat, sagittis vndiq; cadentibus in eam descendere, atq; inde rursum vallum quo muri præcingebantur ascendere. Cuniculis igitur aditus in fossam paratur, relicto terræ ali-

Rohacius. *alias vina.

quanto, ne fraus intelligi posset instar ostij ante fossam. Expectatur ventus qui ex castris in castellū spiret. Is vbi vehemens datus est, armati aditum ingrediuntur, tormenta ænea quàmplurima simul incenduntur, ventus fumum in castellum rapit, milites aperto cuniculorum repagulo in fossam prosiliunt, & admotis scalis vallum ascendere nituntur. Prandebat tum fortè Rohacius: pauci qui pro muris excubabant, clamorem attollunt. Fit tumultus, concurritur vndiq; ad defendendum vallum. Rohacius quoq; relicto cibo, sumptis armis auxilio suis ex arce aduolat: pugnatur eodem tempore pluribus locis acerrimè. Vbi Rohacius adest, hostis ex alia parte vallum superat, stragemq; latè faciens castellum ingreditur. Rohacius dum redire in arcem festinat, præcluso itinere capitur, arx quoq; vi rumpitur, latronibus qui eò confugerant interceptis, sacerdotiq; Hussitarum vesaniæ participi, qui sacramenta ministrabat hæreticis, indita vincula: ducti omnes Pragam suspendio vitam finière. Furcarum, quibus damnati pœnas dedere, triplex differentia fuit: è sublimiori Rohacius pependit, imam tenuere latrones circiter nonaginta: media sacerdotem arripuit nomine Medium: atque ita Medius in medio furcarum damnatam animam deuotamq; Satanæ reddidit.

Rohacij interitus.

De morte Sigismundi Imp. & quem reliquerit in testamento hæredem. Caput LIII.

Barbara.

AEgrotare interea Sigismundus cœpit, exaugente morbum senectutis incommodo. Barbara imperatrix de retinendo imperio solicita, Henricum, Ptarsconem, Sterenbergium, Georgium Poggiebracium, & alios plerosq; barones, quorum authoritas apud Bohemos potior, clanculum ad se vocat, Sigismundum breui moriturum asserit, futuras in regno turbas, nisi rei suæ quàm celerrimè consulant: quietis vnicam viam esse, si se viduam rex Poloniæ ducat vxorem. Id ei suasu facile. Nam quis matrimonium renuat, quod dotalia duo regna sequantur, eaque maxima & opulentissima? Suo nomine & in Hungaria & in Bohemia oppida munitissima custodiri, cōmites Ciliæ alterum fratrem, alterum nepotem auxilia præbituros, multosq; in Hungaria proceres suas partes complexuros. Placet Bohemis imperatricis consilium, datisq; dextris fœdus ineunt. Mulier iam anus, nouum coniugium mente complexa, filiam, quę in spem regni creuerat, & Alberto duci Austriæ nupserat, ex animo dimouet, nec aliud, quàm noui concubitus gaudia meditatur. Inexhaustam fœminæ libidinem, quæ tumulo quo propior est, eo genitalis thori, nuptialisq; facis cupidior & curiosior redditur. Non latuerunt imperatorem furentis fœminæ excogitatus. Qui postquam referentibus medicis moriendum sibi esse cognouit, ex Bohemia cuius sibi dubia fides erat, in Morauiam se vehi iussit, visurus filiam priusquam vita excederet. Illa cum viro ad eum in ciuitatem venit, quam Snoima vocant. Ibi mox Barbara virum sequuta, custodiæ traditur. Vlricus Ciliæ comes præmonitus, fugam arripuit. Imperator vocatis in cubiculum Hungariæ ac Bohemiæ primoribus, aduentasse resolutionem sui corporis, nec iam amplius se viuere posse affirmat, iturum se patrum viam. Cæterùm priusquam oculos claudat, de salubri statu regnorum suorum velle cum eis agere. Albertum Austriæ ducem, generū suum esse, & virtute præstantem, & generis nobilitate sublimem, cum se non minus amare quàm filium, successorem itaq; suum nominare, rogare supremam voluntatem suam exequantur, beatum id regnū futurum, cui Albertus imperauerit. Exin legatos nominat, qui se mortuo Bohemiam petentes, in cōuentu procerum testamentū suum patefaciant. Inter quos Gaspar * Slik princeps fuit, matre Italica ex comitibus Collisalti agri Taruisini, patre Theutonico natus, ex familia Lazana prouin-

In anilem libidinem.

alias Silicbius

prouinciç Franconiæ, ingenio dextro, facundia suaui, doctrinç cultor, ad omnia genitus quæcunque ageret. Quem vsqueadeò fortuna & virtus extulit, vt quod erat prius inauditum, trium Cæsarum successiuè regnantium cancellariæ præfuerit, vnus ex ducibus Slesiæ filiam sibi in matrimonium tradi non recusauerit. Sigismundus illi Egram & Cubitum, & alia in Franconibus oppida dono dedit: Albertus in Hungaria Calesium, & Albam ecclesiam: Fredericus in Austria Grecium. Versatile profectò ingenium, & naturæ bonitas singularis, quæ inter tot Imperatores, moribus prorsus dispares, pari gratia viuere potuit. Nos huius amicitia in curia Frederici Cæsaris vsi, si quid profecimus, quod scimus quàm tenue est, adiumento eius sequuti sumus: episcopatum certè Tergestinum, vnde reliquæ dignitates prouenêre, ipse nobis primus committi curauit. Mortuus est Viennæ ex apoplexia, & apud Carmelitas cum coniuge sepultus. Sigismundus supremis suis ordinatis, inter amicorum manus defecit.

De sepultura Sigismundi Imperatoris.
Caput LIIII.

ALbertum barones qui aderant ex Hungaria & Bohemia, concordibus animis regem salutauêre. Ipse missis in Bohemiam suis à Sigismundo delegatis, versus Posonium iter flexit. Miserabile spectaculum, & humanarum rerum singulare documentum, Imperatrix captiua, & Imperatoris cadauer vnà vehitur. Occurrunt lugubres Hungari, nec tenere lachrymas in tanta rerum nouitate possunt. Hic defuncti Regis corpus fletum elicit: inde reginæ vincula commiserationem excitant. Solatur tamen miseros noui Regis electio, cuius virtutis multa extabant documenta. Duo inter se pugnantes curæ occurrebant, altera sepeliendi regis, plena mœroris: altera coronandi, lçta iocundaq́; Iusta prius defuncto regi persoluta, corpus eius in Varadino, vt in vltima voluntate placuerat, sepultum. Albertus in Alba regali, cum coniuge sua Elizabeth, kalen. Ianuarij summo consensu & applausu populi coronatus est.

De Alberto Bohemorum Rege quartodecimo, & etiam Romanoum rege.
Caput LV.

LEgati in Bohemiam profecti, vulgato Sigismundi testamento, Albertum vicinum, potentem, nobilem, virtute præstantem, Bohemis amicum, regem assumi petunt. Ioannis, Caroli, Venceslai, & ipsius Sigismundi erga regnum merita commemorant. Natam ex earum sanguine Elizabeth, non esse paterna hæreditate priuandam. Inter Bohemiæ reges & Austriæ principes fœdus extare, procerum consensu & imperiali authotitate firmatum: vt deficientibus in altera domo masculis hæredibus, altera regnum accipiat. Defecisse masculos in Bohemia regiæ stirpis, successorem ex Austria vocandum. Neque alium regno idoneum viderunt, quàm Albertum, qui & vxoris, & suo iure, & soceri iudicio præferendus sit. Futurum eum regem, quem Bohemi ex cœlo missum putent. Hungari quem cupidè regem acceperint, Bohemis haud aspernandum. Flectitur his Bohemorum conuentus. Albertus pridie nonas Maias rex designatur. Verùm proceres qui cum Barbara conspirauerant, non alio pacto in Albertum consentiunt, quàm si postulatis suis mos geratur. Alscio Sternenbergius eorum nomine Albertum adijt: sed frustra eius preces fuêre. Albertus ea fermè Bohemis, quæ socer, affirmauit. Interea Barbara, dimissis quæ possidebat in Hungaria inexpugnabilib. castellis, libera

tati reddita est, duodecim millia aurea nummûm, locis patentibus, quoad viueret ei singulis annis constituta. Ptarsco de voluntate Alberti ab Alscione certior factus, accersitis ex factione sua primoribus, quorum pars potior hæretica fuit, Hussitarum sequax erroris, Casimirum regis Poloniæ germanum, tredecim annos natum, regem appellat, missisq; oratoribus auxilia petit, quibus nobile regnum ei conseruari possit. Inter hæc & electores imperij apud Francfordiam conuenientes, rem Romanam Alberto commendant. At illi acceptare imperium iniussu baronum Hungariæ haudquaquam licebat. Id enim eis promiserat, quum se regem accepêre. Vocati primores regni, negabant ex vsu esse Hungariæ regi, Theutonicis cæterisq; gentibus imperare: dum Sigismundus Romanæ rei consulturus, Italiam, Germaniam, cæterasque prouincias peragraret, Hungariam Turcarum direptioni paruisse. Multa in vtramque partem dicta, postremò victi precibus Frederici ducis Austriæ tunc adolescentis, assensum dedere: imperium summa Germanorum congratulatione ab Alberto susceptum. Nec mota, legati ad regem Poloniæ, nomine gentis Bohemicæ missi, Ioannes Rabensteinus, & Henricus Placius, oratum ne fratrem turbare Bohemiæ regnum patiatur, meminerit inter Bohemos ac Polonos veteris amicitiæ: Albertum ex Sigismundi testamento, & prouincialium decreto, regem esse, non potuisse paucos qui Casimirum vocauêre, ius regni in alterum transferre. Si pergat alienum regnum fratri parare, caueat ne de suo certare cogatur. Polonus ad ea, Bohemos sibi amicos esse fatetur, cupere beneuolentiam perpetuò stare: at fratri quem primarij barones regem vocauerint, ius auferre non posse: Polonis ac Bohemis vnam esse linguam, & vnam vtriq; genti originem: cum Theutonicis nihil Bohemis esse commune: nihil prouincialibus incommodius, quàm sui regis vocem non intelligere, atq; in omni colloquio interpretis egere. Regnum sibi suum satis tutum fidumq; esse, neq; se externam vim vllam timere. Proinde orare, vt fratrem potius ipsi recipiant, quàm ipsi ab eo recipiantur: donatósque preciosis pellibus, vt est mos gentis, oratores dimisit. Legatis autem alterius partis, missurum se propediem auxilia pollicitus. Albertus medio tempore Iglauiam petit, quo in loco ab Vlrico Rosensi, Mainatdo, plurimisq; Bohemiæ proceribus percupidè expectabatur. Ptarsco verò per nuncios eum rogat, ne prius regnum ingrediatur, quàm sibi factioniq; suæ faciat satis. Neque enim passurum se regem esse, quem ipse non elegisset. Albertus quod maior pars regni statuisset, id ratum esse debere respondit: hortari ne regni quietem interturbet. Inuenturum benignum regem, si paci consulat: sin pergat res innouare, plus belli reperturum quàm velit. Exin motis castris Cuthnam occupat. quam Ptarsco sine præsidio reliquerat. Petenti Pragam frequens populus occurrit, atq; vt hostium victori congratulantur. Et quamuis iterum Ptarsconis factio conuentum peteret, prius quàm rex coronaretur, reiectis precibus, tertio kalendas Iulij solenni pompa coronam accepit. Ptarsco verò Coloniam, & alias suæ factionis ciuitates impigrè muniuit. Quumq; duo millia equitum ex Polonis ad eum venissent, populari eorum agros cœpit, qui regem introduxerant: & tanquam diu Bohemia quieuisset, nouo exultans bello, adeò gloriabundus in campos exijt, vt captiuos nobiles quos fortè interceperat, ea conditione iuratos dimitteret, vt se non prius represen tarent, quàm castra muris Pragensibus admouerentur. Albertus & si auxilia ex Austria Hungariaq; asciuerat, illis tamen non expectatis, hosti copiam pugnandi fecit. Quam Poloni detrectantes, per montes Cuthnæ, & So bessa uiam, ad Thaboritas se contulere, amicam sibi ciuitatem, castrisq; ante vrbem positis, Albertum expectauêre. Ipse eum copijs egressus, per Benestauiam ad eos festinans, legatos præmisit, qui Polonis dicerent, inter Casimi-

Albertus Imperator factus

rum.

rum,cuius causam agerent, seq; belli præmium Bohemiam esse, cauerent ne incendia agitarent. Experirentur prælio,cuius prouincia esset:cultam potius quàm desertam mallent: sese moram minimè facturum ,quin pugna litem regni definiat. Poloni ad hæc huiuscemodi responsum dedere. Aequo se ferre animo Alberti arrogantiam pugnam petentis: nam superos superbis infensos esse. Venturum,non defuturum prælium, Polonos faciem hosti,non terga ostentare solitos. Lætus eo nuncio Albertus,quadrato agmine in conspectum hostis aduolat. Quo intra castra se continente,& ipsa castra sua è regione Thabor ad iactum lapidis tormentalis metatus est. Pugnatum singulis diebus in campo, qui medius inter bina castra iacebat:nunquam totis viribus in fortunam belli ventum , Polono non tam facilè egregia manu facinora ædente , quàm verba magnifica ore iactante . Erant in castris Alberti, Christophorus Baioariæ princeps,qui postea regno Daciæ potitus est,Fredericus Saxoniæ dux,& Albertus Marchio Brandenburgensis, cuius nomen ab eo tempore cultum, magnumq; fuit. Triginta millia militum Alberto patebant:Polonis quatuordecim millia,quorum castris iuncta ciuitas,magno adiumento erat. Tormenta quoq; ænea in vtrisq; castris plurima,maiora apud Albertum fuere.Ex quibus vni quod erat maximum,ignem admoueri iussit, cuius lapis emissus miræ magnitudinis,quum præter opinionem in castra hostium cecidisset,multos mortales interemit. Vidisses passim corpora sine capite iacentia,capita quoq; , pedes,membraq; sine corpore in cruore fluitare, iumenta humi procumbere mortua. Neq; enim primo ictu duntaxat,sed multiplici saltu pluribus in locis decidens saxum stragem fecit.Quare consternati Poloni,relictis castris in tra vrbem se recepêre. Georgius Poggiebracius per idem tempus quum Thaboritas peteret: nam & ipse Ptarsconi iunctus erat, in alam quandam Alberti equitum fortè incidens, commisso prælio hostem prostrauit,atque hinc primum homini nomen datum. Albertus verò quum expugnari Thaboritæ aliter quàm fame nequirent,soluta obsidione,Pragam rediit:Poloni exhausti argento , amissis equis, pedibus in patriam abiêre. Fredericus Saxonum princeps,dimisso rege domum rediens,in hostium insidias incidit.Sed nihil improuisa re motus,ordinata raptim acie,ea constanti ia eaq; fortitudine pugnam iniit, vt penè victus captusq; vicerit,cæsisq; quampluribus,captos abduxerit. Rex Poloniæ nondum cognitis, quæ in Bohemia suis acciderant , cum duobus magnis exercitibus Slesiam ingressus, in Bohemiam properabat. Sed intellecta suorum fortuna , popularis hostium agris domum rediit: Albertus autem relicto qui regnum gubernaret Vlrico comite Ciliæ per Slesiam Gorlicium venit. Vratislauiensibus verò (ea est ciuitas nobilis ac præpotens,& Slesitarum caput)Albertum marchionem Brandenburgensem petentibus belli ducem dedit, qui Poloniam sæpe infesto exercitu petens,longè lateq; prędas egit.Non multis post diebus actum de concordia . Rudericus Burgensis episcopus , natione Hispanus , doctrina ac virtute præstans,arbiter litis ex Basiliensi concilio missus, Albertum conuenit. Disceptatum est inter legatos partium: non conuenientibus,induciæ belli dictę, conuentus in aliam diem apud Vratislauiam statutus. Eò veniens Albertus, ex gradu fortè prolapsus, grauiter læsus, pluribus diebus ægrotus decubuit. Exin claudus effectus,infecta pace,per Morauiam in Austriam rediit. Interea comes Vlricus, qui Bohemiæ præerat, inter barones de vendicando sibi regno agere cœpit. Albertus cognito eius studio,properatim stipendia subtraxit,gubernationem dimisit.Ille materia adempta,qua Bohemorũ animos sibi conciliabat,ex prouincia discessit:nec vltra remissus est,regni cura Mainardo & Vlrico Rosensi commissa. Per idem tempus Despotus Seruiæ,quam Rasciam vocant,cum sacerdotibus & nobilibus in Hungariam profugerat, Tur-

carum impetum veritus, vuo tamen relicto filio, qui castellnm Sinderouiam in ripa Danubij situm, & à Turcis obsessum tueretur. Albertus ab Hungaris inuitatus, obsessis opem laturus, Budam petijt. Interea Georgius Palotius, Strigoniensium pontifex, diem obijt, qui coronam regni, diuitemq; regum supellectilem iu arce seruauerat. Qua re cognita, Albertus eò se confert: arx reginæ deditur. Quæ dum thesaurum regui coram baronibus ad eam rem selectis recognoscit, cotonam beati Stephani regis, quam sacrosanctam putant, clam surripuit, anuique custodiendam tradit, cætera obsignatis occludit arcis.

De morte Alberti inclyti Regis.
Caput L V I.

ALbertus Budam reuersus, non expectatis auxilijs, aduersus Turcas exercitum ducit: castra inter Titiam amnem ac Danubium collocat. Interea Turcarum Imperatore victo castello, excæcatoq; Despoti filio; cuius sororem in matrimonium duxerat, domum abijt: crudelis, qui neque coniugij affectum sensit. Verùm Turcis matrimonij necessitudo leuis, apud qnos singuli pro opibus plures vxores habenr: regibus eo amplius nubere licet. Ita animus multitudine distractus, nullam pro socia, pariter omnes viliter habet. Albertus vbi expugnatam Siuderouiam, Turcas abijsse cognouit, dimisso exercitu, Budam redijt. Sed insolito feruentis Augusti calore vexatus, dum peponibus nimium oblectatur, in ventris solutionem incidit, sentiensq; periculum, moriturus in patria, Vieunam repetere statuit. Iter ingressus, quum iam Srrigonium præterijsset, in villa quæ Longa dicitur, condito testamento vi. kal. Nouembris decessit, princeps liberalitate ac fortitudine clarus, & qui cæteris rebus longè religionis studium anteposuit.

Quomodo Bohemi post mortem Alberti eligunt in regem Albertum Baioraia ducem, sed electioni consentire noluit.
Caput L V I I.

BOhemi qui Alberti regis causa inter se diffidebant, cognita morte, apud Pragam conuenientes, vnum totius regui corpus efficiunt, atque ad eligendum nouum regem ad viij. kalendas Maias diem statuunt. Rochezana qui dudum apud Grecium exulauerat, domum reuertitur, suoque more insaniens, Romanam ecclesiam, cardinalesq;, patriarchas, cæterosq; per orbem episcopos blasphemans, apud solos Bohemos incorruptæ veritatis inueniri sacramenta dicit: preciosissimum Christi sanguinem paruulis ac dementibus præbet. Sacerdotes suæ temeritati aduersantes, domo pellit: popularibus communionem sub specie vini recusantibus, ecclesiasticam sepulturam interdicit. Redeunt damnata tempora, suumq; placitum, suumq; quisq; ingenium recepit. Regina Elizabeth iam filium ex Alberto pepererat viij. kalend. Martij, Ladislaum nomine, atq; Hungarorum ei coronam imposuerat. Mittuntur ad eam legati, qui dicant, ad eligendum regem diem statutam: si quid iuris in regno Bohemię ad se spectate confidat, oratores mittat, qui rem suam agaut. Regina uatum ex Alberto filium in cunabulis ostendit, rogat ne paterna hæreditate pupillum exuant. Tempus mittendi legatos arctum esse, neque enim amplius quàm dies quindecim supererant. Si protogetur terminus, missuram qui pueri iura edissetant. Erat inter legatos Procopius Rabensteinus nobilis eques, doctiua ac morum lenitate præstabilis, cuius nos amicitia pluribus annis oblectauit. Is quum Alberto seruisset, habiturum se curæ

curæ ait,quæ regina mandaret.Reuersus in Bohemiam,eos primùm adijt,qui partes Alberti fouerant. Exponit reginæ desiderium, suadet conuentum. Res digna exauditione videtur. Verùm Ptarsco,& qui Alberti recusarant Imperium,quum iam Pragæ conuenissent,regno consulendum quantocyus esse dixêre. Reginam spernere,instare,properare,vocare absentes:Illi diē ex die consulto proferre,moræ causas nectere. Interea legati ab regina veniunt,fit frequens conuentus. Intromissi oratores proceres rogant,Sigismundi & Alberti suorum regum meminerint,nepotem filiumq; ne respuant: contra ius gentium paternam hæreditatem puero ne adimant: fœdera cum Australibus percussa ne violent:pupilli atque orphani misereantur. Sunt non pauci qui læto fauore legatorum postulata suscipiunt.At qui Albertum oderant,filium regem negare,cuius patri tanquam regi non paruissent. Infantem regno inutilem esse,regem à regendo dictum: qui regendus sit, regem vocari non posse. Antequam Ladislaus adolescat,longum tempus effluxurum,posse interim regem assumi, qui per se regat. Satis esse Ladislao,si post quatuor & viginti annos ad regnum vocetur: medio tempore locum alteri faciat. Reges regno dari, non regna regibus. Fredericum Austriæ ducem, iam Romanorum regem electum, Bohemis indulsisse, vti quem vellent regem sibi asciscerent. Vicit hæc sententia. Albertus itaque Baioariæ dux,maiore procerum voto rex declaratur, qui apud Venceslaum quondam nutritus, Bohemicæ linguæ non ignarus erat. Mittuntur ad eum primores regni,inter quos Vlricus Rosensis,homo semper se tempori accommodans,princeps fuit: qui licet Alberti partes olim defenderit, huius tamen sententiæ suasor extiterat. Quibus ea res indigna videretur,hi Procopium ad Fridericum Cęsarem clàm ire iubent,rogantes nobile regnum ne pupillo negligat,cuius tutelam susceperit. Iam enim Elizabeth Hungarorum inconstantiam verita,qui ad Poloniæ regem defecerant,Ladislaum ad eum miserat educandum. Fredericus audito Procopio, missis ad Albertum Baioariorum nuncijs, hortatur ne regnum sibi alienum vsurpare præsumat: quod quum difficile, tum ignominiosum fuerit Bohemis, quibus defuncti regis hæres esset,non licuisse alium eligere, neque se potestatem eam dedisse, quemadmodum in Bohemorum conuentu nonnulli ementiri fuerant.Procopium verò in Bohemiam remittit,qui ius Ladislai handquaquam se neglecturum asserat. Albertus ea virtute atq; animi moderatione vsus est, quæ postquam reges esse cœpere, rarissima semper fuit. Nam venientibus ad se Bohemorum legatis,amplum & nobile regnum offerentibus gratias egit,qui se vnum ex omnibus elegissent, cui patēre vellent, dignumq; tanto imperio iudicassent. Multa se idcirco debere Bohemis, neque id vnquam beneficij obliuioni daturum. At quum regis Alberti soboles extet, indecorū esse cum alterius iniuria regnum quærere, paternam hæreditatem nulli auferendam: qui pupillos suo iure dispolient, dijs atq; hominibus inuisos pœnas aliquando patrati sceleris dare:cognouisse se non vano rumore fœdus antiquum inter Bohemos & Australes extare,deficiente mascula sobole principem ne foris assumant: fidem seruare pulchrum,ne cui temerè noceatur cauendum.Scelestam execrabilemque vocem illorum, qui regnandi causa ius violandum astruunt. Atque ita maiorem se spreto regno monstrauit, & si verum fateri licet, clarissimum egit regem. Nam regnum apud eos est qui spernunt,non qui cupiunt. *Alberti modestia.*

De Ladislao infante Bohemorum Rege.
Caput LVIII.

Bohemi ab Alberto repulsi, iterum conuenientes, legatos ad Cæsarem mittunt,petentes tutorio nomine vti regnum accipiat.Is in Belgicum se

iturum dicit, coronæ suscipiendæ gratia, quum redierit, de reipsa transacturum. Reuersum potentissimi ex Bohemia proceres adeunt, inter quos Ptarsco quum esset Alberti filio infensus, seorsum Fredericum alloquitur, regem vt seipsum faciat hortatur, facilè id futurum, si tutelam pupilli reijciat. Nam quum cæteri desint. Bohemos suopte ingenio regnum sibi oblaturos, cui ex fœdere tanquam seniori Austriæ principi debeatur. Negauit Fredericus orphani, cuius tutelam gereret, hæreditatem se quoquo pacto inuasurum. Nec tamen Bohemiam tutorio nomine administrare voluit, quam sine profusione magna pecuniarũ retinere non poterat. Nam Bohemi nisi ex regibus quotidiana munera accipiant, ab officio recedunt. Neq; regnum est cuius fiscus abundat: regiæ possessiones in priuatas manus peruenêre, argentifodinæ vnde opes regiæ in immensum creuêre, maiore ex parte perierunt. Distracti census, vectigalia prorsus extincta: nisi populares in sumptus regios pecuniam conferant, quam vocant Bernam, aut rapere vnde viuat regem oportet, aut precariò regentem mendicare. Suasit igitur imperator ipsi per se prouinciam regerent, donec pupillus adolesceret, donatosq; oratores à se dimisit. Domum reuersis gubernatores eligere placuit, inter quos Ptarsco & Mainardus priores habiti. Stetit aliquandiu concordia discors. Nam licet Mainardo Ptarsconiq; factionum capitibus parum conueniret: & alter conuenta cum concilio habita seruanda esse diceret catholicarum tutor partium, alter sperneret Rochezanæ amicus: ab armis tamen abstinuêre, mediumq; quoddam temperamentum inuentum est, quo partium cuique suo voto liceret viuere. Verùm Ptarscone vi morbi repentè extincto, Mainardi potestas aucta est, cui quum Pragenses, tum potiores regni ciuitates paruêre. Id ægrè fuit aduersæ parti, quæ Ptarscone defuncto ad Georgium Poggiebracium se contulerat, eumq; sibi ducem elegerat, iam tum rei militaris peritia, rebusq; strenuè gestis insignem. Orare igitur ne iacere suas partes sinat; Mainardum indies crescere, Pragam in potestate habere regni Metropolim, sacerdotes qui Romanum ritum introducant magnificare, qui veritates patrum sequerentur persequi. Occurrendum temeritati hominis, qui peregrinos mores patriæ anteponat, Pragam ei auferendam, neq; id esse difficile: ciuibus non placere Mainardi regimen, Rochezanam multos habere amicos, qui excitato tumultu arma capessant: audendum esse fortibus viris, fortunam ipsam aperire victoriam. Georgius ipse qui suapte natura magna cuperet, collaudatis suasoribus nonnullos in vrbem ire iubet, qui pertentatis ciuium animis quæcunq; inuenerint ad se referant. Postquam multi aures adhibent, coniuratione facta, inuadendæ vrbis dies constituitur. Coniurati incendium in parte vrbis admodum remota excitant, concurritur ad restinguendum ignem. Interea Georgius ex aduersa parte cum copijs muros inuadit: nec mora, proditores in id instanti portas aperiunt: extollitur clamor vt in capta vrbe solet. Hinc tremor suprema timentium, inde exultatio victorum exaudiri. Trucidantur passim resistentes. Mainardus in eo tumultu captus in arcem coniectus, ibique tandem obijt, siue tædio diutini carceris, siue vt pleriq; putauerunt, exhausto veneno. Ex illo tempore Praga sine controuersia in potestate Georgij fuit, neque posthac aduersari palàm voluntati eius ex baronibus quisquam præsumsit, quibus potestas suspecta visa: durum imperium, in concionibus laudare hominem, probare regimen, blandiri, vnum eum esse dicere, qui tandem regni calamitatibus modum imponat. Id nulla via rectius fieri posse, quàm si rex in regnum veniat, precari, numen obtestari, id patriæ non deneget, legatos ad Cæsarem mittat, instet, vrgeat, factorum tutorem denique quòd in pupilli rem sit: si pergat aduersari, nihil Bohemis imputandum alium regem quærentibus. Sententia quamuis ingrata Georgio, accepta in auribus populi

Berna

Praga per proditionem capta.

Mainardi mors.

puli refelli non potuit. Missi ad Cęsarem oratores nihil impetrauêre: pupillaris ætas excusationem prębuit, quanquam sæpius idem tentaretur. Venêre plurimi ex Bohemis ad Fredericum visendi Regis gratia. Inter quos Georgius cognomine Gisera, armorũ gloria clarus, qui partes eius vnus fermè defêderat in Hungaria, quum Rex Poloniæ regnum inuasisset, * prædones sæpe acie fuderat: Ioannem Huniadem bis castris exuerat: rebellantes Hungaros magnis cladibus affecerat. Is vbi ad conspectum Regis intromissus est apud Nouam ciuitatem, quo in loco tunc aderamus, astantibus pluribus illachrymans, Ladislai manum exosculatus, in hunc modum verba fecit: Video te tandem teneoq; mi Rex, si scires quę pericula propter te adiui, quibus mè laboribus implicui, quot aduerso corpore vulnera accepi. En cicatrices testimonio sunt, patri ego tuo tibiq; vitam deuoui. Nulla vis est, nulla fortuna, quæ alienare animum à te meum possit, officia mea sola tibi auferet mors. Sed tu hæc per ætatem non intelligis. Et subridens: Quod ergo, inquit, mihi præmium fidei ac laboris erit? & quod das mihi tuo stipendium? Sextum tunc annum agebat Ladislaus: qui postquàm Gisera finem dicendi fecit, oculos huc atq; illuc circumuoluens; loculos Ioannis magistri cameræ suspiciens ex phylacterio pendentes, qua ille numos more Theutonico pauperibus erogandos asseruabat: hanc tacitus arripuit, æraq; sex tantùm, neq; enim plura inuenit, illinc deprompta Giseræ dono dedit. Admirati omnes pueri factum, & prouidum & liberalem futurum iudicauêre. Gisera innexos postmodum auro numos è collo suspendit, regię gratitudinis monumentum. Hungari qui mortuo Alberto Regem Vladislaũ ex Polonia vocauerant, diu imperium Ladislai obtrectauêre, bellumq; aduersus Turcas infeliciter gessêre, in quo Vladislaus fortiter pugnans obtruncatus est. In conuentu deinde ciuitatum procerumq; Ladislaus Rex appellatus: missa legatio ad Fredericum Cęsarem in qua regni primores fuêre, decretum electionis exposuit, Ladislaũ in Hungariam mitti coronandũ postulauit. Responsum est, rectè Hungaros egisse, qui Regem tandem suum recognouerint, electione tamen haudquaquam opus fuisse in eo, quem natura Regem dedisset, neq; coronandum esse, qui semel coronatus sit. Puerum adhuc egere tutore: nullius tutelam salubriorem esse, quàm Frederici Imperatoris & proximi consanguinei: Expectarent ętatem regno idoneam; interea per se regnum administrarent. Diu inter Hungaros & Imperatorem ob negatum Regem inimicitiæ fuêre, & armis quoq; tentata res est. Ioannes Huniades infestis copijs Austriam ingressus, quamuis ferro atque igne agros vastauerit, Regem tamen coronamq;, & quæ repetebat in Hungaria castellã; obtinere non potuit. Pugnauit iterum contra Turcas, à quibus magno prælio victus, humilior factus Cæsaris beneuolentiam & petijt & impetrauit. Ob quam rem quàmuis sæpe & ab Hungaris & à Bohemis Ladislaus peteretur: res tamen ad duodecimum eius annum protracta est. At quum Fredericus imperialis coronæ suscipiendæ gratia Italiam petere statuisset, rursus Bohemi, Hungari, & Australes, legationibus seorsum missis, Imperatorem fatigauere, Ladislaũm repóscentes: postulatá omnibus negata sunt. Ad Bohemos; qui ea de re conuentum Pragæ habituri erant, ac ferocius agere videbantur, Regem alium electuri, nisi mos eis gereretur, legatos mittere placuit, quibus & nos additi sumus, Prouinciales, quibus apud Pragam dies statuta fuerat, grassante illic peste, in Beneschauia conuenêre, quos in freqnenti conuentu, præsidente Georgio Poggiebracio, in hunc modum alloquuti sumus. Petinistis ex Cæsare viri Bohemi, Ladislaum Regis quondam vestri filium ad vos mitti: idem Hungari, idem Australes importunis precibus exigunt. Si vobis mos geritur, illos offendere necesse est: si preces aliorum audiantur, contemnere vestras oportet: si necessarium sit alterum ex duobus, vestram ami-

Gisera.

** Alias Polonos.*

Legat. imperatoris oratio.

ciriam præferet Imperator. Vetus enim maiorum suorum cum Bohemica gente fœdus, & acceptorum vltrò citroque beneficiorum memoria recens. Sin virtus claritasq; pensitanda est, quis Bohemico nomini non inuideat, cuius victorias tempestate nostra plures numerare licet, quàm reliquæ gentes omnibus seculis comparare potuerint? Verùm Cæsari hoc tempore in hanc electionem descendere haudquaquam necessarium videtur, quando ea pueri ætas est, quæ neq; vobis neq; Hungaris vsui esse potest. Esto, veniat in Bohemiam Ladislaus, quod inde regno emolumentum cedet? Illéne ius litigantibus dicet? statum Reipublicæ reformabit? aduersus hostes copias ducet? belli, pacísue munia obibit? Nihil horum præstare potest, cui rectè tutela opus est. Illud in primis eius aduentus faciet, Regis pompa ducenda est, ornanda regia, adhibendi ministri, curia more progenitorum apparanda. Ad hæc grandi pecunia opus. Vobis nullum ærarium esse audio, nullos censûs, nulla vectigalia publica. Ad vestras igitur opes recurrendum, vos præstare sumptus, vos Regem alere, vos inexplebilem curiam & insatiabiles ministros explere oportebit. Video præterea inter vos non paucos esse proceres, consilio, authoritate, atque opibus benè pares. Cura Regis vni committenda erit, non omnibus: ille dominus, ille Rex vester iudicabitur, qui Regis corpus in potestate habebit. Et quis vestrûm est, qui non eum honorem sibi quàm alteri malit? Semina inter vos discordiarum petitis, nisi prius in vnum conueneritis, qui Regis curæ præsit. Vos his incommodis Fredericus liberat, qui suo sumptu pupillum regni gubernans, dissensionum vobis fomitem aufert. Nec vos latet, quandoquidem tenera Regis ætas est, corpus eius in potestate Cæsaris rectius esse quàm in alterius cuiuspiam. Ille enim consanguineus est, ex eadem familia natus, & Imperator. Et quis pupillo Regi conuenientior tutor detur, quàm princeps principum? Si sit inter vos & Hungaros contentio coram extraneo iudice, de custodia corporis Regis, par causa vestra atq; illorum iudicabitur. Vtriq; Regem petitis, vtriq; fidelitatis documenta præstatis. Verùm in hoc illi superiores erunt, quia natum apud se Regem coronarumq; dicent. Apud Cęsarem vestra causa longè iustior est, quàm Hungarorum: seipsum tamē in cura patruelis vobis pręfert. Curate regnum, pupillum sibi dimittite, quem postquam pubes fuerit, vobis in primis credet. Quòd verò oratores vestri dixêre, alium Regem accersendum à vobis esse, id magis terroris incutiendi causa dictum Imperator existimat, quàm quòd animo vestro ea sententia sedeat. Neque enim vestra fides incorrupta prius, hoc repromittit, neq; progenitorum Ladislai in vos collata beneficia hoc exigunt, nec innocens eius ætas quicquam demeruit. Cæterùm voluite animo prius vt sapientes decet, quémnam Ladislao præferre possitis? cuius sanguinem, si matris originem memoria tenetis, quatuor Romanorū Imperatores produxêre. Si paternam prosapiam exquiritis, quinquies imperatoria dignitas in Australi domo resedit. Obscuritatem quęrat necesse est, cui tanta claritas non satis facit. Addite potentiam, amicitias, clientelas. Austriam vobis vicinā possidet, Morauia, Slesia illi parent, Hungari, & si res nouas moliri videantur, ab officio tamen non recedent. Imperator à quo regnum vestrum dependet, sanguini suo non deerit, nec ius familiæ suę negliget. Boioarię Saxonięq; duces, Marchiones quoq; Brandenburgenses, & omnes fermè Germanię principes, Ladislaū propinqua necessitudine attingunt. Non potest hic pupillus offendi, nisi & tota Germania lædatur. Hæc superfluè vobis commemorari non ambigo, verùm ita iussit Imperator. Ille in Italiam pupillum secum adducet: reductum, puberemq; factum, si perstiteritis in fide, ad vos primùm mittet. Vos interea pro grauitate integritateq; vestra, quòd in rem Bohemici regni, pupilliq; sit, consulere admonet. Verisimilis oratio visa, neq; sine fauore

excepta

excepta est: acceptloremq; Procopius noster collega reddidit, qui patrio sermone latinæ linguæ ignaris verba nostra interpretatus est. Iussi sumus ex conuentu paululum abire, mox reuocatis responsum datum. Redditæ Imperatori gratiæ, qui eam legationem misisset, atq; in dimittendo rege, Bohemos præferret cæteris. Accipere se bene consulta consilia, missurus ex nobilitate sua primarios iuuenes, qui Cæsarem Italiam petentem sequantur, eiq; ministrent. Expectaturos quietè reditum, quem felicem faustumq; superûm benignitate futurum exoptent.

De morte Barbaræ imperatricis vxoris Sigismundi.
Caput L I X.

APud Grecium Barbara imperatrix ea tempestate decedit, inexhaustæ libidinis mulier, quæ inter concubinos illaudatum æuum publicè agitans, sæpius viros petijt quàm peteretur, neq; Christianæ neq; alteri cuipiam religioni astricta, quippe quæ superos inferosq; vllos esse negabat. Ferunt eam ancillas suas sæpe orantes ieiunantesúe increpasse, quæ corpus suum frustra macerarent, fictumq; cœli numen placari verbis crederent. Viuendum suauiter dum vita suppetit, fruendumq; voluptatibus. Id tantùm homini datum, cuius anima cum corpore simul extinguitur: somniare, qui alteram vitã sibi promittunt. Congrua moribus sententia. Nám qui relicto animi cultu, voluptati corporis se dedere, grauati vitiorum sarcina, non quibus explicent, vitamq; corrigant, sed quæ cœptum iter approbant, ea dogmata facilè imbuunt. Neq; inquinatis mentibus solamen vllum valentius, quàm si totum extingui morte hominem opinentur. Vna salus desperanti cœlum, inferos non timere. Corpus Barbaræ quamuis infidelis fœminę, Bohemi Pragam tulêre, peractoq; funere, in sepulchris regum condidêre. Nec defuêre sacerdotes, qui prophanum cadauer ecclesiastico ritu sepelirent. Non sunt regibus scriptæ leges, nec in Bohemia quicquam non permissum. Fredericus postquam quieturos Bohemos intellexit, quorum motus in primis verebatur, reclamantibus Hungaris & Australibus, assumpto secum Ladislao rege, Italiam ingressus, Australem coronam à Nicolao quinto Pont. Max. Romę accepit. Exin visitato apud Neapolim Rege Alphonso, cuius tum opes florentissimæ fuerunt, cuiusq; neptem in matrimonium duxerat, Leonoram Regis Portugalliæ * filiam, moribus ac forma præstantem, domum redijt. In eo itinere Ladislaus sæpe fugam molitus est, consilio pædagogi fretus, cum quo postea captus, vsque in hunc diem custoditur in vinculis.

Barbaræ impietas.

Aliàs sororem

Quomodo Australes Ladislaum regem ab Imperatore petentes, non exauditi bellum mouent. Nouamq; ciuitatem obsident.
Caput L X.

AVstrales intereà, suasore Vlrico Fizingero, sumptis armis præsides prouinciæ à Friderico institutos vi pellunt, gubernatores ex seipsis duodecim eligunt, summam rerum Eizingero committunt. Incentiorem quoq; nouitatum, alterum Vlricum Ciliæ Comitem in societatem accipiunt, auxilia ex vicinis gentibus accersunt, reuersum Imperatorem missis legatis, aut Regem Ladislaum tradere, aut bellum expectare iubent. Postulatis non tam reiectis quàm suspensis, impatientes magis morę quàm belli, infestis signis Nouam ciuitatem petunt. Committitur primo aduentu atrox pro portis prælium: nullus sagittis modus, cadunt sine numero tela. Bombardæ stragem hostium horrendam edunt. Miserabile visu, disiecta passim membra equorũ atq; hó-

minum cernere, cruorem latè fluentem aspicere. Quà densissima fuit, vnus perfregit aciem lapis emissus, idem alius atq; alius fecit. prostratis quicunq; occurrēre, inermibus atq; armatis: nec tamen intermissa pugna. Conglobati hostes, magis ac magis institere. Vbi re gladio geri cœpit, ac vir virum manu prehendit, equus equum impulit, pugnatum est aliquandiu æquo marte. Postremò Cæsarianorum acies non tam virtute quàm multitudine superata, terga dedit, atq; in vrbem trepidè se recepit, vnius militis Andreæ Poumkircher, postea à Cæsare ad Baronatum suffecti audacia ciuitatem tutata est. Qui ne victores cum victis vno agmine irrumperent, tamdiu pro porta solus impetum tenuit, donec conuersi fugientes, globo facto ex loco difficili hoste repulso ianuam clausēre. Firmata est deinde obsidio, & oppugnata machinis mœnia. Ex Bohemis solus Henricus Rosensis cum ducentis equitibus, peditibus fermè octingentis in castris fuit. Hungari nondum venēre. Neq; enim per inducias bellum inferre Cæsari licebat. Australes circiter duodecim millia milites expeditos in armis habuēre. Georgius Poggiebracius Cæsari cuius erat amicus, opem laturus, * sedecim millia militum congregauerat: sed audita concordia, in agrum regulorum Rosensium exercitum duxit, villasq; latè populatus est. Imperator enim interuentu Caroli marchionis Badensis, Sigismundique Saltzburgensis archiepiscopi, Ladislaum è manu sua dedit, Australibus multa promittentibus, quæ postea barbara fide negauerunt. Inter cætera conuentum erat ad tertium * idus Nouembris conuentum Viennæ haberc, in quo vocati vtriusq; partis consanguinei, Bohemi quoq; atq; Hungari, de tutela Regis nondum pubetis iudicarent: Ladislaum interea in potestate Comitis Ciliæ extra Viennam degere, nihil prius administrare quàm consilij decretum fieret. Verùm puer postridie in vrbem ductus, summis nouisque honoribus exceptus, e uestigiò magistratus in ciuitate creauit: præfecturas tota prouincia instituit: sacerdotia donauit: regio more curiam erexit. Hungari ad eum venēte, inter quos Ioannes Huniades fuit, qui tum Comitatum Histricensem regia beneficentia consequutus, haud aliter quàm principes consueuēre, nouæ dignitatis insignia suscepit. Accersiunt & Regem suum Bohemi cum Georgio Poggiebracio, quibus non minora Ladislaus pollicitus, quàm pater atq; auus promiserant. Postquam dies affuit cum Imperatore constituta, Ludouicus Baioariæ, & Gulielmus Saxoniæ duces, Albertus quoq; Marchio Brandenburgensis, Carolus Badensis, & multi ex Germania prælati ac principes aduenēre. Frequens conuentus habitus. In quo præsidente Ladislao, oratores Imperatoris, inter quos & ipsi fuimus, ita auditi sunt, vt victi apud victorem. Frustra æquitas, frustra honestas in medium deducta. Cuncta ex arbitrio Comitis gerebantur. Ipse pro Rege verbum facere ac respondere, qui neq; leges neq; pacta victorem obligare posse aiebat. Fredericum & iure simul & bello excidisse, armatis ac fortibus iura cauere. Postremò infectis rebus conuentus dissolutus. Nicolaus cardinalis sancti Petri, doctrina & vitæ integritate conspicuus, ad componendam pacem apostolico imperio missus, ab Australibus reiectus est. Ladislaus quamuis Rex appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus, in regnis suis triumuiratum deduxit. Ioannes Huniades Hungariam rexit, Poggiebracius Bohemiam, Vlricus Austriam. Penes hunc maior authoritas, qui Regem in potestate habens, illis quoq; imperare posse videbatur. Promiserat Vlricus & Hungaris & Bohemis Regem ad eos propediem venturum. Hungaris primùm satisfacere statuit, diem illis apud Pozonium constituit, eoq; Regem ducit. Conueniunt frequentes Hungari, res ibi pro voluntate Huniadis ordinantur. Potentiori omnia parent. Vlterius regnū ingredi neq; Regi neq; Comiti visum. Fit reditus in Viennam Bohemis dies statuitur, qua Regem coronandū Pragę suscipiant.

Margin notes: *Poumkircher.* — *Aliàs xi.* — *Aliàs Kal.* — *Ladislai inauguratio.* — *Triumuiratus.*

Erat inter Bohemos Ioannes Smirichens, homo nobilis, & facundiæ gratia inter primos constitutus. Is postquam regem Bohemiam ingressurum cognouit, literas huiuscemodi ad eum dedit, Ioannes Smiricheus Ladislao regi salutem. Venturum te quamprimùm in regnum tuum probò, si modò imperaturus veneris, non pariturus. Inermem impotentemq; intrare non laudo, nisi bicipitem mater peperit, vt ex duobus capitibus vnum Viennæ apud amicos dimittas, alterum Bohemorum dubiæ credas fidei. Vale. Epistola comiti reddita est, qui cognito tenore Georgio eam remisit. Ille accersito procerum concilio, inter quos Ioannes non in postremis erat, literarum sensum suppresso scribentis nomine recitat, quid mereatur scriptor percunctatur. Dignum morte primi iudicant: nec Ioannes suo locò sententiam dicere iussus, aduersari audet: próditorem & ipse patriæ, afficiendumq; summo supplicio censet, qui ea scripsit. Próferturmox epistola eius manu conscripta & impressum annuli signum recognoscitur. Damnatus ore suo, comprehenditur: duarum horarum tempus datur, in quo, si velit, & animæ suæ saluti, & domesticis rebus consulat. Nec diutius vitæ dimissus, gladio percutitur. Sic vit magis eloquens quàm cautus, dum alienam seruare vitam studet, perdidit suam.

Smiricheí fortuna.

De eiectione Comitis Ciliæ, & priuatione administrationis suæ.
Caput LXI.

COmes interea, vt quàm splendidè regem in Bohemiam duceret, haud ignauè operam dabat: ad eam rem non parum auri necessarium erat. Publicum ærarium exhaustum: qui eam summam crederent, neq; negociatores, neq; proceres inueniri. Mos est Australibus, quoties repentina principi necessitas ingruit, ex subditis pro modo facultatum pecuniam exigere, quam vocant Steuram. Id tamen iniussu prouincialium haud permissum. Huc ergo recurritur. Conuocantur apud nouum Triticiburgum pro veteri consuetudine quatuor ordines, sacerdotes, barones, nobiles, ciuitates. Ibi Comes præsente Rege conuocationis causam edicit. Iter in Bohemiam Regi necessarium ostendit, qua pecunia sit opus exponit, principi suo vt subueniant hortatur, neq; inopem mendicantiq; similem ad coronam suscipiendam ire permittant. Conuentus deliberandi copiam petit. Ibi Eizingerus, qui iam pridem à Comite spretus, extra Regis gratiam eiectus, occasionem qua se vindicaret expectabat; idoneum nactus tempus, vocatis seorsum primoribus, quos sibi fidos, Comiti infensos credit, ita locutus fertur: Quid agimus viri Australes, sempérne Ciliensis mancipia erimus? Imperatoris iugum excussimus, vt Comiti seruiremus? Moderatius certè illius regnum fuit, tolerabilior dominatio: Ille in Austria natus, nostrorum principum sanguis erat: & si verum fateri libet, nostri domini dominus. Quia tamen ex re sua magis quàm principis nostri prouinciam rexerit, arma sumpsimus, præfectos eius eiecimus, regem nostrum vindicauimus. Hic alienigena nostra demum ætate principatus honore donatus, nos omnes pro seruis habet. Cui nostrum de Republica consilium creditur? Iniussu nostro rex in Hungariam ductus est, superis gratia qui remiserunt incolumem. Nunc nescientibus nobis promissus Bohemis, Hungarica Bohemicaq; negocia solus Comes pro libidine sua ducit. Neque contentus duorum regnorum gubernatores vectigales sibi fecisse, Austriam solus exhaurit. Nam quota portio est, quam regius sumptus accipit? Quicquid reliqui est, Comiti cedit. Maior ei quàm Regi familia seruit. Taceo concubinam instar reginæ cultam, cuius virum conciuem nostrū ô Vienenses interfecit. Plena prædonibus & meretricibus domus eius: inter hos regias opes effundit. Magistratus, præfecturas, sacerdotia vendit: vbi non sufficiunt

Steura.

Eizingeri oratio.

Tyrannidis imago.

publica furta,ad priuatas facultates manus admouet. Quicquid olim pecca uere opulenti,hodie plectitur: nulla vetustas impunitatem criminis habet. Neq; tuta innocentia est,inconuicta puniuntur scelera. Et offendisse maiestatem conuincitur,quisquis diues habetur. Nemo suæ substantiæ certus dominus. Equi,serui,liberi,cōiuges vestræ,pro libidine Comitis auferuntur.omnia ei licent,neq; pauciora vult quàm potest. Nunc sumptus regij petuntur,quibus in Bohemiam pergat. Fateor non iniqua postulatio est,si fraus absit. Cautiorem me Comitis artes ac versutię reddunt. Sibi hęc pecunia,nō regi quæritur:nouum aliquod bellum,nouum argētum pariet. Nostris alitur malis,sua quies,pax eius,nostrum bellum est. Insecurum facit nostra securitas. Pudet me patientiæ nostræ,qui si viri essemus,facilè opprobrium hoc è nostris oculis eijceremus. Sed fuit hactenus prohibita conuentio: nunc simul congregatis Reipublicæ licet consulere. Resumite alacres spiritus,amicos quisq; vestros communitos reddite, ad imperium præsto cum armis adsint. Accingimini mecum,aut vobis libertatem,aut mihi mortem parabo. Illud in primis mihi ex vsu videtur, multitudo ne regi postulata deneget, paucos ex primoribus eligat, qui regem adeuntes, semotis arbitris prouinciæ necessitares exponant. Non dubium quin vobis mihiq; id muneris demandetur. Ego, si regis alloquendi facultas detur, exclusurum me Comitem nequaquam ambigo. Placet Eizingeri consilium,dant inuicem dextras,iureiurando se astringunt, alterum alteri non defuturum, donec Comes eijciatur. In conuentu prouincialium,quæ volunt ex sententia ordinant. Nec morati,regem adeuntes,daturos argentum prouinciales offerunt: esse tamen quæ soli sibi mandata perferant, Rempublicam Austriæ concernentia. Iussis exire cæteris,soli apud regem manent. Ibi Eizingerus regem Australi sanguine natum dicit, nullos sibi fideliores Austtalibus esse. Imperium eius illis naturale, cæteris violentum. Consilium ab his recipi oportere qui amant. Molestè ferre Australes,principis sui negocia non bene administrari, expilari prouinciam, vexati subditos, vicinorum odia prouocari. Comitem ditare suos, regem ad inopiam redigere: Ladislaum regem vocari, Comitem regnare. bellum ab eo cum Imperatore nutriri. Gubernatorem autem Hungariæ annua quatuor & viginti millia nummûm regi pendere, comiti duodecim millia. Id ipsum reliquos prouinciarum præsides facere,omnes Comiti vectigales esse. Nihil dubium quin ea mens hominis ad regnum quoq; aspiret:amouendum eum priusquam meditata perficiat. In atrocibus delictis etiam cogitationes plectendas esse. Posse haud difficile Comitem eijci.verùm taciturnitate opus. Aperto consilio postquam regi cuncta placent, intromisso Comite deliberatio conuentus exponitur: promissa pecunia dicitur. Viennam tamen dum exigitur esse petendam, ordinandam ciuitatem,ne quid in absentia regis turbarum exoriatur. Ficta pro veris pleriq; referunt. Commendat deliberata Comes. Eizingerus Viennam præcurrit,senatum de mente regis edocet,cuius reditus ciuitati iucundissimus fuit. Nihil prima die actum. Postera summo mane Eizingerus regiam adit, collocatis in proximo diui Augustini templo mille armatis, qui præsto ad signum erumpant, alios tectis armis intrare palatium iubet. Conueniunt frequentes consiliarij,regem in cubiculo salutant,proceres exiturum in aulam expectant. Ex familia Comitis nemo intromittitur. Vltimus omnium adest ipse Comes,qui apud concubinam dormierat:nec tam citò venisset,nisi vocatus ab amicis, & nouas res in palatio parari accepisset. Pulsanti fores non patuere,donec furens calcibus insultauit. Vbi ad regem ventum est,silentium aliquandiu seruatum. Deinde Eizingerum innuente rege,ita loquutū accepimus. Ab hac hora Comes regiam tibi cu riam interdictā scito, abi quò libet gentiū. Neq; posthac gubernatoris nomen

Eizingeri accusatio.

neque

neque consillarij, neque regij familiaris vsurpes. Hęc me tibi dicere Rex iussit. Ad ea Comes, nihil mutato vultu, forti & constanti animo, indignum se cui talia dicerentur respondit. Aemulorum suorum ea esse, non regis: solere principes qui de se benemeriti essent, his meliora referre: se patri Alberto, se matri Elizabeth, se ipsi Ladislao summa fide seruiuisse, pro eo prius fudisse sanguinem quàm nasceretur. Bella eius causa difficilima confecisse: fuisse in carceribus, patrimonium profudisse, Imperatoris odium incidisse, vt regnum ei conseruaret: scire se benignum regem habere, & accepti beneficij memorem. Quæ dicta essent verba, moribus suis non conuenire. Einzigerum ea excogitasse, qui iam pridem sibi fuisset infensus, quoniam pro sua libidine expilare regis bona non potuisset. Orare ne plus inimicorum odia quàm sua merita valerent: ne bonitatem regiam aduersariorum malignitas vinceret. Fit silentium loquuto Comite: non satis certo senatu, an rex in sententia persisteret, & mutatum eius animum ratione Comitis verebantur, inclinaturi quò ille se verteret, ex cuius nutu pendere victoriam norant. Eizingerus de statu suo solicitus, nihil cunctandum ratus, priusquam rex Comiti responderet, ita inquit, Ego mandante rege verba feci, nihil de meo loquutus sum: ipse adest, ipse me iudicet. Dabo merito pœnas, si meam tibi Comes, non regis voluntatem exposui. Effare tandem rex optime, nec nos vltra suspensos teneto. Tum rex placidè, vt consueuit, Ex mea, inquit, intentione ac voluntate loquutus est Eizingerus: atque his dictis subticuit. Vidisses erectas Australium mentes, & iam Comiti tanquam victo eiectoque insultantes. Ille ad proceres exiens, quos in aula congregatos diximus, eiectionis suæ contumeliam exposuit, consilium atque auxilium expetens. Quibus in voluntate regis omnia sita respondentibus, ad sororem regiam se contulit: ab ea præter lacrymas & muliebrem eiulatum nihil extorquet. Et iam vndique per palatium ire armatos animaduertit. Cedendum itaque potenti inuidiæ censuit, neque parum putauit, ex Inimica ciuitate saluum corpus educere. Clientes eius audita rei nouitate, sibi quisque fuga consuluerant. Tacitus igitur & confuso similis cum quatuor tantùm comitibus ex aula discedens, in patriam suam concessit. Albertus Marchio Brandenburgensis, ne populares saxa in eum iacerent, ad portam vsque tutum iter fugienti præbuit. Verùm queis prohibitæ manus fuere, linguæ libertate vsi probrosa in abeuntem maledicta omnis generis congessere. Inconstantis fortunæ singulare documentum. Nam qui paulò antè tutor regis & secundum in Austria caput erat, in quem omnium oculi respiciebant, qui belli pacisq; munia solus agebat, vnico regis verbo potestate priuatus, inops consilij, & animo confusus abijt.

De coronatione regis Ladislai.
Caput LXII.

Rex paulò pòst magnificentissimis apparatibus Bohemiam petijt, atque in Praga summos consequutus honores, regni coronam accepit, Bohemi in eius sumptus suorum quisque censuum terriam partem contulere. Ex ea pecunia coronationis solennia peracta sunt, supportata curiæ onera, & nonnulla coronæ castra redempta, quæ vel Georgio Poggiebraclo, vel amicis eius commisere. Mansit ibi non paruo tempore Ladislaus, nec vnquam hæreticorum ecclesias quamuis sæpe rogatus intrauit, neque sacris eorum interfuit. Presbyter quidam ex factione Rochezanæ, in sacello arcis rem diuinam facturus, sacerdotali veste ornatus ad altare conscenderat. Rex eo in loco sacra quibus interesset, celebrare iusserat. At vbi hæreticum id muneris occupasse, nec velle alteri locum facere didicit, misso magistrato militum, prophanum sa-

cerdotem nisi abiret, rapi extra sacellum, & de proxima rupe præcipitari iussit. Illi charior vita quàm contumacia fuit. Rochezanam in celebritate corporis Christi sacram eucharistiam per vrbem deferentem ex fenestra conspicatus, nullum reuerentiæ signum præbuit. Percunctantibus amicis, vt quid sacramentum inhonestasset? Non me latet, inquit, diuinissimum Christi corpus dignius esse, quàm per me satis honorari possit, nec mea reuerentia gloriam eius auget, neq; dehonestatio decus imminuit. Verùm mihi cauendum fuit, ne dum Christum honoro, sacrilegum presbyterum Rochezanam popularibus approbasse videar, quorum plerunq; mores ex principe pendent. Nec illi me Deum contempsisse putabunt, cuius sacratissimum corpus in catholici presbyteri manu summis me semper honoribus prosecutum vidêre. Grauis hæreticæ factioni iam mora regis in Bohemia esse cœperat, cuius sacramenta ab eo & à cęteris principibus dietim confluentibus contemnebantur. Etiam qui decepti errabant, aliorum contemplati mores, suas ineptias cognoscentes, relicta Hussitarum perfidia, ad ecclesiam reuertebantur. Ob quam rem cupientem in Austriam reuerti regem, nullus hæreticorum est aduersatus. Prius tamen quàm rediret, Vratislauiam nobilem vrbem reuisit, Slesitarum caput. Ibi quum diuinis interesset in æde pontificali, frequentesq; principes conuenissent, Poggiebracius quoque proximus Regi astaret, fama est, eaque peruulgata, Chilianum quendam parasitum, ex his qui stultitiam simulantes alios stultos faciant, Poggiebracium his verbis compellasse. Quo vultu sacra nostra inspicias, planè aduerto: animum non intueor. Fare obsecro, nónne satis nitida tibi nostra videtur religio? Vidésne quàm multi & magni principes, & ipse rex noster vnum ritum sequantur? Cur non his potius quàm Rochezanæ consentis? An plus sapere paucos Bohemos quàm reliquam Christi ecclesiam censes? Quin relicta incondita plebe, nobilitati te iungis nobilem? Ad quem Poggiebracius: Si tua hæc sunt verba, inquit, non es quem simulas, tibi tanquam prudenti respondeo. Sin aliena, satisfacere me illis oportet: audi ergo. Ecclesiasticas ceremonias sua quisque pro fide gerit. Sacrificia ea facimus, quæ credimus Deo grata: neque nostri arbitrij est credere quod velimus. Victa magnis rationibus mens humana, volens nolensque capitur: vtque natura instituta est, altera facilè trahitur, altera elabitur. Mihi persuasa est meorum sacerdotum religio. Si tuam sequar, homines forrasse fallam, animæ meæ contrarius: Deum qui corda inspicit, nequeo fallere. Neque me tui similem esse decet. Aliud histrioni, aliud verò nobili conuenit. Hæc vel tibi habeto si sapis, vel his referto, qui te submisere. Comes Ciliæ dum hæc geruntur, fractus animo & omni spe reliqua destitutus, ab eo petere salutem coactus est, cuius saluti fuerat insidiatus. Ad Fridericum igitur confugiens, malo se vsum consilio dicit, qui dominum suum reliquerit atque impugnauerit, recepisse se patrati sceleris pœnam, regia curia deiectum, & in alienis hospitijs auxilia mendicare coactum, Pœnitere quamuis serò prioris vitæ, dignus tamen cuius Cæsar misereatur, qui non iam nocuisse quàm prodesse possit. Restitututum Austriam, si suo consilio fides sit: nam secum primores prouinciæ sentire. Petit errati veniam, & in posterum magna pollicetur, si pristinam in gratiam recipiatur. Cæsar, cui verba dare difficillimum esset, multa se Comitis defectione passum damna commemorat, eaque resarciri expostulat. Neque Austriam sibi promitti sufficere, quæ non esset in Comitis potestate: si sua quæ possideret Comes traderet, posse reconciliationem sequi: sin minus, non placere pœnitentiam, quæ non sentiret pœnam. Diu res agitata est. Postremò cùm Fridericus facta cuperet, Comes verba tantùm offerret, infecto negocio discessum est. Erat per idem tempus inter Francescum Sfortiam Mediolani ducem, & Rempublicam Venetorum, graue atque atrox bellum.

Chilianus histrio

Poggiebraci grauis oratio

Comitis Ciliæ purgatio

AL

Alphonsus Siciliæ rex Venetos adiuuabat: atque ob eam causam Florentinos Francisci amicos armis premebat, eumque Senenses sequebantur. Nec dubium erat, quin Francisci conditio multò inferior videretur. Quod quum ipse aduerteret, externa ex Gallis auxilia accersiuit, conducto grandi stipendio, Alphonsi æmulo, Renato Lothoringiæ duce, qui paulò ante ex regno Siciliæ fuerat expulsus Huius aduentu magna fortunæ inclinatio facta est: & Venetorum exercitus loco pulsi, debiliores visi sunt. Sensit hæc Ciliæ Comes, atque hunc suæ miseriæ finem sperare cœpit. Missisque ad Venetos legatis, venturum se cum ingentibus Bohemorum copijs auxilio pollicitus est, & finem bello impositurum, si stipendia darentur. Neque id erat difficile: nam Bohemi nouarum rerũ cupidi, & in armis educati, nullo imperio domi teneri queunt, si quis militantibus mercedem offerat. Adhibuerunt aures Veneti. Sed cùm longinqua militia multum auri exposceret, oblatam potius cum hoste pacem accipere, quàm dubium emere bellum voluerunt. Frustratus ijs Comes, postquam foris nullum exilij sui præsidium reperit, per amicos reconciliari Ladislao quærit. Neque amplius aduersata fortuna est. Inuisus Baronibus Eizingerus, quorum auaritiæ atque rapinæ obsistebat, conseruare gratiam Regis nequibat: quum illi modò per seipsos, modò per filios, qui regi diu noctúque astabant, Eizingerum criminarentur, & indignè pulsum Comitem dicerent, Regi propinquum, & qui sibi regnum restituisset. Libuit igitur ab exilio reuocare Comitem.

De reductione Vlrici Comitis Ciliæ & restitutione amministrationis sibi factæ. *Caput LXIII.*

Comes Ciliæ ijs gestis per amicos clàm Regi reconciliatur, reuersurusque Viennam magno & splendido apparatu, mille ducens equites expeditos armis, adit: Aduenienti Rex obuiam extra vrbem factus est. Proceres, nobiles, populares omnes secuti, salutare, amplecti, laudare Comitem: certare inuicem, contumeliosius eiecerint, an magnificentius reuocauerint. Mira rerum mutatio. Qui paulò antè mœstus in exilium ierat, in triumphantis modum reuertitur. Eizingerus, qui culmen potentiæ consecutus eum deiecerat, quod in alium statuit, in seipsum pati cogitur. Intrante namq; vrbem Comite, ipse cum amicis egreditur: spontaneum exilium eligens. Lubricus apud reges primus est locus, nec solida potestas vnlus, voluntate subnixa. Ferunt Comitem, Eizingeri cognito recessu, laudasse hominem, qui fortunæ ludibrio se subtraxerit: paratam ei turpissimam fuisse mortem, si iudicium expectasset. Vsurum optimo consilio, si curiales procellas perpetuò declinauerit. Nec etiam sibi ipsi curiæ mores placere: fluxa incertaq; omnia esse, omnibus horis instare pericula, acceptam superiori anno ignominiam menti suæ semper hærere, semper ante oculos esse turpem eiectionem, contumeliosum exilium, probrosa verba: mirari quòd non peiora pertulerit. Deo gratias agere, qui pristinum sibi statum reddiderit: satisfactum honori suo esse, nec plura cupere. Mansurum tamdiu apud regem, donec eiectionis infamiam gloriosi reditus rumor extinguat: potentiam deinde & regis amicitiam & populares aures malle se dimittere quàm perdere. Nõ tam fortiter ea fecit, quàm dixit sapienter. Potentiam qui consecutus fuerit, nemo tam facilè deponit, quàm damnat. Retinent amici, implicat gloriæ cupido, obstat inimicorum metus: semper est quod crastinare compellat. Facilius Gordij famosum in Asia nondum quis soluerit, quàm potentiæ regniq; blandicijs sese explicarit.

Comitis restitutio.

Eizingeri exilium.

De dolo Comitis Ciliæ, Ioannem Hunniadem ab administratione regni Hungariæ cupientis amouere.
Caput LXIIII.

HVngari postquam regem in Austriam rediisse accipiunt, legatos ad eum euestigio mittunt, vtque in Hungariam veniat, suum regnum visitatum petunt. Ioannes Huniades per idem tempus Hungariam ferè vniuersam in potestate habuit: regiæ arces in manu eius fuere: equestres pedestresque copiæ vni ei paruere. Id nonnullis regni baronibus inuidiosum ac molestum erat, atque in primis Comiti Ciliæ, qui locum eius optabat, nec post electionem ab eo promissum acceperat aurum. Criminari ergo Ioannem, regi odiosum efficere, illum regem esse, non Ladislaum, vectigalia ad eum cuncta deferri, munitissima regni oppida, arces, equos, arma in potestate eius esse. Nihil dubium quin regni coronam quærat, si nequeat per Christianos, conaturum per Turcas, quibus bis magnos Hungarorum exercitus prodiderit. Palàm Turcis infestum videri, clanculum esse amicum. Bis fidem ab eo violatam, reginam Elizabeth, introducto rege Poloniæ, contra ius fasque repulsam: Polonum quem accersierat, in bello desertum. Si pergat in Hungariam Ladislaus, eius manu aut vi, aut veneno periturum. Id solùm quæri, dum regis in Hungariam transitus petitur: qui prouincias ex arbitrio suo regunt, eos sine fraude dolisue superioris præsentiam non expetere, insidias proculdubio in caput regis paratas esse. Præueniendum facinus, & in authorem vertendũ scelus: promittendum in Hungariam iter, prius tamen Ioannem sub specie pacandi regni ad curiam euocandum, venientem capiendum atque necandum: sic Ladislaum paterno regno perfrui posse. Tutissimum illud consilium ac salubre visum: compositis insidiis, Ioannes ad Regem vocatur. Ille ab amicis de fraude certior factus (difficulter enim res magnæ silentur) pariturum se regi in Hungaria respondit, iturumque quocunque iusserit: extra regni fines non esse obnoxium. Mittuntur igitur ad eum primores curiæ cum Comite Ciliæ, qui secum in finibus Hungariæ conueniant ad oppidum *Coziæ, conenturq; Viennam abducere: si nequeant, intra oppidum arte tractum interficiant. Ioannes ad iactum teli eum duobus milibus equitum constitit, colloquium in campis offerens. Comes Ciliæ se regis vicem gerere ait: gubernatori eos adire qui regis mandata perferant, haud indecorum esse, neque se ita ignobilem, vt cedere Ioanni debeat, colloquium intra oppidum & quietius & honestius haberi posse. Ioannes legationem ad se missam dicere, legatos ei cedere ad quem mittantur, de nobilitate non esse in præsentia certandum. Cæterùm in Hungaria Comites Ciliæ regni gubernatorem sequi solitos: postremò munita se oppida minimè ingressurum, nisi præsidium intus habeat, æquè vt Comes. Ita rebus infectis discessum. Noua deinde fraus excogitata. Vicerunt Iohannem communes amici: aduentus eius in Viennam promissus, si modò Rex principesque nominati suis literis securitatem facerent. Oblata sunt omnia quæ optauit. Ille ad octo milia passuum Viennæ appropinquauit. Ad quem Lambergius nobilis eques iussu comitis egressus, properare eum festinè iussit: iam enim Rex magno comitatu obuiam exisset, & cum eo Comes, qui literas publicæ fidei afferret. Motus eo nuncio Iohannes, triginta fermè stadia versus vrbem profectus est, inspiciensque latè campos, quum neminem exire obuiam cerneret, in propinqua villa consedit. Tantisper moratum, Comes cum quadraginta tantùm equitibus adiit, & ne Regem occurrentem moraretur, equum repente ascendere, festinareque iussit. Cui Ioannes: Latè, inquit, campi patent, neque ego vel regem, vel alium quempiam video venientem. Tum Comes æstum causatus, Regem intra vineas & arbores expectare in vmbra

*alias Gorze

dixit. Interrogatus de literis, apud regem eas esse respondit. Intellexit fraudem inesse Ioannes, seque verbis incassum duci. Conuersus ad Lambergium, Recte, inquit, mentitus es mihi. Cui Lambergius, Quæ iussit Comes, ea dixi: si quis error inest, eum argue. Ipse suam causam agat, qui mandauit: mihi parêre necessarium fuit. Rursus Iohannes Comitem intuens: Siccine ludificare homines pergis? Fraude me appetis: ego te vi possem perdere. Incideras in foueam quam fodisti, si vellem. Quis prohibere potest, quin ego de te virionem accipiam, dignaque tuis factis præmia reddam? Reuerentia regis te saluum facit, illi tuā vitam dono, non tibi: eaue posthac meos ante oculos veneris. Atq; ita rursum conueniendi spes adempta. Multa posthæc inter Hungaros & regem agitata sunt: & cum ipso Ioanne pactiones habitæ, arces nonnullæ regi redditæ, rex ipse Budam profectus. *Magnanimiter.*

De crucesignatis & pugna eorundem contra Turcas, victoriaq; apud Albam in Hungaria.
Caput LXV.

INterea mortuo Romæ Nicolao quinto Pont. Max. qui Eugenio quarto successerat, Calixtus tertius Petri cathedram est adeptus. Qui cognita Mahumetis Turcarum Imperatoris voluntate, Hungariam sibi armis subiicere cupientis (iam enim Constantinopolim Græciæ culmen expugnauerat) Ioannem cardinalem sancti Angeli, virum industrium ac magnanimum, cum legatione in Germaniam misit, Septentrionis vires in Turcas concitaturum. Coactus est exercitus, non tam armatus, quàm fidelis. Vulgus incompositum, populares, inopes arma sumpsêre, quos æternæ vitæ præmia commouerunt: opulenti homines, præsenti rerum statu contenti, domi mansêre. Odiosus plerunque potentibus sermo diuinus: quibus desunt facultates, leuis in cœlum volatus. Mahumetes autem Constantinopolitana victoria superbus, congregatis ingentib. copiis in Thracia, per Triballos in Hungariam properans, centum quinquaginta milia pugnatorum ducere ferebatur. Er inflatus opinione sui, tantoque tumens exercitu, nil dubitare, quin deuicta Hungaria, Illyricos penetrare sinus, atque intima rura, Regna Liburnorum & fontem superare Timaui, rerumque caput Italiam atque Romam vno impetu subigere posset. Verùm parua vrbs, & alioquin ignobilis, tantos eius conatus retinuit, Taurinum appellauere maiores, nostra ætas egiam vocat Albam, ad cōfluentes Danubij Sauique sitam. Hanc primam oppugnare statuit, ptopter opportunitatem transeundi fluminis. Ioannes Capistranus ordinis Minorum professor, vitæ sanctimonia clarus, ea tempestate Hungaros in arma publicis sermonibus excitabat. Qui vbi appropinquare Turcas accepit, nihil moratus, in Albam se contulit, haud paruam crucesignatorum manum adducens. Ioannes quoque Huniades contractis raptim copiis, eò profectus est. Cardinalis Budæ remansit, auxilia vndique ciens. Rex vbi aduenisse Turcas cognouit, nec vires Hungaris esse, quæ tantam vim ferre possent, mobiles gentis animos veritus, neque satis tutam Budę moram arbitratus, sub specie venationis vrbem egressus, in Austriam properè se recepit. Turca interim apud Albam castrametatus, summis viribus eam vrbis partem oppugnare adoritur, qua planus patuit aditus, dispositisque tormentis æneis ratæ atque insolitæ magnitudinis priores muros aperuit. Vacuum haud paruum spacium intus erat vsque ad murum alterum. Hic crucesignati stationes habuerunt. Parum tecta armis acies, gladiis, hastisq; tantum hispida, verùm ferocitate animi, & cœlesti auxilio tuta. Ingressi per muri ruinas Turcæ, atrox cum his prælium commisêre. Capistranus ex turri clamitās, Christianos hortari, vexillum crucis ostendere, *Taurini obsidio.* *Capistranus.* *Prælium atrox.*

opem de cœlo promittere, maledicere hostibus, Dei præsentiam implorare. Hunniades modò huc, modò illuc cum globo militum currere, instaurare ordines, pro fessis validos, pro saucijs integros sufficere, imperatoris ac militis officium exequi. Pugnatum est summa vtrinque vi, modò nostri, modo Turci pedem referre. Hinc vincentium clamor, inde morientium exaudiri gemitus. Audaciores, primíque bellatores confossi gladijs cadere, super cadauera passim strata belligerari: pulsi extra mœnia hostes instante suo Imperatore, vrgente atque acriter castigante: Turcæ iterum irrumpere, iterum pugnare, Christianos in vltimum discrimen adducere. Postremò Christiana virtute repulsi, denuò periculi magis quàm pudoris anxij, oppidum fœda fuga reliquere. Rursus sequentibus crucesignatis, extra muros pugnam instaurare. Mox eo proposito fugere, vt quàm remotissimè ab oppido Christianos protraherent. Interim aciem à latere immittere, quæ reditum in vrbem egressis intercipiat: furentes nostri ac victoria exultantes, in quod præcipitarentur discrimen non aduertere, paulùlum processuris & à fronte & à tergo periculum imminere. Vidit ex muris Capistranus transuersam hostium aciem, insidiasque cognoscens, reuocare suos cœpit. Quum parùm exaudiretur, tympanis ac tubis confundentibus vocem, præceps in pugnam dilabitur: atque inter duas acies, inter tela volantia percurrens, clamoribus ac signis crucesignatos redire coegit: apud quos nulla erat Hunniadis vel fides vel authoritas: quorum magna pars Theutonica fuit, Hungarico infensissima generi. Fraudati magna spe Turcæ in castra redierunt, cùm quatuor & viginti horis interdiu noctuque nunc muros quatientes, nunc manu pugnantes prælium protraxissent. Multi ex vtraque parte cecidêre, plurimi ex Turcis, & hi quidem præstantiores. De cæsis hostibus varia sententia est. Quidam supra quadraginta milia perijsse tradiderunt: nonnulli viginti milia, alij ad summum quatuor milia cæsa esse affirmant: quod nobis infra verum fuisse videtur. Neque enim in tanto exercitu videri clades ea occidio potuisset. Maior profectò iactura tantum imperatorē fugere compulit, qui sequenti nocte incensis castris ac machinis, cum toto exercitu trepidus abijt. Nec tam audax superbusq; venerat, quàm timidus dimissusq; fugam atripuit. Traditum est sub papilla confossum salutem desperasse, vulnus eius obsidioni finem dedisse, inter fugiendum plures quàm in acie perijsse. Victoribus ea tantùm præda relicta est, quæ non potuit ignis absumere, tormenta scilicet ænea, & arietes ferro graues, machinatumq; ingens vis. Hunniades & Capistranus huic bello interfuêre, vterque rem gestam scripsit, neque alter alterius mentionem fecit, alteruter solidam sibi rei gestæ laudem vsurpauit. Ingens dulcedo gloriæ, facilius contemnenda dicitur, quàm contemnitur. Spreuerat Capistranus sæculi pompas, fugerat delitias, calcauerat auaritiam, libidinem subegerat, contemnere gloriam non potuit. Qui summò Pontifici bellum atque exitum belli describens, nulla Hunniadis, nulla Cardinalis facta mentione, totum suum esse dixit, quod gestum erat, quamuis Deum in primis victoriæ confessus fuerit authorem. Nemo est tam sanctus, qui dulcedine gloriæ non capiatur. Facilius regna viri excellentes quàm gloriam *contemnunt. Verùm paulò pòst & Huniades & Capistranus alter morbo alter senio obiere. Felices animæ, quibus tam claro peracto prælio, tanto populorum fauore quæsito, ægra relinquere corpora datum est.

* aliàs parui pendunt.

De interfectione Comitis Ciliæ per Ladislaum Hunniadis filium patrata.
Caput LXVI.

Ladislaus audita Hunniadis morte, suadente Ciliæ Comite, in Hungariam redijt, duobus, vt sibi videbatur, æmulis liberatus, altero qui fraude, altero qui

qui vi suum regnum appeteret. Comiti non minus Hunniadis obitus, quàm Turcarum conflictus cordi fuit, qui sublato aduersario Hungariam iam sibi parêre non dubitabat. Cæca humanæ mentis iudicia, sæpe læta pro tristibus, pro lætis tristitia ducunt: futuri nulla homini certitudo. Nemo nouit quid serus vesper vehat, nemo tam superis amicus est, vt crastinam sibi lucem promittere possit. Multi dum se crediderе deiectos, in sublime rapti sunt: multos exilia claros fecere, & optata consequutis sæpenumero exitio turpitudiniq; fuerunt. Comiti multò salubrius fuerat Hunniadem vixisse, qui Hungariam suæ neci destinatam clausisset. Nunc metu vacuus, regem in Albam ducit, hostium spolia recogniturum, & campos visurum vbi prælia gesta, vbi barbara castra fuêre. Eam vrbem Ladislaus Hunniadis filius valido præsidio retinebat. Qui venienti regi purpuratus togatusq; portas aperuit, armatorum circiter quatuor milia ab ingressu prohibuit. Hic dum mora trahitur, rem diuinam spectante rege, consilium de more in abdito conclaui proceres ineunt. Vocatus eò Comes, an iret aliquandiu hæsitauit. Exin diploide vix penetranda ferro indutus, proficiscitur. Venientem Ladislaus proditorem compellat, qui patri sæpe necem parauerit, infensumque sibi regem reddiderit, nunc diem venisse, quo scelerum pœnas luat. Sunt qui Comitem prius arguisse Ladislaum dicant, tanquam regi rebellem, qui eius armatos intrare oppidum vetuisset. Illud constat, Comitem arrepto ex manu armigeri gladio, Ladislai caput petentem, nonnullos interiectæ manus digitos amputasse: exorto clamore, Hungaros irrupisse, defendentemque se magno animo Comitem, multis confossum vulneribus obtruncasse: nec moratos, ea nouitate regem perculsum adeuntes, occisum regni hostem dixere, digna meritis præmia reddita. Regi nihil timendum esse, cuncta eius imperio parêre: nunc regnum eius incipere, prius apud Comitem fuisse. Rex quanquam vehementer commotus erat tam atroci facinore, suprà tamen quàm eius ferebat ætas, dolorem atque iram compressit: nec dubitauit vi cæsum Comitem profiteri. Amicis verò circumstantibus, ferendumque quodcunque id esset dicentibus: atqui sic necessitas, inquit, exigit. Ferendum est, quicquid vitari non potest. Ademptam Comiti vitam reddere non possumus. Ille suo fato functus est; nos nunc nostra manent, quæ Deus optimus maximus meliora faxit. Iussitq; defuncti cadauer plaustro impositum Ciliam deferri, atq; in sepulchris maiorum condi.

Humanæ fragilitas

De laude Iohannis Hunniadis per regem Ladislaum pronunciata. Caput LXVII.

IPse autem Rex, Alba relicta, comitante Ladislao, Budam repetere statuit: inter equitandum ad oppidum Hunniadum peruenit. Ibi coniunx Hunniadis obuiam facta est, ob mortem mariti lugubri veste induta, puellæque quæ circa eam erant, deiectis in terram vultibus, pullis amictibus mœrorem præ se ferebant. Rex matronam complexus, indigna sunt, inquit, hæc vestimenra, quæ ob mortem viri tui defers. Ioannes Hunniades de morte transiuit ad vitam. Ille Hungariam Christo, mihi regnum seruauit: Christiani nominis hostes fudit, fugauit, perterruit, pacem Hungaris peperit, salutem cunctis fidelibus aperuit. Fortia eius facta etiam hostes admirati sunt, & vitam & mortem posteritas consecrabit. In prælio strenuus, domi mitis: in bello vicit hostes, in ægritudine seipsum superauit. Consilio ac manu suas acies sustentauit, perfregit hostiles. Vbi adesse extremum vitæ tempus agnouit, & vrgere vim morbi, non est passus dominicum corpus ad se deferri: neque enim dignum existimauit seruum à domino visitari, surrexit è lectulo; quanuis labentibus mēbris: & quū deficiente virtute, suis pedibus ire non posset, in ædem se vehi sacram

Luctus follitium

iussit. Ibique de more Christiano, si qua extabant humanarum vestigia sordium, confessione detersit, & sacrosanctam accipiens eucharistiam, inter sacerdotum manus terrena fastidientem animam exhalauit. Et quò illum migrasse credimus, nisi ad eum pro quo tot bella depugnauit? Ad Imperatorem suum perrexit fortis miles, cum Christo regnat, qui pro Christo tot periculis se obiecit. Iampridem debitum sibi coelum tenet, non est cur diuinitate fruentem lugere oporteat. Congaudere gaudenti aequius censeo. Facessant intempestiuae lacrymae, superuacaneique luctus: absit omnis moeror, atque in primis lugubres habitus, pullasque vestes exuite. Atque his dictis, purpureas tunicas auro distinctas afferri iussit, easque viduae ac filijs dono dedit. Puellas quoque pro sua dignitate donatas, mutare habitum imperauit, totúmque diem laetitiae dari. Conuiuia deinde splendidè apparata, inter epulas & vina saltatum cantatumq́;, quasi celebres nuptiae per luxum & iocum actae.

De captiuitate filiorum Iohannis Hunniadis, & decollatione Ladislai filij eiusdem senioris.

Caput LXVIII.

HIs blandimentis allecti Hunniadis filij, nihil iamdudum ex caede Comitis in caput suum verti posse confidebant. Itaque posito metu, regem vsque ad Budam sequuti sunt, aulamque in primis aestimati cultiq́; frequentabant. Verùm amici Comitis regias aures dietim pulsare, illustrem principem auunculum regium siue causa necatum conqueri, maiestatem grauissimè laesam dicere. Inultum atrox scelus relinquendum non esse, corrigendum audacem iuuenem, ac temerariam audaciam nisi maturè coerceatur, in furorem verti. Nullum inueniri clementem virum, qui iuuentutem crudelitate insigniuerit. Arma in manus nefarij adolescentis periculosa esse, ausurum proculdubio etiam in regem, qui regi proximum obtruncauerit. Iam illi regnandi spem factam: patrem eius idem concupiuisse, animum seni, non voluntatem defuisse: grauiorem aetatem discrimina quaeq; metiri: iuuenem quodcunque libuit factu facillimum credere, per aequa & iniqua ad regnum tendere. Occurrendum priusquam malum amplius serpat. In Ladislao & facta & meditata inueniri facinora vltimo supplicio digna. Rex siue ijs motus, siue snapte natura incensus, designata hora, qua filij Hunniadis ambo in regiam concessissent, armata iuuenū manu portas claudi iubet, adolescentesq́; captos in carcerem rapi: cum quibus & Ioannes episcopus Varadinensis, rarae virtutis ac facundiae, & plerique alij comprehensi sunt, tanquam caedis Comitis & insidiarum quae Regi pararentur conscij. Ladislaus quatuor & viginti natus annos, egregio corpore adolescens, flauis de more crinibus super humeros passis, reuinctis post tergum manibus, talari atque aurea veste indutus, & eadem fortasse, quam sibi paulo antè Rex donauerat, in publicum producitur. Erecta ceruice oculis huc & illuc spectantibus, impauidus atque intrepidus ad supplicium pergit. Vbi ad locum ventum est, quo ceruix amputanda erat, iussus genua flectere, pauca prius pro sui excusatione locutus, carnifici paruit. Praeco, cui damnatorum crimina publicare mos est, impetrato silentio, nihil aliud dixit, nisi eo modo corrigi, qui domino suo infideles essent. Carnifex religata Ladislai coma, ne collum impediret, iussus percutere reum, nutans labansque, vix tandem quatuor ictibus candidam ceruicem abscidit: atque ita nobilis adolescens occiso Comiti parentauit. Frater eius in vinculis retentus est. Episcopus Varadinensis, multum instante Cardinale sancti Angeli, qui tum legatum Apostolicum agebat, Dionysio episcopo Strigonensi, eidem

eidem quoque cardinali & pari legatione fungenti, secundum canones iudicandus traditur. De cæteris captiuis suspensum iudicium, qui tamen paulò pòst effractis carceribus euasêre. Rex Budæ non diu moratus in Austriam se recepit, Mathiam Huniadis filium coæuum captiuum ducens. Quum per Strigonium iter faceret, vocatum ad se Ioannem Varadinensem præsulem, bono animo esse iussit, his verbis vsus: Quum essem Budæ, feci quod voluere barones, neque enim mei iuris eram. Quod te cepi, illorum fuit: quod te supplicio culpaque libero, meum est. Spectata mihi tua virtus, nihil de te sinistrum credere sinit. Abi, & quem gessisti hactenus episcopatum, gere.

De coniuge Regi tradenda.
Caput LXIX.

IN Austria de coniuge regi tradenda diu agitatum, multę virgines offerebantur, tantum coniugium expetentes. Verùm nobilissimo regi quæ coire merito posset, nulla dignior visa est * Magdalena, Caroli regis Franciæ filia, tum propter ætatem conuenientem, egregiam formam, pudicos mores, tum propter sanguinis excellentiam, raramque nobilitatem, & maiorum eius latè vulgatam gloriam. Placet legatos mittere, qui sponsam petant. de loco nuptiis eligendo contentio exoritur: Hungari Budam, Australes Viennam, Bohemi Pragam tantæ celebritati deputandam aiunt. Diu res trahitur nutante rege. Ob eam causam Georgius Poggiebracius cum octingentis expeditis equitibus in Austriam vsque ad Danubium proficiscitur, magna se habere dictitans, quæ regi pandat. Tranare iussus, atq; vrbem ingredi, Viennam sibi suspectam ait. Rogatus per nuncios quæ velit pandere, negat se alteri quàm regi arcana dicturum: non esse abs re trans fluuium regem pergere. Eundúmne fuerit, aliquantisper hæsitatum. Senatui non placebat tantum licentiæ dare subditis, insolentes eo modo fieri, & maiestatem vilescere. Ladislaum gubernatoris mouebat autoritas, & aliquod subesse arduum existimabat. Neq; latebat eum honestatem vtilitati cedere, ac tempori seruiendum esse. Perrexit igitur inermis ad armatum, tria milia equitum sequuta, togatus magis quàm loricatus exercitus. Tentoria in vlteriore Danubij ripa protensa, dimisso spacio inter bina castra, & tabernaculum in medio collocatum, in quo rex cum gubernatore conueniret. Quatuor diebus colloquium productum est: rex per noctem in vrbem rediit. Primus congressus publicus fuit, in quo salutatio de more facta, & honos regi habitus. In altero atq; item altero, duo tantum sermoni testes adhibiti. In quarto semotis arbitris, solus cum rege Georgius tabernaculum introiuit: verba inter eos habita non sunt prodita. Ex iis tamen quæ postea sequuta sunt, manifestum, de transitu regis in Bohemiam fuisse tractatū. Vbi sermone sæpius habito, nō coiere voluntates, indignabundus Poggiebracius, minabundusq; retro in Morauiam iter flexit. Regi haud salubre consiliū visum est, dimisisse hominem male pacatum, quem penes regni potestas esset, qui nocere pariter ac minari posset. Misit ergo primos ex curia proceres, qui placatum retraherent: sin minus, facturum postulata regem promitterent. Inuentus in itinere, nec de reditu verbum fieri passus est, nec de sententia sua quicquam detraxit. Promissus itaque in Bohemiam regis transitus, & nuptiarum solennitas Pragæ destinata. Nec dicto fides defuit. Ordinatis Austriæ rebus, etiam ante diem dictam ingenti rex apparatu Bohemiam petiit. Intranti Pragam, Rochezana cū sacrilego presbyterorum comitatu pompam ducens, obuiam venit: & habita oratione, pro fausto fœlicique reditu congratulatus est. Vix admonente Poggiebracio, rex gratias egit: hæreticum ac pestiferum toruis oculis clerum inspiciens. Vbi verò maioris ecclesiæ sacerdotes sacra

* alias margarita.

ferentes occurrerunt. Hos, inquit, Dei ministros agnosco: atque ab equo prosiliens, consalutatis omnibus, sacram crucem osculatus est. Erant enim Romanæ fidei sectatores, qui pro testamento Dei exilium longo tempore passi, Sigismundi tandem vocatione sua loca recuperauerant. Hæc Ladislai pietas multorum offendit animos, qui Rochezanæ studebant ineptijs. Suppressum tamen ac dissimulatum odium. Inde duæ legationes missæ, altera ad Imperatorem Fridericum de pace actura, in qua princeps fuit Eizingerus: altera ad Carolum Franciæ Regem, eius filiam petitura. In hac primas partes gessit Vlricus Pataviensium præsul, moribus ac doctrina præditus, quem tradunt octoginta equos albicantes duxisse. In ea legatione septingenti equites profecti sunt, quadrigæ auratæ, matronæ ac virgines splendido apparatu, quæ sponsam ducerent: vestes præterea donaque tanto matrimonio digna missa. Tertia quoque legatio ad Calixtum Pont. max. decreta erat, quæ controuersias de religione dirimeret, regnumq; Bohemorum Rom. ecclesiæ coniungeret. Super his quarta cura Regis vrgebat animum, comparandi contra Turcas validi exercitus, quo tandem nostra ætate scelerata Mahumetis superstitio pelli ab Europa posset. Iam de concordiæ formula cum Friderico conuenerat. instruebantur regiæ nuptiæ maximo sumptu, splendidissimo apparatu. Imperator & Augusta vocati, ambæ Regis sorores cum viris eam celebritatem accessuræ ferebantur. Saxoniæ, Bauariæ, Slesiæ, Franconiæ, Rheni principes: multi quoque ex Gallia reguli venturos se promiserant: non solùm nuptias ornaturos sua præsentia, verùm etiam de tuenda Republica Christiana contra Turcas acturos. Sed hos tantos cogitatus, has spes pulcherrimas, tantum rerum ordinem immatura mors ac repentina Regis interrupit. Incertæ vanæque cogitationes hominum: futurum quicqnid cæca caligine Deus occuluit, ipse sibi gubernacula retinet vniuersi. Nihil sine suo nutu mortales agitant: sapienter ab eo iusteq; cuncta reguntur: sæpe in conspectu eius æquissima sunt, quæ nobis videntur iniqua. Nihil perperam, nihil temerè diuina maiestas agit: nos cæci versamur in tenebris. minimum est quod cernimus. Ad regimen animæ nostræ liberum nacti sumus arbitrium: ad saluandas animas lux reddita Christianis. De regimine ciuitatum, de mutatione regnorum, de orbis imperio, minimum est, quod homines possunt: magna magnus disponit Deus.

Prouidentia diuinæ vis.

De infirmitate & morte Ladislai Regis.
Caput LXX.

Ladislaus igitur x. Cal. Decembr. hora circiter xij noctis ægrotare cœpit. Sunt qui vlcere pestifero percussum inguine dicunt, pleriq; nullum pestilentiæ signum apparuisse. Verùm ita mihi res conscripta est ab his, qui diligenter cùm medicos, tum cubicularios audiuêre. Sed erat in iudicio Rex, quod de nobilitate inter Poggiebracium & Cernhaoram Morauum magnis contentionibus agebatur, ita vt alter alterum ad duellum prouocarit. Neque de more suo indutus prodierat, linea tantùm indumēta susceperat, & desuper Persicum habitum quem vocant Schubam. Neque toto auditorio ridere visus, tristem vultum notauere omnes. Id signum præsagientis ægritudinis iudicatum. Dimisso tribunali, cœnauit inter purpuratos, composito ac graui sermone vsus. Post multam noctem in cubiculum ductus, rapulas, quæ apud Bohemos dulcissimæ sunt, auidè comedit, siceramque bibit: sermones haudquaquam tristes inter cubicularios miscuit. Priusquam lecto decumberet, orationem de more ad superos habuit: qua finita, grauatum se dixit, & stomachum vehementer dolere. Cui vnus ex cubicularijs natione Bohemus, Ascende, inquit, stratum, dolorem somnus excludet. Paruit rex, quietique se tradidit.

Schuba.

Cum-

Cumque ad horam dormiuisset, vocato iterum cubiculario, vim doloris, qui sensim cresceret, intolerabilem esse air. Ille de se iudicium faciens, nihil somno melius affirmare, sic dolorem cessurum dicere. Iam noctis hora xiij. fermè effluxerat, regi nulla quies dabarur. Ne tamen cubicularijs molestus esset, dolorem indiem tacitus pertulit. Tum medici accersiti, quod suarum partium erat, desperata salute fecerunt. Georgius & ipse vocatus, percunctari ex Rege cur doleret, quid morbi esset, spem bonam præbere, ne sibi ipsi deesset horrari, peteret quæcunque vellet: omnia in arbitrio suo posita, mandaret parêre cupientibus. Ad quem Rex: Tua mihi Georgi iampridem cognita fides, spectataque virtus est, per te Bohemus vsque in hanc diem me Regem appellauit. *Ladislai pia oratio.* Sperabam me potiturum regno, quod ipse paraueras: nunc contrà superi lubent. Mihi moriendum est, regnum in tua manu erit. Duo ex te peto: alterum, vti prouinciales iustè regas, pupillis, viduis, imbecillisque rectum iudicium patrociniumque ne subtrahas: alterum, vt qui me sequuti sunt ex Austria, cæterisque prouincijs, in patriam suam inuiolatos remittas. Hoc mihi supremum beneficium ne deneges. Præmaturas Regis cogitationes Georgius esse respondet. Futurum breui sospitem, ex suo arbitrio regnaturum, desineret ea proloqui, quæ & sibi incommoda & alijs forent molesta. Tum Rex apprehensa manu: Aie, inquit, promitte, quod cupio: nam me mori certum est. Si feceris quæ iubeo, Deum propitium tibi reddam. Neque enim ira vixi, vt cœlum mihi negari putem: pro cœlestibus terrena relinquo: tu caue postularis aduersere. Non potuit tenere lacrymas Poggiebracius, deditque fidem facturum quod Rex imperasset. Finito sermone, intromissis sacerdotibus, de curatione animæ actum: Christiano more sacramenta exhibita. Rex ornamenta sua Pragensi ecclesiæ legauit, iussitque crines in auri modum fulgentes, ne qua superesset vanitas, amputari. Id ministri causas moræ nectentes neglexere. Vbi anima ægra amplius demorari non potuit, sacram candelam petijt, eamque manu prehendit, & intuens saluatoris imaginem crucifixi, orationem dominicam dicere orsus, ad finem vsque perduxit: pronunciatisque vltimis verbis: *Ladislai mors.* Sed libera nos à malo: nihil amplius loquutus, non extrema pati, sed quietem arripere visus, mortalis vitæ lumen reliquit. O imbecillem humanæ naturæ conditionem, ô inanem mortalium gloriam, ô cæcæ hominum mentes, quid iactamur? quid extollimur? Quid est quod dignitates, opes, potentiam tantopere flagitamus? Perpetuò his frui cui datum? Ladislaus nobilissimus adolescens duo de viginti natus annos, in ipso ætatis flore, in ipso gloriæ culmine, tot regnis, tot gentibus imperans, tot delitijs atque opibus affluens, inter tot auxiliantium manus, intra sex & triginta horas postquam ægrotare cœpit, extinctus est.

De opinione & causa infirmitatis & mortis regia.
Caput LXXI.

Mortem eius alij morbo, alij veneno imputauere. Medici Theutones, quorum potissima corporis cura fuit, in Austriam reuersi, palàm dixêre, quamprimùm ægrotare Rex cœpisset, se vocatos, manifesta mortis ac veneni signa comprehendisse, neque ausos in aliena terra manifestare quæ viderant, timuisse potentiam eorum, quorum scelere Rex perijsset, Regi clàm aperuisse omnia: respondisse illum, non ignorare toxicum datum: silentium Imperasse, ne regiæ morti suam adijcerent. Senatus Viennensis vbi vulgari eam famam animaduertit, medicorum sermonem prohibuit, ne Bohemorum aduersus se ferociam prouocarent. Qui violentam mortem dicunt, Poggiebracium & Rochezanam criminantur. Poggiebracium iam tum Regi fuisse infensum,

quum ad Danubium vsque profectus, Viennam ingredi noluit, non sine causa suspectum ei Regem fuisse. Conscias mali mentes metum implere: queis integer est animus, his omnia tuta videri: ab eo tempore regiæ vitæ paratas insidias. Rochezanam nunquam Regi placuisse, idque palàm factum, quum sicut antè diximus, sacra ferentem contempsit. Nec me latet fama vulgatum esse, idcirco Regem apud Pragam nuptiarum celebrationem decreuisse, vt concurrentibus eò catholicis principibus potenti manu hæreticos comprehenderet, finemque tandem Hussitarum insaniæ daret. Id præsensisse Rochezanam & Poggiebracium, necemque regi pro sua salute machinatos. Mihi quid horum verius videatur non facilè dixerim; neque incerta pro certis ausim affirmare. Aliorum dicta recenseo, & plura scribo quàm credo. Illud constat, præter Rochezanam, cui regiam mortem nemo non acceptissimam iudicauit, & Georgium, reliquos regni proceres extincto rege in magno mœrore fuisse, & publicum toto regno luctum, qui ad vij. kal. Decembres continuatus est. Tunc regiâ pompa peractis exequijs, defuncti corpus in sinu proaui sui diui Caroli quarti Romanorum Imperatoris sepultum: circumductio per vrbem more maiorum neglecta. Dum hæc scribo, Alphonsi Regis Aragonum, cui præsentem historiam dedicaueram, multis formidatus, pluribus expectatus, mihi quidem acerbissimus nunciatus est obitus; v. kalend. Iulij, clausisse oculos traditur, Hispaniæ atque Italiæ rebus aliam formam præbiturus. lugendumq; Camenis fatum, & ingens disertis iactura viris. Vtinam successori par cura virtutis sit, minorque seculo nostro calamitas ingruat quàm timemus. Nos operi quod iam finem requirit, summā admoueamus manum. Georgius ea die quæ inter mortem Ladislai & funeris eductionem media intercessit, accersitis proceribus gubernationem suam non expirasse Regis obitu dixit, prouinciam vsq; ad Pentecosten commissam sibi fuisse affirmans. Arma tenenti nemo finitum morte mandantis imperium obijcere ausus, Pragenses gubernationi suæ nihil morati se commisere. Matthias Hunniadis filius ex Vienna ductus qua die rex obijt, Pragam applicuit, atque in potestatem Georgij factus est. Nec diu postea Rex Hungariæ designatus, magnis sponsionibus dimissus è carcere volauit ad regnum. Aduenæ, qui Ladislaum secuti fuerant, suam quisque domum petiere.

Regis Aragonum laus, mors.

De Poggiebracio Rege Bohemorum sextodecimo.
Caput LXXII.

Exinde constituta die, quâ nouus Rex eligeretur, multi tractatus habiti. Carolus rex Franciæ, qui filiam Ladislao desponderat, regnum alteri ex filijs suis petere, aut ei * committi, cui filiam tradere non dedignaretur. Casimirus rex Poloniæ sororem defuncti Regis sibi nuptam esse aiebat, eique regnum deberi. Pari ratione Gulielmus Saxoniæ dux vtebatur, cui soror natu maior nupsisset. Fridericus Imperator eiusdem regni ordinationem suam esse affirmabat, in qua feudi solennia neglecta fuissent. Nec sine spe Sigismundus & Albertus Austriæ duces fuêre; qui deficiente Rege Bohemiæ sine virili sobole ex Austria vocandum veteri fœdere principem norant. Rochezana venenorum sator, crebris sermonibus vsurpare, aut Regem suæ professionis eligendum esse, aut si nemo tanto fastigio dignus videretur, Hebraico more iudices assumendos, veteris legis exempla cōmemorans. Vbi dies constituta illuxit, auditis legationibus in conuentu procerum, vtilitate regni discussa, Georgius Poggiebracius rex pronunciatur, militiæ domique apprimè clarus, cui ad res gerendas nec consilium nec ætas deesset. Ea res necati Regis suspicionem maximè auxit. Ipse ex prætorio primùm in ædem beatæ Mariæ vbi Rochezana

Aliàs comiti

chezana præsidet, solenni pompa deductus Deo gratias egit, ibique nouello Regi publica salutatio exhibita. Mira rerum mutatio, & nouus sydcrum influxus. Duo potentissima regna eodem tempore Rege orbata ex nobilissimo sanguine ad mediocris generis homines peruenēre. Sic Deo placuit: ludere fortunam dixisset antiquitas. Nos diuinæ prouidentiæ cuncta tribuimus. Vtriusque Regis electionem nonnulli calumniantur, vim adhibitam dicunt, neque iure valere quod metus extorserit. Nobis persuasum est, armis acquiri regna, non legibus.

ÆNEÆ SYLVII, QVI ET PIVS II. PONTIFEX MAXIMVS FVIT, BREVE ELOGIVM.

PIVS Secundus, Aeneas anteà vocatus, cognomento Piccolhomineus, natione Italus, Senis oriundus, patre Syluio, matre Victoria Corsiniani nascitur, cum pater eius à plebe Senensi cum reliqua nobilitate è republica deiectus ad fundum gentilitium Corsinianum vallis Vrclæ oppidum, se eo contulisset. Nato puero Aeneas Syluius nomen pater indidit. Puerpera autem per quietem visa est sibi infantem mitratum parere, quæ (vt pronæ sunt semper in peius hominum mentes) verita est nè somnium illud pueto & familiæ ignomiam portenderet: neque anteà huiuscemodi suspitione leuari potuit, quàm postea intellexerit, filium Tergestinum Episcopum designatum: quo nuncio omni prorsus metu liberata, immortali Deo gratias egit, quòd defunctum meliore fato, quàm ipsa coniectauerat, filium sibi videre contigisset. Prius tamen cum per ætatem licuit Corsiniani singulari memoria & summa docilitate grammaticam didicit; parcè adeò ac duriter vitam ducens, vt omnia ruris officia ob inopiam adire sit coactus. Annum verò decimum octauum agens, Senas proficiscitur, vbi à necessarijs & cognatis adiutus, Poetas primò, mox Oratores adiuit. quibus facultatibus tantum ingenio & diligentia valuit, vt breui præclara poemata Latina & Etrusca lingua ediderit, ludens credo in amorem quo ætas illa maximè conflictatur. Inde verò ad Ius ciuile se contulit, quod profecto non ita multò post deserere coactus est. Orto namque inter Senenses & Florentinos bello, caritatem annonæ veritus, & nobilitatem plebi Senensi suspectam cernens, voluntarium sibi velut exilium adsciuit: sequutus amplissimum virum Dominicum Capranicum, qui tum Senis iter faciens ad Basiliense concilium proficiscebatur, questum iniurias ab Eugenio Pontifice sibi illatas, propter denegatum galerum Cardinalatus insigne, quo etiam absentem Martinus ob eius virtutem & integritatem merito donauerat. Huius igitur contubernio vsus post longos itineris labores, superatis alpibus cœlo vicinis per Inferni pontem & Lucernæ lacum, Heluetiorum campos, Basileam tandem peruenit. Quo in conuentu & si multa negocia Aeneæ Dominici secretario obuenerint, semper tamen est aliquid ocij suffuratus, quod literis traderet. Dominicum deinceps paupertate & inopia circumuentum, quippe cui beneficiorum & paternæ hæreditatis prouentum omnem Eugenius denegabat, relinquere non

tor verò rediens, vbi Germaniam attigiſſet, Aeneam ſtatim ex mandato Pontificis, in Bohemiam & Germaniam oratorem cum ſumma poteſtate mittit, & ad omnes Auſtriæ ciuitates. Orta namque erat inter eas & Imperatorem, controuerſia pro Ladiſlao rege, quem illi ad ſe mitti poſtulabant. Sublata autem tanta cõtrouerſia, ac pace inter vtroſq; compoſita, Aeneas haud ita multò poſt ad conuentum Ratiſponenſem mittitur, vbi Imperatoris vices gerens, præſente Philippo Burgundiæ Duce, & Ludouico Baioariæ, de immanitate Turcarum & calamitate reip. Chriſtianæ tanta contentione dixit, vt omnibus gemitus & lacrymas excuſſerit; præcipuè aut Philippum Burgundum ad eam expeditionem animare viſus eſt adeò, vt bellum ſtatim omnium conſenſu decerneretur, quod poſtea omiſſum eſt eorum ambitione & ſtultitia, qui cuncta ſibi deberi putabant. Miſſus iterum à Cæſare ad conuentum Francfordiam eadem de cauſa: vbi viſus eſt, omnes quidem cõmouere, verùm hoc natura compertum eſt, eorum animos citò reſidere, quorum affectus perfacilè mouentur. Tertius item in Noua ciuitate conuentus habetur, in quo Aeneas mirificè manibus & pedibus annixus eſt, rem ex ſententia perficere, priuatim & publicè vnumquenq; ad id bellum cohortando, quo ſalus Europæ principum, & populorum libertas & dignitas Chriſtiani nominis continebatur. Nec aberat à ſpe perficiendæ rei: cùm ſubitò nunciatum eſt, Nicolaum Pontificem, è vita migraſſe, cuius in morte diſturbata ſunt omnia. Caliſto verò ſubrogato in demortui locum, Imperator Aeneam Oratorem mittit: inde verò iter in patriam facturus Roma abiens à Caliſto retentus eſt, à quo etiam non multò pòſt patrum omnium conſenſu in numerum Cardinalium refertur. Apud Caliſtũ verò tantæ authoritatis & gratiæ fuit, vt hominem impulerit, Oratores ad Senenſes, qui tum ciuili diſcordia laborabant, vt populum tumultuantem ad pacem & concordiã adhortarentur, mitteret. At verò dum in Balneis Viterbianis valetudinis cauſa eſſet, hiſtoriamq; Bohemicã inchoaſſet, mortuo Caliſto Romam ſtatim rediit: cuius expectatio tanta fuit, vt magna pars populi Romani officij cauſa obuiam progreſſa, hominem (quaſi diuinarent) vt Pontificem ſalutant. Ad hunc enim conſenſu omnium Pontificatus deferebatur. Ingreſſus itaq; conclaue patrum omniũ ſuffragijs Pontifex Maximus renunciatur. Acceptaq; deinde pontificia corona, qua tertio nonas Septembris pontificali apparatu Baſilicam Petri ingreſſus eſt: & cum Deo immortali gratias egiſſet, ſe totum, confirmata prius eccleſiæ ditione, ad curam reipub. Chriſtianæ conuertit. Sed rebus his omnibus omiſſis, quæ plurimę & memoratu digniſſimæ ſunt, pauca de eius ſtudiis literarijs, magis ad rem noſtram facientibus delibabimus: non enim In tanto faſtigio conſtitutus, literarum ſtudia intermiſit. Ab adoleſcentia enim & nondum ſacris initiatus, vt diximus, poemata edidit, laſciuiæ magis & feſtiuitati accommodata, quàm preſſa & grauia: ſurgit tamen nonnunquam, & dum iocatur mordacitate non caret. Extant eius epigrammata referta ſalibus. Ad tria millia variorũ verſuum ſcripſiſſe dicitur: quorum pars magna Baſileę perijt. Orationi ſolutæ reliqua vita ſe totum dedit; magnitudine rerum inuitatus. Delectatus eſt etiam mixto ſcribendi genere, & ad philoſophandum aptiore. Libros in dialogo edidit De poteſtate concilij Baſilienſis. De ortu Nili. De ſtudio venandi. De fato. De præſcientia Dei. De hæreſi Bohemorum. Reliquit Dialogum imperfectum contra Turcos inchoatum, pro defenſione fidei Catholicæ. Epiſtolas digeſſit in tempora: & quas profanus, quas ſacris initiatus, quas antiſtes, quas Pontifex Maximus ſcripſerit, voluminib. ſeparat. His Reges, nationes, ciuitates, principes, atq; omne genus hominum ad religionis arma incendit. Extat eius Epiſtola ad Turcũ, qua hominem adhortatur, vt poſthabita Mahometana perfidia, veram Chriſti Ieſu religionem ſequatur. Libellum edidit De miſeria au-

Graue pontificis onus,ſed beatum ei qui bene fert.
Indoctum Epiſcopum aſino comparandum.
Corpora malos medicos,animas imperitos ſacerdotes occidere.
Vagum Monachum Diaboli mancipium eſſe.
Virtutes clerum ditaſſe,vicia pauperem facere.
Sacerdotibus magna ratione ſublatas nuptias, maiori reſtituendas videri.
Fideli amico nullum theſaurum anteferendum.
Vitam amico,inuidiam morti comparandam.
Hoſtem in ſe nutrire,qui nimis filio ignoſcit.
Nulla in re auarum placere hominibus,niſi in morte.
Vicia hominum liberalitate obtegi,nudari auaritia.
Mentiri ſeruile vicium eſſe.
Vini vſum & labores & morbos auxiſſe mortalibus.
Vinum quod mentem excitet, non quod obruat ſumendum.
Libidinem ætatem omnem fœdare,ſenectutem extinguere.
Quietam vitam non aurum ipſum,non gemmas præbere.
Dulce bonis,durum iniquis mori.
Generoſam mortem turpi vitæ, omnium philoſophorum ſententia anteferendam.

Hæc ſunt ferè, quæ uiſa ſunt, ex infinitis ferè dictis & factis à Pio II. Pont. max. in medium afferre: qui plura cupit,is Platinam de eius uita perlegat è quo iſta omnia decerpſimus.

FINIS.

